Teoso Ka Yama Hani

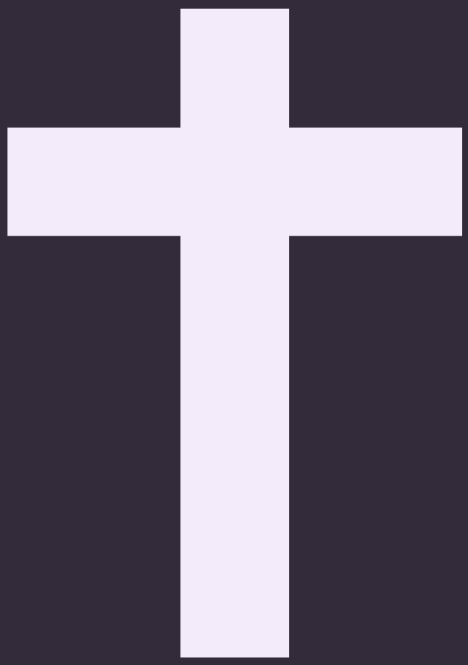

Jamamadí: Teoso Ka Yama Hani (New Testament)

Teoso Ka Yama Hani

Jamamadí: Teoso Ka Yama Hani (New Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Jamamadí)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 May 2025 from source files dated 6 May 2025
736b79e6-3611-53c1-a5f7-490d67da3c50

Contents

Senisi 1
Tanieo 79
Mateo 102
Mako 161
Roka 197
Yowao 258
Ato 300
Homa 354
1 Korito 379
2 Korito 402
Karasia 417
Efeso 427
Firibo 435
Koroso 441
1 Tesaronika 446
2 Tesaronika 452
1 Timotio 455
2 Timotio 463
Tito 469
Firemo 472
Ihayeo Mati 474
Tiako 493
1 Betiro 500
2 Betiro 508
1 Yowao 513
2 Yowao 519
3 Yowao 520
Yota 521
Teoso ka Yama Namo 523

Senisi

Teoso yama nafi hiri, e hiri, nematamonaka.

1 Yama yana kani ya Teoso yama nafi hiri nematamonaka, neme hiri wami hiri, nari.
2 Wami honaremetemoneke, e winahaba watari karo. Wami bari kanehemetemoneke faha ehebote ya kowiharo kasiro ya. Yama soki faha ehebote bari kanehemetemoneke. Teoso kanamori yoyobi tohematamonaka faha neme ya.
3 Teoso ati yana nematamonaka. "Yama wehe tasi tonahi", ati nematamonaka.
Yama wehe tasi tonehemetemoneke fahi.
4 Yama wehe amosamone ati nematamonaka. Faya ebe hikanemetemoneke. Ha ya yama wehe toha, ha ya yama soki toha nemetemoneke.
5 Teoso yama inibone nawatematamonaka. Yama wehe inimetemone amake, yama wehe. Yama soki inimetemone amake, yama soki. Yama soki naba manakobisa yama warisemetemoneke fahi. Yama wehe taitimetemone amake haro.
6 Teoso ati yana tasehimatamonaka. "Haha faha ebe kanahi famahabana", ati nematamonaka.
7 Fare Teoso ati nima yama nemetemoneke. Faha ebe kanehimatamonaka famahabonehe: one bofe ya toha one neme ya toha nemetemoneke.
8 Haha yama ebe kani ini Teoso nawatematamonaka, neme. Yama soki naba manakobisa yama warisemetemoneke fahi. Yama wehe taiti nowati ka yama wehemetemoneke haro.
9 Teoso ati yana tasehimatamonaka. "Bofe ka faha nafi yoro tokowamahi wami tasi tobeya", ati nematamonaka.
Wami tasi tonehemetemoneke waha fare ati ya.
10 Inibone Teoso hinawatemetemoneke, wami. Manakobisa haha faha yoro hikaniwama inimetemone amake, faha ehebote. Teoso yama hiri hina amosamone ati nematamonaka.
11 Faya ati yana tasehimatamonaka. "Wami ya yama yanahaboneke, yama nafi, yama noki na, awa boni na naro", ati nematamonaka.
Fare Teoso ati nima yama nemetemoneke.
12 Wami ya yama yanehemetemoneke, yama nafi, yama noki na awa boni na naro. Teoso yama hiri hina amosamone ati nematamonaka.
13 Yama soki naba manakobisa yama warisemetemoneke tasa. Yama wehe famaha nowati ka yama wehemetemoneke.
14 Teoso ati yana tasehimatamonaka. "Neme ka yama oyeba nahabanake, yama wehe kaba toha, yama soki kaba toha naro. Faha fowe na, yama hiwe na, nabanake, afa yama oye famaha ihi.
15 Haha yama oye neme ya oyaha wami firi kanahabanake", ati nematamonaka.
Fare ati nima yama nemetemoneke.
16 Teoso yama oye famaha hiri nematamonaka fotaharo, haha nafiha yama wa toni ka toha, one yama soki ka toha nabana. Amowa mera hiri, nematamonaka.
17 Teoso yama oye nawanematamonaka neme ya, wami firi kanahabonehe.
18 Haha yama oye yama wa toni ka toha yama soki ka toha nabone hinehemetemoneke. Teoso yama hiri hina amosamone ati nematamonaka.
19 Yama soki naba manakobisa yama warisemetemoneke tasa. Yama wehe terei na nowati ka yama wehemetemoneke.

20 Manakobisa Teoso ati yana tasehimatamonaka. "Faha abe nahaboneke tamaharo, yoro tokanaro. Neme ka bani me na naboneke, me afe wataha mati, me toki watoha mati neme ya", ati nematamonaka.
21 Makoni Teoso faha abe fotaha hiri, faha abe yoro tokana hiri, nematamonaka, tamaharo. Bani mera hiri, nematamonaka me afe wataha mati. Teoso yama hiri hina amosamone ati nematamonaka.
22 Yama amosa nahabone Teoso ati nematamonaka faha ehebote aberawa ya. Ati e nematamonaka ahi: "Te totamabone teke, faha ehebote ka me te. Bani mati, te totama, nabone teke, te efe wataha te", ati nematamonaka.
23 Yama soki naba yama warisemetemoneke tasa. Yama wehe kowato na nowati ka yama wehemetemoneke.
24 Teoso ati yana tasehimatamonaka. "Haha wami ya bani me tamaha me yanahaboneke tabora ka me toha, yama kabani ka me toha, hine me horo na me toha, na mati, me yoro tokana mati", ati nematamonaka.
Fare ati nima yama nemetemoneke.
25 Teoso bani mera hiri nematamonaka me yoro tokana mati tabora ka bani me toha, yama kabani ka me toha, hine me horo na me toha, na mati wami ya. Teoso yama hiri hina amosamone ati nematamonaka.
26 Ati yana tasehimatamonaka. "Hima e meba e hiri naba eke, fara e nima me na mati, e awi nima me awi na mati. Me ka hiti me tohahaboneke, aba mati, bani me afe naha mati, tabora ka bani mati, yama kabani ka bani mati, hine me horo na me toha na mati", ati nematamonaka.
27 Makoni Teoso e hiri nematamonaka. Fare Teoso awi nima me awi nemetemoneke Teoso ehene. Makiti hiri fanawi hiri nematamonaka.
28 Yama amosa nahabone ati nematamonaka me ni ya, ati e nari ahi: "Te kahiwahi, mata ya. Te winakanikima nabone teke. Wami nafi ka hiti te tohahabone teke owati ihi. Aba me ka hiti me te toha, bani me afe wataha me ka hiti me te toha, hine me horo na me ka hiti me te toha, nabone teke.
29 Yama te kabahaba ta onahabana oke. Yama noki naha toha awa boni naha toha na ta onahabana oke, te kabahabana.
30 Yama kabani ka bani me ta yama afe me kababisahaboneke, bani me afe wataha me toha, hine me horo na me toha, na me ya me tabaha mati", ati nematamonaka.
Fare Teoso ati nima yama nemetemoneke.
31 Faya Teoso yama hiri hina amosi mati tohahamone ati nematamonaka, yama nafi. Yama soki naba manakobisa yama warisatasemetemoneke. Yama wehe siko na nowati ka yama wehemetemoneke.

2

1 Faya neme wami ya famaha hiri ni ahabemetemoneke. Neme ka yama toha, wami ka yama toha nemetemoneke, nafi.
2 Yama wehe sei na ahabi ya Teoso ka yama hiri ni ahabemetemoneke yama nafi. Manakobisa afa yama wehe nowati ka yama wehe ya Teoso hasi nematamonaka, hinaka yama ahi ni ahabi karo.
3 Afa yama wehe amosamone Teoso ati nematamonaka, hinaka yama wehe tohi karo. Afa yama wehe ya hasi nematamonaka, yama nafi hiri ni ahabe karo.
4 Yama hiri ni e nemetemoneke ahi Teoso hiri hinaharo, neme hiri, wami hiri nari.

Etehi ka awa botibone Teoso hiri nematamonaka.
5 Neme ya wami famaha Teoso hiri ne ya masiri watarihi, yama koro na watarihi nemetemoneke mata, Teoso faha yosere karo mata, e winahaba watarihi ni karo yama koro na kakatomahabana.
6 Faha tasi tomatemetemoneke wami ya, wami soro nabonehe.

7 Manakobote makititeba Teoso hiri nematamonaka, wami hobokori ya. Teoso witi
fo hinise hasi ni yana tonematamonaka. Faya yati nematamonaka fahi.
8 Manakobisa Teoso awa boti amosa koro nematamonaka Etehi ka yama ya, bahi
kakamaki ya. Faya makiti nawinematamonaka fahi, hiri ni hawa hinihari.
9 Teoso ehene awa yoro tokana yanehemetemoneke fahi, amosaro, boni kabaharo.
Afa awa baikani ya awa one wehemetemoneke, ihi e sawi fara tohatibone karo, boni
e kabi ya. Awa one wa nemetemoneke, boni e kabi ya yama amosa e wato, yama
hiyara e wato, ti karo.
10 Etehi ka yama ya faha yanehemetemoneke, afa awa boti soro naro. Manakobisa
Etehi ka awa boti ya faha kariwaha hine ebe nemetemoneke, kowato kanahabonehe.
11 Faha kowato kana one ini amake Biso tohaharo, moto kawaharo Hafira ka yama
ya, oro nati ka yama.
12 Hafira ka oro amosate amake kasiro ya, oro hinama tohaharo. Hafira ka awa
atahone na, te amake mahi amosaro. Yati amosa na, te amake fahi.
13 Faha kowato kana one ini amake Sio tohaharo, moto kawaharo Kosi ka yama ya.
Sio momoto kawate amake Kosi ka wami ya.
14 Faha kowato kana one ini amake Tikiri, towakaro, Asiria beheri ya, bahi
kakamaki nokosi ya. Faha kowato kana one ini amake Eofarati.
15 Teoso makiti nawinematamonaka Etehi ka awa boti ya, awa kakatoma, yama
koro, nebonaha.
16 Manakobote Teoso maki warabo kaminematamonaka. Teoso ati e nematamonaka
ahi, he narabo nima nari: "Awa nafi boni kabahaboneke.
17 Awa oharia ta boni tikabarabone tike, yama amosa e wato, yama hiyara e wato,
tibone ka awa, boni e kabi ya. Afa awa boni tikabi ya tihababone tike. Keye amakere",
ati nematamonaka.
18 Manakobisa Teoso ati yana tasehimatamonaka. "Yama amosakere, makiti ohari
ka yama. Owaba hiri onehibanaka he narifebana, tesene yokanabana".
19 Wami ya Teoso bani me nafi hiri nematamonaka, yama kabani ka bani me toha,
bani me afe wataha me toha, na mati. Faya bani mera towakamematamonaka maki
ni ya me inibone hinawatahabone mati me ini hinawati ya fara me ini ya me ini
toharawabone mati.
20 Me ini hinawatemetemoneke. Bani me afe wataha me ini nawata bani tabora ka
me ini nawata bani yama kabani ka me ini nawata nematamonaka. Atao nanarifaba
ta wataremetamonaka tesene yokanabonaha.
21 Manakobisa Teoso maki amo nimatamonaka. Nokobisa koro hikanematamonaka.
Amo nematamonaka kasiro ya. Faya amo ne ya Teoso tahari hitibasehimatamonaka.
Manakobote tahari hihiya ni hinamosamematamonaka.
22 Hahi tahari Teoso hinihawahe fanawi tohehemetemoneke. Manakobisa hekame-
hemetemoneke maki ni ya.
23 Faya maki ati yana nematamonaka. "Hima waha. Haha ime oko ime amake.
Haha tone oko tone amake. Iniba amake haro, Teoso hitibasi karo makiti ni ya".
24 Makoni makiti bati kakosa mati kakosa nebonaka fati ya fami oharibonaha. E
oharia nima me naboneke.
25 Maki fati ya famehi ni ya yama kokoma naba wataremetemoneke me kori tohaha
mati.

3

Teoso ati me nofaremetemoneke, me famaha mati.

1 Teoso ehene maka hiri ni ya bani me hiri ni kataba maka ka yama wato fiya
tonehemetemoneke bani me ka yama wato ya. Fanawi aate nemetemoneke. "Keye

amarini? Teoso tera yosehino awa, awa boni te kabarabone te Etehi ka awa boni?" ati nemetemoneke.
2 Fana ati wara hinehemetemoneke. "Awa boni ota kabahabone ati nareka awa boni nafi.
3 Awa baikani ya awa oharia waha afa awa boni ota kabarabone Teoso ota warabo kamine otake. Ota boyorihi naboneke. Ota ehene e ni ya ota ahababone otake".
4 Faya maka ati e nemetemoneke ahi: "Te ahabarahabone teke. Keye amake.
5 Teoso ati e ne ati boti e neno awaka ahi: 'Afa awa boni me kabi ya me noki fata tokanaboneke. Fara owa nima me naboneke, yama amosa me wato yama hiyara me wato na mati', ati boti ati neno awaka. Makoni ati amaka", maka ati nemetemoneke.
6 Fanawi awa awehemetemoneke awa awi amosaro. "Awa boni kabi amosa awineke. Yama owato ya yama amosaboneke owa ni ya", ati nemete awineke. Faya awa boni itibasa awa boni kabehemetemoneke. Maki hekawe awa boni kaba nematamonaka.
7 Afa yama ya me fami noki fata tokanemetemoneke. Hine me awehemetemoneke me kori tohaha mati. Faya fiko afe me tasi kanehemetemoneke, me hikabonehe hine me bari kibone karo.
8 Afa yama wehe ka bahi toke ya boni hafofo nake maki fati ya famehi Teoso ati me mitehemetemoneke yaka nari awa boti ya. Faya me kawahiyehemetemoneke awa boti ya.
9 Manakobisa Teoso maki ha nematamonaka aate hinehibonaha. "Hibaka tihari?" ati nematamonaka.
10 Maki ati wara hinehimatamonaka. "Tiwati omita oke, yaka tina tiwa awa boti ya. Owato oke oko korone tohi karo. Makoni owahiyahara oke".
11 Faya Teoso aate hinehimatamonaka. "Hibake atino amara tika korone tohaha-mone ati nari? Awa boni tikabinihi aya te kabarabone onaharo?"
12 Maki ati e nematamonaka ahi: "Aya fana ta tinaharo otesenebone tinaharo afa owa kakawarake awa boni ya. Okobarake".
13 Faya Teoso fana aate nematamonaka. "Himataba tiwehene e rini ahi?" ati nematamonaka.
"Maka owa keyehara oke. Makoni awa boni okobara oke", fana ati nemetemoneke.

Hine me yokohemetemoneke.

14 Manakobisa Teoso ati yana nematamonaka maka ni ya. "Tiwehene hiyara hiri tinahani yama hiyara nahaba amake tiwa ni ya, e naro ahi: yaka tinahaba ama tike bofe ya tiwa horo tina tiwa, wami hobokori tikaba tiwa. Tiwahariha yama e na hiri tinahabone tike. Bani me one hiri hirahaboneke.
15 Fana ya te famaha te abe nofateraba te amake. Tika noti fana ka noti me na me abe nofarihi tehaba me amake. Hinaka noti titati tai nisatehiba amaka. Hinaka noti teme yotofi wai titehiba amaka".
16 Teoso ati e nematamonaka ahi fana ni ya: "Owati ihi yama nawaha hiri tinabone tike tinabati weye ni ya. Tikatao me ihiba ya tinabati kome kitahaba ama tike. Yama nawaha hiri tikene tika yibote ya fami tinofasa tinahabone tike. Tika yibote tiwa yosebisehiba amaka".
17 Atao ni ya Teoso ati e nematamonaka ahi: "Tika yibote ati ya tiwehene tohaha awa boni tikabani tike aya te kabarabone onaharo. Tiwehene e na ihi wami hiyaraba amake owati ihi. Yama koro tinahabone tike titefebonehe. Tika yama ahi ni nafihaba ama tike fara yama tohaha ya, yama koro tina tiwa.
18 Fatara ka yama tikababone tike. Yama nawaha naboneke tiwa ni ya, fatara mohi mono tini ya.
19 Yama nawaha hiri tinahabone tike, yama ahi ni tinafiha tiwa, yama koro tina tiwa, titefebonehe. Faya wete tinamaba ama tike wami ya wami hiri ni tiha tiwa. Makoni wami tihamatasahaba ama tike", Teoso ati nematamaonaka.

20 Maki fati ini nawatematamonaka. Efa tohehemetemoneke e nafi ka ami tohaharo.
21 Teoso makari hiri nematamonaka bani ataro tohaharo, Atao fati ya famehi me boribonehe.

Me sawimarabone Teoso ati nematamonaka hinaka awa boti ya.

22 Manakobisa Teoso ati yana tasehimatamonaka. "Hibayata ya Atao e nima me nawahake, yama amosa me wato, yama hiyara me wato ni karo. Era hihiri nama ka awa boni me kabariyahi. Me ihi e na me winariyahi fara yama tohateha ya.
23 Makoni Teoso Atao mera toyosemehimatamonaka, me winamarabone mati Etehi ya. Wami me wi nabone me hinehemetemoneke, yama me koro nabone mati, fara wami hiri ni me toha mati, Teoso ehene.
24 Teoso mera toyoseme Etehi witi ya kerobini mera nanahomatamonaka, bahi kakamaki ya. Yimawa ehebote nawa nematamonaka, yama hiri ni tohaharo, oye kari naro, me tokiyomaribone karo awa era hihiri nama wai ka yama ya.

4

Kai Abeo nabowematamonaka.

1 Atao Efa ahi nematamonaka fara fati. Nabati weye nemetemoneke. Biti watehimatamonaka fahi. Ati e nemetemoneke ahi: "Teoso owa narifaka, makoni okatao naka makiti biti".
Ino hinawatematamonaka, inomatamona amaka Kai.
2 Manakobisa biti owa nehimatamonaka. Inomatamona amaka Abeo, Kai nisori. Abeo ofeya me nanarifa toha, Kai yama kokoro toha, nematamonaka.
3 Manakobisa yama toyabo ka yama wehe one ya Kai fatara ka yama ta nematamonaka Teoso ni ya.
4 Abeo yama ta nematamonaka bisa. Hinaka ofeya biti taiti nabowe kote amose ta nematamonaka Teoso ni ya. Abeo ehene amosemona Teoso hinehimatamonaka, yama ta hinaha nofahari.
5 Kai ta nofarematamonaka, yama ta hina nofarari. Kai hamamisehimatamonaka kasiro ya. Noko yawakanikimehimatamonaka.
6 Manakobisa Teoso ati e nematamonaka ahi: "Himataba tihamine tiri? Himataba tiyawine tiri?
7 Tiwehene amosemenehe, haha tinehene ama tike. Tiwehene hiyarara tike. Makoni yama hiyara nineke nokobi ya, tiwa noki naro tiwa yosehabonehe. Tika-sawarihaboneke".
8 Faya Kai ati e nematamonaka Abeo ni ya, fare nisori: "Hima ahi e towakahi yama kabani ya".
Faya yama kabani ya me teme na Kai Abeo fito kanematamonaka fare nisori. Faya hinabowematamonaka.
9 Bahi toke ya Teoso Kai aate nematamonaka. "Hibaka Abeo tohara niso?"
"Owato okara", Kai ati nematamonaka. "Ha owa okaniso kakakatoma oha owa awine o?"
10 Faya Teoso ati e nematamonaka ahi: "Himataba tiwehene e rini ahi? Wami ya niso emene ha naka, ha ni kitahari, manakone tabiyo awahari.
11 Makoni yama hiyara kakehaboneke tiwa ni ya. Yama koro tinamarabone tike wami ya. Niso tinabowi ya afa wami inohoti ebe kanaharake niso emene fawahabonehe.
12 Wami hawa tinihi ya yama koro tini ya, yama yanaraboneke. Yaka tiwaharehaba ama tike yama nafi ya. Ma tirahaba ama tike. Fawa rima tinahaba ama tike fara yama wehe nima".
13 Kai ati e nematamonaka ahi: "Teoso yama nawahake faro. Okitamaraba ama oke.

14 Hibayata ya owa tiyosema tike, owinamarabone owa haha wami ya, yama nafi
ya yaka owaharehabone owa, fara yama we nima fawa rima onahaba owa, tiwa
owahiyahaba owa. Bara owa me kobo ni ya owa me nabowahabone me ati naba me
awineke".
15 "Yama e na wataraboneke fahi. Hahi tiwa nabowehi me one ahababoneke me
seti na mati, tika manakonebonehe", Teoso ati nematamonaka.
Faya Teoso Kai ka yamabone nawanematamonaka, bare kobo hine ya bare
hinabowarebonaha.
16 Manakobisa Kai winamarehimatamonaka Teoso taboro ya. Winawematamonaka
Noti ka wami ya, Etehi beheri ya, bahi kakamaki ka ya.

Kai ka noti me taminemetemone amake.

17 Kai fati ya famehi me ka inamatewe nehimatamonaka. Ino me hinawatemata-
monaka. Inomatamona amaka Enoki. Manakobisa yama toyabo ya Kai sitati hiri
nematamonaka. Ini hinawatemetemoneke. Inimetemone amake Enoki, fare biti ino.
18 Enoki Irati batimatamonaka. Irati Meosaeo batimatamonaka. Meosaeo Metosaeo
batimatamonaka. Metosaeo Rameki batimatamonaka.
19 Rameki fati famarawehemetemoneke. One inimetemone amake Ata. One
inimetemone amake Sira.
20 Ata biti nehimatamonaka. Inomatamona amaka Sabao. Bowi me nanayana me
ka itimatamona amaka Sabao, me wina mati yobe makari tohehi ya.
21 Sabao nisori nehimatamonaka. Inomatamona amaka Sobao. Ayaka hihiri me ka
itimatamona amaka, Sobao, yama me fo, rira me teo, na mati, fiorao nima naro.
22 Sira biti nabisehimatamonaka. Inomatamona amaka Tobaokai. Feho hihiri-
matamonaka. Yama hihiri tohehimatamonaka, feho hiri ni tohaharo. Yama one
hiri, nematamonaka borosi hiri ni tohaharo. Tobaokai hinakasima nehemetemoneke
inimetemone amake Naama.
23 Yama we one ya Rameki ati yana nematamonaka fatirawa ni ya: "Ata ya Sira te
famaha, owati te mitahi. Rameki fatirawa owati te kamitahi, e naro ahi: E ka owa
owa noho tonihe onabowara oke. Yetene owa katome onahabihara oke.
24 Hahi Kai nabowehi me one ahababonemoneke me 7 na mati, manakonebonaha.
Ha owa owa nabowehi me one ahababoneke, 77 me tohaha mati".

Seti toha Enosi toha ne me taminemetemone amake.

25 Atao fati ya famehi me ka inamatewe owa nehimatamonaka. Ati e neme-
temoneke ahi: "Teoso okatao owabona ta namakitasaka Abeo taboro ya, Kai
hinabowahari".
Ino hinawatematamonaka. Seti tohehimatamonaka.
26 Seti biti nehimatamonaka. Inomatamona amaka Enosi. Afa yama tohi ya Teoso
me ha na Teoso ino Yeofa tohahi ino me itihemetemoneke.

5

Atao ka noti me taminemetemone amake.

1 Atao ka noti me ini e nemetemoneke ahi:
Eteba hiri ni Teoso yana kane ya fare Teoso nima e nemetemone eke ati ehene.
2 Teoso maki hiri, fana hiri, nematamonaka. Yama amosa ta nematamonaka me ni
ya. Me inibone itihimatamonaka e toaharo.
3 Atao ka ano 130 tohi ya biti nehimatamonaka, fare he nima nari, fare he awi ya
awi tohahari. Ino hinawatematamonaka. Inomatamona amaka Seti.
4 Biti me one na, bite narawa, nemetemoneke. Hinaka ano 800 tohamakehemete-
moneke fahi.
5 Ahabematamonanaka hinaka ano 930 tohaharo.
6 Seti ka ano 105 tohi ya biti nehimatamonaka Enosi.
7 Manakobisa Seti biti me one na, bite narawa, nemetemoneke. Hinaka ano 807
tohamakehemetemoneke.

8 Ahabematamonaka hinaka ano 912 tohi ya.
9 Enosi ka ano 90 tohi ya, biti nehimatamonaka Kaina.
10 Manakobisa Enosi ka ano 815 tohamakehemetemoneke. Biti me one na, bite narawa, nemetemoneke.
11 Ahabematamonaka hinaka ano 905 tohi ya.
12 Kaina ka ano 70 tohi ya, biti nehimatamonaka Marareo.
13 Manakobisa Kaina biti me one na, bite narawa, nemetemoneke. Hinaka ano 840 tohamakehemetemoneke.
14 Ahabematamonaka hinaka ano 910 tohi ya.
15 Marareo ka ano 65 tohi ya biti nehimatamonaka Sareti.
16 Manakobisa Marareo biti me one na, bite narawa, nemetemoneke. Hinaka ano 830 tohamakehemetemoneke.
17 Ahabematamonaka hinaka ano 895 tohi ya.
18 Sareti ka ano 62 tohi ya biti nehimatamonaka Enoki.
19 Manakobisa Sareti biti me one na, bite narawa, nemetemoneke. Hinaka ano 800 tohamakehemetemoneke.
20 Ahabematamonaka hinaka ano 962 tohi ya.
21 Enoki ka ano 65 tohi ya biti nehimatamonaka Matosare.
22 Manakobisa Enoki ka ano 300 tohamakehemetemoneke. Enoki Teoso owa totoha tohehimatamonaka, he ya famahari. Biti me one na, bite narawa, nemetemoneke.
23 Enoki ka ano 365 tohehemetemoneke.
24 Teoso ya fafama tohe yama we one ya fawa nematamonaka, Teoso hekamahari.
25 Matosare ka ano 187 tohi ya biti nehimatamonaka Rameki.
26 Manakobisa Matosare biti me one na, bite narawa, nemetemoneke. Hinaka ano 782 tohamakehemetemoneke.
27 Ahabematamonaka hinaka ano 969 tohi ya.
28 Rameki ka ano 182 tohi ya biti nehimatamonaka.
29 Ati e nematamonaka ahi: "Wami hiyakere, Teoso ati ehenemata. Makoni e ni ya yama ahi ni nafike. Manakobisa hahi hinamatewe era kasomebona eke e hasi nabone e".
Rameki biti ino nawatematamonaka. Nowe tohehimatamonaka.
30 Manakobisa Rameki biti me one na, bite narawa, nemetemoneke. Hinaka ano 595 tohamakehemetemoneke.
31 Ahabematamonaka hinaka ano 777 tohi ya.
32 Nowe ka ano 500 tohi ya, biti me nehemetemoneke. Me famaha me ka owa oharimakimatamonaka. Me ini amake haro Se, Ka, Safe.

6

Me nafi ihi hiyaremetemoneke.

1 Faya me totama me tokakanikima nemetemoneke yama nafi ya wami nafi ya. Fana bite na narawemetemoneke fahi.
2 Neme ka fanawi me awarawehemetemoneke, awi amosarawaro. Faya me hinofarawa me hiyabarawemetemoneke me ka yiboterawabonehe, neme ka mati.
3 Faya Teoso ati yana nematamonaka. "Me sawi fara tohahaba wataraboneke, me ahabateha mati. Makoni me ka ano yowatehaboneke waha, 120 tohaha ya", ati nematamonaka.
4 Neme ka e fanawiri me ahi narawa me ka matehe narawemetemoneke. Me kitehemetemoneke, me fotaha mati, me me hikahiyara mati. Me sawi nemetemoneke afa yama nowati ya bisa.
5 Faya Teoso me ihi awehimatamonaka yama me nima na mati yama hiyararo yama hiyara me hiri nabone mati.

6 Teoso yawehimatamonaka kasiro ya. Mera hiri ne ehenemata nofamarehimatamonaka, bofe ka mati.
7 Yawe ati e nematamonaka ahi: "Me hiri ona me fawa onihabana oke, me sawimarabone mati wami ya. Bani me toha naboneke, hine me horo na me toha, me afe naha me toha, na mati. Me hiri onahamaro owehene onofama okere", ati nematamonaka.
8 Nowe ehene ta Teoso nonofa tohehimatamonaka.

Nowe fotowati ehebote hiri nematamonaka.

9 Nowe tamine e nematamonaka ahi: Nowe ehene aamosa tohehimatamonaka. Oharimatamonaka, ehene hiyareba watarari. Teoso ya fafama tohehimatamonaka.
10 Nowe biti me famaha me ka owa oharimaki nematamonaka. Me inimetemone amake haro: Se, Ka, Safe me na mati.
11 Teoso ni ya me one nafi ihi hiyara nafihemetemoneke, me abe waka na mati tabora nafi ka mati.
12 Me nafi ihi hiyara me ihi Teoso awehimatamonaka, bofe ka mati.
13 Faya Teoso ati yana nematamonaka, Nowe hiyarari. "Me nafi fawa onihabone oke, me abe waka ni fawa ri karo. Me fawa oniha, wami fawa oniha, onahabone oke.
14 Awa amosa tiwahi hiri tinahabana, tika fotowati ehebotebana. Fotowati tori ka yama bari ni kote hiri ni titamabone tike. Tori moya, mese ka moya, tinahaboneke.
15 Tomi kani e naboneke ahi: yowi ka metoro 113 tohahaboneke. Enoki ka metoro 22 toha, bari fori ka metoro 13 toha, naboneke.
16 Baribone hiri tinahaboneke. Bari ifi hoti ka metoro kote tohahaboneke hasi naro. Fotowati ka nokobibone hiri tinahabone tike ohariharo, wanahabonehe beheri one ya. Fotowati bari ka fori terei naboneke.
17 Faha oyosehabone oke, faha fowe nafihabonehe, wami abe nafi ahabibone karo, me hasi naba me wataribone karo.
18 Ha tiwa ta tiwa owakatomabone oke. Owati okominahabone oke tiwa ni ya, tiwa owakatomabone ona owati. Tikiyomahabone tike fotowati tori ya. Tikatao me toha, tika yibote toha, tika koma toharawa naboneke.
19 Bani me tekiyoma tinahabone tike fotowati tori ya, me hasi tinihabone mati, tiwa ya me tabi ya, me fafama mati. Bani owa fana ya fama, owa fana ya fama nebonaka.
20 Afa me kakehaboneke tiwa ni ya, me hasi nabone mati, me fafamaha mati, bani me nafi. Bani me afe wataha me toha, hine me horo na me toha, naboneke, me nafi tohaha mati.
21 Yamata yoro tokana tinihabone tike, te kaba, bani me hikaba, hinahabonehe", ati nematamonaka.
22 Faya fare Teoso ati nafi nima Nowe ehene nematamonaka.

7

Faha fowe ehebote kakehemetemoneke.

1 Manakobisa Teoso ati yana tasematamonaka Nowe hiyarari. "Tikiyomahi fotowati ya, ha tiwa tika yibote te na, te nafi. Ha tiwa tiwehene owi onofa ama oke. Fara tiwaharine tike yama amosa hiri tina tiwa.
2 Bani me amosa me tekiyomahi, me 7 na mati, me ka yiboteba ya me fafamaha mati. Haha bani me ka yiboteba ya me fafama nahi haro me hiyara mati, bani bara mati.
3 Bani me afe wataha me tekiyoma tinahi haro, me 7 na mati, me ka yiboteba ya me fafama mati, me hasi nibone karo yama nafi ka mati.
4 Haha yama amo ni 7 na ahabi ya faha oyosebone oke kakehabonehe. Kaki ka yama wehe 40 toha, yama soki 40 toha naboneke. Yama e naboneke ahi me nafi onahabihibone karo me yati na mati me hiri onahamaro mati.
5 Fare Teoso ati nafi nima Nowe ehene nematamonaka.

6 Nowe 600 ano tohe ya faha fowe ehebote kakehemetemoneke, wami nafi fawa niharo.
7 Tokiyomehimatamonaka fotowati ya, biti me ya tabahari, fa fowe ihi me toharabone mati. Fati toha nemetemoneke. Hinaka koma toharawa nemetemoneke biti me ka yiboterawaha.
8-9 Bani me kakehemetemoneke Nowe ni ya, me tokiyomahabani mati fotowati tori ya, me fafamaha mati. Fare Teoso ati nima me nemetemoneke, aya Nowe narabo nima nari. Bani me amosa me toha, me hiyara me toha, me afe wataha me toha, hine me horo na me toha, nemetemoneke, me fafamaha mati.
10 Yama amo ni seti na nowati ya, faha kaki kitaha wami fawa nihemetemoneke.
11 Haha amo ni ya Nowe ka ano 600 tohehemetemoneke. Faha kaki nafiha yana tonehemetemoneke abariko taiti nowati ka abariko ya, yia 17 ya. Faha nafiha kimisa nemetemoneke wami boti ka faha.
12 Faha kakehemetemoneke ahi wami ya. Kaki ka yama wehe 40 toha, yama soki 40 toha, nemetemoneke.
13 Afa yama wehe ya Nowe fati ya famehi tokiyomehimatamonaka fotowati tori ya biti me ya tabahari. Se toha Ka toha Safe toha me ka yibote toharawa nemetemoneke.
14 Me tokiyomehemetemoneke bani me ya me tabaha mati. Bani tabora ka me toha bani yama kabani ka me toha haha hine me horo na me toha bofe ya bani me afe wataha me toha nemetemoneke.
15 Bani me nafi tokiyomehemetemoneke Nowe ya me tabaha mati, me fafamaha mati.
16 Bani me tokiyomehemetemoneke, me fafamaha mati. Owa fati ya fama, owa fati ya fama, me nemetemoneke, fare Teoso ati nima me na mati, aya Nowe narabo nima ne ati. Faya Teoso nokobi boko nawahamehimatamonaka fahi, fotowati ka nokobi.
17 Faha kaki ka 40 amo ni tohehemetemoneke. Faha kimisemetemoneke. Fotowati itihemetemoneke fahi. Fotowati tafo tonehemetemoneke fahi.
18 Faha kimisemetemoneke. Fotowati tafo tosa nemetemoneke faha ya.
19 Faha kimisasa nemetemoneke. Kimisi ka atami nemeharawa nafi fawa kanehemetemoneke faha ihi.
20 Manakobisa kimisi forima nemetemoneke mata ya. Tomi kani ka 7 metoro tohamakemetemoneke.
21 Yama abe nafi ahabemetemoneke. Bani me afe wataha me toha, tabora ka bani me toha, yama kabani ka bani me toha, nemetemoneke. E ahaba nemetemoneke bisa, e nafi.
22 Me nafi ahabemetemoneke me naha mati ahi wami ya, me yati tohaha mati me hasi na mati fara e hasi ni nima.
23 Fotowati tori ya me kibeha me ta me hasi nemetemoneke, Nowe ya me taba mati. Me one ahabemetemoneke me nafi. E toha, bani tabora ka me toha, bani yama kabani ka me toha, haha hine me horo na me toha, bani me afe wataha me toha nemetemoneke, me ahaba mati, me nafi.
24 Faya yama amo ni 150 tohaha nowati ya faha sai yana tonehemetemoneke.

8

Faha fowe fawa nemetemoneke.

1 Afa yama ya Teoso Nowe wati nawahematamonaka bani me tamaha me ya tabahari fotowati ya. Teoso ati ehene boni yama fo towitiemetemoneke, wami ka yama. Makoni faha sai yana tonehemetemoneke.
2 Faha kaki fawa nemetemoneke, neme ka nokobi Teoso boko kawahame karo. Wami boti ka faha kimisi fawa, nemetemoneke, Teoso ati ehene.
3 150 yama amo ni tohaha nowati ya faha sai yana tonehemetemoneke.

4 Fotowati ma tonehemetemoneke Ararati ka yati si tonaha mese ya, abariko 5 ne
ahabe nowati ya.
5 Faha saisa nemetemoneke. Atami tati boni awihinamemetemoneke abariko fame
owa kote ya.
6 40 yama amo ni tohaha nowati ya Nowe nokobi bite naha kanehimatamonaka afa
aya hiri hinehemete wanaharo fotowati ya.
7 Faya bani biti sa tosematamonaka. Bani biti ino amaka hari kofo, owinari nima
nari. Sa hise tokehimatamonaka. Yobi nawaharematamonaka, yama noki nari wami
hokowai tabiyo.
8 Manakobisa Nowe bani biti owa okoko tohe sa tosatasehimatamonaka yama
awehibonaha wami hokowai tabiyo.
9 Okoko yama wasirematamonaka taborobana warisaba karo. Wami watareme-
temoneke. Faha nasa nemetemoneke wami neme ya. Makoni Nowe mano ta
tonehimatamonaka, okoko wara tonehibonaha. Hibemematamonaka fotowati ya.
10 Nowe yama noki nematamonaka amo ni 7 tohamakeharo. Faya okoko sa
tosehimatamonaka tasa.
11 Fari namehimatamonaka bahi toke ya. Yama kakamematamonaka bono ya
awa afe kini tatati naro. Awa inimetemone amake haro orifa. Faya Nowe yama
watohimatamonaka fahi faha saiharo.
12 Yama noki nematamonaka amo ni 7 namakiharo tasa. Faya okoko sa
tosehimatamonaka tasa kamarebanoho waha.
13 Manakobisa Nowe ka ano 600 tohi ya faha watamaremetemoneke abariko taiti ka
yama wehe taiti ya. Wami tohamemetemoneke saiharo. Nowe fotowati bari itibase
yama awehimatamonaka wami hokowaharo faha watamari karo.
14 Wami nafi hokowemetemoneke abariko taiti nowati ka abariko ya, 27 yama amo
ni tohi ya.
15 Faya Teoso ati yana nematamonaka, Nowe hiyarari.
16 "Tasi tinahi fotowati ya tika yibote ya te famaha te. Tikatao me toha, tika koma
toharawa nahi.
17 Tiwehene e na ahi: bani me nafi tasisi nahi tiwehene aya me ya titabi karo, bani
me afe wataha mati, bani tabora ka mati, bani yama kabani ka mati haro hine me
horo na mati bofe ya, me kahiwabone mati, me totamabone mati, wami nafi ya me
winaha mati.
18 Faya Nowe fati ya famehi me tasi tokanemetemoneke fotowati ya. Biti me toha,
hinaka koma toharawa nemetemoneke.
19 Bani me nafi tasisi nemetemoneke bisa, me afe wataha me toha, hine me horo
na me toha na mati, fara hinama me tohabisa mati.

Nowe tana hiri nematamonaka, bani mera ta nebonaha Teoso ni ya.

20 Manakobisa Nowe tana hiri nematamonaka, bani mera ta nebonaha Teoso ni ya.
Bani me afe wataha me toha, bani me one toha na mera waka nematamonaka, me
kabateha mati, me tabasi hinahabani mati.
21 Bani me mahi amosa me mahi Teoso hisi ne ati boti e nematamonaka ahi: "Yama
me nima hina hiyatera amake, me nafi, matehe toha, me fotaha me toha na mati. Me
ihi hiyara me ihi owa okene yama hiyara e na oyosematerabana oke wami ya. Me
nafi tohaha bani me ya me tabaha me onahabihamaterabone oke.
22 Wami tohasa ni ya yama wehe fawa rihi, yama soki fawa rihi, naboneke, owati
ihi. Yama hiwaha toha, yama siriha toha, faha fowe toha, yama hiwe toha, naboneke.
Yama me koro, yama boni me bata, naboneke fara ano ya", Teoso ati nematamonaka.

9

Teoso Nowe mera hiyarematamonaka, mera kakatomehibona ati nari.

1 Faya Teoso Nowe me ka yama amosabone ta nebona ati nematamonaka. "Tikatao me ka matehe tamatehaboneke. Tika noti me tamahabone tike me tokakanikima nabone mati yama nafi ya wami nafi ya.
2 Bani me nafi kitaraba me amake te ehene. Tera me nakomehaba me amake, yama kabani ka me toha, me afe wataha me toha, hine me horo na me toha, ma ka aba me toha na mati, me nafi.
3 Afa me te kabahabone teke waha. Hibati ya yama koro na te kabahabone onahamaro ama oke. Bani me toha naboneke waha.
4 Bani me ame me kihaha me ta me te kabarabone teke. Me ame ahabi ya me te kabahaboneke, me ahabi forima na mati.
5 Era me waka na me ahaba naboneke. Bani era nabowe ahabebonaka. E ka owa era nabowe ahaba nebonaka.
6 E hiri onahamaro ama oke, me e nabone mati owa nima. E ka owa era nabowe hahi ehene itihi ahabebonaka bisa. Bare hinabowebonaka bisa.
7 Tikatao me ka matehe tamatehaboneke. Tika noti me tamahabone tike me tokakanikima nabone mati yama nafi ya wami nafi ya".

8 Faya Teoso ati yana tasehimatamonaka, Nowe biti me ya tabehi ni ya.
9 "Owati okominahabone oke, tera owakatomabone ona owati, te ka noti me owakatoma onahabone owa, te watamari ya.
10 Bani me nafi owakatoma onahabone oke, aya me tasisi na mati fotowati ya, me ya titabi ka mati, me afe wataha me toha, tabora ka me toha, yama kabani ka me toha, na mati, me nafi wina mati wami ya.
11 Tera owakatomahabone oke. Me nafi ahabiba watamateraba me amake faha fowe nafiha ihi. Faha fowe nafiha wami nafi nahabimateraba amake.
12 Yama onamoabana oke, owati te watoba karo, tera owakatomatehabone ona owati. Tera owakatoma, bani me nafi owakatoma, te ka noti me owakatoma, otehabone oke, me nafi.
13 Yama onawara oke neme ya, maka tohaharo, te awehibonaha, owati te watohabone te, tera owakatomabone ona owati, wami ka me te.
14 Yama noki yawari nafiha ni ya maka owa oni ya
15 owati wati owahamabone oke, tera owakatomabone ona owati, bani me ya te tabaha te, me yoro tokana mati. Faha fowe nafiha te nafi nahabimateraba amake.
16 Maka hine namo ya neme noki yawari boti ya, owati wati owahabone oke aya okominaharo, tera owakatomabone ona owati, bani me ya te tabaha te.
17 Maka owati kaminaka, wami ka me nafi owakatomabone ona owati", Teoso ati nematamonaka.

Nowe biti me taminemetemone amake.

18 Nowe biti me inimetemone amake haro, me tasisi na mati fotowati ya: Se, Ka, Safe. (Kanaha batimatamona amaka, Ka.)
19 Afa Nowe biti memetemone me amake, me terei na mati. Me ka noti me tokakanikima nemetemoneke yama nafi ya.
20 Nowe yama kokoromatamona amaka. Ofa kokoro taitimatamona amaka.
21 Yama we one ya Nowe fi fawi nafihimatamonaka. Hanohimatamonaka kasiro ya. Tokiyomame amo nematamonaka hinaka yobe bani me atari tohe wehi toro ya, korone tohahari.
22 Kanaha bati Ka tohe bati awehimatamonaka, korone tohahari. Tokome faya bati kaminematamonaka, anoti me ni ya.
23 Manakobisa Se ya Safe me famaha makari ibe me totimemetemoneke. Me hibariemetemoneke me iyori ya. Me towakamehemetemoneke me yaka kani me bari ka ya. Faya me ka abi me yoto kanehemetemoneke makari ibe ya korone tohahari, me noki toha mati ha ya. Me ihi e nemetemoneke me ka abi me awarabone mati.

24 Manakobisa Nowe tafime ya hanohi hano fawa ne kitame ya, hiyara mitehimata-
monaka biti yoto ke tohe hiwahari korone.
25 Nowe ati yana nematamonaka. "Yama hiyara kakehaboneke Kanaha ni ya. Anoti
me ka yama aahiteba amaka".
26 Nowe ati e nematamonaka ahi tasa: "Teoso e kahiyarahi, Se ka Teoso. Se me ka
yama aahi Kanaha me tohatehaboneke.
27 Safe me ka wami nafihaboneke, Teoso ati ehene. Safe me winatehaboneke Se me
tabori ya, Se me me nofaha mati. Safe me ka yama aahi Kanaha me tohatebisaboneke.
28 Manakobisa faha fowe ehebote nowati ya Nowe ka ano 350 tohamakehemete-
moneke.
29 Ahabematamonaka hinaka ano 950 tohi ya.

10

Nowe biti me ka noti me inimetemoneke.

1 Nowe ka noti me inimetemone amake haro, biti me ka matehe, Se, Ka, Safe me
na mati. Me ka matehe watehemetemoneke faha fowe ehebote nowati ya.
2 Safe biti memetemoneke haro, Kome, Makoki, Matai, Safa, Tobao, Meseki, Tirasi
me na mati.
3 Kome biti memetemoneke haro, Asikenasi, Rifati, Tokama me na mati.
4 Safe ka noti me tohate me amake haro, Erisa ka me toha, Esibaya ka me toha,
Sibiri ka me toha, Rotisi ka me toha na mati.
5 Afa Safe ka noti me tohate me amake. Ma witi ya me one wina, wami itakosaha
ya me one wina, te me amake. Fara me ati me hiri te me amake, me ati hiyaya na
mati. Me abe ebe nemetemoneke tabora tamaha ya me winakanikima nabone mati.
6 Ka biti memetemoneke haro, Kosi, Esito, Ribia, Kanaha me na mati.
7 Kosi biti memetemoneke haro, Seba, Hafira, Sabita, Rama, Sabiteka me na mati.
Rama biti memetemoneke haro, Saba, Teta me na mati.
8 Kosi Niroti batimatamona amaka hari Niroti me nafi tabori iihawa taiti
tohehimata.
9 Teoso hinarife yama yeyete tohehimatamonaka. Makoni me ati e te me amake
ahi, "Niroti nima tinahabone tike, yama yeyete tohehimata, Teoso hinarifahari", me
ati te me amake.
10 Taiti ya sitati terei na ka me ka towisawamatamona amaka, Babironia, Ereki,
Akati naro, wami Sina tohaha ka sitati.
11 Manakobisa tokehimatamonaka Asiria ka wami ya, sitati one hiri nebanoho,
Ninifi, Reoboti, Kara,
12 Rese naro. Ninifi ya Kara famaha basa kani ya Rese tohate amake, Kara sitati
ehebote tohaharo.
13 Esito ka noti me tohate me amake haro, Ritia ka me toha, Ana ka me toha, Reabi
ka me toha, Nafito ka me toha,
14 Batorosi ka me toha, Kasiro ka me toha, Kereta ka me toha na mati. Kereta ka
me ka noti me one amake, Firisia ka mati.
15 Kanaha biti me famehemetemoneke haro, Sito taiti toha, Heti toha, nari.
16 Kanaha ka noti me tohate me amake haro, sebo me toha, amo me toha, kikasi
me toha,
17 hifi me toha, aki me toha, si me toha,
18 arifati me toha, sema me toha, hamati me toha na mati.
19 Kanaha ka me ka wami yowehemetemoneke, bahi kakamaki beheri ya, Sito ya.
Yowa nemetemoneke bahi kakamaki beheri owa ya, Sera ya, Kasa yabori ya. Yowa
nemetemoneke bahi kakamaki ya Sotoma, Komoha, Atima, Sebowi na ya, Rasa yabori
ya.

20 Afa Ka ka noti me tohate me amake. Fara me ati me hiri te me amake, me ati hiyaya na mati. Me abe ebe nemetemoneke tabora tamaha ya me winakanikima nabone mati.
21 Safe anoti Se tohe ebereo me nafi ka itimatamona amaka.
22 Se biti memetemoneke haro, Erao, Aso, Ahabasati, Roti, Ara me na mati.
23 Ara biti memetemoneke haro, Osi, Ho, Kete, Masi me na mati.
24 Ahabasati Sera batimatamona amaka. Sera Ebe batimatamona amaka.
25 Ebe biti me famehemetemoneke, Bereki ya Sokita famahari. Bereki sawi ka yama ya me nafi abe ebe kanehemetemoneke. Makoni me abe ebe kani Bereki ino kaminaka.
26 Sokita me ka abimatamona amaka, Aomota, Serefi, Hasamafe, Sera,
27 Atonirao, Osao, Tikara,
28 Obao, Abimayeo, Saba,
29 Ofi, Hafira, Sobabi me na mati, Sokita biti me toha mati, me nafi.
30 Me winate me amake wami ini Mesa tohaha ya, Mesa beheri ka wami toha na ya. Me tabori yowate me amake sitati Sefa tohaha ya, yati nemeha si toni ka yama ya, bahi kakamaki ya.
31 Afa Se ka noti me tohate me amake. Fara me ati me hiri te me amake, me ati hiyaya na mati. Me abe ebe nemetemoneke tabora tamaha ya me winakanikima nabone mati.
32 Afa Nowe ka noti me tohate me amake. Faha fowe webote nowati ka tabora nafi ka Nowe ka noti hinama me amake.

11

Yobe nemehe me hiri nemetemoneke.

1 Hibati ya me ati fara oohari tohehemetemoneke, me nafi. Me ati hihiya naba wataremetemoneke.
2 Bahi kakamaki ya me wina me one yana tona me kakehemetemoneke Sina ya, yama homi amosa ya, atami kihararo, me winahabani mati fahi.
3 Me wina faya yama wehe one ya me abe hiyaremetemoneke. "Hima tisoro kahi e hiri nahi".
Faya yobe tisoro tohe hiri ni me yana tonehemetemoneke, moya naro bisi ya. Yobe yati hiri ni tohehi hiri ni me nofamaremetemoneke, moya nari simeto ya.
4 Me ati yana tasehemetemoneke. "Sitati e hiri nahi, yobe nemehe kihaharo, kobo tomisebana neme baki ya. Manakobisa era me kahiyaraboneke. E toka nawaharerihi nabone eke yama nafi ya".
5 Manakobisa Teoso kakehimatamonaka ahi bofe ya, me ka sitati awehibonaha, yobe nemehe toha nari, hawa toharari mata.
6 Ati yana nematamonaka. "Fara me ati oharineke, me wini oharia mati. Me ihi nafike, owaharo. Yama one ya me ihi fotamisahaboneke mata ya. Fara yama me hinofa me hiri naboneke.
7 Hima e tokisahi bofe ya. Me ati e tonahiyabone eke, me ati hiyaya naba mati, me abe ati watomaribone karo".
8 Faya Teoso mera ebe nematamonaka, me tokarikosabone mati wami nafi ya. Sitati me hiri namaremetemoneke waha.
9 Sitati ini me nawatemetemoneke Babeo tohahabonehe. Babeo ini yama kamininekе haro, yama e tonahiyi karo. Ini mera kamininekе, me ati Teoso hinahiya mati, me ebe hinahabone mati, me nafi, me tokarikosabone mati wami nafi ya.

Se ka noti me inimetemone amake.

10 Se ka noti me e nemetemoneke ahi. Faha fowe ehebote ahaba nowati ka faha fowe famamake nowati ya Se ka ano 100 tohi ya biti nehimatamonaka Abasati tohahari.

11 Manakobisa Se ka ano 500 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
12 Manakobisa Abasati ka ano 35 tohi ya biti nehimatamonaka Sera tohahari.
13 Manakobisa Abasati ka ano 403 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
14 Faya Sera ka ano 30 tohi ya biti nehimatamonaka, Ebe tohahari.
15 Manakobisa Sera ka ano 403 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
16 Faya Ebe ka ano 34 tohi ya biti nehimatamonaka, Bereki tohahari.
17 Manakobisa Ebe ka ano 430 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
18 Faya Bereki ka ano 30 tohi ya biti nehimatamonaka, Reo tohahari.
19 Manakobisa Bereki ka ano 209 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
20 Manakobisa Reo ka ano 32 tohi ya biti nehimatamonaka Seroki tohahari.
21 Manakobisa Reo ka ano 207 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
22 Faya Seroki ka ano 30 tohi ya biti nehimatamonaka Nao tohahari.
23 Manakobisa Seroki ka ano 200 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
24 Manakobisa Nao ka ano 29 tohi ya biti nehimatamonaka Tera tohahari.
25 Manakobisa Nao ka ano 119 tohamakehemetemoneke. Biti me one namake, bite narawa, nemetemoneke.
26 Manakobisa Tera ka ano 70 tohi ya biti me nehemetemoneke, me terei na mati, Abarao, Nao, Hara me na mati.

Tera ka noti memetemone me amake.

27 Tera ka noti me e nemetemone me amake ahi. Me ka abimatamona amaka, Abarao, Nao, Hara me na mati. Ro batimatamona amaka Hara.
28 Tera biti Hara tohe ahabematamonaka wami Babironia ya, sitati O tohaha ya, watamatamona ka sitati ya. Tera sawisa nematamonaka biti ahabi nowati ya.
29 Abarao Sarai itihimatamonaka. Nao Mioka iti nematamonaka. Hara biterawametemoneke, Mioka ya Isika famaharo.
30 Sarai biti me wataremetemoneke. Nabati weye hinaterabonemetemoneke.
31 Babironia ya Tera wine yana tonehimatamonaka, tokehibonaha wami ini Kanaha tohaha ya. Mera towakematamonaka, biti Abarao toha, hinaka noti Ro toha, nematamonaka, Hara biti. Hinaka koma Sarai tohaha towaka, nematamonaka, haro Abarao fati. Sitati Hara ya me ma nama me winehemetemoneke fahi.
32 Faya Tera ahabematamonaka Hara ya, hinaka ano 205 tohi ya.

12

Teoso Abarao ha nematamonaka.

1 Hara ya Abarao wine yama wehe one ya Teoso ati yana nematamonaka Abarao hiyarari. "Abarao tiwinamarabone tike titaboro ya. Te one me ya titabamarabone tike, abi ka mati. Tikahabone tike wami one ya. Afa wamibone yofi okanabone oke tiwa ni ya.
2 Tika noti me tamatehaba ama tike kasiro ya. Me wini tamatehaba me amake. Tika yama amosatehaba ama tike owehene. Tiwa me kahiyaratehaba me amake. Me one ka yama amosatehaba me amake tiwehene.
3 Tiwa onofabone me ati na me onofa onahabone oke. Tiwa onofarahabone me ati na me onofarahabone oke bisa. Oyahabone oke tabora nafi ka me ni ya tiwehene".

4 Fare Teoso ati nima Abarao ehene nematamonaka, yana tonahari Hara ya. Hinaka
ano 75 tohehemetemoneke yana tonahari. He ya Ro famehimatamonaka.
5 Abarao fati Sarai toha towaka, anoti biti Ro tohe towaka, hinaka yama aahi mera
towaka, hinaka yama nafi towaka nematamonaka. Hara ya wiwina tohe yama aahi
me tamaha mera kanika, yama tamaha kiha, nawahematamonaka. Wami Kanaha
tohaha ya kobo ne
6 kariwematamonaka Kanaha baikani ya. Faya kobo tasehimatamonaka tabora
Sike tohaha ya. Awa ehebote ini More tohaha wehemetemoneke Sike ya. Afa yama
ya Kanaha ka me winasa nemetemoneke fahi.
7 Faya Teoso kakehimatamonaka Abarao ni ya. Ati yana nematamonaka. "Abarao
afa wami ta otehabone oke haro tika noti me ni ya".

Afa tabora ya Abarao tana yati toha hiri nematamonaka, bani ta nebonaha Teoso
ni ya, Teoso awe karo fahi.
8 Manakobisa Abarao tokehimatamonaka sitati Beteo beheri ka yama ya, yati si
toni ka yama ya, bahi kakamaki ya. Hinaka yobe kabirito kone kowi tohehi si
nirimatamonaka fahi. Sitati Ai tohehemetemoneke bahi kakamaki ya. Tana yati toha
hiri tasematamonaka, bani ta nebonaha Teoso ni ya, Teoso ha nari.
9 Manakobisa yaka nawaharematamonaka Kanaha ka wami ya, tokahari bahi
kakamaki beheri ka yama ya.

Abarao sawihimatamonaka Esito ya.

10 Afa yama ya me fimi yana tonehemetemoneke Kanaha ka mati, yama kabahaba
watamari karo. Makoni Abarao tokehimatamonaka winehibonaha mata ahi Esito ya.
11 Esito yabori ya me bori nake Abarao fati Sarai hiyarematamonaka. "Owati
timitahi. Ha tiwa fana amosawi ama tike.
12 Esito ka tiwa me awi ya me ati e naba me awineke ahi: 'Efe fati amake', me ati
naba me awineke. Faya owa me nabowahaboneke, ha tiwa ta tiwa me hasi niha mati.
13 Tiwati e nabone tike ahi: okasimamone tiwa tinihabana tike. Faya tiwehene owa
me nabowarabanake. Owa me nofahaboneke fahi".
14 Faya Esito ya Abarao kobo ne fati Sarai Esito ka me hiwa awi amosamone me
hinehemetemoneke.
15 Esito ka towisawa ya tataba me hiwa hinehemetemoneke. Tamine me hikamine-
hemetemoneke towisawa ni ya, amosamonehe. Makoni me hekamehemetemoneke
towisawa ka yobe ya.
16 Sarai ihi towisawa Abarao nofehimatamonaka. Yama tamaha ta nematamonaka
he ni ya, ofeya me toha, bowi me toha, someto me toha, yama aahi me toha, yama
aahi fanawi toharawa, someto fana toharawa, kamero me toha na mati.
17 Sarai ihi Teoso towisawa mera narabikehimatamonaka yama kome kitaha
yosehari me ni ya.
18 Makoni towisawa Abarao ino hiri nematamonaka. Ati yana nematamonaka.
"Abarao himataba tiwehene e rini owa ni ya? Tika yiboteni tikaminehene ama tike
owa ni ya.
19 Asimamone tina otiharake. Tika yibote titimahi. Te towakamahi".
20 Manakobote towisawa ati ehene Abarao me me towakamehemetemoneke,
towisawa ka saotato mati, me winamarabone mati Esito ya. Fati toha, hinaka yama
nafi toha, nemetemoneke.

13

Abarao ya Ro me famaha hine me ebe kanehemetemoneke.

1 Abarao winamarehimatamonaka Esito ya. Tokomematamonaka Kanaha kote ya,
bahi kakamaki beheri ya, hinaka yama nafi towakari, fati ya famahari. Biti owa Ro
tohe toha, nematamonaka.
2 Abarao honehimatamonaka kasiro ya. Hinaka bowi me tama, barata nafiha kiha,
oro nafiha kiha nematamonaka.
3 Yaka nawahare faya kobo nematamonaka Beteo ya. Tokomatase ma tonamemata-
monaka Beteo ya Ai fama basakani ya. Afa tabora ya winibematamonaka baha.
4 Kobo tonamematamonaka fara hinaka tana ya, hiri hinaharo baha. Faya Teoso
ha nematamonaka fahi.
5 Ro Abarao me ya tabehi ka bowi me tama, ofeya me tama, hinaka me tama,
nemetemoneke.
6 Ro Abarao me fama me ka bani me tami ka me taboribone wataremetemoneke,
masiri nafiri karo, bani me tafebana.
7 Faya me abe mono nemetemoneke, Abarao ka bani me nanarifa me ya Ro ka bani
me nanarifa me tabaha mati. Afa yama ya Kanaha ka me winasa nemetemoneke,
Berisi ka me ya me tabaha mati.
8 Faya yama wehe one ya Abarao ati yana nematamonaka, Ro hiyarari. "Ota one
me te amake. E abe mono rabone eke. Era nanarifa me abe mono rihi nabone eke.
9 E abe ebe kanahabone eke. Wami tiwahi. Wami nafike. Aya tiki ya ahi yasoka ya
okahabana oke kanihina ka ya. Aya tiki ya kanihina ya oka onahabana oke yasoka
ka ya".
10 Ro wami ki nematamonaka. Sotao ka faha witi ka yama awehimatamonaka,
yowaharo sitati Soa ya. Faha kihahamone ati nematamonaka. Teoso ka awa boti
nima namone ati nematamonaka, Esito ka wami nima, naro. Sotao witi ka yama e
nemetemoneke ahi, sitati Sotoma ya Komoha fama Teoso nahabire ya mata.
11 Faya Sotao witi ka yama Ro ihehibona ati nematamonaka. Faya tokehimatamon-
aka bahi kakamaki ya. Abarao ya Ro me fama me abe ebe kanehemetemoneke fahi.
12 Abarao ta winasa nematamonaka Kanaha ka wami ya. Ro ta tokomematamon-
aka, winehibonaha Sotao witi ka sitati ya. Yaka ne kobo nematamonaka Sotoma ya.
13 Yama hiyara hihiri me tohehemetemoneke, afa mati, Sotoma ka mati. Me ihi
hihiya toharemetemoneke kasiro ya Teoso ni ya.

Teoso Abarao kakatomehibona ati nematamonaka.

14 Manakobisa Ro toke nowati ya Teoso ati yana tasehimatamonaka, Abarao
hiyarari. "Abarao yama nafi tiwahi. Bahi kakamaki ka yama tiwa, bahi totoka ka
yama tiwa, bahi kakamaki beheri ka yama tiwa, bahi totoka beheri ka yama tiwa,
tinahi.
15 Wami nafi tiwaha ta onahabone oke tiwa ni ya, tika noti me toha na me ni ya.
Te taboroboneke, te winahabone te fara yama tohateha ya.
16 Tika noti me tamatehaba me amake, wami hobokori nima me na mati, owehene.
Wami hobokori tomi kani e watotera e amake. Wami hobokori nima me naboneke,
me tomi kani e watora mati.
17 Tikahi Kanaha ka wami nafi ya. Yaka tiwaharehabone tike wami nafi tohaha ya.
Afa wami nafi ta onahabone oke tiwa ni ya".
18 Faya Abarao yobe me tisa me tokehemetemoneke sitati Heboro ya. Me
winawehemetemoneke Manere ka awa ehebote boti yabori ya. Faya Abarao tana
yati tohaha hiri tasehimatamonaka, bani ta nebonaha Teoso ni ya.

14

Abarao Ro hasi nihimatamonaka.

1 Afa yama ya Sina ka towisawa Arafeo tohehimatamonaka. Erasa ka towisawa
Arioki toha, Erao ka towisawa Ketoraome toha, Kowi ka towisawa Titao toha,
nematamonaka.
2 Afa towisawa me kowato na towisawa me one me mowa nemetemoneke haro,
Sotoma ka towisawa Bera toha, Komoha ka towisawa Bisa toha, Atima ka towisawa
Sinabi toha, Sebowi ka towisawa Semebe toha, Bera ka towisawa toha, me na mati.
Bera ini one amake haro, Soa tohaharo.
3 Afa towisawa me siko na me ka saotato me me yoro tokaniwamemetemoneke Siti
ka faha witi ka yama ya, faha ehebote Mohoto iti ya.
4 Towisawa Ketoraome mera yoyose tohehimatamonaka baha, hinaka yinerobona
me ta hinehibonaha ano 12 tohaha ya. Faya yinero ta ni me nofamara yinero ta ni
me fawa nemetemoneke Ketoraome ni ya.
5 Faya ano oharia nowati ya Ketoraome towisawa me one ya tabehi kakehi-
matamonaka mera mowa nebonaha. Me me mowa nemetemoneke refa mati,
Asiteroti-Kanai ya. Me me mowa, nemetemoneke sosi mati, Ha ya. Me me mowa,
nemetemoneke emi mati, Safe-Kiriatai ya.
6 Me me mowa, nemetemoneke, ho mati, Sei ka yati nemeha si tonaha ya. Faya me
me kiyoha me me sa tosehemetemoneke Eobara ya, yama honara yowi ka yama ya.
Me nafi kitaremetemoneke Ketoraome me ihi.
7 Faya Ketoraome me wete namehemetemoneke Katisi ya, me one me me mowa
nabone mati. Hibati ka inimetemone amake Emisibati, Katisi tohaharo. Amareki me
tabori nafi me ihawehemetemoneke. Faya amo me me mowa nemetemoneke, me
wina mati Asasao-Tama ya. Amo me kitaremetemoneke me ihi.
8-9 Manakobisa towisawa me ka saotato me ya me tabaha me tokehemetemoneke
Siti ka faha witi ya, Sotoma ka towisawa toha, Komoha ka toha, Atima ka toha, Sebowi
ka toha, Bera ka toha, me na mati, towisawa me siko na mati. Me toka towisawa me
one kowato na me me mowa nabone me ati nemetemoneke, Erao ka towisawa toha,
Kowi ka toha, Sina ka toha, Erasa ka toha, me na mati.
10 Siti ka faha witi ya hoti tamehemetemoneke, bisi kihaharo. Me abe mowa na
towisawa me kowato na me ihi Sotoma ka towisawa ya Komoha ka towisawa me fama
me kitara me tokomabone me foro nemetemoneke hoti ya. Me tabi ka towisawa me
one ta kana ni tokomemetemoneke yati nemeha si tonaha ya, me hasi nabone mati.
11 Towisawa me kowato na Sotoma ya Komoha famaha ka yama nafi me
ihehemetemoneke, yamata toha, yama manakone fotaha toha naro. Faya me
tokomemetemoneke, yama me towakama mati.
12 Abarao biti owa Ro tohe Sotoma ya wine me hiwate me hekamehimatamonaka.
Hinaka yama nafi me hekama hinehemetemoneke.

13 Sotoma ka me ka owa hasi ne tokomakehimatamonaka Abarao ebereo tohe ni
ya, yama kaminebonaha Abarao ni ya. Abarao winehimatamonaka Manere ka awa
ehebote boti yabori ya, Manere Amo ka me ka owa. Manere Abarao tesene me
tohehemetemoneke, nisori me ya tabahari, Esiko toha Ane toha me na mati.
14 Abarao biti owa towakami tamine mite hinaka saotato mera yoro tokani-
wamematamonaka, me yanateha mati taboro ya. 318 me tohehemetemoneke.
Abarao me ya tabe towisawa me kowato na me me kiyohemetemoneke. Faya me
kobo nemetemoneke sitati Ta tohaha ya.
15 Abarao ka saotato mera ebe kanehimatamonaka, ha ya me one toha, ha ya me
one toha nabone mati, towisawa me kowato na me me mowa nabone mati. Yama soki
ya me me mowa na towisawa me kowato na me kitaremetemoneke. Me tokoma me
me hikiyoemetemoneke. Faya me tokomemetemoneke Hoba ya, Tamasiko kowani ya.
16 Faya Sotoma ka me ka yama nafi me hiyabamakiemetemoneke towisawa me
kowato na me ni ya. Abarao biti owa Ro tohe kakama nematamonaka, hinaka yama

nafi toha, me fanawiri toharawa, Sotoma ka me nafi toha na mati.

Teoso Abarao kakatomehibona Meokiseteki ati nematamonaka.

17 Manakobote Ketoraome me mowa ni nowati ya Abarao kame hawi enoki ya Sotoma ka towisawa kakehimatamonaka Abarao kobo nebonaha, Safe ka faha witi ya. Yama ini one amake haro, Towisawa ka Faha Witi tohaharo.

18 Meokiseteki Abarao kobo, nematamonaka, Sare ka towisawa tohahari, Teoso me nafi ka Hiti Teoso tohehi ka sasetoti tohahari. Meokiseteki bao kakama, fi kakama nematamonaka.

19 Meokiseteki Abarao nofehimatamonaka. Teoso Abarao kakatomehibona ati nematamonaka, ati e nari ahi: "Teoso me nafi ka hiti Teoso tohe Abarao kakatomehibonaka. Efe Teoso wami nafi hiri, neme hiri, nematamonaka.

20 Teoso me nafi ka hiti Teoso tohe e kahiyarahi, ehene tikita tiwa yawa mowa tinaha tiwa".

Faya yama Abarao hekama kote bite tesimo tohaha ta nematamonaka Meokiseteki ni ya.

21 Manakobote Sotoma ka towisawa Abarao hiyarematamonaka. "Hine ya me aboni ta tinahabone tike owa ni ya. Me ka yama ta tohahaboneke tiwa ni ya".

22 Abarao ati hinahabihematamonaka. "Omano yana nabone oke Teoso hiwahabonehe, Teoso me nafi ka hiti tohahari, neme hiri, wami nafi hiri, nemata.

23 Teoso ino oti oke, owati mitehibonaha, owati e naro ahi: Tika yama onofa okere. Makari ake oharia onofarihi, sataya mati oharia onofarihi oke. Tiwati yana riyahi, tiwati e na tiwa ahi: 'Owehene Abarao honehimari amaka', tiriyahi.

24 Oko yamabone onofa okere, fara owa. Hine ya oko saotato yamata me kabaharake. Ane, Esiko, Manere me na oko tataba me tohaha me ta yama kote me ihahaboneke".

15

Teoso ya Abarao me famaha me abe nofatibone ka yama me hiri nemetemoneke, Teoso ati ehene.

1 Manakobote Abarao yama awehimatamonaka Teoso hinamoaro. Teoso Abarao hiyarematamonaka. "Abarao watorima tinahi. Tiwa owakatomabone oke, yama yofina wataribone karo tiwa ni ya. Tika yama amosaba ta onahabana oke".

2 Abarao Teoso ati mite ati yana nematamonaka. "Teoso oko Hiti, yama amosa ta tini ya owa ni ya yayai orahabone oke, okatao watare karo. Oko nanarifa Eriese tohe Tamasiko ka tohe oko yama nafi ihawatebonaka ohabi ya, okatao watare karo.

3 Okataoba ta titera ama tike. Makoni owa nanarifa me ka owa otaboro ya yanatehi oko yama ihawatehibonaka".

4 Faya Teoso ati yana namatasehimatamonaka. "Tiwa nanarifa Eriese tohe tika yama ihawaterebonaka. Tikatao ta tika yama ihawebonaka".

5 Faya Teoso Abarao towakamematamonaka yama winakosi ya yobe beheri ya. "Neme tiwahi. Neme ka amowa me tomi kani tiwatorabone tike. Amowa me tomi kani nima tika noti me tomi kani tehaboneke, tamabote me tohaha mati".

6 Faya Abarao Teoso ati mite ati hinofematamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa hinihematamonaka.

7 Teoso ati yana namatasehimatamonaka. "Teoso ama oke. Yeofa ama oke. Owati ihi tikehamaro ama tike, Babironia ya yana tina tiwa, sitati O ya. Tiwa owakakehamaro ama oke ahi, afa wami ta onahabone ona owa tika wamibonehe".

8 "Yeofa oko Teoso, himata nima oko yama wato naba ama ori, afa wami ohahaba owa?" Abarao ati nematamonaka.

9 "Bowi fana tekama, kabirito tekama, ofeya tekama, tinahabone tike, me ka ano terei na mati. Monowi toha, okoko toha, me naboneke", Teoso ati nematamonaka.

10 Faya Abarao bani mera towakamehimatamonaka Teoso ni ya. Bani mera waka
ne me bobi hinehemetemoneke. Me beheri one ha ya toha, me beheri one ha ya toha
nemetemoneke. Bani biti me ta mera bobi rematamonaka.
11 Faya boko kisarawehemetemoneke bani mera kabarawabonehe. Faya Abarao e
hiniharawemetemoneke.
12 Yama sokirisi ya Abarao nokobisa koro hikane amo ni yokana tohehimatamon-
aka. Hibati ya kakomekabote nematamonaka. Kakakome ihi tohehimatamonaka.
13 Faya Teoso ati yana nematamonaka. "Abarao yama tiwatohabone tike haro. Tika
noti me winatehaboneke bara me tabori ya. Ano 400 tohaha ya yama hiyara me
karimaboneke bara me ihi, bara me ka yama aahi me toha mati.
14 Manakobisa yama hiyara oyosebone oke bara me ni ya fahi. Faya tika noti me
yana tonahaba me amake, me winamarabone mati bara me tabori ya, bara me ka
yama aahi me tohamara mati. Me honahaba me amake, yama manakone fotaha me
kakama mati.
15 Ha tiwa tika bote tohi amosaba ama tike. Tika ahabi amosa naba ama tike. Tiwa
me kamohaba ama tike. Faya iti me ya titababone tike e abohi taboro ya.
16 Tika noti me ka noti me kamatehaba me amake ahi. Amo me oyosemarabone
oke mata. Me ka yama hiyara kitamisi ya mata ya faya me okatomatehabone oke
fahi".
17 Faya yama sokihemetemoneke fahi. Hibati ya yifo witi tasi tona, yifo nakasiri
wiye tasi tona, nemetemoneke. Yifo hasawiri kimisemetemoneke yifo nakasiri wiye
ya. Yifo witi ya yifo nakosiri wiye famaha yaka nemetemoneke bani me beheri
baikani ya.
18 Afa yama ya Teoso ya Abarao me famaha me abe nofatibone ka yama me hiri
nemetemoneke, Teoso ati ehene. Ati e nematamonaka ahi: "Abarao afa wami ta
otehabana oke tika noti me ni ya. Owati tohawahaba wataraba ama oke. Me ka
wami yowatehaba amake Esito ya. Yowa, tehaba amake Eofarati ka faha ya.
19 Me nafi ka wami tika noti me ihawatehaba me amake. Ke me toha, kenisi me
toha, kitimo me toha,
20 heti me toha, berisi me toha, hefa me toha,
21 amo me toha, kanaha me toha, kikasi me toha, sebo me toha, me na me ka wami
me ihawatehaba me amake, me nafi.

16

Aka biti watehimatamonaka, Isimayeo tohahari.

1 Abarao fati Sarai tohaha kahiwaremetemoneke, Abarao biti nehibonaha. Sarai
yama aahi fanawi toha kihehemetemoneke, Esito ka fanawi tohaharo. Inimetemone
amake Aka.
2 Yama wehe one ya Sarai ati yana nemetemoneke Abarao hiyararo. "Teoso ati
ehene okahiwa okere. Makoni oko yama aahi ahi tinahabone tike, biti ne ya biti
ohehibonaha, okataobonaha".
Sarai ati amosemetemoneke Abarao ni ya.
3 Faya Aka ta nemetemoneke Abarao ni ya, Abarao ahi hinahabonehe, biti
nebonaha. Fati yokana amaremetemoneke. Sarai Aka kahabani ka yama ya Abarao
wine ka ano 10 tohehemetemoneke Kanaha ya.
4 Aka Abarao ahi hina nabati weye nemetemoneke. Nabati weye ni watoha hiti
Sarai toha nofamarehemetemoneke waha.
5 Faya Sarai ati yana nemetemoneke, Abarao hiyararo. "Tiwehene Aka owa
nofamakere. Okahabanarake tiwa ni ya fara owa. Faya nabati weye ni watohani
owa nofamakere. Teoso e ehene watoka hiyararo. Tiwehene tohi ya tiwehene toha,
owehene tohi ya owehene toha na awineke. E ehene Teoso watohibonaka e fami".

6 "E, siba kere. Fara tika yama aahi amake, Aka. Tiyosete amake. Fara yama tinofa hiri tinahabone tike he ni ya".
Faya Aka katomi Sarai yana hinehemetemoneke. Tokomemetemoneke hasi nabonehe.
7 Yama honara ya yaka na Teoso nanarifa kobo hinehemetemoneke, So hawi ya, faha bite iti yabori ya.
8 Aate hinehemetemoneke. "Aka Sarai ka yama aahi tihaha hibaka ya tikerini? Hibaka ya tika ribe?" Teoso nanarifa ati nematamonaka.
"Oko hiti owa nofamara okomara oke, hasi onahabone owa".
9 Faya Teoso nanarifa hiyosemehemetemoneke. "Tikamahi tika hiti ni ya. Fara ati nafi nima tiwehene nabone tike".
10 Teoso nanarifa ati yana namatasehimatamonaka. "Owati ihi tika noti me tamatehaba me amake. Me tomi kanihina teraboneke, me tami karo.
11 Tinabati weye na tikatao watehibonaka. Ino tinawatehibonaka. Isimayeo tohehibonaka. Isimayeo ino yama kaminaka haro, Teoso e ati mite ka yama. Yama hiyara tikarima tiwati Teoso mite ka Isimayeo tohehibonaka.
12 Efe tikatao yama kabani ka someto nima tehibonaka. Me nafi mowa ne ya me nafi mowa, hinehibonaka. Me one ya tabaterebonaka. Winatehibonaka yama yabo ya".
13 Faya Aka Teoso ino tonihawahemetemoneke, Teoso era awe tohehibonaha. Ati e nemetemoneke ahi: "Teoso owa hiyarareka. Hahi owa awe owe awane? Keye amarini?" ati naro.
14 Makoni afa faha ini e te amake ahi: Hahi yati ne owa awe ka faha amake. Itate amake hawi ya. Katisi ha ya toha, Bereti ha ya toha nineke.
15 Aka biti watehimatamonaka, Abarao bitibonaha. Bati ino hinawatehimatamonaka, Isimayeo tohehibonaha.
16 Isimayeo wate ya Abarao ka ano 86 tohehemetemoneke.

17

Teoso ya Abarao me famaha me abe nofatibone ka yama me hiri nemetemoneke Teoso ati ehene.

1 Manakobote Abarao ka ano 99 tohi ya Teoso hine namohimatamonaka Abarao ni ya. "Abarao Teoso kitabote ama oke. E famatehabone eke. Fara yama onofa hiri tinahabone tike.
2 E abe nofatibone ka yama e hiri nabone eke. Tika noti me tamatehaba me amake owati ihi".
3 Faya Abarao itarisehimatamonaka iso yobati ya. Noko towarisehimatamonaka bofe ya. Teoso ati yana nematamonaka.
4 "E abe nofatibone ka yama e hiri ni ya yama e naboneke ahi: tika noti me yoro tokatehaba me amake, me winakanikima na mati tabora tamaha ya.
5 Tiwini yatibone onawatahabone oke. Abarao tihamarahabone tike. Abaraao tihawahabone tike waha. Me tamaha me ka abi ino Abaraao ino kaminaka. Owati ihi tika noti me yoro tokatehaba me amake, me winakanikima na mati tabora tamaha ya.
6 Tika noti me tamatehaba me amake owati ihi. Me one towisawa me tohatehaba me amake.
7 E abe nofatibone ka yama e hiri nineke. Ha owa oha, ha tiwa tiha, e nineke, e abe nofatibone ka yama e hiri na e, tika noti meteba me ya titaba tiwa. E abe nofatibone ka yama e naboneke ahi: tika Teoso oha, tika noti me ka Teoso oha, otehaba ama oke.
8 Kanaha ka wami ya tiwina bare ama tike mata. Afa wami ta onahabone oke tiwa ni ya, tika noti me toha na me ni ya. Kanaha nafi tika noti me tabori tohatehaba amake owati ihi. Me ka Teoso ohatehaba ama oke".

9 Teoso hiyarasa nematamonaka. "Abaraao ha tiwa e abe nofatibone ka yama yama
hikamina hiri ni fawa titerabone tike. Tika noti me toha, tehaba me amake, e abe
nofatibone ka yama yama hikamina hiri ni me fawa ra mati, fara yama tohaha ya.
10 E abe nofatibone ka yama e hiri nineke, ha owa oha, ha tiwa tiha, tika noti meteba
me toha, na e. E abe nofatibone ka yama ati e naboneke ahi: te makiti nafi me sowiri
atari wisi naboneke.
11 Te sowiri ataro kote wisi ni ya e abe nofatibone ka yama me watohaba me amake,
bara mati.
12 Te ka matehe sowiri atari kote wisi ni yana tonahaboneke hibayata ya. Matehe
makiti ka yama wehe owito ni ya me sowiri atari kote wisi naboneke. Te ka matehe
toha, te ka yama aahi me ka matehe toha, naboneke me wataha mati te ni ya. Bara
me ka yama aahi me toha, naboneke, me te kanika mati.
13 Matehe nafi sowiri atari kote wisi naboneke, me hasi naba me watara mati.
Bara te abono me awi ya e abe nofatibone ka yama me watohaba me amake, e abe
nofatibone ka yama ahabiba watararo fara yama tohaha ya.
14 Me sowiri atari kote wisi ra me winaraboneke te ni ya, e abe nofatibone ka yama
me nofari karo".

15 Faya Teoso Abaraao hiyarasa nematamonaka. "Tika yibote ini Sarai tohama-
raboneke. Ini Sara tinihaboneke waha.
16 Oyahabone oke he ni ya. Owati ihi kahiwaboneke, tikataobonaha. Onofi ka
hinaka noti me tamatehaba me amake, me yoro tokana mati, me winakanikima na
mati tabora tamaha ya. Hinaka noti me one towisawa me tohatehaba me amake".

17 Faya Abaraao iso yobati ya itarisehimatamonaka. Noko towarisehimatamonaka
bofe ya. Haha ni yana tone ati boti e nematamonaka ahi: "E ka owa ka ano 100
tohaha kahiweba ama? Sara ka ano 90 tohaha kahiwaba ama?"
18 Faya Abaraao ati yana nematamonaka, Teoso aate nari. "Tiyahabone tike
Isimayeo ni ya. Oko yama nafi Isimayeo ihehibonaka ohabi ya".

19 "Isimayeo okomina okere. Owati e nara oke ahi: Sara kahiwabone onahara oke,
tikataobonaha. Ino tinawatehibanaka, Isaki tohahari. Tihabi ya e abe nofatibone ka
yama tohasa naboneke, ota abe nofatibone ka yama tohaharo, Isaki ya ota famaha
ota. Afa e abe nofatibone ka yama ahabaterabonekе. Hiri onamaboneke tika noti me
ya otaba owa.
20 Tiwati omita onahara oke, Isimayeo tikamina tiwati. Oyahabone oke he ni ya.
Biti me tama, hinaka noti me tama, tehaba me amake. Me kitatehaba me amake. Me
one towisawa me tohatehaba me amake, me 12 na mati.
21 Isaki ta ya ota famahabone otake ota abe nofatibone ka yama ota hiri na ota. Efe
Sara nawataboneke afa yama ya ano one ya".

22 Faya Abaraao hiyari Teoso hawa tohe tokomematamonaka neme ya, Abaraao
kakosahari.
23 Afa yama wehe ya Teoso yama hikamina Abaraao hiri nematamonaka. Biti
Isimayeo sowiri ataro kote wisi nakosematamonaka. Me makiti nafi toha, nemete-
moneke, taboro ka mati. Hinaka yama aahi me toha, nemetemoneke me watehemete
mati taboro ya. Hinaka yama aahi me one toha nemetemoneke, me hikanika mati
bara me ni ya.
24 Abaraao sowiri ataro kote wisi nakose ka ano 99 tohehemetemoneke.
25 Biti Isimayeo tohehi ka ano 13 nemetemoneke.
26 Fara yama wehe oharia ya me sowiri atari kote wisi nemetemoneke, me fami.
27 Abaraao ka yama aahi me nafi toha nemetemoneke, me watehemete mati taboro
ya. Hinaka yama aahi me one toha nemetemoneke, me hikanika mati bara me ni ya.

18

Abaraao bitibona Teoso ta nebona ati nematamonaka.

1 Yama wehe one ya Teoso hiwa namohimatamonaka Abaraao ni ya, Manere ka awa
ehebote boti ya. Abaraao itarimatamonaka hinaka yobe kabirito kone kowi tohehi
nokobirine ya. Bahi nokorise hiwene kitehimatamonaka kasiro ya.
2 Noko tokomise bara me terei na mera awehimatamonaka, me nahoha mati he
nokosi ya. Mera awe fito towitimatamonaka, mera kobo nebonaha. Iso witi ya itarise
noko towarisehimatamonaka bofe ya.
3 Ati yana nematamonaka. "Oko hiti mati, owa te nofi ya oko yobe te fiya
karahabone teke. Owa te yaka nabone onahara oke.
4 Owati ihi faha me kakamaboneke, te teme te soko nibone karo. Faya te hasi
nabone teke ahi awa bofe ya.
5 Yamata isi ni owakama onahabone oke, te kababonehe, te kitibone karo hawi ya.
Owa te yaka na yayai oke. Makoni tera okasomahabone onahara oke".

"E, tiwati amosake", me ati nemetemoneke.

6 Faya Abaraao tokomibote nematamonaka yobe toro ya. Sara hiyarematamonaka.
"Tikitahi. Tiriko tiyabahi, kiro 10 naro. Bao hiri tibeya".
7 Manakobote tokomakehimatamonaka bowi me tabori ya. Bowi biti iti bowi
biti towakamehimatamonaka he nanarifa ni ya. Bowi nabowe ya bowi hawa
tonihakabote nebona hinehimatamonaka, me tafebonehe.
8 Faya Abaraao yamata ta nematamonaka me yaka na me ni ya, awa bofe ya. Reiti
imakia toha, reiti aboni toha, bowi ime toha nematamonaka. Fare Abaraao yamata
sawa nematamonaka, me tafebonehe. Me tafa wehimatamonaka ayata ya.
9 Faya Abaraao me aate nemetemoneke. "Tika yibote Sara tohaha e ri?"

"Tohaharake yobe toro ya", ati nematamonaka.

10 Me ka owa ati yana nematamonaka. "Ano one ya tiwa yaka onamabone oke. Afa
yama ya tika yibote Sara tohaha biti nehibonaka".

Sara warehemetemoneke yobe nokobirine ya, bare bari ya, he ati kamitaro.

11 Abaraao ya Sara me famaha bote me tohehemetemoneke. Sara ka ano fiya
tonehemetemoneke, biti nehibonaha.
12 Makoni ati boti haha nemetemoneke. "Okatao nehimanaha yayai onehene ama
oke. Okatao watareba awaka, oko yibote ya ota famaha bote me ota toha ota", ati boti
ati nemetemoneke.
13 Faya Teoso ati yana nematamonaka, Abaraao aate nari. "Abaraao himataba Sara
haha nineri? Himataba ati e nineri ahi, kahiwarabone ati naro, bote tohi karo?
14 Yama nihina ra nahaba ama Teoso ni ya? Fara owati nima yama naboneke, e naro
ahi: ano one ya tiwa yaka onamabone oke. Afa yama ya Sara biti nawataboneke", ati
nematamonaka.
15 Sara bare ati mita kori kasehemetemoneke. Faya hine kamini nofaremete-
moneke. "Haha okere", ati nemetemoneke.

"Keye hiri tine tike", Teoso ati nematamonaka. "Haha tinahara tike".

Abaraao Sotoma kayawematamonaka.

16 Manakobisa me yaka na me yana tonemetemoneke. Sotoma me awahabone me
ati na me tokehemetemoneke. Atami ya me tokomisahabone me ati nemetemoneke
Sotoma me awahabone mati yama yabo ya. Abaraao me ya tabehimatamonaka, hawi
yofi kanehibonaha.
17 Faya Teoso ati boti e nematamonaka ahi: "Yama okehemorabana oke Abaraao ni
ya, hiri onahabana.

18 Hinaka noti me tamatehaba me amake. Me kitatehaba me amake, me wini
tamaha mati. Ehene oyahatebone oke me yoro tokana me ni ya, me wina mati tabora
nafi ya.
19 Owasiareka, biti mera yosehibonaha, owati nima me ihi nabone mati, me ihi
amosa mati. Hinaka noti me toha, tehaboneke. Owati me tokatabi ya yama okomina
nafi hiri onabone oke Abaraao ni ya, owati tohawarabone ona owa".
20 Faya Teoso ati yana nematamonaka Abaraao hiyarari. "Sotoma ya Komoha
famaha ya me wina me ihi hiyaramoneke mata ya.
21 Me tamine omita okisabone oke, me ihi owatoabone owa. Me ihi hiyara ni ya na,
me ihi hiyara watari ya watarihi, naboneke".
22 Manakobote me yaka na me one famaha me towakemetemoneke, me towaka-
makiabone mati Sotoma ya. Abaraao ya Teoso me famaha me ta me teme
nemetemoneke.
23 Abaraao tokomakehimatamonaka ayata ya Teoso beheri ya. Teoso aate
nematamonaka. "Me ihi amosa me ahababa me ama tiwehene, me ihi hiyara me
ya me tabaha mati?
24 Me ihi amosa 50 me tohaha me ni ya sitati tinahabihaba ama ti? Tiwati
somawamaribana, me ihi amosa 50 me tohaha me tinofa tiwa?
25 Me ihi amosa me tinahabihaba ama ti, me ihi hiyara me ya me tabaha mati? Me
ihi amosa me one nima me kere, me ihi hiyara watara mati. Tiwehene e rabone tike
fahi. Me nafi ihi manakone tiwahabone tike. Me ihi amosa me tinahabihi ya yama
hiyara hiri tinahabone tike. Yama hiyara hiri tiriyahi", Abaraao ati nematamonaka.
26 "Sotoma ya me ihi amosa 50 me toha me owasi ya owati somawamabone oke
sitati nafi hasi oniha owa, afa me ihi", Teoso ati nematamonaka.
27 Abaraao ati yana namatasehimatamonaka. "Obo bayiha owa titohirabone tike,
tiwa hiyari fawa ora owa, onafira owa, e oha owa. Teoso ama tike ha tiwa.
28 Me ihi amosa 50 me toha me watari ya, 45 me toha me ni ya, sitati tinahabihaba
ama ti, me siko na me watara me ihi?"
Faya Teoso ati yana namatasehimatamonaka. "45 me toha me owasi ya sitati
onahabiharabone oke".
29 Abaraao Teoso aate tasehimatamonaka. "Me ihi amosa 40 me toha ni ya sitati
tinahabihaba ama ti?"
"Afa 40 me tohaha me onofa me ihi sitati onahabiharabone oke", Teoso ati
nematamonaka.
30 "Teoso tiyawariyahi owati fawa ra owehene. Me ihi amosa 30 me toha ni ya sitati
tinahabihaba ama ti?"
"Me ihi amosa 30 me toha ni ya, owati somawamabone oke sitati ka me ni ya",
Teoso ati nematamonaka.
31 Abaraao ati fawa rematamonaka. "Obo bayiha owa tikakoriyahi. Me ihi amosa
20 me toha ni ya sitati tinahabihaba ama ti?"
"Afa 20 me tohaha me onofa me ihi sitati onahabiharabone oke", Teoso ati
nematamonaka.
32 Faya Abaraao ati yana ni oharimatasematamonaka fahi. "Teoso tiyawariyahi
owehene. Owati yana namakiabone oharike hasi naro. Me ihi amosa 10 me toha ni
ya sitati tinahabihaba ama ti?"
"Afa me 10 tohaha me ihi sitati onahabiharabone oke", Teoso ati nematamonaka.
33 Faya Abaraao hiyari Teoso ahabe tokomematamonaka. Abaraao tokomabise-
matamonaka fare taboro ya.

19

Yama hiyara me hiri nemetemoneke, Sotoma ka mati.

1 Yama sokirisi ya Teoso nanarifa me fama me kobo kanemetemoneke Sotoma ya.
Ro itarimatamonaka sitati ka nokobi wani yabori ya. Teoso nanarifa mera
awe yana ne tokehimatamonaka mera ha nebonaha. Iso witi ya itarise noko
towarisehimatamonaka bofe ya.
2 Faya mera hiyarematamonaka. "Oko hiti mati, tera onarifahabone oke. Tera ha
onahabone onahara oke, te kasawiabone te otaboro ya. Te teme te soko ni ya te
amo kanabone teke fahi. Yama wamini ya te bosa kani ya te towakaba teke fara te
towakibone ka tabora ya".
Me ati yana nemetemoneke. "Ota amo karabone otake titaboro ya. Ota amo
kanabone otake sitati ka yama kori ya".
3 Ro ati fawa re ka me ati amosemetemoneke fahi. Faya Ro ya me tabaha me
tokomakehemetemoneke Ro taboro ya. Ro ati ehene yamata me wasihemetemoneke,
yobe ka mati. Bao me hiri, nemetemoneke fehemeto kiharari, Ro ati ehene. Faya me
yaka kana me tafehemetemoneke yama soki ya.
4 Me amo kari ya mata Sotoma ka me makitiri nafi kakehemetemoneke, bote me
ya yetene me kataba mati. Ro ka yobe me karafemetemoneke.
5 Ro me ha nemetemoneke. "Me makiti famaha me e ri, me towakiyoma mati tika
yobe ya yama soki ya? Me tekiyomamahi ota ni ya, me ota ahi nabone mati".
6-7 Ro kiyomamematamonaka mera hiyarebonaha. Nowati ka nokobi boko
kanehimatamonaka kita ya. "Oko one mati, tera aate okibone. Yama hiyara e na
te hiri riyahi.
8 Owati te mitahi. Okoto famarawake, atona tohasa narawaro. Me owakiyomama-
habana oke te ni ya. Faya yama te nofa te hiri nabone teke famarawa ni ya. Me
makiti famaha ta te ahi rabone teke. Oko yobe ya me kasawi ka me okayawa oke".
9 Ro ati me nofaremetemoneke. "Tikamahi. Otara bari tikariyahi".
Me abe hiyaremetemoneke. "Efe bare tohe era yosehibona ati naka".
Faya Ro nokosi ya me nahomake Ro me hiyaratasemetemoneke. "Me fama me ota
ahi nabone ota ati nibaha ha tiwa ta tiwa ota katomabone otake waha mata ya", me
ati nemetemoneke.
Faya Sotoma ka Ro me fito kanehemetemoneke. Nokobi me itibasahabone nokobi
ya me bori tonamemetemoneke ayata ya.
10 Manakobisa haha me yaka kana Ro me totimakehemetemoneke. Faya nokobi me
boko kanamemetemoneke.
11 Manakobisa me famaha me ati ihi me nahokosa me noki awamaremetemoneke
hibati ya, bote me ya yetene me tabaha mati, me nafi. Makoni nokobi wani ka yama
me wasiremetemoneke.

Ro banehimatamonaka Sotoma ya.

12 Faya me yaka kana Ro me hiyaremetemoneke. "Te one me na me awine ahi
Sotoma ya? Me hima tinahi, tikatao mati, tikotorawaha, tika koma mati, te one me
nafi, te tokomabone te. Te nahoriyahi haha sitati ya.
13 Sitati ota nahabihabone otake. Sitati ka me tamine Teoso mitahareka, me ihi
hiyara mati kasiro ya. Makoni otara yosekiareka, Sotoma ota nahabihabone ota".
14 Ro tokomakehimatamonaka hinaka koma me ni ya, mera hiyarebonaha. "Te ka
yama te hawa tonihahi hibati ya. Te tokomahi. Teoso sitati nahabihibonaka".
Ro ati me nofaremetemoneke. Siwa ne atimona me hinehimatamonaka.
15 Faya yama soki enoki ya Ro me kasiro kanehemetemoneke, Teoso nanarifa mati.
"Tera te hawa tonihakabote nahi hibati ya. Tika yibote toha, tikoto toharawa na
tekamarawahi. Te ahabariyahi sitati ahabi ya".
16 Ro nawahe ka mano me wara hinehimatamonaka, Teoso nanarifa mati.
Ro fati toha, bite toharawa, na mani me wara hirawemetemoneke. Me me
towakamehemetemoneke sitati witi ya, Teoso Ro aawawa ne karo.

17 Me ka owa Ro hiyarematamonaka. "Kana tiwahahi, hasi tinabone tiwa. Tinokowahamariyahi tinowati ya. Ma tinamarabone tike faha witi ya. Tikamisahi yati nemeha si tona mese ya. Tihabariyahi".
18 "Oko hiti tiwehene e rima nahi owa ni ya.
19 Owa hasi tinihara tike, owa aawawa tina tiwa. Tokomi onofa okere yati nemeha si toni ka yama ya, yama yabo karo. Kobo ni owatorabone oke. Kobo ori ya ohababone oke.
20 Sitati bite tiwara tiwa awine ti yaboraro? Sitati bite ya okabone oke, hasi onahabone owa. Sitati bite amake, nafiraro".
21 Teoso nanarifa ati yana nematamonaka. "Tiwati amosake owa ni ya. Afa sitati onahabiharabone oke.
22 Tikahi fahi hibati ya. Kobo tini ya sitati one onahabihabone oke. Owa bao oke".
Sitati bitemone Ro hini ka ini me hinawatehemetemoneke Soa toaharo, sitati bite ini weye naro.

Sotoma ya Komoha famaha ahabemetemoneke.

23 Bahi kamaki ya Ro kobo nematamonaka Soa ya.
24 Kobo ne faya Teoso ati ehene yama hiri ni ya yati hatiha famaha kakehemetemoneke neme ya, Sotoma ya Komoha famaha ya. Faha kaki nima yama kaki nemetemoneke.
25 Sitati famaha Teoso nahabimatamonaka. Faha witi ka yama nafi nahabi nematamonaka, me winaha me kihi. Afa wami ka awa nafi nahabi nematamonaka.
26 Faya Ro fati yama awahabone tonokowahama tohiyemetemoneke, yati saha hiri ni tohaha tohawaharo.
27 Faya yama sirimaki ya Abaraao bosa ne tokehimatamonaka fare Teoso hiyare ka yama ya.
28 Faya Sotoma ya Komoha famaha tohi ka yama ya yama kakatome yama hasawiri fotaha awehimatamonaka kimisaro. Faha witi ka yama toha nemetemoneke. Yama nafiha hime tona awi nima yama awi nemetemoneke.
29 Fa witi ka sitati ahabi e nemetemoneke ahi, Teoso hinahabiharo. Abaraao ta nofehimatamonaka. Ro hasi, nematamonaka Teoso ati ehene, wine ka sitati ahabi ya Teoso ehene.

Moabi ya Amo famaha ka me taminemetemone amake.

30 Ro watohi wini nofarematamonaka Soa ya. Faya tokomisehimatamonaka yati nemeha si toni ka yama ya, bite famarawa ya tabahari. Me terei na me winehemetemoneke yati hoti ya.
31 Yama wehe one ya Ro bite one ati yana nemetemoneke, hinakasima hiyararo. "E ka abi botoka. Me makiti watakere ahi, e ka yibote meba mati. Makoni e fanaraba e awineke, e kahiwaba e. Me one nima e naba yama nihinakere e ni ya, yama nafi ka mati.
32 Hima, e ka abi e nafawahi fi ya, hanohibana. Manakobote he ya e tabahaba eke, e kahiwabone e, biti meba mati".
33 Afa yama soki ya me ka abi me nafawemetemoneke fi ya. Bite taiti he ya famehemetemoneke yama soki ya. Hano ka yama watorematamonaka.
34 Yama wehe one ya ati yana nemetemoneke hinakasima hiyararo. "Ota famaha otake yama soki ya. E nafawatasehibanaka yama soki ya, hanohibonaha tasa. Faya te famibanake. E ehene e ni ya e kahiwabone eke, biti mebone mati. Biti me watari ya yama hiyaraboneke".
35 Afa yama soki ya me hinafawatasehimatamonaka fi ya. He ya bite yoto ka famehemetemoneke. Hano ka yama watorematamonaka tasa.
36 Makoni Ro bite famarawa nabati weye nikimarawemetemoneke fare me ka abi ehene.

37 Bite taiti biti ihehimatamonaka. Ino hinawatematamonaka Moabi tohahari. Moabi ka me ka itimatamonaka.
38 Bite yoto ka biti iha nematamonaka. Ino hinawatehimatamonaka Beami tohahari. Amo ka me ka itimatamonaka.

20

Abaraao ya Abimereki me famaha me taminemetemone amake.

1 Manakobisa Abaraao Manere kakosehimatamonaka. Tokehimatamonaka Kanaha kote ya, bahi kakamaki beheri ka yama ya, yama honara ini Nekefi tohaha ya. Katisi ya So famaha basa kani ya winehimatamonaka, sitati Sera tohaha ya.
2 Wine Sara hinakasimamone ati nematamonaka Sera ka me ni ya. Abimereki Sera ka towisawa tohe Sara ini hiri nematamonaka, me hekamahabonehe hinaka yobe ya.
3 Faya yama soki ya Teoso watari awehimatamonaka. Teoso ati yana nematamonaka watari ya. "Tiwati ihi fanawi me hekama maki naka. Makoni tihababone tike owati ihi, yama hiyara hiri tini karo".
4 Abimereki Sara ahi namatare ka ati yana nematamonaka. "Teoso yama hiyara hiri okere. Owa tinahabihibana? Ota nafi ahabibana tiwati ihi?
5 Fare Abaraao ati amaka, hinakasimamone ati nari. Hinakasimamone ati, narake. Yama owatora ini hiri onaharake, owehene hiyara watara owa".
6 Teoso ati yana tasehimatamonaka wata ya. "Tiwa owato oke, yama tiwatora tiwa. Makoni tiwa bari okanara oke, boyo tirahabonehe, tiwehene hiyara wataribone karo owa ni ya.
7 Fanawi ta tinamabone tike hibati ya maki ni ya. Faya owa aate nebonaka, tihabarabone ati nari. Owati kakamina amaka. Fanawi ta tinamari ya tihababone tike. Te one me ahaba nabisaboneke. Keye amakere".
8 Yama wamini ya Abimereki bosa nematamonaka. He nanarifa mera ha ne yama kaminematamonaka me ni ya. Faya me kori kasehemetemoneke.
9 Manakobisa Abaraao ha nematamonaka, hihiyarebonaha. "Abaraao tiwehene hiyakere. Tiwa ni ya owehene hiyara watara Teoso owa kakona amaka, yama hiyara nafiha hiri oni ya. Yama e na e hiri tera e amake e ka owa ni ya.
10 Himataba tiwehene e na hiri tina ama tiri owa ni ya?"
11 Abaraao ati yana nematamonaka. "Te taboro ka Teoso me nofaramone ona ama oke. Owa te nabowi ya oko yibote te itiwahabone ona ama oke.
12 Keye hiri okere, Sara okomina owa. Okasima amake, okobi bite tohaharo. Okomi bite amara otihamaro amake.
13 Teoso ati ehene okobi me owakanakosamaro ama oke, bara me tabori ya yaka onahabone owa, ati ehene. Faya Sara ohiyaramaro ama oke. 'Sara fara e yaka ni ka tabora ya ayomona owa tinahabone tike owa tinofi ya', onamaro ama oke, Sara ohiyara owa".
14 Manakobote Abimereki Sara ta tonamematamonaka Abaraao ni ya. Faya ofeya mera ta, bowi mera ta, yama aahi mera ta, yama aahi fanawi ta narawa nematamonaka Abaraao ni ya.
15 Ati yana nematamonaka. "Abaraao oko wami tiwahi. Tiwinahi fara yama tinofa ya".
16 Sara hiyara, nematamonaka ati e nari ahi: "Barata ka kiro 15 tohaha ta okibone ayo ni ya, me nafi tiwa watobone karo, tiwehene hiyara watara tiwa. Oko yobe ya tisawiha yama hiyara hiri tirahara tike".
17-18 Abimereki ka yobe ya Abaraao fati Sara tohaha sawi ya hinaka yobe ka fanawi nafi kahiwi watomarawaremetemoneke Teoso ati ehene. Faya Abaraao Teoso aate nematamonaka, Abimereki kasomebonaha. Teoso hikasomehimatamonaka.

Fati hikasoma, hinaka yama aahi fanawi mera kasomarawa, nematamonaka, me kahiwamabone mati.

21

Isaki watehimatamonaka.

1 Teoso yahehimatamonaka Sara ni ya, fara yama hikaminaharo nima ehene nari.
2 Nabati weye na Abaraao biti nawatemetemoneke, Abaraao bote tohahari. Biti watehimatamonaka fara yama Teoso hikaminaharo ya.
3 Faya Abaraao ino hinawatehimatamonaka, ino Isaki tohahari.
4 Isaki amo ni owito ne ya sowiri ataro kote Abaraao wisi hisehimatamonaka, fare Teoso atiri nima ehene nari.
5 Isaki wate ya Abaraao ka ano 100 tohehemetemoneke.
6 Faya Sara ati yana nemetemoneke. "Teoso yama hiri hina ihi haha onahara oke. Hiyara me miti ya me haha nabisaboneke fara owa nima".
7 Hiyarasa nemetemoneke. "Abaraao me hiyaraba me ati watararoke, Sara inamatewe nafawabone me ati na mati. Bote tohe biti onawatahareka".
8 Inamatewe yane yowa fawamarehimatamonaka. Yowa fawamare ka amo ni ya Abaraao marina ehebote hiri nematamonaka.

Me me toyosemehemetemoneke, Aka ya Isimayeo me famaha mati.

9 Yama we one ya Abaraao biti Isimayeo tohe Sara biti Isaki tohe haha kanehimatamonaka. Esito ka fanawi Aka tohaha bitimatamona amaka, Isimayeo.
10 Sara mera awa ati yana nemetemoneke, Abaraao hiyararo. "Haha yama aahi fanawi toha tiyosemahi, biti ya famaharo. Tihabi ya okatao ya famarebonaka, tika yama me ihawahaba mati. Okatao ta tika yama ihehibonaka ohariari".
11 Abaraao kokoriri nematamonaka, Isimayeo Abaraao biti tohe kari bisa.
12 Faya Teoso ati yana nematamonaka, Abaraao hiyarari. "Abaraao inamatewe tikayawarabone tike. Tika yama aahi fanawi toha tikayawarihi tinahabone tike. Fara Sara ati nima tiwehene nabone tike. Tika noti me Isaki ka noti me tohahaboneke.
13 Yama aahi fanawi toha biti tikatao amaka bisa. Makoni hinaka noti me tamatehaba me amake, me kita na mati owati ihi".
14 Yama wamini ya Abaraao bosa nematamonaka yama sirimaki ya. Aka ka yamatabone ta, faha ta, nematamonaka hinaka fahabonehe, kawitaro. Weyeye hiniha hiyosemehemetemoneke. Aka tokoma yaka nemetemoneke Beseba ka yama honara ya, tokiba ka yama watoraro.
15 Yama wiye ka faha ahabi ya awa bite bofe ya Aka inamatewe nawita hekanakosematamonaka.
16 Tokaha 100 metoro yama tohi ya itehemetemoneke. Ati boti e nemetemoneke ahi: "Yama nawahaboneke owa ni ya, okatao ahabi owi ya", ati boti ati nemetemoneke. Itaha ni ya inamatewe ohi ni yana nematamonaka.
17 Faya inamatewe ohi ni Teoso mitehimatamonaka. Neme ya Teoso nanarifa Aka ha nematamonaka. "Aka himataba kokoriri tine tiri? Kori tikasarabone tike. Fare inamatewe ite ya ohi ni Teoso himitareka.
18 Hima. Inamatewe mano wara tinahi. Tinawamisaho. Hinaka noti me tamatehaba me amake, me kita na mati, owati ihi".
19 Faya Aka noki awehemetemoneke Teoso ati ehene. Faha hoti awehemetemoneke. Toka faha wiye mo kanihemetemoneke. Isimayeo nafawemetemoneke.
20 Manakobisa inamatewe yanehimatamonaka, Teoso hekatomahari. Isimayeo wiwina tohehimatamonaka Bara ka yama honara ya. Wati sa ni watohimatamonaka fahi kasiro ya.
21 Fatibone mati hiwasiemetemoneke, Esito ka fanawi one tohaharo.

Abimereki ya Abaraao me famamatasehemetemoneke.

22 Afa yama tohi ya Abimereki tokomakehimatamonaka Abaraao hiyarebonaha.
Hinaka saotato me yoyose Fiko tohehi ya famehimatamonaka. Abimereki ati yana
nematamonaka, Abaraao hiyarari. "Fara yama hiri tina amosake, Teoso ya te fami
karo.
23 Makoni haha tabora ya tiwati omitabone oke. Tiwehenebone tikaminahabone
tike Teoso nokosi ya. Owa tikeyeterabone tinahabone tike. Okatao me tikeyerihi,
okanoti me tikeyerihi titehabone tike. Owatiba watatera ama oke, tiwa okeyeha owa.
Tiyahatehabone tike ota ni ya, ota winaha ota ahi".
24 "Yama tikamina yokana hiri onahabone oke. Owati Teoso mitaka", Abaraao ati
nematamonaka.
25 Faya Abaraao Abimereki nanarifa me ihimone hora kanehimatamonaka
Abimereki ni ya. Abaraao me ka faha hoti one oharia me ihawahamone Abaraao
ati nematamonaka.
26 "Yama omitatera amake haro. Yama owatotera amake. Me ihi tikaminatera ama
tike owa ni ya. Me ini owato okere, me ihi e na mati", Abimereki ati nematamonaka.
27 Faya Abaraao ofeya me toha, bowi me toha na mera ta nematamonaka Abimereki
ni ya. Me abe nofatibone ka yama me hiri nemetemoneke, me famaha mati.
28 Ofeya biti me seti na mera Abaraao tonihawawitimatamonaka.
29 Faya Abimereki aate hinehimatamonaka. "Himataba ofeya biti me seti na me
tinihawahawitia tiwa awine tiri?"
30 "Tiwa owakawahabone onahara oke ofeya biti me seti na me ya. Ofeya biti me
wara tini ya tiwati e nabone tike ahi: afa faha hoti wi onahamone tinahabone tike,
ha owa".
31 Makoni afa tabora Beseba tohehemetemoneke, me abe nofatibone ka yama ini
weye naro, me hiri hinaharo, me famaha mati, Teoso nokosi ya.
32 Manakobote Beseba ya me abe nofatibone ka yama hiri ni me ahabi ya me
towakamemetemoneke Firisia ya, Abimereki ya Fiko me famaha mati.
33 Abaraao awa oharia koro nematamonaka Beseba ya. Afa tabora ya Teoso ha
nematamonaka, Teoso fare tohe tohatehari.
34 Abaraao wini toyabomatamonaka Firisia ya.

22

Teoso Abaraao totomi nematamonaka.

1 Ano one ya Teoso Abaraao totomi nematamonaka. "Abaraao", Teoso ati
nematamonaka.
"Oha oke ahi", Abaraao ati nematamonaka.
2 "Tikatao ohari tinofe Isaki tohe tekamabone tike Moria ka wami ya. Yati nemeha
si tonaha onamoabone oke, te towakimisibone karo fahi. Te towakimisi ya yati mese
ya te yoro ni ya tikatao tinabowabone tike. Sari tikanebonaka, ta tinehibonaha owa
ni ya".
3 Faya yama wamini ya Abaraao bosa ne hinaka someto enoki ya sera kanawiti
hawa tohehimatamonaka. Yifo ti nematamonaka, Isaki yiforinebonaha. Yana
tonehimatamonaka, tokehibonaha yama Teoso hikaminaha ya. Isaki sawi, he
nanarifa me fama me kasawi, nemetemoneke.
4 Yama wehe famaha nowati ya yama Teoso hikamina awehimatamonaka, yama
yabo ya.
5 He nanarifa mera yosehimatamonaka. "Te yoro nahi ahi, someto ya te tabaha te.
Yetene ya ota fama ota towakiba ahi, Teoso ota ha nabone ota. Ota kakami kerewe
rabone otake".
6 Abaraao yifo yabe Isaki weyeye nimatamonaka yifo ya. Yimawa iti, yama oye
tama kana, nematamonaka. Faya me towakemetemoneke.

7 Me yaka kana Isaki ati yana nematamonaka. "Abi".
"Himata amari bese?"
"Yifo na, yama oye na, na ofeya biti e ra, e nabowebana, e ta nebana Teoso ni ya?"
8 "Bese yama hasi na Teoso ta nebonaka. Ofeya biti ta nebonaka, e nabowebonaha, e ta nebonaha he ni ya".
Faya me yaka kasa nemetemoneke.
9 Yama Teoso hikamina ya me kobo kana Abaraao tana hiri nematamonaka, yati hiri ni tohaharo. Yifo so nirimatamonaka tana mese ya. Isaki wete ne hibarimatamonaka yifo mese ya.
10 Yimawa itihimatamonaka, Isaki nabowebonaha.
11 Hinabowebona Teoso nanarifa ha ni yana nematamonaka neme ya. "Abaraao, Abaraao".
"Oha oke ahi".
12 "Awaraba tinaho. Noho tiniharayaho. Tiwa owato oke waha, Teoso ati tokatabi tinofa tiwa, tikatao ohari tikayawara tiwa".
13 Abaraao yama kakatome kanero awehimatamonaka, warabo ewene kawasihari yama kabani taha ya. Faya Abaraao tokomake kanero iti kanero nabowe ta hinehimatamonaka Teoso ni ya, biti taboro ya.
14 Manakobisa Abaraao yama ini nawatematamonaka. Teoso yama hasi na ta nebonaka, yama ini tohehemetemoneke, ini Abaraao hinawataharo. Makoni me ati e te me amake ahi: "Teoso ka yati nemeha si tonaha ya yama hasi na ta nebonaka", me ati te me amake.
15 Manakobisa Teoso nanarifa ati yana namatasehimatamonaka neme ya, Abaraao ha nari.
16 "Tiwehene amosara tike, tikatao ohari tikayawara tiwa, ta tinehibona tinahari owa ni ya. Makoni owati e nara oke ahi, Teoso oha owa: Oyahabone oke kasiro ya tiwa ni ya. Owati tohawahaba watarabone onahara oke, fara owini otiha owa.
17 Tika noti me tamatehaba me amake owati ihi. Neme ka amowa me nima me naboneke, me tomi kani. Ma witi ka siki boni tomi kani nima me tomi kani naboneke. Me kakako me kitaraba me amake me ihi.
18 Me ihi oyahabone oke tabora nafi ka me ni ya, owati tikatabi karo, tiwa oyoseha owa".
19 Faya Abaraao kamehimatamonaka he nanarifa me yoro na me ni ya. Me nafi tokomemetemoneke Beseba ya. Abaraao winehimatamonaka fahi.

Nao me taminemetemone amake.
20 Ano one ya Abaraao hiyara mitehimatamonaka, nisori Nao me tamine. Nao fati ya fame biti me owito nemetemoneke. Fati inimetemone amake Mioka.
21 Taiti Osi toha, Bosi toha, Kemoweo toha, nematamonaka, Ara bati tohahari.
22 Keseti toha, Haso toha, Biota toha, Sitarafi toha, Betoweo toha, nematamonaka.
23 Efe Betoweo Hebeka bati tohehimatamonaka. Abaraao nisori Nao tohe biti me e nemetemoneke me owito na mati, Mioka me hinawata mati.
24 Nao biti me one nehemetemoneke, Reoma biti mati, Nao fati one tohaharo, fati yokana amararo. Teba, Ka, Tasi, Maka, me nemetemoneke.

23

Sara ahabemetemoneke.
1 Sara wini ka ano 120 tohehemetemoneke.
2 Ahabemetemoneke sitati Heboro tohaha ya, Kanaha ya. Heboro ini one amake, Kiriati-Aba. Abaraao yawe ohi nematamonaka.
3 Sara kamomatare ya tokomakehimatamonaka heti mera hiyarebonaha.
4 "Bare oha owina oke te ni ya. Wami kote okanikahabone onahara oke yinero ya te ni ya, oko yibote okomoabone owa".

5 Abaraao ati heti me mitaha me ati e nemetemoneke ahi:
6 Owati timita. Towisawa kitehi tihamone ota ati ke. Tika yibote tikamoabone tike ota ka tama ya. Ota ka owa tama amosa kihe ya aate tine ya tama ta nebonaka tiwa ni ya".
7 Faya Abaraao waremise mowi nisehimatamonaka heti me nokosi ya.
8 Ati yana nematamonaka. "Te taboro ya oko yibote okomoabone te ati ni ya Soa biti Eforo tohe te aate nabone teke,
9 yati hoti ini Makabera tohaha ta nebonaha owa ni ya yinero ya. Makabera ka yati hoti tohake Eforo ka wami yowi ka yama ya. Yati hoti manakone nafi ta onahabone oke, tama okihabone owa te taboro ya".
10 Efe Eforo sawihimatamonaka me ka heoniao ya, sitati ka nokobi beheri ya. Itari ati yana nematamonaka, ati kitahari, ati me himitebonaha, me nafi.
11 "Abaraao tiwati onofa okere haro. Owati timita. Yati hoti beheri ka wami ta onahabone oke hinita, yati hoti kihi. Ota one owati me mitake, wami ta onahabone ona owa, hinita, tika yibote tikamoabone tiwa".
12 Faya Abaraao mowi nisehimatamonaka tasa heti me nokosi ya.
13 Eforo hiyarematamonaka, ati kitahari, ati me himitebonaha, me nafi. "Owati timita. Tiwa aate one oke. Tika wami okanikahabone onahara oke yinero ya. Manakone tikamini ya manakone onahabihaboneke. Manakobisa oko yibote okomoabone oke fahi".
14-15 "Owati timita", Eforo ati nematamonaka. "Wami manakone amake haro, barata ka kiro kowato na kote tohaharo. Manakone nafira awineke, e famaha e ni ya. Tika yibote tikamoabanake fahi", ati nematamonaka.
16 Abaraao ati amosematamonaka fahi. Barata ka kiro kowato na kote tohaha tomi kanehimatamonaka. Afa manakone Eforo hikaminehemetemoneke, me nafi nokosi ya. Abaraao barata tomi kanehimatamonaka me ka barata tome ya.
17 Makoni Eforo ka wami kote Abaraao ihawehimatamonaka, yati hoti kihi. Awa boti toha nemetemoneke, si tonaharo afa wami ya. Makabera ka wamimetemoneke, Manere beheri karo, bahi kakamaki karo.
18 Abaraao wami kanike ehene me nafi hiwehimatamonaka, me sawiha mati heoniao ya, heti mati.
19 Manakobisa Abaraao Sara kamohimatamonaka, Makabera ka yati hoti ya, Manere beheri ka yama ya, bahi kakamaki karo, Kanaha ya. Ini one amake haro, Heboro tohaharo.
20 Makoni heti me ka wami kote Abaraao ihawehimatamonaka, yati hoti kihi, tamabonehe.

24

Isaki fanehimatamonaka.

1 Abaraao bote tohehimatamonaka. Hinaka yama nafi amosemetemoneke Teoso ehene.
2 Yama wehe one ya he nanarifa me ka hiti ha nematamonaka. Efe Abaraao ka yama nafi kakakatoma tohehimatamonaka. "Timano yoko tinahi ofanako bofe ya. Teoso ino titi ya yama okomina hiri tinahabone tinahabone tike.
3 Okatao Isaki tohe fane ya Kanaha ka fanawi itirebonaka tiwati ihi. Kanaha ya owini ka me ka fanawi itirebonaka.
4 Otaboro bote ya tikahabone tike, ota ka fanawi tiwasiabone tiwa Isaki fatibonehe. Afa yama hiri tinahabone tinahabone tike, Teoso ino titiha tiwa, tiwati Teoso mitehibonaha. Efe Teoso neme hiri, wami nafi hiri, nematamonaka", Abaraao ati nematamonaka.
5 "Fanawi owasi ya owa ya famami nofari ya himata nima owehene ribe? Tikatao owakamibana titaboro bote ya?" Abaraao nanarifa ati nematamonaka.

6 "Okatao tokomarebonaka otaboro bote ya, tiwati ihi", Abaraao ati nematamonaka.
7 "Hibati ya neme ka Teoso owa kakamemarika ahi, osawimarabone ati nari, okobi me ni ya, ota one me ni ya. Kanaha ta nebona ati nemarika okanoti me ni ya, ati tohaweba watarebona ati nari. He nanarifa yosehibonaka tiwa narifebonaha. Ati ehene okatao fatibone tiwasihabone tike.
8 Tiwasi ya tiwa ya famami nofari ya hine na naboneke. Ota ka fanawi itireba awaka fahi. Yama hiyara wataraboneke tiwa ni ya. Tekama tirehibonaka otaboro bote ya", ati nematamonaka.

9 Faya Abaraao nanarifa mano yoko tonehimatamonaka Abaraao fanako bofe ya, Abaraao yama hikamina hiri nebona ati nari, Teoso ino itihari.
10 Manakobisa Abaraao ka kamero me 10 na mera weyeye nihimatamonaka yama manakone fotaha ya, Abaraao me one kakawebonaha. Tokehimatamonaka Nao taboro bote ka sitati ya, Mesobotamia ya.
11 Kobo ne ya kamero mera nanahorisematamonaka me isi yobati ya faha hoti beheri ya, sitati witi ya. Bahi tokehimatamonaka. Efe bahi ya me fanawiri kakama toharawemetemoneke faha nakamarawabonehe.
12 Teoso ha nematamonaka, ati e nari ahi: "Oko hiti Abaraao ka Teoso, yama owa kasawarihaba wataraboneke tiwati ihi. Afa yama wehe amake haro. Tiyahabone tike oko hiti ni ya.
13 Oha oke ahi faha hoti wai yabori ya. Afa faha hoti ya sitati ka atonarawa kamaterawa awineke, faha nakamarawabonehe.
14 Atona one aate onahabone onahara oke, owati e na owa ahi: 'Tika boti tinawarisahi, faha isi ni ofibeya', onahabone oke. Ati e ni ya ahi: 'Faha tifahi. Tika kamero me onafawa, onahabone oke', ati ni ya afa atona tiwa nanarifa Isaki tohe fatibani toha awineke, tiwasiharo. Afa yama owi ya yama owatohabone oke, tiyahi ka yama oko hiti ni ya", ati nematamonaka, Teoso ha nari.

15 Teoso ha ni ahabamatare ya Hebeka kakehemetemoneke, boti tiwa naro iyori ya. Betoweo bitemetemone amake, haro, Nao Abaraao nisori tohe biti bite. Nao fati inimetemone amake, Mioka, Betoweo mati.
16 Hebeka awi amosemetemoneke. Atonametemone amake, me makiti ahi hiteraro. Faha hoti ya tokisa boti mo kanihemetemoneke. Faya kimisamemetemoneke.
17 Faya Abaraao nanarifa fito hikanemetemoneke. "Oko faha isi nibone ta tinahabone onahara oke, tika boti karo", ati nematamonaka.
18 "E, faha tifahi", ati nemetemoneke.

Faya boti nawarisehemetemoneke. Boti ma kana faha fawehimatamonaka.
19 He nafawi hawa tohi ya ati yana nemetemoneke. "Faha one onakamahabone oke, tika kamero me onafawahabone owa. Faha nafiha ta onahabana oke me ni ya".

20 Hibati ya faha sika nisehemetemoneke faha fafawa wiye ya. Faya faha hoti ya yobi nemetemoneke kana naro, kamero me ka fahabone iso naro.
21 Abaraao nanarifa hekatomemetemoneke, ati watarari. Yama watohibona ati nematamonaka. "Afa atonaba tohi ya yama amosa awineke, oki karo ahi yama yabo ya. Teoso yahe awaka. Afa atonaba tohari ya Teoso ehene toharihi, ne awaka", ati boti ati nemata awaka.
22 Faha fawi kamero me hawa tohi ya Abaraao nanarifa yama atori oro hiri ni tohaha iti hinawinehemetemoneke atona witi ya. Yama atori ka karama sei nemetemoneke. Hekawa, hinemetemoneke ye tabi atoribone ya, kafamaro, oro hiri ni tohaharo. Ye tabi oharia atori ka karama 60 tohehemetemoneke.
23 Faya aate hinemetemoneke. "Tiwati yana nabone onahara oke, abi ino tikamina tiwa. Me ya otaba ota aamoba na awine abi taboro ya?"

24 "Betoweo bite ama oke, Nao biti tohahari. Nao fati Mioka toha biti amaka.

25 Ota taboro ya te aamobone na, kamero me tafebone na, narake, tamaharo, yoro tokanaro", ati nemetemoneke.

26 Faya Abaraao nanarifa itarisehimatamonaka iso yobati ya. Teoso kahiyarehimatamonaka.

27 "Teoso okahiyarine oke, oko hiti Abaraao ka Teoso. Teoso yahahareka he ni ya, owa narifari, hinaka one me tabori yofi kanahari owa ni ya", ati nematamonaka.

28 Atona kana ni tokomemetemoneke mati ka yobe ya. Yama hiwaha kaminemetemoneke mati ni ya.

29-30 Hebeka anoti Rabao tohe atori hiwehemetemoneke. Witi atori hiwa, ye tabi atori hiwa, hinehemetemoneke. Ati himita, hinehemetemoneke, Abaraao nanarifa atimona kaminaro. Rabao kana ni tokomematamonaka, Abaraao nanarifa tonakamahari. Hiwasimehimatamonaka wahari kamero me beheri ya, faha hoti yabori ya.

31 Rabao ati yana nematamonaka. "Hima e tofamamabone eke. Teoso yahe awaka tiwa ni ya. Himataba tiwine tiri ahi? Te aamobone hawa onihara oke, kamero me taboribone toha naro".

32 Manakobisa Abaraao nanarifa tokiyomehimatamonaka yobe ya. Rabao kamero yama me weye hina yabe kamero me tafebone ta nematamonaka yoro tokanaro. Faya faha kakamematamonaka, Abaraao nanarifa me ya tabe me tame me soko nibone karo.

33 Me tafebone me kakama Abaraao nanarifa ati yana nematamonaka. "Otafarabone oke, yama okominara owa te ni ya baha".

"Yama tikaminibeya", Rabao ati nematamonaka.

34 "Abaraao nanarifa ama oke ha owa.

35 Oko hiti ka yama amosarake Teoso yahe karo he ni ya. Honaka. Ofeya mera kiha, kabirito mera kiha, bowi mera kiha, barata kiha, oro kiha, yama aahi mera kiha, fanawi yama aahi kiharawa, kamero mera kiha, someto mera kiha, te amaka, Teoso hekawahari.

36 Fati Sara tohaha bote tohakene biti na nemari amaka, oko hiti bitibonaha. Efe biti bati ahabe ya hinaka yama nafi hihawahaboneke.

37 Oko hiti yama hikamina hiri onahabone ati nareka, Teoso ino otiha owa, oko hiti ati ehene. Ati e nareka ahi: 'Kanaha ya owina okatao Isaki tohe fane ya Kanaha ka fanawi itirebonaka tiwati ihi.

38 Otaboro bote ya tikahabone tike, ota ka fanawi tiwasiabone tiwa okatao fatibonehe', ati nareka.

39 Faya aate onahareka. 'Fanawi owasi ya owa ya famami nofari ya himata nima owehene ribe?' onahara oke.

40 "Fare Teoso ati nima owehene te ama oke. He nanarifa yosehibonaka tiwa ya famehibonaha. Ati ehene okatao fatibone tiwasihabone tike. Okatao fatibone tiwasiabone tike ota ka fanawi tohaharo.

41 Ota one me tihiyari ya me ati hiyari ya hine na naboneke. Ota ka fanawi itireba awaka fahi", oko hiti ati nareka".

42 Manakobisa okeha faha hoti ya kobo ona Teoso ohiyarara oke. "Oko hiti Abaraao tohehi ka Teoso tihaha tiwa aate one oke, yama owa kasawarihaba wataribone karo.

43 Owa oke faha hoti beheri ya. Atona one faha nakami ya aate onahabanake, owa nafawabana hinaka boti ka faha ya.

44 Ati amosi ya oko kamero mera nafawa nabone ati ni ya afa atona oko hiti biti fati tohahaba awineke, tiwasiharo', onahara oke, Teoso ha ona owa.

45 Owati watara owati boti ati ya Teoso ohiyarasa oni ya Hebeka kamakiarake, boti tiwa naro iyori ya. Faha hoti ya tokifiwaha faha tonakamarake. Faya ohiyararake. 'Owa tinafawahabone onahara oke faha isi ni ya', onahara oke.

46 Faya hinaka boti nawarisarake hibati ya. 'Faha tifahi. Tika kamero me onafawa onahabone oke', ati narake. Faha ofa kamero mera nafawa narake.
47 Faya aate onamatasarake. 'Abi ino ra?' ona 'Betoweo bite ama oke. Nao biti amaka, okobi. Nao fati Mioka biti amaka', ati narake. Faya witi atoribone onawina, ye tabi atoribone okanawitikima onaharake.
48 Faya owisi yobati ya owitarisara oke, Teoso onofa owa. Oko hiti Abaraao tohehi ka Teoso okahiyara oke. Abaraao me one yofi kanareka, nisori ka noti owakamahabone owa, Abaraao biti hitihabonehe.
49 Faya te ati omitabone onahara oke hibati ya. Te yahibana oko hiti ni ya? Te keyeharabana? Te ati amosi ya amosa, te ati hiyari ya hiyarihi, nabone teke. Te ati hiyari ya te ati omita onahabone oke, owehenebone wati owahabone owa", ati nematamonaka.
50 Rabao ya Betoweo me famaha me ati yana nikimemetemoneke. "Yama tikamina nafi Teoso ehene amaka. Makoni ota ati amosa yana rihi, ota ati hiyara yana rihi, nabone otake, fara ota ati.
51 Hebeka wara tinahi, tekamabana. Tika hiti biti hitihaboneke, Teoso ati ehene", me ati nemetemoneke.
52 Me ati Abaraao nanarifa mite itarisehimatamonaka iso yobati ya. Noko towarisehimatamonaka bofe ya, Teoso nofahari.
53 Manakobisa yama amosa yabe Hebeka kakawematamonaka yama yoro tokana ya, barata hiri ni toha, oro hiri ni toha, makari toha naro. Hebeka anoti kakawa, mati hekawa, hinemetemoneke, yama manakone fotaha ya.
54 Faya he ya tataba me ya tabe me tafa, yama me fawa, nemetemoneke. Me amo nemetemoneke fahi. Yama wamini ya me tafia Abaraao nanarifa mera hiyarematamonaka. "Okomabone onahara oke oko hiti taboro ya".
55 Hebeka anoti ya mati me famaha me ati hiyaremetemoneke. "Te amo ni tatama nabone teke te sawiha te ota ni ya. Te amo ni 10 tohi ya te tokomaba te awineke", me ati nemetemoneke.
56 Me ati Abaraao nanarifa nofarematamonaka. "Owa te bari kariyahi. Okeha oko hiti biti fatibone owasiara oke, Teoso ati ehene. Okomabone onahara oke oko hiti taboro ya", ati nematamonaka.
57 "Hebeka e ha nahi, ati e mitibeya", me ati nemetemoneke.
58 Faya Hebeka me ha hina me aate hinehemetemoneke. "He ya te tofamamibana?"
"E, ota tofamamiboneke", ati nemetemoneke.
59 Faya me ati ihi Abaraao nanarifa me ya totabamehemetemoneke. Fanawi Hebeka nanayana tohaha sawi, nemetemoneke, me ati ihi.
60 Faya me ati yana nemetemoneke, Hebeka ka yama amosabone me ati na mati, me ati e na mati ahi: "Ota ka asima tihaha me tamaha me ka ami tihatehaba ama tike. Tika noti me kitatehaba me amake, me ka kakako me ka sitati tamaha me ihawa mati", me ati nemetemoneke.
61 Manakobisa Hebeka he nanarifa me ya tabaha hine me hawa tonihemetemoneke. Kamero me mese ya me naoria me yaka kanaha Abaraao nanarifa nowati ya me tokomakehemetemoneke. Me tokomemetemoneke fahi.
62 Kanaha ka bahi kakamaki beheri ka yama ya Isaki wine kakehimatamonaka yama honara ya faha itaha ya, ini Hahi yati ne owa awe ka faha ini tohaha ya.
63 Bahi toke ya yaka nematamonaka kabina ya. Faya kamero mera awehimatamonaka, me kakeha mati.
64 Hebeka yama ki nabisa Isaki awa kisehemetemoneke kamero mese ya.
65 Faya Abaraao nanarifa aate nemetemoneke. "Hike amara hari, kakehari yaka nari kabina ya?" ati nemetemoneke.
"Oko hiti amaka", ati nematamonaka. Faya makari ibe e noko yoyoto kana tohaha itiha noki yoto kanehemetemoneke.

66 Abaraao nanarifa yama nafi hiri hina kaminematamonaka Isaki ni ya.
67 Faya Isaki Hebeka towakiyomematamonaka mati Sara tohaha tabori ya, Sara watamaraharo. Hitihemetemoneke. Hebeka nofehimatamonaka. Mati ahaba ihi yawe yawi fawa nematamonaka waha.

25

Abaraao ka noti me one taminemetemone amake.

1 Abaraao fana one ini Ketora tohaha itiwehimatamonaka.
2 Ketora biti me inimetemone amake haro, Abaraao biti me toha mati: Sinira, Yokisa, Meta, Mitiha, Isibaki, Soa me na mati.
3 Yokisa biti memetemone me amake haro, Seba toha, Teta toha nari. Teta ka noti memetemone me amake haro, aso me toha, retosi me toha, reo me toha na mati.
4 Mitiha biti memetemone me amake haro: Efa, Efe, Enoki, Abita, Eota me na mati. Ketora ka noti memetemone me amake.
5 Abaraao ahabe ya hinaka yama nafi Isaki hihawabone ati nematamonaka.
6 Biti me one ni ya yama one ta nematamonaka, fati onerawa ka biti mati. Isaki ya me tabarabone ati nematamonaka, biti me one. Winasa ne ya mera toyosemematamonaka, me winahabone mati bahi kakamaki ka tabora ya yama yabo ya.

Abaraao ahabematamonaka.

7 Abaraao wine ka ano 175 tohehemetemoneke.
8 Ahabematamonaka bote tohahari. Ahabe tokomakehimatamonaka e abohi taboro ya, hinakiti me ya tabebonaha.
9 Faya biti me hikamomatamonaka Makabera ka yati hoti ya. Wate amake Manere yabori ya, bahi kakamaki ya. Heti me ka owa Eforo tohe ka wamimetemone amake, Soa biti.
10 Afa wamimetemone amake, Abaraao hikanikehemetemonehe heti me ni ya. Abaraao ya Sara me famaha me me kamohemetemoneke fahi.
11 Abaraao ahabe nowati ya Teoso yahehimatamonaka biti Isaki tohe ni ya. Isaki wiwina tohehimatamonaka faha itaha yabori ya, ini Hahi yati ne owa awe ka faha ini tohaharo.

Isimayeo ka noti me taminemetemone amake.

12 Abaraao biti owa Isimayeo tohehimatamonaka, Aka biti tohahari. Sara ka yama aahimetemone amake, Aka, Esito ka me ka fanawi tohaharo. Isimayeo biti me e nemetemoneke ahi:
13 Taiti Nebaioti toha, Keta toha, Abiteo toha, Mibisao toha,
14 Misima toha, Toma toha, Masa toha,
15 Hatati toha, Tema toha, Seto toha, Nafisi toha, Ketema toha, nematamonaka, yoto kari.
16 Afa memetemone me amake, Isimayeo biti mati, me 12 na mati. Me ka wami fara me ini weye nemetemoneke, me tabori toha naro. Afa me 12 na towisawa memetemone me amake, fara me ate ka towisawa me me tohaha mati.
17 Isimayeo ahabe ka ano 137 tohehemetemoneke. Faya tokehimatamonaka e abohi taboro ya, hinakiti me ya tabebonaha.
18 Isimayeo ka noti me wiwina tohehemetemoneke Esito yabori ya, bahi kakamaki ya. Me wini ka wami witi one Hafira toha, witi one So toha, nemetemoneke. Asiria hawi tohehemetemoneke me ka wami ya. Abaraao biti me one me ya me tabaremetemoneke, me wina mati.

Esao wata, Yako wata, nematamonaka.

19 Isaki tamine e nematamonaka ahi, Abaraao biti tohahari.

20 Isaki ka ano 40 tohi ya Hebeka itihimatamonaka. Hebeka Betoweo bitemetemone
amake, Rabao hinakasima tohaharo. Arami ka memetemone me amake, me wina
mati Mesobotamia ya.
21 Hebeka kahiwi watora ihi Isaki Teoso ha nematamonaka, he kasomebonaha.
Isaki ati Teoso mite Hebeka nabati weye nemetemoneke Teoso ati ehene.
22 Hebeka nabati ya biti me famehemetemoneke. Me abe mono nemetemoneke, me
fama mati. Ati boti e nemetemoneke ahi: "Himata ihi yama e na hiri one ori?" ati
boti ati nemetemoneke. Faya Teoso aate nemetemoneke.
23 Hebeka ati Teoso mite ati e nematamonaka ahi: "Tinabati ya matehe famaha
me ka iti meba me amake, me tamaha mati. Me tinawati ya me tamaha me yaro
tikanabone tike, me winakanikima naba mati tabora tamaha ya. Me ka noti me e
tehaba me amake ahi: Owa ka noti me ta me kitatehaba me amake. Yoto ka ka noti
me me yosetehaba me amake, taiti ka noti mati", Teoso ati nematamonaka.
24 Yama amo ni kobo nemetemoneke, Hebeka tori watibone karo. Biti makiti me
famehemetemoneke, me hinawata mati.
25 Taiti mese mamawa nematamonaka. Konehimatamonaka bani ataro kokona ne
e weye na nima. Makoni ino me hinawatematamonaka, Esao tohahari.
26 Nisori wati yotohi Esao teme yotofi tama kanematamonaka, yehe oharia ya.
Makoni ino me hinawatematamonaka, Yako tohahari. Me famaha me kawati ya Isaki
ka ano 60 tohehemetemoneke.

Esao yama hiyara hiri nematamonaka.

27 Me famaha me kakayana tohehemetemoneke. Esao toki nonofa tohehimatamon-
aka yama kabani ya. Yama yete ni wawato tohehimatamonaka. Yako ta toki nofare
iita tohehimatamonaka tabora ya.
28 Isaki Esao ta nofehimatamonaka, ehene kabi hinofe kari. Hebeka Yako ta nonofa
tohehemetemoneke.
29 Yama wehe one ya Yako yama kawari Esao kobo namehimatamonaka, tokahari
yama kabani ya. Ma tohe
30 ati yana nematamonaka. "Yako ofimi oke kasiro ya. Tika yamata mamawa na
okobabone onahara oke". (Makoni Esao ino owa weye nematamonaka Eto tohahari.)
31 Yako ati amosematamonaka. "E, tikababa awineke. Hiba. Tiwati yana nahi
hibati ya, tiweheneba tikamina tiwa, e ka abi ahabe ya hinaka yama tamaha ihawai
tinofamarabone tina tiwa, hinaka yama tamaha ohawahaba owa ha owa. Tiwati e
na omiti ya yama tikababone tike", Yako ati nematamonaka.
32 "Siba kere. Ahabinima oke fimi ihi. Okobi biti taiti oha hinaka yama tamaha ihi
onofarabone oke, oko fimi kasomaribone karo", Esao ati nematamonaka.
33 "Tiwati e na Teoso ino titihabone tike, tiwati mitehibonaha", Yako ati nemata-
monaka. Faya Esao Teoso ino itihimatamonaka, hinaka yamabone ta nari nisori ni
ya.
34 Faya Yako yama hikawareha ta, bao ta, nematamonaka Esao ni ya. Esao yama
kaba, yama fawa, ne tafi hawa tohe yana ne tokomematamonaka. Yama e na hiri ne
hinaka yamabone nofamarehimatamonaka, bati biti taiti ka yamabonehe.

26

Isaki wiwina tohehimatamonaka Firisia ya.

1 Isaki me wini ka yama ya me fimi yana tonehemetemoneke, me tafe watamari
karo. Abaraao yama me hiri hinehemete nima yama nemetemoneke, Isaki me hiri
hinaharo tasa. Makoni Isaki tokehimatamonaka sitati Sera tohaha ya, Abimereki
wine ka sitati, Firisia ka me ka towisawa tohahari.
2 Faya Teoso hiwa namohimatamonaka Isaki ni ya. "Isaki tikarabone tike Esito ya.
Tiwinibone ka tabora yofi okanabone oke tiwa ni ya. Tikahabone tike fahi.

3 Afa tabora ya tiwinabone tike mata. Te ni ya osawiabone oke, oyaha owa te ni ya.
Afa wami nafi ta onahabone oke tika noti me ni ya, fara owatimaro nima owehene
na owa, abi Abaraao ohiyara owa, fara owini otiha owa, owati tohawarabone ona
owa.
4 Owati ihi tika noti me tamatehaba me amake, neme ka amowa me tomi kani nima
me tomi kani na mati. Wami nafi ta, onahabone oke me ni ya. Me ihi oyahabone oke
tabora nafi ka me ni ya.
5 Owati nafi Abaraao tokatabe ka yama e na hiri onahabone oke. Abaraao oyose
fara owati nima ehene nemari amaka. Okanawane ya yama okomina hiri nemari
amaka", Teoso ati nematamonaka.
6 Makoni Isaki wiwina tohehimatamonaka Sera ya, tokarari tabora bara ya.
7 Firisia ka Hebeka me kamina Isaki me aate na hinakasimamone ati nemata-
monaka. Hebeka awi amosemetemoneke. Isaki mera nakome ka atiba yana
rematamonaka fatimone ati neba ati. "Oko yibotemone oni ya owa me nabowariyahi,
Hebeka me itihabone me ati ni ya", ati boti ati nematamonaka.
8 Isaki wini toyabomatamonaka fahi. Yama we one ya Abimereki Firisia ka me ka
towisawa tohe nokobi bite ya yama kakatome Isaki awehimatamonaka, fati Hebeka
toha tatamo nari.
9 Faya Abimereki Isaki ino hiri nematamonaka. Ati ehene Isaki kakehimatamonaka.
"Keye hiri tiriyahi. Tika yibote amarini? Himataba asimamone tina tiwa awine tiri?"
Abimereki ati nematamonaka.
"'Oko yibote okomini ya owa te nabowabone owati boti ati nara oke", Isaki ati
nematamonaka.
10 "Himataba tiwehene e na ama tiri ahi? Ota ka owa ahi hinemenehe otara
yokohina amaka, asimamone hinaharo".
11 Faya Abimereki me nafi narabi nima nematamonaka, Sera ka mati. "Isaki fati ya
me fama hahi mera nofare ahabebonaka owati ihi", ati nematamonaka.
12 Afa ano ya Isaki yama koro nematamonaka. Hinaka yama amosemetemoneke
Teoso ati ehene. Yama ate oharia boni 100 tohehemetemoneke.
13 Honene totamematamonaka. Hinaka yama tamehemetemoneke kasiro ya. Kita,
nematamonaka.
14 Isaki ka ofeya me tama, hinaka kabirita me tama, hinaka bowi me tama, hinaka
yama aahi me tama ni ka hinaka yama me aawawa hinehemetemoneke, Firisia ka
mati.
15 Makoni Abaraao ka faha hoti nafi me tofa nemetemoneke wami ya, Abaraao
nanarifa me hiri hinehemete, Abaraao sawisa ne ya, Isaki bati.
16 Manakobote Abimereki ati yana nematamonaka, Isaki hiyarari. "Isaki te
tokomabone teke tabora bara ya. Tika kiti nafimisa ihi ota kitamakere tiwehene",
ati nematamonaka.
17 Faya sitati ya yana tone tokehimatamonaka Sera yabori ka yama ya, faha witi
ya. Winehimatamonaka yobe kabirita kone kowi tohehi ya.
18 Abaraao ka faha hoti namosamehimatamonaka, tamaharo, Firisia ka me tofa
hinaharo Abaraao ahabe nowati ya. Faha hoti ini Isaki nawatematamonaka, fara ini
weye hinehemete ini weye nawamabonehe.
19 Yama we one ya Isaki nanarifa faha hoti me namosa faha me wasihemetemoneke.
20 Sera ka bani nanarifa Firisia ka me tohaha Isaki ka bani me nanarifa me me
hora nemetemoneke, me ka fahamone me ati na mati. Makoni faha hoti ini Isaki
hinawatemetemoneke, Me abe hora na ini tohahabonehe.
21 Yama we one ya Isaki nanarifa faha hoti one me namosa me me hora
nemetemoneke tasa, Firisia ka mati. Makoni faha hoti ini Isaki nawatematamonaka,
Me me kakoa ini tohahabonehe.
22 Faya Isaki tokehimatamonaka tabora bara ya. Faha hoti one namosematamonaka
fahi. Firisia ka me hora ni ati watara ihi faha hoti ini Isaki nawatematamonaka tasa,

Wami ehebote ini tohahabonehe, ati e nari ahi: "E ka wami ehebotebone Teoso ta
nareka waha, e wini amosibone karo", ati nari.
23 Manakobisa Isaki tokehimatamonaka Beseba ka tabora ya.
24 Afa yama soki ya Teoso hiwa namohimatamonaka he ni ya. "Abi Abaraao ka
Teoso ama oke. Kokoriri tirahabone tike, e tabi karo. Oko nanarifa Abaraao tohe
ehene oyahabone oke tiwa ni ya. Tika noti me tamateba me amake owati ihi", Teoso
ati nematamonaka.
25 Isaki tana yati hiri ni tohaha hiri nematamonaka fahi, Teoso ha nebonaha.
Hinaka yobe kabirita kone kowi tohehi nawehimatamonaka fahi. Afa tabora ya he
nanarifa faha hoti one me wi nemetemoneke.

Isaki ya Abimereki me famaha me abe nofatibone ka yama me hiri nemetemoneke.

26 Yama we one ya Sera ya Abimereki yana tone kakehimatamonaka Isaki
hiyarebonaha. Me terei nemetemoneke, he ya tataba Aosati toha, Fiko toha, nari,
Abimereki ka saotato mera yoyose tohahari.
27 Isaki mera aate nematamonaka. "Himataba te kakineri owa ni ya, owa te
hiyarabone te ati nani te? Owa te kakoa teke, owinamarabone te ati na te te taboro
ya", Isaki ati nematamonaka.
28 "Teoso ota watowaha otake, sawihari tiwa ni ya. Makoni e abe nofatibone ka
yama e hiri nabone ota ati na otake. E abe nofatibone ka yama e hiri ni ya Teoso ino
e hiri nabone eke, e ati tohawarabone e ati na e. E ati e nabone eke ahi:
29 Otara tikatomarabone tinahabone tike e abe nofatibone ka yama ya. Tiwa ota
katomara otake. Ota yaha otake tiwa ni ya. Ota taboro ya yana tina tika tokomi
amosara tike ota ehene, tiwa ota katomara ota. Tiwa ota watowaha otake waha,
Teoso yahe karo tiwa ni ya", me ati nemetemoneke.
30 Faya Isaki mera mari nematamonaka. Me tafa, yama me fawa, nemetemoneke.
31 Yama wamini ya me bosa na me abe nofatibone ka yama me hiri nemetemoneke
fahi. Me nafi ati yana nemetemoneke, Teoso ati me hiri na mati, me ati tohawaba
watarabone me ati na mati. Me tokomi ya Isaki ati amosematamonaka, he ya tataba
memone mera ati nari.
32 Afa yama wehe ya Isaki nanarifa hiyara me kaminemetemoneke he ni ya. Faha
hotibone me wi na faha me wasihamone me ati nemetemoneke.
33 Makoni faha hoti ini Isaki nawatematamonaka, ini Seba tohahabonehe. Manako-
bisa yama we one ya sitati inibone me nawatemetemoneke, Beseba tohahabonehe.

Esao fatirawa taminemetemone amake.

34 Esao ka ano 40 tohi ya Sotiti Beheri bite tohaha iti, Basemati Ero bite tohaha iti,
nematamonaka. Heti me fanawirimetemone amake.
35 Esao fati famarawa Isaki ya Hebeka me famaha me me nofaremetemoneke kasiro
ya.

27

Yako ka yama amosatebone Isaki ati nematamonaka.

1 Isaki bote tohehimatamonaka. Noko awamarihi nematamonaka. Yama we one ya
biti Esao ha nematamonaka. "Bese".
"Abi oha oke ahi", Esao ati nematamonaka.
2 "Owa tiwa tike, bote oha owa", bati ati nematamonaka. "Yama we one ya
ohababone oke.
3 Tika wati tama tikana tikahabone tike yama kabani ya, yama yete tinabone tiwa.
4 Bani amose hawa tinihabone tike, tekamebonaha owa ni ya. Hawa tonihi
tiwatohibonaka, kabi onofebonaha. Oko tafi ahabi ya owati yana nabone oke, tika
yama amosabone ona owa, ohabari ya mata", bati ati nematamonaka.
5 Isaki ati Hebeka mitehemetemoneke, me hiwatoraro. Faya Esao toke nowati ya

6 Yako hiyaremetemoneke. "Abi ya ayo Esao me fama me abe hiyara me ati omitara
oke hibayata ya. Abi ati e nareka ahi:
7 'Tikahi, yama yete tibeya. Bani amose hawa tinihabone tike, okobebonaha. Oko
tafi ahabi ya owati yana nabone oke, tika yama amosabone ona owa, ohabari ya
mata', ati nareka.
8 Bese owati miti titaminabone tike, tiwa oyoseha owa, owati e na owa ahi:
9 Tikamakehi e ka bani me tabori ya. Kabirita me famaha me amosa me
tekamabone tike. Bani me hawa onihabone oke, abi me hikababone mati. Me hawa
tonihi owatohabone oke, me kabi hinofabone mati.
10 Bani me tekamabone tike abi ni ya, me hikababone mati. Faya ati yana nebonaka,
tika yama amosabone ati nari, ahabare ya mata", Hebeka ati nemetemoneke.
11 "Okoyo konaka. Okona okere ha owa.
12 Okobi owa boyo ne ya owa watohibonaka. Okeyehemona ati nebonaka. Faya
oko yama amosabone ati re ya oko yama hiyarabone ati nebonaka", Yako ati
nematamonaka.
13 "Bese yama hiyara kakeraboneke tiwa ni ya. Yama hiyara abi kamine ya yama
hiyara kakehi owa ni ya fara owa. Yama okomina hiri tinahabone tike. Kabirita me
tekamahi owa ni ya", mati ati nemetemoneke.
14 Yako kabirita mera tonakamaki kabirita mera kakamematamonaka mati ni ya.
Hebeka kabirita mera hawa tonihemetemoneke, Isaki me hikababone mati. Me
amosemetemoneke, Isaki me kabi hinofabone mati.
15 Faya Esao ka makari amosabote tonakemetemoneke, Yako hikahabonehe.
16 Yako yehe toha, namiti toha ne Hebeka yoto kanehemetemoneke kabirita me
atari ya, konehibonaha, kone watarari.
17 Faya yamata amosa ta, bao ta, nemetemoneke Yako ni ya, hiri hinaharo.
18 Faya Yako tokomakehimatamonaka bati ni ya. "Abi", ati nematamonaka.
"Oha oke ahi", bati ati nematamonaka. "Bese hike ama tiri?" ati nematamonaka.
19 "Esao ama oke. Tikatao taiti ama oke", Yako ati nematamonaka. "Yama
tikamina hiri onahara oke. Yana tinahi, tiwitaribeya. Yama kabani ka bani onabowe
tikabaho. Manakobisa tiwati yana nabone tike, oko yama amosabone tina tiwa", ati
nematamonaka.
20 Isaki aate hinehimatamonaka. "Bese himata nima tiwehene rini, bani wasi
kerewe tira tiwa?" ati nematamonaka.
"Tika Teoso owa narifareka", Yako ati nematamonaka.
21 "Tikama ahi ayata ya, tiwa boyo obeya. Tiwa owatohabone onahara oke, Esao
tihi ya tiha, Esao tihari ya tiharihi tina tiwa", ati nematamonaka.
22 Faya Yako tokomematamonaka Isaki beheri yokana ya. Faya boyo hinehimata-
monaka fahi. "Tiwati yana ni Yako ati amaka. Tiye ta Esao ye nima nineke", ati
nematamonaka.
23 Makoni Isaki Yako watorematamonaka, Yako yehe konahari Esao yehe kone nima.
Faya ati yana nematamonaka fahi, Yako ka yama amosabone ati nari.
24 Aate ni tai hihehimatamonaka baha. "Okatao efe yokana ama ti, Esao tiwa?"
"E, efe ama oke", Yako ati nematamonaka.
25 Faya bati ati yana namatasehimatamonaka. "Oko baniba tekamahi aya yete
tinahari okobebana. Manakobisa tika yama amosabone onahabone oke".
Faya Yako bati natafematamonaka. Fi kakama nematamonaka bati hifabonehe.
Isaki tafa, yama fawa nematamonaka.
26 Faya ati yana nematamonaka. "Bese tikama ahi. Onoko baki komi tinakibeya".
27 Faya Yako tokomematamonaka bati ni ya. Faya noko bako komi hinakimatamon-
aka. Esao ka makari Yako hikaha mahi Isaki hisi ne ati yana nematamonaka, Yako

ka yama amosabone ati nari, ati e nari ahi: "Hahi okatao maho amosaka hari, yama kabani mahi weye nari, yama kabani amosabone Teoso hinehemete.
28 Bese tika yama tanafaribone Teoso ta tehibonaka, neme karo, tika fatara ka yama yani amosatibone karo. Tika tiriko tama, tika ofa tama, teboneke, tika fibonehe.
29 Haha me yoro tokana me tiyosetehabone tike, me winakanikima na mati yama nafi ya. Tiwa me kahiyaratehaboneke afa mati. Te one me tiyose titehabone tike. Ami ka noti tiwa me kahiyaratehaboneke. Tiwa me kako ya hine me yokohaboneke. Haha tiwa me nofa me ni ya yama amosa na naboneke", Isaki ati nematamonaka.

Esao kobo name bati aate nematamonaka.

30 Yako ka yamabone Isaki kamini hawa tohe faya Yako tokome nowati ya Esao kobo namematamonaka, yama yete nari.
31 Yamata kabi amosa hawa toniha nematamonaka, hekamabanihi bati ni ya. "Yana timisahi. Tiwitarehi, titafibeya. Bani onabowe tikabahi. Tika tafi ahabi ya tiwati yana nabone tike oko yama amosabone tina tiwa", Esao ati nematamonaka.
32 "Hike ama tiri ha tiwa?" Isaki ati nematamonaka.
"Esao ama oke tikatao taiti owa".
33 Faya Isaki ero ne hoyahoya kana nematamonaka. "Hibake amarano, yama yete nenoho, bani kakamari owa ni ya? Okobareka hibati ya tikamari ya mata. Efe hinaka yama amosabone hawa toharake owehene. Efebona amaka", Isaki ati nematamonaka.
34 Esao yama mite yawi nafihi ha ni kitematamonaka. "Abi oko yama amosa nabone tinahabone tike bisa".
35 Isaki ati hiyarematamonaka. "Niso kamehino owa keyehenoka, tika yama amosabone kahitiari".
36 Hahi owa keyehibemari owa keyehatasaka. Yama amosake haro, ino te nawatamata karo, Yako tohahari, era kekeyeha tohahari. Hibati ya owa keyehemari amaka, oko yama tamahabone ihawebonaha tihabi ya, tikatao taiti ka yamabonehe. Faya oko yama amosabone tinahabone afa kahitiareka tasa. Abi yama hasi naba watamara awine, oko yama amosabone tiba karo?" Esao ati nematamonaka.
37 Yama hawa toharake hibati ya. Yako tiwa yosetehiba amaka owati ihi. Yako me narifateboneke Yako me one mati, owati ihi. Hinaka tiriko tama, hinaka fi tama tehaboneke, onahara oke. Yama hasi naba watamakere, tikabana bese", Isaki ati nematamonaka.
38 Esao ati fawa rematamonaka. "Yama amosa ohariani ama, titihabana? Oko yama amosa nabone tinahabone tike bisa abi".
Faya Esao ohi ni yana tonehimatamonaka ohi ni kitahari.
39 Tiwinatehaba ama tike yama yabo ya wami amosa amara ya, neme ka yama tanafari watari ka yama ya.
40 Tiwehene iti tamatehaba ama tike. Niso ka yama ahi titehaba ama tike. Niso narifi tinofamari ya bete tikasatehaba ama tike", Isaki ati nematamonaka.

Yako tokehimatamonaka Mesobotamia ya.

41 Faya Esao Yako kakomatamonaka, Yako ka yama amosabone Isaki hinahari. "Okobi ahabi kerewe reba awaka", ati boti ati nematamonaka. "Ahabe ahabi nowati ya me nafi yawa me yawi fawa ni ya okaniso onabowabana oke fahi".
42 Hebeka yama watohemetemoneke hibati ya, Esao nisori wati kane ka yama. Yako ino hiri nemetemoneke. Kame "Owati timitamata. Ayo tiwa wati kanaka. Tiwa nabowebona ati nemonaka.
43 Makoni owati timitabone tike bese. Tikahi okoyo Rabao tohe taboro ya, winahari Hara ya.
44 Tisawibeya mata Rabao me ni ya. Ayo ati somawame ya tikamabana tike.

45 Ati katamoba awaka tiwehene ya. Ati somawame owe ya tiwa me tonakamakia-
bana tike owati ihi. Okatao me fami ahabariyahi yama wehe oharia ya", Hebeka ati
nemetemoneke.
46 Manakobisa Hebeka tokomemetemoneke Isaki hiyarabonehe. "Yama nawahake
owa ni ya haha me fanawi ihi, Esao hiyabarawaro, heti me ka fanawi. Fanawi e na
Yako ititase ya ahabi onofabone oke".

28

1 Faya Isaki Yako ati nematamonaka. Faya Yako tokomematamonaka Isaki ni
ya. Yako ka yama amosabone Isaki ati nematamonaka. Yako yose nematamonaka.
"Kanaha ya e winaha Kanaha ka me ka fanawi titirabone tike.
2 Tiwa hawa tinihahi. Tikibeya Mesobotamia ya. Tisawiabone tike iti Betoweo
taboro ya. Koko bite one titihabone tike, Rabao bite.
3 Tika yama amosa natebone tike Teoso kitabote ehene. Tika noti me tama teboneke
efe ehene, me yoro tokana mati, me winakanikima na mati yama nafi ya.
4 Tika yama amosabone Teoso ati, tika noti me ka yama amosa tehabone Teoso
ati, nebonaka. Fare Abaraao ka yama amosabone Teoso hikaminehemete nima tika
yama amosi nabone tike. Kanaha Teoso ta nematamonaka Abaraao ni ya. Kanaha ta,
nebonaka tiwa ni ya, tika noti me toha na me ni ya. Bare tiha tiwina tike Kanaha ya
mata. Yama toyabo ya Kanaha hiti me te tohatehabone teke, Teoso ati ehene", Isaki
ati nematamonaka.
5 Yama e nemetemoneke ahi Isaki Yako yose ka yama, Yako winehibonaha
Mesobotamia ya, Rabao taboro ya. Rabao Betoweo bitimatamona amaka, Betoweo
Arami ka me ka owa tohahari. Hahi Betoweo Hebeka anotimatamona amaka, Hebeka
Esao ya Yako me famaha me ka ami.

Esao Isimayeo bite itihimatamonaka.

6 Esao Yako tamine mitehimatamonaka, hinaka yama amosabone Isaki hinaharo.
Tamine himita hinehimatamonaka, Isaki hiyosehari fanehibonaha Mesobotamia ya.
Tamine himita hinehimatamonaka, Kanaha ka fanawi itirebona Isaki hinahari.
7 Tamine himita hinehimatamonaka, tokahari Mesobotamia ya, bati ya mati me
famaha me ati tokatabahari.
8 Esao yama watohimatamonaka haro, Kanaha ka me fanawi bati nofare ka yama.
9 Makoni tokehimatamonaka ahi Isimayeo taboro ya, Isimayeo Abaraao biti. Faya
Isimayeo bite Marati tohaha itihimatamonaka, Marati Nebaioti hinakasima.

Yako watamimatamonaka Beteo ya.

10 Yako yana tonematamonaka Beseba ya, tokehibonaha Hara ya.
11 Bai toke ya kobo towitimatamonaka Teoso taboro owa ya. Amo nebona
ati nematamonaka fahi. Faya yati ibe itihimatamonaka, tati mama kanabonaha.
Homarisematamonaka amo nebonaha.
12 Faya watamimatamonaka. Kikisama watari awehimatamonaka, wami ya
kawaha towakimisamaharo neme ya. Afa kikisama ya Teoso nanarifa me one
tokomisama me one kisama na me watari awehimatamonaka.
13 Teoso sawihimatamonaka Yako beheri ya. Faya ati yana nematamonaka. "Ha
owa Yeofa ama oke. Iti Abaraao ka Teosomari ama oke, abi Isaki ka Teoso oha ona
owa. Tihomi ka wami ta otehabana oke tiwa ni ya tika noti me toha na me ni ya.
14 Tika noti me tamatehaba me amake, wami boni tomi kani nima me tomi kani na
mati. Me winakanikimatehaba me amake, wami nafi ya, bahi kakamaki toha, bahi
totoka toha, bahi kakamaki beheri toha, bahi totoka beheri toha ne ya. Oyahatebone
oke tabora nafi ka me ni ya, tiwehene, tika noti me toha na me ihi.

15 Osawihabone oke tiwa ni ya, tiwa owakatoma owa fara tiki ka yama ya, yama yofina wataribone karo tiwa ni ya. Yama toyabo ya wete tinamabone tike ahi owehene. Tiwa owakanakosarabone oke. Fara yama okomina nima owehene nabone oke", Teoso ati nematamonaka.
16 Faya Yako tafihi ati yana nematamonaka. "Keye amakere. Teoso taborono amaka hari, owatorahari".
17 Kakomehimatamonaka fahi. "Yama yofinake haro. Teoso taboro tohe awaka. Neme noki bori wana awineke ahi", ati nematamonaka.
18 Yako bosa ne yati itihimatamonaka, he tati mama kana toaharo. Faya hinawehemetemoneke wakosabonehe. Orifa yehe sika nisematamonaka yati mese ya, Teoso ka yatimone hinaharo.
19 Afa yama ya sitati nehemetemoneke. Inimetemone amake Rosi tohaharo. Yako ini hinihawahemetemoneke Beteo tohawabonehe.
20 Afa yama ya Yako ehenebona kaminematamonaka Teoso ni ya. "Yeofa tiha oko Teoso tihahabone tike owa tekatomi ya. Owa ni ya tisawi, yaka ona owa hasi tiniha, oko boronebone ta, otefeba ta, tini ya oko Teoso tihahabone tike.
21 Otaminaha wete onami ya okobi taboro ya faya oko Teoso tihahabone tike, Yeofa tiha tiwa.
22 Haha yati onawaha tika yobebona amaka. Oko yamabone ta tina kote bite tesimo tohaha ta owahamaboneke tiwa ni ya", Yako ati nematamonaka.

29

Yako Hakeo awehimatamonaka.
1 Beteo ya Yako yana tone tokatase kobo nematamonaka bahi kakamaki ka yama ya.
2 Yako yama awibote nematamonaka faha hoti, yama kabani baikani ya. Fa hoti beri ya bani me nanarifa me terei na me nahohemetemoneke, me ka bani me ya me taba mati, ofeya me toha, kabirita me toha na mati. Haha faha me kakabi tohehemetemoneke, me ka bani me hifabonehe. Haha faha hoti noki bori yati ibe tohehemetemoneke yati ibe nafiharo.
3 Bani me nanarifa me ka bani me ya me tabaha me nafi tohi ya fa noki bori me iiti tohehemetemoneke, me kabi hinahabonehe me ka bani me ka fahabonehe. Faya faha noki bori me boboko kanama tohehemetemoneke.
4 Yako kobo ne mera aate nematamonaka. "Hibaka ya te kakerini oko one mati?"
"Hara ka me ota amake", me ati nemetemoneke.
5 "Rabao te awatehani te ama Nao ka noti?"
"E, ota awate amaka".
6 "Tamine awa?"
"E, taminaka. Tiwa haro bite kamakiaro hinaka bani me ya tabaharo".
7 "Yama e na amosa awineke ahi bani me te nafawakabote ni ya, me te towakaba mati yama kabani ya, masiri me kabamatasabone mati. Faya me te towakamaboneke fahi tabora ya", Yako ati nematamonaka.
8 "Yama e na hiri ni ota nofakere. Bani me one ota noki namatabone otake. Bani me nafi kobo ni ya fa noki bori ota iti ya bani me ota nafawabone otake me nafi", me ati nemetemoneke.
9 Yako mera hiyarasa ne ya Hakeo kobo namakiemetemoneke bati ka bani mera kakamakeharo, ofeya me ya kabirita me taba mati, bati ka bani mera nanarifa toaharo.
10 Hakeo bani me ya tabaha awehimatamonaka kokori Rabao ka bani mati. Hibati ya tokome fa noki bori itihimatamonaka. Faya bani mera nafawematamonaka fahi.
11 Manakobote Yako Hakeo komi nake ati boti kamoniri yana ne ohi nematamonaka.
12 "Abi me ka owa yokana ama oke. Hebeka biti ama oke", ati nematamonaka.

Faya Hakeo kana ni tokomemetemoneke bati ni ya yama kaminabonehe, Yako tamine.
13 Rabao hinaka bitimi tamine mite tasi tone kana ni tokomematamonaka. Yako kobo ne faya hitiri hinehimatamonaka. Komi hinaki hine hekamematamonaka taboro ya. Faya Yako yama nafi kaminematamonaka he ni ya.
14 "E, keye amakere. Ota ka owa yokana ama tike", ati nematamonaka.

Yako Reya itibehi Hakeo itimaketasehimatamonaka.

Yako abariko naharihimatamonaka sawihari kokori taboro ya.
15 Faya Rabao ati yana nematamonaka. "Tisawiha oko yama ahi tina haha ota ka owa tihi ka yama ahi ni manakone ta orara oke. Yama e na amosakere. Himata tinofaribe, yama ahi ni manakonebonehe?"
16 Rabao bite famarawemetemoneke. Taiti Reya toha, yoto ka Hakeo toha, nemetemoneke.
17 Reya awi aamosaraba na Hakeo ta amosemetemoneke. Noki awi amosa, aboni awi amosa nemetemoneke.
18 Yako Hakeo nofehimatamonaka kasiro ya. Makoni ati e nematamonaka ahi: "Ano seti na ya tika yama ahi oni ya tikoto Hakeo toha tikahabanabone tike otihabonehe".
19 "Okoto okahabanabone oke titihabonehe. Bare hiti ya yama amosarehene amake. Tisawihi owa ni ya", Rabao ati nematamonaka.
20 Makoni Yako yama ahi nematamonaka ano seti na ya, Hakeo itihibonaha. Yama nawahaba wataremetemoneke Yako ni ya, ano seti na karimari. Ano seti na yama wehe tamara nima nemetemoneke he ni ya, Hakeo nofe karo kasiro ya.
21 Ano seti na ahabi ya Yako Rabao aate nematamonaka. "Tikoto tikahabanabone tike waha, otihabonehe. Yama amo nibone e kaminaro ahabake. Otihaboneke hibayata ya".
22 Rabao ayaka hiri nematamonaka me fanibone ka ayaka. Faya mera ha nematamonaka me nafi, me sawihabone mati ayaka ya.
23 Afa yama soki ya Rabao Yako nafamematamonaka Reya ya. Faya Yako Reya amo kanematamonaka.
24 Rabao ka yama aahi fanawi Sioba toha ta nematamonaka Reya ka yama aahibonehe.
25 Manakobote Yako Reya wasiminehimatamonaka, amo hikananihi. Makoni tokomematamonaka Rabao hora nebonaha. "Himataba tiwehene e rini ahi owa ni ya? Yama ahi onara oke Hakeo ota famahabone ota. Himataba owa tikeyerini?"
26 Ota ni ya yama nihinakere ahi, fanawi yoto ka fani tai toiba ka yama. Fanawi taiti ta fani tai toaboneke.
27 Hiba yama noki timatahi. Ayaka amo ni ahababoneke semana oharia ya. Manakobisa tiwati yana nabone tike oko yama ahi tinabone tina tiwa ano seti na ya tasa. Faya Hakeo okahabanaboneke, titihabonehe".
28 Yako ati amosematamonaka. Ayaka amo ni ahabi ya Rabao bite Hakeo toha kahabanehimatamonaka, Yako hitihabonehe.
29 Rabao ka yama aahi fanawi Bira toha ta nematamonaka Hakeo ka yama aahibonehe.
30 Yako Hakeo amo kana nematamonaka. Yako Hakeo nofi mati tohehimatamonaka, Reya nonofarama nari. Faya Rabao ka yama ahi nematamonaka seti ano tohaha ya.

Yako biti me taminemetemone amake.

31 Teoso Yako awehimatamonaka Reya nofarari. Makoni Reya kahiwemetemoneke Teoso ati ehene. Hakeo ta kahiwaremetemoneke.
32 Reya nabati weye na biti watehimatamonaka. Ino hinawatehimatamonaka, Hobi tohehibonaha. Ino hikaminematamonaka ati e naro ahi: "Oyawa Teoso owa awe oko yibote owa nofawebonaka", mati ati nemetemoneke.

33 Reya nabati weye namakitasa biti owa watatasematamonaka. Ino hinawatehimatamonaka, Simiao tohehibonaha. Ati yana nemetemoneke. "Owa me nofaramone otamine Teoso mitehinoka. Makoni okatao owabona ta namakiareka".
34 Reya nabati weye namakitasa biti owa watatasehimatamonaka. Ino hinawatematamonaka, Refi tohebonaha. Ati yana namatasemetemoneke. "Oko yibote ota famahaba ota amake waha ayata ya, biti mebone me onawata owa, me terei na mati".
35 Reya nabati weye namakitasa biti owa watehimatamonaka. Ino hinawatematamonaka, Yota tohebonaha. Ati yana namatasemetemoneke. "Haha yama ya Teoso okahiyarabone oke waha".
Manakobisa kahiwamaremetemoneke fahi.

30

1 Hakeo hine watohemetemoneke kahiwaraharo. Faya ati boti e nemetemoneke ahi: "E onahabone onofa ama oke okati Reya nima, kahiwaro". Faya maki hiyaremetemoneke. "Okatao mebone me naboneke tiwehene. Okatao me watari ya ohababone oke".
2 Hakeo ati Yako mite yawe ati yana nematamonaka. "Teosomona owa tina tiwa awine ti? Teoso ehene amaka, tikahiwara tiwa".
3 "Oko yama aahi Bira tohaha te famahi. Kahiwi ya biti okatao tohebonaka. Okatao nehibonaka ihi", Hakeo ati nemetemoneke.
4 Faya Hakeo ka yama aahi Bira toha kahabanemetemoneke Yako ni ya.
5 Bira nabati weye na biti watehimatamonaka Yako biti.
6 Faya Hakeo ati yana nemetemoneke. "Hahi inamatewe ino e nebonaka ahi: Ta tohehibonaka, Teoso yama amosa hiri ne karo owa ni ya. Ha one owati mite owa kakawareka okataobona ya".
7 Bira nabati weye namatasa biti owa watatasehimatamonaka Yako biti owa.
8 "Hahi inamatewe ino Nafitari tohehibanaka. Okati mono ona okati kitararake owehene", Hakeo ati nemetemoneke.
9 Reya hine watohemetemoneke kahiwamararo. Hinaka yama aahi Sioba toha kahabanemetemoneke, Yako ya famabonehe.
10 Sioba biti watematamonaka, Yako biti.
11 "Yama amosake haro. Inamatewe ino Kati tohehibonaka", Reya ati nemetemoneke.
12 Manakobisa Sioba biti owa watamaketasehimatamonaka, Yako biti owa.
13 "Yayai oke kasiro ya. Yayai onahamone me fanawi one ati naboneke waha. Makoni inamatewe ino Ase tohehibonaka", Reya ati nemetemoneke.
14 Yama we one ya tiriko babata ka yama ya Hobi tokehimatamonaka yama kabani ya. Faya yama wasihimatamonaka matakora toaharo. Hekamehemetemoneke mati ni ya Reya ni ya. Hakeo yama kakami awa Reya hiyaremetemoneke. "Oko matakoraba ta tibana, aya tikatao hekamaharo?"
15 "Oko yibote titimakehamaro ama tike. Oko matakora titimake tinabone tine ti, okatao ta hinaharo owa ni ya?" Reya ati nemetemoneke.
"Yama e nabanake ahi: e abe kakawikimahaba eke. Matakora ya owa tekawi ya tiwa owakawabisabone oke Yako ya, amo tikanebana yama soki ya", Hakeo ati nemetemoneke.
16 Bahi toke ya Reya Yako kobo nemetemoneke kamahari. Faya ati yana nemetemoneke. "Haha yama soki ya e amo ni famahabone eke. Tika manakonebone ta ni hawa ohahara oke matakora ta ona owa, okatao hiwasianihi".
Faya Yako amo hikanemetemoneke fahi yama soki ya.
17 Reya Teoso ha na ati Teoso himita nabati weye namatasehemetemoneke. Biti watamake biti me siko nemetemoneke waha, Yako biti mati.

18 Faya Reya ati yana nemetemoneke. "Inamatewe ino Isaka tohehibonaka. Aya oko yama aahi okahabana oko yibote ya Teoso owa kakawareka yama amosa ya".
19 Manakobisa Reya nabati weye namatasa biti owa watamakehimatamonaka tasa. Faya biti me sei nemetemoneke waha, Yako biti mati.
20 Reya ati yana namatasemetemoneke. "Teoso owa kakawareka yama amosi mati tohaha ya. Oko yibote ya ota famawahaba ota amake waha, okatao me sei ni karo, biti mebone mati".
Makoni inamatewe ino nawatemetemoneke, Seboro tohehibonaha.
21 Manakobisa Reya bite watamakehemetemoneke. Ini hinawatemetemoneke, Tina tohabonehe. Faya Reya kahiwamaremetemoneke fahi.
22 Manakobote Teoso Hakeo wati nawahematamonaka. He ha na ati himita kahiwawahemetemoneke Teoso ati ehene.
23 Faya nabati weye na biti watehimatamonaka. Ati yana nemetemoneke. "Okatao watare ehene kokoma onibaha kokoma onama okere waha, Teoso owa kasome owa.
24 Okatao owabona Teoso ta namakibona onareka".
Makoni inamatewe ino nawatemetemoneke, Yose tohehibonaha.

Yako ya Rabao me famaha me abe hiyaremetemoneke.

25 Yose wati nowati ya Yako Rabao hiyarematamonaka. "Okomabone onahara oke okobi me tabori ya. 'E, tikamahi', tinahabone tike.
26 Owehene tiwato tike, tika yama ahi ni onafiha owa. Okomabone onahara oke. Oko yibote owakamarawahabone onahara oke, aya ta tirawaro yama ahi ni manakone. Okatao me toha naboneke, me owakamabone mati. Tiwati amosabone tike, me owakamabone ona owati timita tiwa".
27 "Hine e famake. Owati tikatabahi. Me inamati aate ona tiwa me kaminarake. Teoso oko yamabone ta nemona me ati narake tiwehene.
28 Tiwati yana nahi. Tika yama ahi ni manakoneba tikaminahi. Fara yama ahi ni manakone tikamina ta onabone oke tiwa ni ya", Rabao ati nematamonaka.
29 "Owehene tiwato tike, yama ahi ni onafiha owa. Owa tiwato tike tika bani me narifi onatamina owa.
30 Okematari ya tika yama tamaremete tike. Manakobisa tika yama totamawahake waha. Tika yama amosabone Teoso ta nareka, fara osawi ka yama ya. Hibayata ya oko yibote toharawa okatao me toha na me narifi onofa oke waha", Yako ati nematamonaka.
31 "Tika yama ahi ni manakonebone tikaminahi", Rabao ati nematamonaka tasa.
"Yama manakone onofa okere. Yama e naboneke ahi: owati yana na timiti ya tiwati amosi ya tika bani me onarifasa onabana oke.
32 Owati e nara oke ahi: tika bani me nafi owabana oke. Oko meba me onihawawitiabanake, ofeya me sokiki na me toha, kabirita me hani kobobo na me toha na mati. Afa oko yama ahi ni manakoneboneke.
33 Yama toyabo ya yama nihinahaboneke tiwa ni ya, owehene tiwatoaba tiwa. Oko bani me tiwahabone tike. Ofeya me sokiki na me amara me toha, kabirita me hani watara me toha na me tiwi ya owehene hiyara tiwatoabone tike. Tika bani me obotihamone tinahabone tike fahi", Yako ati nematamonaka.
34 "E, tiwati amosake owa ni ya", Rabao ati nematamonaka.
35 Fara yama wehe ya Rabao bani mera tonihawahawitimatamonaka, ofeya me sokiki na me toha, kabirita me hani kobobo na me toha na mati, fara hinaka mebone mati. Ati ehene biti bani me me narifemetemoneke, afa mati.
36 Faya Rabao Yako kakose tokehimatamonaka. Yaka ne ka yama wehe terei nemetemoneke kobo nebonaha yama kabani one ya. Yako bani me one narifematamonaka Rabao ka bani me one, me tohakosa mati.

37 Faya Yako awa ini afe kiha baka nematamonaka, sobo toha, ametoera toha, baratano toha naro. Atari mese sosowe karaba hina hani nehemetemoneke sasawa naro.
38 Awa ini taba nematamonaka bani me ka faha fafawa beheri ya, bani me nokosi ya. Bani faha me fawa me kahiwa ni ka Yako ehene e nematamonaka ahi.
39 Awa ini nokosi ya bani me kahiwi ka me ka matehe wataha me hani nehemetemoneke.
40 Bani mera ebe kanematamonaka, ha ya bani fana toharawa ha ya bani makiti me toha nabone mati. Bani me hani naha mera nanahomatamonaka haha bani fana nokosirawa ya, me hiwarawabonehe. Faya me ka matehe wataha me hani nabisemetemoneke. Bani me hani naha mera tonihawahawitimatamonaka, Rabao ka bani me ya me tabarabone mati, hinaka mebone mati.
41 Bani me kita me nokosi ya Yako awa ini taba nematamonaka me ka faha fafawa beheri ya. Faya me kahiwemetemoneke awa ini wati beheri ya me kita mati.
42 Haha bani me kitara me nokosi ya awa ini taba rematamonaka. Makoni bani me kitara Rabao mera iha, bani me kitaha mera Yako iha nematamonaka.
43 Ehene e ne honawematamonaka. Hinaka ofeya me tama, hinaka kabirita me tama, hinaka yama aahi me tama, hinaka yama aahi fanawi tamarawa, hinaka kamero me tama, hinaka someto me tama nemetemoneke.

31

Yako kana nawahematamonaka Rabao ya famamarebonaha.

1 Yako Rabao biti me ati tamine mitehimatamonaka, me ati e na mati ahi: "Yako e ka abi ka yama nafi ihawaka waha. Yako honawaka e ka abi ka yama ihawahari", me ati nemetemoneke.
2 Yako Rabao ehene awehimatamonaka bisa, he nofi yokana tohamarahari.
3 Manakobote Teoso Yako hiyarematamonaka. "Tikamahi abi me tabori ya, tika one me wini ya. Osawiabana oke tiwa ni ya".
4 Faya Yako fati ati narawematamonaka, Hakeo ya Reya famaharo, towakamakirawabonehe he ni ya yama kabani ya. Hinaka bani me ya tabematamonaka yama kabani ya, ofeya me toha, kabirita me toha na mati.
5 Faya towakamakirawemetemoneke fahi. Kobo karawa ati yana nematamonaka. "Te ka abi owahara oke owa nofi yokana tohamarahari. Teoso ta sawi fare tohaka owa ni ya, okobi ka Teoso.
6 Owehene te watoke, yama ahi ni onafia owa, te ka abi ka yama.
7 Owa keyehi tamaka. Oko yama ahi ni manakonebone tonihawahi tama, ka. Yama nawaha ya owa hiri kanebona ati ne yama nawaha kakerarake owa ni ya Teoso ati ehene.
8 Taiti ya ati e nemari amaka ahi. 'Bani me hani kobobo na tika yama ahi ni manakonebone me amake'. Faya bani me ka matehe wataha me hani kobobo namaro me amake, me nafi. Manakobisa yama one ya ati tohawemarika, 'Bani me hani kawaha tika yama ahi ni manakonebone me amake', ati nari. Faya bani me ka matehe wataha me hani kawahamaro me amake, me nafi.
9 Yama e na ihi te ka abi ka bani me ohawahara oke Teoso ehene".
10 "Yama wehe one ya bani me kahiwi ka yama ya owatamihara oke. Bani me makiti owahara oke, me kahiwa mati, me hani kobobo na mati.
11 Teoso nanarifa owa ha nareka owini itihari. 'Oha oke ahi', onahara oke.
12 'Yama tiwahi. Bani me nafi hani kobobo ke, me makiti, me kahiwa mati. Owehene amake ha owa, Rabao ehene owi karo, yama nawaha ya tiwa hiri kanebona ati nari.
13 Teoso ama oke. Efe ama oke aya okehamaro owa tiwa ni ya ahi Beteo ya. Yati tinawamaro ama tike fahi oko yatibonehe. Yati mese ya orifa fehe sika tinisamaro

ama tike. Tiwehenebone tikaminahamaro ama tike fahi. Tika yama hawa tinihahi, tikamibeya fara tiwati ka tabora ya. Tisawimarabone tike ahi', Teoso nanarifa ati nareka oko wata ya", Yako ati nematamonaka.
14 "Yama hasi naba wataraboneke ota ka abi ahabe ya, ota ka yamabonehe.
15 Bara me fanawi nima ota na otake he ni ya. Otara ta nemari amaka yama manakonebonehe. Yama manakone wara tone yama manakone katomareka.
16 Ota ka abi ka yama Teoso yabareka tamaharo. Afa yama ota ka amake, ota ka matehe ya ota tabaha ota. Makoni Teoso yama hikamina nafi hiri tinahabone tike", me ati nemetemoneke, Hakeo ya Reya me famaha mati.
17-18 Yako yama hawa tonihematamonaka tokomebonaha Kanaha ya, bati Isaki taboro ya. Ati ehene fati toharawa biti me toha na me naoriemetemoneke kamero me mese ya. Hinaka yama nafi hikiha yoro tokaniwame yana tone tokomematamonaka. Hinaka bani me nafi towakama nematamonaka me hihaha mati, yama ahi ni manakone, sawihari Mesobotamia ya.
19 Hakeo bati Rabao tohe sawihimatamonaka yama one ya, hinaka ofeya me kone sowe nari. Yama one ya tohe hinaka yobe ka yama kanamori Hakeo hibotiemetemoneke, teoso me one kanamori.
20 Yama e nemetemoneke ahi. Yako Rabao warabo kaminare tokomematamonaka Rabao keyehari, Rabao Arami ka me ka owa toahari.
21 Yako Rabao ya fami nofamare tokomematamonaka hinaka yama nafi towakama-hari. Kariwematamonaka faha ini Eofarati tohaha ya, tokomebonaha Siriati ka yati nemeha si toni ka yama ya.

Rabao Yako tonakamakimatamonaka.

22 Yama wehe terei na ahaba nowati ya Yako tokome tamine Rabao mitehimata-monaka.
23 Rabao me one yoro tokaniwame Yako tonakamakimatamonaka. Yama amo ni seti ni ya Yako towasimakimatamonaka ahi Siriati ka yati nemeha si toni ka yama ya.
24 Afa yama soki ya Teoso hiwa namohimatamonaka Rabao watari ya, Rabao Arami ka me ka owa. "Tiwa tekatomahi. Yama hiyara ya Yako hiri tikarabone tike", Teoso ati nematamonaka.
25 Siriati ka yati nemeha si toni ka yama ya Yako ma toname winehino Rabao hiwasimakimatamonaka. Faya Rabao me one ya tabe wina nematamonaka Yako me wini beheri ya.
26 "Himataba owa tikeyerini? Himataba okoto tekamarawarini, yama e mowa na me fanawi e towakamaha nima tina tiwa?
27 Himataba owa tikeyerini tikamaba owa tihiyarara tiwa? Owa tihiyaremenehe ayaka hiri onehene ama oke, tikamiba ka ayaka. E yayai nene e amake, e ayaka e, batero teo ni moni toha, rira ati toha na ya e ayaki tabaha e.
28 Himata nima tiwehene rini owa ni ya? Okanoti me komi onakirihi okoto me komi onakirihi onahara oke tikamani tiwehene. Yama e watora ehene nima tiwehene nineke.
29 Tera okatomehene ama oke. Haha yama soki ya abi ka Teoso owa hiyare ati e nareka ahi: 'Tiwa tekatomahi. Yama hiyara ya Yako hiri tikarabone tike', ati nareka.
30 Tiwa owatoara oke, titaboro wati tiwaha tikama tiwa. Himataba oko yama kanamori tibotirini oko yobe ka teoso me kanamori?" Rabao ati nematamonaka.
31 "Tiwa onakomehara oke. Tikoto tiyabamakirawabone onahara oke owa ni ya. Makoni tiwa hiyari onofarara oke.
32 Tika yama kanamori tiwasi ya ota ka owa ni ya efe yama kanamori tama neno ahabebonaka. Tika yamani siba tinahi. Tiwa ota kakatomabone otake. Tika yamani tiwasi ya tekamaboneke", Yako ati nematamonaka. Hakeo ihi Yako watorematamonaka, bati ka yama kanamori botihanihi.

33 Rabao tokiyomematamonaka Yako ka yobe toro ya. Tokiyoma nematamonaka
Reya ka yobe toro ya. Tokiyoma nematamonaka Reya me ka yama aahirawa ka yobe
toro ya. Yama kanamori wasirematamonaka. Faya tokiyomematamonaka Hakeo ka
yobe toro ya.
34 Yama nafi ya yama siba ne yama kanamori wasirematamonaka. Hakeo yama
kanamori nakibiemetemoneke fara iitari ya kamero mese ya.
35 "Abi owa tikakorabone tike yana ora owa owa owama owa", Hakeo ati
nemetemoneke.
Makoni Rabao yama kanamori siba ne yama kanamori wasirematamonaka.
36 Faya Yako Rabao hora nematamonaka fahi. "Himata yama hiyara amari hiri
onaharo? Himata nima owehene rini, owa tikiyo karo, owa tikakoa tiwa?
37 Oko yama nafi siba tina tika yama tiwasiha tiwa awine ti? Tiwasi ya
tinamoaboneke e nafi nokosi ya, oko one me hiwa, tika one me hiwa, hinabonehe.
Era me watowahaboneke. Owati amosi ya amosa, tiwati amosi ya amosa namone me
ati naboneke.
38 Tika yama ahi oni ka ano 20 namaro amake. Afa yama ya bani biti ahabeba
wataremari amaka mati tori ya, tika bani mati. Tika ofeya okobarihi onamaro ama
oke.
39 Yama kabani ka bani tika bani me me waka na me abohi owakamatera ama oke
tiwa ni ya. Oko bani me ta onamaro ama oke tika bani me tabori ya. Tika bani me
me boti ya oko bani me ta onabone tinamaro ama tike tika bani me tabori ya. Yama
soki ya me me hiboti, yama wa toni ya me me hiboti hina me ihi oko bani me ta
onabone tinamaro ama tike.
40 Yama e na hiri onamaro ama oke ahi. Yama wa toni ya yama hiwe okarima,
yama soki ya yama siririne okarima onamaro ama oke. Yama soki tamaha ya amo
orihi onamaro ama oke.
41 Tiwa ni ya osawi ka ano 20 namaro amake. Oko yama ahi ni ka ano 14 namaro
amake, tikoto famarawa manakonebonehe. Oko yama ahi ni one ka ano sei namaro
amake, oko bani mebone me okihabone owa. Oko yama ahi ni manakonebone
tonihawahi titama tinamaro ama tike.
42 Teoso sawihimari amaka owa ni ya, okiti me ka Teoso, Abaraao ka Teoso toahari,
Isaki ati hikataba hinahari. Owa ni ya Teoso sawiremanaha oko hinita tokomene ama
oke owa tiyosemi ya. Oko yama nawaha Teoso awa, oko yama ahi ni amosa awa, ne
ka yama hawa tonihareka yama soki ya", Yako ati nematamonaka.

Yako ya Rabao me famaha me abe nofatibone ka yama me hiri nemetemoneke.

43 "Haha okotorawa amake haro. Haha okanoti me amake bisa. Haha oko bani
me amake. Yama tiwaha oko yama nafi amake. Yama owato oke, okotorawa
kasawimarawariba ka yama owa ni ya. Me ka matehe sawimarihi naboneke owa
ni ya.
44 Makoni e abe nofatibone ka yama e hiri nabone eke e famaha e. Yati ibe e ta
toniharehaba eke haha yama e kamina e wati nawahatibone karo yama toyabo ya",
Rabao ati nematamonaka.
45 Faya Yako yati ibe nemeha nawehimatamonaka.
46 Faya ati ehene hinaka one yati ibe me iso nawahamehemetemoneke, me ta
hiniharehabonehe. Afa beheri ya me mari nemetemoneke.
47 Rabao yama inibone nawatematamonaka, Seka-Satota tohahabonehe. Yako ini
hinawatemetemoneke bisa Kareheti tohahabonehe.
48 "Haha yati e ta tonihareha e awi ka e famaha e abe nofatibone ka yama e wati
nawatehabone eke", Rabao ati nematamonaka.
Makoni yama inimetemone amake Kareheti tohaharo.
49 Ini one Misiba toha nemetemoneke Rabao ati kaminaro, ati e nari ahi: "Teoso
era awehibonaka e abe ebe kana e.

50 Okoto me hiri tikarabone tike yama hiyara ya. Fanawi one titirihi tinahabone tike. Yama e na hiri tini ya tiwa owarabone oke. Teoso ta tiwa awebonaka. Tiwati katamoriyahi Teoso ya.
51 Yati ibe wa, yati one ta tore narake owehene. Afa kowani one ya tiwina, kowani one ya owina onabone oke.
52 Yati ibe wa yati ibe one ta tore na e awi ka e abe nofatibone ka yama e wati nawahatehabone eke. Afa yati ibe fiya okarabone oke tiwa mowa onahaba owa. Yati ibe fiya tikarihi tinabone tike owa mowa tinahabone tiwa.
53 Abaraao ya Nao famehi ka Teoso e ehene awehibonaka, e ehene amosi kaminebonaha", Rabao ati nematamonaka.
Faya Yako ati yana nematamonaka Teoso ino itihari, ati tohawarebona ati nari, efe Teoso ati Isaki hikatabehimata.
54 Yako bani nabowe bani ta nematamonaka Teoso ni ya afa atami ya. Hinaka one mera ha nematamonaka me mari nabone mati. Afa yama soki ya me tafa me amo nemetemoneke atami ya.
55 Yama wamini ya Rabao bosa nematamonaka. Bite komi nakikimarawa hinaka noti mera komi nake nematamonaka. Teoso yahehibona ati nematamonaka afa me ni ya. Faya tokomematamonaka fare taboro ya.

32

Yako ehenebona wasihimatamonaka Esao kobo nebonaha.
1 Yako tokomawahe Teoso nanarifa me kobo hinehimatamonaka.
2 Yako Teoso nanarifa mera awe ati yana nematamonaka. "Haha yama Teoso wini amaka".
Makoni ini hinawatehemetemoneke Mahanai tohahabonehe.
3 Yako mera yosehimatamonaka Sei ya, Esao me kobo ni ya he ati me kaminabone mati. Sei ini onemetemone amake Eto tohaharo.
4 He ati me kamina me ati e nabone ati nematamonaka ahi: "Yako ama oke. Tiwati yana ni ya tiwa onarifabone oke. Ano tamaha ya owinamaro ama oke Rabao taboro ya.
5 Yama tamaha okiha oke, bowi mati, someto mati, ofeya mati, kabirita mati, yama aahi mati, yama aahi me fanawi tohaha me toha na mati. Owati me kaminabone me oyosehara oke owa tinofibone karo".
6 Esao me kobo na me kamehemetemoneke Yako ni ya. Yama me kaminemetemoneke Yako ni ya. "Esao ota kobo na otake, efe ayo. Kamakiareka tiwa kobo nebonaha, me makiti 400 me tohaha me ya tabahari".
7 Yako me ati mite kokoriri nematamonaka. Faya mera ebe kanehimatamonaka, ha ya me tohikimahabone mati, bani me ya me kataba mati, ofeya me toha, kabirita me toha, bowi me toha, kamero me toha na mati.
8 Yako ati boti e nematamonaka ahi: "Esao kamaki ya haha mera nahabi ya haha me hasi naboneke, me one".
9 Manakobisa Yako Teoso ha nematamonaka. "Teoso owati timitahi, okiti Abaraao ka Teoso tiwa, okobi Isaki ka Teoso tiha tina tiwa. Owa tiyosemahara tike okomabone owa ahi otaboro ya, oko one me tabori ya. Oko yama amosabone tinahara tike.
10 Tiwa nanarifa ama oke. Owa ni ya tiyahate ama tike, owehene amosaba watara owa. Owa ni ya tiwehene amosa fawa tera ama tike. Sotao ya okariwaha awa ta tama ni owaharihamaro ama oke. Okoma me tamaha me ya otabawaha oke, me tohikima mati, bani me toha na mati.
11 Teoso owa hasi tinihahi. Esao owa nabowarayaho, kamaki ya. Me fanawi waka matehe waka rayaho.

12 Teoso tiwati wati tiwahabone tike, oko yama amosabone tina tiwa. Okanoti me tamatehabone tinahara tike, siki boni nima me na mati, me tomi kanihinara mati", Yako ati nematamonaka, Teoso ha nari.
13 Afa yama soki ya Yako amo nematamonaka fahi. Faya bani mera wasihi bani mera tonihawahawitimatamonaka me ta hinahabone mati Esao ni ya.
14 Kabirita fana 200 toharawa, maki 20 me toha, ofeya fana 200 toharawa, maki 20 me toha, nemetemoneke.
15 Kamero fana 30 toharawa nemetemoneke biti me ya katabarawaro yoa fehe me fawasa na mati. Bowi fana 40 toharawa, maki 10 me toha, someto fana 20 toharawa, maki 10 me toha nemetemoneke.
16 Afa bani mera Yako ebe nematamonaka ha ya me tohakanikima nabone mati. Hinaka yama aahi me oohariki na mera ebe nematamonaka bani me ya me tababone mati. Faya mera yosehimatamonaka. "Te tai toamahi bani me ya te tabaha te. Te ka owa bani me ya tabe tai toe owa yotoba nebonaka, bani me one ya tabahari. Fara me nima me one naboneke me yotoha mati".
17 Taiti tohehibona Yako hihiyarematamonaka. "Okoyo Esao tiwa kobo ne ya tiwa aate neba amaka. 'Hike amara tika hiti? Hibaka tikaribe? Hibake ka bani me amari, me tekama mati?' ati neba amaka.
18 Faya tiwati e nabone tike ahi: 'Tiwa nanarifa Yako tohehi ka bani me amake. Me ta hinahabone me hinarake hinaka hiti Esao ni ya. Kamakiareka hike ya', tinahabone tike".
19 Faya hinaka yama aahi me one hiyara nematamonaka, bani me one ya me taba mati. "Esao te kobo ni ya fare taiti ati nima te ati nabisabone teke.
20 Te ati katamorabone teke yama te kaminabone te e naro ahi: 'Tiwa nanarifa Yako tohehi kamakiareka hike ya', te ati nabone te".
Yako ati boti e nematamonaka ahi: "Bani me ta ona onokosi ya me tai toa Esao mera awe ati somawameba awaka. Faya owa kobo ne ya owa kakomareba awaka".
21 Yako ati e ne bani mera tai tonihamematamonaka, me ta hinahabone mati Esao ni ya. Fare wai ka yama ya amo tasehimatamonaka.

Yako Teoso mono nematamonaka Benieo ya.

22 Afa yama soki ya Yako yana tone kariwematamonaka faha Saboki tohaha ya. Fati famarawa towaka, fati one famarawa towaka, biti me 11 na mera towaka nematamonaka.
23 Faya ati ehene hinaka bani me nafi me towakemetemoneke fa kowani ya.
24 Ohari yotohimatamonaka.
Inamati kake mono hinehimatamonaka yama soki ya. Mono ni kawahematamonaka.
25 Inamati Yako kasawarihibona ati ne Yako kasawari watore he fanako nabowehimatamonaka. Faya fanako tone fiya tonehimatamonaka fahi.
26 Faya inamati ati yana nematamonaka. "Owa sa tisahi. Yama we kamakike".
"Tiwa sa tosi onofa okere. Tiwati yana ni ya oko yama amosabone tini ya tiwa sa osabana oke", Yako ati nematamonaka.
27 "Tiwinira?" inamati ati nematamonaka.
"Yako ama oke".
28 "Yako tiwini tohamarabana tike. Teoso mono, tika one me mono, tina tiwehene me kitararake. Makoni tiwiniboneke haro Ihayeo tohaharo", inamati ati nematamonaka.
29 "Tiwinira ha tiwa?" Yako ati nematamonaka.
"Himataba owini miti tabiyo tiwa?" inamati ati nematamonaka.
Faya Yako ka yama amosabone ati nematamonaka.
30 Faya Yako ati yana nematamonaka. "Teoso noko owa, onoko awa, ne ohaba okere. Yati oke".

Makoni yama ini nawatematamonaka Benieo tohabonehe.
31 Bahi kamaki ya Benieo ya Yako yana tone tokehimatamonaka. Nowa nematamonaka fanako tone fiya tone ehene, inamati fanako hinabowahari.
32 Makoni ihayeo me nafi bani fanako ime me kabatera me amake, Yako fanako inamati nabowamatamona karo.

33

Yako Esao kobo nematamonaka.
1 Faya Yako Esao awehimatamonaka kakehari ayata ya, makiti 400 me tohaha me ya tabahari. Faya biti mera ebe kanematamonaka. Reya fara biti me ya taba, Hakeo biti ya fama, me ka yama aahirawa ka matehe ya tabarawa nemetemoneke.
2 Me ka yama aahirawa ka matehe ya tabarawa me tai toa me nowati ya Reya biti me ya tabaha yotoha nowati ya Hakeo Yose ya fama yoto nemetemoneke.
3 Manakobote Yako fiya tonamake tai toawamematamonaka me nafi nokosi ya. Yaka ne iso yobati ya itarise itarisi 7 nematamonaka, noko bako towarisahari wami ya. Faya kobo nematamonaka Esao wai yabore ya.
4 Esao noki hirehimatamonaka. Kana ni kakehimatamonaka Yako kobo nebonaha. Faya Esao Yako hitiri nematamonaka. Mano kawitematamonaka he namiti ya. Komi hinaki hinehimatamonaka. Me fami ohi nikimehemetemoneke.
5 Faya Esao noko tokikime me fanawi awa, matehe awa nematamonaka. Faya ati yana nematamonaka. "Hibake me amari haro me ya titabi ka mati?"
"Haha okatao me amake, Teoso yahe me ta hina mati owa ni ya, tiwa nanarifa oha owa", Yako ati nematamonaka.
6 Faya yama aahi biti me ya tabarawa Esao nokosi ya me mowi kanisarawemetemoneke ayata ya.
7 Faya Reya biti me ya tabaha me mowi kanisatasemetemoneke Esao nokosi ya. Faya Yose mati Hakeo ya fame me mowi kanisa nemetemoneke Esao nokosi ya.
8 "Haro bani mati. Hibake ka bani me amari me kobo ona mati hawi ya?" Esao ati nematamonaka.
"Afa bani me ihi owa tinofabone onara oke", Yako ati nematamonaka.
9 "Niso oko yama tamabisake. Tika yama hine tikihabisa tike", Esao ati nematamonaka.
10 Yako Esao ati nofarematamonaka. "Tiwati e rima na fahi. Owa ni ya yayai tini ya bani me wara tinahabone tike. Tinoko owa Teoso noko owaha nima one oke, tiyahi karo owa ni ya.
11 Owati nima tinahi. Bani me wara tinahi, me owakama mati, me ta onabone mati tiwa ni ya. Owa ni ya Teoso yahe ka oko yamabone ta nareka onofaro", Yako ati nematamonaka.
Yako ati fawa re ehene Esao ati amosematamonaka waha.
12 Faya Esao ati yana namatasematamonaka. "Hima e tokomahi. Tai oamabone oke".
13 "Oko hiti matehe kitara me tiwato tike. Bani me wati owaha one oke, me ka matehe fotara mati, ofeya me toha, bowi me toha na mati. Me yaka ni kitahabone me e ati ni ya me ahabariyahi me nafi. Me kitaraboneke yama wehe oharia ya.
14 Yama amosaboneke oko hiti tai toame ya, onokosi ya tiwa nanarifa oha owa. Bani me toha matehe toha na ya otaba yayaka tosi onabone oke tinowati ya. Faya yama totoyabo kawahi ya ota kobo nabone otake titaboro ya Eto ya".
15 "E, amosake. Oko yama aahi me one osekosabana oke tiwa ya me tababone mati", Esao ati nematamonaka.
"Me ya ota tabarabone otake. Owa nofi oko hiti oharibonaka", Yako ati nematamonaka.
16 Fara yama wehe ya Esao tokomematamonaka fare nowati ya Eto ya.

17 Yako tokabisehimatamonaka Sokoti ya. Hinaka yobebona hiri nematamonaka fahi. Bowi me taboribone hiri nematamonaka. Makoni yama ini me nawatemetemoneke Sokoti tohahabonehe.
18 Faya Mesobotamia ya Yako yana tone kamematamonaka Kanaha ya. Kobo nami amosematamonaka sitati Sike ya. Faya hinaka yobebona hiri nematamonaka fahi.
19 Manakobote wami kote kanikematamonaka Amo biti me ni ya, Amo Sike bati tohahari. Faya hinaka yobebona hiri nematamonaka fahi.
20 Faya tana yati hiri ni tohaha hiri nematamonaka. Tana ini nawatematamonaka Eo tohahabonehe. Ihayeo me ka teoso ino Eo tohe ino tana weye nemetemoneke.

34

Yama hiyara me hiri nemetemoneke Tina ni ya.

1 Yama we one ya Tina Yako ya Reya me fama me ka inamate tohaha mera yaka nemetemoneke afa tabora ka atonarawaha.
2 Ifi ka towisawa Amo tohe biti inomatamona amaka Sike. Sike Tina awe hiwata ahi hinehemetemoneke.
3 Awi taminemetemoneke he ni ya. Makoni hinofemetemoneke. He nofahabone hinehemetemoneke bisa.
4 Faya bati hiyarematamonaka. "Abi Yako aate tinabone onara oke bite kahabanehibonaha, otihabonehe".
5 Yako Sike tamine mitehimatamonaka, Sike yama hiyara hiri nari Yako bite ni ya, Tina toaharo. Biti bani me ya me tabaha yama kabani ya me naho ka ati wataremetamonaka mata. Mera noki nematamonaka me kamahabone mati.
6 Sike bati Amo tohe kake nematamonaka Yako hiyarebonaha.
7 Yako biti me kobo nama hiyara me mita me hamehemetemoneke kasiro ya. Sike Yako bite ahi ne yama hiyara hiri nematamonaka ihayeo me ni ya. E ehene e na e hiri rabone eke ahi.
8 Amo ati yana nematamonaka. "Okatao Sike tohe te ka inamatewe nofaka kasiro ya. Te kahabanahaboneke hitihabonehe.
9 E yoro tokanaba eke waha. Ota ka one me te tohahaba teke waha. Te ka matehe ota yaba, ota ka matehe te yaba, nabisaba teke.
10 Te sawihi ahi ota ni ya. Te winahabone teke ahi. Wami te nofa te kanikabone teke. Yama te ta, yama te kanika, nabone teke ota ni ya", Amo ati nematamonaka.
11 Sike ati yana nabisematamonaka Tina bati ni ya, Tina anoti me toha na me ni ya. "Owati nima te nabone teke. Yama te nofaha ta onahabone oke te ni ya.
12 Yama te nofaha ini te kaminabone teke. Atona manakonebone te itihabone teke, manakone ta onabonehe. Te ati hiyara watarabone teke. Te kahabanahaboneke, otihabonehe", Sike ati nematamonaka.
13 Yako biti me ka asima ni ya Sike yama hiyara hiri ne ka me me keyehemetemoneke, me me hiyara mati, Sike bati ya famahari.
14 "Ota ka asima ota ta nene ota amake. Hahi sowiri ataro kote wisi nakosare ota ka asima itirebonaka. Yama e na kokoma kihake ota ni ya.
15 Te makiti nafi sowiri ataro kote wisi ni ya ota nima te ni ya ota ati amosabone otake fahi.
16 Ota ka matehe te yaba, te ka matehe ota yaba nabone otake fahi. Faya ota winahabone otake te ni ya, e yoro tokana e.
17 Te ati hiyari ya te sowiri ataro kote wisi ni te nofari ya ota tokomabone otake, ota ka asima ota towakama ota" Yako biti me ati nemetemoneke.
18 Faya me ati amosemetemoneke Amo biti ya famahari.
19 Hibati ya Sike sowiri ataro kote me wisi nakosemetemoneke, Yako bite nofahari kasiro ya. Sike me nonofa hihehimatamona amaka mata ya sitati ka mati, Amo biti me one me me nonofa raba na mati.

20 Manakobisa Amo biti ya fame me towakamehemetemoneke sitati ka nokobi wani
ka yama ya, me ka heoniao hihiri ka yama ya. Me one me me hiyaremetemoneke
sitati ka mati.
21 "Haha otara me nofake. Me e nawinabanake e taboro ya, yama me ta, yama me
kanika, na mati. Me taboribone nake, me ka wamibonehe. Me ka matehe e yaba, e
ka matehe me yaba, nabisaboneke.
22 Me ati e narake ahi: e ka makiti sowiri atari kote wisi naboneke, fara me nima e
nabone e. Yama e na e hiri ni ya me winaboneke e ni ya, e nafi yoro tokana e.
23 Me ka bowi me nafi e ihawahaba me awineke, me ka yama nafi toha naro. E ati
amosi ya me winahaboneke e ni ya", me ati nemetemoneke.
24 Faya me ati amosemetemoneke. Me sowiri atari kote wisi nemetemoneke, me
hohorawa raba na mati.
25 Faya yama we terei na ahaba nowati ya yama komasa nemetemoneke me ni ya.
Faya Yako biti me famaha me towakiyomemetemoneke sitati ya, me me hiwara mati,
Simiao ya Refi me fama mati, Tina anoti mati. Yimawa ehebote me tama nikima me
makiti nafi me me waka nemetemoneke.
26 Amo ahaba Sike ahaba nematamonaka. Faya Simiao ya Refi me famaha Tina me
totimakemetemoneke Sike ka yobe ya. Faya me tokomemetemoneke.
27 Me nahabi nowati ya Yako biti me one yama me botihemetemoneke yama
manakone fotaharo sitati ka yama, me ka asima manakone me awa mati.
28 Bani me me towakamemetemoneke, ofeya me toha, kabirita me toha, bowi me
toha, someto me toha na mati. Yama nafi me towakama nemetemoneke sitati ka
yama, sitati beheri ka yama toha naro.
29 Yobe ka yama nafi me yabehemetemoneke yama manakone fotaharo. Me fanawi
me wata, matehe me wata na me me towakamemetemoneke.
30 Manakobote Yako Simiao ya Refi me fama mera hiyarematamonaka. "Owa te
yokohaba te amake. Te ehene owa me kakoaboneke, Kanaha ka me toha, berisi me
toha, me one toha na mati, me winaha mati ahi, me nafi. E tamakere. Me nafi yoro
tokana me kaki ya era me mowa ni ya e nafi ahababone eke", Yako ati nematamonaka.
31 "Ota ka asima hiri karaboneke yama hiyara ya. Me ihi hiyara nafike mata ya".

35

Yako ka yama amosabone Teoso ati nematamonaka Beteo ya.

1 Teoso Yako hiyarematamonaka. "Hawa tihahi. Tikamahi Beteo ya tiwinabone
tiwa fahi. Beteo ya tana hiri tinahabone tike, oko tanabonehe, efe Teoso oha owa, owa
onamoamaro owa tiwa ni ya, Esao ehene kana tiwaha tiwa", Teoso ati nematamonaka.
2 Faya Yako mera hiyarematamonaka, fara hinaka mati. Me one toha nemete-
moneke, he ya me taba mati. "Teoso bara me kanamori te kiha te were towitihi.
Tera te namosahi. Makari bise watara te akahi.
3 Tera te hawa tonihahi, e tokomabone e Beteo ya. E kobo ni ya tana hiri onabone
oke, Teoso ka tanabonehe. Efe Teoso owa kasomemari amaka yama nawaha hiri ona
owa. Sawi fare tohate amaka owa ni ya fara oki ka yama ya", Yako ati nematamonaka.
4 Faya me ka teoso bara me kanamori me ta nemetemoneke. Me warabi atori toha
nemetemoneke. Yako hikamoemetemoneke awa bofe ya awa waharo Sike yabori ya.
5 Me yana tona me tokoma Teoso ehene me kakomehemetemoneke haro, me wina
mati Sike yabori ka sitati ya. Makoni Yako me me kiyoremetemoneke.
6 Manakobisa Yako me ya tabe me kobo nemetemoneke Rosi ya. Rosi ini
onemetemone amake Beteo toaharo. Kanaha ka sitatimetemone amake.
7 Faya tana hiri nematamonaka. Yama ini nawatematamonaka Beteo ka Teoso
tohahabonehe. "Teoso hiwa namohimarika kana owahimaro ka yama ya okoyo
ehene", ati nematamonaka.

8 Afa tabora ya Tebora ahabemetemoneke, Hebeka ka nanawatametemonehe. Me hikamoemetemoneke awa bofe ya, awa waharo Beteo yabori ya bahi kakamaki beheri ya. Yama ini me nawatemetemoneke awa tohahabonehe, e noko fehene ahabi ka awa.
9 Faya Yako Mesobotamia ya yana tone Kanaha ya kame Teoso hiwa namotasehimatamonaka he ni ya. Hinaka yama amosabone Teoso hinehimatamonaka,
10 ati e nari ahi: "Yako tihate ama tike. Tiwini tohawabone tike. Tiwiniboneke haro, Ihayeo toaharo".
Teoso ati e ne he ino nawatematamonaka Ihayeo tohehibonaha.
11 Teoso yama one kamina nematamonaka. "Teoso Kitabote ama oke ha owa. Tikatao me tama, tika noti me tama tehaba ama tike. Tika noti me ate nahaba me amake. Tika noti me one na naba me amake, me yoro tokana mati, me winakanikima na mati tabora tamaha ya. Tika noti me one towisawa me me tohatehaba me amake.
12 Tika wamibone ta onabone oke, afa wami ta onahamaroho Abaraao ya Isaki me fama me ni ya. Afa wami ta otehaba ama oke tika noti me ni ya", Teoso ati nematamonaka.
13 Yako hiyari Teoso hawa tohe tokomise fawa nematamonaka.
14 Faya Yako yati ibe iti yati ibe nawematamonaka fare Teoso hihiyare ka yama ya. Teoso ka yatibone ati ne fi sika nisa orifa fehe sika nisa nematamonaka yati mese ya.
15 Faya yama ini nawatematamonaka Beteo tohahabonehe.

Hakeo ahabemetemoneke.
16 Beteo ya Yako me yana tona me tokehemetemoneke. Efarata yabori ya Hakeo tori kome yana tonemetemoneke. Yama nawaha hiri nemetemoneke inamatewe watakabote re karo.
17 Tori kome kitamisa fanawi matehe hohoka tohaha ati yana nemetemoneke. "Yama nakomerima tinahi. Tikatao owa namakebonaka makiti toahari".
18 Hasi ni fawa nisa ahabinima na ati yana nemetemoneke, inamatewe inobona nawataro, Benoni tohehibonaha. Inobona bati hinawatabisematamonaka, Besami tohehibonaha.
19 Hakeo ahabi e nemetemoneke ahi. Me hikamoemetemoneke Efarata hawi beri ya. Ini one amake Bere tohaharo waha.
20 Yako yati ibe nawehimatamonaka Hakeo tame mese ya. Yati sawisa ke, Hakeo tame yofi kanaharo.
21 Faya Yako yana tone toke hinaka yobe nawamatasematamonaka Ete ka yobe nemehe wari kowani ka yama ya.

Yako biti me taminemetemone amake.
22 Yako winasa nematamonaka afa yama ya. Yama we one ya biti Hobi tohe Bira Yako fati one toha ahi nematamonaka. Yako Hobi tamine mite hamehimatamonaka kasiro ya.
Yako biti me 12 nemetemoneke, me e na mati ahi:
23 Reya biti taiti Hobi toha, Simiao toha, Refi toha, Sota toha, Isaka toha, Seboro toha nematamonaka.
24 Hakeo biti memetemone amake haro Yose ya Besami me fama mati.
25 Hakeo ka yama aahi Bira toha biti memetemone me amake, Ta toha, Nafitari toha nari, Yako biti mati.
26 Reya ka yama aahi Sioba tohaha biti memetemone me amake, Kati toha, Ase toha nari, Yako biti mati. Haha Yako biti me watemetemoneke Mesobotamia ya.

Isaki ahabematamonaka.
27 Yako tokome towinamematamonaka bati taboro ya, Isaki. Sitati inimetemoneke Manere tohaharo. Ini onemetemone amake, Aba toaharo, wataharo Heboro yabori ya Abaraao ya Isaki me fama me winimete ka tabora.
28 Isaki ka ano 180 tohehemetemoneke.

29 Bote tohe ahabematamonaka. Tokehimatamonaka e abohi taboro ya, hinakiti me
ya tabebonaha. Biti me hikamomatamonaka, Esao ya Yako me famaha mati.

36

Esao ka noti me taminemetemone amake.

1 Esao ka noti me e nemetemone me amake ahi. Ino owamatamona amaka Eto
tohahari.
2 Esao Kanaha ka fanawi famarawa yabarawehimatamonaka. Ata toha, Oribama
toha nemetemoneke. Ata Ero bitemetemone amake, Ero ka me ka owa. Oribama Ana
bitemetemone amake, Sibiao ka noti tohaharo, Sibiao heti me ka owa.
3 Esao Basemati iti nematamonaka, Isimayeo bite tohaharo. Isimayeo bite
onemetemone amake Nebaioti toaharo.
4 Ata bitimatamona amaka Erifasi. Basemati bitimatamona amaka Heoweo.
5 Oribama biti memetemone me amake, Seosi toha, Saraha toha, Kora toha nari. Afa
memetemone me amake, Esao biti mati, me wataha mati Kanaha ya, Esao winahari
Kanaha ya.
6 Manakobote Esao tokehimatamonaka yama one ya hinaka me ya tabahari, fati
toharawa, biti me toha, bite toharawa, hinaka yobe ka me one toha na mati. Nisori
Yako wini ya wini famamarematamonaka tokahari yama one ya. Hinaka yama nafi
towakematamonaka hiwasiaro Kanaha ya, ofeya me toha, kabirita me toha, bowi me
toha, yama one toha naro.
7 Esao ya Yako me famaha me ka bowi me tami ka me wini famamarabone me ati
nemetemoneke, yama kabani nafiri karo. Makoni Esao banehimatamonaka.
8 Esao toke winehimatamonaka Sei ka yati nemeha si toni ka yama ya. Esao ino
owamatamona amaka Eto tohahari.
9 Esao ka noti me e nemetemone me amake ahi: Eto ka me ka itimatamona amaka
Esao, me wina mati Eto ka yati nemeha si toni ka yama ya. Eto ini onemetemone
amake Sei tohaharo.
10-13 Esao fati Ata tohaha bitimatamona amaka Erifasi tohahari. Erifasi biti me siko
nemetemoneke, Tema toha, Oma toha, Sefo toha, Kaeta toha, Kenasi toha nari. Erifasi
fati one fati yokana amara bitimatamona amaka Amareki tohahari.

Esao fati one Basemati toha bitimatamona amaka Heoweo tohahari. Heoweo biti
me kowato nemetemoneke, Nahati toha, Sera toha, Sama toha, Misa toha nari.
14 Esao fati onemetemone amake Oribama tohaharo. Oribama Ana bitemetemone
amake, Sibiao ka noti tohaharo. Oribama biti memetemone amake, Seosi toha, Saraha
toha, Kora toha nari.
15-16 Esao ka noti me ate inimete amake haro, Temaha toha, Oma toha, Sefo toha,
Kenasi, Kora, Kaetaha, Amareki toha naro. Afa Esao biti taiti Erifasi tohe ka noti me
ate inimetemone amake. Esao fati Ata tohaha ka noti memetemone me amake.
17 Reoweo ka noti me ate inimetemone amake haro, Nahati toha, Sera toha, Sama
toha, Misa toha naro. Afa Esao fati one Basemati tohaha ka noti memetemone me
amake.
18 Esao fati one Ana bite Oribama tohaha ka noti me ate inimetemone amake haro,
Seosi toha, Saraha toha, Kora toha naro.
19 Afa Esao ka noti me ate nafi inimetemone amake.

Sei ka noti me taminemetemone amake.

20-21 Eto ya ho me wiwina tohehemetemoneke baha. Ho me ka owa inomatamona
amaka Sei tohahari. Sei biti me inimetemone amake haro, Rotaha toha, Sobao toha,
Sibiao toha, Ana toha, Tiso toha, Ese toha, Tisa toha nari. Afa me ka noti me ate ka
me wiwina tohehemetemoneke Eto ya.
22 Hori ka noti me toha, Homaha ka noti me toha na me wiwina tohehemetemoneke
Eto ya. Rotaha ka noti memetemone me amake, Hori toha, Homaha toha nari.

23 Arafaha ka noti me toha, Manahati ka noti me toha, Ebao ka noti me toha, Sefo ka noti me toha, Onaha ka noti me toha na me wiwina tohehemetemoneke Eto ya. Afa Sobao ka noti memetemone me amake.
24 Sibiao biti me famehemetemoneke, Ayasi ya Ana me fama mati. Efe Ana faha hiwaha wasihimatamonaka yama honari ka yama ya, bati ka someto mera narifari.
25-26 Ana biti inomatamona amaka Tiso tohahari. Tiso ka noti me inimetemone amake haro, Henetaha toha, Esibaha toha, Itaraha toha, Kera toha nari. Afa me ka noti me wiwina tohehemetemoneke Eto ya. Ana bite inimetemone amake Oribama tohaharo bisa.
27 Ese ka noti memetemone me amake Biraha toha, Sahafa toha, Akaha toha nari. Afa me ka noti me wiwina tohehemetemoneke Eto ya.
28 Tisaha ka noti memetemone me amake, Osi ya Araha me fama mati. Afa me ka noti me wiwina tohehemetemoneke Eto ya.
29-30 Ho me ate inimetemone amake haro, Rotaha toha, Sobao toha, Sibiao toha, Ana toha, Tiso toha, Ese toha, Tisaha toha naro. Afa me ka noti me wiwina tohehemetemoneke Eto ya.

Eto ka towisawa me taminemetemone amake.
31-39 Eto ka towisawa me e nemetemone me amake ahi, me me yoseha mati, ihayeo me ka towisawa me watari ya mata. Towisawa me tohawa nemetemone me amake.
Bera taiti tohematamonaka, Beo biti tohahari. Sitati Tinaba kamatamona amaka.
Manakobisa Sobabi tohamakehimatamonaka, Sera biti tohahari. Bosira kamatamona amaka.
Hosaha tohamaketasematamonaka, Temaha kari.
Hatati tohamakematamonaka Betati biti tohahari. Sitati Abiti kamatamona amaka. Mitiha ka mera mowa ne mera nahabimatamonaka Moabi ya.
Samara tohamakematamonaka, sitati Masereka ka tohahari.
Sao tohamake nematamonaka Heoboti ka tohahari, faha Eofarati toha witi ka Heoboti.
Bahao-Hanaha tohamake nematamonaka, Akibo biti tohahari.
Hatati tohamake nematamonaka sitati Bao kari. Efe fati inimetemone amake Metabeo tohaharo. Metabeo Matereti bitemetemone amake, Mesahabi ka noti tohaharo.
40-43 Esao ka noti me ate inimetemone amake haro: Timina toha, Aofa toha, Sateti toha, Oribama toha, Era toha, Bino toha, Kenasi toha, Temaha toha, Mibisa toha, Makitieo toha, Irao toha naro. Afa ka me wiwina tohehemetemoneke Eto ya. Fara me ate ini nima Eto ka wami kote ini nemetemoneke.

37

Yose anoti me ya tabe me taminemetemone amake.
1 Yako wiwina tohehimatamonaka Kanaha ya, fare bati wiwina tohamatamona ka Kanaha ya.
2 Yako me taminemetemone amake haro.
Yose ka ano 17 tohi ya bani mera narifematamonaka, ofeya me toha, kabirita me toha na mati. Anoti me ya tabehimatamonaka bani me me narifa mati, Bira biti me toha, Sioba biti me toha na mati, bati fatirawaha. Yose anoti me ihi hiyaramone me ihimone kakamina tohehimatamonaka bati ni ya.
3 Yako bote tohe ya Yose watehimatamona amaka. Makoni Yose nofehimatamonaka mata ya, biti me one nonofa rama nari. Yako ati ehene makari me hiri nemetemoneke Yose ka makaribonehe, yaboharo, mani kayabo naro.
4 Yako Yose nofi mati tohe me awehemetemoneke mera nonofa rama nari. Makoni Yose me nofamarehemetemoneke. Me hihiyarehimatamonaka katoma ya.
5-7 Yama we one ya Yose watami watari kaminematamonaka anoti me ni ya. "Owati te kamitahi. Oko wata okominibeya. E watari owahara oke e nahoha e fatara ya.

Tiriko tabi e soki na oko tiriko tabi waharake. Te ka tiriko tabi moto kawahamarake oko tiriko beheri ya. Te ka tiriko tabi mowi kanisarake oko tiriko tabi waha nokosi ya", Yose ati nematamonaka. Yose ati me mita me hami kitamisehemetemoneke mata ya.

8 Yose me aate nemetemoneke. "Ota ka towisawa tihatehabone tiwa tine ti, otara tiyosetehabone tiwa? Afa ama?"

Faya kako me hikitematamonaka kasiro ya. Watari me hinofarihi, ati me hinofarihi hinehimatamonaka, watari kaminari.

9 Yama we one ya Yose watamitase watari kaminatasehimatamonaka anoti me ni ya. "Owatamitasahara oke. Bahi toha abariko toha, amowa me 11 na me toha na me mowi kanisarake onokosi ya oko wata ya".

10 Yose bati toha anoti me toha na me ni ya watari kamine bati hora hinehimatamonaka. "Tika wata himata kaminineri? Ota iso yobati ya ota nahorisahaba ota ama tinokosi ya, ami toha, ayo me toha, ha owa oha ota na ota? Ota noko tokowarisahaba ota ama wami ya tinokosi ya?" Yako ati nematamonaka.

11 Yose anoti me yawehemetemoneke hinaka yama nima me ka yama ra mati. Yako ta yama nima nematamonaka, Yose watari wati nawahari.

Yose me ta nemetemoneke bara me ni ya.

12 Yama we one ya Yose anoti bani me me towakemetemoneke Sike yabori ka yama ya, ofeya me toha, kabirita me toha na mati, masiri me kabahabone mati fahi.

13 Faya Yako Yose hiyarematamonaka. "Tikama mata. Tiwa oyosehabone oke Sike ya ayo me ni ya, bani me me narifa mati fahi".

"E, okomakehabana oke".

14 "Tikamakehi. Ayo me tiwamakibeya bani me toha na mati. Me tamine tikaminamibeya me amosi tamine", Yako ati nematamonaka.

Heboro yabori ka yama ya Yose yana tone tokomakehimatamonaka Sike ya, Yako ati ehene. Kobo ne

15 yaka ne bare hiwe aate hinehimatamonaka. "Himata siba tine tiri?" ati nematamonaka.

16 "Okoyo me siba one oke. Me nahohamoneke ahi haha yama ya, bani me me narifa mati, ofeya me toha, kabirita me toha na mati. Me tokini ka yama tiwatorini?"

17 "Me nahomakere ahi. Me tokabone me ati narake Totaha ya, me ati omita mati", bare ati nematamonaka.

Faya Yose tokomake anoti mera siba ne mera wasihimatamonaka Totaha ya.

18 Yose me awaba nemetemoneke kamakihari. Kobo namakimatare ya me abe hiyaremetemoneke, Yose me wati kana mati.

19 "Te awa ha kamakihari wawatami.

20 Hima e nabowaho hibati ya. Abohi e koro nisehibanaka hoti ya faha hoti hinita ya. E kamine ya e ati e naba e ke ahi: 'Yama kabani ka bani hinabowe hikabenoka', e ati naba eke. Faya watari yama hikamina wataraba awineke", Yose anoti me ati nemetemoneke.

21 Hobi nisori me ati mite Yose hasi nihibona ati nematamonaka, me hinabowarebonaha. "E nabowarebonaka.

22 Te ehene itirabone teke. Koro nisi te nofe ya te koro nisaho hoti ya ahi yama kabani ya. Te noho toniharebonaka", Hobi ati nematamonaka.

Hobi ati e ne Yose hasi nihibona ati boti ati nematamonaka, me hinabowarebonaha. Hiyosemehibona hinematamonaka me ka abi ni ya.

23 Yose kobo namaki hinaka makari anoti me sota hinehemetemoneke, makari yaboharo, mani kayabo naro.

24 Faya me hiwate me koro hinisematamonaka faha hoti hinita ya.

25 Faya me tafahabone me nahorisemetemoneke. Me tafa kamero me me awehemetemoneke me yaka na mati. Isimayeo ka noti me ka kamero memetemoneke, Siriati ya me yana tonahani mati me tokahabone mati Esito ya, yama ta nabone me weye na mati, befomi toha, yama tehe toha naro.
26 Faya Yota ati yana nematamonaka nisori mera hiyarari. "E ka niso e nabowarabone eke. E nabowe ya abohi e kehemo ya himata e iharibe?
27 E nabowarebonaka. E ta nebanaka haha me ni ya Isimayeo ka noti me ni ya, yinero manakonebana. E nabowehiba e ka nisobisa amaka", Yota ati nematamonaka.

Faya me ati amosemetemoneke.
28 Mitiha ka yama tata me yaka na Yose hoti ya foye anoti me hiti me ta hinehimatamonaka Isimayeo ka noti me ni ya. Manakone me ta hinehimatamonaka barata boni 20 naro. Faya Isimayeo ka noti me hekamehimatamonaka Esito ka ya.

29 Manakobote Hobi tokome faha hoti towame Yose fawa ni wasihimatamonaka. Hinaka makari sibi nematamonaka yawahari.
30 Nisori me ni ya tokome mera hiyarematamonaka. "Yetene foyi watamarahareka faha hoti ya. Himata hiri oribe waha?"

31 Faya kabirito me nabowa kabirito emene ya Yose ka makari me kiyo nemetemoneke.
32 Makari me towakamehemetemoneke me ka abi ni ya. Faya me hihiyarehimatamonaka. "Ota wasiharake haro. Tikatao ka makari amarini?"
33 Yako hiwatohemetemoneke. "E, okatao ka makari amake. Yama kabani ka bani hinabowehino hikabe awaka", Yako ati nematamonaka.
34 Faya Yako yawe hinaka makari sibi nematamonaka. Makari one akehimatamonaka, e yawaha ka makari. Yawi fawa rematamonaka biti tabiyo yawahari.
35 Biti me ya bite tabarawa yawi me fawa hinihebona me hine ati hiyarematamonaka. Ati e nematamonaka ahi: "Oko yawi fawa rabone oke. Oyawasa onahabone oke okatao kobo oni ya e abohi taboro ya", Yako ati nematamonaka.

Faya yawi fawa rematamonaka.
36 Manakobisa Mitiha ka Esito ya me kobo na Yose me ta nemetemoneke Botifa ni ya. Botifa Esito ka towisawa ya fafamamatamona amaka, towisawa ka saotato mera yoyose tohahari.

38

Yota ya Tama me fama me taminemetemone amake.

1 Afa yama ya Yota yana tone tokehimatamonaka sitati Atora ya. Nisori me ya tabamarehimatamonaka. Winehimatamonaka Atora ka me ka owa taboro ya, Hira tohahari.
2 Atora ya wine Kanaha ka fanawi awe hitihemetemoneke, Soa bite tohaharo.
3 Biti watehimatamonaka. Inomatamona amaka E.
4 Nabati weye namatasa biti owa watamakehimatamonaka. Ino hinawatehimatamona amaka Onaha tohehibonaha.
5 Manakobisa biti owa watamaketasematamonaka. Ino hinawatehimatamonaka Sera tohehibonaha. Yota winehimatamonaka Kesibi ya. Faya Sera watehimatamonaka fahi Kesibi ya.

6 Yota biti taiti E tohe kahabanehimatamonaka Tama itihibonaha.
7 E yama hiyara hihiri tohe Teoso hinabowematamonaka.

8 Faya Yota ati yana nematamonaka, biti Onaha tohe narabo nima nari. "Ayo fati ahi tinahi, ayo ahabari. Tiwehene e ni ya ayo fati tinarifahabone tike. Ayo biti nebonaka tiwehene".

9 Onaha ati boti e nemata awaka ahi: "Hahi inamatewe wate ya okatao amarebona me ati naboneke", ati boti ati nemata awaka. Makoni anoti fati ahi ne sokene nanahabi tohematamonaka ha ya, anoti biti watarebonaha ehene.
10 Teoso ehene hinofare hinabowematamonaka tasa.
11 Faya Yota ati yana nematamonaka, Tama hiyarari, biti fati. "Tikamamatabana tike abi taboro ya. Yama noki tinahabone tike mata. Okatao Sera tohe nafi ya titihibonaka".
Yota ati e ne ati boti e nemata awaka ahi: Sera ahabarayaho tasa, fara anoti me nima. Makoni Tama tokomemetemoneke bati taboro ya winabonehe fahi mata.
12 Yama toyabo ya Yota fati ahabemetemoneke. Yota yawehimatamonaka fahi. Yawe ka abariko ahabe ya yawi fawa nematamonaka. Faya tokomakehimatamonaka Timinati ya, hinaka ofeya me kone me sowe na me ni ya. He ya fafama Hira tohehi ya famehimatamonaka, hari Atora kari.
13 Tama Yota tamine mitehemetemoneke tokomakehari Timinati ya, hinaka ofeya me kone sowe nebonaha.
14 Faya fanawi wawaha ka makari sota tona makari one akawemetemoneke. Makari e noko yoyoto kana ya noki yoto kanehemetemoneke, me hiwatorahabonehe. Faya tokomake sitati Enai ka nokobi wani ka yama ya itariemetemoneke. Timinati hawi ka sitatimetemone amake Enai tohaharo. Tama ihi e nemetemone amake ahi, Sera watoharo, yani hawa tohe Yota hikahabanarahari he itihibonaha.
15 Timinati hawi ya Yota yaka ne Tamani awehi fanawi hine ya me ka aahimone ati nematamonaka, noki yoto kani karo.
16 Hihiyaremetemoneke hawi beheri ya, hinaka komani watorari. "E amo ni famibana?" ati nematamonaka.
"Yama manakone e na ta tiribe owa ni ya?" ati nemetemoneke.
17 "Tika kabiritaba ta onahabana oke yama wehe one ya, oko kabirita me ka owa", ati nematamonaka.
"E, amosake. Tika yama tisekosahi mata, kabirita ta tinehibona kaminabana", ati nemetemoneke.
18 "Himata yama tinofari, osekosahabonehe?" ati nematamonaka.
"Tika kasaro onofa oke, aneo kihi, tiwini kihaharo. Tika awa toha naboneke era tataba kana", ati nemetemoneke.
Faya hinaka yama tosekosehimatamonaka he ni ya. Ahi hina faya yama toyabo ya nabati weye nemetemoneke.
19 Tama tokoma noki yoto kani ka makari sota tona fanawi wawaha ka makari akawamemetemoneke.
20 Yama we one ya he ya tataba Hira tohe yosehimatamonaka, kabirita towakame-hibonaha, aya yama hisekosa kakama nebonaha. Fanawi wasirematamonaka.
21 Enai ka mera hiyarematamonaka. Fanawi me ka aahi tohaha me kaminabone ati nematamonaka, iitari tohahamonehe hawi beheri ya. "Fanawi me ka aahi tohaha watatera amake ahi", me ati nemetemoneke.
22 Hira kame Yota hiyarematamonaka. "Fanawi owasirara oke. Enai ka me aate ona fanawi me ka aahi tohaha watateramone me ati narake fahi".
23 "Hine oko yama tohake he ni ya. Era me haha kariyahi. Owati ihi kabirita tekama fanawi tiwasirahamone tinara tike", Yota ati nematamonaka.
24 Abariko terei ne ahabe ya hiyara me kaminemetemoneke Yota ni ya. "Tika koma yama hiyara hiri namoneke, fanawi me ka aahi hine tonihanihi, nabati weye nawaharo".
"Te towakamahaboneke sitati beri ya, te sari kanahabonehe, ahababonehe", Yota ati nematamonaka.
25 Faya me hiwata me hekama ati yana nemetemoneke. "Te ati e nabone teke ahi oko koko ni ya. 'Hahi ehene onabati weye ona efe hinaka yama amake haro. Kasaro

te awahi, aneo kihi. Awa te awa nahi, era tataba kana. Hike ka yama amari?' te ati nabone teke oko koko ni ya".
26 Yota ni ya Tama ati me kamina hinaka yamamone ati nematamonaka. "Ihi amosa awineke. Owehene ta hiyara owa awine oke. Okatao Sera okahabanabone ona okahabanarareka, hitihibonaha", ati nematamonaka.
Faya Yota ahi hinamarehemetemoneke.
27 Manakobisa Tama tori watibone ka yama yabokiri ya me hiwatohemetemoneke biti me famaha mati.
28 Matehe wataha owa tai tohe mano ta tokanematamonaka. Fanawi matehe hohoka toha yehe himatomatamonaka mato mamawa na ya. "Taiti amaka hari", ati nemetemoneke.
29 Tai tohebona mano horo tonamematamonaka. Owa ta tai tohehimatamonaka. Fanawi matehe hohoka toha ati yana namatasehemetemoneke. "Ayobona tikahitihara tike".
Faya inobona me hinawatehimatamonaka, Berisi tohehibonaha.
30 Faya owa watamakehimatamonaka, yehe matohari mato mamawa na ya. Ino me hinawatehimatamonaka Isera tohehibonaha.

39

Yose sawihimatamonaka Botifa taboro ya.

1 Yose me towakamehemetemoneke Esito ya. Isimayeo ka noti me ta hinehimatamonaka Botifa ni ya, Esito ka me ka owa. Hahi Botifa towisawa nanarifamatamona amaka. Towisawa ka yobe ka saotato me ka hitimatamona amaka.
2 Teoso sawihimatamonaka Yose ni ya. Hinaka hiti ka yobe ya wine hinaka yama ahi ni nafi amosemetemoneke.
3 Yose ka hiti yama watohimatamonaka, Teoso sawi ka yama, Yose ni ya. Yama wato nematamonaka Yose ka yama ahi ni nafi amosi ka yama, Teoso ehene.
4 Yose ehene Botifa awehi hinofematamonaka kasiro ya. Faya Yose ha nematamonaka he nanarifabonaha. Botifa ati ehene hinaka yobe ka yama nafi Yose kakatomehimatamonaka, hinaka yama nafi toha naro.
5 Botifa ka yama Yose kakatome hinaka yama nafi amosemetemoneke Teoso ehene, hinaka yobe ka yama toha, hinaka bani me ka yama toha naro.
6 Botifa ka yama nafi Yose kakatomematamonaka. Fare hinaka yama ahi namarematamonaka, Yose ehene. Hine ya tafehimatamonaka.
Yose awi amosematamonaka. Yaha nematamonaka.
7 Yama totoyabo ni ya Yose ka hiti fati he nofi yana tonehemetemoneke. Yama we one ya ha hinehimatamonaka. "Tikamahi e famibeya kama ya", ati nemetemoneke.
8 Yose ati hiyarematamonaka. "Owati timitamata. Oko hiti fare hinaka yobe ka yama ahi kara, hinaka yama owakatomi karo. Hinaka yama nafi owakatomahabone owa yosehareka.
9 He nima one oke, hinaka yobe ka me oyose owa. Hinaka yama nafi tohahaboneke owa ni ya. Ha tiwa ta tiharabone tike owa ni ya, oko hiti fati tiha tiwa. Makoni yama hiyara e na hiri oriyahi, Teoso hinofaraharo", Yose ati nematamonaka.
10 Fara yama we nima ati nemetemoneke, he ha naro, he ya famehibonaha kama ya. Yose fare ati tohehimatamonaka ati hiyarari. Hikemeyerihi hinehemetemoneke.
11 Yose totokiyoma tohehimatamonaka yobe toro ya yama ahi nebonaha. Yama we one ya tokiyome me one wataremetemoneke Botifa nanarifa me one.
12 Faya Botifa fati Yose ka makari wara tonehemetemoneke. "Tikamahi e famibeya kama ya", ati nemetemoneke.
Hasi nematamonaka. Kana nawahematamonaka. Tokomematamonaka yobe beri ya. Hinaka makari tohakosehemetemoneke Botifa fati ni ya.

13 Yose ka makari tohakosa awaha
14 Botifa nanarifa me one ha nemetemoneke. "Yama te awahi haro. Ebereo oko yibote hekame otara hiri kanareka yama hiyara ya. Kiyomakehareka oko aamo tori ya, owa ahi nebona ati nari. Kiya okanara oke kita ya.
15 Oko kiya kani yana toni ya tokomareka. Hinaka makari tohakosarake oko aamo tori ya.
16 Yose ka makari tonihemetemoneke, yofi hikanabonehe Yose ka hiti kame ya.
17 Kame ni ya hiyara kaminemetemoneke. Fara yama hikamina kaminemetemoneke. "Yama aahi ebereo tohehi tekamehino kiyomamakiareka oko aamo tori ya, owa ahi nebona ati nari.
18 Faya kiya okanara oke kita ya. Kiya okani ya tokomareka. Hinaka makari tohakosarake oko aamo tori ya.
19 Tika yama aahi owa hiri kanahareka yama hiyara nafiha ya", ati nemetemoneke.
Yose ka hiti hiyara mite hamehimatamonaka kasiro ya.
20 Faya Yose wate hibehimatamonaka towisawa ka kateya ya. Faya foyehimatamonaka fahi.
21 Foye Teoso sawihimatamonaka he ni ya. Hinaka yama amosemetemoneke Teoso ehene. Kateya kakakatoma ehene hiwe hinofematamonaka.
22 Yose ha nematamonaka kateya ya me kibeha mera kakatomehibonaha. Kateya ka yama nafi kakatomehimatamonaka.
23 Kateya kakakatoma ati boti e nematamonaka ahi: "Owa ni ya yama nawahaba wataraba amake, Yose ehene amose karo", ati boti ati nematamonaka. Teoso sawihimatamonaka Yose ni ya. Hinaka yama ahi ni nafi amosemetemoneke Teoso ehene.

40

Wata famaha Yose kaminematamonaka.

1 Yama totoyabo kawahi ya, Esito ka towisawa nanarifa me fama mera te nematamonaka kateya ya, me ihi hiyara mati he ni ya. Owa towisawa ka fi tata me ka hiti toha, owa towisawa ka bao hihiri me ka hiti toha nematamonaka, me kibeha mati towisawa ati ehene.
2 Me famaha me ihi towisawa nofare hamehi
3 ati ehene me te nemetemoneke kateya ya, fara Yose foye ka kateya ya. Afa kateya tohehemetemoneke saotato me ka hiti ka yobe ya.
4 Me kasawi toyabohemetemoneke kateya tori ya. Saotato me ka hiti ati ehene Yose mera kakatomehimatamonaka.
5 Yama soki one ya towisawa ka fi tata watami, towisawa ka bao hihiri watami, nematamonaka. Haha wata yama nahaba kaminemetemoneke.
6 Yama wamini ya Yose kake mera awe me kokoriri namone ati nematamonaka.
7 "Himataba te awi kokoriri nineri?" ati nematamonaka.
8 Me ati yana nemetemoneke. "Ota watamikima otake. Ota ka wata me kaminaba me watakere ahi".
"Teoso amaka, era kanawanahari wata kamini e watohabone e. Hima te ka wata te kaminahi owa ni ya", Yose ati nematamonaka.
9 Faya towisawa ka fi tata watari kaminematamonaka. "Ofa ate owahara oke oko wata ya,
10 mani terei naro. Afe yati yanaharake. Mowaharake hibati ya. Mowe boni tohawaharake. Boni hataharake fahi.
11 Towisawa ka kobo tama onahara oke oyehe ya wata ya. Ofa hati tima okana tafa onakiharake, kobo ya. Faya towisawa owakawahara oke kobo ya".
12 Faya Yose ati yana nematamonaka. "Tika wata yama nahaba kamininеke e naro ahi: Ofa mani terei na yama wehe terei na kamininеke.

13 Yama we terei na ahabi ya towisawa ati ehene tasi tinahabone tike. Yama ahi tinamatasabone tike, towisawa ka fibone ta tina tiwa. Taiti ka tiwehene nima tiwehene nabone tike tasa.
14 Titamini ya fahi owa wati tiwahabone tike. Yama amosa ya owa hiri tikanabone tike, owa tikamina tiwa towisawa ni ya. Tiwehene e ni ya owa hasi tinihaba tiwa awine tike, tasi onahabone owa.
15 Kateya ya ofoya owehene hiyara watatera ama oke. Hibati ya ebereo me tabori ya osawiha owa me itikosakia owa me kakamamaro me amake ahi Esito ya. Manakobisa yama toyabo ya ofoyamaro ama oke kateya ya, owehene hiyaraba watara owa", Yose ati nematamonaka.
16 Faya towisawa ka bao hihiri yama kamini mite yama kamini amosamone ati ne ati yana nematamonaka. "Owatamihara oke bisa. Bao wiyene terei ne tiwa okanara oke otati ya wata ya.
17 Bao wiyene kemese ya yamata kahi yoro tokana narake. Afa yamata bao hihiri me hiri te me amake towisawa tefebonaha. Neme ka bani me kakeha yamata me kabaharake", ati nematamonaka wata kaminari.
18 "Tika wata yama nahaba kamininеke. Bao wiyene terei ne yama wehe terei nabone kaminaka.
19 Yama wehe terei na ahabi ya tasi tinahabone tike towisawa ati ehene. Faya ati ehene titati me ti nakosabone tike. Tika abohi me nawinabone tike awa waha ya. Neme ka bani me kakeha tika ime me kabahabone tike", Yose ati nematamonaka, bao hihiri watari kaminari.
20 Yama we terei na ahaba nowati ya towisawa marina hiri nematamonaka hinaka anifesari ka marinabonehe. He nanarifa me nafi ha nematamonaka me mari hinahabone mati. Ati ehene me me tasisi nihemetemoneke kateya ya, towisawa ka fi tata toha, towisawa ka bao hihiri toha, nari, me sawihabone mati marina ya, ati ehene.
21-22 Fare Yose ati nima yama nemetemoneke. Towisawa ati ehene fi tata towisawa ka yama ahi namatasehimatamonaka. Hahi bao hihiri ta me nabowahabone towisawa ati nematamonaka.
23 Manakobisa fi tata ati katamomatamonaka Yose ya.

41

Towisawa watari Yose kaminematamonaka.

1 Ano famaha ahaba nowati ya Yose foyasa nematamonaka kateya ya. Yama soki one ya Esito ka towisawa watamimatamonaka. Wehimatamonaka faha Niro witi ya wata ya.
2 We bowi me seti na me kimisakehemetemoneke me amosa mati, me imaha mati. Faya fa witi ka masiri me kabehemetemoneke.
3 Faya bowi me one seti na me kimisake nemetemoneke, me awi amosara mati, me imara mati. Faya bowi me one tai toha me ni ya me tokomakehemetemoneke.
4 Faya bowi me imara me one imaha me me kabehemetemoneke, me me yome na mati.
Faya towisawa tafihimatamonaka.
5 Faya amo toname watamitasehimatamonaka. Tiriko ate oharia boni seti na awehimatamonaka, wata ya, boni amosaro.
6 Manakobisa tiriko boni one seti na awatasehimatamonaka awi hiyararo, waya tokanaro, boni hiwaha ihi, yama honara ka boni.
7 Faya tiriko boni waya tokana tiriko boni one amosa yome nemetemoneke.
Faya towisawa tafihimatamonaka. Hine ya watamone ati nematamonaka.

8 Yama wamini ya towisawa kokoriri nematamonaka. Makoni mera ha nematamonaka, Esito ka yama wawato mati me nafi. Watari kamine wata yama hikaminaha kamini me watoremetemoneke.
9 Faya towisawa ka fi tata me ka hiti ati yana nematamonaka towisawa hiyarari. "Owehene hiyara okomina okibone, owati katamoani owa e ka owa okominahabone ona owa tiwa ni ya.
10 Yama e naro amake ahi: Ota fama otara tikakoa ota te naro ota amake kateya ya tiwati ihi, saotato me ka hiti ka yobe ka kateya ya. Tika bao hihiri me ka hiti ya ota famaro otake ota te na ota.
11 Yama soki one ya ota famaha ota watamiharo otake. Ota watari yama nahabani kaminete amake.
12 Kateya ya ebereo me ka owa yetene tohe sawihirika fahi, saotato me ka hiti ka yama aahi tohahari. He ni ya ota ka wata ota kamina ota ka wata yama hikamina kamineri amaka ota ni ya.
13 Fare ati nima yama naroke. Oko yama ahi onamatasa bao hihiri ta ahaba nerika, me hinawinahari awa ya", towisawa ka fi tata ati nematamonaka.
14 Fi tata ati towisawa mite ati ehene Yose me tonakamehemetemoneke, me hitimebonaha kateya ya. Faya Yose bono kone sowe ne makari akawe kamehimatamonaka towisawa ni ya.
15 Faya towisawa ati yana nematamonaka. "Owatamiha oko wata yama hikamina kamini me watorarake me nafi. Titamine omitara oke wata kamini tiwatohamone tiwa", ati nematamonaka.
16 "Towisawa yama owatotera ama oke fara owa. Teoso yama kaminebonaka tiwa ni ya, tika yama amosabone tiwa", Yose ati nematamonaka.
17 "Owahara oke faha Niro witi ya oko wata ya.
18 Bowi me seti na me kimisakeharake me amosa mati, me imaha mati. Faya faha witi ka masiri me kabaharake.
19 Faya bowi me one seti na me kimisake narake, me awi amosara mati, me imara mati. Bowi me e na me owatera me amake Esito ya, me awi hiyara mati.
20 Faya bowi me imara me one imaha me me yome nemetemoneke.
21 Me me yome na me awi tohawararake, fara me tohasa na mati me imara mati.
22 Manakobisa owatamitasahara oke. Tiriko ate oharia boni seti na owahara oke, boni amosaro.
23 Manakobisa tiriko boni one seti na owatasahara oke awi hiyararo, waya tokanaro, boni hiwaha ihi, yama honara ka boni.
24 Faya tiriko boni waya tokana tiriko boni one amosa yome narake. Yama wawato me ni ya oko wata okomina yama hikaminaha kamini me watorarake me nafi", towisawa ati nematamonaka.
25 Faya Yose ati yana nematamonaka. "Tika wata famaha fara yama oharia kamininеke. Teoso yama hiri hinahabone kaminaka tika wata ya.
26 Bowi me imaha me seti na me toha tiriko oharia boni seti na amosa toha na ano seti nabone kamininеke. Tika wata famaha fara yama oharia kamininеke.
27 Bowi me imara me seti na me toha tiriko waya tokana seti na toha na ano seti nabone kamininеke, yamata nafimaribone ka ano.
28 Yama okominahara oke baha owati e na owa ahi: Teoso yama hiri hinahaba kaminareka tiwa ni ya towisawa.
29 Ano seti na ya yamata nafihaba amake Esito ka yama nafi ya.
30 Manakobisa ano seti na ya yamata watamarahaba amake.
31 Me fimihaba me amake kasiro ya. Yamata tami ka ano me wati nawamaraba me amake, me fimiha mati.
32 Fainama wata famaha yama kamininеke e naro ahi: Teoso yama hiri hinahaba hawa tonihareka. Yama hiri nebonaka hibati ya".

33 Yose hiyarasa nematamonaka. "Towisawa yama amosaboneke e naro ahi: e ka
owa tiwasihabone tike yama wato mati tohahari, Esito ka mera yosehibonaha.
34 Me one tiwasi tinahabone tike, me yaka nabone mati Esito ka yama nafi ya, fatara
ka yamata kote me yabahabone mati, ano seti na ya, yamata tami ka ano.
35 Yamata tami ka ano seti na ya tiriko tamaha me yoro tokaniwamaboneke afa
mati, me hinihabonehe yama totoniha ka yobe ya sitati tamaha ya. Me nafi ihi
tiwabone tike afa mati.
36 Te ehene e ni ya te ahabarahaba te amake, yamata watamari ka ano seti na ya,
yamata te toniha te kabaha te fahi. Te ahabarahaba te amake fimi ihi, Esito ka me
te", Yose ati nematamonaka.

Yose Esito ka mera yoyose tohehimatamonaka.

37 Yose ati amosematamonaka towisawa ni ya, he nanarifa me ya tabahari.
38 Faya towisawa ati yana nematamonaka. "E ka owaba watare awaka e nari Yose
nima. Teoso Kanamori sawi awaka he ni ya".
39 Faya Yose hiyarematamonaka. "Afa yama nafi Teoso namo awaka tiwa ni ya. E
ka owa watare awaka yama watohari tiwa nima nari.
40 Oko yobe ka yama nafi tekatomabone tike. Me nafi tiyoseha tiwati nima me
naboneke. Owa tiyoserabone tike ha owa owahariha owa Esito ka towisawa oha
owa.
41 Esito ka me nafi yoyose tihahabone tike owati ihi hibayata ya", towisawa ati
nematamonaka.
42 Faya towisawa ka aneo soba towitimatamonaka he ino kihaharo. Yoko hine-
hemetemoneke Yose yehe ya. Manakobisa ati ehene Yose me akaka nihemetemoneke
makari amosa riyo tohaha ya. Faya Yose weyeye kanihematamonaka kasaro oro
tohaha ya.
43 Ati ehene Yose foyematamonaka Esito ka kofenato ka kaho ya. Faya ati ehene
he nanarifa me tai tohehemetemoneke kaho nokosi ya me ha ni kitaha mati, me
ati e na mati ahi: "Te nahowahi", me ati na mati. Faya Esito nafi ka kofenato Yose
tohawematamonaka towisawa ati ehene.
44 "Towisawa oha owa nima tinabone tike, Esito ka me nafi tiyoseha tiwa. Esito ka
yama tiyoseraba wataraba amake", ati nematamonaka.
45-46 Yose ino owabona towisawa nawatematamonaka, Safenati Baneya tohehi-
bonaha. Hikahabanematamonaka, Asenati itihibonaha, Botifera bite. Sitati Heriobori
ka sasetotimatamona amaka Botifera.
Yose ka ano 30 tohaha towisawa ka yama ahi ni yana tonehimatamonaka. Faya
toke yaka nematamonaka Esito ka yama nafi ya.
47 Yamata tami ka ano seti na ya fatara ka yamata tamehemetemoneke kasiro ya.
48 Yose yamata yoro tokani yamata tonihematamonaka yama totoniha ka yobe
ya. Fara sitati nima yobe nematamonaka sitati beheri ka fatara ka yamata
totonihabonehe.
49 Yamata tami ka Yose yama tomi namarematamonaka. Baraya ka siki boni nima
yamata nemetemoneke tomi kanihina raro.
50 Yamata watamari ka ano yana tori ya mata Yose fati ya me famaha me ka matehe
famehemetemoneke.
51 Biti taiti wate ino hinawatehimatamonaka Manase tohehibonaha, ati e nari ahi:
"Oko yama nawaha wati owahamarine oke Teoso ehene. Okobi me wati owahamarihi
one oke Teoso ehene".
52 Biti yoto ke wate ino hinawatehimatamonaka Efarai tohehibonaha, ati e nari ahi:
"Esito ya osawiha yama nawaha hiri onahamaro okatao me nake waha Teoso ehene".
53 Manakobote yamata tami ka ano seti na ahabemetemoneke.

54 Aya Yose yama hikamina yana tonehemetemoneke, yamata watamaribone ka ano
seti naro. Esito beheri ka bara me tabori ka yamata watamara me fimihemetemoneke,
bara mati. Esito ta ya yamata nehemetemoneke, Esito nafi ya.
55 Esito ka me fimi yana tona me kakehemetemoneke towisawa ni ya, yamata me
kanikabone mati. Ati e nematamonaka ahi: "Te tokahi Yose ni ya. Fara Yose yama
hikamina nima te ehene nabone teke".
56 Fimi nafimisa ihi Yose yobe nafi naha nematamonaka, yamata totoniha ka yobe.
Faya yamata ta nematamonaka Esito ka me ni ya yinero manakone.
57 Bara me one kake nemetemoneke Esito ya yamata me kanikabone mati Yose ni
ya, yamata watamari karo tabora nafi ya.

42

Yose anoti me tokehemetemoneke Esito ya yamata me kanikabone mati.

1 Yako hiyara mitehimatamonaka, Esito ya yamata nahamone tamine mitahari.
Faya biti mera hiyarematamonaka. "Himataba te nahoneri?
2 Yamata nahamone me ati narake Esito ya, me ati omita mati. Te tokahi fahi
yamata te kanikibeya. E ahabariyahi fimi ihi".
3 Faya Yose anoti me tei na me tokehemetemoneke Esito ya yamata me kanikabone
mati.
4 Yako biti Besami tohe kayawematamonaka. Me ya tabarebona hinehimatamon-
aka, yama yofina kobo rabonehe he ni ya.
5 Kanaha ka me one ya Yako biti me tabehemetemoneke, yamata watamari karo
Kanaha ka yama nafi ya.
6 Esito ka kofenato Yose tohe yamata tata tohehimatamonaka tabora one ka me
kakeha me ni ya. Yose anoti me kobo na me isi yobati ya me nahorisemetemoneke
Yose nokosi ya, me tati tokowarisa mati wami ya.
7 Yose anoti mera awe mera watohimatamonaka hibati ya. Yose mera awarama
nematamonaka, e abe watora nima nari. Mera aate nematamonaka kita ya. "Ha te
hibaka te kakineri?"
"Ota kakineke Kanaha ya, yamata ota kanikabone ota", me ati nemetemoneke.
8 Yose anoti mera wato me hiwatorehimatamonaka.
9 Faya Yose watarimari wati nawahematamonaka, mebone mera awe ka watari.
"Te kakeha te awineke Esito ya, Esito ka yama kitara te awahabone te, otara te mowa
nabone te", ati nematamonaka.
10 "Yama e kere fahi. Tiwa nanarifa me ota amake. Ota kakineke yamata ota
kanikabone ota.
11 Ota ka abi ohari biti me ota amake. Ota kakekere Esito ka yama ota awahaba
ota. Keye ota hiri kere", me ati nemetemoneke.
12 "Keye te hiri namone one oke. Te kakeha te awineke Esito ka yama kitara te
awahabone te", Yoseno ati nematamonaka.
13 "Ota winake Kanaha ya. Ota ka abi biti me ota amake, ota 12 na ota. Ota ka
owa ohari fawa nemari amaka. Ota ka niso yoto ke sawika ota ka abi ni ya", me ati
nemetemoneke.
14 "Keye hiri okere. Te kakeha te awineke Esito ka yama te awahabone te.
15 Yama siba onahabone onahara oke, keye amara ka yama. Te ka niso
kakehibonaka ahi. Kakere ya te tokomarahabone teke. Owati tohawarabone onahara
oke, towisawa ino otiha owa.
16 Te ka owa ohari te ka niso tonakamehibonaka. Te one me kibehabone teke ahi.
Yama te kamina e watohabone eke fahi. Keye tohi ya te kakeha te awineke Esito ka
yama te awahabone te. Owati tohawarabone onahara oke, towisawa ino otiha owa",
ati nematamonaka.

17 Ati ehene me kibehemetemoneke kateya ya yama we terei na ya.
18 Yama we famaha ahabi ya Yose mera hiyarematamonaka. "Teoso ati onofa oke. Tera onahabiharabone oke, owati nima te ehene ni ya. Te ehene e nabone teke ahi:
19 te ka owa ohari foyehibonaka kateya ya. Te one me tokomaboneke yamata me towakamahabone mati, te nafi fimimarabone te. Yama te kamina keye tohari ya
20 te ka niso te kakamabone teke ahi. Faya tera owatohabone oke, keye te hiri ra te. Keye tohi ya owati ihi tera me nahabihabone teke" Yoseno ati nematamonaka.
Faya me ati amosemetemoneke Yose ni ya.
21 Me abe hiyaremetemoneke. "Yama nawaha e hiri nineke, e ka niso e nofarimaro karo. Noko e awehimari amaka yawahari, era aate nari, e aawawa nebona ati nari. Ati e nofaremarika. Makoni yama nawaha e hiri nineke waha", me ati nemetemoneke.
22 "Owati yana namaro ama oke, yetene te hiri karabone ona owa yama hiyara ya. Owati miti te nofaramaro teke. Makoni ahabi manakone e karimaka waha", Hobi ati nematamonaka.
23 Yose nokosi ya me nahoha Yose me ati watoremona me hinehimatamonaka. Yose abono mera hiyararematamonaka. Yose nanarifa he ati kaminematamonaka me ni ya. Me ati kamina nematamonaka Yose ni ya. Faya me abe hiyara Yose me ati watohino me hiwatorehimatamonaka.
24 Faya Yose yana ne tokomematamonaka. Me ni ya sawimare ohi ni yana tonehimatamonaka. Ohi ni fawa ne amosawame kamehimatamonaka. Simiao tonihawahawiti ati ehene Simiao me wete nemetemoneke.

Yose anoti me tokomemetemoneke Kanaha ya.

25 Yose ati ehene he nanarifa yamata me te nemetemoneke anoti me ka sako ya. Faya yinero me te, nemetemoneke ati ehene, fara anoti me ka yinero. Ati ehene yamata one me ta, nemetemoneke me hikababonehe hawi ya.
26 Yose anoti someto me weyeye nihemetemoneke yamata ya, me hikanikaharo. Faya me tokomemetemoneke.
27 Hawi enoki ya me amo nabone me ma tonama faya me ka owa yamata naha kanehimatamonaka, someto tefebonaha. Sako naha kane hinaka yinero awehimatamonaka kibehari sako tori ya.
28 Faya ati yana nematamonaka. "Te awa ha. Oko yinero foyakeno sako tori ya. Me ta hiname awaka".
Faya me ero nemetemoneke. Me hoyahoya kana nemetemoneke. Me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima yama nineri e ni ya Teoso ehene?" me ati nemetemoneke.
29 Kanaha ya me kobo tonama yama nafi me kaminemetemoneke me ka abi ni ya Yako ni ya.
30 "Esito ka kofenato otara katomareka. Ota tokahamone ati nareka Esito ka yama kitara ota awahabone ota, me e mowa nabone e ati namone ati nari.
31 Ota ati e na otake ahi: "Ota kakeha otake yamata ota kanikabone ota. Keye ota hiri kere. Ota kakera otake Esito ka yama ota awahaba ota.
32 Ota ka abi ohari biti me ota amake ota 12 na ota. Ota ka owa ohari fawa nemari amaka. Ota ka niso yoto ke sawika ota ka abi ni ya Kanaha ya.
33 Faya kofenato ati e nareka ahi: 'Yama siba onahabone onahara oke, keye amara ka yama. Te ka owa ohari sawihibonaka owa ni ya. Te one me tokomaboneke yamata me towakamahabone mati, te nafi fimimarahabone te.
34 Te ka niso yoto ke te kakamabone teke owa ni ya. Te ehene e ni ya keye te hiri ramone onahabone oke. Faya te ka owa tasi onihabone oke te ya tabamebonaha. Faya yama te kanikamatasabone teke', ati nareka", me ati nemetemoneke.

35 Manakobisa me ka sako me naha na me ka yinero me wasirawehemetemoneke me nafi, ihahari sako bite ya, yamata ya tabahari. Yinero me awa me watohemetemoneke. Me ka abi wato nematamonaka.
36 Faya Yako ati yana nematamonaka. "Okatao me nafi fawawa nabone te ati nine? Yose watamarihi, Simiao watamarihi nareka waha. Manakobote Besami te towakamahabone te ati, nineke. Yama nawaha hiri one oke ha owa, okatao me fawa na me ihi", ati nematamonaka.
37 Faya Hobi ati yana nematamonaka. "Abi Besami owakatomabone onahara oke ha owa. Ota tokoma owakamebonaka tasa. Owakamare ya okatao me famaha me waka tinahabone tike", ati nematamonaka.
38 "Okatao sawi onofa okere te ni ya. Anoti Yose ahabemata oharika Besami. Te tokomi ya te towakame ya yama hiyara ni ya he ni ya ohababone oke yawa ihi te ehene", Yako ati nematamonaka.

43

Yose anoti me tokomemetemoneke Esito ya.

1 Me fimi fawa remetemoneke Kanaha ka mati.
2 Yamata me hekama Yako me tonafiyoha faya Yako biti mera hiyarematamonaka. "Te tokomahi tasa Esito ya, yamata one te kanikabone te, e tefebonehe".
3 Faya Yota ati yana nematamonaka. "Esito ka me ka owa ati e nerika ahi: ota ka niso ota towakamari ya otara hiyararebona ati nerika. Ati tohawarebona ati nerika.
4 Tiwati ihi Besami ya ota tabi ya tika yamatabone ota kanikabone otake.
5 Tiwati hiyari ya ota tokomarahabone otake. Esito ka me ka owa ati e nerika ahi: 'Te ka niso te kakami ya tera ohiyaramatasabone oke. Te ka niso sawire ya tera ohiyaramarabone oke', ati nerika".
6 "Himataba owa te yokoha te awineri? Himataba te ka niso te kaminete te amari bare ni ya?" Yako ati nematamonaka.
7 "Bare otara aate ni kasirorika, e nafi tamine mitehibonaha. Ati e nerika ahi: 'Te ka abi sawisa ne awa? Te ka niso ne awa?' ati nerika. Ota ati watari ya yama hiyaraboneke. Atibona ota watorerika, ota ka niso ino hiri nari, ota kakamebonaha", me ati nemetemoneke.
8 Faya Yota ati yana tasehimatamonaka. "Okaniso owakatomabone oke. Ota tokomabone otake hibati ya, e ahabaribone karo fimi ihi, ota toha, tiha, ota ka matehe toha, na e.
9 Besami owakatomabone oke. Amosare ya owakamare ya owehenemone owa tinabone tike. Owehene hiyara fawa terabone oke owa ni ya.
10 Yama noki ni nawahake e ni ya. Ota tokomakabote ni ya yamata kaniki ota famehenero ota amake", Yota ati nematamonaka.
11 Faya me ka abi ati yana nematamonaka. "E ahabariyahi fimi ihi. Te ehene e nabone teke ahi: yama amosa te te nabone teke te ka sako ya te towakamabonehe bare ka yamabonehe. E taboro ka yama amosa te towakamabone teke, wami toha, abiya me fehe toha, yamata tehe toha, awa boni toha naro.
12 Yinero te towakamabone teke, yamata manakonebonehe. Aya yinero te kakameri toha naho, te ta tonamebonaha. Yama me awarete me awineke te ka yinero me ta namehete mati.
13 Te ka niso te towakama te tokomakabote nahi, bare te kobo namatasabone te.
14 Teoso kitabote ati ehene bare tera aawawa neba awaka. Ati ehene Besami ya Simiao me fama me kakamaba me awineke. Okatao me fama me fawa kani ya hine me fawa kanahaba me awineke", Yako ati nematamonaka.

15 Faya Yako biti me tokomemetemoneke Esito ya, Besami me towakama, kofenato
ka yamabone me towakama, yinero famehi me towakama na mati. Me kobo tonama
hibati ya me tokomakehemetemoneke Yose ni ya, me hihiyarehibonaha.
16 Me tokomake Yose mera awe Besami awehimatamonaka me ya tabahari. Hinaka
yobe kakakatoma tohe hiyarematamonaka. "Haha me tekamahi otaboro ya. Bani
tinabowahi, marina tafebonehe. Me mari onahabone oke bahi nokorise ya", Yose ati
nematamonaka.
17 Faya Yose ati ehene mera towakamehimatamonaka Yose taboro ya.
18 Me kobo na me watohemetemoneke. Me abe hiyaremetemoneke. "Yinero ehene
tohe awaka aya e wasihari e ka sako ya kibehinoho. Era me katomaba me awineke,
e ka someto me me ihawahaba mati. Me ati ihi yama aahi me e tohahaba e amake,
me ka yama e ahi nabone e", me ati nemetemoneke.

19 Yose ka yobe wari yabore ya me ati yana nemetemoneke, yobe kakakatoma me
aate na mati.
20 "Ota ati timitamata. Ota kakibaharo ota amake baha, yamata ota kanikabone ota.
21 Hawi enoki ya ota amo nabone ota ma tonama ota ka sako ota naha na yinero
ota wasiharo otake aya ota ta nari, yamata manakonebonehe. Yinero nafi tohehirika
ota ta nari. Efe yinero ota kakamatasa otake.
22 Yinero toha nareka ota kakamari, yamata one manakonebonehe. Me ota
watokere, yinero me te nani mati ota ka sako ya", me ati nemetemoneke.

23 Yobe kakakatoma ati yana nematamonaka. "Te watorima nahi. Te ka Teoso te ka
abi ka Teoso tohe ehene tohehino awaka, yinero te nari te ka sako ya. Te ka yinero
te ta ne wara onareka", ati nematamonaka.

Faya Simiao kakamematamonaka me ni ya.
24 Faya mera towakiyomame me ka fahabone ta nematamonaka me tame me soko
nibone karo. Someto mera natafa nematamonaka.
25 Yama me hawa tonihemetemoneke me ta hinahabonehe Yose ni ya, yama amosa
me hekamaharo. Yama wato me hawa tohemetemoneke me tafahabone mati bahi
nokorise ya.
26 Faya Yose taboro ya kobo name yama me ta nemetemoneke he ni ya. Me isi
yobati ya me nahorisa me tati tokowarisemetemoneke wami ya.
27 "Te taminini?" Yose ati nematamonaka. "Te ka abi bote amose awa, aya te
kaminari owa ni ya? Sawisa ne awa?"

28 "Ota ka abi tiwa nanarifa tohe sawisa ka. Amosaka", me ati nemetemoneke.

29 Faya Yose yama nafi awi moto nawahe Besami awehimatamonaka, nisori yokana
tohahari, fara me famaha me ka abi ohari me ka ami ohari na mati. "Efe te ka niso
yoto kemona ama, aya te kaminari? Yetene Teoso yahebonaka tiwa ni ya", Yose ati
nematamonaka.
30 Yose nisori awe ati kamoniri yana ne ohi nima nematamonaka. Faya fare aamo
ya tokome ohi nematamonaka.
31 Faya ohi ni fawa ne hiwa nataminawame noko soko nawahe kamehimatamon-
aka. "Yamata te sawa nahi", ati nematamonaka.

32 Yamata me sawa na Yose itarimatamonaka mesa one ya. Anoti me nahori
nemetemoneke mesa one ya. Esito ka me sawiha me nahori nemetemoneke mesa
one ya tasa. Me ka teoso me ati ihi ihayeo me katafi me nofaremetemoneke.
33 Yose anoti me nahoria me kanakokehemetemoneke he ni ya. Yose nanarifa
ati ehene taiti tohe itari owa itari owa itari nematamonaka. Besami yoto ke tohe
itarimatamonaka me nahori yowi ya. Afa yama me awaha me abe aawikima na
"Ka", me ati nemetemoneke.

34 Fara yamata me sawa hina Yose ni ya me sawa nemetemoneke anoti me ni ya.
Besami ohari ta ni ya yamata nafiha me sawa nemetemoneke, sawa ni siko naro.
Yose ya me taba yama me fawa me hahano raba nemetemoneke.

44

Yose ka kobo taminemetemone amake.

1 Manakobote Yose ka yobe kakakatoma yosehimatamonaka, ati e nari ahi: "Afa me
ka sako mo tinihahi mata ya yamata ya. Faya yinero me ta hine te tinahabone tike
me nafi ka sako tori ya.
2 Yoto ke ta ka sako tori ya oko kobo tibehabone tike, barata hinama tohaharo,
hinaka yinero ya tabahabonehe, yinero yamata manakone tohahari".
Fare Yose ati nafi nima hinaka yobe kakakatoma ehene nematamonaka.
3 Faya hiba yama wa ni ya Yose anoti me yana tonehemetemoneke, me tokomabone
mati, me ka someto me ya me taba mati.
4 Me tokoma me yaka ni yabori ya sitati beheri ya me tohasa ni ya Yose ka yobe
kakakatoma narabo nima nematamonaka. "Tokomakekabote tinahi afa me ni ya. Me
tiwasimaki ya tiwati e nabone tike ahi: 'Himata te ebe na te ehene hiyarineri ota ni
ya, ota ehene amosa ota te ni ya?
5 Himataba oko hiti ka kobo te botirini, barata hiri ni tohaharo? Afa kobo ya yama
fawa, yama me hiwatora kamina, te amaka. Te ehene hiyakere kasiro ya', tinahabone
tike me ni ya", Yose ati nematamonaka.
6 Faya tokomake mera towasimaki mera aate nematamonaka, yama Yose hikamina
kaminari.
7 He ati me mita me ati yana nemetemoneke. "Himataba tiwati e nineri ahi? Yama
e naba ota hiri terabone otake.
8 Hibati ya Kanaha ya ota ka yinero ota wasihiri ota ka sako tori ya efe ota
kakamareka ota ta tonamebonaha te ni ya. Tika hiti ka yama manakone fotaha ota
botirabone otake.
9 Tika hiti ka kobo siba tina ota ka owa ni ya tiwasi ya efe ahabebonaka te ehene.
Te ka yama aahi me ota tohawahabone otake ota nafi bisa", me ati nemetemoneke.
10 "Te ati amosake. Te nafi amaraboneke. Hine ya te ka owa ohari oko hiti ka
kobo kihe oko yama aahi tohawebonaka. Te one me tokomabone teke", Yose ka yobe
kakakatoma ati nematamonaka.
11 Faya me nafi ka sako me yabehemetemoneke someto me ni ya, me si
hinihabonehe bofe ya. Sako me se narawemetemoneke.
12 Faya yama siba nematamonaka sako nafi ya. Taiti ka sako siba ni tai tohe taiti
nowati ka me ka sako siba ne yoto ke ka sako siba ni yotohimatamonaka. Faya hiti
ka kobo wasihimatamonaka Besami ka sako ya.
13 Faya Yose anoti me yawaha me ka makari me sibi nemetemoneke. Sako ya someto
me me weyeye nima me fari tonamemetemoneke sitati ya.
14 Yose ka yobe ya Yota me kobo nama Yose tohasa nematamonaka. Faya Yose
nokosi ya me isi yobati ya me nahorisa me tati tokowarisehemetemoneke wami ya.
15 Yose mera aate nematamonaka. "Himataba yama e na te hiri nani te awineri?
Owa te watora te awine, yama me hikehemoha owatoha owa?"
16 Yota ati yana nematamonaka. "Ota ka hiti yama ota kaminaba ota watokere, ota
ehene hiyara wataramone te ati nabone te. Ota ehene hiyatera Teoso namoka. Ota ka
owa tika kobo kihehi ya ota tabahabone otake, tika yama aahi me ota tohawahabone
ota".
17 Yose ati hiyarematamonaka. "Yama e na hiri orahabone oke. Hahi oko kobo
kihe ohari oko yama aahi tohawehibonaka. Te one hine me tokomaboneke te ka abi
taboro ya".

Yota Besami kasomebona ati nematamonaka.

18 Faya Yota tokomematamonaka ayata ya Yose itari yabore ya. Ati e nematamonaka
ahi: "Ota ka hiti tiwati amosi ya yama nafi okominahabone oke tiwa ni ya.
Tiyawariyahi. Esito ka towisawa nima tine tike.
19 Tiwati e naro ama tike ahi: 'Te ka abi sawisa ne awa? Te ka niso owa ne awa?'
tina tiwa.
20 Ota ati e naro ota amake ahi: 'Ota ka abi sawisa ka, bote tohahari. Ota ka niso
na naka, watehimarihi ota ka abi bote tohe ya. Efe anoti ahabemataka. Oharika hasi
nari, mati biti tohahari. Bati hinofa hika kasiro ya', ota ati naro otake.
21 Faya ota ka niso nafire ino hiri tinaharo ama tike, ota kakamebonaha, tiwehibona
tinahari.
22 Ota ati e naro ota amake tiwa ni ya: 'Ota ka niso kamakirebonaka. Bati kakose
ya bati ahabebonaka', ota ati naro ota amake.
23 Faya tiwati e naro ama tike ahi: ota ka niso kamakire ya otara tihiyaramarabone
tinaharo ama tike".
24 "Ota tokoma ota taboro ya ota kobo tonama tiwati nafi ota kaminaro ota amake
ota ka abi ni ya.
25 Manakobote hibayata ya otara yosemareka tasa, yamata one ota kanikabone ota.
26 Ota ati e na otake he ni ya: 'Ota tokomarabone otake. Ota ka niso ota ya tabare
ya Esito ka owa otara hiyararebonaka. Ota ka niso ota ya tabe ya ota tokomabone
otake. Ota ya tabare ya ota tokomarabone otake', ota ati na otake.
27 Faya ota ka abi ati e nareka ahi: 'Yama te watoke haro. Oko yibote Hakeo tohaha
biti me famamaro me amake, okatao mati.
28 Owa watamaremari amaka owa ni ya, owamarahari. Yama kabani ka bani me
hinabowemata awaka.
29 Owa hasi ne te ehene owa kakose ya he ni ya yama hiyara kaki ya ohababone
oke te ehene, bote oha owa', ati nareka".
30-31 Yota hiyarasa nematamonaka. "Ota ka hiti owati timitahi. Okobi ni ya okomi
ya okaniso nafire owakamari ya okobi yama wato ya ahabebonaka hibati ya. Okaniso
ahabe ya okobi ahababisebonaka. Okaniso watamare ya okobi yawe ahabebonaka
ota ehene, bote tohahari.
32 Yama nasa ke kaminabonehe tiwa ni ya. Okaniso nafire owakatomabone onahara
oke, okobi ohiyara owa. Owati e nara oke ahi: 'Okaniso nafire owakamari ya owehene
hiyara fawa terabone oke tinokosi ya', onahara oke.
33 Makoni tiwa aate one oke, owati e na owa ahi: tika yama aahi ohawahabone
onahara oke okaniso nafire taboro ya, tokomebonaha, anoti me ya tabahari, tiwati
amosi ya.
34 Okomariyahi otaboro ya, okaniso nafire owakamara owa. Okobi ahabi awi onofa
okere, yawa ihi", Yota ati nematamonaka.

45

Yose hiwa kaminematamonaka anoti me ni ya.

1 Yose hiwa kasawarimarehimatamonaka, ohi nima ne karo he nanarifa me nokosi
ya. Makoni ha nematamonaka, "Te nafi tokomahi", ati nari.

Me tokoma me watamari ya Yose hiwa kaminematamonaka waha anoti me ni ya.

2 Ohi ne ohi ni kite ka ohi ni me himitematamonaka Esito ka mati. Tamine me
himitematamonaka towisawa ka yobe ka mati bisa.
3 Yose anoti mera hiyarematamonaka. "Yose ama oke. Okobi winasa ne awa?"

Yose ati anoti me mitaha me ero ni ka me ati yana ni watomarehemetemoneke.

4 "Te kamahabone onahara oke ayata ya owa ni ya".

He ni ya me tokoma mera hiyarematamonaka. "Yose ama oke. Efe te ka niso ama oke, te ta nemarihi, me hekamebonaha Esito ya.
5 Te yawariyahi, te ehenemaro te wati nawaha te. Tera te kakoriyahi, owa te ta namaro te me ni ya, owa me kakamabone mati ahi. Teoso ehenemari amaka. Teoso owa yosekimari ama oke ahi te nokosibone ya, tera okasomahabone owa.
6 E fimi ka yama ahabakere mata, tabora nafi ka me fimi ka yama. E fimi ka ano fama ano siko na hasi nasa ke, e fimibone ka ano. Yama me koro rihi, yama boni me bata rihi, naba me amake ano siko na ya.
7 Teoso owa yosekimari ama oke ahi te nokosibone ya, tera kasomebonaha Esito ya, te ka noti me nibone karo. Teoso ehene amosaka kasiro ya.
8 Te ehene amaramaro amake. Teoso ehenemari amaka, owa yosekihari. Teoso ehene towisawa nanarifa taiti ohawa oke. Towisawa ka yobe owakatoma, Esito nafi ka kofenato oha, ote ama oke".
9 "Owati te mitahi. Te tokomakabote nahi te taboro ya. Owa te kaminiyahi okobi ni ya, okobi biti oha owa, Yose oha owa. Owati te kaminiyahi he ni ya, owati e na owa ahi: 'Esito nafi ka kofenato oha oke Teoso ati ehene. Tikamakehi hibati ya owa tiwahabone tiwa. Yama nawaha hiri tiriyahi.
10 Tiwinabone tike Kose ka yama ya, oko wini yabori ya. Ha tiwa, tikatao mati, tika noti mati, tika ofeya mati, tika kabirita mati, tika bowi mati, tika yama nafi toha naro.
11 E fimi ka yama tohasa naboneke ano siko na ya. Kose ya te wini ya yamata tamaha ta onabone oke tiwa ni ya, te nafi ni ya, te ka bani me toha na me ni ya. Yama hasi naba wataraboneke te ni ya".
12 Yose hiyarasa nematamonaka. "Tera ohiyara owa te awake, Yose oha owa. Okaniso Besami owa awa ka, Yose oha owa.
13 Owa te kaminiyahi okobi ni ya, okitamone owa ahi Esito ya. Yama nafi te awaha te kaminiyahi he ni ya. Te tokomakabote nahi, okobi te kakamabone te".
14 Yose nisori Besami hitiri ne ohi ni yana tonehimatamonaka. Besami ohi, nematamonaka, Yose hitiri nari.
15 Faya Yose anoti me nafi hitiri nematamonaka, mera kokomi nakehari, ohi nasa nari. Manakobisa anoti me ati yana nemetemoneke, he me hiyara mati.
16 Yose anoti me sawihamone me tamine me mitehemetemoneke, towisawa ka yobe ka mati. Faya towisawa yayai nematamonaka, he nanarifa me ya tabahari.
17 Towisawa Yose hiyarematamonaka. "Ayo me narabi nima tinahabone tike, me ka someto me me weyeye nimi ya me tokomabone mati Kanaha ya.
18 Me ka abi me kakamiyahi owa ni ya, me nafi toha na mati. Esito ka wami amosi mati tohaha ta onahabone oke me ni ya, Esito ka yamata amosi mati tohaha me kabahabone mati.
19 Esito ka kaho me towakamaboneke Kanaha ya, me ka yibote me me kakamarawabone mati, me ka matehe toha, me ka abi toha nari.
20 Kanaha ya me ka yama me kakosi ya me yawaraboneke. Esito ka yama amosi mati tohaha me ihawahaboneke".
21 Fare towisawa ati nima me ihi nemetemoneke, Yako biti mati. Towisawa ati ehene Yose kaho ta nematamonaka me ni ya. Yamata ta, nematamonaka, me hikababonehe hawi ya.
22 Makari yati ta, nematamonaka me ni ya. Besami ta ni ya makari siko na ta, barata ta, nematamonaka, boni 300 tohaharo.
23 Yama tamaha Yose ta nematamonaka bati ka yamabonehe. Esito ka yama amosi mati tohaha someto me 10 na me weye nemetemoneke Yose ati ehene, bati ka yamabonehe. Someto me one me 10 na yamata me weyeri nemetemoneke. Tiriko toha, bao toha, yamata one toha nemetemoneke, me hikababonehe hawi ya.

24 Manakobote Yose anoti me yana tona me tokomabone Yose me narabi nima nematamonaka, "Te abe hora riyahi hawi ya", ati nari.
25 Esito ya me yana tona me tokoma me kobo tonamemetemoneke Kanaha ya. Me tokehemetemoneke me ka abi Yako tohe taboro ya.
26 Me hihiyarehimatamonaka. "Yose ahabarehimataka. Sawihareka. Esito nafi ka kofenato amaka".
Keye tohahamone Yako ati ne ahabakosinima nematamonaka, me ati mitahari.
27 Manakobisa he ni ya Yose ati nafi me kamina yayai nematamonaka waha, kaho awa nari, me hekamabona ka kaho Esito ya.
28 Ati yana nematamonaka. "Hima. Okatao Yose sawikano. Owehibonaka ohabara owa mata".

46

Yako me banehemetemoneke, me tokahabone mati Esito ya.

1 Yako tokomakehimatamonaka Beseba ya, bani mera ta nebonaha bati Isaki ka Teoso ni ya. Hinaka yama nafi towaka, nematamonaka.
2 Yama soki ya Teoso hihiyarehimatamonaka wata ya, he ha nari, "Yako, Yako", ati nari.
"Oha oke ahi", Yako ati nematamonaka.
3 "Teoso ama oke, abi ka Teoso ohamaro owa. Watorima tinahi. Tikahi Esito ya. Owati ihi tika noti me tamatehaba me amake fahi. Me kitatehaba me amake.
4 Esito ya tiki ya e famahabone eke. Yama toyabo ya tika noti me kamatehaba me amake ahi owati ihi. Tihabi ya Yose sawihibonaka fahi".
5 Manakobisa Yako yana tonehimatamonaka Beseba ya. Yako biti me me towakamehemetemoneke kaho ya, Esito ka towisawa ta hinahari, me ka abi toha, me ka yibote toharawa, me ka matehe bite toha na mati.
6 Yako me nafi tokehemetemoneke Esito ya. Me ka bani me me towaka, me ka yama nafi me towaka, nemetemoneke, me hihehemete Kanaha ya.
7 Yako biti mera towaka, hinaka noti mera towaka, nematamonaka.
8 Ihayeo me e nemetemone me amake ahi, me toka mati Esito ya, Yako mati: Hobi toha, Yako biti taiti tohahari.
9 Hobi biti me toha, Enoki, Baro, Hesiro, Kami me na mati.
10 Yako biti owa Simiao toha, Simiao biti me toha, Semoweo, Sami, Owati, Saki, Soa me na mati. Simiao biti owa Sao toha, Kanaha ka fanawi biti tohahari.
11 Yako biti owa Refi toha, Refi biti me toha, Seso, Kowati, Merari me na mati.
12 Yako biti owa Yota toha, Yota biti me toha, Sera, Berisi, Isera me na mati. (Me ka ayo me ahabemetemoneke Kanaha ya, E ya Onaha me fama mati.) Beresi biti me toha, Hesiro ya Hamo me fama mati.
13 Yako biti owa Isaka toha, Isaka biti me toha, Tora, Bowa, Sasobi, Siniro me na mati.
14 Yako biti owa Seboro toha, Seboro biti me toha, Sereti, Ero, Sareo me na mati.
15 Afa Yako biti memetemone me amake, Reya biti mati, me wataha mati Mesobotamia ya, bite Tina toha naro. 33 me tohehemetemoneke, Yako biti mati, Reya famahari.
16 Yako biti owa Kati toha, Kati biti me toha, Sifiao, Hakowi, Soni, Esibo, Eri, Aroti, Areri me na mati.
17 Yako biti owa Ase toha, Ase biti me toha, Imina, Isifa, Isifi, Beriasi me na mati, bite Sera toha naro. Beriasi biti me toha, Hebe ya Marakieo me fama mati.
18 16 me tohehemetemoneke, Yako biti mati, Sioba ya famahari, Reya ka yama aahi tohaharo, Rabao ta hinaharo bite Reya ni ya.
19 Yako fati Hakeo tohaha biti me famemetemoneke, Yose ya Besami me famaha mati.

20 Yose biti me famehemetemoneke, Manase ya Efarai me fama mati, fati Asenati
toha biti mati, me wataha mati Esito ya. Botifera sitati Heriobori ka sasetoti tohe
bitemetemone amake, Asenati.
21 Besami biti me toha, Bera, Beke, Asibeo, Yera, Nama, Ei, Roso, Mobi, Hobi, Ariti
me na mati.
22 14 me tohehemetemone me amake, Yako biti mati, Hakeo ya famahari.
23 Yako biti owa Ta toha, Ta biti Hosi toha.
24 Yako biti owa Nafitari toha, Nafitari biti me toha, Saseo, Koni, Sese, Sire me na
mati.
25 Me seti nemetemone me amake, Yako biti mati, Bira ya famahari, Hakeo ka yama
aahi tohaharo, Rabao ta hinaharo bite ni ya Hakeo tohaharo.
26 66 me tohehemetemone me amake, Yako biti mati, me toka mati Esito ya. Biti
me ka yibote toharawa nemetemoneke.
27 Yose biti me watehemetemoneke Esito ya. Makoni 70 me tohehemetemoneke
Yako me nafi, me tokaha mati Esito ya.

Me kobo nemetemoneke Esito ya.

28 Yako ati ehene Yota tai tohehimatamonaka, Yose aate nebonaha, kamakibonaha,
mera kobo nebonaha ahi Kose ka yama ya. Kose ya me kobo na
29 Yose he nanarifa yosehimatamonaka, hinaka kaho hawa tonihebona hinahari.
Faya kamakimatamonaka Kose ya bati kobo nebonaha. Kobo hine hitiri hinehimata-
monaka. Hitiri ni hiyabomatamonaka, ohi nari.
30 Faya Yako ati yana nematamonaka. "Tiwa owi ka hawa oha oke waha, ohababone
owa. Yayai oke, tisawi karo, tihabarehemete tiwa".
31 Faya Yose ati yana nematamonaka Yako me nafi hiyarari. "Esito ka towisawa
ohiyarabone oke, owati e na owa ahi: 'Okoyo me toha, okobi me nafi toha na Kanaha
ya me wina me kamakiharake, me winahabone mati owa ni ya', onahabone oke.
32 Bani me nanarifa me te tohahamone onahabone oke, ofeya me toha, kabirita me
toha, bowi me toha na mati. Te ka bani me te kakamamone onahabone oke, te ka
yama nafi toha naro.
33 Towisawa tera aate neba awaka. 'Himata yama te ahi tehani te amari?' ati neba
awaka.
34 Te ati e nabone teke ahi: ofeya me nanarifa me te tohatehamone te ati nabone
teke, te ka iti bote me nima te namone te, yama ahi ni oneba te hiri ra te. Te ati e
ni ya te winahabone teke Kose ka yama ya ati ehene. Esito ka ofeya me nanarifa me
me nofatera me amake", Yose ati nematamonaka.

47

1 Manakobote Yose tokomematamonaka towisawa hiyarebonaha. "Towisawa okobi
toha okoyo me toha na me kakeharake Kanaha ka mati. Me sawike Kose ka yama ya,
me ka bani me ya me taba mati, ofeya me toha, kabirita me toha, bowi me toha na
mati, me ka yama nafi toha naro".
2 Yama we one ya anoti me siko na mera towakematamonaka towisawa ni ya,
towisawa me hiwahabone mati.
3 Towisawa mera aate nematamonaka. "Himata yama te ahi tehani te amari?"
"Ota ka hiti ofeya me nanarifa me ota tohate ota amake, ota ka iti bote me nimetema
ota na ota.
4 Ota kakeha otake ahi ota winahabone ota. Kanaha ka masiri watamakere, bani
me tafebana. Me nafi fimike kasiro ya fahi. Tiwa ota aate nineke, ota winahabone
ota Kose ka yama ya tiwati amosi ya".
5 Faya towisawa Yose hiyarematamonaka. "Abi toha, ayo me toha na me kakeha
me awineke tiwa ni ya, tiwa ya me tabahabone mati.

6 Me winahaboneke fara Esito kote me hinofa ya. Kose ka yama ta tinahabone tike me ni ya, me winahabone mati fahi. Kose ka yama amosi mati tohake. Esito kote one Kose nima na watakere. Me one bani me narifi wato yokana me toha me tiwasi ya oko bani me nanarifa me yoyose me tohahaboneke tiwati ihi bisa".

7 Manakobote Yose bati towakama nematamonaka towisawa ni ya, towisawa hiwehibonaha. Towisawa ka yama amosabone Yako ati nematamonaka.
8 Towisawa aate hinehimatamonaka. "Tika ano e na ama tiri?"
9 "Towisawa oko ano 130 tohake. Oko yobi ni fawa tera ama oke. Oko ano tofiyo kerewe rarake. Oko ano one tamake, yama nawaha hiri oni ka ano. Okiti bote me ka yama nawaha tamehemetemoneke bisa. Me ka ano ta fiya tonehemetemoneke oko ano ya, oko ano tamari karo".

10 Towisawa ka yama amosabone Yako ati ne faya tokomematamonaka.
11 Faya Yose wami kote ta nematamonaka Yako me ni ya, fare towisawa ati nima ehene nari. Esito kote amosi mati tohehemetemoneke, sitati Ramesesi yabori ka wami tohaharo. Yako me ka wami tohawehemetemoneke, me winahabone mati fahi.
12 Me wina Yose bati me tafebone tata tohehimatamonaka. Fara yamata me hinofa nafi ta nematamonaka me nafi ni ya.

Esito ka mera Yose yosehimatamonaka yama me ta nabone mati.

13 Tabora nafi ka yamata wawatama biti remetemoneke. Me fimi nafimisehemetemoneke. Esito ka me toha, Kanaha ka me toha na me kiti fawa nemetemoneke, fimi ihi.
14 Esito ka towisawa ka yamata me ninika tohehemetemoneke. Yinero me ta na me ka yinero Yose yoro tokaniwame yinero towakamehimatamonaka towisawa ka yobe ya.
15 Manakobisa yinero nafi ahabematamonaka, Esito ya Kanaha famaha ka yinero. Faya Esito ka me tokomakehemetemoneke Yose ni ya, me hihiyarebonaha. "Ota ka hiti tiwa ota aate nineke, ota tefebone ta tinahabone tiwa. Ota ahabariyahi yinero ota kihamara ota".
16 Me ati Yose mite ati yana nematamonaka. "Yinero te kihamara te ka bani me te kakamahi, yamata manakonebonehe".

17 Faya Esito ka me ka bani me me towakamehemetemoneke, yamata manakonebonehe. Kafaro me toha, ofeya me toha, kabirita me toha, bowi me toha, someto me toha nemetemoneke. Faya me ka bani me nafi tofiyohemetemoneke ano oharia ya.
18 Ano oharia ahaba ano one ya Yose me aate namatasehemetemoneke.

19 "Ota ka hiti otara tiwato tike, ota ka yinero watamarihi, ota ka bani me watamarihi na ota, me nafi tihawa mati. Yama ta naba ota kihamakere, yamata manakonebonehe. Ota ahabariyahi tiwehene. Ota ka wami ota ta, ota abono ota ta, nabone ota ati na otake, yamata manakonebonehe. Ota ka wami toha ota abono toha na tihahabone tike. Towisawa ka yama aahi me ota tohawahabone otake. Ota ka wami ihawa nebonaka. Ota ka yamatabone ta tinahabone tike, ota ahabaribone karo. Yama noki ta, tinahabone tike, ota koro nabonehe, wami yama honara tohawaribone karo", me ati nemetemoneke.

20 Manakobote Yose Esito ka wami nafi ihawematamonaka, towisawa ka wamibonehe. Esito ka me nafi ka wami me ta nemetemoneke, fimi kiti karo. Faya Esito ka wami nafi towisawa ihawematamonaka.
21 Yama aahi me tohawa nemetemoneke, Esito ka me nafi, Yose ati ehene.
22 Sasetoti me ta me hasi nemetemoneke, me ka wami me ta ra mati. Towisawa yamata tata tohehimatamonaka afa me ni ya, me tafebonehe.

23 Manakobisa Yose mera hiyarematamonaka tasa. "Te ka wami toha te abono toha
na towisawa ihawareka waha, okanikaharo, hinakabonehe. Yama noki te nakamahi
owa ni ya, te koro nabonehe fatara ya.
24 Yama te koro na yana boni te bata ni ya boni isi ni kito tohaha te ta nabone
teke towisawa ni ya. Kote one hasi na te koro, te kaba, nabone teke, te nafi wina te
tefebonehe, te ka matehe toha naro".
25 Faya me yayai nemetemoneke. "Ota ka hiti ota hasi na otake tiwehene. Yama
amosake ota ni ya. Towisawa ka yama aahi me ota amake".
26 Haha yama towisawa hiri hiteha sawisa ke afa yama ya, e naro ahi: yama me
koro na boni me bata na isi ni kito tohaha me ta te me amake towisawa ni ya towisawa
ati ehene, Esito nafi ya. Sasetoti me ka wami ta towisawa ihawarehimatamonaka.

Yako Yose aate nematamonaka.

27 Ihayeo me wiwina tohehemetemoneke Esito ya, Kose ka yama ya, wami me
kanika mati. Me kakahiwa toha me ka matehe totamemetemoneke.
28 Yako wine ka ano 17 tohehemetemoneke Esito ya. Hinaka ano 147 tohehemete-
moneke waha.
29 Ahabibona wato biti Yose ino hiri nematamonaka. Yose kamaki bati hihiyare-
himatamonaka. "Tiwa aate one oke, owati e na owa ahi: owa tikamorahabone tike
ahi Esito ya. Tiwati omitabone oke, timano yoko tina tiwa ofanako bofe ya, Teoso ino
titiha tiwa, keye hiri tiramone tina tiwa.
30 Ohabi ya oko abohi sawirabone oke Esito ya. Owa tekamahabone tike, owa
tikamohabone tiwa okiti me tame ya, hasi onahabone owa okiti me ya otaba owa".
"E, yama tikamina hiri onahabone oke", Yose ati nematamonaka.
31 "Tiwati omitibeya, Teoso ino titiha tiwa, keye hiri tirahamone tina tiwa".
Faya Yose Teoso ino itihimatamonaka, keye hiri remona ati nari. Manakobisa Yako
kama ya boko tonihe Teoso ha nematamonaka.

48

Yose biti mera towakamematamonaka Yako ni ya.

1 Yama totoyabo ni ya Yako yama kome awehi tamine me hikaminematamonaka
Yose ni ya. Faya Yose bati yaka nematamonaka, biti me fama mera towakamahari,
Efarai ya Manase me famaha mati.
2 Yose kobo ne tamine me hikaminehimatamonaka Yako ni ya. "Tikatao Yose tohe
kakehareka tiwa yaka nebonaha".
Faya Yako kiti nafi tonihe hiwa itimise itarimatamonaka kama ya.
3 Yose hiyarematamonaka. "Teoso kitabote hiwa namohimari amaka owa ni ya,
sitati Rosi ya, Kanaha ya. Oko yama amosabone ati nemari amaka.
4 Ati e nemarika ahi: 'Tikatao me tamahaboneke owati ihi. Tika noti me
tamatehaboneke, me yoro tokana mati, me winakanikima na mati yama nafi ya.
Haha wami ta otehabone oke tika noti me ni ya. Me ka wamiteboneke haro fara
yama tohaha ya'".
5 Yako Yose hiyarasa nematamonaka. "Tikatao me fama okatao me nima me nineke,
Efarai ya Manase me fama mati. Okatao Hobi toha, Simiao toha me na me nima me
nineke, tikatao mati, me watemete mati Esito ya, okomakeri ya mata ahi.
6 Tikatao me one ni ya tika mebisa mebone me amake, okatao me nima me ra mati.
Efarai ya Manase me fama tika yama me ihawai ya afa yama kote me ihahaba me
amake, tikatao me one.
7 Oyawamaro ama oke ami Hakeo ahaba ihi. Mesobotamia ya ota yana tona Kanaha
ya ota kama ahabamaro amake Efarata yabori ya. Okomohamaroke hawi beheri ya
fahi. (Efarata ini Bere tohawaineke.)

8 Faya Yako Yose biti mera awe aate hinehimatamonaka. "Hibake me amari ha?"
9 "Okatao me amake, Teoso me ta hinahamaro mati owa ni ya ahi Esito ya", Yose ati nematamonaka.
"Me tekamahi ayata ya obeheri ya. Me ka yama amosabone onahabone oke", Yako ati nematamonaka.
10 Yako bote tohe noko awi yokana tohamarehimatamonaka. Yose biti mera towakamematamonaka ayata ya bati beheri ya. Faya mera hitiri, mera komi nake, nematamonaka.
11 Ati yana nematamonaka, Yose hiyarari. "Tiwa owamarahabone onahamaro ama oke. Tiwa owa, tikatao me owa, one oke, Teoso ati ehene".
12 Faya me famaha Yose mera yabame itarisematamonaka iso yobati ya, noko towarisahari bofe ya.
13 Manakobisa hinaka kanihina ya Efarai wara tona, hinaka yasoka ya Manase wara tona ne mera towakamehimatamonaka ayata ya, Yako beheri ya tasa. Makoni Efarai warehimatamonaka Yako ka yasoka ka ya. Manase ware nematamonaka Yako ka kanihina wani ka ya.
14 Yako mano kafori mano fito kawahematamonaka. Faya mano kanihina forematamonaka Efarai tati ya. Mano yasoka fore nematamonaka Manase tati ya. Manase taiti toha Efarai yoto ke toha nematamonaka.
15 Faya Yose ka yama amosabone Yako ati nematamonaka, ati e nari ahi: "Teoso, efe Teoso ama tike, okiti Abaraao okobi Isaki me na tiwa me narifemete tiwa. Owa tekatomate ama tike fara yama tohaha ya, bani me nanarifa hinaka bani mera narife nima tina tiwa. Afa yetene me tekatomabone tike.
16 Tiwa nanarifa owa kasomate ama tike, yama yofina owa boyo ribone karo. Tiwa nanarifa mera kakatomebonaka me fama mati. Yama toyabo ya afa me ihi owini me nafi wati nawahaboneke. Okiti Abaraao okobi Isaki me na me ini toha naboneke, me nafi me ini wati hiwahabone mati, afa me ihi. Me ka matehe me tama, me ka noti me tama tehaboneke tabora nafi ya", Yako ati nematamonaka.
17 Yako ehene Yose nofarematamonaka, hinaka kanihina foreharo Efarai tati ya. Makoni mano tama hine mano hitihibona hinehimatamonaka, mano hibaribonaha Manase tati ya.
18 Ati yana nematamonaka. "Abi tiwehene e rabone tike ahi. Owa taiti tohe tati ya tika kanihina forehaboneke hari".
19 "Bese owato oka hari. Manase ka noti me tamatehaboneke bisa, me kitaha mati. Nisori me ta me kiti mati tohahaboneke. Hinaka noti me tamatehaboneke, me yoro tokana mati, me winakanikima na mati tabora tamaha ya", Yako ati nematamonaka.
20 Afa yama wehe ya me ka yama amosabone Yako ati nematamonaka, ati e nari ahi: "Yama toyabo ya ihayeo me one ka yama amosabone me ati na te ino me itihaba me amake, me ati e na mati ahi: 'Teoso tiwa kakatomehibonaka, fara Efarai ya Manase me fama mera kakatomi nima', me ati na mati", Yako ati nematamonaka.
Yako ehene e ne Efarai tai tonihematamonaka. Manase ta yotohimatamonaka ehene.
21 Yose hiyarematamonaka tasa. "Owa tiwa tike, ohababone owa. Teoso te ya tabehibonaka. Tera towakamebonaka te ka iti bote me tabori ya.
22 Sike ka yama ta one oke tiwa ni ya. Ayo me ni ya Sike ta orahabone oke. Sike ka yama ohawahamaro ama oke amo me ni ya, me mowa ona owa oko yimawa ya oko wati famehi ya", Yako ati nematamonaka.

49

Yako biti me ka yama natehaba kaminematamonaka.

1 Yako biti mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha. "Te kamahi ayata ya
obeheri ya. Te ka yama natehaba okominibeya.
2 Yako biti mati, te nafi tohahi obeheri ya. Te ka abi Ihayeo tohe ati te mitibeya".
3 "Hobi okatao taiti ama tike. Oko kiti ama tike. Okita owehenemaro ama tike. Tiwa
tikahiyara tike, tikita tiwa mata ya.
4 Faha kisi kitaha nima tine tike, katoma hiri tina tiwa. Tikita tika kiti me fiya
kanahaba me amake, niso mati, yama hiyara hiri timete karo owa ni ya, oko yibote
one oko yibote yokana amara amo tikana tiwa".
5 "Simiao, Refi te famaha me te, te ka ami fara oharike. Te ehene itike, te yehe
honene ya.
6 Me te wati kani ya osawirabone oke te ni ya. Te ya otabarahabone oke te ka
heoniao ya. Me te waka nemete teke, te hamaha te. Te siwa na bowi me isi kowisari
te ka nemete teke, me yaka namaribone karo.
7 Teoso tera katomebonaka, te hamaha me te katoma te. Te ka noti me ebe onabone
oke, me winakanikima nabone mati ihayeo me one baikani ya".
8 "Yota niso tiwa me kahiyaraboneke, me mowi kanisa mati tinokosi ya. Tika kakako
me kitaraba me amake tiwehene.
9 Riyao biti ehene itihi nima okatao Yota te amaka. Itarisate amaka riyao nima.
Homarisa te amaka riyao fana nima. Me ahi hireba me watakere, me hinakomehe
kari.
10 Yota towisawa tohehibonaka. Hinaka noti me me yosetehaba me amake, me one.
Yama me kakia yama me ta naba me amake he ni ya, tabora bara ka mati. Ati me
hikatabehibonaka.
11 Ofa amosi mati toha ate ya hinaka someto matoka. Hinaka makari soko naka fi
ya. Makari mese ka soko naka fi mamawa na ya, ama nima naro.
12 Fi fawe ka noko mamawa ka. Ino sasawa ka, reiti fawe karo".
13 "Seboro winehibonaka ma witi ya, faha kabine ka yama ya, nafiyo sisi tona ka
yama ya. Hinaka wami yowaboneke Sito ya".
14 "Isaka someto kitehi nima naka. Someto homarisaka, yama weye nebonaha.
Beheri owa ya yama one wa, beheri owa ya yama one wa nineke, weye hinabonehe.
15 Wami amosamone ati nareka, hasi nebonaha. Faya homarisahareka, me weyeye
hinihebonaha. Yama aahi tohe me ka yama ahi naka, hora neba watarari".
16 "Ta fara me one yosehibonaka. Fara ihayeo me ate ihi nima ehene nebonaka.
17 Ta e nebonaka maka nima, itaharo hawi beheri ya. Maka komaha hawi ya itaha
kafaro tame wai naboneke. Ihi e ka owa kafaro weye hine tosamebonaka bari ka ya".
18 "Oko Teoso tiwa noki oke, owa tikasomabone tiwa".
19 "Kati me mono hineba amaka yama boboti mati. Manakobisa mera kiyohiba
amaka fahi".
20 "Ase ka wami amosa ka yama boni amosaboneke kasiro ya. Boni towisawa me
hinofaboneke".
21 "Nafitari bato nima tine tike, kana nafarari yama kabani ya. Tika noti me
amosaboneke, bato biti me nima".
22 "Yose tabora ka yama nima tine tike, yanaharo faha witi ya. Tokomisaboneke
yama bari kani ya. Boni tamaboneke.
23 Tika noti me ka kakako me me mowa naboneke. Me me kiyohaboneke, me me
tisa nabone mati.
24 Titisa tama ni tikitabone tike, tika titisa tama ni fawa ra tiwa, timano kiti fawa
ra tiwa, Teoso kite ehene, Yako ka Teoso. Teoso tiwa narifebonaka, bani me nanarifa
nima nari. Tiwa bari kanehibonaka yati ehebote nima, tiwa me boyo ribone karo.
25 Yose bati ka Teoso Yose kasomebonaka. Yose ka yama amosaboneke Teoso
kitabote ehene. Neme ka faha ta nebonaka. Wami boti ka faha na naboneke ehene.
Yose ka bani me tama, hinaka matehe tama, naboneke.

26 Tika yama amosaboneke mata ya, Teoso ehene. Yati nemeha bote si tona ka yama
aamosa raba ke. Teoso ka yama amosa kakehaboneke Yose ni ya, Teoso hiwasihari
anoti me ni ya".
27 "Besami robo hamehi nima naka. Mera mowa nebonaka, robo ehene kabe nima
nari, yama wamini karo. Mera mowa ne bahi toke ya me ka yama ebe nebonaka".
28 Afa ihayeo me ate tohate me amake, me ate 12 na mati. Yako atimatamona amaka,
biti me ka yama amosa natehabone ati nari. Fara me nafi tohaha me oohariki na mera
kaminematamonaka.

Yako ahabematamonaka.

29 Manakobote Yako biti mera yosehimatamonaka. "Ohaba okibone. Okiti bote me
ya otababone oke e abohi taboro ya. Owa te kamohabone teke okiti bote me tame ya.
Me tame tohate me amake yati hoti ya, Eforo ka wami ya, heti me ka owa tohahari.
30 Tohate amake Makabera ya, Manere beheri ya, bahi kakamaki ya, Kanaha ya.
Afa yati hoti Abaraao kanikematamonaka Eforo ni ya, afa beheri ka wami toha naro,
me tame taboribonehe.
31 Afa yama ya Abaraao fati Sara me fama me me hikamo, Isaki fati Hebeka me
fama me me hikamo, Reya okomo onahamaro oke fahi.
32 Yati hoti beheri ka wami tabaha me kanikemetemoneke heti me ni ya".
33 Yako biti mera yose ati hawa tohe kama ya toforime faya ahabematamonaka
fahi. Faya tokomakematamonaka hinakiti bote me ni ya me ya tabehibonaha e abohi
taboro ya.

50

1 Yose bati abowi fito tokanamehimatamonaka, ohi nari, bati noko komi nakehari.
2 Yose ati ehene hinaka metiko Yako abowi me karafemetemoneke, batarebonaha.
3 Karafe ka yama amo ni 40 tohemetemoneke me ihi. Fara Esito ka me abowi nafi
amo ni nima amo ni nematamonaka. Esito me nafi yawehemetemoneke, Yako ahabe
ehene, me yawi ka me amo ni 70 tohaha mati.
4 Yawa amo ni fawa ni ya Yose mera hiyarematamonaka, towisawa ya tataba mati.
"Tera aate one oke, owati te kamina te towisawa ni ya, owati e na owa ahi:
5 'Okobi ahababona ya owa yosehareka, okomobonaha Kanaha ya, fare temenebona
ya, temenebona hawa tonihemata hibati ya. Ati ehene yama hiri onahabone onahara
oke, Teoso ati otiha owa, keye hiri orahamone ona owa. Tiwa aate one oke, okobi
owakamahabone ona owa, okomobonaha. Okomo ya okomabone oke ahi", Yose ati
nematamonaka.
6 "E, tikamahi. Tikamobonaka. Fara tiwati nima tiwehene nabone tike, yama hiri
tinahabone tina tiwa abi ni ya, ati ehene", towisawa ati nematamonaka.
7 Manakobote Yose tokomematamonaka bati kamobonaha. He ya me tabehemete-
moneke, towisawa ya tataba mati, Esito ka me ka hiti me nafi toha na mati.
8 Yose me nafi toha, anoti me nafi toha, nemetemoneke. Kose ka yama ya me one
ta tohakosemetemoneke, mateherawaha, ofeya me toha, kabirita me toha, bowi me
toha na mati.
9 Esito ka me sawi nemetemoneke, kafaro me me weyeri hina mati, me one yaka
kana na mati kaho ya. Makoni me tamehemetemoneke kasiro ya.
10 Atati ya me kobo ni ya Sotao kowani ya me ayakemetemoneke, e kamo tahi me
hiri na mati, tiriko nanamosa ka yama ya. Me ohi ni amo ni seti nemetemoneke, me
ohi ni kita mati.
11 Esito ka me ohi ni Kanaha ka me mita me ati yana nemetemoneke. "Esito ka me
ohi ni nafike". Makoni yama ini me nawatemetemoneke, Abeo-Misirai tohahabonehe.
12 Fare Yako ati ya me ihi tohehemetemoneke, biti mati.

13 Abowi me hekamematamonaka Kanaha ya. Makabera ya me kobo tonama yati
hoti ya me hikamomatamonaka, tohaharo Manere beheri ya, bahi kakamaki ya.
Abaraao hikanikemetemoneke heti me ka owa Eforo ni ya, me tamebonehe.
14 Yako kamo nowati ya Yose tokomematamonaka Esito ya, anoti me ya tabahari,
me nafi toha na mati.

Yose anoti Yose me hiyaremetemoneke.

15 Yako ahabi nowati ya Yose anoti me abe hiyaremetemoneke. "Yose era kakoba
awaka. Manakone awehiba awaka aya yama hiyara e hiri nimaro karo he ni ya".
16 Faya Yose anoti me me yosehemetemoneke Yose ni ya, me atimone me
kaminabone mati, me ati e namone mati ahi: "Abi ahababona ka yama ya
17 otara yosehareka tiwa ota aate nabone ota, ota ati e na ota ahi: 'Tiwa ota aate
nineke, tiwati somawamibone karo ota ni ya. Ota ehenemaro wati tiwahamarabone
tike, yama hiyara ota hiri namaro ota tiwa ni ya, ayo me ota', ota ati nabone ati
nareka. Makoni tiwati somawamabone tike ota ni ya, ota ehene hiyaramaro ota tiwa
ni ya. Abi ka Teoso nanarifa me ota amake", me ati nemetemoneke Yose ni ya, anoti
me atimone me kamina mati.
Faya Yose me ati mite ohi nematamonaka.
18 Manakobote Yose anoti me aboni tokomakemetemoneke Yose ni ya. Me mowi
kanisa me ati yana nemetemoneke. "Ota tohake ahi. Tika yama aahi me ota amake".
19 "Te watorima nahi. Teoso ama okere, tera okatomahaba owa.
20 Tera owato oke, yama hiyara te hiri namaro te owa ni ya. Yama hiyara te hiri
nabone te ati na Teoso yama amosa hiri nemari amaka. Teoso ehene te awake, tera
kasomari, te ahabarahabone te fimi ihi, te tamaha te.
21 Te watorima nahi. Tera owakatomabone oke, te ka matehe ya te tabaha te", Yose
ati nematamonaka.
Yose ati e ne mera nofehimona ati ne ehene me yehe namisemetemoneke fahi.
22 Yose wiwina tohehimatamonaka Esito ya, anoti me ya tabahari. Hinaka ano 110
tohehemetemoneke.
23 Winasa ne ya Efarai ka noti mera awehimatamonaka. Hinaka noti Maki tohe biti
itarimatamonaka Yose behe toro ya, Maki Manase biti tohehi biti. Maki biti Yose fare
biti tonihematamonaka.
24 Yama wehe one ya Yose anoti mera hiyarematamonaka tasa. "Ohaba okibone.
Yama owato oke, Teoso tera kasomabona ka yama. Hibati ya Teoso ati e
nematamonaka ahi e ka iti bote me ni ya, Abaraao, Isaki, Yako me na mati. Wami
ta nebona ati nematamonaka me ni ya, fare ino itihari, keye hiri remona ati
nari. Makoni tera kasomebonaka, tera towakamebonaha afa wami ya", Yose ati
nematamonaka.
25 Faya Yose yama kaminematamonaka, me hiri hinahabonehe. Teoso ino me
itihabone ati nematamonaka, yama hikamina me hiri nabone me ati na mati, keye
me hiri ramone me ati na mati. Ati e nematamonaka ahi: "Yama owato oke,
Teoso tera kasomabona ka yama. Teoso tera kasome ya te tokomi ya oko abowi
te towakamahabone teke".
26 Yose ahabematamonaka, hinaka ano 110 tohi ya. Abowi me hikarafehimatamon-
aka. Faya abowi me hibehimatamonaka kasao ya Esito ya.

Tanieo Taminematamona Amaka

Tanieo me one ya tabematamonaka.

1 Seowaki Sota ka towisawa tohe ka ano famaha nowati ya Babironia ka towisawa
Nabokotonoso tohe kakehimatamonaka Serosarei ya, hinaka saotato me ya tabahari.
Serosarei me moto kanehemetemoneke, me me mowa nabone mati.
2 Me abe mowa na Sota ka towisawa Seowaki tohe kitarematamonaka, hinaka
saotato me ya tabahari, Teoso ati ehene. Teoso ka teboro ka yama one manakone
fotaha Nabokotonoso me towakama nemetemoneke Babironia ya, Teoso ati ehene.
Teboro ka yama me towakama me hinawatehemetemoneke me ka teoso ka teboro
ya Babironia ya. Yama kibewemetemoneke yama manakone fotaha tabori ya me ka
teoso ka teboro toro ya.
3 Faya Nabokotonoso he nanarifa me ka hiti Asibenaisi tohe yosehimatamonaka,
Ihayeo me yetene ha nebonaha, Nabokotonoso nanarifa mebone mati. Me one
Sota ka towisawa ka bareti me toha, me one Sota ka yama me kihaha me toha,
nemetemoneke, me ha hina mati.
4 Nabokotonoso ati e nematamonaka ahi, Asibenaisi yosehari. "Me e naboneke ahi.
Me hiyaya ni watarihi, me awi amosa, yama aberete ni me amosa, yama wato me
nafi, Babironia ka yama kakatomi me wato, naboneke. Ota ati ya me tikanawana,
ota ka yama hani nafi ya me tikanawana, tinahabone tike", Nabokotonoso ati
nematamonaka.
5 Fare towisawa ka yamata hikaba me kaba, fara fi hifaha me fawa, nabone ati
nematamonaka. Me kanawani ka ano terei nabone ati nematamonaka. Me kanawani
hawa tohi ya Babironia ka yama kakatomi me yana tonahabone ati nematamonaka.
6 Me ate Sota tohaha me one sawi nemetemoneke, me me hikanawanabone me ni
ya. Tanieo, Anania, Misaeo, Asaria, me nemetemoneke.
7 Asibenaisi me inibone nawatematamonaka. Tanieo Beotesasa toha, Anania
Sataraki toha, Misaeo Mesaki toha, Asaria Abetineko toha nawahematamonaka.
8 Tanieo ati boti e nematamonaka ahi. "Towisawa ka yamata okoba, hinaka fi
ofawa, oni ya ohiyarahabone oke Teoso ni ya". Faya Asibenaisi aate nematamonaka,
towisawa ka yamata kabarihi, hinaka fi hifarihi, hinabonehe, tohiyarehibonaha Teoso
ni ya.
9 Teoso ati ehene Asibenaisi Tanieo nofehimatamonaka. Tanieo aate hine ati
amosebona taiti ya he narabo nima nematamonaka.
10 Ati e nematamonaka ahi. "Tanieo owati e nabone ona towisawa onakomeha oke.
Towisawa oko hiti tohe ati ehene hinaka yamata te kaba, hinaka fi te fawa, nabone
ati nareka. Te imamari ya towisawa tera awarayaho, me yetene one nima te ra te.
Te ehene ohabariyahi towisawa ati ehene".
11 Manakobisa Tanieo saotato hiyarematamonaka hari, efe saotato Asibenaisi
hiyosehari mera kakatomehibonaha, Tanieo, Anania, Misaeo, Asaria me na mati.
12 "Hiba mata, otara totomi timatabana tike yama wehe 10 na ya. Hine ya yama
koro na boni ta tinahabone tike ota kabahabonehe. Hine ya faha ota fawa, nabone
otake.
13 Yama wehe 10 na ahabi ya otara tiwa, me yetene one tiwa, tinahabone tike,
towisawa ka yamata me kabaha mati. Me awi nima ota awi ni ya tiwati amosa, me
awi nima ota awi ri ya tiwati hiyarihi nabone tike ota ni ya".
14 Tanieo ati amosematamonaka saotato ni ya. Faya yama wehe 10 na ya mera
totomi nematamonaka.

15 Yama wehe 10 na nowati ya me 4 na me awi amosemetemoneke. Me yetene one towisawa ka yamata me kaba me awi amosi me fifiya nemetemoneke, Tanieo mati.
16 Faya towisawa ka yamata me kabamarihi, hinaka fi me hifamarihi hinabone saotato ati nematamonaka, me 4 na mati. Hine ya yama koro na boni me kabahabone ati nematamonaka.
17 Me yetene 4 na yama nafi me watowahemetemoneke Teoso ati ehene. Yama hani nafi me wato nemetemoneke. Tanieo wata kamini wato, yama Teoso hinamoa kamini wato nematamonaka.
18 Ano terei na ahabi ya yama amo ni towisawa hikaminaha ya Asibenaisi me yetene nafi towakamehimatamonaka towisawa nokosi ya, towisawa narifi me yana tonahabone mati.
19 Faya towisawa mera hiyarematamonaka. Me yetene 4 na me fiya tonemetemoneke me yetene one ni ya towisawa ati nematamonaka, Tanieo, Anania, Misaeo, Asaria me na mati. Faya ati ehene he narifi me yana tonehemetemoneke waha, me 4 na mati.
20 Afa mera aate ne yama me hikamina amosemetemoneke he ni ya, yama me watohamone ati nari. Me ka yama wato mati tohahamone ati nematamonaka mata ya. Me ka yama wato fiya tonahamone ati nematamonaka Babironia ka yama wawato me nafi ka yama wato ya.
21 Tanieo sawi toyabomatamonaka Babironia ya. Sawisa nematamonaka Siro towisawa tohe ka ano taiti ya.

2

Nabokotonoso yama kanamori watari awematamonaka.

1 Nabokotonoso towisawa tohe ka ano taiti nowati ka ano ya watamimatamonaka. Watari hikanakomematamonaka. Makoni amo ni watorematamonaka.
2 Faya mera ha nematamonaka, yama wawato me toha, inawa me toha na mati, me yoro tokana mati, me nafi, watari me hikaminebonaha he ni ya. Me kake towisawa nokosi ya me naoria
3 ati yana nematamonaka. "Owatamihara oke. Owatamiha oko wata owa kanakomehara oke. Oko wata yama hikamina owatora yama hikamina owatoabone onaharake".
4 Towisawa ati me mita me ati yana nemetemoneke. "Towisawa tihabateriyahi fara yama tohaha ya. Tika nanarifa me ota amake. Tika wata tikamini ya ota ni ya yama hikamina ota kaminaboneke tiwa ni ya".
5 Towisawa me ati mite ati e nematamonaka ahi. "Oko wata te kaminahi owa ni ya. Wata yama hikaminaha te kamina, nabone teke. Yama te kaminari ya te ahababa te amake. Tera me ti nabone teke owati ihi, te kote hinama tohahabone te. Te ka yobe me nahabi, nabone teke owati ihi, hasabote tohehibonaha.
6 Oko wata te kamini ya yama hikamina te kamina ni ya yama tamaha ta onahabana oke te ni ya manakone fotaharo. Tera onofamone onahabone oke me nafi ni ya bisa. Owati tohawaba watarabone oke owati e na owa. Makoni oko wata te kamina, yama hikamina te kamina, nahi owa ni ya".
7 Me ati e namatasehemetemoneke ahi. "Towisawa tika nanarifa me ota amake. Tika wata tikamini ya ota ni ya yama hikamina ota kaminaboneke tiwa ni ya".
8 Towisawa ati yana namatasematamonaka. "Te nawahabone te ati na te awineke, owa te watoa te, owati tohawarabone ona owa.
9 Oko wata te kaminari ya te ahababa teke. Te ati hiyakere owa ni ya. Te abe hiyarani keye te hiri nineke owa ni ya. Te nawahabone te ati nani te awineke, owati tohawahabone te ati na te. Oko wata aboni te kaminahi. Wata aboni te kamini ya, keye te hiri ramone onahabone oke, wata yama hikamina te kamina ni ya".

10 Towisawa ati me mita me ati yana namatasemetemoneke, yama wawato mati.
"Towisawa yama e na me hiri naba me watakere, tikaminaha nima naro. Towisawa
me kitakene me ati e naba watatera me amake, yama wawato me me yoseha mati.
11 Yama tikaminaha hiri hinakere. Afa yama teoso me ta me hiwatote amake. Tiwa
ni ya teoso yama me kaminaba me winakere e ni ya".

12 Faya towisawa yawe hamawematamonaka kasiro ya. Mera kahabanehimata-
monaka me me waka hinahabone mati Babironia ka yama wawato mati, me nafi
toha mati.
13 Towisawa ati ehene yama hani me rawi nemetemoneke, me waka nibone
kaminaro. Faya Tanieo me me siba, nemetemoneke, towisawa nanarifa mati, me
me waka, hinahabone mati, Tanieo mati.

14 Ariokimatamonaka, Babironia ka yama wawato mera nahabihibona ati nari, sao-
tato me ka hiti tohahari, towisawa kakakatoma mati. Tanieo ati yana nematamonaka
Arioki aate nari.
15 "Himataba towisawa ati kitara?" ati nematamonaka, towisawa nanarifa aate nari.
Faya Arioki yama kaminematamonaka Tanieo ni ya.
16 Manakobisa tokomakehimatamonaka towisawa ni ya. Towisawa aate nemata-
monaka, yama nonoki kawahebona hinahari mata, Tanieo watari hikaminebonaha.

17 Tanieo tokomematamonaka fare hinaka yobe ya. Kobo toname ya yama
kaminematamonaka fara me one ni ya, Anania, Misaeo, Asaria, me na mati.
18 Neme ka Teoso me ha nabone ati nematamonaka, mera aawawa nebonaha, yama
namohibonaha me ni ya. "E ahabariyahi, Babironia ka yama wawato me one ahabi
ya", ati nematamonaka.
19 Afa yama soki ya Tanieo yama awehimatamonaka Teoso hinamoaro, towisawa
watari kaminari. Faya Teoso kahiyarehimatamonaka,
20 ati e nari ahi:
"Teoso e kahiyaratebone eke fara yama tohaha ya. Teoso yama wato, kita, te amaka.

21 Efe yama tonihawahate amaka. Yama hiwe tonihawaha, faha fowe tonihawaha,
te amaka. Hahi towisawa hinofe nawana, hahi towisawa hinofare itibasa,
nebonaka. Yama wato ta te amaka yama wawato me ni ya.

22 Yama watohinara kaminate amaka. Yama soki ya yama sawiha watote amaka.
Yama oye sawineke he ni ya.

23 Faya amake one oke, okiti me ka Teoso tiha tiwa ni ya. Tiwa okahiyarine oke. Oko
yama watobone ta tinahara tike. Okita onara oke tiwehene. Yama ota aate
na ta tinahara tike, yama owato karo waha tiwehene. Towisawa watari ota
watowahake, otara tikanawana tiwa".

24 Faya Tanieo tokomaketasematamonaka Arioki ni ya, efe Babironia ka yama
wawato mera nahabibona ati nari, towisawa ati ehene. Ati yana nematamonaka.
"Babironia ka yama wawato me tinahabiharabone tike. Towisawa ni ya owa tekami
ya towisawa watari okominahabone oke he ni ya".
25 Faya Arioki Tanieo towakamehimatamonaka hibati ya towisawa ni ya. Ati yana
nematamonaka. "E ka owa owasihara oke, tika wata kamini watohibonaha towisawa.
Sota ka me ka owa amaka, me te kakamaro mati, yama mowa ni nowati ya".

26 Towisawa Tanieo aate nematamonaka, hari ino owa Beotesasa tohahari. "Oko
wata aboni kamini tiwatobana? Yama hikaminaha tikamina tibana?"
27 Tanieo towisawa ati mite ati yana nematamonaka. "Yama wawato me watatera
me amake, yama e na me watohaba mati, tikaminaharo, yama nihinararo.
28 Neme ka Teoso ta yama nafi namo watote amaka. Yama namohinoka tiwa ni ya
towisawa Nabokotonoso, yama natehabana. Tika wata e nineke ahi, tiwahanihi:

29 Towisawa tika kama ya tiforia tiwati boti yama kaminani tiwa awine tike, yama natehabonehe. Teoso yama e watora kakamina tohahi yama namohinoka tiwa ni ya, yama natehabonehe.
30 Yama e watora Teoso kaminareka owa ni ya, oko yama wato fiya tora owa me one ka yama wato ya. Yama tiwatohabone Teoso ati nareka towisawa, wata tiwahanihi, tiwati boti ya yama kakehanihi".
31 "Towisawa yama tekatoma yama kanamori tiwahani tike, nafiharo mata ya, waharo tinokosi ya oya kanaharo, yofinaro.
32 Tati oro hinama toha, baki mani fami barata toha, nabati fanaki fami borosi toha,
33 isi fami feho toha, nanike. Tame fami kote feho toha, kote atabo toha, nanike.
34 Yama tekatoma yati kote ehebote ti nakosanike atami ya, e ehene amararo. Yati sonaha yama kanamori tame kinahanike, hinahabihabanihi.
35 Hibati ya yama kanamori ahabanike nafi, feho toha, atabo toha, borosi toha, barata toha, oro toha naro. Homokori tohawanike, tiriko homokori nima, hasi naro, yama hiwe ya, tiriko e koho ni ya. Yama kanamori homokori toha boni hekanike, homokori itahaba watamaraharo. Yati ta hasi na yanaha atami ehebote tohawanike, tabora nafi nahabihabanihi".
36 "Afa tika wata amake. Okominahaboneke tiwa ni ya mata, tiwatohabonehe.
37 Towisawa ehebote ama tike. Towisawa me one e naba me watakere, tiwa nima me naba mati. Teoso neme ka ehene towisawa tihine tike. Tikita, tika amosi na, te ama tike Teoso ehene.
38 Tabora nafi ka me tiyosete ama tike Teoso ati ehene, bani me nafi toha na mati, wami ka me toha, neme ka me toha na mati. Yama kanamori tati oro toha ama tike".
39 "Tinowati ya towisawa me one natehaba me amake, tiwa nima me ra mati, me kikita raba na mati. Afa me nowati ya towisawa me one na, tehaba me amake, borosi nima me na mati, tabora nafi ka me me yoseha mati.
40 Afa towisawa me nowati ya towisawa me one natehaba me amake, feho nima me na mati kitaharo. Feho yama nafi nahabite amake kitaharo. Feho nima me tehaba me amake, towisawa me one me waka na mati, me nafi.
41 Yama kanamori tame tiwahani tike, tame bite ya tabaharo, atabo hiri ni ya feho hiri ni tabaharo. Afa yama nima towisawa me tehaba me amake, me ebe kana mati. Me ebe kana me kiti yokana tohamara me kiti nasa tehaba me amake, feho kiti nima naro, atabo ya tabaharo.
42 Yama kanamori tame bite feho hiri ni ya atabo hiri ni tabaha nima me tehaba me amake, me one kita me one kitarihi na mati.
43 Feho ya atabo tabaha tiwahani tike. Feho ya atabo tabatera amake. Afa nima me na me natehaba me amake, me ebe kana mati, me abe nofara mati".
44 "Afa towisawa me tohi ka yama ya neme ka Teoso mera yosi yana totehiba amaka, mera yosi fawa terebana. Afa towisawa me me yosemateraba me amake, me kitara mati Teoso ehene. Towisawa tohi fawa tereba amaka.
45 Yati kote ehebote atami ya ti nakosani tiwahani afa yama kamininekе, yama nahabiharo, feho toha, borosi toha, atabo toha, barata toha, oro toha, naro, ahababonehe nafi".
"Teoso kitatehi yama namoka tiwa ni ya towisawa, yama natehabana. Tika wata keye amakere. Yama wata hinamoa okomina owati tosawariaba watakere".
46 Faya Nabokotonoso sonarisematamonaka Tanieo nokosi ya, tobokorisahari, Tanieo amosabote tohemona ati nari. Bani me nabowabone ati nematamonaka, me ta hinehibonaha Tanieo ni ya. Wami me sari kanabone ati, nematamonaka, Tanieo ka yama mahi amosaba nahabonehe.
47 Faya Tanieo hiyarematamonaka. "Keye amakere haro. Teoso me one e naba watakere tika Teoso nima, kiti mati tohahari. Towisawa me nafi ka towisawa tohate amaka. Yama e watora namote amaka. Makoni oko wata tikaminine tike owa ni ya".

48 Manakobisa towisawa ati ehene Tanieo me ka hiti tohawematamonaka. Yama manakone nafiha ta, nematamonaka Tanieo ni ya, tamaharo. Babironia ka tabora nafi ka mera yosewehibona hinehimatamonaka waha. Babironia ka yama wawato me nafi ka hiti tohawebona ati, nematamonaka.
49 Faya Tanieo towisawa aate nematamonaka, Babironia ka tabora ka me ka towisawa me tohahabone mati, he ya tataba mati, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati, Nabokotonoso ati ehene. Ati amosematamonaka. Tanieo ta sawihimatamonaka towisawa taboro ya.

3

Nabokotonoso ka yama kanamori oro hiri ni toha me nawehemetemoneke.

1 Towisawa Nabokotonoso mera yosehimatamonaka, yama kanamori me hiri nabone mati, oro hiri ni tohaharo. Ati ehene yama kanamori me nawehemetemoneke Tora ka yama amosa ya, sitati Babironia yabori ya. Wai ka tome 27 metoro toha, enoki tome 2 metoro 70 toha, nemetemoneke.
2 Yama wehe one ya mera ha nematamonaka, me ka hiti mati, yama kanamori yati me awahabone mati. Berefeto me toha, kofenato me toha, sowisi me toha, me ka hiti me one toha, nemetemoneke, me yoro tokana mati. Yama kanamori namohibona ati nematamonaka me nafi ni ya, me hikahiyarabonehe.
3 Me ka hiti me nafi me kakeha me nahohemetemoneke towisawa Nabokotonoso ka yama kanamori nokosi ya.
4 Faya towisawa nanarifa ati yana nematamonaka kita ya. "Te nafi ehene e nabone teke ahi, tabora nafi ka me te, te ati yoro tokana te:
5 Yama me hori, yama me teo, ni ya ayaka yoro tokana ati te miti ya te naorisahabone teke te iso yobati ya towisawa Nabokotonoso ka yama kanamori oro hiri ni tohaha nokosi ya, yama kanamori te nofaha te, towisawa ati ehene.
6 Hahi iso yobati ya itarisare yama kanamori nofare fare bahi ya me koro hiwitibanaka yifo hiri ni ya, ahabebonaha, towisawa ati ehene.
7 Faya yama me hori, yama me teo, na ayaka yoro tokana ati me mita me naorisemetemoneke me isi yobati ya hibati ya, towisawa Nabokotonoso ka yama kanamori oro hiri ni tohaha me nofaha mati. Me nafi tohehemetemoneke, tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati.
8 Afa yama tohi ya yama wawato me one ati yana nemetemoneke, soteo me me kamina mati.
9 Towisawa Nabokotonoso me hiyaremetemoneke. "Towisawa tika sawi fara tohatehabone tike fara yama tohaha ya.
10 Tiwati e namone tike ahi: Yama me hori, yama me teo, ni ya ayaka yoro tokana ati me miti ya me naorisahaboneke me isi yobati ya yama kanamori oro hiri ni tohaha nokosi ya, yama kanamori me nofaha mati.
11 Hahi iso yobati ya itarisare yama kanamori nofare me koro hiwitibanaka yifo hiri ni ya, ahabebonaha, tiwati ihi.
12 Soteo me naharake, tiwati me nahabiha mati towisawa. Afa tiwati ihi Babironia ka me me yosi nofa me amake, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati. Tika teoso me me narifarihi, tika yama kanamori oro hiri ni tohaha me nofarihi nofa me amake".
13 Faya Nabokotonoso hamawematamonaka kasiro ya. Mera ati nematamonaka, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati. Me me hekamehemetemoneke, me nahohabani mati towisawa nokosi ya.
14 Faya Nabokotonoso mera aate nematamonaka. "Sataraki, Mesaki, Abetineko, keye me hiri ra me awine, tera me kamina mati? Oko teoso me te narifarini? Oko yama kanamori oro hiri ni tohaha te nofarihi nini?

15 Owati e nara oke ahi. Yama me hori, yama me teo, na ayaka yoro tokana ati te miti ya te iso yobati ya te naorisa oko yama kanamori te nofi ya yama amosaboneke te ni ya. Te nofari ya tera me were towitiaboneke yifo hiri ni ya hibati ya. Teoso tera kasomeba neba ama? Teoso owa kasawarihiba neba ama, tera onahabiharaba owa?"

16 Faya me ati yana nemetemoneke, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati. "Towisawa Nabokotonoso ota ati watarabone otake tiwa ni ya.

17 Yifo hiri ni ya otara me were towiti ya Teoso ota narife otara kasomeba awaka, otara tinahabiharahaba tiwa. Efe Teoso kitate amaka, era kasomebana yifo hiri ni ya.

18 Otara kasomi nofare ya yama tiwatohi fahi towisawa: Tika teoso me ota narifarabone otake. Tika yama kanamori oro hiri ni tohaha ota nofarihi nabone otake".

19 Faya Nabokotonoso hami kite katoma hiri nematamonaka me ni ya, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati. Ati ehene yifo me yokamakemetemoneke mata ya hiwe kitahabonehe. Hiwe kitamisi 7 nemetemoneke.

20 Hinaka saotato me one kitabote me tohaha mera yosehimatamonaka, me me wete nabone mati, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati, me me were hiwitiabone mati yifo hiri ni ya.

21 Faya me me wete na me me were nemetemoneke yifo hiri ni ya, me ka makari kihi, makari mese, makari isi, sabeo, makari one naro.

22 Towisawa ati kite ati me hikatabe ka yifo hiwe kitehemetemoneke mata ya. Yifo hiwe kiti ka saotato me ahabemetemoneke, me me were towitia mati yifo hiri ni ya.

23 Faya me foro nemetemoneke yifo hiri ni baikani ya, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati, me wete na mati.

24 Faya Nabokotonoso noko awe waremisehimatamonaka hibati ya. He ya tataba mera aate nematamonaka. "Me terei rani me awine, me me wete hina mati, me me were hiwitia mati yifo hiri ni ya?"

"Ee towisawa", me ati nemetemoneke.

25 "Me te awa ha, me 4 na mati, me owaha mati, me yaka na mati yifo baikani ya, me wete ra mati, me noho tora mati. Me terei na me ya tabehi teoso me ka owa awi tohaka".

26 Faya Nabokotonoso tokomakehimatamonaka yifo beheri ya. Ati yana nematamonaka. "Sataraki, Mesaki, Abetineko, teoso me nafi ka Hiti nanarifa mati. Te tasisi nahi. Te kamahi ahi".

Me terei na me tasisi nemetemoneke yifo ya, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati.

27 Hibati ya me kakehemetemoneke me terei na me beheri yokana ya, me me awahabone mati, berefeto me toha, kofenato me toha, towisawa ya tataba me toha na mati. Faya me me awehemetemoneke, me noho tora mati yifo ihi. Me tati kone hatirihi, me ka makari hatirihi, yifo hasawiri mahi me weye rihi, nemetemoneke.

28 Nabokotonoso ati yana tasehimatamonaka. "Me ka Teoso e kahiyarahi, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na me ka Teoso. He nanarifa yosehi he nonofa mera kasomareka. Efe mera kasomebona me hine towisawa ati me kasawariharake. Teoso me one me me nofara me me narifarabone me ati narake. Me ka Teoso ohari ta me narifabone me ati narake. Me ahabi ya me ahaba nabone me ati narake, me ahabi me nakomera mati.

29 Makoni owati e nabone oke ahi: Sataraki, Mesaki, Abetineko me na me ka Teoso hiyaremona me ati na me atiba wataraboneke, me nafi, tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati. Hahi ati e ne ne ya me ti hinehibonaka owati ihi, kote hinama tohehibonaha. Hinaka yobe me hinahabiha hinehibonaka owati ihi, hasabote tohehibonaha. Teoso owa me ka Teoso nima neba watakara, era kasomari.

30 Faya towisawa ati ehene Babironia ka me ka hiti ehebote me tohawehemete-
moneke, Sataraki, Mesaki, Abetineko me na mati.

4

Nabokotonoso rabikematamonaka.

1 "Towisawa ama oke Nabokotonoso owa. Te ka yama hanibone amake haro, tabora
nafi ka me te, te ati yoro tokana te, te winaha te yama nafi ya. Te taminahi.
2 Yama okominahabone onahara oke te ni ya, yama fotaha Teoso hiri hinaharo owa
ni ya, teoso me nafi ka Hiti.
3 Yama hinamoa fotate amake. Yama hiri hina kita te amake.
Towisawa tohi ahabatereba amaka. Era yosi fawa tere amaka.
4 Nabokotonoso oha towisawa ka yobe ya owina otaminamaro ama oke, oko
kokoriri ni watara owa.
5 Faya yama soki one ya owatamiha oko wata owa kanakomehamaro ama oke. Oko
kama ya oforiha wata ya yama yofina owaha kokoriri onamaro ama oke.
6 Faya owati ihi Babironia ka yama wawato me nafi kakehamaro me amake owa
ni ya, oko wata yama hinamoa me kaminabone me ona mati owa ni ya.
7 Yama wawato me toha, inawa me toha, me na me yoro tokana me kakeha me ni
ya oko wata okominahamaro ama oke. Yama hinamoa kamini me watoramaro me
amake.
8 Manakobisa Tanieo kamakimari amaka fahi owa ni ya, oko wata okominabani
owa he ni ya. (Efe Tanieo ino owa Beotesasa tohaka, oko teoso ino weye nari. Teoso
me kitaha me kanamori sawiha me awineke he ni ya.)
9 Owati e namaro ama oke he ni ya: 'Beotesasa yama wawato me ka hiti tihaha tiwa
owato oke, teoso me kitaha me kanamori sawi karo tiwa ni ya. Yama e watora tiwato
tike ha tiwa ta. Yama tiwatorahaba wataramone onara oke. Oko wata okominabone
oke tiwa ni ya. Faya yama hinamoa tikaminabone tike owa ni ya.
10 Oko kama ya oforiha oko wata e nara oke ahi owaharo. Wata ya yama owakatoma
awa owahara oke waharo wami baikani ya, nemeharo mata ya.
11 Awa yanaharake. Kitaharake. Awa ini tati biri kobo tomisarake neme ya. Tabora
nafi ka me hiwaharake yama yabo ya.
12 Awa afe amosa, boni tama, narake, me nafi hikababonehe. Ini baforine ya
yama kabani ka bani me wina, ini ya neme ka bani me wina narake. Bani me nafi
hikabarake, boni'.
13 'Kama ya oforiha owatamiha wata ya yama owakatoma Teoso ka owa owahara
oke, Teoso nanarifa, kakehari neme ya.
14 Ha ni kitareka. "Awa te ka nahi. Ini te ti, afe te bata, boni te were towiti nahi.
Bani me watamariyahi ini baforine ya. Bani me one watamarihi niyahi ini ya.
15 Mate ta ahabariyahi, habi ya tabaharo, wete naro feho borosi ya famaha ya. Mate
habi ya tabaha tohasa naboneke wami ya, masiri baikani ya".
"Efe winehibonaka yama kabani ya, bani me ya tabahari. Afa me nima nebonaka,
mese afahari yama tanafari ihi.
16 Hinaka yama nima ni e namaraboneke mata, e ka yama nima ni nima. Bani me
ka yama nima ni nima hinaka yama nima ni nawahaboneke, Teoso ati ehene. Bani
nima ne ka faha fowe 7 naboneke".
17 "Efe yama hiyara hiri nemona Teoso hinareka. Teoso ati e ne ati he nanarifa
me kamininekе, Teoso ka one mati. Tabora nafi ka me winaha me hiwatobonaka
waha, teoso me nafi ka Hiti, tabora nafi ka mera yosehari. Owa amosiba watakarana
towisawa tohi Teoso hinofe ya towisawa tohehibonaka ati ehene"'.
18 'Towisawa Nabokotonoso oha afa oko wata amake. Beotesasa wata yama
hinamoa tikaminahi waha owa ni ya. Babironia ka yama wawato yama kamini me

watohaba me watakere. Ha tiwa kamini tiwatoaboneke, teoso me kanamori sawi karo tiwa ni ya'.

19 Manakobisa Tanieo Beotesasa tohe yama wati nawahe kokoriri nemari amaka. Towisawa hihiyaremarika. "Beotesasa kokoriri tirahabone tike wata ihi, yama wata hinamoa ihi toha naro'.

Beotesasa ati yana nemarika. 'Oko hiti yama wata hinamoa hiyakere. Yama hiyara kakehaboneke tiwa ni ya. Afa yama hiyara kakerene kakehaba amake tiwa ni ya. Tokehene amake tiwa me nofara me ta me ni ya.

20-22 Wata ya awa tiwahani ama tike towisawa. Awa e nanike ahi: Awa yanaha kitahanike. Ini tati biri kobo tomisanike neme ya. Tabora nafi ka me hiwahanike yama yabo ya. Afe amosa, boni tama, nanike, me nafi hikababonehe. Ini baforine ya yama kabani ka bani me wina, ini ya neme ka bani me tabori na, nanike. Afa awa ama tike. Towisawa ehebote ama tike, tikita tiwa. Kobo timisa tike neme ya, tika amosi nafiha tiwa. Tabora nafi ka me tiyose tike, yama yabo ka tabora ka me toha na mati'.

23 'Towisawa Teoso ka owa tiwahani tike, Teoso nanarifa, kakehari neme ya, ati saihari, ati e nari ahi: "Awa te ka nahi, ahababonehe. Mate ta ahabariyahi, wete naro feho borosi ya famaha ya, tohasa nabonehe masiri baikani ya. Habi tohasa naboneke wami boti ya. Mese afehibonaka yama tanafari ihi. Winehibonaka yama kabani ya bani me ya tabahari, faha fowe 7 na ya"'.

24 'Towisawa tika wata yama hinamoa e nineke ahi: Yama hiyara hiri tinahamone teoso me nafi ka Hiti ati nareka.

25 Makoni ati ehene me ya titabamarabone tike. Tiwinawahabone tike yama kabani ya bani me ya titaba tiwa. Masiri tikababone tike bowi me nima, timese afaha tiwa yama tanafari ihi. Tika faha fowe 7 nabone tike, tiwati e nabone tiwa ahi: "Teoso me nafi ka Hiti tohe tabora nafi ka towisawa mera yosete amaka. Towisawa tohi me hinofi ya towisawa me hinihaboneke, fare ati ya", tinahabone tiwa. Tiwati e ni ya tika yama nawaha ahababone tike fahi'.

26 'Awa mate habi ya tabaha ahabarahabone Teoso nanarifa hinahani yama nateba namoke tiwa ni ya, e naro ahi: Yama toyabo ya towisawa tihamatasabone tike, tiwati e ni ya ahi, "Neme ka Teoso e nafi yosete amaka", tina tiwa.

27 Makoni owati e nabone oke tiwa ni ya towisawa: Tika yama hiyara fawa tinihabone tike, yama amosa hiri tinahabone tiwa. Yama hiyara ya me hiri tikanamarabone tike, tiyahawaha tiwa me ni ya. Tiwehene e ni ya afa yama hiyara kakeraba awineke tiwa ni ya'.

28 Wata yama hikamina nima na nemetemoneke towisawa Nabokotonoso ni ya, e naro ahi:

29 Faha fowe oharia ahaba nowati ya towisawa Babironia ya sawi hinaka yobe bari ya yaka ne ati yana nematamonaka.

30 'Afa Babironia ka sitati amosake kasiro ya. Owehene amake, oko winibone hiri onamaroho, towisawa kitabote oha owa, oko amosi me nafi awahabone owa, owa me kahiyarabone owa'.

31 Hiyarasa ne ya yama ati saihemetemoneke neme ya. 'Towisawa Nabokotonoso tiwehene hiyarineke. Makoni yama hiyara kakehaboneke tiwa ni ya Teoso ati ehene, e naro ahi: Towisawa tihamarabone tike mata Teoso ati ehene.

32 Ati ehene me ya titabamarabone tike. Tiwinawahabone tike yama kabani ya bani me ya titaba tiwa. Masiri tikababone tike bowi me nima. Tika faha fowe 7 nabone tike, tiwati e nabone tiwa ahi: "Teoso me nafi ka Hiti tohe tabora nafi ka towisawa mera yosete amaka. Towisawa tohi me hinofi ya towisawa me hinihaboneke, fare ati ya", tinahabone tiwa. Tiwati e ni ya tika yama nawaha ahababone tike fahi'.

33 Hibati ya Nabokotonoso afa yama Teoso nanarifa hikamina hiri ni yana tonehimatamonaka, Teoso ati ehene. Me ya tabamarehimatamonaka. Mese nafi afehimatamonaka yama tanafari ihi. Tati kone yane tati kone yabohimatamonaka sibiri efe nima. Yehe ataro yabo nematamonaka neme ka bani me ye atari nima.
34 Faha fowe 7 na ahabi ya Nabokotonoso oha onokomisaro ama oke neme ya. Faya oko rabiki fawa naro ama oke. Faya teoso me ka Hiti okahiyararo ama oke, sawi fare tohatehari. Amosabote tohehimona onehiri amaka.
Towisawa tohi ahabatereba amaka. Era yosi fawa tere amaka.
35 Tabora nafi ka me kitakere ehene. Fara yama hinofa hiri te amaka, neme ka mera yosehari, bofe ka mera yose nari. He me kasawarihaba me watakere. Me watarihi ke, he me aate naba mati, 'Himata ebe tina ama tiri?' me ati naba mati.
36 Teoso ati ehene oko rabiki fawa na oko yama amosi Teoso ta nameri amaka owa ni ya, owa me kahiyarabone owa towisawa oha owa. Oko nanarifa owa me siba naro me amake. Faya me ati ihi towisawa ohamatasaro ama oke. Oko yama amosi fiya tonaro amake waha mata ya.
37 Faya towisawa Nabokotonoso oha neme ka towisawa okahiyarine oke waha, amosabote tohehimona onahari, ehene nafi amosari, ehene hiyareba watarari. Era e kahiyari ya yama watohibonaka era hiri kabona ka yama, e kokoma nabone e, ehene".

5

Beosasa mera mari nematamonaka.
1 Towisawa Beosasa he ya tataba me honaha mera mari nematamonaka, mio me toha mati. Marina ya me sawiha me ya tabe fi fawehimatamonaka.
2 Fi fawe faya mera yosehimatamonaka, kobo me kakamabone mati, one oro hiri ni toha, one barata hiri ni toha naro, Serosarei ka teboro ka kobo, bati Nabokotonoso tohe hiyabemete fahi. Afa kobo ya fi fawehibona ati nematamonaka, me ya tabahari, he ya tataba me toha, fati toharawa, haha hine ya hikanahiwarawa toharawa naro, fati amarawararo.
3 Faya kobo oro hiri ni tohaha me kakamemetemoneke, Serosarei ka teboro ka kobo, afa kobo ya towisawa fi fawehibanoho, me ya tabahari, he ya tataba me toha, fati toharawa, fati hine ka toharawa naro.
4 Fi me fawaha teoso bara me me kahiyaremetemoneke, me kanamori oro hiri ni toha, barata hiri ni toha, borosi hiri ni toha, feho hiri ni toha, awa hiri ni toha, yati hiri ni toha na mati.
5 Hibati ya e yehe fotokia yama hani rawi ni yana tonehemetemoneke towisawa ka yobe ka yama bari kani tori mese ya, nabarina tabori kawari yabori ya. E yehe yama hani rawi na towisawa hekatomemetemoneke.
6 Faya noko toba tonehimatamonaka. Yama nakome fanako fawa tokane hoyahoya kana nematamonaka.
7 Faya towisawa yama wawato me ini hiri nematamonaka me yoro tokana mati, inawa me toha na mati, Babironia ka yama wawato mati. Me kobo namakia mera hiyarematamonaka. "Hahi yama hani kawana ati watohi ati hikamini ya owa ni ya owakawehibonaka yama amosa ya. Owati ihi makari mamawa na weye, kasaro oro hiri ni toha weye, me nafi ka hiti tohawa, nebonaka, towisawa me famaha me ka owa tohawahari".
8 Yama wawato me nafi kake yama hani ati me watoremetemoneke. Ati kamini me hiwatorihi hinehemetemoneke towisawa ni ya.
9 Faya towisawa Beosasa kakome nafimisehimatamonaka. Noko toba toni kitamisa nematamonaka. He ya me tabaha me honaha me ihiba me watoremetemoneke.

10 Faya towisawa mati towisawa me ati mitahani kakehemetemoneke marina
tabori ya. "Towisawa tihabateriyahi fara yama tohaha ya", ati nemetemoneke.
"Kakomerima tinahi. Tinoko toba toni fawa nahi.
11 E ka owa e taboro ya winaka, he ni ya teoso me kitaha me kanamori sawi kari.
Abi sawi ka yama ya me hiwasimatamonaka, yama wato nafihari, fara teoso me ka
yama wato nima hinaka yama wato naro. Abi towisawa Nabokotonoso tohe ati ehene
yama wawato me ka hiti tohawematamonaka, yama wawato me yoro tokana me ka
hiti.
12 Abi ehene e nematamonaka, Tanieo ka yama wato nafi karo, e ka wata
kamini wato, yama nihina ra kamini wato, ne karo. Tanieo tohe towisawa ino
hinawatematamonaka, Beotesasa tohebonaha. Tanieo ino hiri tinahi, kakehibana.
Yama hani ati kamini watohibonaka. Ati hikaminaboneke tiwa ni ya".

13 Faya Tanieo me kakamemetemoneke towisawa ni ya. Towisawa hihiyaremata-
monaka. "Efe Tanieo ama ti, Sota ka me ka owamata tiwa, me me hekamemete mati,
yama mowa ni nowati ya?
14 Tiwa me kaminarake owa ni ya. Teoso me kanamori sawihamone me ati narake
tiwa ni ya. Makoni tika yama wato nafihamone me ati narake.
15 Yama wawato me me kakamarake owa ni ya, yama hani kawana ati me wato-
habone mati, ati me hikaminabonehe owa ni ya. Yama hani mera kasawariharake.
16 Yama kamini tiwatohamone me ati narake, yama nihina ra kamini tiwato
tinamone tiwa. Yama hani kawana ati tiwato ya ati tikamina tini ya owa ni ya owati
ihi makari mamawa na weye, kasaro oro hiri ni toha weye, me nafi ka hiti tihawa,
tinahabone tike, towisawa me famaha me ka owa tihawaha tiwa".

17 Towisawa ati Tanieo mite ati yana nematamonaka. "Tika yama manakone fotaha
hine tohake tiwa ni ya. Me one ta tekawabone tike. Tika yama onofara yama hani
ati oyababone oke, ati okominabonehe tiwa ni ya towisawa".

18 "Towisawa abi Nabokotonoso tohe kitabote tohehimarika, hinaka yama amosi
nafi naro, teoso me nafi ka Hiti tohe ati ehene.
19 Efe Teoso ati ehene towisawa ehebote tohehimarika. Makoni tabora nafi ka me
hinakomehemarika, me ati yoro tokana mati. Haha me ahababone towisawa me hina
me ahaba, haha me hasi nabone me hina me hasi, namaroke. Haha me hinawatabone
me hina me hinawata, haha me hiyababone me hina me hiyaba, hinamaroke, fare
ati ya.
20 Manakobisa yama one ya hiwa kahiyare towisawa tohamarebona Teoso hinehi-
marika. Hinaka yama amosi fawa namaroke Teoso ati ehene.
21 Me ni ya winamarebona Teoso hinehimarika. E ka yama nima ni nima hinaka
yama nima ni namara, bani me ka yama nima ni nima hinaka yama nima ni
nawahemeteke Teoso ati ehene. Yama kabani ka someto me ya tabawemataka, masiri
kabahari bowi me nima. Mese afa nemataka yama tanafari ihi. Faya yama toyabo
ya rabiki fawa nemataka fahi, ati yana nawahari, ati e nari ahi: 'Teoso me nafi ka
Hiti tohe tabora nafi ka towisawa mera yosete amaka. Towisawa tohi me hinofi ya
towisawa me hinihaboneke, fare ati ya', ati nari".

22 "Ha tiwa Beosasa tiwa efe biti tihaha taminemata tiwato tikana tiwa tikahiyara
kokoma tikere.
23 Tika amosi fiya tonamone tine tike neme ka Hiti amosi ya. Tiwati ihi hinaka
teboro ka kobo me kakamanike, afa kobo ya fi tifawabone tiwa, me ya titaba tiwa,
tiwa ya tataba me toha, tika yibote toharawa, tika yibote hine ka toharawa naro.
Teoso bara me tikahiyarani tike, me kanamori oro hiri ni toha, barata hiri ni toha,
borosi hiri ni toha, feho hiri ni toha, awa hiri ni toha, yati hiri ni toha na mati.
Afa teoso yama me awarihi, yama me mitarihi, yama me watorihi ke. Afa teoso me

tikahiyara Teoso yokana ta tikahiyararani tike. Yama hiri tinaha nafi efe Teoso ehene amaka. Tika ahabi nofe ya tihaba, tika hasi ni nofe ya hasi, tinahabone tike, ati ehene.
24 Makoni ati ehene e yehe yama hani rawi kananike yama bari kani ya".
25 "Yama hani ati e nineke ahi: Mene, mene, tekeo, baresi".
26 "Afa kamini amake haro. Mene ati e nineke ahi: Towisawa tihi ka yama amo ni Teoso tomi kanaka. Towisawa tihi ka yama amo ni ahabakibone Teoso ati ehene".
27 "Tekeo ati e nineke ahi: Tiwehene amosiba watakere Teoso hiwaharo. Yama kanahari nafira nima tine tike, kanahari me tomi hikanaro barasa ya".
28 "Beresi ati e nineke ahi: Towisawa tihi ka tabora me ebe kanahabanake. Me hihahabanake Metia ka me ya Besia ka me tabaha mati, Teoso ati ehene".
29 Faya Beosasa ati ehene Tanieo me weyeye nihemetemoneke makari mamawa na ya. Namiti ya kasaro oro hiri ni tohaha ya me weyeye hikani, me nafi ka hiti tohawa, nematamonaka Beosasa ati ehene, towisawa me famaha me ka owa tohawahari.
30 Afa yama soki ya Beosasa Babironia ka towisawa tohe me nahabiemetemoneke.
31 Tario Metia ka tohe Babironia ka towisawa tohawematamonaka, hinaka ano 62 tohaharo.

6

Tanieo me koro nisemetemoneke riao me hoti ya.

1 Towisawa Tario tohe kofenato mebone 120 me tohaha mera wasimatamonaka, tabora nafi ka yama me kakatomahabone mati.
2 Kofenato me ka hiti mebone me terei na Tario mera wasi, nematamonaka. Afa me terei na me ka owamatamona amaka Tanieo. Kofenato fara me ihi me kaminabone towisawa ati nematamonaka me ka hiti me terei na me ni ya, towisawa ka yama kakatomi me amosabone mati.
3 Faya Tanieo ehene aamosa tohehimatamonaka, me ihi kakatomahari. Makoni me nafi ka hiti Tanieo tohawebona towisawa ati nematamonaka waha.
4 Towisawa Tanieo nofe ati tamine me one mita yama me nofarabone me ati nemetemoneke, kofenato me toha, me ka hiti me famaha me toha na mati. Tanieo ehene hiyare me siba nemetemoneke, towisawa ka yama kakatomahari. Ehene hiyare me hiwasi ya me hora hikanebona me hinehimatamonaka towisawa ni ya, me ka hiti tohamarebonaha. Tanieo ehene hiyare me siba na yama me hikasawariemetemoneke, Tanieo ehene hiyareba watare karo. Me ka yinero iharihi, hinaka yama ahi ni hiyaraba watarihi, nemetemoneke, towisawa ka yama kakatomahari.
5 Tanieo ehene hiyare me wasira faya me ati yana nemetemoneke. "Tanieo ehene e hora kanehiba e wasirabone eke, towisawa ka yama kakatomahari. Ehene owa e siba nebanaka, hinaka teoso narifari, teoso bare nofahari".
6 Faya kofenato me toha, me ka hiti me famaha me toha na me tokomakemetemoneke towisawa ni ya, towisawa me hiyarabone mati. "Towisawa Tario tihabateriyahi fara yama tohaha ya.
7 Ota abe hiyara ota nafi ati e nineke ahi, kofenato mati, kofenato me ka hiti mati, berefeto mati, e ka hiti me one toha na me ota. Tiwati ka yama hani me rawi naboneke tiwati ihi, ati e naro ahi: Yama wehe 30 tohaha ya me nafi tiwa aate naboneke tiwaharia tiwa towisawa. Teoso me one me aate rihi, e one me me aate rihi, naboneke. Hahi me one aate ne ya me koro hinisebonaka riao me hoti ya, riao me hikabebonaha.
8 Towisawa afa yama tikaminabone tike, tiwati hani me rawi nibone karo. Towisawa tihaha tiwati ihi tiwati hani me rawi ni ya yama tohawahaba wataraboneke. Metia ka me ya Besia ka me tabaha me e tohaha e ka towisawa ati hano tohawatere amaka".

9 Towisawa Tario me ati nofe afa yama hani me rawi kanabone ati nematamonaka. Yama hani hawa tohehemetemoneke.
10 Towisawa ka yama hani tamine Tanieo mite tokomematamonaka fare hinaka yobe ya. Tokomisematamonaka fare hinaka kowahato ya, hinaka yobe bari ka owa towitaremisehi ya. Kowahato ka nokobi bite wanehemetemoneke Serosarei tohi ka yama ka ya. Nokobi se kane iso yobati ya itaririse Teoso haha tohehimatamonaka, "Faya amake" ati nari, ha ni terei hinahari fara yama wehe oharia ya. Fare ehene totoha tohe ehene tohasa nematamonaka, towisawa ka yama hani tamine mite ya.
11 Afa Tanieo kakako me toha me tokomake Tanieo me towasimakiemetemoneke Teoso ha nari, aate hinahari, he kasomebonaha.
12 Faya me tokomemetemoneke towisawa ni ya me aate hinehibonaha, hinaka yama hani me kamina mati. "Tiwati ka yama hani na awineke, ati e naro ahi: Yama wehe 30 tohaha ya me nafi tiwa aate naboneke tiwaharia tiwa towisawa. Teoso me one me aate rihi, e one me me aate rihi, naboneke. Hahi me one aate ne ya me koro hinisebonaka riao me hoti ya, riao me hikabebonaha, tika yama hani ati na awineke".
"Keye amakere", towisawa ati nematamonaka. "Oko yama hani ati amake. Yama tohawahaba wataraboneke. Metia ka me ya Besia ka me tabaha me e tohaha e ka towisawa ati hano tohawatere amaka".
13 Faya me ati yana tasehemetemoneke. "Tanieo tika yama hani ati nofakara towisawa, efe Tanieo Sota ka me ka owa, me me hekamehemete mati yama mowa ni nowati ya. Tiwati nofare awaka, fare Teoso ha ni tohasa nari, ha ni terei hinahari fara yama wehe ya".
14 Towisawa me ati mite yawi nafihimatamonaka. Faya Tanieo kasomebona ati nematamonaka. Tanieo kasomibona siba ne yama hikasawari bahi tokamatematamonaka fahi.
15 Faya me tokomaketasemetemoneke towisawa Tario ni ya. "Towisawa yama wati tiwahahi ahi. Towisawa tihaha tiwati ihi tiwati hani me rawi ni ya yama tohawahaba wataraboneke. Metia ka me ya Besia ka me tabaha me e tohaha e ka towisawa ati hano tohawatere amaka".
16 Faya towisawa mera yosehimatamonaka Tanieo me tonakamabone mati. Tanieo me kakama me koro hinisematamonaka riao me hoti ya. Towisawa Tanieo hiyarematamonaka. "Tika Teoso tiwa kasomaho, narifi fare tihahari".
17 Yati ehebote me kakama riao me hoti noki bori me bari kanemetemoneke. Faya nokobi towisawa moya kanematamonaka fara hinaka aneo ya, he ya tataba me ka aneo toha na ya, Tanieo me kasomaba me wataribone karo.
18 Faya towisawa tokomematamonaka hinaka yobe ya. Yama soki ya amo ni watorematamonaka. Tafarihi nematamonaka. Me yayai hinihebona mera nofarematamonaka.
19 Yama hiba wa ni ya towisawa yana ne tokomakabote nematamonaka riao me hoti ya.
20 Yaka toname riao me hoti yabori ya Tanieo ha nematamonaka, ati kokoriri nari. "Tanieo Teoso yati ne nanarifa tihaha tika Teoso tiwa kasomi watohino awa riao me ni ya, narifi fare tihahari?"
21 Faya Tanieo ati yana nematamonaka. "Towisawa tihabateriyahi fara yama tohaha ya.
22 Oko Teoso he nanarifa yosekiareka, riao me inohoti boko nebonaha. Owa me noho tonihararake, owehene hiyara watari karo Teoso ni ya. Owehene hiyara watarihi ke tiwa ni ya towisawa".
23 Towisawa yayai ni nafihimatamonaka. Mera yosehimatamonaka, Tanieo me itihabone mati hoti ya. Me hitihi me hiwe hihiya neba wataremtamonaka, Teoso hekatomebona ati ne karo.

24 Manakobisa towisawa ati ehene me me kakamemetemoneke, Tanieo me yokoha mati. Ati ehene me me were nisemetemoneke riao me hoti ya, me ka yiboterawa ya me tabaha mati, me ka matehe toha na mati. Wami ya me foro ri ya mata riao me me warara hinehemetemoneke, me tone nafi me baka hina mati.
25 Manakobote towisawa Tario ati ehene yama hani me rawi kanemetemoneke he ati kaminabonehe me nafi ni ya, tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati. Yama hani ati e nemetemoneke ahi: "Te taminahi.
26 Towisawa oha owati e nineke ahi: Tanieo ka Teoso me nakome, me hinofa, hinehibonaka, me nafi, tabora nafi ka mati.
Efe Teoso yati te amaka. Ahabaterebonaka fara yama tohaha ya. Era yosi fawa terebonaka.
27 Era kasomate amaka. Yama fotaha hiri te amaka, neme ka yama toha, bofe ka yama toha naro. Tanieo kasomenoka, riao me kitaha me hinabowarebonaha".
28 Faya Tanieo sawi amosematamonaka Tario towisawa tohe ka yama ya, Siro towisawa tohe ka yama toha na ya, Siro Besia kari.

7

Yama 4 narawa watari Tanieo awehimatamonaka.
1 Yama soki one ya Beosasa Babironia ka towisawa tohe ka ano taiti tohi ya Tanieo fare hinaka kama ya forehi watamimatamonaka. Watari ya Teoso yama namohimatamonaka. Tafihi yama hani rawi kanehimatamonaka yama watari hiwaha kaminari.
2 Afa amake haro rawi hinehemete: "Haha yama soki ya owatamiha boni kitaha watari owahara oke kakirawaro yama nafi ya, faha rike hiri naro ma nafiha ya.
3 Faya yama fotarawaha katafirawa kimisarawarake hibati ya ma ya yama 4 narawaro, awi hiyaya narawaro, one awi ya awi toharawararo.
4 Tai toha riao awi nima awi narake, sibiri efe nima afe naro. Yama owakatoma mani me soba hiwitikimaharake. Me hinawamisa isi ya yaka narake, e yaka ni nima. E ati boti nima ati boti nawaharake".
5 "Afa ketebe ka one awi e narake oso awi nima. Isi ya wamisa bani tahari tone terei ne mo kanahareka inohoti ya. Yama barabisa ati yana narake ati e naro ahi: 'Yana tinahi bani me ime tamaha me ime tikabibeya', ati naro he ni ya".
6 "Afa nowati ya yama one owatasahara oke, yome awi ya awi tohaharo, tati 4 na bari ka mani afe 4 tokaha naro, bani biti efe nima afe naro. Haha yama Teoso ati ehene me nafi yoyosebone amake".
7 "Yama terei narawa nowati ya yama one yotoha Teoso hinamoa awi yofini mati tohaharake. Kitaharake kasiro ya. Ini yaboharake ini feho tohaharo. Era kabi ya era sibi naboneke. Yama hikaba hasi na baro naboneke mani ya hinahabihabonehe. Haha yama hihiya nabisarake. Haha terei narawa awi ya awi tohara warabi awe 10 tokaharake.
8 Warabi awe owakatoma warabi awe one yanamakeharake, nafiraro. Fara warabi awe one basakani ya kawariarake. Warabi awe terei kana me bore hikanarake warabi awe yotoha nafira taboribonehe, noki naharo, e noko nima. Warabi awe yotoha ati saiharake fara inohoti ya hine kahiyaraha ati".
9 "Yama owakatomasa ona yama owahara oke towisawa me nanahori me si hikaniharo. Towisawa iitari owa ya itaririsareka, fara yama tohateha ya tohahari, borone sawahari neme sabi nima, tati kone sasabohi nari ofeya kone nima. Iitari kakaroro kana kihi awi e narake yifo hiri ni awi nima.
10 Iitari ka yama ya faha yifo hiri ni toaha tokisarake. Me tamaha me hikahiyarareka itariari iitari ya. Me tami mati toha me isi ya me naoharake he nokosi

ya, he ya me tabaha mati, he nanarifa mati. Faya me nafi ihi manakone nahabi yana tonaharake fahi. Yama hani me se narawarake".
11 "Yama owakatomasa oni ya yama warabi awe nafira ati fara tohasa narake era e kahiyara e ati hiri naro. Faya aya yama yotoha me nabowarake, owaharo, warabi awe nafira kihi. Abohi kote me sibi hina me were hinarake yifo ya.
12 Yama one terei narawa kiti me fawa hiniha me waka hirawararake mata. Sawi totoyabo kawaharawaboneke Teoso ati ehene".
13 "Aya Teoso yama hinamoa ahi afa yama soki ya e nima ne owahara oke, kakehari neme sabi ya. Tokomakehareka hahi fara yama tohateha ya tohehi ni ya. Me hikaminareka me hinamoari he ni ya.
14 Teoso hekawareka towisawa kitibona ya. Me hikahiyarebona Teoso hinareka, me ka towisawa tohe kari. Mera yosehibona Teoso hinareka, me ka towisawa tohe kari. Makoni me nafi hinarifebonaka, tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati. Kiti ahabihinaterebonaka. Mera yosi fawa rihi tehibonaka".
15 "Yama Teoso hinamoa owa ero nihara oke. Kokoriri onahara oke yama owaha ihi.
16 Haha me naoha me ka owa ni ya okomakehara oke aate onebanoho, yama owaha kaminebonaha. Yama kamine ati e nareka ahi:
17 'Haha yama fotarawa 4 narawa nima towisawa me tehaboneke, bofe ka me nafi me me mowa tehabone mati, me tabori me ihawatehabone mati.
18 Manakobisa yama toyabo ya me me yosematerabonеke. Teoso kiti mati tohehi ka me ta me me yosetehaboneke Teoso ati ehene. Afa me me yosetehaboneke fara yama tohaha ya', ati nareka".
19 "Haha yama yotoha tamine miti tabiyo owara oke, hihiya nabisaro, awi yofini mati tohaharo, ini feho toha, ye atari borosi toha, naro, era kabi ya era sibi naro, yama hikaba hasi na tai naro tame ya, ahababonehe.
20 Afa tamine kamini tabiyo owa, onara oke, warabi awe 10 naro, warabi awe one yanamakeharo. Warabi awe terei na tabori warabi awe oharia ihawarake. Warabi awe one kiti ya kiti fiya tona awineke, awi. Noki naha, fara inohoti ya ati sai, narake hine kahiyaraha ati.
21 Yama owakatoma afa yama warabi awe yama mowa ni yana tonaharake, Teoso ka mera mowa naro. Mera kasawari yana tona
22 hahi fara yama tohateha ya tohehi kobo namareka. Mera kasomareka, Teoso kiti mati tohehi ka mati. Me amo ni kobo namone Teoso ati nareka me nafi yosi me yana tonahabone me amo ni".
23 "Me ka owa ati e tasareka ahi, yama kaminatasahari: 'Haha yama yotoha towisawa me amake. Me yosi ka yama hihiya naboneke. Me nafi me mowa ni ya me kitaraboneke me ihi. Faya me nafi tabori me ihawahaboneke. Tabora nafi ka yama nafi me nahabiaboneke. Me ka yama watamaraboneke.
24 Haha yama warabi awe 10 tokaha towisawa me 10 na metebone mera kamininеke, afa me ka towisawa mati. Afa me 10 na me nowati ya towisawa owa natehibonaka, haha towisawa me tai toha me ihi ya ehene toharari. Towisawa me terei na me kitaterabonеke ehene.
25 Teoso kitehi hiyaremona ati tebonaka. Teoso ka mera hiri kitebonaka yama hiyara ya. Teoso ati ka yama hani ati hinihawahabone hitehaboneke. Teoso ka me ka marina amo ni tonihawahebona ati, tebonaka. Teoso ka mera yosetehibonaka ano terei na one kote tohaha ya.
26 Afa yama nowati ya ehene amosi tabiyo sowisi siba hine ehene hiyaremona hitehibonaka. Yama e na ihi mera yosemarebonaka. Kiti fawa tehibonaka fahi.
27 Manakobisa Teoso ati ehene Teoso kitehi ka me me yosetehaboneke waha. Ati ehene me kitatehaboneke. Ati ehene me me hikahiyara hitehaboneke. Tabora nafi

ka me me yosetehaboneke, me yosi me fawa ra mati. Bara me hinarifatehibonaka. Ati bara me hikatabebonaka'".
28 "Yama kamini yowineke haro. Tanieo oha oko kokoriri ni fara tohasa nara oke owati boti ya, onoko baki toba tonaha owa. Yama kamini onofarihi onara oke".

8

Kanero ya kabirito me famaha mera Tanieo awehimatamonaka, Teoso me hinamoa mati.

1 Beosasa towisawa tohe ka ano famaha nowati ka ano ya yama one Teoso hinamotasa owahamaro oke.
2 Orai ka faha witi ya osawihemete owa awine oke, sitati Sosaha ya, Erao ka sitati. Sosaha ka yama bari kani nate amake.
3 Faya kanero warabo ewene yabokime owibote onahamaro oke faha kaya ni yabori ya. Warabo ewene yani yotohino yabo mati tohemarika.
4 Kanero warabo ewene ya yama saka nemarika, bahi totoka toha, bahi kakamaki beheri toha, bahi totoka beheri toha na ya. Bani me toha, e toha na mera katomemarika. He me kasawarihaba me watarihi, me hasi naba me watarihi namaroke. Fara yama hinofa hiri nemarika kiti nafimisahari mata ya.
5 Afa yama wati owaha kabirito owahamaro oke kana ni kakehari bahi totoka ya. Kana ni kite ka ye ataro kawaremarika bofe ya. Warabo ewene oharimarika, yaboharo, noko basakani ya wanaharo.
6 Kana ni tokomakemarika kanero wai ka yama ya, aya owibahari faha kaya ni yabori ya, warabo ewene famahari, he fito kanebanoho kita ya tokahari.
7 Kabirito owehi hami kitehimarika, kanero fito kanahari, he warabo ewene famehi baka kasahari. Kanero kitiba wataremarika he kasawarihibana. Kabirito kanero nasohimarika bofe ya. Kanero tai nareka. Me wataramaroke kanero me kasomaba mati, kabirito hami ehene.
8 Kiti nafimisemarika. Kiti nafi ya warabo ewene me baka hise taboro ya warabo ewene owa kowato ne yanamakemarika, yaboharo. Hahi warabo ewene kowato ne bahi kakamaki ka ya yana, bahi totoka ka ya one yana, bahi kakamaki beheri ka ya one yana, bahi totoka beheri ka ya one yana namaroke.
9 Efe warabo ewene kowato ne owa ya warabo ewene nafire yanamakemarika. Bahi totoka beheri ya kiti nafimisa, bahi kakamaki ya kiti nafimisa, wami taminabote Ihayeo tohaha ya kiti nafimisa nemarika, warabo ewene.
10 Warabo ewene yani kitehi kobo nemarika amowa me tabori ya, amowa neme ka saotato mati. Amowa me one were nisemarika bofe ya, me tai hinahabani mati.
11 Warabo ewene amowa me ka hiti mowa nebona ati nemarika. Ehene bani me me ta namaramaroke fara yama wehe ya amowa me ka hiti ni ya. Amowa me ka hiti ka teboro katomemarika.
12 Neme ka saotato me ihi hiyari ka Teoso bani me ta ni fawa nimarika fara yama wehe ya bani me me ta namarabone mati. Faya warabo ewene ati ehene yama irabori me ta nawahamaroke. Teoso yokana ati nofi fawa nimarika. Kiti nafimisemarika, he me kasawarihaba me watari karo.
13 Manakobisa Teoso nanarifa me famaha me abe hiyara me ati omitamaro oke. Owa aate ne ati e nemarika ahi: "Yama Teoso hinamoa himata yama tohi ya fawa naba amari? Himata yama tohi ya yama irabori ta ni fawa naba amari, me ta hinaharo bani me tabori ya? Himata yama tohi ya teboro katomi fawa neba amara? Himata yama tohi ya neme ka saotato me kiti yana namahaba me amari?"
14 Owa yama kaminemarika owa ni ya, ati e nari ahi: "Haha yama nafi hinamoa kakehaboneke, yama wehe 2300 tohaha ya. Afa yama ya bani me

me ta namaraboneke. Afa yama amo ni ahabi ya teboro me namosamaboneke, amosamebonaha, Teoso hihiyara taborobonaha".
15 Yama owaha wato tabiyo owaha owa ni ya yama kakehamaroke e awi ya awi tohaharo.
16 E ati omitamaro oke ati kakeharo faha Orai tohaha ya. Ha ni e nemarika ahi: "Kabirieo yama Teoso hinamoa tikaminahi hahi ni ya".
17 Kabirieo kakehimarika hari ya owa ni ya. Kake ehene ero onamaro oke. Owisi yobati ya owitarisa onoko towarisahamaro oke bofe ya. Faya ati yana nemarika. "Ha tiwa e tihaha yama Teoso hinamoa tiwatoabone tike. Yama yowatibone ka yama yama kamininеke".
18 Ati saisa ne ohabakosa osahamaro oke. Ohomamaro oke boko oniha owa. Omano wara tone owa nawamisamemarika.
19 Ati yana nemarika. "Yama okomina okibone yama natehabonehe, Teoso hami nowati ya. Yama Teoso hinamoa yama kamininеke, yama nafi yowibone ka yama. Afa yama wehe Teoso ati ehene amaka.
20 Aya kanero tiwehi warabo ewene famehi towisawa metebone mera kaminaka, Metia ka towisawatebona toha, Besia ka towisawatebona toha nari.
21 Kabirito Keresia ka towisawatebona kaminaka. Warabo ewene yabohi Keresia ka towisawa taititebona kaminaka.
22 Warabo ewene taiti ahabe warabo ewene kowato ne yanamake Keresia ka towisawa metebone mera kaminaka. Towisawa ohari tai tohe ka yama towisawa me yotomakeha me ebe naboneke, me kowato na mati. Towisawa me kowato na me kitaraboneke hahi tai tohe nima me ra mati".
23 "Afa towisawa me amo nibone tofiyo ya me ka yama hiyara nafimisi ya towisawa owa kakehibonaka, hamahari, era kekeyeha toha nari.
24 Kiti nafimisebonaka, kiti amare hiri nari, yama nanahabi tohahari, me kitaha mera nahabi, Teoso ka mera nahabi nari, fara hinofa hiri nari. Kiti nafimisebonaka, he me kasawarihaba me watari karo.
25 Me nafi keyehe ka kiti nafimisebonaka. Hiwa kahiyarebonaka fare. Amosemona me hinehi mera waka nebonaka. Teoso mowa nebona ati nebonaka waha, hari Teoso towisawa me nafi ka towisawa tohahari. Ahabebonaka e amara ehene".
26 Kabirieo ati yowe ka yama e namaroke ahi: "Yama yokana kamini timitara tike, Teoso ni ya bani me me ta hina me tamine, bai weo tone ya, yama wamini toha na ya. Yama okomina tikaminarabone tike, Teoso yama hinamoa okomina owa. Ano tamaha ahaba nowati ya yama kaketeboneke. Makoni yama tikaminarabone tike".
27 Tanieo oha oko amo ni tamahamaro oke, kiya ona owa, okitara owa. Manakobisa okitama kofeno ka yama ahi ni yana onamamaro oke. Yama owaha wati nawahi fawa oramaro oke, kokoriri ona owa, yama owatori karo.

9

Tanieo Teoso aate nematamonaka, Ihayeo mera kaminari.

1 Tario Sesi biti tohe Metia ka tohe Babironia ka me ka towisawa tohawemarika.
2 Towisawa tohe ka ano taiti ya yama we one ya Teoso ka yama hani ati oyabamaro ama oke. Tanieo oha yama wati owahamaro ama oke, Teoso ati kakamina Seremia tohe ati ka yama hani owaha owa. Seremia ati e nematamonaka ahi, Teoso ati kaminari: "70 ano tohi ya Serosarei ka yama katomi so kanikimatehaba amake", Seremia ka yama hani ati ke.
3 Oyawa owitamaro ama oke yama homokori mese ya, makari kitaha okaha owa, owa onafimiha owa. Teoso ha onamaro ama oke kita ya, yama aate ona owa he ni ya.
4 Oko Teoso Yeofa tohe ha ona owati e namaro ama oke ahi, ota ehene hiyara okomina owa: "Oko Hiti Teoso nafihi tihate ama tike, tikita tiwa. Kotarato hiri tina

fara tiwati nima tiwehene te ama tike. Tiwa me nofa tiwati me tokataba me ni ya tiwehene amosa tinamote ama tike. Afa me tinofi ka yama tinamo, tite ama tike me ni ya.

5 Ota ehene ta hiyatera ota amake, tiwati ota tokatabara ota. Yama hiyara ota hiri na tiwati tokatabi ota nofatera ota amake. Ota tosawarite ota amake, yama hani ka tiwati ota nofara ota.

6 Tiwati kakamina tiwa nanarifa me tohaha me ati miti ota nofatera ota amake, tiwati me kamina mati, ota ka towisawa me ni ya, ota ka hiti me toha, ota ka iti me toha, ota nafi toha, na ota ni ya, Ihayeo me ota.

7 Ota ka Hiti tiwehene hiyaraba watatera ama tike. Ota kokoma ke, ha ota, tika me ota, ota winamaro ota Soteya ya, Serosarei toha, Ihayeo ka yama nafi toha, na ya, tiwehene ota winakanikima na ota, ayata ka tabora toha, yama yabo ka tabora toha, na ya. Tiwehene e nemete ama tike, tiwa ota nofari karo.

8 Ota ka Hiti, ota ehene hiyatera ota amake, ota ka towisawa me toha, ota ka hiti me toha, ota ka iti me toha, na ota, ota nafi. Makoni ota kokoma ke.

9 Tiwati tokatabi ota nofakerene tiyahate ama tike ota ni ya. Tiwati somawamate ama tike.

10 Ota ka Hiti Teoso otara tiyoseha tiwati ota totokataba toharamaro ota amake. Tiwati kakamina tiwa nanarifa me tohaha ota ni ya tiwati me kamina tiwati nima ota ehene ramaro ota amake.

11 Ota tosawarite ota amake, ota nafi, Ihayeo me ota. Tiwati miti ota nofatera ota amake. Ota ehene hiyatera ota amake. Makoni tiwehene yama hiyara kakehamaroke ota ni ya. Mowisei tiwa nanarifa tohehi afa yama hiyarateba kaminematamonaka hinaka yama hani ya. Mowisei tiwati kaminematamonaka, otara tikahabanatehabone tinahamone tiwa.

12 Ota ka hiti me ya ota taba otara tikahabanabone tinehemete fara tiwati nimetema tiwehene namaro ama tike. Otara tikatomamaro ama tike. Serosarei ka yama awi hiyara nafihamaroke tiwehene. Yama hiyara Serosarei ka me hikarima nafihamaroke mata ya. Tabora one ka yama hiyara e naba watatera amake Serosarei ka yama hiyara nima nabana.

13 Afa yama hiyarateba Mowisei kaminematamonaka hinaka yama hani ya. Afa yama hiyara ota awakene yama tinofa yokana hiri ni ota nofakere. Ota ka Hiti Teoso yama tikamina yokana hiri ni ota nofakere. Tiwati miti ota nofarihi ke.

14 Makoni afa yama hiyara tiyosehamaro ama tike ota ni ya. Ota ka Teoso Yeofa ama tike. Tiwehene hiyaraba watatera ama tike ha tiwa, otara tiyoseha tiwati miti ota nofara ota.

15 Ota ka Hiti Teoso tika kiti tinamoemete ama tike, tika me titimake tiwa Esito ya. Tikitamone me nafi ati nasa ke, afa tiwehene me wati nawaha mati. Ota ehene ta hiyakere ha ota, yama hiyara ota hiri na ota".

16 "Ota ka Hiti otara kakasoma tihehemete ama tike. Makoni Serosarei tikakomarabone tike. Tika sitati amake, Serosarei tohaharo, tika atami. Yama yabori ka me winaha Serosarei me haha kineke, otara me haha kana mati, tika me ota toha ota, ota ehene hiyara me wati nawaha mati, ota ka iti me ihi hiyara toha na ota.

17 Ota ka Teoso owati timitahi, tiwa ha ona owati. Tiwa aate ona owati nima tinahi, tiwa nanarifa oha owa. Ota ka Hiti tika teboro tekanakose hiri tinamabone tike, me nafi tiwa watobone karo, Teoso tiha tiwa.

18 Oko Teoso owati timitahi. Owati tikatabahi, tiwa ha ona owa. Tinoko awahi. Tika sitati tiwahi, tekanakosaharo. Ota amosi ehene amara tiwa ota aate nineke. Otara aawawa tini ka tiwa ota aate nineke.

19 Ota ka Hiti ota ati timitahi. Tiwati somawamahi ota ni ya. Otara tiwahi. Otara tinarifahi. Oko Teoso otara kasomi kerewe tirabone tike, me nafi tiwa watobone karo, Teoso tiha tiwa. Tika me ota amake. Serosarei tika sitati amake".

Kabirieo Serosarei ka yama kaminematamonaka, kaketebonehe.

20 Teoso ha osa onamaro ama oke, owehene hiyara okomina owa, ota one me
ihi hiyara okomina ona owa, Teoso aate ona owa, hinaka atami Serosarei tohaha
kasomebonaha.
21 Teoso ha osa oni ya Kabirieo kakehimarika neme ya, kaki kitahari, warehibanoho
obeheri ya, efe Kabirieo owahari wata ya. Bai weo tonemarika, bani me me tata ka
bahi nima nari.
22 Kabirieo ati yana nemarika. "Tanieo okehara oke yama okominabone owa,
tiwaharo, Teoso hinamoaro.
23 Hiba Teoso haha tina Teoso tiwati mite ati amosareka. Teoso tiwa nofi nafi ka owa
yosehareka, yama tiwaha okominabone owa, Teoso hinamoaro tiwa ni ya. Tinarabo
hawihi, owati tiwatoabone tiwa.
24 Tanieo Teoso ka sitati ka yama nawaha ahababoneke ano 490 tohi ya. Afa ano
tohi ya Teoso me nofara Teoso kako me fawa, naboneke, yama hiyara hiri ni me fawa
na mati. Afa yama ya Teoso ati somawamebonaka te one me ni ya. Yama hiyara nafi
Teoso fawa nihibonaka, yama nafi amosabonehe. Yama e naboneke yama tiwaha
nima, Teoso hikaminaharo. Teoso ka teboro hiri nami hawa tohebonaka fahi.
25 Tanieo tiwarabo hawi ya yama tiwatoabone tike. Teoso ati ehene Serosarei me
hiri namaboneke. Mera yosi yana tone ya ano 49 tohaha yana tonahaboneke. Ano
49 tohaha ahabi ya Teoso ka towisawa kobo nebonaka, Teoso hiwasiari. Serosarei
ka howa yati toha, yama bari kani yati toha, na ka ano 434 tohatehaboneke,
ahabaraharo. Afa yama ka yama nawaha nafihaboneke.
26 Ano 434 tohaha ahabi ya Teoso ka towisawa ahabebonaka fahi, me hinabowahari,
he kasomeba watarari. Manakobisa towisawa owa kobo nebonaka, hinaka saotato
me ya tabahari. Serosarei me nahabihaboneke, teboro toha nari. Serosarei ahabi e
naboneke fa fowe kimisi nima, kimisi kitaharo. Yama mowa ni tama, yama ahabi
tama, naboneke Teoso ati ehene.
27 Hahi towisawa kotarato hiri nebonaka, tabora nafi ka me ya tabahari. Haha
kotarato ka ano 7 naboneke. Ano 3 na kote tohi ya kotarato ka yama enoki ya
teboro ka yama ta ni fawa nibonaka, bani me sari kanamaribone karo, yamata me
ta namarihi nibone karo teboro ya. Teboro tati ya yama habosia me nawariaboneke.
Ware wari ahababoneke, towisawa me nabowi ya, Teoso ati ehene.

10

Teoso nanarifa Tanieo kobo nematamonaka.

1 Siro Besia ka towisawa tohehimarika. Towisawa tohi ka ano famaha nowati ka
ano ya Tanieo oha Beotesasa oha ona owa ni ya Teoso ati yana nemarika. Teoso ati
omite ati fiya tonakara. Ati nihinabisaremarika owa ni ya. Manakobisa yama we one
ya yama owatowahamahamaro ama oke, yama Teoso hinamoa owaharo.
2 Teoso ati omiti ka oyawamaro ama oke. Oyawi ka semana 3 namaroke.
3 Haha yama ya yamata kabi amosa okobaramaro oke. Bani okobarihi onahamaro
oke. Fi ofarihi, otati kone siri orihi, onahamaro oke.
4 Abariko taiti ka yia 24 ya owabasahamaro oke faha ehebote Tikiri tohaha witi ya.
5 Teoso nanarifa owibote onahamaro oke makari riyo tohaha weye nari, tosi atori
oro amosabote toahari.
6 Yati oya kana nima mese nemarika, oya kanahari. Bahi yebe kani nima noko bako
nemarika. Noko e nemarika, yama hiri ni isi wataha nima. Mano toha, iso toha ne
oya kani e nemarika, borosi oya kani nima. Ati yana ne me tamaha me ati nima ati
nemarika.
7 Me ya otaba yama owahamaro oke owaharia owa. Owa ya me taba yama me
awara me kakomehamaroke. Me kana ni tokomamaroke, me wahiyabone mati.

8 Owaharikosamaro oke, yama nafiha owaha owa, Teoso hinamoaro. Toba onahamaro oke, owakomeha owa. Oko kiti fawa namaro oke.
9 Teoso nanarifa ati omita ohabakosa osahamaro oke onokosi ya.
10 Mano ya owa itimisame owahamaro oke owisi yobati ya, omano kawaha owa.
11 Teoso nanarifa ati yana nemarika. "Tanieo Teoso tiwa nofi nafi ka owa yosehareka tiwa ohiyarabone owa. Tiwahi tiwisi ya, owati timitibeya", ati nemarika.
Owahamaro oke, hoyahoya kana ona owa oko nafi.
12 Ati yana namatasemarika. "Tanieo watorima tinahi. Teoso ha ni yana timaro ka tiwati nafi Teoso mitate amaka, titaminaramone tina tiwa Teoso nokosi ya, tika yama watobone Teoso ta nebona tina tiwa. Okehara oke, Teoso tiwati mite ehene.
13 Hinamati Besia ka mera nanarifa tohe owa mono nareka, semana terei na ya. Owaharihara oke mata, Besia ka towisawa owa me mono na owa. Faya Mikeo Teoso nanarifa me ka hiti owa tohe kakehareka owa kasomebanoho.
14 Faya okehara oke yama okominabone owa tiwa ni ya, yama natehabonehe te one me ni ya. Haha yama tiwaha Teoso hinamoa yama natehaba kamininekе".
15 Owa hiyare owati watara onokorisamaro oke bofe ya.
16 Teoso nanarifa e nima ne obono boyo nemarika fahi. Faya owati yana namaro oke Teoso nanarifa ohiyara owa, wahari onokosi ya. "Oko hiti haha yama owaha ihi kori okasara oke, oko kiti fawa na owa.
17 Himata nima owati ribe, tiwa ni ya, onafira owa, tinafiha tiwa. Oko kiti fawa nara oke. Oko hasi ni fawa nima nara oke".
18 Faya owa boyo namatasemarika. Oko kiti kamahamaro oke fahi.
19 Ati yana namemarika. "Teoso tiwa nofaka. Makoni tiwatorabone tike. Teoso tiwa kakatomehibonaka. Tikitahi. Tibo bayihi".
Oko kiti nafimisa owati yana namaro oke fahi. "Tiwati saihi. Tiwehene oko kiti nafike waha".
20-21 Ati yana namatasemarika. "Yama tiwatoni haro oki karo, tiwa ohiyarabone owa? Okehara oke, yama hani ati okominabone owa tiwa ni ya, Teoso ka yama hani ati, ati fiya tonahaba watararo. Hiba, hinamati Besia ka mera nanarifa tohe mono onahabone oke mata. Afa yama mowa ni hawa tohi ya inamati owa Keresia ka mera nanarifa tohe tohamakebonaka. Me mowa ona owa kasomeba watakara. Mikeo ta oharika, owa kasomari, Ihayeo mera nanarifa tohahari".

11

1 Onarifa, okasoma onemarika towisawa Tario Metia ka tohe ka ano taiti ya".

Teoso nanarifa yama mowa nitebone kaminematamonaka, kaketehabana.

2 Teoso nanarifa ati yana namatasemarika. "Yama keye tohara okominabone oke mata tiwa ni ya. Tario nowati ya Besia ka towisawa me 3 namakiaboneke. Afa me nowati ya towisawa owa ohari tohamakebonaka, honahari mata ya. Honehi kitehibonaka. Hinaka saotato mera yoro tokaniwamebonaka, me me mowa nabone mati, Keresia ka mati".
3 "Efe nowati ya towisawa owa kakehibonaka hamahari kasiro ya. Tabora nafi ka towisawa tohebonaka. Fara yama hinofa hiri nebonaka.
4 Hiba kiti nanafimisa ne ya manakobisa hinaka yama me hinahabihaboneke nafi. Faya hinaka tabora me ebe naboneke, towisawa me 4 na mati. Efe towisawa hinaka noti me amaraboneke. Kiti nima me kiti raboneke.
5 Afa me 4 na me ka owa Esito ka towisawa tohe kiti nafimise kiti fawa nebonaka hinaka saotato me ka hiti owa ehene, kiti nafihari mata ya".
6 "Afa me 4 na me ka owa Siria ka towisawa tohehibonaka. Fa fowe tamara nowati ya Esito ka towisawa ya Siria ka towisawa me famaha kotarato me hiri naboneke. Kotarato me hiri ni ya Esito ka towisawa bite kahabanebonaka, Siria ka towisawa

hitihabonehe, me abe mowa ribone karo. Yama me kasawariaboneke. Me one me waka hinahaboneke, towisawa bite toha, maki toha, biti toha, me nanarifa me toha na mati".

7 "Faha fowe one ya towisawa bite me ka owa towisawa tohawebonaka. Hinaka saotato me ya tabe tokehibonaka Siria ka mera mowa nebonaha. Yama bari kani ya tokiyomebonaka, mera nahabibanoho.

8 Siria ka me ka teoso me kanamori towakamebonaka Esito ya. Yama one towakama nebonaka, oro hiri ni toha, barata hiri ni toha naro, manakone fotaharo. Faya Esito ka towisawa Siria ka towisawa wati kani fawa nebonaka faha fowe tatama ni ya".

9 "Faha fowe tatama na ahaba nowati ya Siria ka towisawa tokehibonaka, Esito ka mera mowa nebonaha. Yama me hikasawaria me wete tonamaboneke Siria ya.

10 Siria ka towisawa biti hine me yoro tokanihaboneke, me me mowa nabone mati. Saotato me tamaha me me yoro tokani naboneke. Me tokahaboneke Esito ka me me mowa nabone mati. Yama nafi me fawa nihaboneke. Fa fowe yama nafi fawa niha nima me naboneke. Me tokomakehaboneke Esito ya, Esito ka towisawa ka yama bari kani me nahabiabone mati.

11 Esito ka towisawa hamamisehibonaka fahi. Hinaka saotato me ya tabe me tasi tonahaboneke, Siria ka saotato me me fito kanabone mati. Siria ka me tamakene me kitaraboneke Esito ka me ihi.

12 Esito ka towisawa mera kasawari hiwa kahiyarebonaka, me tamaha mera nahabihari. Kitehi kiti yaborebonaka".

13 "Manakobisa ano tamara ya Siria ka towisawa saotato mera yoro tokanihibonaka, me tamaha mati mata ya. Tokomatasehibonaka hinaka saotato me ya tabahari, me ye hone tamaha mati, Esito ka me me mowa nabone mati tasa.

14 Esito ka towisawa tabora one ka mera yoyose tohehi me hinofamarebonaka waha, tabora tamaha ka mati. Afa me ni ya Ihayeo me one nahaboneke, era wawaka me toha mati. Yama yama hinamoa me awi ka Esito ka towisawa ati me nofamaraboneke, mera yosemarehibonaha. Faya me kitaraboneke Esito ka towisawa ehene.

15 Siria ka towisawa hinaka saotato me ya tabehi tokomatasebonaka, me me mowa nabone mati, Esito ka mati. Sitati yama bari kani kihaha ya me tokiyomabone me ati na wami me mata naboneke yama bari kani beheri ya, me kariwabone mati. Makoni Esito ka me kitaraboneke me ihi. Esito ka saotato me kitakene me ati raboneke.

16 Siria ka fara yama me hinofa me hiri naboneke. Me me ma hinihaba me wataraboneke. Wami Teoso ta hinahabone hinehemete ya me tokahaboneke, me hihawabonehe. Me hihawahaboneke nafi".

17 "Faya Siria ka towisawa hinaka saotato mera hawa tonihebonaka, Esito ka me me mowa nabone mati. Kotarato hiri nebona ati ne bite ta nebonaka Esito ka towisawa hitihabonehe. Ehene Esito ka me kitarabone ati ne yama hikasawaribonaka.

18 Faya Siria ka towisawa sitati tamaha mowa nebonaka, ma witi ka sitati. Tamaha ihawehibonaka. Bara me ka saotato me ka hiti ehene kokoma nebonaka, hiwa kahiyari fawa nari".

19 "Siria ka towisawa wete tonamebonaka fara Siria ya. Fara Siria ka sitati yama bari kani kihaha fito kanebonaka. Yama hikasawari ya me hinabowebonaka. Tamine kamini watamarebonaka.

20 Efe taboro ya towisawa owa tohawebonaka. He nanarifa yosehibonaka tabora bara ya, me ka yinero aate nebonaha, hihawebonaha, honehibonaha. Afa yama nowati yokana ya me hinabowebonaka yama mowa ni ihi amararo, nabowi me hiwarari".

21 "Siria ka towisawa owa tohawebonaka. Hahi yama hiyara hihiri tohebonaka. Towisawa tohaba ka amosi watare mera keyehebonaka. Ehenebona me hiwatore towisawa tohawebonaka towisawa owa taboro ihawahari.

22 Tabora nafi ka me ka saotato me kitaraboneke ehene. Sasetoti ehebote nabowa nebonaka.
23 Me ya tabe kotarato me hiri na mera keyehebonaka. Hinaka saotato me tamara kiti nafimisebonaka mata ya.
24 Mera bata kanebonaka mera mowa nebonaha, tabora honaha ka mati. Yama habosia kiha hiri nebonaka, me hiri hiteraro. Tabora one ka yama ihawe yama ebe nebonaka hinaka saotato me ni ya, yama manakone fotaharo. Yama totoyabo raba na ya yama wati kanebonaka, sitati yama bari kani kihaha mowa nebonaha.
25 Kitehimona ati, habo bayimona ati, ne hinaka saotato me tamaha me ya tabe me tokahaboneke Esito ka me me mowa nabone mati. Esito ka towisawa hinaka saotato me ya tabehibonaka, me kitaha mati, me tamaha mati. Me me mowa na Esito ka towisawa kitarebonaka,
26 he ya tataba me hikeyehari. Afa me ihi hiwa yokohibonaka. Esito me kitaraboneke Siria ka me ihi. Saotato me tamaha me ahababoneke, Esito ka mati.
27 Faya towisawa me famaha me abe kobo naboneke, me abe hiyarabone mati. Fara me famaha keye me hiri naboneke, me abe kakoani mati. Owa ni ya yama hiyara hiri nebona ati, owa yama hiyara hiri nebona ati, nebonaka he ni ya bisa. Me abe kasawariaboneke mata, yama amo ni kobo ri karo mata".

28 "Manakobisa Siria ka towisawa wete tonamebonaka fare taboro ya, yama manakone fotaha towakamahari, hihawaharo yama mowa ni ya. Ihayeo me ka Teoso ha ni nahabihibona ati nebonaka. Fara yama hinofa hiri nebonaka me ni ya. Faya wete tonamebonaka fare taboro ya.
29 Yama amo ni kobo ni ya hinaka saotato me ya tabe me tokomaboneke Esito ka me me mowa nabone mati tasa. Taiti ya me kitibaha me kitamaraboneke haha yama mowa ni ya.
30 Nafio ya saotato me one kakiaboneke bahi totoka ka yama ya, me me fito kanabone mati. Yawahi yama mowa ni nofamarebonaka".

"Hamamise Ihayeo mera fito kanamebonaka. Fara yama hinofa hiri nebonaka tasa me ni ya. Soteo me one Teoso nofamara me ati mite me ati nima ehene nebonaka.
31 Hinaka saotato me tokiyomaboneke teboro toro ya. Me ka bani me ta ni me fawa nihaboneke, teboro ya bani me me ta na mati Teoso ni ya fara yama wehe nima. Yama habosia me nawariaboneke teboro toro ya, teboro tohiyebonaha.
32 Soteo me one Teoso me nofamara Siria ka towisawa me narifaboneke, me amosamone me hini karo. Teoso me nofaha me ta fara me tohaha me tohasa naboneke. Siria ka towisawa me mono naboneke.
33 Yama wawato soteo me ihibone me kaminaboneke. Ano tamara ya afa yama wawato yama nawaha me hiri naboneke mata, me one ihi. Me one me waka hinaboneke yimawa ya. Me one me waka, naboneke yifo hiri ni ya. Me one me me hiwata me me hekamaboneke bara me tabori ya. Me one me ka yama nafi me hihawahaboneke.
34 Afa yama nawaha me hiri na bara me one me me hikasomaboneke, Teoso ka mati. Me one me me hikasomaboneke, me me hinofi karo. Me one ta me me hinofa me me hikasomaboneke, yama ihi tabiyo.
35 Yama wawato me one me me waka hinaboneke. Afa yama nawaha Teoso ka me hiri ni ya me ihi amosi nafimisahaboneke Teoso ati ehene".

"Afa yama tohasa ni ka yama ya yama amo ni kobo naboneke fahi, yama nafi ahabi ka yama amo ni, Teoso ati ehene.
36 Siria ka towisawa yama hinofa nafi hiri nebonaka. Hiwa kahiyarebonaka, teoso me nafi fiya kanehimona ati nari. Teoso yokana hiyaremona ati nebonaka, yama me hikaminatera itihari. Ehene e ne hiri ne manakobisa yama toyabo ya Teoso

hikatomehibonaka fahi. Teoso yama amo nibone wato hawa tohaka, hikatomabona ka amo ni.
37 Hahi towisawa hinakiti ka teoso mera nofarebonaka. Me fanawi ka teoso nofarihi, teoso me one nofarihi nebonaka, teoso me nafi fiya kanehimona ati nari.
38 Teoso ohari ta nofehibonaka, sitati yama bari kani kihaha ka teoso, sitati ka mera bari kanahari. Efe teoso hinakiti me watotera me amake. Efe teoso ni ya yama manakone fotaha ta nebonaka, oro toha, barata toha, yati amosa toha, yama one toha naro.
39 Me one bara me ka teoso me nofaha towisawa me narifaboneke, hinaka sitati yama bari kani kihaha ahabaribone karo, yama mowa ni ihi. Hinaka me hinofe mera kakawebonaka me ka wamibone ya. Mera tonihawaha nebonaka, he nanarifa mebone mati, me one me yosehabone mati".
40 "Yama amo ni kobo ni ya Esito ka towisawa Siria ka towisawa fito kanehibonaka. Siria ka towisawa tokehibonaka mera mowa nebonaha, hinaka saotato me tamaha me ya tabahari, me ye hona mati. Me ka kaho sawi, me ka kafaro me sawi, me ka nafio sawi nebonaka yama mowa ni ya. Fa fowe kimisa nima me naboneke me tokiyoma mati Esito ya.
41 Wami Teoso ta hinahabone hinehemetemone ya toka nebonaka. Me tamaha mera nahabihibonaka. Bara me ta me hasi naboneke, Eto toha, Mowabi toha, Amo toha na ka mati. Amo ka me tamara me ahababisaboneke.
42 Me tabori tamaha ihawehibonaka hinaka saotato me ihi, Esito ka me tabori toha naro.
43 Esito ka me ka yama me towakamaboneke, oro toha, barata toha, yama one toha naro, manakone fotaharo. Ribia ka me tabori toha, Etiobia ka me tabori toha na me ihawahaboneke".
44 "Manakobisa hiyara kakehaboneke, bara me tabori ka hiyara, me winaha mati bahi kakamaki ya, bahi kakamaki beheri ka me toha na mati. Afa hiyara ihi Siria ka towisawa kakomebonaka. Hamamise yana tonehibonaka me tamaha mera nahabibona ati nari, hinaka saotato me ya tabahari.
45 Saotato mera yoro tokaniwamebonaka, me hawa tohabone mati, me one me me mowa nabone mati. Yama me karawatoha me nahohaboneke baikani ya, ma toha Serosarei toha na baikani ya. Faya ahabebonaka fahi, he me kasomaba me watari karo".

12

Teoso mera kasomebonaka, hinaka mati, Teoso nanarifa ati nematamonaka.

1 Faya Teoso nanarifa ati yana namatasemarika. "Afa yama tohi ya Mikeo kakehibonaka, Teoso ka mera babari kana tohahari. Yama nawaha nafiha nahaboneke afa yama ya. E ka yama nawaha e naba watatera amake. Afa yama ya Teoso mera kasomebonaka, hinaka mati, me ini naha mati Teoso ka yama hani ya.
2 Me tamaha me ahaba me kitamaboneke. Me one sawi fara tohatehaba me amake Teoso ya me taba mati. Me one ta mera Teoso katomebonaka, me ka yama nawaha fawa terabone mati.
3 Yama wawato me oya kanahaboneke neme ka amowa me oye nima, me me kanawani karo, yama amosa me hiri nabone mati. Me oya kani fawa teraboneke, yama wawato mati".
4 "Tanieo ha tiwa yama okomina tikaminarabone tike me ni ya. Yama hani rawi tikana rofi tikawa moya tikanahi, me naha hikarabana. Yama toyabo ya naha kanabanake yama amo ni kobo ni ya. Me yobi naboneke, yama wato tabiyo me awa mati".
5 Manakobisa Teoso nanarifa me fama me owamaro oke. Faha kowani ya owa wa, faha kowani one ka ya owa wa nemarika.

6 Haha me famaha owa ati yana nemarika, Teoso nanarifa aate nari, wahari tokatimi ya, makari riyo toha akahari. "Yama amosa amo ni e ni ya nahaba amari?"
7 Mano yana kane ati yana nemarika, Teoso ino itihari. "Teoso ka me ka yama nawaha ahabi ya afa yama nahaboneke, ano terei na kote tohi ya. Keye amakere. Teoso owati mitaka".
8 Yama miti yokana oharamaro oke haro. Makoni aate onemarika. "Owati timitahi. Afa yama nafi ahabi ya himata nima yama naba amari?"
9 "Tanieo tikamabone tike waha. Afa yama nafi me watoraboneke. Yama toyabo ya me hiwatoaboneke, yama nafi ahabi ka yama ya.
10 Teoso me tamaha mera totomi nabona ka yama nawaha me hiri naboneke. Yama nawaha me hiri na me amosi nafimisahaboneke, me kitamisa mati. Yama hiyara hihiri fara me tohasa naboneke, yama hiyara me hiri na mati. Afa yama kaki ya me hiwatoraboneke. Yama wawato me ta me hiwatoaboneke.
11 Me ka bani me ta ni me fawa ni yama habosia me nawari ni ya teboro ya, yama amo ni 1290 tohahaboneke teboro tohiye amo ni.
12 Yama amo ni 1335 tohaha ya Teoso nofi fara me tohasa ni ya, Teoso mera nofebonaka.
13 Tanieo ha tiwa tika kiti fara tohasa nabone tike. Tihababone tike. Yama amo ni kobo ni ya tiwamisamabone tike, yati tinama tiwa, Teoso tiwa kakawebona tiwa yama amosa ya".

Mateo
Mateo ka yama hanimetemone amake, Sesowi kaminari.

Sesowi ka iti me inimetemone amake.

1 Sesowi Kirisito hinakiti memetemoneke haro. Abarao ka noti Tafi tohehi ka
notimatamona amaka, Sesowi.
2 Abarao Isaki batimatamona amaka. Isaki Yako batimatamona amaka. Yako Yota
me ka abimatamona amaka, nisori me ya tabahari.
3 Yota biti Beri toha Sera toha ne me ka ami inimetemone amake Tama. Esiro
batimatamona amaka Beri. Arao batimatamona amaka Esiro.
4 Aminatabi batimatamona amaka Arao. Naso batimatamona amaka Aminatabi.
Saomo batimatamona amaka Naso.
5 Bowasi batimatamona amaka Saomo. Mati ini Haabi toha nemetemoneke. Obeti
batimatamona amaka, Bowasi. Mati inimetemone amake Hoti. Sese batimatamona
amaka Obeti.
6 Tafi batimatamona amaka Sese. Saromao batimatamona amaka Tafi. Saromao
mati Oria fati tohibehemetemoneke.
7 Hobowao batimatamona amaka Saromao. Abiasi batimatamona amaka Hobowao.
Asa batimatamona amaka Abiasi.
8 Sosafa batimatamona amaka Asa. Sorao batimatamona amaka Sosafa. Osiasi
batimatamona amaka Sorao.
9 Yotao batimatamona amaka Osiasi. Akasi batimatamona amaka Yotao. Esekiasi
batimatamona amaka Akasi.
10 Manase batimatamona amaka Esekiasi. Amo batimatamona amaka Manase.
Sosia batimatamona amaka Amo.
11 Sekonia batimatamona amaka Sosia, nisori me ya tabahari. Sekonia me sawi ka
yama ya Ihayeo me me towakamehemetemoneke Babironia ka mati.
12 Babironia ka me me towakami hawa tohi ya Saratieo batimatamona amaka
Sekonia. Sorobabeo batimatamona amaka Saratieo.
13 Abioti batimatamona amaka Sorobabeo. Eriaki batimatamona amaka Abioti. Aso
batimatamona amaka Eriaki.
14 Satoki batimatamona amaka Aso. Aki batimatamona amaka Satoki. Erioti
batimatamona amaka Aki.
15 Eriaso batimatamona amaka Erioti. Mata batimatamona amaka Eriaso. Yako
batimatamona amaka Mata.
16 Yose batimatamona amaka Yako. Maria Yose fatimetemone amake. Sesowi Maria
bitimatamona amaka, ino Kirisito me hinihatehari.
17 Abarao tohaba nematamonaka, mata ya. Abarao nowati ya Tafi hinakiti me
tamehemetemoneke 14 me toha mati. Tafi tohaba nematamonaka. Babironia ya me
toka me ka iti me 14 tohemetemoneke, Tafi nowati ya. Babironia ya me toka me
tohaba nemetemoneke. Kirisito hinakiti me tamehemetemoneke 14 me toha mati,
Babironia ya me toka me nowati ka mati.

Sesowi watehimatamonaka.

18 Sesowi Kirisito wate wati e nematamonaka ahi. Sesowi mati Maria tohaha Yose
hitihabone hinehemetemoneke. Yose Maria ahi rematamonaka mata. Maria hine
watohemetemoneke nabati weye naro, Teoso Kanamori ehene.
19 Yose yahe ka fatibone kamini nofarematamonaka me one ni ya, nabati weye
naro. Hine ya hiyosemahabone hinehemetemoneke, ati watarari.
20 Yose ati boti yama nima ne amo ne Teoso nanarifa watari awehimatamonaka.
Teoso nanarifa ati yana nematamonaka.
"Yose Tafi ka noti watorima tinahi. Maria iti nakomerima tinahi, nabati weye naro
Teoso Kanamori ehene.

21 Biti watehibonaka. Ino tinawatehibanaka. Sesowi tohehibanaka, hinaka
mera kasomatehibana. Sesowi mera kasomatehiba amaka me ihi hiyara mati, me
ahabarahabone mati", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
22 Hibati ka Teoso ati kakamina atimatamona nima Sesowi wati nematamonaka.
Teoso ati kakamina ati e nematamonaka ahi:

23 "Fana atona me makiti ahi hiraha nabati weye tehaboneke. Biti watatehi-
bonaka. Ino me hinawatatehiba amaka. Emanoweo tohatehiba amaka. E ati ka
amake haro, Teoso e ni ya sawika ati naro".

24 Yose watami hiba yama wa ni ya tafihimatamonaka. Fare Teoso nanarifa ati
nima Yose ehene nematamonaka, Maria itihari. Me famawemetemoneke Yose taboro
ya.
25 Hitiha ahi hirehemetemoneke mata biti watamatare ya. Wate inobona Yose
hinawatehimatamonaka. Sesowi tohehimatamonaka.

2

Sesowi me yaka nemetemoneke, yama wawato mati.

1 Sesowi watehimatamonaka Bere ya Soteya ya. Eroti towisawa tohibehimatamon-
aka. Bara yama wawato me tohaha me kakehemetemoneke Serosarei ya, wami one
ka mati, bahi kakamaki ya.
2 Me ati yana nemetemoneke.
"Hibaka inamatewe tohara watehimonaha soteo me ka towisawa tohatehibonaha?
Maya ota awa otake hinaka maya, kimisari. Ota kakeha otake ota nahorisahabone
ota he nokosi ya", me ati nemetemoneke.
3 Towisawa Eroti tohehi me ati mitehi kokoriri nematamonaka. Serosarei ka me
nafi kokoriri, nabisemetemoneke.
4 Eroti mera yoro tokaniwamematamonaka, me nafi, sasetoti me ka hiti me toha,
Mowisei ati kakamina me toha, na mati, mera aate nebonaha.
"Kirisito watabona ka tabora ini te kaminahi owa ni ya, ini me hikaminehemete
hibati ka mati", ati nematamonaka.
5 "Watatehibona me hinehimatamonaka, Bere ya Soteya ya. Teoso ati kakamina ka
yama hani ati e narake ahi:

6 'Bere Yota ka tabora tihaha Yota ka me ka towisawa taiti me ka owa ama tike.
Oko me Ihayeo me tohaha me ka towisawa watehiba amaka tiwa ni ya, Ihayeo
mera yosehibana',

ati nematamonaka", me ati nemetemoneke, Teoso ati kakamina ati me kamina mati
Eroti ni ya.
7 Eroti mera ha nematamonaka bara mati, mera aate nebonaha me hiwatorahari,
me one. Maya me awi ka me amo ni watohibona ati nematamonaka.
8 Mera yosehimatamonaka Bere ya.
"Te tokomakehi. Me te aate nibeya, inamatewe me kaminaba mati. Inamatewe
te wasi ya te kaminebanaka owa ni ya. Okomakehabana oke. Owabisehibanaka,
owitarisaba owa bisa he nokosi ya", ati nematamonaka.
9 Towisawa ati me mitaha me tokomakehemetemoneke. Hibati ya fare maya me
tabori ya me hiwehi me hiwatasehimatamonaka. Maya tai toehimatamonaka me
nokosi ya. Ma towitimatamonaka fare inamatewe sawi ka tabora neme ya.
10 Maya me awaha me yayai nemetemoneke.
11 Me kobo towitia me tokiyomemetemoneke yobe toro ya. Inamatewe me
awehemetemoneke mati ya famahari Maria. He nokosi ya me nahorisa me

nahohemetemoneke, me mowi kanisa mati inamatewe nokosi ya. Me ka sakora noki me se na hinaka yamabone me hiyaba me ta hinehemetemoneke. Oro me ta, miha atahone toha, wami one toha, nemetemoneke, me ta hinaharo, manakone fotaharo.
12 Me amo na Teoso ati watari me awehemetemoneke Eroti ni ya me tokomarahabone ati nari. Faya me tokomemetemoneke hawi one ka ya, me tabori ya.

Yose me towakemetemoneke Esito ya.

13 Me tokoma me nowati ya Yose Teoso nanarifa awehimatamonaka wata ya.
"Yana tinahi. Tokomakabote tinahi. Inamatewe toha, mati toha, na te tokomahi Esito ya, te hasi nabone te. Te sawi ya tera ohiyarahaba owa awine oke tasa. Eroti inamatewe siba nebona ati nareka hinabowehibonaha", ati nematamonaka.
14 Faya yama soki enoki ya yana tone inamatewe toha mati toha na me tokehemetemoneke Esito ya.
15 Me sasawi tohehemetemoneke Esito ya. Manakobisa Eroti ahabe ya me yana tonehemetemoneke. Fare Teoso ati kakamina atimatamona nima me ihi nemetemoneke. Ati e nematamonaka ahi:

> "Okatao ha onahara oke yana tonehibonaha Esito ya",

ati nematamonaka.

Bere ka matehe me waka nemetemoneke.

16 Eroti mera watohimatamonaka, tabora one ka mati me hikeyehari. Hamehimatamonaka kasiro ya. Mera yosehimatamonaka Bere ka matehe nafi me waka nabone mati, me ka faha fowe famamatara mati. Bere yabori ka matehe toha nemetemoneke. Afa fa fowe me kaminemetemoneke Eroti ni ya, tabora one ka mati.
17 Fara yama Teoso ati kakamina Seremia tohe hikaminehemetemoneke, ati e nari ahi:

> 18 "Me ka one fanawi ohi na ohi ni saihemetemoneke, Hama ya ohi ni kitaharo. Hakeometemoneke matehe tabiyo, yawaha ohi naro. Ohi ni me fawa hinihabone ohi ni fawa hinaremetemoneke, matehe ahabi karo",

ati nematamonaka Seremia.

Yose me kakamemetemoneke Esito ya.

19 Manakobisa Eroti ahabe ya Yose Teoso nanarifa watari awehimatamonaka Esito ya.
20 "Aya inamatewe me nabowabone me ati namaro me ahabarake. Te tokomakabote nahi. Inamatewe toha mati toha na te tokomahi Ihayeo me tabori ya", ati nematamonaka.
21 Me yana tokanakabote na inamatewe me towakamehemetemoneke, mati ya famahari Ihayeo ya.
22 Yose kobo toname Eroti biti Akerao tohehi tamine mitehimatamonaka towisawa tohawahari bati taboro ya. Hinakomehematamonaka. Teoso hihiyarematamonaka wata ya. Faya Soteya fiya toname tokomematamonaka Karireya ya.
23 Sitati Nasare ya winawehimatamonaka. Fara yama Teoso ati kakamina hikaminehemetemone nima ehene nematamonaka, ati e nari ahi. Nasare kamona me hinehibona ati nematamonaka.

3

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.

1 Afa yama ya Yowao Batisita mera kanawani yana tonehimatamonaka, Soteya ka
yama honara ya, ati e nari ahi:
2 "Te ka yama hiyara te nofamarahabone teke. Teoso ka towisawa kamakikabote
nebonaka".
3 Fare Teoso ati kakamina Isaiya tohe atimatamona nima Yowao Batisita ehene
nematamonaka.

"E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso hawinebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha'",

Isaiya ati nematamonaka.
4 Yowao ka makari kamero kone tohehemetemoneke. Tosi matone bani ataro toha
nematamonaka. Habise mera kaba, abiya me fehe fawa, na tohehimatamonaka.
5 Serosarei ka me nafi tokomakehemetemoneke he ni ya. Soteya ka me toha, Sotao
ka faha yabori ka me toha, nemetemoneke.
6 Mera iibofarisematamonaka Sotao ya, me ihi hiyara me ihi me kamina mati.
7 Fariseo me toha, satoseo me toha na me tokomakehemetemoneke he ni ya, me
hihibofarisabone mati. Mera awehi ati yana nematamonaka.
"Ha te maka biti me te amake, maka komaharo. Hike te narabo nima rano, te kana
nawahabone te, Teoso tera kosi rebona te? Teoso te watoha te awineke, mera kosi
nebona ati nari, me ihi hiyara mati.
8 Te ehene hiyara te nofamaramone te ati na, yama amosa te hiri nawahahi waha.
9 Te ati boti e rima nahi ahi: 'Abarao ka noti me ota amake', te ati rima nahi. Abarao
ka noti mebone mera Teoso nofe ya Abarao ka noti mebone mera hiri nebonaka yati
ya, so tosaharo ahi.
10 Teoso bari tama ni hawa toe awa ka nebonaka hibayata ya, awa boni hiyararo.
Ka hini ya koro hiwitiaboneke yifo hiri ni ya.
11 Ha owa tera oobofarisine oke faha ya, te ehene hiyara te nofamara te. Owa
onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha owa. Hahi narifi owato
okara, owehene amosara owa. Hinaka sataya tama ni owato okere, owehene amosara
owa. Tera batisa neba amaka Teoso Kanamori ya. Tera batisa, neba amaka yifo hiri
ni ya.
12 Tiriko kekero kana tama naka, hinaka tiriko namosebona ati nari. Hinaka tiriko
nafi namosebonaka, hobokori nafi ahababonehe. Tiriko namosi ahabe ya tiriko
tonihebonaka yobe ya. Hobokori sari hikana hinaboneke yifo ya, yifo owihinateraro",
ati nematamonaka.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.

13 Afa yama ya Sesowi yana tonematamonaka Karireya ya. Tokomematamonaka
Sotao ya, Yowao hibofarisebonaha.
14 Yowao ibofarisi hinofarehimatamonaka.
"Himataba tikamakine tiri owa ni ya, tiwa obofarisabone tina tiwa? Owa
tibofarisabone onahara oke, ha tiwa ta".
15 Sesowi ati yana nematamonaka. "E ehene e na ahi mata. E ehene e ni ya e ehene
amosaba amake Teoso ni ya", ati nematamonaka. Faya Yowao ati amosematamonaka.
16 Sesowi ibofarisematamonaka. Manakobisa faha ya Sesowi wamisame neme hine
naha kanaha ya Teoso Kanamori awehimatamonaka kisahari. Okoko nima ne kakehi
kobo nematamonaka he ni ya.
17 Neme ya Teoso ati saihimatamonaka.
"Okatao amaka hari, onofari, ehene amosari owa ni ya", ati nematamonaka.

4

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.

1 Teoso Kanamori ati ehene Sesowi tokehimatamonaka yama honara ya, Satanaisi
totomi hinehibonaha.
2 Amo ni 40 yia tohaha ya hiwa nafimimatamonaka. Manakobisa fimi hiwasimata-
monaka fahi.
3 Satanaisi era totomi tohahi kakehimatamonaka he ni ya.
"Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yati tinihawahahi, bao
tohahabana", ati nematamonaka.
4 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Bao kabi e ohari ya e amosatera amake. E amosate amake, Teoso ati nafi e kamitaro',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
5 Faya Satanaisi hekamematamonaka Teoso ka sitati ya, Serosarei ya. Hinaware-
matamonaka teboro tati nemehe ya.
6 "Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yora tinisahi bofe ya. Yama
hani ati e te amake ahi, me rawi hinehemete:

'Teoso he nanarifa mera yosehibonaka, tiwa me kakatomahabone mati. Tiwa me itimisahaboneke, titeme karimarahabone tiwa yati ya'",

ati nematamonaka.
7 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Yama hani one na narake, ati e naro
ahi:

'Tika Teoso e ka Hiti tohe totomi tirahabone tike'",

ati nematamonaka.
8 Faya Satanaisi hekamatasehimatamonaka tasa, atami nemeha ya. Me nafi ka
wami namohimatamonaka. Towisawa me nafi ka yinero namo, me ka yama nafi
namo, nematamonaka.
9 "Owa tinofi ya onokosi ya tisi ya me nafi ka yama ta onahabana oke tiwa ni ya.
Wami nafi ka me ka towisawa tihawabana tike", ati nematamonaka.
10 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Satanaisi tikamahi. Teoso ka yama
hani ati e te amake ahi:

'Teoso ohari nokosi ya te foro nabone teke. Teoso narifi te ohari nabone teke'",

ati nematamonaka.
11 Faya Satanaisi tokomematamonaka fahi. Teoso nanarifa me kamakabote
nemetemoneke, he me narifabone mati.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.

12 Faya Sesowi Yowao tamine mitehimatamonaka, foyahari kateya ya. Tokomemata-
monaka Karireya ya.
13 Winamarehimatamonaka Nasare ya. Winawehimatamonaka Kafanao ya, faha
ehebote witi ya. Seboro ya Nafitari famaha ka sitatimetemone amake, Kafanao.
14 Isaiya atimatamona nima Sesowi ehene nematamonaka. Isaiya ati e nematamon-
aka ahi:

15-16 "Haha rako hawi ya me winaha Sotao kowani ya, yama soki ya me sawiha
yama oye me awaharake, oye kitaharo. Me ahabinima na me ni ya yama oye tasi
nakeharake me baikani ya, me winaha mati Seboro ya, Nafitari famaharo, bara me
ka Karireya ya",

Isaiya ati nematamonaka.
17 Sesowi Teoso ati kamini yana tonehimatamonaka. "Te ehene hiyara te nofamarahabone teke. Teoso ka towisawa kobo nima ka", ati nematamonaka.

Sesowi Betiro mera ha nematamonaka.
18 Karireya ka faha witi ya yaka ne me famaha mera awehimatamonaka, Simao Betiro tohehi toha, nisori Atere toha, ne mati, tahafa me were nifeha mati rako ya, faha kiki me toha mati.
19 Mera aate nematamonaka. "Owa ni ya te kasawihi. Owati ihi e ka one me te ki naba teke waha".
20 Me ka tahafa me kakosehemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi ya me tabehemetemoneke waha.
21 Sesowi tokawehi me famaha mera awehimatamonaka, Tiako Sebeteo biti toha, nisori Yowao toha nari, me kawita mati kanawa ehebote ya, me ka abi ya me tabaha mati, Sebeteo, tahafa me sako namaha mati. Sesowi me hima hinehemetemoneke.
22 Kanawa me kakosa, me ka abi me kakosa, nemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi me ya tabawematamonaka.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka.
23 Yaka nawaharehimatamonaka Karireya ya, mera kanawanahari sinakoka ya, soteo me hihiyara ka yobe ya, Teoso ati me kamina mati. Sinakoka ya hiyara amosa kaminematamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Me kiya na mera kasoma nematamonaka, yama kome yoro tokana me kiha mati.
24 Siria ka me nafi tamine himitematamonaka waha. Me kiya na me me kakiemetemoneke me nafi, yama kome yoro tokana me kiha mati. Me one me me kaki nemetemoneke, me rabika me toha, hine me wiwiyi tona me toha, me yana ni watora me toha na mati. Mera kasomematamonaka.
25 Me tamaha me ya tabehimatamonaka. Karireya ka me toha, Tekabori ka sitati ka me toha, Serosarei ka me toha, Soteya ka me toha, Sotao kowani ka me toha, na mati.

5

Sesowi mera kaminematamonaka, Teoso me hinofate mati.
1 Sesowi me tamaha mera awehi tokomisehimatamonaka atami ya. Itarimatamonaka. He ya tataba me tokomakehemetemoneke he ni ya.
2 Mera kanawanehimatamonaka, ati e nari ahi:
3 "Teoso mera nofate amaka, yama tamaha me nofara mati, Teoso ta me nofaha mati. Teoso ka towisawa ya me tabatehaboneke".
4 "Me ohi na Teoso mera nofaka. Mera yayai nibonaka".
5 "Teoso mera nofate amaka, me amosamone me atiba yana ra mati. Me ka wamibone Teoso ta hinahaboneke, wami nafi".
6 "Teoso mera nofate amaka, yama amosa me hiri nabone me ati na mati. Mera narifebonaka, yama amosa me hiri nabone mati".
7 "Teoso mera nofate amaka, me one me aawawa na mati. Mera aawawa nebonaka".
8 "Me ati boti amosa Teoso mera nofate amaka. Teoso me awahaboneke".
9 "Teoso mera nofate amaka, me abe mono na me me ebe kanaha mati. Me one Teoso biti memone me me tonihaboneke".

10 "Me ihi amosa me one me hinofara Teoso me hinofate me amake. Teoso ka
towisawa ya me tabatehaboneke".
11 "Owa te nofaha me one tera me nofara tera me hora kana Teoso tera nofate
amaka. Keye me hiri na te ehene hiyaramone me ati na Teoso tera nofate amaka.
12 Te ni ya me ihi e na te yayai nabone teke. Teoso tera kakawebonaka yama amosa
tamaha ya neme ya. Hibati ka me ihi e nemetemoneke ahi, Teoso ati kakamina me
me kakoa mati".

Saha taminemetemone amake.

13 "Saha nima te nineke. Bani e ketehate e amake saha ya, ahabarehibonaha.
Saha ihi amosate amake. Bofe ka saha te tohate te amake, yama amosa te hiri na
te. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha sinari kamiba karo?. E sika
towitiaboneke. Me one tai hinahaboneke".

Nabarina taminemetemone amake.

14 "Yama oye nima te nineke, yama nafi firi kanaharo. Sitati e awate e amake, e
nafi, atami ya naharo. Sitati e na kehemotera amake.
15 Nabarina e sari kani ya e boko kanisatera amake boti tori ya. Nabarina e
kawatarete amake neme ya fara nabarina tabori ya, yobe nafi firi kanahabana, me
nafi noki awibone karo".
16 "Yama oye nima te ehene nineke, te ehene amosaro. Yama amosa te hiri ni ya te
ehene me awi ya te ka abi me kahiyarahaboneke, winahari neme ya".

Mowisei ati ka yama hani Sesowi kaminematamonaka.

17 "Te ati e riyahi ahi. 'Mowisei ati Sesowi nahabihibona ati nareka', te ati riyahi.
'Teoso ati kakamina me ati Sesowi nahabihibona ati nareka', te ati rihi nabone teke.
18 Haha me ati nahabi onofa okere. Fara yama Mowisei hikaminehemete hiri
onahabone onahara oke. Haha yama nafi hikaminehemete kaketehaba amake.
Yama hasi naba wataterabа amake, kaketehabone Mowisei hikaminehemete. Keye
amakere.
19 Haha me hikaminaha hiri tiri ya, tiwehene nima me one ihi nabone tini ya,
Teoso ka towisawa tera nonofa raba neba amaka. Haha me hikaminaha hiri tini ya,
tiwehene nima me one ihi nabone tini ya, Teoso ka towisawa tiwa nofehiba amaka
mata ya.
20 Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha me ihi nima tiwehene ni ya Teoso
ka towisawa tiwa nofareba amaka. Tiwehene amosi mati tohi ya Teoso ka towisawa
tiwa nofehiba amaka", Sesowi ati nematamonaka.

Me abe nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

21 "Me tamine te mitate te awineke hibati ka mati, yama tamine me mitehemete-
mone mati, tamine e naro ahi: 'Te ka owa tinabowarabone tike. Te ka owa tinabowi
ya tiwa me nabowaba me amake, sowisi ati ehene', me ati nemetemoneke.
22 Owati e nineke ahi: Te ka owa tikako ya tiwa me nabowaba me amake, sowisi
ati ehene. 'Tihiya tikere', tini ya e ka Hiti me ati ihi tihababone tike. 'Titati hiyara
awineke', tini ya tikamakehabone tike yama hiyara ya, yifo hiri ni ya.
23 Teoso ni ya yama ta tinahabone tina teboro ya tikamake, yama hiyara hiri tinaha
wati tiwahi ya tika owa ni ya,
24 Teoso ka yamabone ta tirahabone tike mata. Yama tohahaboneke mata teboro ya,
tana nokosi ya. Tikamakehabone tike tika owa ni ya, tiwehene hiyara tinofamarabone
tina tiwa he ni ya, tiwa kakomarebonaha. Faya teboro ya wete tinamabone tike, Teoso
ka yamabone ta ni tinataminabone tiwa waha", ati nematamonaka.
25 "Tika owa tiwa towakame ya sowisi ni ya, yama manakone kote tinahabihabone
tike hawi enoki ya. Yama manakone tinahabihari ya tiwa towakamebonaka sowisi
ni ya. Sowisi tiwa ta towahawitiba amaka saotato ni ya, tiwa ibebonaha kateya ya.

26 Tasi toni tinofi ya yama manakone nafi tinahabihabone tike. Yama manakone
nafi tinahabihari ya tasi tirahaba ama tike kateya ya. Keye amakere", ati
nematamonaka.

Tika yibote amara noko tiniharabone tike.

27 "Me ati tamine te mitate te amake, me ati e na mati ahi: 'Tifana tika yibote amara
ahi tirahabone tike', me ati nemetemoneke.
28 Owati e nineke ahi: Fana ahi ni tinofi ya tiwati boti ya, ahi tinaharake tiwati boti
ya.
29 Tinoko ihi yama hiyara hiri tini ya tinoko soba tiwitihi. Koro tiwitihi. Tika abono
nafi Teoso koro towitirayaho yama hiyara ya, yifo hiri ni ya. Tinoko oharia fawa ni
ka amosake.
30 Tika kanihina ihi yama hiyara hiri tini ya ti tisi ya koro tiwitihi. Tika abono nafi
Teoso koro towitirayaho yama hiyara ya, yifo hiri ni ya. Timano oharia fawa ni ka
amosake".

Tika yibote tiyosemarabone tike.

31 "Me ati tamine one e nemetemoneke ahi: 'Tika yibote tinofamari ya hinaka yama
haniba ta tinahi, tokomabana', me ati nemetemoneke.
32 Owati e nineke ahi: tika yibote maki owa ahi hina toyosemi tinofi ya
tokomabanake. Maki owa ahi hira tiyosemaraboneke. Tiyosemi ya me one noko
hinihaba amake. Tiyosemi ya e ka owa hitiwahi ya yama hiyara hiri neba amaka,
tika yibote ahi nari".

Teoso ino hiri tirahabone tike, yama hiri tinahabone tina tiwa.

33 "Me ati tamine te mitaha te awineke, me ati e naro ahi: 'Teoso ino hiri tini ya
keye hiri tirahabone tike', me ati nemetemoneke.
34-37 Owati e nineke ahi: Keye hiri tirahabana tike. Yama hiri tinahabone tina
tiwati e nabone tike ahi: 'Yama hiri onahabone oke', tinahabone tike. Yama hiri
tirahabone tina tiwati e nabone tike ahi: 'Yama hiri orahabone oke', tinahabone tike.
Fara tiwatiboneke. Yama one kamini tinofi ya Satanaisi yama hinofa hiri tine tike.
Neme ini hiri tirahabone tike. Afa neme Teoso taboro amaka. Wami ini hiri tirihi,
tinahabone tike. Fara Teoso ka wami amake. Serosarei ini hiri tirihi, tinahabone
tike. Serosarei Teoso ka towisawa amose taboro amaka. Titati ini hiri tirihi tinahi.
Afa titati Teoso ka amake. E ehene amara e tati kone wiyo te amake. Fare Teoso
ati ehene amaka. E tati kone wiyo na e tati kone e tonihawahamatera amake", ati
nematamonaka.

Me me nofara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

38 "Me ati tamine one amake haro, te mitaharo, me ati e na mati ahi: 'Tinoko
one me nahabi ya me noki tinahabihabisaba ama tike, tinoko manakone. Tiwini
one me nahabi ya me ini tinahabihabisaba ama tike, tiwini manakone', me ati
nemetemoneke.
39 Owati e nineke ahi. Tiwa ni ya tika owa ehene hiyare ya tiwehene hiyara
watarabone tike he ni ya. Tinoko baki me tao kani ya tinoko baki one behe
tiwahamahi, me tao hikanabana tasa.
40 Sowisi ni ya tiwa me kamini ya sowisi ati ehene tika makari boti ka me ati ni ya,
tika makari mese ka ta tinamakehaba ama tike.
41 Saotato tiwa yose ya hinaka yama weye tinahaba ama tike, kirometoro oharia
ya. Hinaka yama tekama tinahaba ama tike tasa kirometoro one ya.
42 Me one tika yama aate ni ya me ka yamaba ta tinahi. Yinero tabiyo me one tiwa
aate ni ya me ka yineroba ta tinahi".
43 "Me ati tamine one nake, ati e naro ahi: 'Tika one me tinofabone tike. Tika one
me amara me tinofarahabone tike'.

44 Owati e nineke ahi: Tiwa me nofara me tinofabone tike. Yama hiyara me hiri ni
ya tiwa ni ya, me ora tinahabone tike.
45 Te ehene e ni ya ahi te e naba teke, te ka abi neme ke nima. Me ihi amosa me ni
ya hinaka bahi hiwene ta, me ihi hiyara me ni ya hinaka bahi hiwene ta, te amaka.
Me ihi amosa me ni ya faha kake, me ihi hiyara me ni ya faha kake, te amake, ati
ehene.
46 Tiwa nonofa me nofi tiwahariha Teoso ka yama manakone wara titeraba ama
tike. Yinero yayaba me ihi e te me amake ahi, mera nonofa me me nofaha mati.*
47 Te one me hiyari tiwahariha yama amosa hiri tirine tike. Bara me ihi e te me
amake ahi.
48 Te ka abi ehene nima te ehene nabone teke, yama amosi mati tohaha te hiri na
te. Te ka abi neme ya winate amaka, yama amosi mati tohaha hiri nari".

6

Yama amosa hiri rima tinahi te one me nokosi ya, tiwehene amosa me awahaba tiwa.

1 "Yama amosa hiri rima tinahi te one me nokosi ya, tiwehene amosa me awahabone
tiwa. Tiwehene e ni ya ahi tiwehene manakone tikihateraba ama tike abi ni ya,
winahari neme ya".
2 "Yinero me kihara me ni ya yinero ta tini ya tiwehene tikaminarabone tike me
one ni ya. Me one ati boti hiyara me ihi e te me amake ahi, sinakoka ya me sawiha
mati, howa ya me naho na mati. Me ihi amosa me ihi me one hiwahabone me ati te
me amake, me amosamone me me hinahabone mati. Teoso ni ya yama manakone
me wara toteraba me amake. Me amosamone me one me me hina me ihi manakone
me ihaharake hibati ya. Keye amakere.
3 Yinero me kihara me ni ya yinero ta tini ya tiwehene tikaminarabone tike me one
ni ya, tiwehene amosa me watoribone karo.
4 Yama me hiwara abi hiwate amake. Tiwa awe ya tika manakone nahabihiba
amaka tasa".

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.

5 "Teoso ha tina tiwehene e rabone tike ahi, me ati boti hiyara me ihi nima. Sinakoka
toro ya me ora te me amake, me nahoria mati. Howa batori ya me ora, te me amake,
me ihi me hiwahabone me ati na mati. Teoso ni ya yama manakone me wara toteraba
me amake. Yama manakone me wara tonaharake hibati ya, me ihi amosa me ihi me
one hiwi karo. Keye amakere.
6 Ora tini ya tikiyomamabone tike tika yobe bari kani baikani ya, nokobi boko tikana
tiwa. Abi ha tinahi, e awarari. Abi ka yama manakone wara tinahaba ama tike. Me
one tiwa awara tiwa awehibonaka", ati nematamonaka.
7 "Ora tini ya bara me nima tirahabana tike. Fara me ati me hiri hina me hiri
namarima te me amake, me ati e na mati ahi: 'Fara owati hiri onaha hiri namarima
oni ya Teoso owati mitehiba awaka', me ati te me amake.
8 Me ihi nima tiwehene rabone tike. Yama tinofa abi hiwatote amake, tiwati
watamatari ya".
9 "Te ora ni e na ahi: 'Ota ka abi Teoso tiwinate ama tike neme ya. Me nafi tiwa
kahiyarahi.
10 Tika towisawateba kakeho ota ni ya. Yama tinofa me hiri nahi, bofe ya me winaha
mati, neme ka me ihi nima me ihi nabone mati.
11 Haha yama wehe ka ota tefebone ta tinahabone tike.

---

* **5:46 5.46** Yinero yayaba yinero me yayaba tohehemetemoneke, me ta hinehibonaha Homa ka me ni ya.

12 Ota ehene hiyara ota ehene sa tisahabone tike. Ota ka one me ihi hiyara me ihi
ota sa tosa na otake.
13 Satanaisi otara totomi rayaho tiwati ihi', te ati nabone teke, te ora na te.
14 Te ka one me ihi hiyara te fawa niha te ehene hiyara te ka abi neme ka fawa
nihibonaka.
15 Te ka one me ihi hiyara te fawa niri ya te ka abi neme ka te ehene hiyara fawa
nirebonaka bisa", ati nematamonaka.

Era e nafimi ka yama Sesowi kaminematamonaka.

16 "Tiwa tinafimi ya tiwehene e rabone tike, me ati boti hiyara me ihi nima. Me tafi
fawa na me yayai namatera me amake. Me noki me soko namatera me amake, me
ihi me one me hiwahabone mati, me tafi fawa na mati. Yama manakone me wara
tonaharake hibati ya, me one ni ya. Keye amakere.
17 Tiwa tinafimi ya tinoko soko tinahabone tike. Titati kone tikete tinahabone tike
orifa fehe ya, amosabonehe.
18 Tiwehene me watoraba me amake, tiwa tinafimiha tiwa. Abi ta tiwehene watoka.
E aware era awate amaka. Tiwa kakawebonaka yama amosa ya", ati nematamonaka.

Yama tamaha me nofarabone Sesowi ati nematamonaka.

19 "Yinero te tonihariyahi ahi, bofe ya. Yama abe yama kabate amake ahi. Yama
wirabako na yama nahabi, te amake. Yama boboti tokiyomate amaka e ka yobe ya,
yama botihibonaha.
20 Yinero te tonihahi neme ya. Neme ya yama abe yama kabatera amake. Yama
wirabako na yama nahabirihi, te amake. Yama boboti tokiyomarihi, te amaka e ka
yobe ya, yama botihibana neme ya.
21 Bofe ka yama tamaha te nofi ya bofe ka yama te wati nawahaba te amake. Neme
ka yama te nofi ya Teoso yama hinofa te hiri nabone teke.
22 E ka owa yinero noko tonihe ehene e ati e te amake ahi: 'Noko hiyakara hari', e
ati te amake. E noko e te amake ahi, yama oye nima, e abono firi kanaharo. Tinoko
amosi ya tika abono nafi firi kanahaboneke.
23 Tinoko hiyari ya tika mese nafi sokihaba ama tike. Tika oyene watari ya tika
mese sokihaba ama tike.
24 E ka hiti meba me famihinakere, me e narifikimaba mati. Owa e nofe ya hahi
e nofamarehibonaka hari. Ha ita e nofe ya hahi e nofamarehibonaka hari. Yinero
noko e toniha Teoso e nofatera e amake".
25 "Makoni owati e nineke ahi: Te kokoriri rabone teke, te ka yamabone te wati
nawaha te. Te ati boti e riyahi ahi: 'Himata okobaribe? Himata ofaribe? Himata
okaribe?' te ati rabone teke. E hasi ni ya e yayai nabone eke, yamata tamaha
noko e toniharaharo. E abono tamini ya e yayai nabone eke, makari tamaha noko e
toniharaharo.
26 Bani me te awa ha, me kakeha mati neme ya. Fatara ya yama me koro rihi,
yamata me tonakarihi, yamata me toniharihi, te me amake yobe ya. Te ka abi neme
ya winehi me tafebone ta tehi amaka. Teoso bani mera nonofa raba ne tera nofi mati
tohate amaka, ha te ta.
27 Yama tamaha te wati nawaha te kokoriri kene te ahababone teke fara te ahabi
amo nibone ya".
28 "Himataba te ka makaribone te wati nawahineri? Yama kabani ka yama mowe
te awa ha, mowe amosaro. Yama mowe amosa fara ihi amakere, boribone hiri raro.
29 Saromao borone aamosa raba nematamonaka. Yama kabani ka yama mowe ta
amosi mati tohake.
30 Yama kabani ka yama mowe amosa Teoso ehene amake. Yama kabani ka yama
ahabi kerewe raboneke, me sari hikari ya. Yama kabani ka yama manakone yokana
tohakere. Ha te ta te manakone nafike. Teoso te boronebone ta nebonaka. Himataba

te ati boti e na te awineri ahi: 'Teoso owa kakaweba ama oko yamaba ya?' te ati na te?"
31 "Te kokoriri rabone teke, te ka yamaba te wati nawaha te. Te ati e rabone teke ahi: 'Himata okobaribe? Himata ofaribe? Himata okaribe?' te ati rabone teke.
32 Haha yama bara noko me tonihate me amake. Te ka abi neme ya winehi te ka yamabone te nofaha watote amaka.
33 Teoso ka yamabone te ahi nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te. Te ehene e ni ya ahi haha yama te nofaha ya tera kakawebonaka.
34 Te kokoriri rabone teke, yama te wati nawaha te, yama wamini ka yamabana. Fara hibayata ka yama wehe ka yamabone te wati nawahabone teke. Yama wehe oharia ka yama hiyara fayaboneke ahi", ati nematamonaka.

7

Me me kakorahabone Sesowi ati nematamonaka.
1 "Me tikakorabone tike. Me tikako ya Teoso tiwa kakobisebonaka.
2 Tiwehene e ni ya me ni ya Teoso ehene e nabisebonaka tiwa ni ya fara tiwehene nima.
3 Tika owa noko ebene biti foyehi tiwini? Tinoko tiwahi. Awa ibe foyake tinoko ya.
4 Tiwati e narake ahi tika owa ni ya: 'Hiba tinoko abe bite foyaha soba onamibeya', tinahara tike. Awa ibe foyaha tiwa tikere tinoko ya.
5 Tiwati boti hiyarara tike. Tinoko ka awa ibe foyaha soba towiti tai tohahaboneke. Tinoko ka awa ibe foyaha soba tiwiti ya tinoko awi amosabone tike, tika owa noko ebene soba tiwitibone karo".
6 "Teoso ka yama te ta rabone teke yome me ni ya. Kasaro amosa te koro towitirihi nabone teke boroko me nokosi ya. Kasaro me tai riyahi. Kasaro me tai ni ya tiwa me fito kanahaba me amake, tiwa me nabowahaba mati", ati nematamonaka.

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.
7 "Yama tinofa ha tikanabone tike Teoso ni ya. Tika yamabone ta nebonaka. Yama siba tini ya tiwasiabanake. Nokobi teo tikani ya Teoso se hikanaboneke.
8 E ka one Teoso me aate ni ya ati amosebonaka me nafi ni ya. Yama me siba hina me hiwasiaboneke, me nafi. Nokobi me teo kana me ni ya Teoso nokobi se kanehibonaka, me nafi ni ya.
9 Tiwa ni ya tikatao bao aate ne ya hinaka yatiba ta tinahaba ama?
10 Tiwa ni ya tikatao aba aate ne ya hinaka makaba ta tinahaba ama?
11 Yama hiyara hihiri me te tohaha yama amosa te ta teha te amake te ka matehe ni ya. E ka abi neme ya winehi ehene amose hinama tohate amaka. Yama amosa ta nebonaka te aate ne ya", ati nematamonaka.
12 "Fara yama me hiri hinahabone tinaha tiwa ni ya, afa yama hiri tinahabone tike me ni ya. Tiwehene e ni ya ahi, fara Mowisei hikaminehemete hiri tine tike. Fara Teoso ati kakamina hikaminehemete hiri, tine tike", ati nematamonaka.

Sesowi hawi famaha kaminematamonaka.
13-14 "Hawi famate amake. Hawi one nafi, hawi one nafirihi, te amake. Hawi nafiha ka nokobi nafi, hawi nafira ka nokobi nafirihi, te amake. Me tamaha me tokiyomatehaba me amake nokobi nafiha ya. Me tamara me tokiyomatehaba me amake nokobi nafira ya. Ha tiwa tikiyomahabone tike nokobi nafira ya. Hawi nafiha ya yaka tini ya tihababa ama tike. Hawi nafira ya yaka tini ya tihabarahaba ama tike".

Teoso ati kakamina memone mera Sesowi kaminematamonaka.

15 "Tera te kakatomiyahi. Me natehaba me amake, Teoso ati kakamina memone me
ati na mati, Teoso ati kakamina me amara mati. Me yahahamone me ati na me ati
boti hamate me amake. Ofeya me awi nima me awi na robo me tohate me amake.
16 Me ihi te awi ya me te watohaba te amake, me ati boti hiyara mati. Ofa boni
kobobo tera amake atiwa ete ya. Fiko boni kobobo rihi te amake atiwa ete ya.
17 Awa boni amosa kobobo te amake awa amosa ya. Awa boni hiyara kobobo te
amake awa hiyara ya.
18 Awa boni hiyaraba watatera amake, kobobo naro awa amosa ya. Awa boni
amosaba watatera amake, kobobo naro awa hiyara ya.
19 Haha awa boni hiyara me ka hite amake, me koro hiwitiabonehe yifo hiri ni ya.
20 Me te watohaba te amake, yama me hiri hina te awi ya".
21 "'Ota ka Hiti owa tikasomahi', tini ya Teoso yama hinofa hiri tiri ya tiwati
omitaterabone oke, tiwa okasomahabone owa. Teoso neme ya winehi te famahabone
tini ya Teoso yama hinofa hiri tinahabone tike.
22 Afa yama amo ni ya me tamaha me natehaba me amake, me ati e na mati ahi:
'Ota ka Hiti tiwati ihi Teoso ati ota kaminamaro otake. Me rabika me ota kasomamaro
otake, tiwini ota hiri na ota. Yama fotaha ota namohamaro otake, tamaharo, tiwini
ota hiri na ota'.
23 Me ni ya owati e tehaba ama oke ahi. 'Tera owatera ama oke. Te wataraboneteke owa ni ya, te ehene hiyara te', otehaba ama oke".

Sesowi yobe famehi kaminematamonaka.

24 "Owati timiti ya yama okominaha hiri tini ya e ka owa yama watohi nima
tinahabone tike, yobe ewene si tonihemata yati mese ya.
25 Yobe hawa tohe ya faha kaki nafihemetemoneke. Faha fowe kimisemetemoneke.
Boni kita nemetemoneke. Yobe sonarematamonaka, warehari yati mese ya".
26 "Owati timita yama okominaha hiri tiri ya hahi yama watore nima tinahaba ama
tike, yobe ewene si tonihemata siki mese ya.
27 Yobe hawa tohe ya faha kaki nafihemetemoneke. Faha fowe kimisemetemoneke.
Boni kita nemetemoneke. Faya yobe sone ahabematamonaka nafi", ati nematamon-
aka.
28 Me tamaha Sesowi ati me kamitemetemoneke. Manakobisa hiyari ahabe ya
'Hika', me ati nemetemoneke, he ati me mitaha mati,
29 Mowisei ati kakamina me ati nima Sesowi ati re karo. Mowisei ati kakamina me
one ati me kamina Sesowi ta fare ati kaminematamonaka.

8

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, mese hiyarari.

1 Sesowi atami ya yana tone kisamematamonaka. Me tamaha me ya tabehimata-
monaka.
2 Me ka owa mese hiyare tokomakehimatamonaka he ni ya. Sonehimatamonaka
he nokosi ya.
"Ota ka Hiti owa kasomi tiwatoa tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?" ati
nematamonaka.
3 Sesowi bori hikanematamonaka yehe ya.
"Tiwa kasomi onofa oke. Tikitamahabone tike hibati ya".
Mese amosawahamibote nematamonaka fahi.
4 Sesowi hihiyarehimatamonaka.
"Owehene tikaminariyahi me ni ya. Tikamahi sasetoti ni ya, tiwa tinamobeya
sasetoti ni ya. Mowisei yama hikaminehemete ta tinahabone tike Teoso ni ya, tiwa
me watobone karo, titaminawaha tiwa", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi saotato nanarifa nakitamehimatamonaka.

5 Sesowi tokomematamonaka Kafanao ya. Kobo toname Homa ka saotato kamakimatamonaka he ni ya. Saotato mera yoyosematamona amaka, saotato 100 me tohaha mera yoyose tohahari.
6 Saotato ati yana nematamonaka.
"Ota ka Hiti oko yama aahi forehareka kama ya, yobe ya, yana ni watorari, yama kome awi kitahari", ati nematamonaka.
7 Sesowi ati yana nematamonaka. "Okomakehabana oke. Okasomehibanaka", ati nematamonaka.
8 Saotato ati yana namatasehimatamonaka. "Ota ka Hiti tikamarabone tike oko yobe ya, titaminaha tiwa. Otamina okere ha owa. Hine ya tiwati yana ni ya oko yama aahi kitamebonaka.
9 Tiwa nima one oke, me one oyoseha owa. Saotato me oyosete ama oke. 'Tikamakehi', oni ya saotato tokomakehibonaka. 'Tikamahi', owa ni ya oni ya kamehibonaka. Oko yama aahi me oyose ote ama oke. 'Yama e na hiri tinahi', oni ya oko yama aahi hiri hinahaboneke", ati nematamonaka.
10 Sesowi ati himite "Hika", ati nematamonaka. Mera hiyarematamonaka he ya me tabaha mati.
"Hahi bare nima me naba me watakere, Ihayeo mati, Teoso kitehimona ati nari. Keye amakere.
11 Me tamaha me kaketehaba me amake, yama nafi ka mati, Abarao Isaki Yako me na me tafi ya me tafi tabahabone mati, Teoso ka towisawa amo ni kobo ne ya.
12 Fara Teoso ka towisawa taboro ka me ta me me were hiwititehaba me amake yama sokiha ya. Me ohi tehaba me amake fahi, me ini yiki tokana mati", ati nematamonaka.
13 Sesowi saotato hiyaramatasehimatamonaka. "Tikamahi tika yobe ya. Fara tiwati nima yama naboneke".
Fare bahi ya hinaka yama aahi kitamematamonaka.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.
14 Sesowi tokomakehimatamonaka Betiro ka yobe ya. Kobo tonamake tokiyoma-make Betiro hinakaso foreha awehimatamonaka, kama ya, yama kome awaharo.
15 Mani boyo hinaha yama kome fawa nemetemoneke. Yana namisama he narifemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.
16 Bahi toke ya me kakehemetemoneke, me tamaha me me kakia mati, me rabika mati. Inamati mera toyosemehimatamonaka fare ati ya. Mera kasoma nematamonaka, yama kome me awaha me nafi.
17 Fara yama Teoso ati kakamina Isaiya tohe hikaminehemetemoneke hibati ya, Teoso ati kaminari, ati e nari ahi:

"Era kasomareka, e ka yama kome fawa nihari",

ati nematamonaka.

Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya me tabahabone me ati na mati.
18 Sesowi me tamaha mera awehi he ya tataba mera yosehimatamonaka, he me towakabone mati rako kowani ka ya.
19 Mowisei ati kakamina owa kamakimatamonaka he ni ya.
"Borofeso osawiabana oke tiwa ni ya, yama nafi ya, fara tika toki nima", ati nematamonaka.

20 Sesowi ati yana nematamonaka. "Kawara me hoti nate me amake. Bani biti me tabori na, teha me amake. Neme ka Owa taboro watatere amaka, aamo", ati nematamonaka.
21 He ya tataba me ka owa he aate nematamonaka. "Ota ka Hiti e tabahabone wete onamamatabana oke mata, otaboro ya, okobi okomoaba owa", ati nematamonaka.
22 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hine e tabake. Me ahaba me abohi hine me one me me hikamoaboneke fara me one ahaba mati".

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.

23 Sesowi itarimatamonaka kanawa tori ya. He ya tataba me kibemakemetemoneke.
24 Me kariwa me ni ya yama noki yawari kimisemetemoneke. Kanawa bokinima nemetemoneke faha rike ihi. Sesowi amo nematamonaka.
25 Me hinatafihimatamonaka.
"Ota ka Hiti e ahabakibone. Era tikasomahi", me ati nemetemoneke.
26 "Himataba yama te nakomeneri? Teoso tamine te watorini, kitahari?" ati nematamonaka. Waremise boni ya faha rike famaha fawa nihimatamonaka. Yama nafi amosawahemetemoneke.
27 "Hika", me ati nemetemoneke. "Hiketeno amara, boni ati hikataba, faha rike ati hikataba, hinahari?" me ati nemetemoneke.

Katara ka me famaha me rabika mera Sesowi kasomematamonaka.

28 Me kobo kanehemetemoneke kowani ya, wami ini Katara tohaha ya. Me famaha me rabikatehani me kakiemetemoneke Sesowi ni ya, me kasawitehani mati tama tabori ya. Me yofinemetemoneke. Makoni me fiya tonami me nonofa hiharemetemoneke, me one.
29 Me ati kitehemetemoneke kasiro ya.
"Teoso biti himata hiri tiribe ota ni ya? Himata ebe tina tikine tiri ota ni ya? Tikine ti, otara tikatomahabone tiwa, ota amo ni kobo ra ota mata?" me ati nemetemoneke.
30 Yama yabo ya boroko me tamaha me nehemetemoneke, me tafaha mati.
31 Hinamati me aate hinehimatamonaka.
"Otara toyosemi tinofi ya otara tiyosemahi boroko me ni ya", me ati nemetemoneke.
32 "Te tokomahi", ati nematamonaka.
Me yana tona me tokomemetemoneke boroko me ni ya. Boroko me kana nawahemetemoneke hibati ya, me nafi. Atami ya me tokifiwaha me bokehemetemoneke rako ya. Me ahabemetemoneke faha ihi.
33 Boroko me nanarifa me tokomemetemoneke. Sitati ya me kobo tonama me nafi ni ya hiyara me kaminemetemoneke. Haha me famaha me rarabika toha me tamine me kamina, nemetemoneke.
34 Sitati ka me kamakiemetemoneke Sesowi ni ya, me nafi. Me kobo namakia Sesowi me aate nemetemoneke, tokomebonaha.

9

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Sesowi tofoyame me kariwama me kobo nemetemoneke fara hinaka sitati ya.
2 Me ka owa kama ya forehi me kakamemetemoneke he ni ya, yana ni watorari. Me ihi Sesowi hiwaha me ati boti hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati boti ati na mati. Ati yana nematamonaka.
"Okatao yayai tinahi. Teoso tiwehene hiyara fawa nika", ati nematamonaka.
3 Mowisei ati kakamina Sesowi ati me mitaha me ati boti yama nima nemetemoneke. "Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari", me ati boti ati nemetemoneke.
4 Yama me wati nawaha Sesowi me hiwatoemetemoneke. "Himataba yama hiyara te wati nawahineri te ati boti ya?

5 Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara oke. 'Yana tinahi, yaka tibeya', onehene ama oke. Fara owati famineke.
6 Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni owatoa owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene".
Faya me ka owa forehi hiyarematamonaka. "Yana timisamahi. Tika fofore titihi. Tikamahi titaboro ya", ati nematamonaka.
7 Yana namisame tokomematamonaka fare taboro ya.
8 Me nafi hiwehi "Hika", me ati nemetemoneke. Teoso me kahiyaremetemoneke.
"Me ihi hiyara me ihi e ka one me fawa nineke waha, Teoso ati ehene", me ati nemetemoneke.

Sesowi Mateo ha nematamonaka.

9 Sesowi tokome me ka owa awehimatamonaka, itariari yobe ya, me ka yinero yayaba ka yobe ya, Mateo tohahari.
"Tisawihi owa ni ya", Sesowi ati nemarika.
Yana namise he ya famehimari amaka.
10 Me tokoma Mateo ka yobe ya Sesowi tafehimari amaka, me ya tabahari, me tamaha mati, me ka yinero yayaba mati, me ya me one tabaha mati, yama hiyara hihiri mati. He ya tataba me toha, namaroke.
11 Fariseo Sesowi me awaha Sesowi ya tataba me me aate namaroke.
"Himataba te ka borofeso me tafi ya tafi tabara, me yoro tokana mati, yinero yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?" me ati namaroke.
12 Me ati Sesowi mite ati yana nemarika. "Yama kome e awara metiko era narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate amaka.
13 Teoso ati te watora te awineke, ati e nari ahi:

> 'Haha yama onofa okere haro, yama kahi te ta nabonehe owa ni ya. Me one ta te narifabone teke',

Teoso ati nematamonaka. Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara oke, me ihi hiyara me ta me ha onahabone owa", ati nemarika.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nafimi ka yama kaminebonaha.

14 Yowao ya tataba me kamakiamaroke Sesowi ni ya. "Otara ota nafimirima nineke. Fariseo hine me nafimirima, nineke bisa. Himataba tika tataba hine me nafimirineri?" me ati namaroke.
15 Sesowi ati yana nemarika. "E ka owa fanehiba ya tataba me ya tabehi ehene me yayai naboneke. Me ohi raboneke. Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine me nafimiaboneke fahi.
16 Makari bote e nawanamatera amake makari ibe yati ya. Makari yati e nawani ya makari sibi tonamatasahaba amake, bote tohi karo. Makari hoti tonafihaba amake mata ya.
17 Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Yama atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake. Fi yati e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi fawa teraboneke, yama wiye toha naro", ati nemarika.

Sinakoka hiti Sesowi aate nematamonaka.

18 Sesowi hiyare ni ya sinakoka owa hiti kakehimarika. He nokosi ya sonarise ati yana nemarika. "Okoto ahabarake hibayata ya. E tofamamahabone eke otaboro ya. Tiye tekibaribeya he ni ya, kitamabana", ati nemarika.
19 Sesowi yana tone he ya tofamamemarika. Sesowi ya tataba me toha, namaroke.

Fanawi ka ama fawa ni watora Sesowi nakitamehimatamonaka.

20 Sesowi yaka ne me ka one kamakiemetemoneke he nowati ya. Sesowi ka makari
tati boni bori kanemetemoneke. Fanawi ka ano 12 nemetemoneke, hinaka ama fawa
raro.
21 Ati boti e nemetemoneke ahi: "Hinaka makari boyo oni ya okitamahaba ama
oke", ati nemetemoneke.
22 Sesowi ki nawahame he awe ati yana nematamonaka. "Okoto yayai tinahi.
Titaminawa tike waha, tiwati boti e ni karo ahi, 'Owa kasomebanaka, kitahari', tini
karo", Sesowi ati nematamonaka.
Fanawi amosawahamehemetemoneke, hibati ya.

Sinakoka hiti bite Sesowi nakitamehimatamonaka.

23 Sesowi kobo tonamake tokiyomamakehimatamonaka sinakoka hiti ka yobe
ya. Me tamehemetemoneke, me yobiri na mati, me ati komeha mati. Me one
nabisemetemoneke, hohori me hori na mati. Sesowi mera awehi
24 ati yana nematamonaka.
"Te tokomahi. Inamatewe ahabakere. Amo nineke hine ya", ati nematamonaka.
He ati me mitaha he me haha kanehemetemoneke.
25 Ati ehene me tokomemetemoneke.
Tokiyomamakehi inamatewe yehe wara hikana yana namisemetemoneke.
26 Hiyara me kaminemetemoneke, Sesowi ehene me awaha mati, tabora yabora ka
me ni ya.

Me noki awara me famaha mera Sesowi kasomematamonaka.

27 Sesowi tokomematamonaka. Me noki awatera me famaha Sesowi nowati ya me
towakamakiemetemoneke, he me ha na mati.
"Tafi ka noti otara aawawa tinahi", me ati nemetemoneke.
28 Yobe ya Sesowi tokiyome nowati ya me towakiyomamakiemetemoneke. Sesowi
mera aate nematamonaka.
"Tera kasomi owatowahamone te ati nine?" ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti ee, otara kasomi tiwatoamone ota ati nineke".
29 Me noki boyo hina me hihiyarehemetemoneke. "Fara te ati boti nima, yama
naboneke, Teoso kitehimona te ati ni karo", ati nematamonaka.
30 Me noki awawemetemoneke.
Sesowi me narabi nima hinehemetemoneke. "Tera te kakatomiyahi. Yama te
kaminariyahi me ni ya", ati nematamonaka.
31 Me towaka Sesowi ehene me kaminemetemoneke tabora nafi ya, yaboraro.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, ati yana ni watorari.

32 Me towakamemetemoneke. Me ka owa me kakiyomamemetemoneke he ni ya,
ati yana ni watorari, inamati ehene.
33 Sesowi ati ehene inamati tokomematamonaka. Faya ati yana namehimatamon-
aka. Me one Sesowi ya me tabaha "Hika", me ati nemetemoneke. "Yama e na watatera
amake Ihayeo me ni ya", me ati nemetemoneke.
34 Fariseo me ta Sesowi ehene me nofaremetemoneke. "Fare inamati me ka
towisawa ati ehene tohe awaka. Makoni inamati mera toyosemaka", me ati
nemetemoneke.

Sesowi mera aawawa nematamonaka.

35 Sesowi yaka nemarika tabora nafi ya, sitati nafi ya, mera kanawanahari sinakoka
ya. Hiyara amosa kaminemarika, Teoso ka towisawa tamine kaminari. Mera kasoma
nemarika, yama kome yoro tokana me awaha mati.
36 Me tamaha me ya tabehimarika. Mera awehi mera aawawa nemarika, ofeya me
nima me na mati, me nanarifa watara mati, me kokoriri na me toha na mati.
37 He ya tataba mera hiyaremarika.
"Yamata tamake fatara karo. Me tamakere, yamata me yabahaba mati.

38 Fatara Hiti te aate nahi, mera yosehibana, yama me ahi naba mati, hinaka yamata me hiyababana", ati nemarika.

10

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.

1 Sesowi mera ha nemarika, me 12 na mati, he ya tataba mati, mera hiyarebonaha. "Owati ihi inamati me kitaraba me amake waha, me te toyosema mati. Yama kome yoro tokana me awaha me te kasoma, nabone teke owati ihi".

2 Me inimaro amake haro, Sesowi ya tataba mati. Simao tai tohehimarika, Betiro tohahari. Nisori Atere toha, Tiako toha, Sebeteo biti. Tiako nisori Yowao toha,

3 Firibi toha, Batoromeo toha, Tome toha, Mateo toha, yinero yayaba tohatehari. Tiako Afeo biti toha, Tateo toha,

4 Simao toha, Homa ka mera momono tohatehari. Yota Isikarioti toha, nemarika, Sesowi ta tehibana.

5 Sesowi mera yosehimarika, me tokahabone mati, me 12 na mati, afa mati. "Bara me tabori ya te tokaraba teke. Samaria me ka sitati ya te tokarihi naba teke.

6 Te toki ohariabone teke Ihayeo me ni ya, ofeya me tosawariha me nima me na mati.

7 Te ati e naba teke ahi me ni ya: 'Teoso ka towisawatebona kobo kabona ayata ya', te ati naba teke.

8 Yama kome me awaha me te kasoma, me ahaba me te nakitama, me mese hiyara me te kasoma, me rabika me te kasoma, naba teke, me ka yinero te aate ra te. Te ka yinero aate orihi ote ama oke, tera okanawana owa.

9 Oro te towakarihi, barata te towakarihi, kobiri te towakarihi, naba teke te tosi matone ya kibeharo.

10 Sakora te weye rihi, makari famaha te towakarihi, sataya te towakarihi, awa te tamarihi naba teke, te yaka na te. Te tefebone me ta naboneke, me kasomi manakone.

11 Manakobisa me tabori ya te kobo ni ya te ati e naba teke ahi: 'Hibake amosara ahi?' te ati naba teke. Me ka owa ino me itihaba me awineke, ehene amosari, hinaka yobe ya te sawiba karo. Me one ka yobe ya te tokaraba teke.

12 Yobe ya te tokiyomami ya te ati e naba teke ahi: 'Teoso tera kakatomehibonaka', te ati niyahi.

13 Yobe ka me ihi amosi ya Teoso mera kakatomehibonaka. Me ihi hiyari ya te ati e naba teke ahi: 'Teoso tera kakatomareba amaka', te ati nabone teke.

14 Haha tera me nofari ya te tokomaba teke. Te ati kamiti me nofari ya te tokoma, naba teke tabora one ya. Te tokoma te teme hobokori te nahabihaba teke, me tabori ka wami hobokori wataribone karo te ni ya.

15 Haha sitati ka me kokoriri ni nafitehaba me amake, Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya. Keye amakere. Sotoma ya Komoha famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya".

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.

16 "Tera oyosehabana oke me ihi hiyara me baikani ya. Ofeya me nima te nabone teke, te sawiha te robo me ni ya. Maka nima te nabone teke, yama te watoha te. Tera me keyehariyahi. Te yahahabone teke, okoko me nima.

17 Tera te kakatomiyahi. Tera me te naba te amake, tera me ta naba te, me ka sitati me ka hiti me ni ya. Tera me kosi naba me amake sinakoka toro ya.

18 Tera me namohaba te amake kofenato me ni ya, owa te nofa owehene. Tera me namo naba te amake, kofenato me toha, towisawa me toha, na me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya. Owa te kamina nabone teke bara me ni ya.

19 Tera me ta ni ya te ati boti e raboneke ahi: 'Himata nima owati ribe?' te ati
rabone teke. Te atiba Teoso kamineba awaka te ni ya.
20 Te ati amaraboneke. Te ka abi Kanamori ati yana neba awaka te ni ya".
21 "E ka owa anoti ta neba amaka, me one hinabowehibana. Owa hinaka matehe ta
neba amaka me one ni ya, me me hinahabihaba mati. Owa bati ya mati me famaha
mera kakoba amaka. Mera ta neba amaka, me one me me waka hinahaba mati.
22 Me nafi tera kakoaboneke, owa te nofi karo. Owa nofi te fawa ri ya Teoso tera
kasomebonaka.
23 Sitati ka tera me nofari ya sitati one ya te tokahaba teke. Neme ka Owa
kamebonaka, Ihayeo me ka sitati nafi te itiri ya mata. Keye amakere", ati nemarika.
24 "E ka borofeso ka yama wato nima e ka yama wato naboneke. E ka yama wato
amosi mati tohahaba wataraboneke. Yama aahi e tohaha e fiya torahabone eke e ka
hiti ni ya.
25 Inamati me ka hitimona owa me toniharake, Beosebo tohahari. Beosebo memone
tera me toniha naboneke. Beosebomona ya yobe hiti me tonihi ya Beosebo memone
ya yobe ka me me toniha, naba me amake", ati nemarika.

Teoso me nakomehabone Sesowi ati nematamonaka.

26 "Makoni me te nakomerabone teke. Yama me kehemoha me ka yama
awihinahaba amake. Me hiwatohaba amake nafi.
27 Te ka yamabone okominine oke ha te ta te ni ya mata. Owati te kaminabone teke
me nafi ni ya. Yama okominine oke te warabo ya mata. Owati te kaminabone teke,
te ati kitaha te, yobe bari ya te nahoria te.
28 Tera me waka nabone me ati na me te nakomerabone teke. Te abono me
nabowaboneke. Te kanamori ta me nabowaraboneke. Teoso ta te nakomehabone
teke. Teoso ta ati ehene me ahabate me amake yifo hiri ni ya yama hiyara ya. Me
aboni ahaba me kanamori ahaba naboneke Teoso ati ehene.
29-31 Te watorima nahi. Teoso tera kakatomaka. Bani biti manakone nanafi raba
te amaka. Bani biti ohari ahabe ahabi Teoso watote amaka. Yama watote amaka,
bani me ka yama, me nafi. Te manakone e nabone teke ahi, bani biti me tamaha me
manakone nima. E tati kone oohariki na nafi Teoso watoka", ati nemarika.

Sesowi me nofahamone me ati nabone ati nematamonaka me nokosi ya.

32 "Owa te nofahamone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya, okobi ohiyarahabana
oke winahari neme ya, tera onofamone ona owa.
33 Owa te nofaramone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya, okobi ohiyarahabana
oke winahari neme ya, tera onofarahamone ona owa".

Me abe mono nabone Sesowi ati nematamonaka.

34 "Oke ama oke, me abe mono ni fawa nihiba ama ora owa. Oke ama oke me abe
mono ni yaro okanabone owa.
35 Owehene e ka owa bati mono nebonaka. E ka one mati mono, naboneke.
Hinakaso mono, naboneke.
36 Me abe mono naboneke, me winaha mati yobe ohari ya.
37 Abi nofi mati tihi ya owa nonofa raba tinahamone tini ya, tiwa onofarahabone
oke. Tika matehe nofi mati tihi ya owa nonofa raba tinahamone tini ya tiwa
onofarahabone oke.
38 E fami tinofi ya tiwehene e nabone tike ahi: tika ewenebone tiwa tikanabone tike,
owa tinofi ka yama nawaha hiri tinahabone tinakomehara tiwa. Tisawi tinahabone
tike owa ni ya fara oko toki nima. Tiwehene e ri ya e famarabone eke.
39 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi nahabone
tike", ati nemarika.

Teoso mera kakawebona Sesowi ati nematamonaka.

40 "E ka owa tiwa narife ya owa narife awaka. Owa narife ya Teoso narifa naka,
owa yosehari.
41 Teoso ati kakamina Teoso ati kamine ka tinarife ya tika yama manakone Teoso
ta nebonaka, Teoso ati kakamina ka yama manakone nima naro. E ka owa ehene
amose ka tinarife ya, tika yama manakone Teoso ta nebonaka, e ka owa ehene amose
ka yama manakone nima naro.
42 Owa ya tataba matehe nima me na me ya otabi ka me ka fahaba ta tini ya, Teoso
tiwa kakawebonaka, yama amosa ya, faha siriha ta tini ya kobo kahariharo. Keye
amakere", ati nemarika.

11

Yowao ya tataba Sesowi me aate nemetemoneke.

1 Sesowi he ya tataba me 12 na mera yosi ahabe ya yana tone tokomematamonaka
Teoso tamine kaminebonaha me ka sitati ya, mera kanawanahari.
2 Yowao kateya ya foyehi Kirisito ehene tamine mitehimatamonaka. Mera
yosehimatamonaka he ya tataba mati, Sesowi me aate nabone mati.
3 "Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki nabana?" me ati
namaroke, Yowao ati me kamina mati.
4 Sesowi ati yana nemarika. "Te wete tokanamahi Yowao ni ya. Yama te mitaha te
kaminibeya he ni ya. Yama te awa te kamina, nabone teke he ni ya.
5 Me noki awatera me noki awake waha. Me yaka ni watotera me yaka nawahineke
waha. Me mese hiyatera me mese amosawahineke waha. Me warabi hawitera me
warabi hawiwake waha. Me ahaba me kitama, narake waha. Me honara me ni ya
hiyara amosa okominine oke.
6 Owehene me awi ya owehene me nofi ya Teoso me hekatomaboneke", ati
nemarika.
7 Sesowi ati me mitaha me tokomamaroke.
Me tokoma Sesowi me one hiyaremarika, me moto kawahamaha mati, Yowao
tamine kaminari. "Himataba te tokomake te awineri yama honara ya? Yama isi
afe te awahabone te ati na te awine, feo kanaharo boni ihi?
8 Himata yama te awahabone te ati rini? E ka owa te awahabone te ati ninihi,
makari amosa akahari? Makari amosa me weye na me watakere ahi yama honara
ya. Me winate me amake towisawa me ka yobe ya.
9 Himata te awahabone te ati rini? Teoso ati kakamina owa te awahabone te ati
ninihi? Ee, Teoso ati kakamina amaka. Yowao ehene ta amosi mati tohaka.
10 Efe amaka hibati ka me hikaminehimata, yama hani ya, me ka yama hani ati e
na mati ahi:

> 'Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika hawibone
> namosebonaka tinokosi ya',

yama hani ati ke.
11 Yowao Batisita amosi mati tohaka. E fanawiri ni ya me wataha me one ihi aamosa
raba te me amake. Teoso ka towisawa ya me tabaha me ta me amosate me amake
mata ya, me nafi. Yowao aamosa raba te amaka. Keye amakere.
12 Yowao yana tone ya me yana tona, narake, me one me mowa na mati, Teoso ka
towisawa ka yama yana tonahabone me ati na mati. Me sawisa narake, me one me
mowa nasa na mati.
13 Yowao watamatare ya Mowisei ati yana nematamonaka, Teoso ka towisawa
kaminari. Teoso ati kakamina me hikamina, hinehimatamonaka.

14 Eria me kamina nemetemoneke, kamatehibonaha. Owati miti tinofi ya owati timitahi. Yowao amaka, Eria, one oke.
15 Te narabo naha owati te mitahi", ati nemarika.
16 "Himata nima e ka one me nineri? Matehe nima me nineke me nahoria mati mekato ya, me abe ha na mati, me ati e na mati ahi:
17 'Hohori ota hori na te sere kara teke. E abe kamoha tahi ota hiri na te ohi rihi na teke', me ati te me amake.
18 Yowao kakehita amaka, bao kabarari, fi fawa rihi nari. 'Rabike awaka', te ati na teke.
19 Neme ka Owa kakehimari amaka, yamata nafi kabahari, fi fawa nari. 'Te awa hari, tafi nafihari, fi fawi nafi nari mata ya', te ati na te awineke. 'Yinero yayaba me ya tabaka, mera nofahari. Yama hiyara hihiri me ya taba, ka', te ati na te awineke. Owehene amosi ka yama Teoso watoka hiri onaharo. Yowao ehene amose ka yama Teoso wato, naka, hiri hinaharo. Ota ehene amosamone me nafi ati naba me amake", ati nemarika.

Sitati one ka mera Sesowi hora nematamonaka.

20 Faya Sesowi mera hora nemarika, sitati ka mati, me tamaha mera kasome ka sitati. Me ihi hiyara me ihi fawa ramaroke makoni mera hora nemarika.
21 Sesowi ati yana nemarika.
"Korasi ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Ha te Betesaita ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Teoso yama tamaha yofi kanaka kitaharo kasiro ya te ni ya, yama hiri onaha te awaha te. Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na owehene me awehemenehe, me ihi hiyara me ihi me nofamarehenemete me amake hibati ya, makari mese kitaha me weye na mati, yifo hobokori ya me tati me mata kana mati, me yawa mati.
22 Owati e nineke ahi: Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Tiro ya Sito famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya.
23 Ha me te Kafanao ka me te, Teoso tera towakimisebona te ati na te awineke, neme ya. Teoso tera towakimisamareba amaka neme ya. Te tokisaba te amake e abohi taboro ya. Sotoma ka owehene me awehemenehe, me ka sitati ahabarehenemete amake.
24 Owati e nineke ahi: Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Sotoma ka me ta me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya", ati nemarika.

Sesowi Teoso kahiyarehimatamonaka.

25 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Abi neme Hiti ama tike. Wami Hiti tiha tite ama tike. Tiwehene amosara tike, haha yama tikehemoha tiwa, yama wawato me ni ya, haha yama me awarabone mati. Matehe fotara me ni ya yama yofi tikanara tike.
26 Abi, tiwehene e na ama tike, fara yama tinofa ya tiwehene tohaha tiwa", ati nemarika.
27 "Okobi yama nafi ta naka owa ni ya. Okobi ohari biti watote amaka. Biti fare ohari bati wato, tehi amaka. Fare biti hinamo hite amaka me ni ya, me nafi amararo. Bati yofi kani oharite amaka fara me hikatikaha me ni ya", ati nemarika.
28 "Ma tihi ya tikamahi owa ni ya. Kokoriri tini ya tikama tinahi owa ni ya. Tiwa onarifibeya.
29 Tera okanawanabone onahara oke, e ka owa bowi nananakowa ne nima, wami ime towitawahawitiahabone ati nari. Oyaha oke. Tera hora orahabana oke. Te ati boti ya te hasi naba teke, owati ihi.
30 Oko yama te ahi na nihinaboneke te ni ya".

12

Sesowi sabato kaminematamonaka.

1 Sabato one ya Sesowi kariwemarika fatara ya. He ya tataba me fimiha tiriko boni me bata namaroke. Me hikabamaroke.
2 Sesowi ya tataba me ihi fariseo me awaha Sesowi me aate namaroke.
"Me ihi tiwa ha, tika tataba mati. Sabato ya yama e na e hiri tera amake ahi", me ati namaroke.
3 Sesowi ati yana nemarika. "Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine kaminaro? Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimiha
4 Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Teoso ka bao me kabehemete-moneke. Bao hehi e kabatere amaka. Sasetoti me ta me hikabate amaka.
5 Mowisei ka yama hani te awaterani te awine, sabato kaminaro? Sabato ya sasetoti yama me ahi te me amake, teboro toro ya, yama hiyara me hiri ra mati.
6 Owati e nineke ahi: Teoso ati yati amosi mati tohaka. Teboro ka yama aamosa raba te amake.
7 Teoso ati e nematamonaka ahi:

> 'Owa ni ya yama kahi te ta nabone te ati na yama onofa okere. Yama onofa oke haro, me one te narifibone karo',

Teoso ati nematamonaka. Teoso ati te wato ya te ati watarene te amake, owa ya tataba yama hiyara me hiri namone te ati na te.
8 Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka", ati nemarika.

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.

9 Yana tone tokiyomehimarika me ka sinakoka ya.
10 Me ka owa sawihimarika, mano kamo namahari. Sesowi me aate namaroke.
"E abe kasomatehani ama, sabato ya?" me ati namaroke. Me ka owa nakitame ya ehene me hikaminebona me hinehimatamonaka me one ni ya, sabato ya yama ahi nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na mati.
11 Sesowi ati yana nemarika. "Tika ofeya hoti ya sone ya sabato ya titimakehiba awaka hoti ya.
12 Ofeya manakone nafitere amaka. E ka owa ta manakone nafite amaka. Makoni e ka one me e narifabone eke sabato ya", ati nemarika.
13 Me ka owa hiyaremarika. "Timano yai tinihahi".
Mano yai tonihemarika. Mano amosawahamemarika, fara one nima naro.
14 Fariseo me tokomamaroke. Heoniao me hiri nemetemoneke, me abe hiyarabone mati. Sesowi ino me hiri nemetemoneke, me hinabowebonaha.

Sesowi Teoso nanarifa tohehimona ati nematamonaka.

15 Sesowi fariseo me ati watohimatamonaka, me hinabowehibona me hinahari. Makoni tokomemarika. Me tamaha me ya tabehimarika. Mera kasomemarika, me nafi.
16 Me narabi nima nemarika, ehene me hiwehi ehene me hikaminarebonaha me one ni ya.
17 Fare Isaiya Teoso ati kakamina atimatamona nima yama namaroke, Teoso ati kaminari ahi:

> 18 "Oko nanarifa tiwahi, owasiari. Onofareka kasiro ya owati boti ya. Oko Kanamori sawihabone oke he ni ya oyoseharo. Bara mera hiyarebonaka, ati e nari ahi: 'Teoso mera kasomebonaka hibayata ya', ati nebonaka.
> 19 Me ni ya ati kitarebonaka. Mera mono rihi nebonaka. Ati me himitarehibonaka howa ya.

20 Me kitara me ni ya yahehibonaka. Yama isi kekero toraba na baka
nakosarebonaka. Nabarina owinima na nawirihi nebonaka. Mera kasomebonaka,
me kitara mati.
21 Bara me ati e naba me amake ahi: 'Era kasomeba amaka', me ati naba me
amake,

Isaiya ati nematamonaka.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.

22 Me ka owa me kakiamaroke Sesowi ni ya, inamati ehene noko awaterari, ati yana
rihi tehari, inamati ehene. Sesowi hikasomehimarika. Manakobisa ati yana, yama
awa, nemarika.
23 Sesowi ya me tabaha "Hika", me ati namaroke. "Efe amare, Tafi ka notibona-
matamonaha?" me ati namaroke.
24 Fariseo Sesowi ehene tamine me mitaha me ati yana nemetemoneke. "Me inamati
toyosemahareka, fare Beosebo ati ehene, inamati me ka towisawa, Teoso ati ehene
amarari", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi me ati boti watohi mera hiyaremarika. "Fara e abe mowa ni ya e
ahababone eke. Sitati ka me abe mowa ni ya me ahaba naboneke, me nafi. Yobe
ohari ka me winaha me abe mono ni ya, me ahaba naboneke.
26 Satanaisi fara me one toyoseme ya, Satanaisi me abe mono na me awineke. Me
ahababa me awineke.
27 Me inamati oyosemahamone te ati na te awineke, Beosebo ati ehene. Manakobisa
te ka tataba inamati me me toyosema Beosebo ati ehene ama? Beosebo ati ehene
amare awaka. Yama hiri ona Beosebo ati ehene amakara bisa.
28 Hinamati me oyosemine oke Teoso Kanamori ati ehene. Faya Teoso ka towisawa
kobo nareka ahi.
29 E ka owa nima one oke, tokiyomahari owa ka yobe ya, hinaka yama
hibotiabonehe. Yobe hiti kitehi wete nareka. Yobe hiti kitehi wete re ya yobe hiti
ka yama botirebonaka. E ote ama oke bisa ahi. Satanaisi wete onahara oke, me
okasomahabone owa, me rabika mati.
30 Owa ni ya tisawiri ya owa tinofara tiwa awine tike. Tiriko boni e bata na e famari
ya tiriko boni mata tikawite tiwa awine tike.
31 Owati e nara oke ahi: Teoso yama hiyara nafi fawa nite amaka. Yama hiyara
oharia ta Teoso fawa nirebonaka. Teoso Kanamori yama hiyara hiri nemona tini ya
tika yama hiyara Teoso fawa nirebonaka.
32 Neme ka Owa tinofaramone tini ya tika yama hiyara Teoso fawa nibonaka. Teoso
Kanamori ta tinofaramone tini ya tika yama hiyara Teoso fawa nirebonaka. Hibayata
ya tika yama hiyara fawa nirihi, amo ni kobo ne ya tika yama hiyara fawa nirihi
nebonaka", ati nemarika.

Awa one boni amosa, one boni hiyarihi na Sesowi kaminematamonaka.

33 "Awa amosa boni amosate amake. Awa hiyara boni hiyatera amake. Awa boni e
awi ya awa e watohabone eke.
34 Ha te maka biti me te amake. Yama amosa kamini te watokere, te hiyara te.
Yama hiyara te kaminate te amake, te ati boti hiyara te.
35 E ka owa amose yama amosa kaminate amaka, ati boti amosari. E ka owa hiyare
yama hiyara kaminate amaka, ati boti hiyarari.
36 Owati e nineke ahi: Tiwati yana na tiwa tekatomahi. Yama hiyara tikamini
ya yama manakone tinahabihaba ama tike, Teoso amo ni tohe ya, yama manakone
nahabihibona ka amo ni.
37 Tiwati amosa hiri tini ya titaminamone Teoso ati neba amaka. Tiwati hiyara hiri
tini ya tihiyaramone Teoso ati neba amaka", ati nemarika.

Sesowi Teoso ka yama kaminematamonaka, me hiwahabonehe.

38 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba me one Sesowi aate namaroke. "Ota ka borofeso ota ka yamaba tinamohi Teoso ka yama", me ati namaroke.

39 Sesowi ati yana nemarika. "Teoso ka yama te awahabone te ati nineke, te hiyari karo, Teoso te nofari karo. Hine ya Teoso ka yama oharia te awahaba teke, yama Yona hiri hinemete nima naro, Yona Teoso ati kakamina.

40 Yona ehenematamona nima Neme ka Owa ehene nebonaka. Yona amo ni terei nematamonaka aba ehebote nabati ya foyahari. Neme ka Owa amo ni terei nebonaka wami boti ya sawihari.

41 Ninifi ka me toha, naba me amake. Te ehene hiyaramone me ati, naba me amake afa yama ya, Teoso nokosi ya. Me ni ya Yona Teoso ati kamine me ihi hiyara me nofamarehemetemoneke. Yona yama wawato raba nematamonaka. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati kamiti te nofarineke.

42 Yama toyabo ya Teoso yama nafi manakone nahabi ya towisawa fana Saromao yaka nemete te ya tabahaboneke. Te ehene hiyaramone ati naboneke, ihi nima te ehene ra te. Kakehemetemoneke yama yabo ya Saromao ati mitahabonehe Saromao yama wato kari. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati kamiti te nofakere", ati nemarika.

Sesowi me inamati kaminematamonaka.

43 "E ka owa ni ya inamati sawihi inamati tokome ya faha watari ka yama ya kariwate amaka, taborobona siba nari, taborobona wasirari.

44 Ati e nebonaka ahi: 'Wete onamabana oke fara osawi ka yobe ya', ati nebonaka. Wete name yobe wasimebonaka, hinita tohahari, amosari, me yowi hiwahari, me hinamosamari.

45 Me 7 na mera ha nebonaka, me hiyari mati tohaha mati, me ya tabawehibonaha fahi, me winaha mati. E ka owa ka yama nawaha kitamisahaboneke waha, inamati me ihi. Hahi nima te nabone teke, yama hiyara te hiri na te", ati nemarika.

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.

46 Sesowi mera hiyare ni ya mati nisori mati me na me kamakiemetemoneke. Yobe beheri ya me nahobasahamaroke, Sesowi ino me hiri na mati, me hihiyarehibonaha.

47 Me ka owa ha hinehimarika.

"Sesowi ami niso me na me nahobasaharake yobe beheri ya, tiwa me hiyarabone me ati na mati", ati nemarika.

48 Sesowi aate hinehimarika. "Hibaka okomi? Hibake okaniso?" ati nemarika.

49 Mera yofi kanehimarika he ya tataba mati yehe ya. "Me te awa haro. Okomi nima me nineke. Okaniso me nima, me nineke.

50 Okaniso toha, okasima toha, okomi toha, na nima me nineke, e ka one mati, okobi neme ya winehi yama hinofa me hiri na mati", ati nemarika.

13

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.

1 Afa yama wehe ya, Sesowi yana tonehimarika yobe ya. Tokomakehi itabasehimarika rako witi ya.

2 Me tamaha me kakeha me ihi tofoyawiti itarimarika kanawa tori ya. Me one nahobasahamaroke faha witi ya.

3 Mera kanawanehimarika yama tamaha ya, hiyara kaminari.

"Owati te kamitahi. E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha.

4 Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Bani biti me kakeha yama noki me kabehemetemoneke.

5 Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Wami bayiri ka
tiriko yani kerewe remetemoneke.
6 Manakobisa bahi kamaki ehene tiriko waya tokanemetemoneke, habi fotari karo.
7 Yama noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene tiriko
yani watoremetemoneke.
8 Wami amosa ya yama noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki
oharia koro na boni 100 toha, noki one ka boni 60 toha, noki one ka boni 30 toha
nemetemoneke, hiyabamatehabana.
9 Te warabo naha owati te mitahi", ati nemarika.
10 He ya tataba me kamahamaroke he ni ya, he me aate nabone mati. "Himataba
hiyara tikaminine tiri me ni ya?" me ati namaroke.
11 Sesowi ati yana nemarika. "Me ka hiyarabone okominine oke, owati miti yokana
me toharabone mati. Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso
ati nareka, ha te ta. Teoso ka towisawa ka yama wato yokana me toharabone Teoso
ati nareka, me one.
12 E ka owa yama kihe ya hinaka yamabone Teoso ta hinamakehaboneke.
Manakobote hinaka yama tamawahaboneke. Hahi e ka owa yama kihare hinaka
yama Teoso hiyabamakiaboneke.
13 Makoni me ka hiyarabone okominine oke. Me noki awaha yama awi yokana me
tohakere. Me warabi hawiha yama me mitakere, Teoso ati miti yokana me tohara
mati.
14 Isaiya me tamine kaminematamonaka ahi:

'Yama te mitaha te watoraba te amake. Yama te awaha te watorihi, naba te
awineke.
15 Te ati boti yama watorihi, te narabo naha yama miti yokana te toharihi, te
noko amo kana nineke. Te noko yama awi ya te narabo yama mita, te ati boti yama
wato ni ya te ehene hiyara te nofamarehene te amake. Te ehene hiyara te nofamari
ya tera okasomehene ama oke',

Isaiya ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
16 Teoso tera nofaka, ha te ta. Yama awi yokana te toha, yama miti yokana te toha,
nineke.
17 Me tamehemetemoneke, Teoso ati kakamina me toha, yama amosa hihiri me toha,
na mati, yama te awaha me awahabone me ati na yama me awara mati. Haha yama
te mitaha me mitahabone me ati na yama me mitaremetemoneke. Keye amakere".
18 "Owati te kamitamatahi. E ka owa tamine okominahabone oke, tiriko koro
nematamonaha, te watohabonehe.
19 Tiriko noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. E ka one me nima nineke,
Teoso ka towisawa tamine me mita mati, Teoso hikaminahari, Teoso ati me watora
mati, Satanaisi Teoso ati totimake kari me ati boti ya.
20 Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Afa nima me
nineke, Teoso ati me mitaha ati nofi me kerewe ri karo, me yayai na mati.
21 Tiriko habi watara nima me nineke, Teoso ati me nofamara mati. Teoso ati me
nofaha me one me me hinofamara Teoso ati nofi me fawa te me amake. Yama nawaha
me hiri na Teoso ati nofi me fawa, te me amake, me one.
22 Atiwa baikani ya yama noki one kasohemetemoneke. Afa nima me nineke, Teoso
ati me mitaha yama amosa me hiri ra mati, yama tamaha me nofa mati, yinero tamehi
me nofa, na mati.
23 Yama noki one wami amosa ya kasohemetemoneke. Afa nima me nineke, Teoso
ati me mitaha mati, me ihi amosa mati, Teoso ati wato yokana me tohaha mati. Owa

ehene manakone 100 toha, owa ehene manakone 60 toha, owa ehene manakone 30 toha, naka, amosari", ati nemarika.

Yama noki bara taminemetemone amake.

24 Sesowi hiyara one kaminemarika tasa me ni ya. "E ka owa hinaka fatara ya tiriko noki amosa koro ne nima Teoso ka towisawa tamine naka.
25 E ka owa tiriko koro ne amo ne ya he me nofara me kakeha yama noki bara me koro nemetemoneke, tiriko baikani ya. Faya me tokomemetemoneke.
26 Tiriko yanaha fotawaha bonohemetemoneke. Yama kabani yana, nemetemoneke".
27 "Yobe hiti ka yama aahi me aate hinehimatamonaka. 'Bataro, yama noki amosa koro tirinihi tika fatara ya? Himataba yama kabani yana nineri?' me ati nemetemoneke".
28 "Ati yana nematamonaka. 'Owa me nofara me ihi tohaha me awineke', ati nematamonaka".
"'Ota kanamosibana?' me ati nemetemoneke".
29 "'Te kanamosarabanake. Yama kabani mohi te bore ni ya tiriko ahabariyahi.
30 Tiriko hine yanake yama kabani ya tabaharo. Manakobisa hati ya me oyosehabana oke, tiriko me bata naba mati. Owati e nabana oke ahi: Yama kabani te tai tonihahi. Te soki naki ya te sari kanahabanake. Manakobote tiriko te bata ni ya tiriko te tonihabone teke tiriko totoniha ka yobe ya', ati nematamonaka", Sesowi ati nemarika.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

31 Sesowi hiyara one kaminatasehimarika me ni ya. "Mositata noki nima Teoso ka towisawa kaki te amaka. E ka owa mositata noki koro nematamonaka hinaka fatara ya.
32 Mositata noki iisi kabote na yanate amake. Yanawahi ya awa tohate amake. Fatara ka yama one ta fotakere. Mositata yanaha ini ya bani biti me winate me amake", ati nemarika.
33 Hiyara one kaminemarika tasa. "Teoso ka towisawa kaki e te amaka fehemeto fanawi hinatabaha nima, tiriko ya, tiriko fowamisarawaharo, nafi, tiriko nafiharo, 30 kiro tohaharo", ati nemarika.
34 Sesowi hiyara kamini oharimarika me ni ya, me tamaha mati.
35 Teoso ati kakamina fara meteba mera kaminematamonaka, Teoso ati kaminari, ati e nari ahi:

"Hiyara okomina okibone. Haha yama me hiwatotera okominaboneke, Teoso hikehemoharo",

Teoso ati kakamina ati nematamonaka.

Yama noki bara Sesowi kaminematamonaka, me hiwatoabonehe.

36 Sesowi mera toyosememarika, me tamaha mati, me tokomabone mati. Wete namehimarika fare hinaka yobe ya.
He ya tataba me aate hinehimarika. "Yama kabani ka hiyara ya otara tikanawanahi, ota wato forima nabonehe", me ati namaroke.
37 Sesowi ati yana nemarika. "E ka owa tiriko noki amosa koro nematamonaka. Efemata nima Neme ka Owa naka.
38 E ka owa ka fataramete nima, me nineke, me nafi. Tiriko noki nima me nineke, Teoso ka towisawa ka mati. Yama kabani nima me nineke, Satanaisi ka mati.
39 E ka owa me nofari ka yama noki bara me koro nemetemoneke. Afa me nima Satanaisi naka. Tiriko me bata ni ka yama nima Teoso amo ni naka. Tiriko me bata na me nima me nineke, Teoso nanarifa mati.

40 Yama kabani mohi me bore nemetemoneke, me sari hikanabonehe. Afa nima, yama tehaboneke Teoso amo ni ya.
41 Neme ka Owa hinaka nanarifa mera yosehibonaka, me me yabahabone mati, yama hiyara me hiri na mati, fare hinaka me ni ya me sawiha mati. Me me hiyaba hinahaboneke, me yoyose mati, yama hiyara me hiri nabone me ati na mati.
42 Me me were hiwitiaboneke yifo hiwe kitaha ya. Me ohi tehaboneke, me ini yiki tokana mati.
43 Yama amosa hihiri me ta me oye kitatehaboneke, bahi oyene nima naro, me sawiha mati me ka abi taboro ya. Te narabo naha owati te mitahi", ati nemarika.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

44 "Teoso ka towisawa kaki e te amaka, yinero nafihi nima, me hikehemobahari wami boti ya. E ka owa yinero wasihimatamonaka. Hikamomematamonaka tasa. Yayai ne hinaka yama nafi ta nematamonaka, yinero manakonebonaha. Yinero tama ne wami kote kanikematamonaka, fare yinero kamo ka wami", ati nemarika.
45 "Teoso ka towisawa kaki e te amaka ahi, e ka owa nima, berora amosa kakanika tohahari.
46 Yama we one ya berora wasihimatamonaka amosaro mata ya. Hinaka yama nafi ta nematamonaka berora kanikebonaha, amosaro mata ya", Sesowi ati nemarika.
47 "Teoso ka towisawa kaki e te amaka tahafa nima. Tahafa me koro nifeha aba me yoro tokana me me nawasiemetemoneke. Me me horo hikanake
48 tahafa mo kanehemetemoneke. Me me horo hikamisehemetemoneke faha witi ka siki ya. Me nahorisa aba me amosa me me te nemetemoneke yama wiye ya. Aba me hiyara me me were towiti nemetemoneke.
49 Afa yama nima yama tehaba amake, Teoso amo ni karo. Teoso nanarifa me me yabatehaboneke, me ihi hiyara mati, me ihi amosa me baikani ya.
50 Me me were hitehaboneke yifo hiwe kitaha ya. Me ohi tehaba me amake, me ini yiki tokana mati", ati nemarika.
51 "Owati nafi te watoha te awine?" ati nemarika.
"Ee, tiwati nafi ota watoha otake", me ati namaroke.
52 "E ka owa Mowisei ati kakamina tohe Teoso ka towisawa nonofa tohawe ya e ka owa yama kihe ehene nima ehene nebonaka, yama manakone amosa kihahari, yama yati yama bote ya tabaharo", ati nemarika.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

53 Sesowi hiyara kamini ahabe ya tokomemarika.
54 Kobo tonamemarika fara hinaka sitati ya. Mera kanawanehimarika sinakoka ya.
He ati me mitaha "Hika", me ati namaroke. "Hibake hikanawanatehino amara, yama nafi watohari, mera kasoma nari?
55 Awa hihiri biti amare? Mati amarini, Maria? Nisori me amarini, Tiako, Yose, Simao, Yota me na mati?
56 Hinakasima sawi nofarawara ama e ni ya, nafirawaha? Himataba yama nafi watora?" me ati namaroke.
57 Sesowi ati me nofaramaroke.
Sesowi ati yana nemarika. "Teoso ati kakamina ati me hinofate amaka, tabora bara ka mati. Ati me hinofatere amaka, fare taboro ka mati", ati nemarika.
58 Ati me hinofare me tamara mera kasomemarika.

14

Yowao Batisita me nabowemetemoneke.

1 Eroti me ka tetaraka tohe Sesowi tamine mitehimatamonaka, afa yama ya.
2 He nanarifa mera aate nematamonaka.

"Yowao Batisita amare, kitamenoho? Makoni yama watohi awaka mata ya", ati nematamonaka.
3 Yowao ahabibehimatamonaka Eroti ati ehene. Eroti ati ehene Yowao me hiwate me wete hine me hibehimatamonaka kateya ya. Ehene e nematamonaka Erotia hiyosehari, fare fati. Taiti ya Eroti anoti Firibi tohehi fatimetemoneke, Erotia. Erotia Firibi kakosaha Eroti itiwemetemoneke.
4 Yowao ati e nematamonaka ahi. "Eroti yama hiyara hiri tine tike, Erotia titiwaha tiwa", ati nematamonaka. Makoni hibehimatamonaka.
5 Eroti Yowao nabowehibona ati nematamonaka. Nabowi hinofarehimatamonaka mata, me tamaha me hinofe kari. Yowao Teoso ati kakaminamona me ati nemetemoneke.
6 Yama wehe one ya Eroti ayaka hiri nematamonaka, hinaka anifesario. Ayaka ya Erotia bite ayakemetemoneke me nokosi ya. Eroti hinofemetemoneke, toki amosaro.
7 Ati yana nematamonaka, hinaka yamabone ta hinahabonehe, fara yama hinofaro. "Keye amakere. Teoso owati mitaka", ati nematamonaka.
8 Mati hiyoseha ati e nemetemoneke ahi: "Yowao Batisita tati ta tinahabone tike owa ni ya, barato ehebote tori ya tati foyahari", ati nemetemoneke.
9 Eroti Yowao ahabi nofare mera yosehimatamonaka, Yowao me nabowahabone mati, keye hiri nemona me hirabona karo. Ayaka ka me nafi tohaha ati me himitematamonaka.
10 Ati ehene Yowao me nabowehemetemoneke kateya tori ya, tati me ti hisahari.
11 Tati me hekamehimatamonaka, barato ehebote tori ya tati itarihari. Tati me ta hikanamehimatamonaka atona ni ya. Mati ni ya tati ta hikanamehimatamonaka.
12 Yowao ya tataba abohi me hekamehimatamonaka, me hikamobonaha. Sesowi ni ya me tokoma Yowao tamine me kaminamaroke.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

13 Sesowi me ati mite tofoyawitimarika kanawa ya. Towakamehimarika ohariari yama honari ya.
Sitati one ka tamine me himite me hinakamakimatamonaka, me yaka na mati, me tamaha mati.
14 Sesowi kanawa ya foyehi kisehi me tamaha mera awehimarika. Mera aawawa ne ka me one yama kome awaha mera kasomemarika.
15 Bahi toke ya he ya tataba me aate hinehimarika. "Sesowi tabora watakere ahi. Bahi tokaka. Me tiyosemahi, me tafeba me kanikaba mati tabora ya", me ati namaroke.
16 Sesowi ati yana nemarika. "Me tokomarahabanake. Me tafeba te ta nahi fara me te", ati nemarika.
17 "E ka yamata tamamakere. Bao 5 toha, aba me fama, narake", me ati namaroke.
18 "Yamata owa te kakawahi", ati nemarika.
19 Sesowi mera yosehimarika, me naorisahabone mati masiri mese ya. Bao 5 ne wara tokanemarika. Aba me fama na mera wara tokane neme awehi ati yana nemarika, "Teoso faya amake", ati nari. Bao ebe ne he ya tataba mera kakawemarika, he ya tataba me ta hinehibonaha me one ni ya, me tamaha mati.
20 Me nafi tafaha me akaramaroke. Yamata isi ni hasi na me kayabamaroke. Isiri 12 namaroke, mo naro.
21 Me makiti 5000 me tohahamaroke, me tafaha mati. Me fanawi toha, matehe toha, namaroke, me tafaha mati.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

22 Hibati ya Sesowi he ya tataba mera yosehimarika, me kibehabone mati kanawa ya, me tai toamabone mati kowani ya. Towitakosebona ati nemarika, mera toyosemahari.

23 Mera toyosemi hawa tohe ya tokomisehimatamonaka atami ya, ohariari, Teoso hiyarebonaha. Bahi tokinima ne ya wasa nematamonaka neme ya, ohariari.
24 Kanawa tohahamaroke faha baikani ya. Boni kitaha kakeha kanawa wasihamaroke. Faha reko ni kitaha kanawa banahamaroke.
25 Yama sirimaki ya Sesowi kamakimarika yaka nari faha baki ya.
26 Me hiwehimarika yaka nari. Yaka ne me hiwehi me ha namaroke, me kakomeha mati. "Hinamati amare?" me ati namaroke, me kokoriri na mati.
27 Sesowi ati yana nibote nemarika. "Te kokoriri rima nahi. Owa amake. Te watorima nahi", ati nemarika.
28 Betiro ati yana nemarika. "Ota ka Hiti afa tiwa yokana ama? Tiwa yokana tohi ya owa tiyosehi, yaka onahaba owa, okibeya tiwa ni ya faha baki ya", ati nemarika.
29 "Tikehi", Sesowi ati nemarika.
Betiro kanawa tori ya kisehi yaka nemarika faha baki ya, tokomakebonaha Sesowi ni ya.
30 Boni kitaha awe kokoriri ne tokisinima ne ha nemarika. "Sesowi owa tikasomahi", ati nemarika.
31 Sesowi hitimisehimarika hibati ya. "Himataba Teoso wati tiwaharine tiri? Tiwati boti ya tiwati e nene amake ahi: 'Teoso owa narifebonaka', tinehene ama tike".
32 Me te tonami ya boni fawa nisahamaroke.
33 Haha kanawa tori ya me kibeha me mowi kanisamaroke Sesowi nokosi ya. "Teoso biti ama tike. Keye amakere", me ati namaroke.

Sesowi mera nakitamehimatamonaka, Senisare ka mati.
34 Me kariwaha me kobo namaroke Senisare ka wami ya.
35 Haha Sesowi me awaha Sesowi me watohamaroke. Sesowi tamine me kaminemetemoneke tabora yabora ka me ni ya, tabora nafi. Tamine me himite me me kakiamaroke, me kiya na mati, me nafi, Sesowi ni ya.
36 Sesowi me aate namaroke, hine ya hinaka makari tati boni me boyo hinahabonehe. Hinaka makari me boyo hina ihi me kitamamaroke, me nafi.

15

Sesowi soteo me ka iti me ati kaminematamonaka.
1 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me taba Sesowi me aate namaroke, Serosarei ka mati.
2 "Tiwa ya tataba yama hiyara me hiri narake, yama me hiri ra mati, e ka iti me hikaminehemete, me yehe me soko ra mati, me tafiba ya. Himataba me ihi e nineri ahi?" me ati namaroke.
3 Sesowi ati yana nemarika. "Yama hiyara te hiri nabisa teke bisa, te ka iti me ati nima te ehene na te, Teoso yama hinofara te hiri na te.
4 Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike',

ati nematamonaka. Ati owa e nematamonaka ahi:

'E ka owa bati ni ya ati hiyara hiri ne ya te naboweba amaka. Mati ni ya ati hiyare hiri, ne ya te nabowa neba amaka',

ati nematamonaka.
5 Yama bara te kamininеke, Teoso ati nima raro, te ati e na te ahi: 'Teoso ka yamabone ta tinahabone tinaha afa yama ta tinamarahabone tike abi ya ami me famaha me ni ya.

6 Abi ya ami me famaha me tinofamarabone tike', te ati nineke. Teoso ati te nahabineke, te ka iti me ati te nofi karo.
7 Te ati boti hiyakere. Isaiya keye hiri remata awaka, tera kaminari, ati e nari ahi:

8 'Owa me nofahamone me ati na owa me nofakere me ati boti ya.
9 Owa me kahiyara kene. Me one me me kanawanate me amake fara me ati ya, owati amararo',

Isaiya ati nematamonaka, Teoso ati kaminari".
10 Sesowi me one ha nemarika, me tamaha mati, me hihiyarahabone mati. "Owati te kamita. Owati te watohi.
11 Yamata e inohoti ya e kabaha era tonahiyaraboneke Teoso ni ya. Teoso ni ya e tohiyate amake, e ati hiyara e hiri naro e inohoti ya", ati nemarika.
12 He ya tataba me aate hinehimarika. "Fariseo tiwati me mitaha tiwa me kakoarake. Me tiwatorini?" me ati namaroke.
13 Sesowi ati yana nemarika. "Fatara ka yama okobi koro hiraha bore hinaboneke, were hiwitiabonehe.
14 Hine me hamake. Me noki awakere, me one noki awara me me towakama mati hawi ya. Noko aware owa hawi ya towakame ya me fami kasohaboneke hoti ya", ati nemarika.
15 Betiro ati yana nemarika. "Hiyara tikaminaha tikaminamatasahi. Tiwati wato yokana ota tohibeya", ati nemarika.
16 "Owati wato yokana te toharini mata?
17 E tafi ya yamata e inohoti ya e kabaha e nabati ya tokisa e mi nisate amake, sawimarahabonehe e toro ya.
18 E ati hiyara e inohoti ya e hiri na kakete amake e ati boti ya. E ati hiyara e tohiyate amake Teoso ni ya.
19 Yama hiyara tamaha kakete amake e ati boti ya. Yama hiyara e wati nawahate e amake e ati boti ya. E ka owa nabowi e nofa, e ka owa fati yori ni e nofa, e ka yibote amara yori ni e nofa, e ka owa ka yama boti e nofa, keye hiri ni e nofa, Teoso hiyaremona e ati, te e amake e ati boti ya.
20 Haha yama e hiri na e tohiyate amake Teoso ni ya. E yehe e soko ra e tafi ya e tohiyarabone eke Teoso ni ya", ati nemarika.

Sesowi bara fana bite kasomematamonaka.
21 Sesowi tokomemarika Tiro yabori ya, Sito ya famaharo.
22 Kanaha ka me ka fanawiri afa tabora ya winaha kamakiamaroke Sesowi ni ya, he ha naro.
"Ota ka Hiti, Tafi ka noti, owa tikasomahi. Okoto hiyarara oni hinamati ehene", ati namaroke.
23 Sesowi ati wataremarika. He ya tataba me aate hinehimarika.
"Tiyosemahi, tokomabana, tiwa ha ni fawa rabana", me ati namaroke.
24 Sesowi ati yana nemarika. "Bara me ni ya okobi owa yoserare oke. Okobi owa yosehare oke Ihayeo me ka ofeya me okasomahabone owa, me tosawariha mati", ati nemarika.
25 Sonarisamaroke he nokosi ya. "Oko Hiti owa tikasomahi", ati namaroke.
26 "Matehe tafe e were kariyahi yome me ni ya", Sesowi ati nemarika.
27 "Keye amakere oko Hiti. Yamata homokori yome me kabate me amake foro naro mesa bofe ya, me ka hiti me tafaha mati", ati namaroke.
28 "Fanawi Teoso tinofa tike mata ya, tiwati boti e na tiwa ahi, 'Teoso kitate amaka. Owa kasomebonaka', tina tiwa awine tike tiwati boti ya. Fara tiwati nima yama naboneke tiwa ni ya", Sesowi ati nemarika.

Bite amosamehemetemoneke fare bahi ya.

Sesowi me nafi kasomematamonaka.

29 Sesowi tokomatasehi wete tonamemarika Karireya ka faha witi ya. Yati nemeha
mese ya tokomisehi itarimarika.
30 Me tamaha me kamakiamaroke he ni ya, me kiya na me me kakia mati, me yaka
ra me toha, me noki awara me toha, me mani hiyara me toha, me ati yana ni watora
me toha, me one tamaha me toha, na mati. Me kiya na me me hinanahohamaroke
Sesowi beheri ya, me hikasomahabone mati. Mera kasome
31 "Hika", me one ati namaroke, me kiya na me amosamaha me me awaha mati.
Me ati yana ni watora me ati yana, me mani hiyara me mani amosawaha, me yaka
ra me yaka, me noki awara me noki awawaha, namaroke. Ihayeo me ka Teoso me
kahiyarahamaroke.

Sesowi mera natafematamonaka, 4000 me toha mati.

32 Sesowi he ya tataba mera ha nemarika, mera hiyarebonaha. "Me aawawa oke.
Me amo ni 3 ke, owa ni ya me sawiha mati. Me tafe watakere. Me fimiha me toyosemi
onofa okere. Me kitaraboneke, hawi ya me yaka na mati", ati nemarika.
33 "Tabora watakere ahi. Hika ya bao e kanikaribe, me hikabebana? Me tamake",
me ati namaroke.
34 "Te ka bao e ra?" ati nemarika.
"Bao 7 ka. Aba me tamarihi", me ati namaroke.
35 Mera yosehimarika, me nahorisahabone mati bofe ya, me nafi.
36 Bao 7 ne wara tokana, aba mera wara tokana, ne "Faya amake", ati nemarika
Teoso ni ya. Yamata ebe ne he ya tataba mera kakawemarika, me one ni ya me ta
hinahabonehe.
37 Me nafi tafaha me akaramaroke. Yamata isi ni hasi na ka isiri 7 namaroke, mo
naro.
38 Me makiti 4000 me tohahamaroke, me tafa mati. Me fanawi toha, matehe toha
namaroke, me tafaha mati.
39 Sesowi mera toyosememarika. Kanawa ya tofoyawiti towakame kobo
tonamemarika Makata ya.

16

Yama amo ni me watoramone Sesowi ati nematamonaka.

1 Fariseo satoseo me na me kamakiamaroke Sesowi ni ya, Sesowi me totomi nabone
me ati na mati. Yama namohibona me hinehimarika, Teoso ka yama.
2 Sesowi ati yana nemarika. "Bai toke ya neme mawa tona te awaha te ati e teha
amake ahi: 'Yama wamini ya yama amosaba amake', te ati teha te amake.
3 Neme mawa tonamina te awaha te ati e te te amake ahi: 'Yama noki yawa
kanikimake. Yama hiyaraba amake', te ati te te amake. Neme te awi ya yama yana
tonahaba te watoteha te awineke. Himataba Teoso yama hiri hinahaba te watotera
te amari?
4 Yama awi te nofa te awineke Teoso ka yama. Yama te awaraboneke Teoso ka
yama, te ati boti hiyara te, Teoso te nofara te. Hine ya Teoso ka yama oharia te
awahaba teke, yama Yona hiri hinemete nima naro", Sesowi ati nemarika. Sesowi
tokomemarika.

Sesowi ati me watoremetemoneke, he ya tataba mati.

5 Sesowi me kobo kanamaroke wara kowani ya. Sesowi ya tataba me ati
katamoemeteke bao ya.
6 Sesowi ati yana nemarika. "Tera te kakatomahi, fariseo satoseo me na me ka
fehemeto ya", ati nemarika.

7 Sesowi ya tataba me abe hiyaramaroke. "Himataba ati e nara ahi, fehemeto kaminari? Ati e ne awaka ahi: Bao watare ehene ati tohe awaka", me ati namaroke.
8 Me abe hiyarani Sesowi me ati watohimatamonaka. "Himataba te ati e nineri, bao ino te hiri na te? Yama te watora te awineke, Teoso era kakatomabona karo.
9 Te ati katamoa te awine, bao 5 ne 5 mio me tohaha me hikabari? Te ati katamoa te awine, isiri tamaha mo na ya, yamata hasi na ihi? Haha yama te watomatakere.
10 Te ati katamoa te awine, bao 7 ne 4 mio me tohaha me hikabari? Te ati katamoa te awine, isiri tamaha mo na ya, yamata hasi na ihi? Haha yama te watomatarihi ke.
11 Owati te watora te awineke. Bao tamine amare okominahara oke. Tera te kakatomahi fariseo satoseo me na me ka fehemeto ya, onahara oke".
12 Yama me watowahamaroke, Sesowi hikaminaharo waha. Bao ka fehemeto kaminarehimataka. Fariseo satoseo me na me ati ya hine me kakatomabone ati nemataka he ya tataba mati.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

13 Sesowi kobo nemarika sitati Firibi ka Sesareya yabori ya. He ya tataba mera aate nemarika. "Hibake Neme ka Owa tohehimona me one ati nineri?" Sesowi ati nemarika.
14 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa ati, Seremiamona me one tiwa ati, Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake", me ati namaroke, Sesowi ya tataba mati.
15 "Hibakemona owa te ati ri, ha te?" ati nemarika, mera aate nari.
16 Simao Betiro ati yana nemarika. "Kirisito ama tike ha tiwa. Teoso yati tohehi biti ama tike ha tiwa", Betiro ati nemarika.
17 "Simao Yona biti Teoso tiwa nofe awaka. Afa yama tikamina me ati ihi amakere. Okobi neme ya winehi ati ehene amaka.
18 Betiro ama tike. Yati ini weye tine tike. Afa yama tikamina yati ehebote nima te amake. Yobe hiri onahabana oke afa yati mese ya. Hahi yobe oko me tohatehaboneke, me ahabateraba mati.
19 Teoso ka towisawa ka safi ta onahabone oke tiwa ni ya. Tiwati hiyari ya Teoso ati hiyabisareba amaka. Tiwati amosi ya Teoso ati amosabisebonaka", Sesowi ati nemarika.
20 Sesowi me kaminarahabone Sesowi ati nemarika Kirisito tohahari.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

21 Sesowi he ya tataba mera hiyarawahematamonaka, yama hiri hinahaba kamini yana tonahari. Tokomebona ati nemarika Serosarei ya. Me ka hiti me toha, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me hikatomebona ati nemarika Serosarei ya. Me one hinabowehibona ati nemarika. Ahabe amo ni fame ya wamisamebona ati nemarika.
22 Betiro ya Sesowi me fami ohariabone Betiro ati nemarika, ati himitebonaha. Betiro Sesowi hora nematamonaka. "Teoso tiwa kasomeba awaka. Haha yama tikaminaha nima tirahabone tike", Betiro hora ni ati nematamonaka, Sesowi ahabi nofarari.
23 Betiro ati Sesowi mitehi ki nawahame ati yana nematamonaka. "Satanaisi tiyotowamahi onowati ka ya. Yama hiyara hiri onahabone tine tike, Teoso ati amare tikamina tiwa. Fara tiwati amake", Sesowi ati nematamonaka.
24 Sesowi he ya tataba mera hiyaremarika. "E tabibone te ati nine? Fara yama tinofa hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa tikanabone tike, tihabibone ka awa.
25 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi nahabone tike.
26 Yama amosaba ama, tika kanamori fawa ni karo, yama nafi tikiha tiwa? Himata ya tika kanamori tikanikamaba ama tiri?

27 Neme ka Owa kamakabote nebonaka Teoso nanarifa me ya tabahari, bati oyene nima oyene nari. Me ihi hiyara me ihi manakone nahabibonaka. Me ihi amosa me ta mera kakawebonaka yama amosa ya.
28 Te one me yati nasa na me nahaba me amake, Neme ka Owa tohahi kamabona ka yama ya. Te awehibonaka kamahari, towisawa tohawahari. Keye amakere", Sesowi ati nemarika.

17

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

1 Yia 6 na ahabi ya Sesowi Betiro mera ha nematamonaka, Tiako, nisori Yowao me na mati. Mera towakimisematamonaka atami nemeha ya, me ya tabi ohariari.
2 Me nokosi ya hihiya nawahematamonaka. Bahi noko nima noko nematamonaka oye kitaharo. Hinaka makari hikaha tosawemetemoneke, rabata oye nima naro.
3 Mowisei ya Eria me famaha hine me kanafotokiemetemoneke, Sesowi me hiyara mati.
4 Betiro Sesowi hiyarematamonaka. "Ota ka hiti yama amosake haro, e tabi karo. Yobe biti terei ne hiri onahabana oke tinofe ya. Tikaba ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari, nebanaka", Betiro ati nematamonaka.
5 Betiro hiyarasa ne neme sabi me bari hikawamemetemoneke, neme sabi sawi kitaharo kasiro ya. E ati kakehemetemoneke neme sabi boti ya.
"Okatao amaka hari, onofari. Ehene nafi amosabote amaka owa ni ya. Ati te kamitaho".
6 Sesowi ya tataba Teoso ati me mitaha me kakomeha me foro na me boko tokanihemetemoneke.
7 Sesowi kame Betiro mera boyo nematamonaka yehe ya. "Te nahomisamahi. Te watorima nahi", Sesowi ati nematamonaka.
8 Yama me aawa na me watamaremetemoneke Sesowi ya me taba mati. Sesowi ohariwahamehimatamonaka.
9 Atami ya me kisamemetemoneke. Sesowi me ha hina me narabi nima hinehemetemoneke. "Haha yama te awaha te kaminarabone teke mata. Neme ka Owa ahabe wamisame nowati ya haha yama te awaha te kaminabone teke", Sesowi ati nematamonaka, Betiro mera hiyarari.
10 Sesowi he ya tataba he me aate nemetemoneke. "Eria kamatebona Mowisei ati kakamina me hite amaka Teoso ka towisawa kakebona ka yama ya. Himataba me ati e teha me amari ahi?" me ati nemetemoneke, Sesowi me aate na mati.
11 "Keye amakere. Eria kamehibonaka yama nafi namosebonaha.
12 Owati amake haro: Eria kamahareka hibati ya. Me hiwatorehino me hikatomehinoka. Efe nima Neme ka Owa nebonaka me ihi", ati nematamonaka.
13 Sesowi he ya tataba he ati me watohemetemoneke Yowao Batisita tamine kaminari me ni ya.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

14 Me tamaha Sesowi me noki namaroke. Me nahoha me nokosi ya Sesowi kame Sesowi nokosi ya me ka owa iso yobati ya itarisehimarika.
15 "Sesowi okatao tikasomahi. Rabiki fawa nofare amaka. Rabikame ya kikiki kawahe ya soni nofe amaka yifo noki ya. Boka, nofe amaka faha ya.
16 Owakamakiareka tiwa ya tataba me ni ya. Me hikasomebona kasomi me hiwatorahareka", inamatewe bati ati nemarika.
17 Sesowi ati yana nemarika. "Te ati boti hiyara awineke. Teoso kitehi kiti te watora te awineke. Yama nawahake e tabiba ka yama. Tekamaho ahi owa ni ya", Sesowi ati nemarika.

18 Me hekamemarika Sesowi ni ya. Sesowi hinamati hora nemarika. Ati ehene
hinamati tokomemarika. Inamatewe amosawamemarika hibati ya.
19 Sesowi ohariwahame he ya tataba me aate hinehimarika. "Sesowi himataba
hinamati otara kasawarira, ota toyosemehibonaha?" me ati namaroke.
20 Sesowi ati yana nemarika. "Te ati boti e ra te awineke ahi: 'Teoso kitate amaka',
te ati ra te. Teoso kiti te wati nawaha Teoso wati nawahi te nafiri ya yama amosabote
te hiri tehabone teke. Te ati e ni ya ahi: 'Yati nemeha waha tokomaboneke', te ati ni
ya yati tokomaboneke. Fara te ati nima yama naboneke", ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

21-22 Yama we one ya Sesowi he ya tataba mera ha nemarika, Karireya ya, mera
hiyarebonaha. "Hibati ya Neme ka Owa me ta towitiaboneke me one ni ya.
23 Me hinabowe ya yama we famaha ya kitamebonaka Teoso ati ehene", ati
nemarika. Me yawahamaroke Sesowi ati me mitaha mati, ahabebona hiwa kaminari.

Sesowi teboro ka mowetabona ta nematamonaka.

24 Kafanao ya me kobo tonama me one Betiro aate nemetemoneke, tarakama ka
moweta famehi ta nebonaha teboro ka mowetabonaha. "Te ka hiti tarakama ka
moweta famehi ta tehino ama, teboro ka mowetabana?" me ati nemetemoneke.
25 "Ee, ta hite amaka", Betiro ati nematamonaka.
Yobe ya Betiro fari name Sesowi aate hinibematamonaka. "Simao tiwati miti
onofa oke. Hike me amari towisawa me me hiyoseha mati, yinero me baka nabone
mati? Bara me me yosete me ama? Fara me one me yosete me ama?" Sesowi ati
nematamonaka.
26 "Bara yinero me ta te me amake towisawa me ni ya", Betiro ati nematamonaka.
"Fara me tabori tohi ka yinero me ta raba me awineke towisawa me ni ya.
27 Me ihi hiyara me awineke era me yoseha mati, yinero e ta nabone me ati na
mati, teboro ka yinerobonaha. Me onayawarabone oke. Tikamabone tike wara ya,
kabi kana koro tikanabone tiwa faha ya. Aba nawasi tai tiehi inohoti ebe tikanabone
tike. Moweta tiwasiabone tike aba inohoti ya, tarakama 4 ne ka moweta. Yinero
tekamiyahi. Teboro manakonebona amaka, tika toha, oko toha, nari", Sesowi ati
nematamonaka.

18

Matehe nima me nabone Sesowi ati nematamonaka.

1 Faya Sesowi he ya tataba he me aate tasahamaroke. "Teoso ka towisawa kake ya
hike nofi mati tohehiba amara ohariari?"
2 Sesowi inamatewe ha nemarika. Inamatewe nawarimarika me baikani ya.
3 Ati e nemarika ahi: "Te ati boti hiyara naha awineke. Matehe nima te nabone
teke. Matehe nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke.
4 Te ati boti e nabone teke ahi: 'Onafi okere mata. Inamatewe biti nima one oke',
te ati nabone teke. Te ati e ni ya ahi Teoso ka towisawa tera nofi mati tohehibonaka.
5 Owa te nofi ka matehe te narifa owa te narifa, nabone teke", ati nemarika.

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.

6 "Matehe owa nofaha me ihi hiyaraba wataraboneke te ehene. Tihabiba ka yama
amosa awineke, haha yama hiri tirahabone tiwa matehe ni ya. Yama amosa awineke,
yati ehebote ya mato wanaha ya tinamiti me mato ya tiwa me koro nifi ya, tihabibone
karo ma boti ya.
7 E ehene e ka owa yama hiyara hiri ne ka yama hiyakere haro. Fare Teoso ati
ehene amaka. E ehene e ka owa yama hiyara hiri ne era e yokohabone eke.
8 Tiye ihi yama hiyara hiri tinamone tini ya tiye ti tisa koro tiwitiabone tike.
Titeme ihi yama hiyara hiri tinahamone tini ya titeme ti tisa, tinahabone tike, koro

tiwitiabonehe bisa. Tiye oharia tikamaketehaba ama tike Teoso taboro ya, tiwinabone tiwa Teoso ya tifama tiwa. Tiye famaha tiwa me koro towiti riyahi yifo hiri ni owitera ya. Titeme famaha tiwa me koro towiti riyahi yifo hiri ni owitera ya.
9 Tinoko ihi yama hiyara hiri tinahamone tini ya tinoko soba tinaki ya koro tiwitiabanake. Tinoko oharia tikamaketehaba ama tike Teoso taboro ya, tiwinabone tiwa Teoso ya tifama tiwa. Tinoko famaha tiwa me koro towiti riyahi yifo hiri ni ya yama hiyara ya", ati nemarika.

Ofeya fawa ne taminematamona amaka.

10-11 "Matehe te tohirima nahi. Owati te mitahi. Me ka Teoso nanarifa me sawike neme ya, okobi noko me kakatomaha mati", ati nemarika.
12 "Te ati omitahi. E ka owa ka ofeya me 100 na hinaka ofeya ohari tosawari hahi ofeya fawa ne siba neba awaka, ofeya me one 99 me tohaha mera kakanakosari yama kabani ya.
13 Siba hine hiwasi ya ehene yayai ni kitehiba amaka. Ofeya me one me fawa ra me ihi ta yayai ni yokana tohareba amaka.
14 Hahi ofeya mera kihehi nima te ka abi te amaka, winahari neme ya. Hinaka matehe me ka owa ohari fawa rebona ati nareka", ati nemarika.

Tiwa ni ya te ka owa yama hiyara hiri ne ya hora tinehibonaka.

15 "Tiwa ni ya te ka owa yama hiyara hiri ne ya tihiyarehibonaka, te fami oharia te. Hora tinehibonaka. Tiwati mite ya te abe nofawamahabone teke.
16 Tiwati mitare ya me ha tinahi. Te fami ya te fama, te terei ni ya te terei na te toha, na te hiyarebonaka. Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

> 'Te ka owa ohari ati yana ne owa yama hiyara hiri nemona ati ne ati te nofarabone teke. Me fami ya me fama me terei ni ya me terei, toha na yama me awahamone me ati na me ati ta te nofahabone teke',

Teoso ka yama hani ati te amake.
17 Te ka owa te ati mitare ya me te ha nahi, Teoso ka mati, me nafi. Te ya tabe ya te hiyarebanaka. Te nafi ati mitare ya te tabamarehibonaka. Bara me nima nawahebonaka. Kofeno ka yinerobona wawarara me ka owa nima nawahebonaka", ati nemarika.
18 "Me ni ya te ati amosi ya Teoso ati amosa, nebonaka. Me ni ya te ati hiyari ya Teoso ati hiyareba amaka. Keye amakere.
19 Te famaha Teoso te aate na tika owa ati nima tiwati ni ya okobi neme ya winehi fara yama te aate na ta nebonaka te ni ya. Keye amakere.
20 Te fama, te terei na heoniao te hiri ni ya owini te hiri na te ni ya osawiabone oke e tabaha e", ati nemarika.

Me ati somawamabone Sesowi ati nematamonaka me one ni ya.

21 Betiro aate hinehimarika. "Sesowi owa ni ya e ka owa yama hiyara hiri ne hinaka yama hiyara hiri hina fawa onihaba ama o, yama hiyara tamaha hiri nari? Hinaka yama hiyara hiri hina 7 na fawa onihaba ama?" Betiro ati nemarika.
22 Sesowi ati yana nemarika. "Hinaka yama hiyara hiri ni 7 na tinahabihabone tike. Hinaka yama hiyara hiri ni 77 tohaha tinahabiha, tinahaboneke".
23 "E ka owa towisawa tohe ka yama nima Teoso ka towisawa kaki tehi amaka. Towisawa hinaka yama aahi mera ha nematamonaka, me ka yama manakone me nahabihabone mati.
24 Hinaka yama aahi owa ha ni tai toehimatamonaka barata 500 mio kiro tohaha manakone nahabihibonaha.

25 Yinero kiharemona ati nematamonaka, hinaka yama manakone nahabihibonaha.
Towisawa me one yosehimatamonaka, hinaka yama aahi ka yama me ta nabone
mati, hinaka yinero manakonebonaha. Fati toha, biti me toha, na me me ta nabone
towisawa ati nematamonaka, hinaka yinero manakonebonaha".
26 "Hinaka yama aahi he ati mitehi he nokosi ya sonehimatamonaka, he aate nari.
'Yama noki timatahi. Yama manakone nafi onahabihaba awineke, yama we one ya',
ati nematamonaka".
27 "Towisawa ni ya hinaka kota baka rebona hinehimatamonaka waha, aawawa
hinahari".
28 "Hinaka yama aahi tokomematamonaka. Tokome towisawa ka yama aahi owa
kobo nematamonaka moweta tenario 100 ne tefe nari he ni ya".
"Namiti wara hine namiti niki hikanematamonaka. 'Oko yama manakone
tinabihahi', ati nematamonaka".
29 "Towisawa ka yama aahi owa sonehimatamonaka he nokosi ya aate hinahari.
'Yama noki timatahi. Tika yama manakone onahabihabana oke', ati nematamonaka".
30 "Ati hiyarematamonaka. Faya tokomematamonaka. Me one hibehibona
hinehimatamonaka kateya ya, hinaka yama manakone nahabihibonaha. Yama
manakone nafi nahabire ya tasi torehibona hinehimatamonaka".
31 "Towisawa ka yama aahi ehene me hiwe me hinofarematamonaka fara me one.
Me tokoma ehene me hikaminehimatamonaka towisawa ni ya".
32 "Towisawa ha hitasematamonaka, fare. 'Tiwehene hiyakere. Owa aate tina kota
baka tinamarahabone onahara oke.
33 Oyahara oke tiwa ni ya. Himataba tika owa tika kota baka nebona tine tiri,
tiyahara tiwa?' towisawa ati nematamonaka".
34 "Towisawa hamehimatamonaka. Ati ehene me one hibehibona hinehimatamon-
aka kateya ya, hinaka kota manakone nafi nahabihibonaha".
35 "Te one me ni ya te ati somawamari ya okobi neme ya winehi ati somawamare-
bonaka te ni ya fare towisawa okomine nima", Sesowi ati nemarika.

19

Tika yibote tiyosemarabone tike.

1 Sesowi mera hiyari fawa ne Karireya ya yana tone tokomemarika Soteya kote ya,
Sotao faha tohaha kowani ya.
2 Me tamahamaroke me kakeha mati he ni ya. Sesowi mera nakitamemarika.
3 Fariseo me aate hinehimarika, me totomi hinehibonaha. "Himataba e ka yibote
e toyosematehani e amari, tokomabana? E ka yibote yama hiyara yokana hiri ra e
toyosematehani ama?" me ati namaroke.
4 Sesowi ati e nemarika ahi: "Teoso ka yama hani ati te watoha te awineke. Hibati
ya Teoso yama nafi hiri ne ya Teoso makiteba hiri, fanawiteba hiri, nematamonaka.
5 Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

> 'Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari. Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke',

Teoso ka yama hani ati te amake.
6 E famaha nima me raboneke, e oharia nima me na mati. Teoso me hinawanikima-
harake. Fare Teoso ehene amaka. Me famaha me abe kakosaraboneke", ati nemarika.
7 Me aate hitasemarika. "Himataba Mowisei ati ehene maki fati toyosemehiba
amara? Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'Tika yibote tokomabone tini ya hinaka yama haniba ta tinahabone tike, tokomabonehe',

Mowisei ati nematamonaka", me ati namaroke.
8 Sesowi ati yana tasemarika. "Teoso ati te kasawari ka Mowisei ati e nemata awaka ahi te ni ya. Te ka yibote te toyosemahabone ati nematamonaka. Teoso ati taiti e tere amaka ahi.
9 Owati amake haro. Tika yibote maki owa ahi hina tinofamaramone tina tiyosemahaboneke, toyosemi tinofi ya, tifanawahabone tina tiwa. Tika yibote maki owa ahi hira tifanawaharabone tike", ati nemarika.
10 He ya tataba me ati yana namaroke. "Makoni e fanaha ka yama hiyara awineke. E fanaraba e awineke", me ati namaroke.
11 Sesowi ati e nemarika ahi: "Haha yama te kamina me watokere, me tamaha mati. Me tamakere, haha yama me watoha mati. Teoso mera kanawane ya me hiwatoaboneke. Me one haha yama me watoraba me amake, Teoso mera kanawanare karo.
12 E makiti one fanihinatera amake, me tane rabika mati, hiba me wata na mati. E makiti one me tane hiyatera amake me one ihi. Me one fanatera me amake, Teoso ka towisawa narifi me ohariabone mati. Owati watohina tini ya owati tiwatoa tiwa awine tike", ati nemarika.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.
13 Matehe me kakamamaroke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha matehe mese ya, Teoso ha nari. He ya tataba me me hora namaroke, me me kakamarahabone mati Sesowi ni ya.
14 Sesowi ati e nemarika ahi. "Matehe hine kamake owa ni ya. Me te ma nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me naboneke me ha hina mati, he ya me tabahabone mati", ati nemarika.
15 Faya yehe kakibaremarika matehe mese ya. Tokomemarika.

Me ka owa honehi Sesowi ya famarebona ati nematamonaka.
16 Yama we one ya me ka owa horawe Sesowi aate nemarika. "Borofeso himata nima yama na hiri oribe amosaro, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya, ati ehene?" ati nemarika.
17 "Himataba yama amosa tabiyo owa aate tine tiri? Amosate amaka hari, ohariari. Teoso taboro ya tikamaketehabone tina fare Mowisei atimatamona nima tiwehene nabone tike", Sesowi ati nemarika.
18 "Himata nima yama na hiri oribe, Mowisei hikaminehemete?" me ka owa ati nemarika.
"Te ka owa tinabowarabone tike. Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinahabone tike, te ka one me ihimone tikamina tiwa.
19 Abi tinofa, ami tinofa, me one tinofa, tinahabone tike. Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike", Sesowi ati nemarika.
20 "Yama nafi e na hiri ote ama oke. Yama one hiri onaba naha awine?" me ka owa ati nemarika.
21 "Yama nafi Teoso hinofa hiri tinahabone tina tika yama nafi ta tinahi, yinero manakonebana. Yinero wara tikani ya ta tinehibonaka, me honara me ka yinerobonaha. Tiwehene e ni ya tika yinerobona tamehi nehibonaka neme ya. Yinero ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e famawahabone e", Sesowi ati nemarika.
22 Me ka owa Sesowi ati mite faya tokomemarika, kokoriri nari, hinaka yama ta ni nofarari, yama tamaha kihahari.

Me honaha mera Sesowi kaminematamonaka.

23 Sesowi he ya tataba mera hiyaremarika. "Yama nihinakere haro, e ka owa honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana. Keye amakere.

24 E nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere, tokiyomaba karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka owa honehi Teoso ka towisawa ya famaba karo".

25 Sesowi ati me mita "Hika", me ati namaroke. "Teoso me hikasomahaba me watateraba me awineke", me ati namaroke.

26 Sesowi mera kakatome mera hiyaremarika. "Yama nihinakere e ni ya. Yama nihinaraba watatera amake Teoso ni ya", ati nemarika.

27 Betiro ati yana nemarika. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama nafi, e tabawaibone karo. Himata Teoso ta neba amara ota ni ya?" ati nemarika.

28 "Yama nafi yati tohawai ya, Neme ka Owa towisawa tohawe ya, towisawa ka katera ya itari ya, te nahoriabone teke towisawa ka katera ya bisa, e tabaha e. Ihayeo me ate 12 na me nahoritehaboneke te nokosi ya. Me ihi tamine te mitatebone teke, me ka yama hiyara tamine toha, me ka yama amosa tamine toha, naro. Keye amakere.

29 Te ka yobe te kakosa, te ka niso te kakosa, te ka asima, te ka abi, te ka ami, te ka matehe, te ka yobe taboro te kakosa, na Teoso tera kakawebonaka yama amosi mati tohaha ya. Te wini fara toha, tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene", ati nemarika.

30 "Me tamaha me tai toa me yotowamatehaba me amake. Me tamaha me yotoha me tai tohawamatehaboneke", ati nemarika.

20

Me yotoha me tai toawama, me tai toha me yotowama, tehaba me amake.

1 "Teoso ka towisawa kaki e nebonaka, fatara hiti ka yama nima. E ka owa yobe hiti tohe bosa ne tokehimatamonaka yama hiba wa ni ya, mera ha nebonaha, yama me ahi nabone mati hinaka ofa wati ya.

2 Moweta ohari tenario tohe ta nebona ati nematamonaka, yama ahi ni manakone. Ati me hinofematamonaka. Faya mera yosehimatamonaka, yama me ahi nabone mati ofa wati ya.

3 Nofi ora tohe ya tokatase me one awehimatamonaka, mekato ya me nahoha mati".

4 "Mera hiyarematamonaka. 'Me ya te tabahabone teke yama te ahi na te oko ofa wati ya. Te ka yama ahi ni manakone amosaba ta onahabana oke', ati nematamonaka".

5 "Me tokomakehemetemoneke. Bai nokorise ya tokatasa, bai weo tone ya tokatasa, nematamonaka, fara yama hiri hina hiri nari".

6 "Siko ora tohe ya tokatase me one awehimatamonaka, me nahoha mati. 'Himataba yama te ahi rineri, hine ya te naoha te?' ati nematamonaka".

7 "'Otara me ha kere, yama ota ahi naba ota', me ati nemetemoneke".

"'Hima, me ya te taba yama te ahi nibeya oko ofa wati ya', ati nematamonaka".

8 "Bahi toke ya fatara hiti he nanarifa me ka hiti hiyarematamonaka. 'Yama me ahi na me ha tinahi, me ka yama ahi ni manakone tinahabihaba tiwa. Me yotoha me baka ni tai tohaboneke. Me tai toha me baka ni yotowamaboneke'".

9 "Tenario ohari ya mera baka nematamonaka, me kobo namaki yotowamaha mati, siko ora tohe ya".

10 "Me tai toha mera baka nebona ati ne me ati boti e nemetemoneke ahi: 'Ota ka yama ahi ni manakone nafihaba awineke mata ya', me ati nemetemoneke".

"Tenario ohari ta nematamonaka me ni ya, fara me one ka yama ahi ni manakone nima".

11 "Me ka tenario me awaha me hora hinehimatamonaka.

12 'Haha me yotoha me ka yama ahi ni bahi ohari tohehi ota ka yama ahi ni manakone nima me ka yama ahi ni manakone nineke, baka tinaharo. Bahi hiwene ota karima otake yama we oharia ya, yama ota ahi na ota', me ati nemetemoneke'".
13 '"Me ka owa ohari hiyarematamonaka. 'Oko amiko tiwa okeyerara oke. Tenario ohari baka onahabone ona owati amosara oke tiwa ni ya.
14 Tika yinerobona ta onahara oke hibati ya. Tikamahi hibati ya. Tika yinerobona nima owa yotohi ka yinerobona nebona onahareka.
15 Oko yinero amaka. Ta one ya ta, ta ore ya ta orihi onehiba awaka. Yinero tamehi tinofa tiwa awine tike, owa tiwaha tiwa, oyahamone tina tiwa', ati nematamonaka".
16 "E tehaba amake ahi, me ka yama nima. Me yotoha me tai toawama, me tai toha me yotowama, tehaba me amake", Sesowi ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

17 Sesowi yana tonehimarika, tokehibonaha Serosarei ya. Hawi ya me tokoma he ya tataba me 12 na mera ha nemarika, mera hiyari oharibonaha.
18 "E tokomakehaba eke Serosarei ya. Neme ka Owa me ta naboneke sasetoti me ka hiti me ni ya, Mowisei ati kakamina me ya me taba mati. Me hikahabanebonaka, ahabebonaha.
19 Me ta hinehibonaka bara me ni ya. Bara me kosi hinehibonaka, me haha hikanari. Faya me hinawanehibonaka awa ya, ahabebonaha. Manakobisa yama wehe famaha ahaba nowati ya kitamebonaka Teoso ati ehene", ati nemarika.

Sebeteo biti me ka ami Sesowi aate nemetemoneke.

20 Sebeteo biti me ka ami kamakiamaroke Sesowi ni ya, biti me ya tabaharo. Itarisehemetemoneke isi yobati ya, Sesowi nokosi ya, Sesowi aate naro.
21 "Himata tinofari?" Sesowi ati nematamonaka.
"Towisawa tohi yana tini ka yama ya okatao me yoro narehaboneke tibeheri ya fahi, tiwati ihi. Tika kanihina ya owa itari, tika yasoka ya owa itari, nebonaka".
22 "Haha yama te kamina te watokere. Fara kobo okofawahabone te kafawibana? Okofawaboneke hibayata ya".
"Fara kobo ota kafawaboneke", me ati nemetemoneke.
23 "Fara kobo okofawahabone te kafawaboneke bisa. Owati ihi amaraboneke, e ka owa itaribona karo obeheri ya. Okobi oharibonaka, e ka owa kaminari, itaribonaha obeheri ya", Sesowi ati nematamonaka.
24 Sesowi ya tataba me one Sebeteo biti me ati tamine me mita me yawahamaroke.
25 Sesowi mera ha nemarika, mera hiyarebonaha. "Bara me ihi te watote me amake. Me ka towisawa me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka hiti ama oke', me ati te me amake. Me ka hiti me me yose, te me amake.
26 Me ihi nima te ehene rabone teke ha te ta. Titaminahabone tina te one me tinarifahabone tike.
27 Tika one me ka hiti tohi tinofi ya me nanarifa tihahabone tike.
28 Neme ka Owa nima tinahabone tike. Neme ka Owa kakehareka, me one narifebonaha. Me hinarifarebona ati nareka. Kakehareka, ahabebona ati nari, me manakonebone nahabibonaha", ati nemarika.

Me famaha me noki awatera mera Sesowi kasomematamonaka.

29 Seriko ya yana tone me tamaha me ya tabehimarika, tokomari.
30 Me famaha me noki awatera me teme narehamaroke hawi beheri ya. Sesowi tamine me mitehemetemoneke, kakehari.
Me ha ni yana namaroke. "Ota ka Hiti, Tafi ka noti, otara aawawa tinahi", me ati namaroke.
31 "Te ati watarima nahi", me one ati na me ati kitamisahamaroke. "Ota ka Hiti, Tafi ka noti, otara aawawa tinahi", me ati namaroke tasa.

32 Sesowi ma towiti me ha hinahamaroke. "Himata te nofari, hiri onahabana te ni ya?" Sesowi ati nemarika.
33 "Ota ka Hiti ota noko tikasomahi", me ati namaroke.
34 Sesowi me aawawa hinaha he yehe ya me noki boyo hinahamaroke. Me noki amosawahamaroke hibati ya. Faya Sesowi ya me tabawamaroke waha.

21

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

1 Me kobo namaroke orifa boti ka atami ya, Betifase ya, Serosarei yabori ya. Sesowi he ya tataba me famaha mera yosehimarika, me tai tokahabone mati.
2 "Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Tabora ya te kobo ki ya someto te awibote nabone teke, biti ya famaharo, me yati na mati. Me te tisiyahi, me te kakamibeya owa ni ya.
3 Me ati hiyari ya te ati e nabone teke ahi: 'Ota ka Hiti hinahareka', te ati naba teke. Me ati amosaba me amake te ni ya hibati ya", Sesowi ati nemarika.
4 Teoso ati kakamina yama hikaminehemete nima yama namaroke, ati e nari ahi:

> 5 "Te ati e naba teke ahi, Serosarei ka me ni ya: 'Te ka towisawa te awa ha. Kakehiba amaka ahi, someto ya yaka kanahari. Yahehi yaka kanaka someto biti ya,'"

Teoso ati kakamina ati nematamonaka.
6 Haha Sesowi hikaminaha me hiri hinahamaroke, he ya tataba me fama mati.
7 Someto me me kakama someto bari ya me ka makari me so nirihamaroke, Sesowi itaribona karo.
8 Me tamaha makari me so tonihamaroke hawi ya. Me one awa ini me ti na me so hikanihamaroke hawi ya.
9 Me tamaha Sesowi nokosi ya me tai toha me one yoto namaroke he nowati ya, me tamaha mati. Me ha namaroke. "Tafi ka noti titamina tike. Teoso ati ehene tikehara tike. Teoso tiwa nofaka. Haha neme ka me winaha 'Teoso amosaka', me ati naboneke", me ati namaroke.
10 Serosarei ya Sesowi tokiyome ya sitati nafi ka me abe hiyaramaroke. "Hibake amara ha?" me ati namaroke.
11 "Sesowi amaka hari, Teoso ati kakamina tohahari, Karireya ka Nasare kari", me ati namaroke, Sesowi ya me tabaha mati.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

12 Sesowi tokiyomemarika teboro wari ka yama ya. Mera awehimarika, yama me ta na mati. Me hiyosemahamaroke, me tokomabone mati. Yama me nikaha mera toyosema nemarika. Moweta me toroka na me ka mesa bebehe kawahemarika. Monowi me ta na me ka katera bebehe kawaha nemarika.
13 Ati yana nemarika. "Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

> 'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka',

yama hani ati te amake. Yama boboti me tabori Teoso ka yobe tohawaka te ehene", Sesowi ati nemarika.
14 Me noki awatera me toha, me yaka ni hiyaya na me toha, na me kakehamaroke Sesowi ni ya, me hikasomahabani mati.
15 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha Sesowi mera kasome me awaha ehene me hinofarehimarika.

Matehe ha namaroke teboro wari ka yama ya, "Tafi ka noti hosana", me ati na mati. Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha matehe me awaha me ihi me hinofarahamaroke.
16 Sesowi me hiyaramaroke. "Matehe ati timitarini?" me ati namaroke.
"Matehe ati omita oke. Teoso ka yama hani te watora te awine, ati e naro ahi?

'Teoso tiwati ihi matehe ya matehe bite fotara kataba tiwa me kahiyarake',

yama hani ati te amake, Teoso ka yama hani", Sesowi ati nemarika.
17 Sesowi tokehimarika Betania ya, amo towitibonaha.

Sesowi fiko hora nematamonaka.

18 Hiba yama wa ni ya tokamatasehimarika Serosarei ya. Hawi ya fimi hiwasimarika.
19 Fiko awehimarika. Fiko wai ya toke fiko boni siba ne fiko boni wataramaroke.
Ati yana nemarika. "Tibonomaterabone tike", ati nemarika. Fiko waya nisahamaroke hibati ya.
20 He ya tataba me hiwa "Hika", me ati namaroke. "Fiko himata ebe na waya nisineri hibati ya?" me ati namaroke.
21 Sesowi mera hiyaremarika. "Te ati boti e nabone teke ahi: 'Teoso kitaka', te ati nabone teke. Te ati e ni ya ahi, te ehene e nabone teke owehene nima, fiko onahabiha owa. Yama bara te hiri nabone teke bisa. Te ati e nabone teke ahi: 'Yati nemeha yana tinahabone tike, fara tiwa koro tifehabone tiwa ma ya', te ati nabone teke. Te ati e ni ya fara te ati nima yati naboneke. Keye amakere.
22 Te ora na 'Teoso kitaka', te ati na fara te ati nima yama naboneke, Teoso ati ehene", ati nemarika.

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?

23 Sesowi tokiyomehimarika teboro wari ka yama ya. Mera kanawanehimarika.
Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na Sesowi me aate namaroke. "Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati namaroke.
24 Sesowi ati yana nemarika. "Tera aate okibone bisa ha owa. Yama te kamini ya owa okominahabone oke te ni ya.
25 Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama? Fare ati eheneta ama?" ati nemarika.
Faya me abe hiyaramaroke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
26 Fare Yowao ati ehenetemona e ati ni ya me tamaha me e nakomeke. Me tamaha Yowao Teoso ati kakaminamona me ati teha me amake", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati.
27 Sesowi me hiyaramaroke. "Yowao ota watokere", me ati namaroke.
Sesowi ati yana nemarika bisa. "Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara", ati nemarika.
28 "Te ati miti onofa oke. E ka owa biti me famehemetemoneke. Biti owa narabo nima nematamonaka. 'Okatao yama ahi tinahabone tike oko ofa wati ya', ati nematamonaka".
29 "'Yama ahi ni onofa okere', biti ati nematamonaka. Faya bahi owa ya ati hiyawe tokomakehimatamonaka, yama ahi nebonaha".
30 "Biti owa hiyaratasehimatamonaka. Fara yama hikaminaha kaminematamonaka tasa biti owa ni ya, hiyosehari. 'Yama ahi onahabana oke', ati ne yama ahi rematamonaka".
31 "Hehi bati ati tokatabemata ama hari? Owa bati ati tokatabemata ama?" Sesowi ati nemarika.

"Hehi aate ni tai tohe bati ati tokatabehimata awaka", me ati namaroke Sesowi ni ya.
"Fanawi me ka aahi toharawa yinero yayaba me toha na me e nineke hehi nima, aate ni tai tohahari. Teoso ka towisawa ya me tabatehaba me amake. Ha te ta te e nineke, hahi aate ni yotohi nima. Teoso ka towisawa ya te tabateraba te amake. Keye amakere.
32 Te ni ya Yowao hawi amosa tamine kamine ati te nofarete teke. Fanawi me ka aahi toharawa yinero yayaba me toha na Yowao ati me nofaharo me amake. Yowao ati me nofa me ihi te awakene Yowao ati te nofarete te amake", Sesowi ati nemarika.
33 "Owati te kamitahi, hiyara one okominahabone owa. E ka owa yama kihe ofa tamaha koro nematamonaka. Yama bari kanehimatamonaka, ofa wati bari kanahari. Hoti wi nematamonaka, ofa boni me natabobone karo, fehe me hiri hinahabonehe. Yati hiri ni nemeha nawehimatamonaka, hinaka owa iitaribonaha, ofa kakatomehibonaha. He ni ya ofa me heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Faya tokehimatamonaka yama bara ya".
34 "Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi mera yosemematamonaka, ofa me ahi na me narabi me nima nabone mati, ofa me ebe kanahabone mati".
35 "Hinaka yama aahi me me hiwatemetemoneke. Owa me baro, owa me hinabowa, owa me hibana, hinehimatamonaka yati ibe ya, ahabebonaha".
36 "Faya hinaka yama aahi me one tatama na yosemakehimatamonaka. Fara me me hiri kani ka yama ya me me hiri hikanemetemoneke".
37 "Manakobisa biti yosemakehimatamonaka me ni ya waha. 'Okatao me kakorahaba me awineke', ati nematamonaka".
38 "Biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha. Hima e nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.
39 Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya. Me hinabowematamonaka fahi".
40 "Ofa hiti kame ya himata nima ati neba amara me ni ya?" Sesowi ati nemarika.
41 Sesowi ati me mita me ati yana namaroke. "Ofa hiti mera nahabihiba amaka, me ihi hiyara mati. Faya ati ehene me one ofa heta naboneke. Ofa hati ya me ebe hinaboneke, ofa hiti kabonehe, isi ni", me ati namaroke.
42 Sesowi ati yana nemarika. "Teoso ka yama hani te awatera ama, ati e naro ahi:

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha. Teoso ati ehene amaka. Afa yama amosate amake mata ya e ni ya',

yama hani ati te amake, Teoso ka yama hani".
43 "Makoni owati e nara oke ahi: Teoso ka towisawa tera nofamarehiba te amake. Me one ha neba amaka, bara mati, yama hinofa me hiri nabone mati.
44 Haha yati mese ya tisi ya bakaka tinahabone tike. Timese ya yati soni ya titabohabone tike", ati nemarika.
45 Sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha Sesowi ati me mita he ati me watohemetemoneke, mera kaminari hiyara ya.
46 Sesowi me watahabone me ati na Sesowi me wataremetemoneke, me tamaha me ihi, me me nakome karo, Teoso ati kakaminamona me hine kari.

22

Towisawa ka marina taminemetemone amake.
1 Sesowi ati yana namatasehimarika, hiyara kaminari.

2 "Teoso ka towisawa e te amaka, towisawa owa biti fanehibona nima. Towisawa
marina hiri nebona ati nematamonaka, biti fanabona ka marina.
3 Hinaka yama aahi mera yosehimatamonaka, me me ha nabone mati, marina ya
me sawihabone mati. Marina ya sawi me nofaremetemoneke".
4 "Faya hinaka yama aahi me one yosetasematamonaka. Ati e nematamonaka ahi
me ni ya: 'Me te hiyariyahi, me ha ona mati. Marina yana tonakibone. Bowi me
nabowaharake. Bowi one me nabowa narake, bowi imaharo. Yama hawa tohaharake.
Te kamakabote nabone teke, okatao fanabona ka marina ya', te ati nabone teke me
ni ya'".
5 "Hinaka yama aahi me tokomake me me hiyara me ati miti me hinofarehemete-
moneke. Marina me nofara me tokomemetemoneke yama one ya. Me ka owa ohari
tokehimatamonaka hinaka fatara ya. Owa toka nematamonaka yama ta nebonaha.
6 Me one me me hiwatemetemoneke. Me me baro hinehemetemoneke, me me
hinahabihabone mati, hinaka yama aahi mati".
7 "Towisawa hamamisehimatamonaka. Hinaka saotato mera yosehimatamonaka,
me tamaha mati. Ati ehene saotato me me nahabihemetemoneke, towisawa ka yama
aahi me me nahabiha mati. Me ka sitati me sari hikana hinehemetemoneke".
8 "Faya hinaka yama aahi mera hiyaratasehimatamonaka. 'Marina hawa tohake.
Me watakere. Me ha onaha me ihi hiyakere. Me tafaraba me amake marina ya.
9 Me te tonakamakiabone teke waha, me yaka na mati hawi ya, me te ha nabone
te, me sawihabone mati marina ya'.
10 Faya hawi ya me tokoma me me ha nemetemoneke, me yoro tokana mati. Me
tamawahemetemoneke marina ya".
11 "Towisawa tokiyomematamonaka marina tabori ya. Mera awehimatamonaka
marina ya. Me ka owa awehimatamonaka, makari amosa kiharari.
12 Ati yana nematamonaka. 'Habai, himataba tikiyomakine tiri, tika makari
amosara tiwa?' ati nematamonaka".
"Ati wataremetamonaka".
13 "Towisawa he nanarifa mera hiyarematamonaka. 'Mano te kamato, teme te
wete kasa ne ya te koro towitiho yama soki ya. Yama soki ya me sawiha me ohi
naba me amake. Me ini yiki tokanaba me amake, me yawa mati', towisawa ati
nematamonaka".
14 "Me tamaha Teoso mera ha neba amaka. Me tamara me ya tabebonaka", Sesowi
ati nemarika.

Sesa ka yineroba e ta nibana?

15 Fariseo me tokomemetemoneke, me abe hiyarabone mati. Sesowi me aate
nabone me ati nemetemoneke. Ati tosawarihibona me hinehimatamonaka. Ati
tosawari ya me hinabowebona me hinehimatamonaka.
16 Me ya tataba me me yosehemetemoneke Sesowi ni ya. Eroti ya tataba me ya
me tabahamaroke. Sesowi me aate namaroke. "Borofeso tiwa ota watoke, me one
tikeyera tiwa. Me tikanawanate ama tike Teoso ka hawi yokana ya. Fara tiwati
tohanawi te ama tike me nafi ni ya.
17 Tiwati ota mitahabone ota ati na otake haro: E ka yinero Sesa yabehibona ati ne
Sesa ka yinerobona e ta nibana?" me ati namaroke.
18 Sesowi mera watohimatamonaka, me ati boti hiyara mati. "Himataba owa te
totomi nineri? Te ati boti hiyara te awineke.
19 Moweta te namohi owa ni ya, kofeno e baka nibone ka moweta", ati nemarika.
Moweta tenario tohe me kakamemetemoneke he ni ya.
20 "Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha, moweta
kari?" ati nemarika.
21 "Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati namaroke.

"Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya", Sesowi ati nemarika.
22 Sesowi ati me mita "Hika", me ati na me tokomamaroke.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.

23 Afa yama wehe ya satoseo me kakehemetemoneke Sesowi ni ya. E ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake. Sesowi me aate namaroke.
24 "Borofeso Mowisei ati e nematamonaka ahi: E ka owa kahiware ahabe nisori fati hitiwaboneke, kahiwawahabonehe, anoti bitibonaha, Mowisei ati nematamonaka.
25 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Biti taiti fanehi ahabematamonaka, kahiwarahari. Fati nisori hitiwemetemoneke.
26 Ahabamaki nematamonaka, biti watarari. Fara me nima me ka niso me nemetemoneke tasa, me nafi.
27 Fana ahaba, nemetemoneke me nowati ya.
28 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi yabaharo?", me ati namaroke.
29 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Te ati hiyakere. Teoso ka yama hani te watotera te amake. Teoso te watorihi, ke, kitahari.
30 E ahaba e kitama e abe itimatera amake. E e nabone eke, Teoso nanarifa me nima.
31 E ahaba e kitamarabone te ati na te ati ta hiyakere. Teoso ati te watora te awine, hinaka yama hani karo? Teoso ati e nematamonaka te ni ya:

32 'Abarao Isaki Yako me na me ka Teoso ama oke',

Teoso ati nematamonaka. E abohi ka Teoso amakara. E yati na ka Teoso amaka", Sesowi ati nematamonaka.
33 Me one Sesowi mera kanawane ati me mitaha "Hika", me ati nemetemoneke, me tamaha mati.

Himata yama amosi mati tohari e hiri nabana?

34 Fariseo satoseo me tamine me mitaha me abe yoro tokaniwama me tokomakemaroke Sesowi ni ya.
35 Me ka owa Mowisei ka yama hani wawato tohe Sesowi aate nematamonaka, totomi hinehibonaha.
36 "Borofeso, himata yama amosi mati tohari e hiri nabana, Mowisei hikaminehemete?"
37 Sesowi ati yana nematamonaka.

"'Tika Teoso tinofabone tike, tiwati boti ya kasiro ya, tika Hiti tohahari',

Mowisei ati nematamonaka.
38 Afa yama amosi mati tohake, Mowisei hikaminaharo.
39 Haha yama nima yama one nineke, hikamina hinehemete, e naro ahi:

'Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike',

Mowisei ati nematamonaka.
40 Haha yama famaha okominaha nima Mowisei ati naka, ati nafi. Fara nima Teoso ati kakamina me ati nineke haro, me ati nafi", Sesowi ati nemarika.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?

41 Yama we one ya fariseo me nafi Sesowi ya me tabaha Sesowi mera aate nemarika.
42 "Kirisito te kaminahi owa ni ya. Hike ka noti amara?"
"Tafi ka noti tohatehiba amaka", me ati nemetemoneke.

43-44 "Tafi ati e nematamonaka ahi, Teoso Kanamori ati kaminari:

'Teoso ati e nareka ahi oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
45 Kirisito Tafi Hiti hinihematamonaka. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba hinaka noti tohehiba amara?" Sesowi ati nemarika.
46 Me ati wataremetemoneke. Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

23

Fariseo me ya Mowisei ati kakamina me taba mera Sesowi hora nematamonaka.

1 Sesowi ati yana namatasemarika, he ya tataba mera hiyarari, me one ya me tabaha mati, me tamaha mati.
2 "Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha Mowisei taboro ya me wanawaha Mowisei ati me kaminate me amake.
3 Makoni fara me hikaminaha te hiri naboneke. Me ihi ta nima te ehene rabone teke. Yama me hikamina me hiri tera me amake, fara mati.
4 Sakora me mo kanihate me amake, kanaharo, me one me me weyeye nihabone mati. Me me narifatera me amake, sakora weye ni amosibone karo.
5 Fara yama amosa me hiri hina me hiri hite amake, me one nokosi ya, me ihi me hiwibone karo. Yama hani ehebote me kanawanate me amake me ate ya, Teoso ati ka yama hani, me me hiwahabone mati. Yama mati yaboha me kanawinate me amake me ka makari tamerabi ya, Teoso me nofahamone me ati na mati kasiro ya, me me hiwahabone mati.
6 Nahori me nofate me amake marina hiti beheri ya. Nahori me nofa, te me amake me one nokosi ya, sinakoka ya.
7 Yama me hinofate amake haro, mekato ya me sawiha 'Afa ama ti?' me one ati na ka yama me ni ya. Me hinofa hite amake haro, 'Habi', me ati ni ka yama, me ni ya".
8 "Habi tera me toniharaboneke, ha te. Te ka Hiti oharite amaka. Fai hinama te tohate te amake.
9 Te ka owa te ka abi te toniharabone teke, sawihari bofe ya. Te ka abi oharite amaka, winahari neme ya.
10 Te ka owa te ka borofeso te toniharihi nabone teke. Te ka borofeso ohari, te amaka, Kirisito tohahari.
11 Te ka owa te ka hiti tohe te ka one mera narifa nebonaka.
12 Tiwa tikahiyari ya tihiyaramone me ati naboneke. Tihiyaramone tini ya tiwa me kahiyarabone tike", ati nemarika.
13-14 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati boti hiyari karo. Nokobi te boko kanake, me tokiyomaribone karo Teoso ka towisawa taboro ya. Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Me one Teoso ka towisawa ya me tabarihi, naboneke te ehene", ati nemarika.
15 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati boti hiyari karo. Yama yabo ya te tokate te amake, hawi toha, ma toha na ya, bara me te kanawanahabone te, yama te kamina te ati me nofahabone te. Me te kanawana me tokatehaba me amake yama hiyara ya, fara te nima", ati nemarika.
16 "Tera te yokohaba te amake. Te noko awara hawi te yofi kanahabone te ati te te amake me one ni ya. Te ati e teha te amake ahi: 'Tika yama ta tinahabone tina teboro ino hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakorebonaka. Yama ta tinahabone

tina teboro ka oro ini hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakobonaka. Haha yama ta
tinahabone tike, Teoso tiwa kakorabona karo', te ati teha te amake.
17 Yama te watokere. Te noko awakere. Teboro ta amosaka. Teboro ka oro aamosa
raba ke. Teboro ka oro Teoso ka yama amake, Teoso ka teboro tohe karo.
18 Te ati e teha te amake ahi: 'Teoso ka yamabone ta tinahabone tina teboro ka
tana ini hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakorebonaka. Teoso ka yamabone ta
tinahabone tina tana ka bani ino hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakobonaka.
Haha yama ta tinahabone tike, Teoso tiwa kakorabona karo', te ati teha te amake.
19 Te noko awakere. Teboro ka tana ta amosake. Bani aamosa raba ka, kawahari
tana ya. Teoso ka bani amaka, kawahari teboro ka tana ya, Teoso ka teboro tohe
karo.
20 Bani ino hiri tina tana ini hiri tina tiwa awine tike.
21 Teboro ino hiri tini ya Teoso ino hiri tina tiwa awine tike, wine kari teboro ya.
22 Neme ini hiri tini ya Teoso taboro ino hiri tina tiwa awine tike, Teoso ino hiri
tina tiwa", ati nemarika.
23 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati
boti hiyari karo. Yamata tehe kote te ta teha te amake Teoso ni ya, Teoso yama hinofa
yokana te hiri ra te. E ka one me e narifabone Teoso ati te amaka. Teoso e nofahabone
ati, te amaka. Yamata tehe kote e ta na Teoso ni ya afa yama aamosa raba te amake.
Teoso yama hinofa yokana e hiri na amosate amake mata ya.
24 Te noko awara me one ka hawibone te yofi kanahabone te ati nineke. E ka owa
nima te nineke, yama abe itihari faha ya, yome hinisarabonehe. Kamero nafihi ta te
yome tonisate te amake", Sesowi ati nemarika.
25 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokahaba te amake, te ati boti
hiyari karo. E ka owa hine ya yama wiye mese soko hina nima te nineke. Te boti ta
hiyasa kere mata. Makoni yinero tamehi te nofineke, te ka one me ka yama yabi te
nofaha te.
26 Fariseo mati. Te noko awakere. Kobo tori ta soko ni te tai tohi ya yama amosake.
Kobo tori te soko ni ya mese amosaboneke", Sesowi ati nemarika.
27 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo me te toha na te. Tera te yokohaba te amake,
te ati boti hiyari karo. Tama nima te nineke, keteharo tita sasawa na ya. Tama mese
amosa boti ta hiyakere, e tone ni karo, yama bisaha toha na ihi.
28 Te ehene amosa me one awaha te taminamone me ati te me amake. Te
taminakere, te ati boti hiyara ihi, Teoso yama hinofa hiri ni te nofara te. Hine ya
te amosamone me ati nabone te ati te te amake", ati nemarika.
29 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake, te ati boti
hiyara ihi. Teoso ati kakamina me tamebone te hiri teha te amake, amosaro. Me ihi
amosa me tame te kanahatote te amake atoribone ya, amosabonehe,
30 te ati e ni ya ahi: 'E ka iti bote me ya e tabi ya, Teoso ati kakamina me e waka
renemete e amake', te ati te te amake.
31 Tera te kaminineke fara me te, me ka noti me te tohaha te, Teoso ati kakamina
me me nahabihemete me ka noti me te.
32 Fara te ka iti bote me ihimete nima te ehene nineke.
33 Makarawa nima te nineke, maka biterawaha, komarawaharo. Te hasi raba te
amake, te tokaha te inamati me tabori ya".
34 "Owati te kamitahi. Teoso ati kakamina me oyosehabana oke te ni ya. Era
kakanawana me toha, me one toha, naboneke, yama me watoha mati. Me one te
waka naba me amake. Me one te si tokanihaba te amake awa era nanabowa ya. Me
one te kosi naba me amake te ka sinakoka ya. Me te kiyo nawarehaba te amake sitati
nafi nima.
35 Me ahaba me manakone te nahabihaba me amake, me ihi amosa mati. Tai
tohehimatamonaka hari, Abeo, yama amosa hiri ne ahabari. Yotohimatamonaka hari,

Sakaria, Barakia biti. Te nabowematamonaka, kobo tonamakematare ya teboro ya, teboro wai ka yama baikani ya. Me one tamehemetemoneke me te waka na mati.
36 Haha te ka iti bote me hiri hinehemete manakone nafi te nahabihaba te amake. Keye amakere", ati nematamonaka.

Sesowi Serosarei ka mera nofehimona ati nematamonaka.
37 "Serosarei, Serosarei. Teoso ati kakamina me te waka teha te amake. Te ni ya Teoso mera yosehi me te waka, teha me amake, yati ibe ya me te banaha mati. Tera okasomabone ote ama oke. Arakawa fana nima onahabone onahara oke, biti mera kasomaro he bofe ya, biti mera bari kanaharo. Tera okasomahabone onaha owa ni ya te ati hiyakere.
38 Owati te mitahi. Teoso tera kakosehibonaka.
39 Owati e nara oke ahi: Owa te awamarahaba te amake mata. Manakobisa owa te awamatasatehaba te amake, te ati e ni ya ahi: 'Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika', te ati tehaba te amake", Sesowi ati nemarika.

24

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.
1 Teboro wari ka yama ya Sesowi yana tone tokomemarika. He ya tataba yama me yofi kanahamaroke, teboro ka yama, hiwahabonehe, amosaro.
2 Ati yana nematamonaka. "Te awaha awine, nafi? Hahi yobe nafi me nabowaba me amake. Yama bari kani hasi naba watamarahaba amake. Keye amakere", ati nemarika.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.
3 Sesowi tokomemarika orifa wati ka atami ya. Itari he ya tataba me ya tabi ohari me aate hinehimarika. "Yama amo ni e ni ya natehaba amari, afa yama? Tikamibone ka yama ya himata yama ota awahaba ota amari, Teoso hinamoaro, yama nafi ahabibone ka yama ya?" me ati namaroke.
4 Sesowi ati yana nemarika. "Tera me keyehariyahi.
5 Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e naba me amake ahi: 'Kirisito ama oke', me ati naba me amake, me tamaha me me keyeha mati.
6 Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Me tamine te mita, naba te amake, me abe mowa nabone me ati na mati. Te watorabone teke. Afa yama kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.
7 Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me amake, me abe mowa na mati. Me tafeba watamaraboneke. Wami behe naba amake tabora nafi ya.
8 Yama nafi ahabarahaba amake mata. Yama hiyara yana tobone ka yamabone amake haro. Yama hiyara one nafisa naba amake mata".
9 "Tera me watahaba me amake, tera me katomabone mati. Tera me waka naba me amake. Bara me nafi tera me kakoaboneke, owa te nofi karo.
10 Me tamaha Teoso nofi me fawa naba me amake, me ihi hiyara mati. Me abe ta naba me amake me one ni ya, me abe nofara mati".
11 Teoso ati kakamina memone me ati naba me amake, me tamaha mati, keye me hiri na mati. Me me keyehaba me amake, me tamaha mati.
12 Yama hiyara me hiri naba me amake kasiro ya. Makoni me one nofi me fawa naba me amake, me tamaha mati.
13 Me one Teoso nofi me fawa ra me ta Teoso me hikasomahaba me amake.
14 Hiyara amosa me kaminaba me amake tabora nafi ka me ni ya, Teoso ka towisawa me kamina mati. Faya yama nafi ahabatehaba amake waha", ati nemarika.
15-16 "Tanieo Teoso ati kakamina yama hikaminehemete te awi ya, te tokomaba te amake yati nemeha ya, Soteya ka tabora ya te sawiha te. Tanieo yama habosia

kaminematamonaka, wareharo teboro toro ya". (Oko yama hani te ki na yama okominaha te watohi.)
17 "Yobe bari ya tiwariha tikamabana tike hibati ya. Tikisami ya tikiyomamarabana tike yobe ya, tika yama tinakamahaba tiwa.
18 Fatara ya yama ahi tina tokomakabote tinahabone tike. Tikamarabone tike tabora ya, tika makari tinakamahaba tiwa.
19 Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi one matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke.
20 Teoso te aate niyahi, haha yama wehe sabato toharibone karo. Teoso te aate, niyahi, sire yama toharibone karo.
21 Yama e naba watatera amake, hiyararo, haha nima naro. Yama e naba watamaterihi naba amake, hiyararo.
22 Haha yama Teoso sene nimehibonaka, hinaka me ihi, me hikatikaha mati. Ehene e re ya me nafi ahabene me amake".
23 "Haha yama tohi ya me ati e naba me amake ahi: 'Hahi Kirisito amaka', me ati naba me amake. 'Efe amaka hari', me one ati, naba me amake. Me ati te nofariyahi.
24 Me one Kirisitomona me ati naba me amake, keye me hiri na mati. Me one Teoso ati kakamina memone me ati, naba me amake, keye me hiri na mati. Yama me namohaba me amake, fotaharo, me hiwatoharo. Me tamaha me me keyehaba me amake. Haha Teoso me hikatika me me keyehene me amake fahi.
25 Te ati katamoriyahi, haha yama okominaha ya. Yama kamini tai ohine oke, te watobahabonehe.
26 Me ati e naba me awineke ahi: 'Te awa ha, sawihari yama honara ya', me ati naba me amake. Te tokomakeriyahi he ni ya. 'Te awa ha, yobe owa boti ya sawihari', me one ati, naba me amake. Me ati te nofariyahi".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.

27 "Neme ka Owa kami e tehiba amaka ahi, yama yebe kana nima. Yama yebe kana tokate amake neme kowani ya, oyaharo.
28 Neme ka Owa kame ya me nafi hiwatoba amaka. Bani ahabe ya boko me hiwasiba amaka", ati nemarika.
29 "Afa yama nawaha ahabi ya bahi owihiba amaka. Abariko oyamarihi neba amaka. Amowa me foro naba me amake. Neme nafi hihiya nawahaba amake.
30 Faya neme ka yama fotokiaba amake, Neme ka Owa kamabona ka yama yabori ka yama ya. Bara me nafi ohi naba me amake. Faya Neme ka Owa me awahaba me amake kamahari, sawihari neme sabi boti ya, kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.
31 Hohori ati saihaba amake, Teoso he nanarifa mera yose karo. Haha me hikatikaha me me yoro tokaniwamaba me amake, me sawiha mati yama nafi ya", ati nemarika.
32 "Yama te watohaba te amake, fiko ka yama nima naro. Fiko afe yati kitara afe yanaha te awaha yama te watote te amake, yama hiwe ka yama, yabokiraharo.
33 Fiko ka yama nima Neme ka Owa ka yama naboneke, kamahari. Haha yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Neme ka Owa kamabona ka yama, yabokiraharo.
34 Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye amakere.
35 Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta ahabateraba amake", ati nemarika.
36 "Teoso biti kamabona ka yama wehe e watotera e amake. Teoso nanarifa me hiwatorihi, Teoso biti hiwatorihi, hite amake. Okobi ta hiwato hike, ohariari.
37 Nowe ka yama nima Neme ka Owa kami ka yama naboneke.

38 Teoso ati ehene fa fowe nafihabone ati ne ati me hinofarehimatamonaka. Fara me tafi toha, fara me abe yabi toha, nemetemoneke. Faya Nowe tokiyomehimatamonaka hinaka fotowati ehebote tori ya.
39 Fara yama tohahamone me ati na fa fowe nafiha mera bata kanehemetemoneke, mera nahabihabanihi, me nafi. Afa yama nima Neme ka Owa kami neba amaka.
40 E naboneke ahi: Me famaha fatara ya yama me ahi na owa Teoso hekama, owa toakosa, nebonaka.
41 Fana famarawa tiriko ahi narawa one Teoso hekama, one toakosa, naboneke.
42 Te ati katamoriyahi. Te ka Hiti kamaba ka yama te watokere.
43 Te ehene e riyahi, e ka owa ehene nima, yobe kihahari. Yama boboti yobe nahoti tokiyomehimatamonaka yama soki ya, yobe hiti hiwatorahari. Yama boboti kakiba ka yama watohimanaha, hikarawatonamata amaka, tonokoari, yama soki ya. Yama boboti tokiyomarenamata amaka, ehene.
44 Te e nabisabone teke ahi, te ati katamoraha te. Neme ka Owa tera bata karayaho", ati nemarika.

Yama aahi nima me nabone Sesowi ati nematamonaka, hinaka yama ahi ni amosaro.

45 "Te e nibana, e ka owa ka yama aahi nima, yama watohari, hinaka yama ahi ni amosaro? E ka owa ka yama aahi amose ya hinaka hiti yama hikaminaha yokana hiri nebonaka. Hiti yana tone yama yabo ya tokome ya hinaka yama aahi yosehibonaka, hinaka yobe kakatomehibonaha. Hinaka yama aahi me one tafebone ta nebonaka ati ehene, yobe ka me nafi, fara yama we nima.
46 Hiti kame ya yama hikaminaha yokana hinaka yama aahi hiri ne ya, hinaka yama aahi nofehibonaka.
47 Ha hinehibonaka, hiyosebonaha, hinaka yama nafi kakakatomabonaha waha.
48 Hiyare ya hinaka hiti yana tone ya ati boti e nebonaka ahi: 'Oko hiti kamakabote kara', ati nebonaka.
49 Yobe ka me one kosi nebonaka. Hine ya tafa, fi fawa, hano, nebonaka, me one ya tabahari.
50 Hiti kame ya bata hikanamehibonaka, he noki rari.
51 Hiti kosi hinehibonaka, ehene hiyarari. Hiti hibehibonaka, me one ya tabahari, yama hiyara me hiri na mati. Me ini yiki tokana, me ohi, te me amake fahi", ati nemarika.

25

Atona 10 narawa taminemetemone amake.

1 "Teoso ka towisawa ka me e nineke, atonarawa nima, 10 narawaro. Me ka owa fanehibona ati ne kamaki he noki narawabone ati narawemetemoneke. Nabarina bokori karawemetemoneke.
2 5 narawa yama watorawa, 5 narawa yama watorawarihi, nemetemoneke.
3-4 Yama watorawa yama wiye one ya nabarina fehe tama karawemetemoneke. Onerawa ta nabarina fehe tama karawaremetemoneke, yama wiye one ya, yama watorawari karo.
5 Me ka owa kamakikabote rematamonaka, fanehibonaha, atona noki hirawari. Nokobisa hiwasirawa amo narawemetemoneke, nafirawaha".
6 "Yama soki enoki ya me one ha ni yana nemetemoneke. 'Te awa hari, kamakiari. Te kobo naho', me ati nemetemoneke".
7 "Atonarawa tafirawaha nabarina ka bafi namosamarawemetemoneke.
8 Abe hiyararawemetemoneke. 'Ota ka nabarina owinima narawineke. Nabarina fehe isi ni te ta nahi ota ni ya', ati narawemetemoneke, nabarina fehe kihamarawara-haro, yama watorawari karo".

9 "'Nabarina fehe ta ni ota nofakere. Ota ka nabarina fehe ota ta ni ya nabarina
fehe watamarahaba amake, ota kabana. Te ka nabarina feheba te kanikahi', one ati
narawemetemoneke, yama watorawaharo".
10 "Tokomarawemetemoneke, nabarina fehebone kanikarawabonehe. Nowatirawa
ya maki fanebona kobo nakematamonaka. Atonarawa nabarina fehe kiharawa he
ya tabarawaha tokiyomarawemetemoneke marina ka yobe ya. Faya nokobi me bari
hikawamemetemoneke".
11 "Nowati ya atona onerawa kamarawemetemoneke. 'Nokobi se tikanahi, ota
tokiyomamakibone karo', ati narawemetemoneke".
12 "Me ka owa fanehibona ati yana nematamonaka. 'Tera owatera ama oke. Keye
amakere', ati nematamonaka".
13 "Makoni te ati katamoriyahi. Neme ka Owa kamabona ka yama te watorineke",
Sesowi ati nemarika.

Me ka owa ka yama aahi me terei na me taminemetemone amake.

14 "Hiyara one okominabone oke, Teoso ka towisawa ka me okomina owa. E ka owa
yana tone tokomebona ati nematamonaka tabora bara ya, yama yabo ya. Hinaka
yama aahi mera ha nematamonaka, me hekawabone mati.
15 Barata kote 5 na ta nematamonaka hinaka yama aahi owa ni ya, yama
wato yokana tohahari. Owa yama wawato raba ne ni ya barata kote famaha ta
nematamonaka. Kote oharia ta, nematamonaka owa ni ya, yama wato nafirari".
"Tokomematamonaka tabora bara ya.
16 He nanarifa owa barata kote 5 na kihe yana ne yama ahi ne hinaka barata
totamemetemoneke. Hinaka barata kote 10 nawahemetemoneke waha.
17 He nanarifa owa barata kote famaha kihibehi ka barata nafimisa 4 nawaheme-
temoneke waha.
18 He nanarifa owa barata kote oharia kihe yana ne hoti wi ne yinero kehemomata-
monaka hoti ya".
19 "Yama toyabo ya me ka hiti kamehimatamonaka. Hinaka yinero me ta
hikanamehibona ati nematamonaka.
20 He nanarifa owa barata kote 5 na kihibe barata 10 na kakamematamonaka. 'Oko
hiti barata kote 5 na ta tina nafimisa kote 10 nawahake waha, oko yama ahi ni ihi.
Barata tiwa haro, tamaharo, tika baratabonehe', ati nematamonaka".
21 "Hiti ati yana nematamonaka. 'Tiwehene amosake. Tiwa onofa oke. Yama
tamara ta ona kakatomi tinatamina tiwa awine tike. Yama tamaha ta owahabana
oke, tekatomabana waha. Yayai tinahi. E mari nabone eke', ati nematamonaka".
22 "He nanarifa owa barata kote famaha kihibe kamakimatamonaka. 'Oko hiti
barata kote famaha ta tina nafimisa 4 tohawake waha, oko yama ahi ni ihi. Barata
tiwa haro, tika baratabonehe', ati nematamonaka".
23 "'Tiwehene amosake. Tiwa onofa oke. Yama tamara ta ona kakatomi tinatamina
tiwa awine tike. Yama tamaha ta otasabana oke, tekatomabana. Yayai tinahi. E mari
nabone eke', hiti ati nematamonaka".
24 "He nanarifa owa barata kote oharia kihibe kamakimatamonaka. 'Oko hiti
tihamamone onaha ama oke. Tiwati ihi me one yama me koro na me ka yama me
koro hinaha boni hataha tikabatemone ama tike, yama koro tira tiwa.
25 Owatoa ama oke. Tika barata okehemoha ama oke wami hoti ya. Tika yinero
amaka hari', ati nematamonaka".
26 "'Tiwehene hiyakere, yama ahi ni tinofara tiwa. Me one ka yamata okobateha-
mone tinaha tiwa awine ti, me koro hinaharo, owati ihi?
27 Owa tiwatoa oko yinero tinihene ama tike bako ya, nafimisehibana', hiti ati
nematamonaka".
28 "Me one hiyarematamonaka. 'Hinaka barata te yabahi, te ta nabana owa ni ya,
barata 10 na kihahari.

29 E ka owa yama tamaha kihe hinaka yamabone tamaha ta onamakehabone oke.
E ka owa yama tamara kihe hinaka yama oyabamakiabone oke.
30 Oko yama aahi ehene hiyare te koro towitiho yama soki ya. Me ohi naboneke
fahi, me ini yiki tokana mati', ati nematamonaka", Sesowi ati nemarika.

Neme ka Owa kame ya mera ebe kitehibonaka.

31 "Neme ka Owa kamehiba amaka, oyene kitahari, Teoso nanarifa me ya tabahari,
me nafi tohaha mati. Kame ya itaribonaka towisawa ka katera ya.
32 Tabora nafi ka me nahoriaba me amake nokosi ya. Mera ebe kanebonaka. Ofeya
nanarifa ehene nima ehene nebonaka, mera ebe kanahari, ha ya ofeya me toha, ha
ya kabara me toha, nabone mati.
33 Ati ehene ofeya me nahoriaba me amake hinaka kanihina wani ka ya. Kabara
me ta me nahoriaba me amake hinaka yasoka ka ya, ati ehene.
34 Faya towisawa mera hiyareba amaka, me nahoria mati hinaka kanihina ka ya,
ati e nari ahi: 'Te kamahi owa ni ya. Okobi tera nofaka. Hibati ya okobi yama nafi
hiri ne tera wati nawahematamonaka. Ati ehene me one te yosetehaba te amake, e
tabaha e.
35 Ofimiha otefebone te ta, bakasi owaha oko fahabone te ta, na te amake. Bara me
tabori ya osawia owa te ha na te amake, amo onahabone owa te ka yobe ya.
36 Makari okihara oko makaribone te ta, na te amake. Yama kome owa ona owa
te narifa na te amake. Kateya ya ofoya owa te nakamake na te amake', towisawa ati
neba amaka".
37 "Afa me ihi amosateha me ati yana naba me amake. 'Ota ka Hiti, himata yama ya
titefebone ota ta nani ota amari? Tiwa ota watora ota awineke, tifimiha tiwa. Himata
yama ya tiwa ota nafawani ota amari? Tiwa ota watora ota awineke, bakasi tiwaha
tiwa.
38 Himata yama ya tiwa ota ha nani ota amari, amo tinahabone tiwa ota ka yobe
ya? Bara me tabori ya tisawia tiwa ota watora ota amake. Himata yama ya tika
makaribone ota ta nani ota amari? Tiwa ota watora ota amake, makari tikihara tiwa.
39 Himata yama ya tiwa ota narifani ota amari, yama kome tiwaha tiwa? Himata
yama ya tiwa ota tonakamakiani ota amari, tifoya tiwa kateya ya?' me ati naba me
amake".
40 "Faya towisawa ati yana tasehiba amaka. 'Me te narifa te amake haro, owa me
nofaha mati, yama me kihara mati. Me ka owa ohari te narifa owa te narifa na te
amake. Keye amakere', ati nebonaka".
41 "Faya me one hiyareba amaka, me nahoria mati hinaka yasoka ka ya. 'Te
tokomahi ha te. Teoso tera nofakara. Yifo hiri ni ya te tokomaba teke, owiteraro.
Teoso yifo hiri nematamonaka, Satanaisi toborobonaha, he nanarifa me ya tabahari.
42 Ofimiha otefeba te ta rihi, bakasi owaha oko fahaba te ta rihi, na te amake.
43 Bara me tabori ya osawia owa te ha rihi na te amake, amo onahabone owa te
ka yobe ya. Makari okihara oko makaribone te ta rihi na te amake. Yama kome
owaha owa te nakamakerihi na te amake. Kateya ya ofoya owa te nakamakerihi na
te amake', towisawa ati neba amaka".
44 "Me ati yana naba me amake. 'Ota ka Hiti himata yama ya tiwa ota narifarahani
ota amari? Tiwa ota watora ota awineke, tifimi, bakasi tiwa, bara me tabori ya tisawi,
makari tikarihi, yama kome tiwa, kateya ya tifoya, tina tiwa', me ati naboneke".
45 "Ati yana tasehiba amaka. 'Me te narifara te amake, owa me nofa mati, yama
me kihara mati. Me ka owa ohari te narifara owa te narifarihi na te amake', ati
nebonaka.
46 Manakobisa me tokomaba me amake yama hiyara ya, ahabihinateraro. Me ihi
amosateha me ta me tokomakehaba me amake Teoso taboro ya, me winahabone mati
Teoso ya me taba mati fara yama tohaha ya", Sesowi ati nemarika.

26

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

1 Mera kanawani hawa tohehimarika haha yama ya. He ya tataba mera hiyaremarika tasa.
2 "Yama te watoke haro, Basikowa yana tobone karo yama wehe famaha nowati ya. Neme ka Owa me ta naba me amake me one ni ya, me hinabowebonaha, me hinawanahari awa ya", ati nemarika.
3 Sasetoti me ka hiti me ya me ka hiti me tabaha heoniao me hiri nemetemoneke Kaifa ka yobe ehebote ya, sasetoti ehebote tohahari.
4 Me abe hiyara Sesowi me keyehabone me ati nemetemoneke, me hiwatebonaha, me hinabowebonaha.
5 Wati me hinofarematamonaka Basikowa ka ayaka tohi karo, me tamaha me me nakome karo. Me me mono rabone me ati nemetemoneke, me tamaha mati.

Fanawi esitarato sika nisehemetemoneke Sesowi tati ya.

6 Sesowi sawihimarika Betania ya, Simao mese hiyare ka yobe ya.
7 Fanawi kamakiamaroke Sesowi ni ya, esitarato tama kanaharo yama wiye yati yama ni tohaha ya, manakone nafiharo. Mesa ya Sesowi tafehi itari tati ya esitarato sika nisahamaroke.
8 He ya tataba ihi me awati me yawahamaroke. "Himataba esitarato katomineri, manakone nafiharo?
9 Yama amosene amake, esitarato ta ni ya, yinero manakonebana, yinero e ta nibone karo me honara me ni ya", me ati namaroke.
10 Sesowi me ati hiwatoemetemoneke. Ati yana nematamonaka. "Himataba fana ihi e na ihi te hora kineri? Ihi amosake owa ni ya.
11 Me honara me sawi fawa teraba me amake te ni ya. Ha owa ta oko sawi fawa nabone oke te ni ya.
12 Fana owa ketehineke esitarato ya, oko kamobone ayata tohi karo.
13 Yama toyabo ya, hiyara amosa yama nafi ya me kamini ya, fana ihi me kamina, tehaba me amake. Ihi me wati hiwahatehaba amake. Keye amakere", ati nemarika.

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.

14 Faya me 12 na me ka owa Yota tohe tokomakehimatamonaka sasetoti me ka hiti mera hiyarebonaha.
15 'Yinero e neba amara, te ta nari owa ni ya, ta one ya te ni ya?' ati nematamonaka. Moweta barata tohehi 30 ne me tomi kanehemetemoneke, me ta hinehibanoho Yota ni ya.
16 Faya ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta nabona ka yama, me ni ya.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.

17 Basikowa yana toni ka yama wehe tai toaha ya Sesowi he ya tataba me aate hinehimarika. "Hika ya Basikowa ka marina tafeba ota wasiribe, e tafibone karo?" me ati namaroke.
18 "Sitati ya te tokiyomi ya e ka owa te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso ati e nareka ahi: Oko amo nibone yabokikere. Owa ya tataba me ya otaba Basikowa ka marina tafe ota kabahabone otake tika yobe ya', te ati nabone teke".
19 Sesowi yama hikamina me hiri namaroke, Basikowa ka marina tafebone me wasiha mati.

Sesowi Yota kaminematamonaka, he ta nebanoho.

20 Yama soki ya he ya tataba me ya tabehi tafehimarika.
21 Me tafaha Sesowi ati yana nemarika. "Te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye amakere", ati nemarika.

22 Me yawaha me oohariki na Sesowi me aate namaroke. "Ota ka Hiti owaba ama
ha owa?" me ati narawamaroke.
23 "Te ka owa owa ta nebonaka, ota fami bao sa nifikimi kari.
24 Neme ka Owa e nebonaka, fara yama me hikaminehemete nima, Teoso ka yama
hani ya. E ka owa hiwa yokohiba amaka, Neme ka Owa ta ne ya. He ni ya yama
amosenemete awineke, watare ya", Sesowi ati nemarika.
25 Yota aate hinehimarika, ta hinehibona ati nari. "Habi owaba ama ha owa?" ati
nemarika.
"Ee, tiwaboneke, fara tiwa tikamina tiwa".

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.

26 Me tafaha Sesowi bao itihi ati yana nemarika, "Teoso faya amake tiwehene", ati
nari. Bao ebe ne mera kakawemarika he ya tataba mati. "Bao te warara nahi, te
kabehibana. Hahi oko ime amaka hari", ati nemarika.
27 Kobo tama ne ati yana namatasehimarika, "Teoso faya amake", ati nari. Kobo ya
mera kakawemarika. "Te nafi fawahi.
28 Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato yati
hiri nebonaka. Ohababone oke, me ka yama hiyara Teoso fawa nibona karo.
29 Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Ofamateba amake, te ya otaba owa, towisawa
ohi ya, okobi ati ehene. Keye amakere", ati nemarika.
30 Teoso tahi me hiri na me tokomamaroke orifa wati ka atami ya.

Sesowi he ya tataba me ihibani kaminematamonaka.

31 Sesowi mera hiyaremarika. "Te nafi owa kakosabone oke. Afa yama sokibone
amake haro. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Ofeya me nanarifa onahabihe ya ofeya me tokarikosahaba me amake',

Teoso ka yama hani ati te amake.
32 Ohaba okitamahaba ama oke. Tai owamaba ama oke Karireya ya, te nokosi ya", ati
nemarika.
33 Betiro ati yana nemarika. "Me nafi tiwa me kakosi ya tiwa owakanakosarabone
oke, ha owa. E famahabone eke, ha owa", ati nemarika.
34 Sesowi ati yana nemarika. "Haha yama soki ya owa tiwateramone tinahabone
tike me one ni ya. Tiwati yana ni terei nabone tike, tiwati e na tiwa, arakawa ha
namatare ya mata. Keye amakere", ati nemarika.
35 "Owati yana rabone oke, tiwa owateramone ona owa. Keye amakere. E fama me
one era nabowabone me ati na tiwa owakanakosarabone oke", Betiro ati nemarika.
Sesowi ya tataba me nafi ati e namaroke, Betiro ati nima.

Sesowi ora nematamonaka awa boti ya, Ketisemani ya.

36 Sesowi me ya tabehi me tokomamaroke awa boti Ketisemani yama ini tohaha ya.
Sesowi mera hiyaremarika. "Okomabana oke, ora onahaba owa hike ya. Te naorihi
ahi", ati nemarika.
37 Betiro ohari Sebeteo biti me famaha me ya Sesowi tabehi me tokomamaroke.
Faya Sesowi kokoriri nematamonaka.
38 "Owati boti kokoriri ke. Ahabinima one oke, kokoriri oni karo. Te nahori ahi, te
tonokoa te, owa te noki nabone te", ati nematamonaka.
39 Hike ya toka ne sonarisehimatamonaka, boko tonihe ora nari. "Abi haha kobo
okofawarabone onahara oke. Okofawahabone tini ya okofawahaboneke. Yama onofa
ya owehene toharabone oke. Fara yama tinofa ta hiri onahabone oke", Sesowi ati
nematamonaka.

40 Kame he ya tataba me terei na mera wasimematamonaka, me amo nani mati.
Betiro hiyarematamonaka. "Te kitara te awineke. Bahi te nahariha owa te noki
nabone ona te tonokokere.
41 Te tonokohi, te ora na te, te ehene hiyara wataribone karo, inamati tera totomi ne
ya. Te ati boti amosa yama amosa te hiri nabone te ati na yama tera kasawarineke,
te kitara te", ati nematamonaka.
42 Tokatase ora tasehimatamonaka. "Abi oko hasi ni tinofari ya hasi orihi onahaba
owa awine oke. Fara yama tinofa hiri onahaba ama oke", ati nematamonaka.
43 Kamatase mera wasimatasehimatamonaka, me amo nani mati, nokobisa me koro
hikanani mati.
44 Tokatase ora tasematamonaka, fara yama hikamina kaminatasahari.
45 Kamatasehimatamonaka he ya tataba me ni ya. "Te amo tasine? Te hasi nine?
Te tafihi. Oko amo nibone amake haro. Neme ka Owa me ta kabote naboneke me ihi
hiyara me ni ya.
46 Te nahomisahi. Hima, te awa hari, kamakiari, owa ta nebonaha", ati
nematamonaka.

Sesowi me watehemetemoneke.

47 He ya tataba mera hiyarasa ne ni ya Yota kobo namakimarika, me 12 na me ka
owa. Me tamaha me ya tabehimarika, yimawa toha, mata toha ne me bokori na mati.
Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me me yosehemetemoneke.
48 Yota mera hiyaribehimatamonaka, Sesowi me watohabone mati. "Efebonaka,
noko bako komi onakihari. Noko bako komi onaki ya te watehibonaka, efe", ati
nematamonaka.
49 Me kobo namakia Yota towanawitimarika Sesowi ni ya, hibati ya. "Habi afa ama
ti?" ati nemarika, he noko bako komi nakehari.
50 Sesowi ati yana nemarika. "Habai fara tiwati nima tinahabone tike", ati
nemarika.
Me one kamakia Sesowi me watahamaroke.
51 Faya Sesowi ya tataba me ka owa yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama
aahi owa narabo ra tari nabasemarika.
52 "Tika yimawa yoko tinamahi. Yimawa ya me tinahabi ya tihababisaba ama tike,
yimawa ihi bisa.
53 Yama tiwatorini? Okobi aate onehemenehe, he nanarifa me tamaha mera
yosehina amaka, owa me kasomaba mati, me tama kanikimaha mati.
54 Teoso owa kasome ya Teoso ka yama hani ya yama hikaminemete hiri orehene
ama oke", ati nemarika.
55 Sesowi me tamaha mera hiyaremarika. "Te kamakine owa ni ya, yimawa toha,
mata toha ne te bokori na te, owa te watahabone te ati na te? Kofeno mono
onahamone te ati na te awineke. Yama we nafi ya owitarehara oke teboro wari
ka yama ya, me okanawana owa. Owa te watara teke fahi.
56 Te ehene e na Teoso ati ehene amaka. Te ehene e nineke, Teoso ati kakamina me
ati nima, Teoso ka yama hani ka me ati", ati nemarika. Faya he ya tataba me nafi
kana nawaha me hekanakosehimarika.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

57 Sesowi me hiwate me hekamehimatamonaka Kaifa ni ya, sasetoti ehebote
tohahari. Mowisei ati kakamina me ya me ka hiti me tabehemetemoneke, Kaifa ya
me tabaha mati.
58 Betiro yotoba nematamonaka hike ya. Tokiyomehimatamonaka sasetoti ehebote
ka yobe taboro ya. Sasetoti ehebote nanarifa me ya tabehi itarimatamonaka, yama
watohibonaha, Sesowi me hiri kani ka yama.

59 Sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me nafi me tabaha Sesowi ahabebona me ati nemetemoneke. Me one me siba nemetemoneke, Sesowi me kaminabone mati, ehene hiyaremona me ati nabone mati, keye me hiri na mati.
60 Me tamaha keye me hiri kene yama ati remetemoneke, mera kasawariharo. Yama totoyabo kawahi ya me famaha me ati yana kanehemetemoneke.
61 "Hahi ati e nareka ahi: 'Teoso ka teboro nahabi onofe ya onahabiha onehibonaka. Teboro onahabihe nowati ya hiri onamatasehibonaka yama wehe terei na ya', ati nareka", me ati nemetemoneke.
62 Sasetoti ehebote yana namise Sesowi aate nematamonaka. "Tiwati watarine? Keye me hiri na me awine, tiwatimone me kamina tiwa?" sasetoti ehebote ati nematamonaka.
63 Sesowi ati wataremtamonaka. Sasetoti ehebote ati yana tasehimatamonaka. "Tiwati yana nahi, tiwa tikamina tiwa, Teoso yati ne nokosi ya. Kirisito ama ti? Teoso biti ama ti?" ati nematamonaka.
64 Sesowi ati yana nematamonaka. "Ee, fara tiwati nima yama nineke. Owati e nara oke ahi: Neme ka Owa te awatehaba te amake, itariari Teoso kitehi ka kanihina ka ya, kamahari neme sabi boti ya", ati nematamonaka.
65 Sasetoti ehebote yawehi fara hinaka makari sibi karematamonaka. "Ati hiyarareka Teoso ni ya. Me e ha namarabone eke, he me kaminaba mati e ni ya, ehene hiyaremona me ati na mati. Ati te mitahareka fara te, ati hiyarari Teoso ni ya.
66 Himata nima te ati ri?" ati nematamonaka.
"Ahabebonaka", me ati nemetemoneke.
67 Faya noko me firo hine noko me koho hiwiti noko bako me tao hikana, hinematamonaka.
68 "Kirisito otara tikaminahi, Teoso ati kakaminamona tiwa. Hike tinoko koho towitira?" me ati nemetemoneke.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.
69 Betiro itarimatamonaka yobe beheri ya. Mera nanarifarawa me ka one oharia kakehemetemoneke he ni ya. "Sesowi Karireya ka tohe te famaha te awineke", ati nemetemoneke.
70 Betiro ati hiyarematamonaka me nafi nokosi ya. "Tiwati owato okere", ati nematamonaka.
71 Betiro yana ne tokomematamonaka nokobi wani ya. Fanawi one hiwe me one hiyaremetemoneke. "Hehi Sesowi ya famahareka hari, Sesowi Nasare kari", ati nemetemoneke.
72 Betiro ati hiyatasarematamonaka, Teoso ino itihari. "Hehi owatotere amaka hari", Betiro ati nematamonaka.
73 Bahi owa ya Betiro beheri ya me naoha Betiro me hiyaremetemoneke. "Me ka owa ama tike. Keye amakere. Tiwa ota watoha otake. Karireya ka me ati tima tiwati nineke", me ati nemetemoneke.
74 Betiro ati yana tasematamonaka, Teoso ino itihari. "Hehi owatotere amaka hari", ati nematamonaka. Keye hiri ne ya Teoso hinabowebona ati nematamonaka. Hibati ya arakawa ha nibote nematamonaka.
75 Faya yama wati nawahematamonaka, aya Sesowi hikaminaharo. "Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwateramone tinaha tiwa". Betiro yana tone tokiyomame ohi nematamonaka kasiro ya.

27

Sesowi me towakamehemetemoneke Birato ni ya.
1 Hiba yama wa ni ya sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me abe hiyaremetemoneke, Sesowi nabowibona me kamina mati.

2 Mano me hikamato me heke me ta hiwitimatamonaka kofenato Birato ni ya.

Yota hiwa nahabihimatamonaka.

3 Faya Yota Sesowi awe ati boti yama kamine "Sesowi ahabeba awaka, me ati ihi", ati nematamonaka.
Ehene nofamare moweta 30 barata tohehi ta tonamatasematamonaka sasetoti me ka hiti me ni ya, me ka hiti me ya me tabaha mati.
4 "Owehene hiyarara oke. Ta onahareka ahabebonaha, ehene hiyareba watarari", ati nematamonaka.
"Ota ehene amakere. Fara tiwehene amake", me ati nemetemoneke.
5 Yota moweta 30 ne koro tonamematamonaka teboro ya. Faya tokomematamonaka. Fare hine nabowematamonaka, namiti sako tone yora towitiari.
6 Sasetoti me ka hiti moweta me yabehemetemoneke. "Hahi moweta ya teboro ka yinero e yoro tokanirabone eke. Hahi moweta e ka owa me hinabowehi manakone amaka", me ati nemetemoneke.
7 Me abe hiyara wami kote me kanikabone me ati nemetemoneke hehi moweta ya. Boti hihiri ka wamimetemoneke. Tama taboribone me hiri nemetemoneke haha wami ya, bara me abowi taboribonehe.
8 Makoni wami e emene ino ya ini me hinawatemetemoneke. Fara wami ini tohasa nineke.
9-10 Seremia Teoso ati kakamina tohe hikaminehemetemoneke, ati e nari ahi:

> "Moweta 30 ne me wara tona wami manakone me nahabiharake, boti hihiri ka wami. Teoso owa hiyare ati nima me ihi narake. E ka owa manakone amaka, me ati narake, Ihayeo mati",

Seremia ati nematamonaka.

Birato Sesowi aate nematamonaka.

11 Sesowi warehimatamonaka kofenato nokosi ya. Kofenato aate hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati nematamonaka.
"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.
12 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na Sesowi me kaminemetemoneke, ehene hiyaremona me ati na mati, Birato ni ya. Sesowi ati yana rematamonaka.
13 Birato aate hinehimatamonaka. "Me ati timitarini? Tiwa me kaminara tike, yama hiyara tamaha hiri tinahamone tiwa", ati nematamonaka.
14 Sesowi ati yayanabiti rematamonaka. "Hika", kofenato ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

15 Kofenato soteo me ka owa ohari fifito toniha tohehimarika, fara Basikowa ka marina nima, me kibeha mati kateya ya. Mera aate ne me ka owa ino me hitihi yokana fito toniha tohehimarika.
16 Afa yama ya me ka owa Bahaba tohe foyehimatamonaka kateya ya. Me nafi hiwatomarika, ehene hiyarari.
17 Birato nokosi ya me me yoro hikaniwama faya Birato mera hiyaremarika. "Bahaba fito onihabone te ati nine? Sesowi ta fito onihabone te ati nine, Kirisitomonaha?" ati nemarika.
18 Me ka hiti Sesowi me ta na mera watohimatamonaka, me one tamaha Sesowi me nofi karo.
19 Birato itarimarika sowisi ka katera ya. Itari fati ati ihi me ka owa kakehimatamonaka he ni ya, ati hikaminabonehe, ati e naro ahi: "Hine naka. Hinaka yama hiyaraba watara awineke. Yama soki ya watari owehi kokoriri onahara oke kasiro ya", ati namone ati nematamonaka.

20 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me tamaha me me
hiyaramaroke, "Bahababonaka", me ati nabone mati. Birato Sesowi nabowehibona
me tamaha me ati nabone me ati namaroke.
21 Kofenato ati yana nemarika. "Hike te nofari, tasi onihebana te ni ya?" ati
nemarika.
"Bahaba", me ati namaroke.
22 "Himata nima Sesowi oniheba amara, Kirisitomonaha?" ati nemarika.
"Te ba kanaho awa ya, ahabebana", me nafi ati namaroke.
23 "Himatabana? Himata hiri rano hiyararo?" ati nemarika.
Hine ya me ha ni kitamisahamaroke, "Te ba kanaho awa ya", me ati na mati.
24 Yama nihinaremetemoneke Birato ni ya, me ati e ni karo. He me mowa nima
nabone me hinehemetemoneke. Ati ehene faha me kakama yehe soko nemarika me
nokosi ya. "Owati ihi amaraboneke, hehi ahabe ya. Te ati eheneboneke".
25 "Ee, ota ati eheneboneke. Ota ehene hiyara tohi ya yama hiyara manakone ota
nahabihaba ota amake, fara me ota. Ota ka matehe manakone hinahabiha hinahaba
amake", me ati namaroke.
26 Faya Bahaba tasi tonihemarika me ni ya. Ati ehene saotato Sesowi me kosi
nemetemoneke. Faya saotato mera yosehimatamonaka, Sesowi me ba kanahabone
mati awa ya.

Saotato Sesowi me haha kanehemetemoneke.

27 Kofenato ka saotato Sesowi me towakamehemetemoneke kofeno ka yobe
Beretorio tohehi ya. Saotato me nafi me yoro tokaniwamemetemoneke, Sesowi me
katomabone mati.
28 Hinaka makari me sota hina makari mamawa na ya me weyeye hinihematamon-
aka, towisawa ka makari.
29 Tati boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati borone nima
naro, me weyeye hinihebanoho. Sesowi ka kanihina me tamama nihemetemoneke
awa ya, towisawa ka awa nima naro. Faya Sesowi nokosi ya me isi yobati ya me
naoha he me haha kanehemetemoneke. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati
nemetemoneke.
30 Me firo hine hinaka awa me wara hina tati ba nari me hitamematamonaka, fara
awa tama hinaha ya.
31 Faya haha kani me hawa hihe ya makari mamawa na me sota na fara hinaka
makari ya me weyeye hinihamematamonaka. Me hekamematamonaka, awa ya me
ba hikanebonaha.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

32 Hawi ya me tokoma me ka owa me yosehamaroke, Sesowi ewenebona tiwa
kanebonaha. Sireni kamatamonaka, Simao tohahari.
33 Me tokoma me kobo tonamakehamaroke, yama ini Kokota tohaha ya. E tati tone
ino amake Kokota.
34 Hinaka fibone me ta hinahamaroke, fi yoro tokanaro, yama bitari kitaha ya.
Totomi hina fawi hinofarahamaroke.
35 Awa ya me ba hikane hinaka makari me ebe hinahamaroke. Yama me were
namaroke, makari me ebe nabone mati.
36 Me naoha me hekatomemarika.
37 Yama hani me kanawanahamaroke Sesowi tati neme ya, hinaka yama hiyara-
mone kaminaro, ati e naro ahi: "Sesowi amaka, soteo me ka towisawa", yama hani
ati namaroke.
38 Yama boboti me famaha me me kanawikimamaroke Sesowi beheri ya. Hinaka
kanihina ya owa kawa, hinaka yasoka ya owa kawa, nemarika.
39 Hawi ya me yaka na me haha hikanemarika, me tati me weori na mati.

40 "Fara tiwa tikasomahi, teboro tinahabihabone tina tiwa, hiri tinamebonaha yama
wehe terei na ya. Teoso biti tihi ya tikisamahi awa ya", me ati namaroke.
41 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha me haha hikana
hinematamonaka, me ka hiti me ya me tabaha mati.
42 "Me one ta kasome hiwa kasomi watore awaka fare. Ihayeo me ka towisawa
amare? Awa ya kisamaho, ati e nofawabaya waha.
43 Teoso hikasomebona ati nareka. Teoso hinofe ya Teoso hikasomehiba awaka
hibayata ya. Ati e nareka ahi: 'Teoso biti ama oke', ati nareka", me ati namaroke.
44 Yama boboti he ya me tabaha me ati yana, namaroke, he me hora na mati, awa
ya me kawana mati.

Sesowi ahabematamonaka.

45 Bai nokorise ya yama kayomamaroke, yama nafi. Manakobisa yama soki fawa
namaroke bai weo towawiti ya.
46 Bahi weo towahawiti ya Sesowi ha nemarika kasiro ya. "Teoso, oko Teoso,
himataba owa tinaharikosine tiri?" ati nemarika. Fara me atibisa amake haro: "Eri,
eri, rema sabakitani?" ati naro.
47 Me one naoha ati mitati me ati yana namaroke. "Eria ino hiri ne awaka", me ati
namaroke.
48 Me ka owa ohari kana ni tokome esibosa tonakamehimarika. Finakiri ya esibosa
sa hife awa tati boni ya hinawana ta hikamisamakemaroke, Sesowi hifahabonehe.
49 Ehene me one hinofarehimarika. "Hine naka. Eria kake ya Eria hikasome ya
kasomi e awehibanaka", me ati namaroke.
50 Sesowi ha tasehimarika kita ya. Faya ahabemarika fahi.
51 Hibati ya teboro boti ka yama babari kana makari tohaha sibi karehemete-
moneke. Neme ya sibi kari yana na sibi kari kisa sibi kari kobo nisehemetemoneke
bofe ya. Wami kiha nemetemoneke. Yati bakaka nemetemoneke wami kiha na ihi.
52 Me ahaba me tame se nemetemoneke. Me tamaha me ahaba me kitamatasemetemoneke, Teoso ka mati.
53 Tama ya me tasi tona Sesowi kitame ya me tokiyomemetemoneke Serosarei ya.
Me tamaha me me hiwehemetemoneke.
54 Saotato me ka hiti ya saotato me tabaha Sesowi me kakatoma wami me
awehemetemoneke, kiha naro, wami mera behe kanaharo. Yama one me awa,
nemetemoneke. Yama me awaha me kakomeha me ati yana nemetemoneke. "Hehi
Teoso biti tohe awaka hari. Keye amakere", me ati nemetemoneke.
55 Me fanawi tamaha Sesowi ya tabarawa hike ya nanaho nama narawamaroke,
Sesowi kakatomarawaharo. Karireya ya Sesowi ya tabarawa kakerawamaroke, he
narifarawaro.
56 Maria Matarena toha, Maria Tiako ya Yose me fama me ka ami toha, Sebeteo biti
me ka ami toha, one toharawa, namaroke.

Sesowi me kamohemetemoneke.

57 Bahi tokarise ya Yose kakehimarika. Yose Arimateya kamarika, yama kihahari.
Sesowi nonofamarika.
58 Yose Birato aate nematamonaka, Sesowi abohi ta namehibonaha Yose ni ya.
Birato ati amosematamonaka. Birato hinaka saotato mera yosehimatamonaka,
Sesowi abohi me ta tonamabone mati Yose ni ya.
59 Yose Sesowi abohi wara tone rofi hiwahematamonaka makari riyo tohaha ya,
amosaro.
60 Yose Sesowi abohi ibarimatamonaka tama yati hiri ni tohaha ya, yati naro. Ati
ehene me wi hinemetemoneke hibayata ya. Yati nafiha karoro towahame tama noki
bori bari kawahamematamonaka yati ya. Faya tokomematamonaka.

61 Maria Matarena Maria one famaha me teme narehemetemoneke, tama beheri ya.

Saotato Sesowi temene me kakatomehemetemoneke.

62 Yama we yotoha ya, sabato ya, sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha me tokomakehemetemoneke Birato ni ya, me aate hinehibonaha.
63 "Ota ka hiti hehi keye hihiri tohehi ati e nareka ahi, sawisa ne ya mata: 'Owamisamaba ama oke yama wehe terei na ya', ati nareka.
64 Saotato me tiyosehi, tama hoti me kakatomahaba mati, yama wehe famaha ya. He ya tataba abohi me hibotirayaho. Abohi me hiboti ya me ati e naba me amake ahi: 'Ahabe ahabawahakara. Kitamareka', me ati naba me amake. Sesowi ka keye fotaha me ka keye nanafi nama naba me amake mata ya, me ati e na mati ahi", me ati nemetemoneke.
65 "Te ka saotato meba me ta onahabana oke, me te yosehaba mati, tama me kakatomahaba mati. Te ati ehene yama kakatomi me amosaboneke", ati nematamonaka.
66 Me ati ihi Sesowi temene saotato me kakatomehemetemoneke. Tama noki bori yama atahone ya me moya hikanemetemoneke, nokobi me se karibone karo. Nokobi me one ahi ni ya tama moya kani ka yama atahone baka tona me awi ya me ati e naboneke ahi: "Tama noki bori me itiha me awineke", me ati naboneke.

28

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Sabato ahaba nowati ya tomiko ya Maria Matarena ya Maria one famaha hiba yama wa ni ya towakamarawemetemoneke, Sesowi temene towamarawabonehe.
2 Wami kiha nemetemoneke kasiro ya, Teoso nanarifa neme ya kisaki ehene, tokomakehari Sesowi temene ya. Yati tama noki bori tohaha hitiha yoko hiwahaw-itiemetemoneke. Teoso nanarifa itarimatamonaka yati mese ya.
3 Oyene kitehimatamonaka, yama yebe kani nima naro. Hinaka makari sawi kitehemetemoneke, fa boni foro na nima naro.
4 Saotato Sesowi temene me kakatoma me kakome kitehemetemoneke, me hoyahoyari kana na mati. Me ahabinima nemetemoneke, me foro na mati.
5 Teoso nanarifa fanawi hiyararawematamonaka. "Te kakomerabone teke. Tera owato oke, Sesowi te siba na te, me ba hikanari awa ya.
6 Watamakara ahi. Kitamatasahareka, fara yama hikamina nima nari. Te kakamahi ahi, fore ka taboro te awabaya.
7 Te tokomakabote nahi, he ya tataba me te hiyaribeya, te ati e na te ahi: 'Kitamenoka. Tai tohamebonaka Karireya ya, te nokosi ya. Te awehibonaka fahi', te ati nabone teke. Okominahareka te ni ya", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
8 Kakomerawa yayai narawa towakamarawemetemoneke hibati ya. Kana kawarawemetemoneke, Sesowi tamine kaminarawabonehe Sesowi ya tataba me ni ya.
9 Hawi ya Sesowi kobo hirawemetemoneke. "Afa me te ama?" ati nematamonaka. Nokosi ya foro narawa he teme tama karawemetemoneke.
10 "Te kakomerima nahi. Te towakamakihi oko one me ni ya, otamine te kaminibeya me ni ya. Me te yosiyahi Karireya ya, owa me awahaba mati fahi", ati nematamonaka.

Yinero me ta nemetemoneke saotato me ni ya, keye me hiri nabone mati.

11 Towakamarawa saotato me one tokoma nemetemoneke sitati ya, yama me awaha me tokaminamabone mati sasetoti me ka hiti me ni ya.
12 Heoniao me hiri nemetemoneke, me ka hiti me ya me tabaha mati. Me abe hiyara yinero nanafi raba ne me ta nemetemoneke saotato me ni ya.

13 "Te ati e nabone teke ahi: 'He ya tataba yama soki ya me kakeha Sesowi abohi me itihanike, ota amo na ota ni ya', te ati naba te amake.
14 Kofenato te tamine mite ya narabo ota nima nebonaka, tera me nahabirabone te", me ati nemetemoneke.
15 Yinero me wara tona fara yama sasetoti me ka hiti yama me hikamina me hiri nemetemoneke. Haha hiyara soteo me kaminate me amake, saotato me hikaminehemete.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

16 Sesowi ya tataba me 11 na me tokomamaroke Karireya ya, atami ya, Sesowi hikaminaharo.
17 Me tokoma me hiwehi nokosi ya me foro namaroke. Efe amaremona me one hinehimarika.
18 Sesowi mera hiyaremarika. "Me nafi oyose okibone waha, Teoso ati ehene, neme ka me toha, bofe ka me toha, na mati.
19 Makoni tabora nafi ka me te hiyarabone teke, owa nonofa me tohawahabone mati. Me te iibofarisaboneke, e ka abi ino, biti ino, Teoso Kanamori ino ne ya.
20 Me te kanawanahabone teke, fara yama okomina me hiri nabone mati. Oko sawi fawa teraba ama oke te ni ya. Yama nafi ahabi ya osawisa otehaba ama oke te ni ya", ati nemari amaka.

Mako
Mako ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.

1 Hiyara amosa yana kanake haro, Sesowi Kirisito kaminaro.
2 Yama hani e te amake ahi, Teoso ati kakamina Isaiya ka yama hani ya:

"Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika hawibone namosebonaka.
3 E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso hawinebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha'",

Isaiya ka yama hani ati ke.
4 Yowao Batisita kake mera iibofarisematamonaka, yama honara ya. Me narabi nima nematamonaka. "Te ehene hiyara te ehene te nofamarahaba teke. Te batisa, nabone teke, Teoso ati somawamabona karo".
5 Me nafi yoro tokanemetemoneke, Soteya ka mati, Yowao ni ya. Serosarei ka me nafi toha, nemetemoneke. Mera iibofarisematamonaka Sotao ka faha ya, me ihi hiyara me ihi me kamina mati.
6 Kamero kone hiri ni makari tohaha weweye tohehimatamonaka. Bani ataro wata, na tohehimatamonaka tosi ya. Habise mera kaba, abiya me fehe fawa, na tohehimatamonaka.
7 Mera hiyarematamonaka. "Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha owa. Hahi narifi owato okara, owehene amosara owa. Teme borone katisi owato okara ha owa, owehene amosara owa
8 Tera obofarisi onofa ama oke, faha ya hine ya. Hahi tera batisa neba amaka Teoso Kanamori ya", ati nematamonaka.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.

9 Yama wehe one ya Sesowi yana tonehimatamonaka, Nasare ya, Karireya ya. Tokomakehimatamonaka Yowao ni ya. Kobo ne Yowao hibofarisematamonaka, Sotao ka faha ya.
10 Sesowi wamisame neme awehimatamonaka. Neme hine ebe kanaha ya Teoso Kanamori awehimatamonaka, kakehari he ni ya, okoko nima nari, Teoso kanamorinoho.
11 Teoso ati saihimatamonaka neme ka ya. "Okatao ama tike. Tiwa onofa oke. Tiwehene amosi nofa ama tike owa ni ya", Teoso ati nematamonaka.

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.

12 Teoso Kanamori hekematamonaka yama honara ya.
13 Amo ni 40 ne ya Satanaisi ati yayana tohehimatamonaka, Sesowi yosehari, Sesowi yama hiyara hiri nebona ati nari. Sesowi bani me ya tataba tohehimatamonaka, Teoso nanarifa me hekatomari.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.

14 Yama wehe one ya Yowao me ibehemetemoneke kateya tori ya. Yowao foye ya Sesowi tokomematamonaka Karireya ya, hiyara amosa kaminebonaha.
15 "Afa Teoso ka yama tohake waha. Teoso ka towisawa kobo nima ka. Te ehene hiyara fawa nahi. Hiyara amosa te nofahi", ati nematamonaka.

16 Yama wehe one ya Sesowi yaka nematamonaka Karireya ka faha webote witi ya.
Yaka ne mera awehimatamonaka, Simao nisori ya famahari, Atere. Tahafa me were
nifehemetemoneke faha ya, faha kiki me toha mati.
17 Mera aate nematamonaka. "Owa ni ya te kasawihi. Owati ihi e ka one me te ki
naba teke waha".
18 Me ka tahafa me kakosehemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi ya me
tabehemetemoneke waha.
19 Totokoma kawahe Tiako mera awehimatamonaka, Sebeteo biti, nisori ya
famahari, Yowao. Me nahoriemetemoneke, tahafa me sako namaha mati kanawa
ehebote tori ya.
20 Sesowi mera ha ne he ya me totabamehemetemoneke. Sebeteo me hekanakose
foyehimatamonaka kanawa tori ya he nanarifa me ya tabahari.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, inamati hinarabikari.

21 Me tokomemetemoneke Sesowi ya me tabaha mati, tabora Kafanao ya. Sabato
ya Sesowi tokiyomehimatamonaka sinakoka toro ya, mera kanawanehibonaha.
22 Mera kanawane ati me himite 'Hika', me ati nemetemoneke, Mowisei ati
kakamina me ati nima Sesowi ati re karo. Mowisei ati kakamina me one ati me
kamina Sesowi ta fare ati kaminematamonaka.
23 Sesowi mera kanawane me ka owa kiya kanehimatamonaka kasiro ya, rabikari.
24 "Sesowi Nasare ka tihaha himataba otara ahi tine tiri? Otara tinahabihaba tiwa
awine ti? Tiwa owato oke. Teoso tiwa yosehino ama tike, me tikasomahabone tiwa.
Efemata ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", me ka owa ati nematamonaka.
25 "Tiwati watarima nahi. Sa tisaho", Sesowi hora ni ati nematamonaka.
26 Inamati hose hine sa hisehimatamonaka. Inamati kiya kanehimatamonaka
kasiro ya.
27 Me ka owa Sesowi hikasomehi kitame me awaha Sesowi me kahiyarehemete-
moneke yama watohari, inamati toyosemahari. "Himata amari?" me ati nemete-
moneke. "Hiyara yati amake. Yama watote amaka kasiro ya. Te aware awa inamati
toyosemahari?" me ati nemetemoneke,
28 Sesowi tamine me kamina nawahareha mati Karireya ka tabora ya, fara Karireya
ka tabora nafi nima.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.

29 Sesowi kiyomamehimatamonaka sinakoka ya. Tiako ya Yowao me famaha me
ya tabe me tokomemetemoneke Simao ya Atere me famaha me tabori ya.
30 Simao fati mati yama kome awaha tamine me kaminemetemoneke Sesowi ni ya,
foreharo kama ya.
31 Sesowi tokomakehimatamonaka he ni ya. Mani wara hina hinawaremisaha
hinaka yama kome fawa nemetemoneke. Kitama mera narifemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.

32 Bahi toke ya me me kakiemetemoneke Sesowi ni ya, me tamaha mati, yama kome
me awaha mati. Me rabika me toha nemetemoneke.
33 Sitati ka me nafi yoro tokanemetemoneke nokobi beheri ya.
34 Me tamaha mera Sesowi kasomematamonaka, yama kome nafi me awaha mati.
Me rabika mera kasoma nematamonaka. Inamati me ati wataremetemoneke, Sesowi
ati ehene, Sesowi me watoha mati.

Sesowi hiyara amosa kaminematamonaka Karireya ya.

35 Yama warisi ya Sesowi kise ohari tokehimatamonaka, Teoso ha nebonaha yama
honara ya.
36 Simao Sesowi me siba nemetemoneke.

37 Me hiwasimatamonaka. "Sesowi me tamaha tiwa me siba nara tike", me ati
nemetemoneke.
38 "Hima e tokahaba eke tabora ayata ka ya, Teoso ati okominabone owa fahi. Okine
oke Teoso ati okominabone owa", ati ne
39 faya me toka me yobi nawaharehemetemoneke tabora nafi ya, Karireya ka
me tabori ya. Sesowi mera kanawanehimatamonaka sinakoka toro ya. Mera
kasomematamonaka me rabika mati.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, mese hiyarari.

40 Me ka owa mese hiyare kakehimatamonaka, Sesowi aate nebonaha. Sesowi
aate ne sonarisehimatamonaka iso yobati ya Sesowi nokosi ya. "Sesowi owa kasomi
tiwatoa tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?", ati nematamonaka.
41 Sesowi wati hiwahematamonaka hinofari. Sesowi bori hikanematamonaka yehe
ya. "Tiwa kasomi onofa oke. Tikitamahabone tike hibati ya", ati ne
42 hibati ya yama kome fawa nemetemoneke. Mese amosamehimatamonaka.
43 Sesowi hiyoseme tokomematamonaka. Narabo nima hinehimatamonaka,
44 Sesowi ehene kaminarehibonaha me one ni ya. "Tikamahi sasetoti me ni ya, tiwa
tinamobeya sasetoti me ni ya. Mowisei ati e nematamonaka ahi: E mese amosamaha
bani e ta te e amake Teoso ni ya, tabasi nebonaha. Mowisei ati namatama tiwehene
nahi, tiwa me watobone karo, titaminawaha tiwa", ati nematamonaka.
45 Tokomematamonaka. Sesowi ati kasawari hiwa kaminematamonaka me nafi
ni ya. Ehene Sesowi tokomihinarematamonaka, sitati nafi nima. Wehimatamonaka
yama honara ya. Tabora nafi ka me hinakematamonaka.

2

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Wete namehimatamonaka Kafanao ya. Yama wehe one ya Sesowi tamine me
mitehemetemoneke kobo namahari taboro ya.
2 Me kamakia me tamaha me ihi yobe mo kanehimatamonaka. Me one
kamakihina remetemoneke nokobi beheri ya, me tamaha me ihi. Sesowi Teoso ati
kaminematamonaka me ni ya.
3 Me one kamakitasehemetemoneke, me ka owa yana ni watore me tiwa kana mati.
Me fama me fama na me hekamakimatamonaka.
4 Sesowi ni ya me hekamakibona towakamaki me hiwatorehimatamonaka, me
tamaha me ihi. Faya yobe bari ya me tokomisa Sesowi itari ka yama ya yama
me kanahotihemetemoneke. Me hikanakisakehimatamonaka, forehari, Sesowi itari
beheri ya.
5 Me ati boti Sesowi hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati boti ati na
mati. Me ka owa hiyarematamonaka. "Okatao Teoso tiwehene hiyara fawa nika",
Sesowi ati nematamonaka.
6 Me sawihemetemoneke, Mowisei ati kakamina mati. Me ati boti yama nima
nemetemoneke, Sesowi ati me mitaha mati.
7 "Himata nima ati nara? Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari. Yama
hiyara e hiri teha Teoso fawa nite amaka, fare Teoso ati ehene. E ati ehene amakere",
me ati boti ati nemetemoneke.
8 Sesowi me ati boti watohimatamonaka. "Himataba yama e na te wati nawahineri
ahi", ati nematamonaka.
9 "Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara oke. Owati e
nene ama oke ahi: 'Yana tinahi. Tika kama wara tinahi. Yaka tibeya', onehene ama
oke. Fara owati famineke.
10 Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni owatoa owa
ahi, bofe ya, Teoso ati ehene".

Faya me ka owa hiyarematamonaka.
11 "Owati timitahi. Yana timisamahi. Tika fofore titihi. Tikamahi titaboro ya", ati
nematamonaka.
12 Waremisame hinaka kama wara tonehimatamonaka hibati ya. Tokomemata-
monaka, me nafi hiwahari. "Hika", me ati nemetemoneke, me hiyara mati, Teoso me
kahiyara mati. "Yama e na owatera ama oke ahi", me ati nemetemoneke.

Sesowi Refi ha nematamonaka.

13 Faya Sesowi tokome yaka nabasematamonaka tasa, faha webote witi ya. Me
tamaha me kamakiemetemoneke. Mera kanawanehimatamonaka.
14 Faya yaka ne noko awehimatamonaka. Refi awehimatamonaka, Afeo biti,
itariari yobe ya, me ka yinero yayaba ka yobe ya.*"Tisawihi owa ni ya", Sesowi ati
nematamonaka. Yana namise he ya famehimari amaka.
15 Me tokoma Sesowi ya tataba me ya tabehi me tafehemetemoneke Refi ka yobe
ya. Me ya me tabehemetemoneke, me tamaha mati, me ka yinero yayaba mati, me
ya me one tabaha mati, yama hiyara hihiri mati. Afa me tamehemetemoneke, Sesowi
ya me tataba toha mati.
16 Haha me ya Sesowi tabehi tafehi me one ati yana nemetemoneke, Mowisei
ati kakamina me toha, fariseo me toha, na mati. Sesowi ya tataba me me aate
nemetemoneke. "Himataba Sesowi me tafi ya tafi tabara, me yoro tokana mati, yinero
yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?", Mowisei ati kakamina me ati
nemetemoneke, fariseo me ya me taba mati.
17 Me ati Sesowi mite ati yana nematamonaka. "Yama kome e awara metiko era
narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate amaka. Me
ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara oke, me ihi hiyara me ta me ha
onahabone owa, yama hiyara me hiri namaribone karo", ati nematamonaka.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nafimi ka yama kaminebonaha.

18 Yama wehe one ya Yowao ya tataba hine me nafimi, fariseo hine me nafimi
nabisemetemoneke. Me one kamakiemetemoneke, Sesowi me aate nabone mati.
"Sesowi himataba tiwa ya tataba hine me nafimirineri?" me ati nemetemoneke.
"Yowao ya tataba me toha, fariseo me ya tataba me toha, na me nima me kere, hine
me nafimira mati", me ati nemetemoneke.
19 "E ka owa fanehibona ya tataba hine me nafimibana, sawi ka ayaka ya? Hine
me nafimiraboneke sawisa ne kari me ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
20 "Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine me
nafimiaboneke fahi".
21 "Makari bote e nawanamatera amake makari ibe yati ya. Makari yati e nawani
ya makari sibi tonamatasahaba amake, bote tohi karo. Makari hoti tonafihaba amake
mata ya.
22 Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Fi nafimisaha
ihi yama wiye bosi tokanaba amake, kitaharo, bote tohaharo. Yama atari sibi toni ya fi
ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake. Fi yati e tonihate amake yama wiye
yati ya. Fi nafimisi ya ahabarahaba amake, yama wiye kitari karo, yati tohaharo",
Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi sabato kaminematamonaka.

23 Sabato one ya Sesowi kariwematamonaka fatara ya, he ya tataba me ya tabahari.
He ya tataba tiriko boni me bata nemetemoneke.

---

* **2:14 2.14** Homa ka kofeno ni ya yinero me tata tohehemetemoneke, fare kofeno ati ehene.

24 Fariseo me ati yana nemetemoneke, Sesowi me hiyara mati. "Sesowi me tiwa ha.
Himata me ebe na tiriko me bata nineri? Sabato ya yama e na e hiri tera amake ahi",
me ati nemetemoneke.
25 "Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine kaminaro?" Sesowi ati nematamon-
aka. "Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimihemetemoneke, yamata watari karo.
26 Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Abiata sasetoti ehebote
tohehimatamonaka. Tafi tokiyome bao kabehimatamonaka, Teoso ka bao. Hahi bao
e kabatere amaka. Sasetoti me ta me hikabate amaka. Efe bao Tafi kaba he ya tataba
me hikaba hinehimatamonaka, Tafi ta hinahari me ni ya.
27 Teoso sabato hiri nematamonaka e ka iti boteri me ka sabatobonehe. Sabato ka
me amarabone memetemoneke.
28 Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka", ati nematamonaka.

3

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.

1 Yama we one ya Sesowi tokiyomatasematamonaka sinakoka ya. Me ka owa
sawihimatamonaka sinakoka toro ya, mano kamo namahari.
2 Sesowi me kakatomehemetemoneke, yama hiri hinahabone me awahabone mati.
Me ka owa nakitame ya ehene me hikaminebona me hinehimatamonaka me one ni
ya, sabato ya yama ahi nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na mati.
3 Sesowi me ka owa ha nematamonaka, mano kamo namahari. "Tikamahi,
tiwaribeya ahi me nafi nokosi ya", Sesowi ati nematamonaka.
4 Faya Sesowi mera aate nematamonaka. "Sabato ya e abe kasomaterani ama?
Sabato ya e abe kakotehani ama? Sabato ya e abe nakitamaterani ama? E abe
nabowatehani ama?" Sesowi ati nematamonaka.
Me ati yana remetemoneke.
5 Me nafi kakatomehimatamonaka, yawamisahari, noko yawakanikimahari, me ka
owa me nofari karo. "Timano yai tinihahi", Sesowi ati nematamonaka. Faya mano
yai tonihe yehe amosawahamehimatamonaka.
6 Faya fariseo me tokomemetemoneke, Eroti me one me hiyarabone mati.
Faya me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima nabowi e neba amara?" me ati
nemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.

7 Faya Sesowi he ya tataba mera hima nematamonaka. "Hima e tabi oharihi", ati
nematamonaka. Me tokomemetemoneke Karireya ka faha witi ya.
Karireya ka me tamaha me kamakiemetemoneke Sesowi ni ya. Soteya ka me toha,
8 Serosarei ka me toha, Itomeya ka me toha, Sotao kowani ka me toha, Tiro ka me
toha, Sito ka me toha, me tamaha me kakehemetemoneke, Sesowi ni ya, Sesowi ehene
tamine me mitaha mati.
9 Me tamaha me ihi Sesowi ati ehene kanawa me kakamemetemoneke, Sesowi
foyabona karo, me tai hiwaharehibonaha.
10 Sesowi me boyo nabone me nafi kakehemetemoneke, me kiya na mati, Sesowi
tamine me mitaha mati, me tamaha mera nakitamahari.
11 Sesowi nokosi ya me inamati foro nemetemoneke, me kikiya kanaha mati. "Teoso
biti ama tike", me ati nemetemoneke.
12 Me narabi nima nematamonaka, ehene me hiwehi ehene me hikaminarebonaha
me one ni ya.

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.

13 Faya tokomisehimatamonaka yati waha mese ya. Mera ha nematamonaka he ya
tataba mebone mati.

14 Faya mera kakatikehimatamonaka me tosi na mati, me ya tabehibonaha, mera
yosehibonaha, Teoso ati me kaminabone mati, me one ni ya,
15 yama me watohabone mati, me rabika me me kasomabone mati.
16 Simao ino owamatamona amaka, Betiro, Sesowi ino hinawatawahari.
17 Tiako Sebeteo biti. Yowao Tiako nisorimatamonaka. Tiako nisori ya me famaha
me ka haha amake haro, Bowanesi tohaharo, Sesowi hitiharo, bahi ati nima me na
mati.
18 Atere, Firibi, Batoromeo, Mateo, Tome, Tiako Aofeo biti, Tateo, Simao, Homa ka
mera momono tohatehari.
19 Yota Isikarioti, Sesowi ta tehibana me one ni ya. Sesowi kamehimatamonaka fare
taboro ya.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.

20 Me tamamatasehemetemoneke. Sesowi me tafahabone me tafihinaremete-
moneke, me tamaha me ihi.
21 Sesowi tamine Sesowi me one mitaha Sesowi me totimakehabone me ati
nemetemoneke. "Sesowi tati rabike awaka", me ati nemetemoneke.
22 Serosarei ya Mowisei ati kakamina me kakeha me ati e nemetemoneke ahi,
Sesowi me kamina mati: "Beosebo me ka owa tohe awaka, Sesowi.* Fare inamati
me ka towisawa ati ehene tohe awaka. Makoni inamati mera toyosemaka", me ati
nemetemoneke.
23 Mera ha nematamonaka, hiyara kaminebonaha me ni ya. "Fare Satanaisi hiwa
nahabitere amaka. Fare Satanaisi mera kasome ya hiwa nahabitehiba amaka", ati
nematamonaka.
24 "Saotato me abe mowa ni ya, me kiti watamaraboneke. Towisawa owa ka saotato
me tabori me hinabihaboneke, me ka sitati.
25 Hahi yobe ohari ka me abe mono ni ya me abe nahabihaba me amake.
26 Satanaisi me abe mono ni ya Satanaisi ahabeba amaka".
27 Sesowi hiyara one kaminematamonaka. "E ka owa kitehi ka yama e botihabone
e ati na e ka owa ka yobe ya e tokiyomaha e ka owa e wete te e amake. E wete re ya
hinaka yama botihina raboneke".
28 "Teoso yama hiyara nafi fawa nite amaka. Teoso te kakoamone te ati ni ya Teoso
ati somawamatehiba amaka. Yama hiyara oharia ta Teoso fawa nirebonaka.
29 Teoso Kanamori ta hiyaremona te ati ni ya Teoso ati somawamatereba amaka. E
ehene e na hiyakere mata ya, Teoso ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
30 Hinamati ati ehene mera kasomemona me himako ati yana nematamonaka,
Teoso Kanamori me kakoamone ati ne karo.

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.

31 Me kakeha me nahokiemetemoneke. Sesowi mati toha, nisori me toha,
hinakasima toharawa, nemetemoneke. Me nahokosa Sesowi ino me hiri nemete-
moneke.
32 Me tamaha me moto kawahamaha me ya Sesowi tabehimatamonaka. "Sesowi
ami, niso mati, asimarawaha, me na me nahobasaharake ahi yobe beheri ya, tiwa
me ati na mati", me ati nemetemoneke.
33 "Hibaka okomi tohari? Hibaka okaniso me tohari?" ati nematamonaka.
34-35 Me nafi noki awehimatamonaka, me moto kawahama mati. "Me te awa haro.
Okomi nima me nineke. Okaniso me nima, me nineke. Okaniso toha, okasima toha,
okomi toha, na nima me nineke, e ka one mati, Teoso yama hinofa me hiri na mati",
ati nematamonaka.

---

* **3:22 3.22** Satanaisi ino owamatamona amaka, Beosebo.

4

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.

1 Sesowi mera kanawani yana tonehimatamonaka faha webote witi ya. Me tamaha me kakeha me ihi tofoyawiti itarimarika kanawa tori ya. Me one nahobasahamaroke faha witi ya.

2 Mera kanawanehimatamonaka. Hiyara tamaha ya mera kanawane ati e nematamonaka ahi:

3 "Owati te kamitahi. E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha.

4 Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Bani biti me kakeha yama noki me kabehemetemoneke.

5 Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Wami bayiri ka tiriko yani kerewe remetemoneke.

6 Manakobisa bahi kamaki ehene tiriko waya tokanemetemoneke, habi fotari karo.

7 Yama noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene tiriko yani watoremetemoneke. Bonoremetemoneke faro.

8 Wami amosa ya yama noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki oharia koro na boni 30 toha, noki one ka boni 60 toha, noki one ka boni 100 toha, nemetemoneke", ati nematamonaka.

9 "Te warabo naha owati te mitahi", ati nematamonaka.

10 Me one tokoma me tamara Sesowi ya me taba Sesowi me aate nemetemoneke, hiyara me mitahabone mati, me hiwatoabonehe, Sesowi hikaminaharo. Me 12 na me toha, me one toha, me tamara mati.

11 "Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso ati nareka, ha te ta. Me one yama watoraba me amake. Hine ya hiyara me mitahaba me amake, Teoso ati ehene.

12 Teoso ka yama me awaha me narabi hawiha Teoso ka yama me watoraba me amake. Teoso ka yama me wato ya me ihi hiyara me ihi me nofamarehene me amake, Teoso ati somawamebonaha", Sesowi ati nematamonaka.

13 "Hiyara te watoramone te ati nine? Hiyara one te watoraba te awineke, oko hiyara", ati nematamonaka.

14 "Fara yama koro na nima Teoso ati te amaka. E ka owa yama koro ne ka yama koro ni nima Teoso ati kamini te amaka.

15 E ka one Teoso ati me mitaha me nima wami nemetemoneke, hawi beheri karo. Teoso ati me mitaha Satanaisi Teoso ati totimakehi ehene Teoso ati sawimatere amaka me ati boti ya".

16 "Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Afa nima me nineke, Teoso ati me mitaha ati nofi me kerewe ri karo, me yayai na mati.

17 Tiriko habi watara nima me nineke, Teoso ati me nofamara mati. Teoso ati me nofaha me one me me hinofamara Teoso ati nofi me fawa te me amake. Yama nawaha me hiri na Teoso ati nofi me fawa, te me amake, me one".

18 "Atiwa baikani ya yama noki one kasohemetemoneke. Afa nima me nineke, Teoso ati me mitaha

19 yama amosa me hiri ra mati, yama tamaha me nofa mati, yinero tamehi me nofa, na mati".

20 "Yama noki one wami amosa ya kasohemetemoneke. Afa nima me nineke, Teoso ati me mitaha mati, Teoso ati me nofaha mati, me ihi amosa mati. Owa ehene manakone 30 toha, owa ehene manakone 60 toha, owa ehene manakone 100 toha, naka, amosari", Sesowi ati nematamonaka.

Nabarina taminemetemone amake.

21 "Nabarina hiri ni e boko kanisawahamate ama, boro ya? Nabarina hiri ni e yoko
tokatehani ama kama bofe ya? Nabarina e kawatarete amake neme ya fara nabarina
tabori ya.
22 E ehene e kehemoha e ehene awihinatehaba e amake.
23 Te warabo naha owati te mitahi", ati nematamonaka.
24 "Owati te mitahi. Owati miti titamini ya Teoso ati nafi tiwatotehabone tike, Teoso
ati ehene.
25 E ka owa yama kihe ya hinaka yamabone Teoso ta hinamakehaboneke. Hahi e
ka owa yama kihare hinaka yama Teoso hiyabamakiaboneke", ati nematamonaka.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

26 "E e te amake ahi, Teoso ya e tabaha e: Yama noki e koro na
27 e kamate e amake. Yama soki ya e aamo toha, yama wamini ya e tatafi toha, na
yama e aawa naminate amake, yanahanihi.
28 Hine ya wami ihi yanatehani amake, e watoraro. Manakobisa yama totoyabo ni
ya bonoha boni kini toha manakobisa
29 abariko owa ya boni hati ya me one e yosete e amake, yama me ti nabone mati,
hibati ya hataharo. E ehene nima Teoso ehene te amaka", ati nematamonaka.
30 "Hiyara one okominahabone oke, yama te watohabone te, Teoso ya e tabi karo.
Mositata noki isisi kabote na noki nima Teoso ka yama te amake,
31 nafiraro.
32 Fatara ya koro na yanaha nanafi na ini kanafiaha ini ya bani biti me winati
amake yama bafo ya", ati nematamonaka.
33 Sesowi hiyara tamaha kaminematamonaka mera kanawanahari Teoso tamine
ya. Yama me wawato raba nemetemoneke.
34 Hine ya hiyara kaminematamonaka me tamaha me ni ya. Ohari me ya
totabakosematamonaka mera kanawani forima nebonaha, he ya tataba mati, yama
nafi me watohabone mati.

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.

35 Bahi fawa nise ya ati e nematamonaka ahi: "Hima e kariwahi kowani ka ya", ati
nematamonaka.
36 Me one tonohokosa he ya tataba me hekematamonaka, fara foye ka kanawa ya.
Kanawa one nehemetemoneke.
37 Boni kakehemetemoneke kitaharo. Faha rike nafihemetemoneke. Faha rike
kitaha ihi faha foyehemetemoneke kanawa tori ya. Kanawa bokinima nemetemoneke
faha rike ihi.
38 Sesowi amo ni foyehimatamonaka kanawa tori ya, kanawa mate ka ya, bako
mese ya. Me mowa hinehimatamonaka amo nari.
Tafihi me aate hinehimatamonaka. "Sesowi e ahababa e awineke. Hine e ahabake
tine ti?" me ati nemetemoneke.
39 Sesowi waremise boni ya faha rike famaha fawa nihimatamonaka. Boni fawa,
faha rike fawa, nemetemoneke. Faha winawina nemetemoneke.
Mera hiyarematamonaka.
40 "Himataba te kokoriri nineri? Teoso tamine te mitaterinihi era kasomari?" Sesowi
ati nematamonaka.
41 Faya me abe hiyaremetemoneke, me watoha mati. "Hiketeno amara, boni ati
hikataba, faha rike ati hikataba, hinahari?" me ati nemetemoneke.

5

Sesowi keraseno owa kasomematamonaka, rabikari.

1 Sesowi me kobo tokowitehemetemoneke faha webote kowani ya Keraseno me
tabori ya,

2-3 inamati ehene me ka owa rabikatehino wano ya, tama taboriteni ya, wete hinaterenoho koheti ya fare koheti bebete kasa tehinoho.
4 Feho ya temerabo me hikamato, koheti ya ye tabo me hikamato, hinehi koheti bete kasarima nematamonaka, kite kari, me himato ka koheti kitakene ati terari. Me nafi kitaremetemoneke ehene, kitahari.
5 Yobi nematamonaka yama nafi ya, yama soki ya wa naba, yama wa toni ya wa nati, nari, tama si toni ya yati nemeha si toni ya. Ha ne hiwa nohoho nimatamonaka, yati ibe ya.
6 Sesowi me kobo towitiemetemoneke. Sesowi kisehimatamonaka. Sesowi awaba nematamonaka yama yabo ya. Yana ne kakehimatamonaka he kobo nebonaha. Kana ni kakehimatamonaka. Sonarise itarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya.
7-8 "Inamati, sa tisaho", Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi Teoso biti kiti mati tihaha himata hiri tiribe owa ni ya? Teoso ino hiri ona tiwa aate oke, owa tikatomarabone tiwa", kiya kani ati nematamonaka.
9 "Tiwini e na ama tiri?" Sesowi ati nematamonaka.
"Owini amake haro, Me Tamake ama oke, ota tami karo", ati nematamonaka.
10 Sesowi aate nematamonaka kita ya, Sesowi mera toyosemarebonaha yama yabo ya.
11 Boroko me tamaha me tafaha me nahohemetemoneke yama atamiri ka ya.
12 Me inamati Sesowi aate nemetemoneke. "Otara tiyosemahi boroko me ni ya, ota sawihabone ota", me ati nemetemoneke.
13 Sesowi ati amosematamonaka. Me tokomemetemoneke boroko me ni ya. Faya boroko me tokifiwahemetemoneke atami ya, me kana ni. Me bokehemetemoneke faha ya. Me ahabemetemoneke faha boti ihi, me tamaha mati kasiro ya, 2000 me toha mati.
14 Boroko me nanarifa me tokomemetemoneke. Hiyara me kaminemetemoneke me nafi ni ya, sitati ka me toha, tabora one ka me toha na me ni ya. Me one kamakiemetemoneke Sesowi ehenemona me awamakehabone mati.
15 Me one kamakiemetemoneke Sesowi ni ya. Me ka owa rabikatehi me awehemetemoneke itariari, makari akahari waha. Hibati ya inamati me ihi totoha tohehimatamona amosawahamehimatamonaka. Me hiwehi me kakomemetemoneke.
16 Sesowi ehene me awaha Sesowi ehene me kaminibemetemoneke me ka owa rabike kasomari. Boroko me me kamina nemetemoneke.
17 Sesowi tokomebona me aate hinehimatamonaka.
18 Sesowi tofoyamehimatamonaka kanawa ya. Me ka owa kitame Sesowi aate nematamonaka, me ya tabehibonaha.
19 Sawi Sesowi hinofarehimatamonaka. "Tikamahi titaboro ya. Titamine tikaminiyahi tika one me ni ya titaminawamaha tiwa. Teoso tikaminahabone tike me ni ya, ehene amosari, tiwa ni ya, tiwa nofahari", Sesowi ati nematamonaka.
20 Faya tokome Sesowi ehene kaminematamonaka me one ni ya me wina mati sitati Tekabori ya. Tekabori ka sitati 10 nemetemoneke. Me nafi ati boti yama nima nemetemoneke.

Sairo Sesowi aate nematamonaka.
21 Sesowi me tokariwahamehemetemoneke tasa faha kowani ya. Wabasehimatamonaka. Me tamaha me kakehemetemoneke he ni ya.
22 Sinakoka ka towisawa Sairo tohe kakehimatamonaka. Sesowi awe sonarise itarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya.
23 He aate nematamonaka kasiro ya. "Okoto ahabinima narake. Tikamakehi hibati ya okoto ni ya. Tiye tekibaribeya he ni ya, kitamabana. Ahabariyahi", Sairo ati nematamonaka.
24 Sesowi he ya tofamamehimatamonaka.

Fanawi ka ama fawa ni watora Sesowi nakitamehimatamonaka.

Me tamaha me yaka na me ya tabehi me hitayomatamonaka.
25 Me ka one ama kihateha kakehemetemoneke, hinaka ama fawa ni watoteraro.
Ama kihi ka hinaka ano 12 nemetemoneke.
26 Metiko me hikasomahabone metiko me haha tohehemetemoneke. Hinaka yinero
nafi tata tohehemetemoneke kitamihinararo. Rabiki yehekosehemetemoneke.
27 Sesowi tamine mitaha kakehemetemoneke he ni ya.
Kamakiemetemoneke Sesowi nowati ya, me yotoha me baikani ya. Tokomake
Sesowi ka makari bori kanemetemoneke.
28 Ati boti e nemetemoneke ahi: "Hinaka makari boyo oni ya okitamahaba ama
oke", ati nemetemoneke.
29 Hinaka ama fawa nemetemoneke hibati ya. Kasomi watohemetemoneke.
30 Sesowi hiwa watohimatamonaka kiti tokahari. Sesowi nokowame ati yana
nematamonaka me baikani ya. "Hibake oko makari bori kana?" ati nematamonaka.
31 He ya tataba me ati yana nemetemoneke he ni ya. "Himata ebe tina tiwati e
nineri ahi, 'Hibake owa boyo nara', tina tiwa? Me tamaha me tiwara tiwa awine ti,
tiwa me koba na mati?" me ati nemetemoneke.
32 Noko totokikima nematamonaka, he koba kanehi tabiyo hiwehibonaha.
33 Fanawi kokoriri na hoyahoya kana nemetemoneke kitami awaharo. Sesowi ni
ya kake sonarisa itarisehemetemoneke he nokosi ya. Ihi kaminemetemoneke he ni
ya.
34 Sesowi hihiyarehemetemoneke. "Okoto tikitama tike tiwati e na tiwa ahi, tiwati
boti ya, 'Owa kasomebanaka, kitahari', tini karo. Watorima tinahi. Tikamahi. Haha
yama kome tiwa wasimateraba ama tike", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi Sairo bite nakitamehimatamonaka.

35 Sesowi me ka one hiyare ni ya Sairo me one kamakia me ati yana nemetemoneke.
"Sairo tikoto ahabarake hibati ya. Borofeso hine naka waha", me ati nemetemoneke.
36 Sesowi me ati mitehi Sairo hiyarematamonaka. "Watorima tinahi. Tiwati e nahi
ahi tiwati boti ya: 'Teoso hikasomahaba amake', tinahi".
37 Me tamaha me ya tabi nofarematamonaka. Betiro, Tiako, Yowao, me na me ya
tabi oharimatamonaka, Yowao Tiako nisori.
38 Me kobo tonamemetemoneke Sairo ka yobe ya. Mera awehimatamonaka, me
yawa me ohi na mati, me ati komeha mati.
39 Tokiyomamake ati yana nematamonaka. "Himata te ebe nani te yawa te ohi
nineri? Inamatewe ahabakere. Hine ya amo nineke", ati nematamonaka.
40 Ati me haha hikanematamonaka. Mera toyosemehimatamonaka, me nafi, yobe
ka mati. Mera hima nematamonaka. Inamatewe bati ya mati fama, Tiako ya Yowao
fama, Betiro ya Sesowi fama ne me tokiyomehemetemoneke inamatewe fori ya.
41 Sesowi inamatewe yehe wara tokane inamatewe ha nematamonaka. "Inamatewe
tiwamisamahi", ati nematamonaka. Fare ati kabisa amake haro, "Tarita komi".
42 Inamatewe hibati ya wamisama yaka nibote nemetemoneke. Hinaka ano 12
nemetemoneke. Sesowi ehene me kahiyara me abe hiyaremetemoneke.
43 Mera hora kasehimatamonaka kasiro ya, ehene me hikaminarebonaha, me one ni
ya, tabora one ka mati. Me narabi nima nematamonaka, inamatewe me natafabone
mati.

6

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

1 Sesowi yana tone tokomematamonaka fara hinaka sitati ya. He ya tataba me ya
tabehimatamonaka.
2 Sabato ya mera kanawanehimatamonaka sinakoka ya, me tamaha mati. Ati
me hikamite "Hika", me ati na, "Hika hibake hikanawanatehino amara?" me ati

nemetemoneke me abe hiyara mati. "Himata nima ne yama nafi watora, era kasomi wato nari?
3 Efe amare awa hihiri, Maria biti? Ota ka one me ka ayo amare, Tiako, Yose, Yota, Simao me na me ka ayo? Hinakasima sawi nofarawara ama e ni ya?" me ati nemetemoneke, Sesowi ati me nofara mati.
4 Sesowi ati e nematamonaka ahi me ni ya: "E ka owa Teoso ati kakamina tohe fare taboro ka mera hiyare ati kamiti me hinofatere amaka. Manakobisa tabora one ya tokehi mera hiyare ati kamiti me hinofate amaka. Fara me one hinofatere amaka", Sesowi ati nematamonaka.
5 Haha tabora ka mera kasomihinarematamonaka. Hine ya mera kasomematamonaka me tamara mati, yehe kakakibarehari me tati ya.
6 "Hika, era kasomi owatorahamone me ati na me awineke", ati nematamonaka.

Sesowi ya tataba hiyara amosa me kaminemetemoneke Sesowi ati ehene.

Moto nawahematamonaka mera kanawanahari tabora one ka mati.
7 Mera ha nematamonaka, me 12 na mati, mera hiyarebonaha. "Te towakaba teke te famaha te. Me famaha me towaka, me famaha me towaka, nabanake. Me rabika me te nakitamahaba teke, owati ihi", Sesowi ati nematamonaka.
8 Ati ehene awa me tama nemetemoneke hawi ya awa ohariaro. Bao me weye karihi, sakora me weye karihi, yinero me kiharihi,
9 me ka makari famarihi, me ka sataya ta na, nabone ati nematamonaka.
10 "Tabora one ya te kobo ni ya te sawihaba teke yobe ohari ya.
11 Haha tera me nofari ya te tokomaba teke. Te ati kamiti me nofari ya te tokoma, naba teke tabora one ya. Te yana toni ya te teme te wisa tokanaba teke, hobokori bo tonahabana, te teme ka wami hobokori, me hiwahabana, te yawaha te", ati nematamonaka.
12 Me tokaha me narabi me nima nemetemoneke me ihi hiyara me ihi me nofamarabone mati.
13 Me rabika me me kasomemetemoneke me tamaha mati. Me kiya na me me kasoma nemetemoneke, orifa fehe ya me keketeha mati me tati.

Yowao Batisita me nabowemetemoneke.

14 Towisawa Eroti me ihi tamine mitehimatamonaka, me nafi Sesowi ino hiri ni karo, waha. "Yowao Batisita tohe awaka, kitamenoho. Makoni yama watohi awaka mata ya", me ati nemetemoneke Sesowi me kamina mati.
15 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Eria amare?" me ati nemetemoneke. "Teoso ati kakamina tohe awaka. Hibati ka me nimetema ne awaka", me one ati nemetemoneke.
16 Eroti tamine himite he ati yana nihimatamonaka. "Yowao tati ota ti nakoseri kitamatasehita awaka", ati nematamonaka.
17 Eroti ati ehene Yowao me watibemetemoneke foyebonaha kateya tori ya, fati ati ihi. Eroti nisori Firibi fati itiwe Yowao hora hinehimatamonaka.
18 Yowao ati e nematamonaka ahi: "Eroti haha yama hiri tinaha tiwehene Teoso nofakara. Himataba niso fati titiwahine tiri?" Yowao ati nematamonaka.
19 Faya Yowao foyehimatamonaka kateya ya Eroti ati ehene, Erotia hikako hinabowehibona hinahari. Erotia hinabowehibona hine nabowi hiwatorehimatamonaka,
20 Eroti hikayawahari. Yowao ehene amose Eroti hiwatomatamonaka. Eroti hinakomehematamonaka. Eroti Yowao narabo nima hine ati boti yama nima nematamonaka. Yowao ati miti fawa rihi nematamonaka.
21 Erotia yama amo ni noki hina amo ni kobo nemetemoneke waha. Yama we one ya Eroti ayaka hiri nematamonaka, Karireya ka me ka ayakabonehe. Mera ha nematamonaka, me sawihabone mati, hinaka anifesario ya. He nanarifa me toha, saotato mera yoyose me toha, yama me kiha me toha, na mera ha nematamonaka.

22 Me ka ayakabone hiri ne Erotia bite kake sere nemetemoneke me nokosi ya. Eroti me one sere ni hinofemetemoneke kasiro ya. Eroti atona hiyarematamonaka. "Tiwati yana nahi. Yama tinofa ini titi ya yama ta onahabana oke", ati nematamonaka.
23 "Otaboro kote tinofi ya otaboro kote ta onahabana oke, kote ehebote. Keye amakere. Teoso owati mitaka", ati nematamonaka.
24 Yana na tokoma mati aate nemetemoneke. "Ami himata okanikaribone?" ati nemetemoneke.
"Yowao Batisita tati tikanikahabone tike", mati ati nemetemoneke.
25 Faya kama Eroti aate namehemetemoneke hibati ya. "Afa yamabani ama ha, Yowao Batisita tati ta tiba karo tati foyahari barato ehebote tori ya hibati ya", ati nemetemoneke.
26 Eroti yawi nafihimatamonaka kasiro ya. Yowao ahabi nofare Yowao tati ta nebona ati nematamonaka, me tamaha me ihi, he ati me mitaha mati, keye hiri nemona me hirabona karo.
27 Saotato toyosemehimatamonaka Yowao tati kakamebonaha. Tokomematamonaka kateya ya Yowao nabowebonaha, tati ti hisehibonaha.
28 Kamehimatamonaka Yowao tati tama kanahari tati itariari barato ehebote ya. Tati ta hikawitematamonaka me ka atonari ni ya. Atona tati ta hikanamehimatamonaka fara mati ni ya.
29 Yowao ahabe tamine he ya tataba me mitaha me kamakiemetemoneke, me hekamehibonaha. Me hekame me hibehimatamonaka temenebona ya, yati hoti ya.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

30 Manakobisa me kamehemetemoneke Sesowi ni ya, me hiyosebaha mati. Me ihi me kaminamehemetemoneke Sesowi ni ya. Me ati me kamina nemetemoneke, tabora one ka me me hiyara mati.
31 "Hima yama one ya. Yama honara ya te hasi nibeya mata", Sesowi ati nematamonaka. Me tamaha me yobi na me ihi Sesowi me tafihinaremetemoneke.
32 Sesowi ya he ya tataba me tabi oharia me kibehemetemoneke kanawa ya. Me towakemetemoneke yama honari ya.
33 Me one me hiwaha me yaka ni tai tohehemetemoneke hawi ya, tabora tamaha ka mati. Me kobo towitiemetemoneke, Sesowi nokosi ya.
34 Sesowi kisehimatamonaka kanawa ya foyahari. Me tamaha mera awehi mera aawawa nematamonaka, ofeya me nima me na mati, me nanarifa watara mati. Mera kanawanehimatamonaka yama tamaha ya.
35 Bahi tokehimatamonaka. "Sesowi bahi tokaka", me ati nemetemoneke, he ya tataba mati. "Tabora watakere ahi.
36 Me tiyosemahi me tokomaba mati yamata me kanikaba mati tabora yabora ya, me hikababana", me ati nemetemoneke.
37 "Me tafeba te ta nahi fara me te", ati nematamonaka.
"Bao tamehi ota kanikene ota amake. Abariko 8 ne ka yama ahi ni manakone ya bao manakone tohehina amaka, me ka baobana, me tami karo", me ati nemetemoneke.
38 "Te ka bao e ra, te tama kanahari? Bao te tomi kanahi", ati nematamonaka.
Faya bao me tomi kanehemetemoneke. "Bao 5 toha, aba me fama, ke", me ati nemetemoneke.
39 Mera yosehimatamonaka me nahohabone mati masiri mese ya.
40 Me abe ebe nemetemoneke tabora one ka mati. Me 100 na me toha, me 50 na me toha, me na me nahohemetemoneke.
41 Sesowi bao 5 ne wara tokanematamonaka. Aba me fama na mera wara tokane neme awehi ati yana nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari. Faya bao ebe ne bao ta nematamonaka he ya tataba me ni ya, me ta hinehibonaha me one ni ya. Aba mera ebe, nematamonaka.

42 Me nafi tafaha me akaremetemoneke.
43 Me tafi hawa toha bao me awehemetemoneke hasi nari. Aba me toha nemetemoneke, me hasi na mati. Yamata isi ni hasi na me kayabemetemoneke. Isiri 12 na mo nemetemoneke.
44 5000 me tohehemetemoneke, me tafa mati, me makiti.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

45 Hibati ya Sesowi he ya tataba mera yosehimatamonaka, me kibehabone mati kanawa ya, me tai toamabone mati kowani ya. Towitakosebona ati nematamonaka, mera toyosemahari.
46 Me tokoma faya tokomisehimatamonaka, atami ya, Teoso hiyarebonaha.
47 Yama kayomemetemoneke, me kafowasa ni ya faha baikani ya. Sesowi ohari toakosematamonaka, faha witi ya.
48 Mera awehimatamonaka, me nokosi ya boni kakeha ihi me ori ni kitamisa mati. Yama sirimaki ya Sesowi kamakimatamonaka, me ni ya, yaka nari, faha baki ya. Mera fiya towitinima ne
49 me hiwehimatamonaka, yaka nari, faha mese ya. Inamati ama nikani me ati na me eri kanehemetemoneke,
50 me kokoriri na mati kasiro ya.
Sesowi ati yana nematamonaka me ni ya. "Te kokoriri rima nahi. Owa amake. Te watorima nahi", Sesowi ati nematamonaka.
51 Tokehimatamonaka, kanawa beheri ya. Tofoyamisematamonaka, kanawa ya. Faya boni fawa nisehemetemoneke. Sesowi ehene me awaha he me kahiyarehemetemoneke.
52 Sesowi bao tonatamehi ehene me awibaha Sesowi kiti me watoremetemoneke, me ati boti yama watora mati.

Sesowi mera nakitamehimatamonaka, Senisare ka mati.

53 Me towakariwa me kobo kanehemetemoneke, Senisare ya. Kanawa me matoha
54 me kisehemetemoneke, kanawa ka mati. Hibati ya Sesowi me awaha Sesowi me watohemetemoneke.
55 Me yana tona me tokomemetemoneke, me kana ni, me one narabi me nima nabone mati, tabora one ka mati. Fare Sesowi sawi nima me me tiwari kawahari nemetemoneke, me kiya na mati.
56 Fare Sesowi kobo ne ka tabora ya me me hekamakia me me hinanahohemetemoneke, yama kori ya. Sesowi me aate nemetemoneke, hinaka makari tati boni me boyo hinahabonehe, hine ya. Faya hinaka makari me boyo hina ihi me kitamemetemoneke, me nafi.

7

Sesowi soteo me ka iti me ati kaminematamonaka.

1 Serosarei ya fariseo me yana tona me tokehemetemoneke, Sesowi me awahabone mati. Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke.
2 Sesowi ya tataba me me awehemetemoneke, me tafahabone me yehe me soko ra mati.
3 Fariseo me ihi e te me amake ahi: Me tafahabone me yehe soko ni me tai tohate me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe. Soteo me nafi ihi e tebisa me amake ahi.
4 Soteo yamata me kanika me kamaha yobe ya me kobo nama yamata me wasiha yamata me soko kite me amake, me hikababonehe. Me ka kobo me soko, te me amake. Me ka faha wiye me soko nawaha, te me amake. Me ka yiwaha me soko nawaha, me ka katera me nanahori me soko, me ka mesa me soko, te me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe. Yama one me hiri, te me amake. Fara me ka iti me ihimete ya me ihi tohate me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe.

5 Sesowi me aate nemetemoneke, fariseo me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me na mati. "Sesowi himataba tiwa ya tataba me yehe me soko rineri, me tafahaba mati? E ka iti me atimete tika tataba me nofamara me awineke, me yehe me soko ra mati", me ati nemetemoneke.
6 "Te ati boti hiyakere. Isaiya keye hiri remata awaka, tera kaminari, ati e nari ahi:

'Owa me nofahamone me ati na owa me nofakere me ati boti ya', Teoso ati nareka.
7 "Owa me kahiyara kene. Me one me me kanawanate me amake fara me ati ya, owati amararo", Teoso ati nareka',

Isaiya ati nematamonaka. Isaiya ati amosaka", Sesowi ati nematamonaka.
8 "Teoso ati te nofamara te awineke. Te ka iti boteri me atimete ta te weye na te awineke.
9 Yama hiyara te hiri nineke, te ka iti me atimete te weye na te, sawiwamabana, fare Teoso ati sawi ka yama ya", ati nematamonaka.
10 "Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike'.

Mowisei ati owa e nematamonaka ahi:

'E ka owa bati ni ya ati hiyara hiri ne ya te naboweba amaka. Mati ni ya ati hiyare hiri, ne ya te nabowa neba amaka',

Mowisei ati nematamonaka.
11 Te ati ta e na teke ahi, te ka iti me ati te kamina te: 'Teoso ka yamabone me ta nabone me ati na Teoso ka yamabone me ta ni ya
12 me ka abi ka yamabone me ta raboneke. Me ka ami ka yamabone me ta rihi naboneke', te ati nineke, te ka iti me ati te kamina te.
13 Teoso ati te nahabineke, te ka iti me ati te nofi karo. Yama one hiri ni te nofa nineke, e naro ahi", ati nematamonaka.
14 Sesowi mera ha nematamonaka, tasa, me one, fara me one. "Owati te kamita. Owati te watohi, e naro ahi:
15-16 Yamata e kabaha era tonahiyatera amake, Teoso ni ya. E ati hiyara ta era tonahiyate amake, Teoso ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
17 Sesowi tokiyomehimatamonaka yobe ya, me tamaha me ihi. Sesowi tokiyome me aate hinehimatamonaka, ati me hiwatobonaha, he ya tataba mati.
18 "Ha te owati te watorihi nine?" Sesowi ati nematamonaka. "Haha yama kakeha e boti ya tokiyomaha ihi e tohiyatera e amake, Teoso ni ya.
19 Yamata e kabaha e ati boti ya sawira e mi na era tonahiyatera amake, Teoso ni ya", ati nematamonaka. Sesowi ati e nemata awaka ahi: Yamata nafi e kabatehabone amake, ati nemata awaka.
20 "E ati boti hiyara e ni ya sawiha ihi e ati hiyatera amake, Teoso ni ya.
21 Yama hiyara tamaha kakete amake e ati boti ya. Yama hiyara e wati nawahate e amake e ati boti ya", ati nematamonaka. "E fanawi fanara e yori, e ka owa ka yama e boti, e ka owa e nabowa,
22 e ka owa fanehi fati e yori, yama tamaha e nofa, e ka owa ni ya yama hiyara e hiri, keye e hiri, e ka owa nokosi ya e ehene hiyarihi, e ka owa ka yama e aawawa, e ka owa e kako, e amosamone e ati, e ka owa ati e nofarihi, yama e na e hiri te e amake, e ati boti hiyari ya.
23 E ati boti hiyara era tonahiyate amake", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi bara fana bite kasomematamonaka.

24 Sesowi yana tone tokehimatamonaka sitati Tiro ka ya. Kobo ne sawihimatamonaka me ka yobe ya. Me hiwarebona ati ne me one hiwehimatamonaka.
25 Me ka one tamine himitematamonaka. Hinakamaki tokomakeha sonarisehemetemoneke he nokosi ya, bite karabikaharo, inamati ehene.
26 He aate nemetemoneke, bite hikasomahabonehe. Siria kametemoneke, Keresia ka me ati ya ati tohaharo.
27 Sesowi ati e nematamonaka ahi he ni ya: "Matehe hine tafi tai tohake. Matehe tafe e were kariyahi yome me ni ya", ati nematamonaka.
28 "Matehe tafe homokori foro na yome me kaba kibone, mesa karo", ati nemetemoneke.
29 "Tiwati amosake owa ni ya. Tikamahi. Tikoto kitamake", ati nematamonaka.
30 Faya yana tona tokomemetemoneke fara tabori ya. Tokoma kama ya bite foreha towasimehemetemoneke bite amosawahamanihi.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, narabo hawiterari.

31 Faya Sesowi yana tonehimatamonaka Tiro ya. Tokomematamonaka. Sito fiya kanehimatamonaka. Tokomematamonaka Karireya ka faha witi ya ahi, Tekabori ka ya.
32 Me ka owa narabo hawitere me kakiehemetemoneke he ni ya, ati nihinarihi tehari. Sesowi me aate ba nemetemoneke, he boyo nebonaha, yehe ya.
33 Hekamehimatamonaka. Me fami ohariemetemoneke. Narabo tofa hikanikimematamonaka yehe ya. Yehe firo kase ebete boyo hinehimatamonaka.
34 Faya neme awehi hasi towiti ati yana nematamonaka. "Fata tikanahi", ati nematamonaka. "Efata", ati nematamonaka, fare ati ya.
35 Narabo fata tokanematamonaka fahi. Ebete amosawahe ya ati amosawahematamonaka.
36 Me narabi nima hinehemetemoneke, he ehene me kaminarahabone mati. Me narabi nima ni hinatamina he me kaminemetemoneke fara me one ni ya.
37 Faya Sesowi ehene me kahiyarehemetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "E narabo hawitera kasoma, e ati yana ni watotera kasoma, tehi amaka. Ehene amosaka, ehene nafi", me ati nemetemoneke.

8

Sesowi mera natafematamonaka, 4000 me toha mati.

1 Yama wehe one ya me tamatasehemetemoneke. Yama kabahaba me kiharemetemoneke. Sesowi he ya tataba mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha.
2 "Me aawawa oke", ati nematamonaka, "owa ni ya me sawiha mati. Me tafe watakere.
3 Me oyosemi ya me tokomi ya me kitaraboneke, hawi ya me yaka na mati, fimi ihi. Me one tabori hawi yaboha awineke".
4 "E awakere", he ya tataba me ati nemetemoneke. "Tabora watakere ahi. Hika ya bao e kanikaribe, me hikabebana?" me ati nemetemoneke.
5 Sesowi me aate hinehemetemoneke. "Te ka bao e ra?" ati nematamonaka.
"Bao 7 ka", me ati nemetemoneke.
6 Sesowi mera yosehimatamonaka, me nahorisahabone mati, me nafi. Bao wara tokane Teoso ha nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari. Bao ebe ne he ya tataba me ni ya bao ta nematamonaka, me ta hinehibonaha, me nafi ni ya.
7 Aba me toha, nemetemoneke, me tamara mati. Teoso ha tasehimatamonaka. Mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. "Aba me te ebe namakihi", ati nematamonaka.
8 Me tafa me nahohemetemoneke fahi. Me akaremetemoneke.
Yamata isi ni hasi na ka isiri 7 nemetemoneke, mo naro.

9 4000 me tohehemetemoneke. Sesowi me hiyosema me tokomemetemoneke.

Fariseo Sesowi me aate nemetemoneke, Teoso ka yama namohibonaha.

10 Sesowi me kibehemetemoneke kanawa ya, he ya tataba me ya tabahari. Me towaka me kobo kanehemetemoneke, Taomanota ya.
11 Me kobo kana me ni ya fariseo me kakehemetemoneke, ati me himitebonaha, me totomi hinehibonaha. Me hihiyarehimatamonaka, yama namohibonaha, Teoso ka yama, me ni ya.
12 Sesowi me ati mitehi hasi towitimatamonaka. "Himataba Teoso ka yama te awahabone te ati nineri? Owati e nineke ahi: Yama te awateraba te amake, Teoso ka yama, Teoso ati ehene", ati nematamonaka.

Sesowi ati me watoremetemoneke, he ya tataba mati.

13 Me yana tona me tokibimehemetemoneke kanawa ya. Me towakariwamemetemoneke.
14 Me ka bao oharimatamonaka, me tama hinahari, kanawa tori ya. Me ati katamoemetemoneke, bao ya.
15 Sesowi me narabi nima nematamonaka. "Tera te kakatomahi, fariseo Eroti me na me ka fehemeto ya", ati nematamonaka.
16 Me abe hiyaremetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Sesowi himata ebe ne fehemeto kaminara? E ka bao watare ehene ati tohe awaka", me ati nemetemoneke.
17 Me abe hiyarani Sesowi me ati watohimatamonaka. "Himataba te ati kakineri, bao wataremona te ati na te? Owati te watomatarine? Owati te mitarini?
18-19 Te noko naha yama te awakere. Te narabo naha hawira awineke. Bao 5 ne ebe onaharo ama oke, 5000 me tohaha me hikabebonaha. Yama te watomara te awine? Isiri e rite, yamata hasi na karo, mo naro?" Sesowi ati nematamonaka.
"Isiri 12 naroke", me ati nemetemoneke.
20 "Aya bao 7 ne ebe onahara oke, 4000 me tohaha me hikabebonaha. Hinaka isiri e ri, hasi naro?" ati nematamonaka.
"Isiri 7 narake", me ati nemetemoneke.
21 "Afa owehene te watora te awine?" Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

22 Tabora Betisaita ya me kobo nemetemoneke. Me kobo na Sesowi ni ya me kakehemetemoneke, me ka owa noko awatere me kakia mati. Me aate hinehimatamonaka, me ka owa boyo nebonaha, yehe ya.
23 Sesowi mano wara hine hekamehimatamonaka, tabora witi ya. Noko firo hikasematamonaka. Faya noko boyo hinehimatamonaka, yehe ya.
Faya Sesowi aate hinehimatamonaka. "Yama tiwini waha?" Sesowi ati nematamonaka.
24 Yama aawa nematamonaka, neme ya. "Me owa oke, me yaka na mati. Awa nima me nineke", ati nematamonaka.
25 Sesowi noko boyo hinamatasehimatamonaka, yehe ya. Yama awi amosematamonaka waha. Yama nafi awehimatamonaka waha.
26 Sesowi hiyosemematamonaka, tokomebonaha, fare hinaka yobe ya. "Tokomarima tinahi, haha tabora ya", ati nematamonaka.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

27 Sesowi me tokehemetemoneke, Firibi ka Sesareya yabori ka tabora ya. Hawi enoki ya Sesowi mera hiyarematamonaka. "Owa me kamina me ati e na me awineri? Hibakemona owa me ati na me awineri?" ati nematamonaka.
28 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa ati, Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake", me ati nemetemoneke, Sesowi ya tataba mati.

29 Faya mera aate nematamonaka. "Hibakemona owa te ati ri, ha te?"
Betiro ati yana nematamonaka. "Kirisito ama tike. Ota ka towisawabona ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", ati nematamonaka.
30 Sesowi me narabi nima nematamonaka, he me kaminarahabone mati, fara me one ni ya, Kirisito tohahari.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

31 Faya Sesowi hiyari yana tonehimatamonaka fahi, hiwa kaminari, me one ihi tohatehibona ati nari, Neme ka Owa tohahari. Me hikakotebona ati nematamonaka. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, Mowisei ati kakamina mati, me nabone ati nematamonaka, me hikakotebana, me hinabowatebana. Faya ahabe ya kitamatebona ati nematamonaka, amo ni terei ne ya.
32 Yama kamini yokana Sesowi tohehimatamonaka waha. Betiro ya Sesowi me fami ohariabone Betiro ati nematamonaka, ati himitebonaha. Betiro Sesowi hora nematamonaka.
33 Sesowi tonokowahame he ya tataba mera awehimatamonaka. Betiro hora kasehimatamonaka. "Satanaisi tiyotowamahi onowati ka ya", ati nematamonaka, Betiro hora nari. "Teoso ati amare tikaminine tike. Fara tiwati amake", ati nematamonaka.
34 Sesowi he ya tataba mera ha, me one ha, nematamonaka, mera hiyarebonaha. "E tabibone te ati nine? Fara yama tinofa hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa tikanabone tike, tihabibone ka awa.
35 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi nahabone tike. Hiyara amosa tinofi ka tihaba tini ya tika kasomi nahabone tike.
36-38 Kokoma tirahabone tike me nokosi ya, me ihi hiyara mati, Teoso me nofamara mati. Me nokosi ya owini hiri ni tinofari ya, owati kamini tinofarihi tini ya Neme ka Owa tiwini kaminatereba amaka kame ya, Teoso nanarifa me ya tabahari, kitahari Teoso ati ehene. Yama amosaba ama, tika kanamori fawa ni karo, yama nafi tikiha tiwa? Himata ya tika kanamori tikanikamaba ama tiri?" ati nematamonaka.

9

1 Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. "Te one me yati nasa na me nahaba me amake, Teoso ka towisawa kamabona ka yama ya. Te awehibonaka kamahari, e nafi ka towisawa tohawahari. Keye amakere", Sesowi ati nematamonaka.

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

2 Yama wehe one ya yia 6 na ahabi ya Sesowi mera towakimisematamonaka, atami nemeha ya. Betiro toha, Tiako toha, Yowao toha, me na Sesowi mera towakimisematamonaka, neme ya, me ya tabi ohariari. Me nokosi ya hihiya nawahematamonaka.
3 Hinaka makari sawi kitehemetemoneke. Haha makari e awatera amake haro, e naro.
4 Eria ya Mowisei me famaha hine me kanafotokiemetemoneke, Sesowi me hiyara mati.
5 Betiro Sesowi aate nematamonaka. "Habi yama amosake haro, e tabi karo. Yobe biti terei ne ota hiri naba otake. Tikaba ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari nebanaka", Betiro ati nematamonaka.
6 Hiyarebona atibona watore hine ya hiyarematamonaka, me kokoriri ni karo.
7 Neme sabi kisaha mera moto kanehemetemoneke. E kakehemetemoneke neme sabi boti ya. "Okatao amaka, onofari. Ati te kamitaho".
8 Yama me kakatoma yama honaremetemoneke. Sesowi me awehemetemoneke, ohariari, me ya tabahari.

9 Faya me kisamemetemoneke, atami ya. Sesowi me warabi nima nematamonaka.
"Haha yama te awaha te kaminarabone teke mata. Neme ka Owa ahabe wamisame
nowati ya haha yama te awaha te kaminabone teke", Sesowi ati nematamonaka.
10 Faya yama me kaminarehemetemoneke me ni ya. Hine ya me abe hiyarame-
temoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Himata amari, Sesowi hikaminaharo,
'Owamisamabone oke', ati nari?" me ati nemetemoneke.
11 Sesowi me aate nemetemoneke. "Eria kamatebona Mowisei ati kakamina me hite
amaka Teoso ka towisawa kakebona ka yama ya. Himataba me ati e teha me amari
ahi?" me ati nemetemoneke.
12 "Keye amakere. Eria kamehibonaka yama nafi namosebonaha. Hibati ya otamine
me kaminemete ama oke bisa, yama hani ya, me ati e na mati ahi: 'Neme ka Owa me
wati kanahaba me amake, me hinofarahari', me ati nemetemoneke.
13 Owati amake haro: Eria kamahareka hibati ya. Me hikatomehinoka. Me ihi e na
me kaminemetemoneke, yama hani ya," Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

14 Sesowi he ya tataba me one ni ya me kobo na me me awehemetemoneke, me
nahoha mati, me me hihiyarahani mati, me moto namahani mati. Me me hora
hinehemetemoneke, Mowisei ati kakamina mati.
15 Me nafi Sesowi awaha Sesowi me kahiyarehemetemoneke. Me nafi kana
nawahemetemoneke. "Sesowi afa ama ti?" me ati nemetemoneke.
16 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba te abe hora nineri?" Sesowi ati
nematamonaka.
17 Me ka owa Sesowi ya tataba amare ati yana nematamonaka. "Sesowi okatao
owakamakine oke, tiwa ni ya. Ati yana ni wato nofare amaka, inamati ehene.
18 Inamati ehene soni nofe amaka, bofe ya. Inohoti sabone toki nofe amaka,
ino yaki kanahari, abono kitahari. Okominahareka tiwa ya tataba me ni ya, me
hikasomehibonaha. Kasomi me hiwatorahareka", ati nematamonaka.
19 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso kitehi kiti te watora te awineke", ati
nematamonaka. "Yama nawahake e tabiba ka yama. Tekamaho owa ni ya", ati
nematamonaka.
20 Me hekamehimatamonaka, Sesowi ni ya. Inamati Sesowi awehino ehene
inamatewe hiwa wiyi tonehimatamonaka. Sonehimatamonaka, inohoti sabone
tokahari. Sone homehimatamonaka, hiwa karoro nari.
21 "Hike nima tikatao ne ya yama kome awehimata amara?" Sesowi ati nematamon-
aka.
"Nafire ya yama kome awehimari amaka. Fara yama nafi nima nofe amaka.
22 Yifo witi ya sonarima nofe amaka, inamati ehene. Fara yama nafi nima bokarima
nofe amaka, faha ya, ahabebonaha, inamati ehene. Otara kasomi tiwato ya otara
tikasoma, tinahi", ati nematamonaka.
23 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba tiwati e nineri ahi, 'Yama tiwatoa
ama ti?' tina tiwa? Owati tinofi ya yama ni hinara wataterabonekе, tiwa ni ya",
Sesowi ati nematamonaka.
24 Inamatewe bati ati yana kabote nematamonaka. "Tiwati onofa oke. Owa
kanawani yokana tihi ya tiwati miti forima onahabana oke", ati nematamonaka.
25 Sesowi mera awehimatamonaka, me tamaha mati, me kakeha mati, he ni ya.
Inamati hora nematamonaka. "Sa tisaho, warabo hawihibana waha, inohoti ati
yana nama nebana. Tikamahi. Inamatewe tinarabikamarabana tike", Sesowi ati
nematamonaka.
26 Inamati e kanehimatamonaka. Inamatewe hiwa wiyi tonehimatamonaka,
inamati ehene, inamati sa hisahari. "Ahabe awaka", me ati nemetemoneke.
27 Sesowi mano wara hine hinawamise wehimatamonaka.

28 Sesowi tokiyomamakehimatamonaka yobe toro ya. He ya tataba me aate hinehimatamonaka, me one watari ya. "Himataba hinamati otara kasawarira, ota toyosemehibonaha?" me ati nemetemoneke.
29 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hahi inamati era kasawarite amaka, Teoso e ha ri ya".

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

30 Me yana tona me tokomemetemoneke Karireya kowani ya. Sesowi me one hiwarebona ati nematamonaka,
31 he ya tataba mera kanawanehibona ati nari. Ati e nematamonaka ahi: "Neme ka Owa me ta towitiaboneke me one ni ya. Me hinabowe ya yama we terei na ya kitamebonaka Teoso ati ehene", Sesowi ati nematamonaka.
32 Ati me hiwatorehimatamonaka. Me aate hirihi hinematamonaka, me hinakomehe kari.

Sesowi ya tataba me abe hora nemetemoneke.

33 Me tokomemetemoneke Kafanao ya. Yobe toro ya me kibeha Sesowi mera aate nematamonaka. "Himata te ebe na te abe hora nineri hawi ya?" Sesowi ati nematamonaka.
34 Sesowi ati me mita me ati wataremetemoneke. Hawi ya me abe hora nibehemetemoneke, fara hine me kakatikaha mati, me ka towisawa mebone mati.
35 Sesowi itaririse mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha, me 12 na mati.
Sesowi ati yana nematamonaka. "Towisawa tohi tinofi ya me tinarifahabana tike, me nafi", Sesowi ati nematamonaka.
36 Inamatewe ha ne inamatewe nawarimatamonaka me baikani ya. Hitimisehi tiwa himisematamonaka. Inamatewe tiwa ne mera hiyarematamonaka.
37 "Owa te nofi ka matehe te narifi ya owa te narifa te awineke. Owa te narifi ya Teoso te narifa te awineke. Teoso owa yosehi ama oke, okehabone owa ahi", Sesowi ati nematamonaka.

Yowao me ka owa kaminematamonaka Sesowi ni ya, inamati toyosemahari.

38 Yowao ati yana nematamonaka, Sesowi aate nari. "Sesowi e ka owa inamati toyoseme ota awa otake, tiwini hiri nari. Ota ati hiyara otake he ni ya, e ni ya sawire karo", Yowao ati nematamonaka.
39 "Te hora rayaho. Owini ya mera kasome ya owa kakorehibonaka.
40 Era me mono ra era me nofa me awineke.
41 Te ka fahabone me ta nabone me ati na Kirisito nonofa me te tohahamone me ati na me ihi Teoso awe ya Teoso mera kakawebonaka yama amosa ya. Keye amakere".

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.

42 "Matehe owa nofaha me ihi hiyaraba wataraboneke te ehene. Tihabiba ka yama amosa awineke, haha yama hiri tirahabone tiwa matehe ni ya. Yama amosa awineke, yati ehebote ya mato wanaha ya tinamiti me mato ya tiwa me koro nifi ya, tihabibone karo ma boti ya".
43-44 "Tiyehe ihi yama hiyara hiri tini ya tiye ti tisahabone tike, tikamakehabone tiwa Teoso taboro ya, tiyehe oharia tiwa. Tikamakeriyahi yama hiyara ya, tiye famaha tiwa. Yifo hiri ni fawa tera amake fahi.
45-46 Titeme ihi yama hiyara hiri tini ya titeme ti tisahi. Faya tikamakiyahi Teoso taboro ya, nowa tina tiwa. Tiwa me koro towitiriyahi yama hiyara ya, titeme famaha tiwa. Yifo hiri ni fawa tera amake fahi.
47 Tinoko ihi yama hiyara hiri tini ya tinoko soba tiwitihi. Tikamakibeya, Teoso taboro ya, tinoko oharia tiwa. Yama hiyara ya tiwa me koro towitiriyahi, tinoko famaha tiwa.

48 Yama abe tiwa kabarawariyahi. Yama abe fawa terawara amake fahi. Yifo hiri
ni fawa rihi te amake fahi".
49 "Owa tinofi ya yifo hiri ni tiwa namosabone tike. Yamata nima tinahabone tike,
amosaro, saha kihaharo.
50 Saha amosate amake. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha
sinari kamiba karo? Saha te kihahi. Te abe mono rima nahi. Te abe nofahi", ati
nematamonaka.

10

Tika yibote tiyosemarabone tike.

1 Sesowi yana tone tokehimatamonaka tabora one ya ahi, Soteya ya. Toka,
nematamonaka, Sotao kowani ya. Me tamaha me kakehemetemoneke tasa he ni ya.
Mera kanawanehimatamonaka tasa.
2 Fariseo me hinakematamonaka, me aate hinehibonaha, me totomi hinehibonaha.
Me ati e nemetemoneke ahi: "E fanaha e ka yibote e nofamaraha e ka yibote e
toyosematehani ama?" me ati nemetemoneke.
3 "Himata nima Mowisei ati ramatamona?" Sesowi ati nematamonaka.
4 "Mowisei ati e nematamonaka ahi, e ka owa fati nofamarehibona tamine
kaminari: E ka yibote e nofamarahaba e ati tohaha yama hani e rawi kite amake,
e ka yibote ka yama hanibonehe, tokomabonehe", me ati nemetemoneke.
5 "Teoso ati te kasawari ka Mowisei yama hani e na rawi kanehimatamonaka ahi.
6 Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya Teoso makiteba hiri, fanawiteba hiri,
nematamonaka.
7 Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari.
8 Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke. E famaha nima me raboneke,
e oharia nima me na mati.
9 Teoso me hinawanikimaharake. Fare Teoso ehene amaka. Me famaha me abe
kakosaraboneke", Sesowi ati nematamonaka.
10 Yobe ya me sawimi ya me aate hitasematamonaka, he ya tataba mati, ati me
hiwatowahebonaha.
11 Ati e nematamonaka ahi: "Tika yibote tekanakosa fanawi bara titiwai ya yama
hiyara hiri tinahabone tike.
12 Tika yibote tiwa kakanakosa maki bare itiwai ya yama hiyara hiri naboneke",
ati nematamonaka.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.

13 Matehe me kakamemetemoneke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha, matehe ni
ya. He ya tataba me me hora nemetemoneke, me me kakamarahabone mati Sesowi
ni ya.
14 Sesowi me ihi awe yawamisehimatamonaka. "Matehe hine kamake owa ni
ya. Me te ma nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me
naboneke me ha hina mati, he ya me tabahabone mati.
15 Teoso ka towisawa tabi te nofi ya matehe nima te nabone teke. Matehe nima te
ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere", ati nematamonaka.
16 Sesowi matehe tiwari namise mera besa nematamonaka, yehe kakibarehari
matehe mese ya, Teoso matehe kakatomehibonaha.

Me ka owa honehi Sesowi ya tabarebona ati nematamonaka.

17 Sesowi yana tone tokomematamonaka hawi ya. Me ka owa kana ni kakehimata-
monaka Sesowi ni ya. Iso yobati ya wehimatamonaka, Sesowi aate nari. "Ota ka
borofeso titaminate ama tike. Himata hiri oribe, oko wini fara tohatehabone owa
Teoso taboro ya, ati ehene?"

18 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba otaminahamone tine tiri? Teoso ta
oharika, taminari.
19 Hibati ya Teoso ati yana nematamonaka, ati tiwatowahari. Ati e nematamonaka
ahi:

'Te ka owa tinabowarabone tike. Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinahabone tike, te ka one me ihimone tikamina tiwa. Te ka owa tikeyerahabone teke, hinaka yama titihabonehe. Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike',

Teoso ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.
20 "Owehene nafi e teha ama oke, onafira owa".
21 Sesowi hekatome hinofematamonaka. "Tika yama oharia hasi ke, hiri tina-
habonehe. Tikamahi, tika yama ta tibeya, yinero manakonebana. Faya yinero ebe
tinahi, me honara me ni ya. Tika yinero nafihibonaka fahi, neme ya. Yinero ta ni
hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e famawahabone e".
22 Sesowi ati mite tokomematamonaka, kokoriri nari, yama kihahari.
23 Sesowi nonokowa ne mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. "Yama
nihinakere haro, e ka owa honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana".
24 Sesowi ya tataba he ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke. Sesowi ati yana
namatasehimatamonaka. "Matehe, yama nihinakere, Teoso ka towisawa ya e tabiba
ka yama.
25 E ka owa honehi e nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere,
tokiyomaba karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka owa honehi
Teoso ka towisawa ya famaba karo".
26 Me abe hiyaremetemoneke, Sesowi ati me kahiyara mati kasiro ya waha. "Teoso
me hikasomahaba me wataterabа me awineke", me ati nemetemoneke.
27 Sesowi mera kakatome mera hiyarematamonaka. "Yama nihinakere e ni ya.
Teoso ni ka yama nihinake. Yama nihinaraba watatera amake Teoso ni ya", Sesowi
ati nematamonaka.
28 Betiro ati yana nematamonaka. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama
nafi, e tabawaibone karo", Betiro ati nematamonaka.
29 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te ka yobe te kakosini, e tabawaibone karo?
Te ka niso me te kakosini, hiyara amosa te kaminibone karo? Te ka ami toharawa,
te ka abi me toha, te ka asima toharawa, te ka matehe toha, te ka fatara toha, na te
kakosini?
30 Teoso te ka yamabone ta nebonaka ahi, bofe ya, yama tamaharo mata ya. Te
ka yobebona toha, te ka niso mebone me toha, te ka asimarawabone toharawa, te
ka amirawabone toharawa, te ka matehebone toha, te ka fatarabone toha, naboneke.
Me one tera kakoaba amake. Yama toyabo ya te wini fara toha, tehaba teke Teoso
taboro ya, ati ehene. Keye amakere.
31 Me tamaha me tai toa me yotowamatehaba me amake. Me yotoha me tai
tohawamatehaboneke", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

32 Serosarei hawi ya me tokomemetemoneke. Sesowi tai tohamematamonaka. He
ya tataba "Hika", me ati nemetemoneke. Me one yotoha me kokoriri nemetemoneke.
Mera ha nematamonaka tasa, me 12 na mati tasa, mera hiyari oharibonaha. Me one
kaminematamonaka, he me kakoamone mati.
33 "E tokomakehaba eke Serosarei ya. Neme ka Owa me ta naboneke sasetoti me
ka hiti me ni ya, Mowisei ati kakamina me ya me taba mati. Me hikahabanebonaka,
ahabebonaha. Me ta hinehibonaka bara me ni ya.

34 Me haha hikanebonaka, me firo hinahari. Me kosi hinehiba amaka. Me hinabowawaha hinehiba amaka. Manakobisa yama wehe terei ni ya wamisameba amaka yati tohawamari tasa", Sesowi ati nematamonaka.

Tiako ya Yowao me famaha Sesowi me aate nemetemoneke.

35 Tiako ya Yowao me famaha Sebeteo biti me tohaha Sesowi ni ya me kakieheme-
temoneke, Sesowi me aate nabone mati. "Sesowi fara ota ati nima tinahabone tike",
me ati nemetemoneke.
36 "Himata nima oribe te ni ya? Himata ta oribe te ni ya?"
37 "Towisawa tohi yana tini ka yama ya ota fami ka owa itaribonaka fahi, tika
kanihina ya. Ota fami ka owa itari, nebonaka tika yasoka ya", me ati nemetemoneke.
38 "Haha yama te kamina te watokere", Sesowi ati nematamonaka. "Fara kobo
okofawahabone te kafawibana? Okofawaboneke hibayata ya. Oko batisa niteba nima
te batisa ni naba te ama? Owa nima te tehaba te ama, owa me nabowabone owa?"
ati nematamonaka, ahabitebona kaminari.
39 "Ee", me ati nemetemoneke.
"Fara kobo okofawahabone te kafawaboneke. Oko batisa niteba nima te batisa ni
nabone teke.
40 Owati ihi amaraboneke, e ka owa itaribona karo obeheri ya. Teoso oharibonaka,
e ka owa kaminari, itaribonaha obeheri ya", ati nematamonaka.
41 Sesowi ya tataba me one hiyara me mita Tiako ya Yowao me famaha me atimone
me nofaremetemoneke.
42 Sesowi mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha. "Bara me ihi te watote me
amake. Me ka towisawa memone me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka hiti
ama oke', me ati te me amake. Me ka hiti me me yose, te me amake.
43 Me ihi nima te ehene rabone teke ha te ta. Titaminahabone tina te one me
tinarifahabone tike.
44 Tika one me ka hiti tohi tinofi ya me nafi nanarifa tihahabone tike.
45 Neme ka Owa nima tinahabone tike. Neme ka Owa kakehareka, me one
narifebonaha. Me hinarifarebona ati nareka. Kakehareka, ahabebona ati nari, me
manakonebone nahabihibonaha", ati nematamonaka.

Sesowi Batimeo kasomematamonaka, noko awarari.

46 Me kobo tonamemetemoneke sitati Seriko ya. Sesowi he ya tataba me toha, me
tamaha me toha, nemetemoneke. Seriko ya me tasi tonama Batimeo itarino ati yana
nematamonaka hawi beheri ya. Timeo bitimatamona amaka Batimeo, noko awarari,
yinero haha toahari me ni ya.
47 Sesowi Nasare ka kakehimona me ati na me ati Batimeo mite ati yana
nematamonaka, kita ya. "Sesowi Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ati nematamonaka,
Sesowi ha nari.
48 Me tamaha me hora hikasematamonaka, ha ni fawa nebonaha. Ha ni fawa
rematamonaka. Ha ni kitamisehimatamonaka mata ya. "Sesowi Tafi ka noti owa
aawawa tinahi", ati nematamonaka.
49 Sesowi ma nake mera hiyarematamonaka. "Te ha naho", ati nematamonaka.
Me ha hinehimatamonaka, noko awaterari. "Yayai tinahi. Tiwamisahi. Tiwa ha
ka", me ati nemetemoneke.
50 Makari koro tose yora namise kakehimatamonaka Sesowi ni ya. Sesowi aate
hinehimatamonaka.
51 "Himata hiri onahabone tiri tiwa ni ya?" ati nematamonaka.
"Habi, yama awi onofa oke", Batimeo ati nematamonaka.
52 "Yayaka. Titaminawamabana tike waha, okitamone tini karo", ati nematamon-
aka. Yama awamematamonaka hibati ya. Faya Sesowi me ya tabehimatamonaka,
hawi ya.

11

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

1 Me kobo namehemetemoneke, tabora Betifase ya Betania famaha ya orifa boti
ka atami waha ya, Serosarei yabori karo. Me kobo nami ya he ya tataba mera
yosehimatamonaka, me fama mati.
2 "Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Te towakiyomawiti ya tabora ya
someto biti te wasihaba teke matohari, era weye namatarahari mata. Te tise ya te
kakamebonaka ahi.
3 Me ati yana ni ya 'Himataba te tisara?' me ati ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota ka
Hiti hinahareka. Ta hinamebonaka hibati ya', te ati nabone teke".
4 Me towaka someto biti me awehemetemoneke, wahari hawi ya, matohari nokobi
awe ya. Me hitisematamonaka.
5 Me one nahoha me ati yana nemetemoneke. "Himataba someto biti te tisineri?"
me ati nemetemoneke.
6 Sesowi ati me kamini ya me ati amosemetemoneke waha.
7 Sesowi ni ya someto biti me kakama me ka makari me so nirihemetemoneke
asometo bari ya. Sesowi itarimatamonaka, someto bari ya waha.
8 Me tamaha me ka makari me so tonihemetemoneke hawi ya, hawinebonaha. Me
one awa ini afe kihaha me baka nemetemoneke, me so hikanihabonehe hawi ya.
9 Me one tai toha, me one yoto, nemetemoneke, me ha ni kitaha mati. "Kakehareka
Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika. Teoso amosaka.
10 E ka iti Tafi hinaka noti towisawa tohawebonaka waha, fare Tafi nima. Teoso
hinofa hika. Haha neme ka me winaha 'Teoso amosaka', me ati naboneke", me ati
nemetemoneke.
11 Sesowi tokiyomematamonaka, Serosarei ya. Tokiyomehimatamonaka teboro
wari ka yama ya. Teboro ka yama nafi ki nematamonaka. Fari tonamematamonaka
Betania ya, he ya tataba me ya tabahari, me 12 na mati, bai toke ehene.

Sesowi fiko hora nematamonaka.

12 Yama wamini ya Betania ya me yana tona me tokoma Sesowi fimihimatamonaka.
13 Fiko awaba nematamonaka, afe kihaharo. "Fiko boni naha awineke", ati ne
tokehimatamonaka, fiko awehibonaha. Kobo towiti hiwa boni wataremetemoneke.
Afe hinama tohehemetemoneke, fiko bobono amari ka yama tohi karo.
14 Ati yana nematamonaka. "Fiko tibonomaraba ama tike", ati nematamonaka. He
ya tataba ati me himitematamonaka.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

15 Serosarei ya me kobo tonamemetemoneke. Tokiyomematamonaka teboro wari
ka yama ya. Mera awehimatamonaka, yama me ta na mati. Me hiyosememete-
moneke, me tokomabone mati. Yama me nikaha mera toyosema nematamonaka.
Moweta me toroka na me ka mesa bebehe kawahematamonaka. Monowi me ta na
me ka katera bebehe kawaha nematamonaka.
16 "Yama te kakimaraba teke teboro wari ka yama ya", ati nematamonaka.
17 Mera kanawanehimatamonaka. "Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

> 'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka, tabora nafi ka owa me ha
> nabone mati',

Teoso ati nematamonaka. Haha yama hani te watoke. Yama boboti me tabori
tohawake te ehene", ati nematamonaka.
18 Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na Sesowi ati me
mita me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima e nabowi neba amara?" me ati

nemetemoneke, me hinakomehari, me one Sesowi ati kahiyara me ihi, me tamaha mati.
19 Bai toke ya me yana tona me tokomemetemoneke.

Sesowi fiko kaminematamonaka.

20 Yama wamini ya me kama fiko me fiya tonamemetemoneke, waya tonaharo, nafi.
21 Betiro yama wati nawahe ati yana nematamonaka. "Ota ka borofeso fiko tiwa ha, fiko hora tinaharo. Waya tonake", ati nematamonaka.
22 "Teoso kiti te watowahi waha.
23 Yati nemeha waha hine koro nifehabone te ati ni ya ma ya, yati hine koro nifehaboneke ma ya, te ati ehene, Teoso kiti te wato ya, Teoso ati amosemona te ati boti ati ni ya. Keye amakere.
24 Makoni owati e nara oke ahi: Teoso te ha ne yama ta nebona te ati ne ya, fara te ati nima yama naboneke, Teoso ati amosemona te ati ni ya.
25-26 Teoso ha tini ya me ihi hiyara fawa tinihabone tike. Me ihi fawa tinihi ya tiwehene hiyara neme ya te ka abi winehi tiwehene fawa nibonaka", ati nematamonaka.

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?

27 Me tokomemetemoneke Serosarei ya. Me kobo tonama Sesowi yaka nematamonaka teboro wari ka yama ya. Sesowi yaka ne ni ya me kakehemetemoneke, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me ka hiti me toha, na mati.
28 Me aate hinehimatamonaka. "Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati nemetemoneke.
29 "Tera aate okibone bisa ha owa. Yama te kamini ya owa okominahabone oke te ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
30 "Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama? Fare ati eheneta ama? Te ati yana nahi", ati nematamonaka.
31 Faya me abe hiyaremetemoneke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
32 Fare Yowao ati ehenemona e ati rabone eke bisa", me ati nemetemoneke. Me one me nakomehemetemoneke, Yowao Teoso ati kakamina tohehimona me ati na mati.
33 Me ati e nemetemoneke ahi: "Yowao ota watokere", me ati nemetemoneke.
"Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara", Sesowi ati nematamonaka.

12

Ofa me heta na me taminemetemone amake.

1 Sesowi hiyara kaminematamonaka me ni ya. "E ka owa ofa tamaha koro nematamonaka. Yama bari kanehimatamonaka, ofa wati bari kanahari. Hoti wi nematamonaka, ofa boni me natabobone karo, fehe me hiri hinahabonehe. Yati hiri ni nemeha nawehimatamonaka, hinaka owa iitaribonaha, ofa kakatomehibonaha. He ni ya ofa me heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Faya tokehimatamonaka yama bara ya".
2 "Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi yosemematamonaka ofa me ahi na me narabi nima nebonaha, ofa me ebe kanahabone mati".
3 "Ofa hiti ka yama aahi me hiwate me baro hine me hiyosemehimatamonaka, hinita tohahari".
4 "Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka. Tati me ba hirehimatamonaka. 'Tihiya tikere', me ati nemetemoneke.
5 Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka, me hinabowebanoho. Hinaka yama aahi me one tatama na yosemakehimatamonaka. Me one me baro, me one me waka, na tohehemetemoneke".

6 "Biti ya famasa nematamonaka, biti hinofari. Biti yosemakehimatamonaka me ni ya waha. 'Okatao me kakorahaba me awineke', ati nematamonaka".
7 "Faya biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha. Hima e nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.
8 Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya".
9 "Himata nima ofa hiti neba amara waha? Kame ya mera nahabihiba awaka afa mati. Hinaka ofa tabori totimake ya ta hiwahawitiaba amake me one ni ya.
10 Teoso ka yama hani te awatera ama, ati e naro ahi:

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha.
11 Teoso ati ehene amaka. Afa yama amosate amake mata ya e ni ya'",

Sesowi ati nematamonaka, Teoso ka yama hani ati kaminari.
12 Sesowi me watahabone me ati nemetemoneke. Sesowi mera kaminemona me ati boti ati nemetemoneke, haha hiyara kaminari. Sesowi me watahabone me ati na Sesowi me watara me tokomemetemoneke, me one me nakomeha mati.

Sesa ka yinerobona e ta nibana?

13 Fariseo me toha, Eroti me one toha, na me tokomakehemetemoneke Sesowi ni ya Sesowi me aate nabone mati. Sesowi me aate ni ya Sesowi ati hiyarebona me ati nemetemoneke.
14 Me kamakia Sesowi me hiyaremetemoneke. "Ota ka borofeso ama tike. Borofeso tiwa ota watoke, me tinakomehara tiwa. Yama nafi tikaminate ama tike me nafi ni ya. Keye hiri titera ama tike. Otara tikanawanate ama tike, Teoso ka hawi yokana ya. Tiwati ota mitahabone ota ati na otake. Sesa ni ya yinero e ta te ama? Himata nima tiwati ribe?"
15 Sesowi me keyehabone me ati na Sesowi me hiwatoemetemoneke. "Himataba owa te totomi nineri? Oko mowetaba te kakamahi, owehibana, tenario", ati nematamonaka.
16 Me hekamehimatamonaka. "Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha, moweta kari?" Sesowi ati nematamonaka.
"Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati nemetemoneke.
17 "Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya", ati nematamonaka.
'Hika', me ati nemetemoneke.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.

18 Manakobisa satoseo me one kakehemetemoneke Sesowi me aate nabone mati. E ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake.
19 "Borofeso Mowisei ka yama hani ati e teha amake ahi e ni ya: E ka owa ahabe fati kahiwara haro nisori fati hitiwahaboneke, biti nawahabonehe, hahi ahabe biti nawabona kari, Mowisei ati nematamonaka.
20 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Taiti fanehi kahiware ahabematamonaka.
21 Nisori fati hitiwa nisori ahaba, nematamonaka, kahiwarahari tasa. Nisori owa toha, nematamonaka.
22 Nisori me one ahaba, nemetemoneke, me kahiwaraha mati. Fana ahaba, nemetemoneke me nowati ya.
23 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi yabaharo?" me ati nemetemoneke.
24 "Te ati hiyakere", Sesowi ati nematamonaka. "Teoso ka yama hani te watotera te amake. Teoso te watorihi, ke, kitahari.
25 E ahaba e kitama e abe itimatera amake. E e nabone eke, Teoso nanarifa me nima".

26 "Afa yama e kaminaboneke, e wamisami karo. Mowisei ka yama hani te awarini,
ati e naro ahi? Mowisei Teoso hihiyarehimona ati nematamonaka awa bite wai ya.
Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao, Isaki, Yako, me na me ka Teoso ama oke',

ati nematamonaka, me sawisa ni karo he ni ya.
27 E ahaba ka Teoso amakara. E yati tohaha e sawiha ka Teoso amaka. Te ati e na
hiyakere mata ya", Sesowi ati nematamonaka.

Himata yama amosi mati tohari e hiri nabana?

28 Me hiyarani me ka owa Mowisei ati kakamina tohehi kakehi me ati mitehi-
matamonaka. Sesowi ati mite Sesowi ati amosematamonaka he ni ya. Sesowi aate
nematamonaka. "Himata yama amosa Teoso nofate amara kasiro ya?"
29 "Teoso ati e te amaka ahi:

'Owati te kamitamatahi, Ihayeo me te tohaha te. Teoso e ka Hiti oharite amaka.
30 Tika Hiti Teoso tinofabone tike tiwati boti ya kasiro ya, tika kiti ya tabaharo',

Mowisei ati nematamonaka.
31 Teoso ati owa e te amaka ahi:

'Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike'.

E ehene e na Teoso hinofate amake ahi kasiro ya. Teoso ati famate amaka", Sesowi
ati nematamonaka.
32 "Ota ka borofeso tiwati amosake", Mowisei ati kakamina ati nematamonaka.
"Tiwati e narake ahi: 'Teoso owa watatere amaka. Teoso oharite amaka', tinahara
tike. Keye amakere.
33 Teoso e nofatehabone Teoso ati te amaka e ati boti ya kasiro ya. Fara era e nofa
era nofi nima e one me nofi e nabone Teoso ati te amaka. E ehene e na Teoso nofate
amaka ahi, kasiro ya. Bani e tabasi na Teoso ni ya bani e ta na e aamosa raba te
amake Teoso ni ya. Teoso era nonofa raba te amaka, yama one e ta ni ya he ni ya",
ati nematamonaka.
34 Sesowi ati himite yama watohimona hinehimatamonaka. "Ha tiwa Teoso ya te
faminima ke", Sesowi ati nematamonaka. Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke
waha, me habi bayimari karo.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?

35 Sesowi mera kanawanehimatamonaka teboro wari ka yama ya. "Kirisito Tafi
hinaka noti tohatehibona Mowisei ati kakamina me ati nofa me amake. Himata me
ebe na me ati e nineri ahi?
36 Fare Tafi ati e nematamonaka ahi:

'Teoso ati e nareka ahi oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me
nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya,
me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari, Teoso Kanamori ati ehene. Kirisito Tafi
ka Hiti tohehimona Tafi ati nematamonaka.
37 Kirisito Tafi Hiti hinihematamonaka. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba
hinaka noti tohehiba amara?", Sesowi ati nematamonaka. Me nafi Sesowi ati
kamitemetemoneke. Ati me hinofematamonaka.

Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya.

38 Mera kanawanehimatamonaka. "Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya. Me yaka teha me amake sitati ya, makari yaboha me akaha mati. Mekato ya me sawiha me one ati yana ni me nofate me amake, 'Afa ama ti?' me ati na mati me ni ya.
39 Sinakoka ya me sawiha nahori me nofateha me amake me one nokosi ya. Ayaka ya me sawiha nahori me nofateha me amake ayaka hiti beheri ya.
40 E fanawiri makiti kihamarawara yinero ta narawabone me hirawa yinero ki-harawara yobe ta narawabone me ati te me amake. Afa me ihi yobe kihamaterawara amake. Fara me ora ni yaboteha me amake, me one me ati me himitibone karo, me me kahiyaribone karo. Teoso mera kosi tehiba amaka mata ya", Sesowi ati nematamonaka.

Fanawi honara yama ta na Sesowi kahiyarehimatamonaka.
41 Sesowi itaribasematamonaka yinero kafori beheri ya, mera kakatomahari, yinero me te na mati fare yinero wiyene ya, teboro ka yinero wiyene. Me tamaha yinero me kihaha yinero me were nemetemoneke, yinero tamahari.
42 Me ka one kamakiemetemoneke honararo, maki ahabemata. Hinaka moweta famehi te nemetemoneke, fotarari.
43 Sesowi he ya tataba mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha. "Ihi te awa haro, maki watamarahari, honararo. Hahi yinero fanawi honara ta hinehi nafi mati tohaka. Me one yinero ta hinehi ta fotakara. Keye amakere.
44 Haha me honaha me ka yinero hasi ne me ta hinareka. Fanawi honara hinaka yinero nafi ta narake, tafeba kanikaraharo mata", Sesowi ati nematamonaka.

13

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.
1 Sesowi me kiyomamehemetemoneke teboro wari ka yama ya. Sesowi ya tataba owa ati yana nematamonaka. "Ota ka borofeso yati tiwa ha teboro karo. Teboro taboro ka yobe tiwa ha, yobe ehebote", ati nematamonaka.
2 "Yobe te awe awa, amosari?" Sesowi ati nematamonaka. "Hahi yobe nafi me nabowaba me amake. Yama bari kani hasi naba watamarahaba amake", ati nematamonaka.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.
3 Sesowi tokomisehimatamonaka, orifa wati ka atami waha ya. Itarimatamonaka, teboro kakatomahari hike ya. He ya tataba me ya tabi oharimatamonaka. Betiro, Yowao, Atere, Tiako, Sesowi me aate nemetemoneke.
4 "Yama amo ni e ni ya natehaba amari, afa yama? Himata nima yama na ota awibaribe, Teoso hinamoaro?" me ati nemetemoneke.
5 "Tera te kakatomahi. Tera me keyehariyahi", Sesowi ati nematamonaka.
6 "Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e naba me amake ahi: 'Efe ama oke', me ati naba me amake, me tamaha me me keyeha mati.
7 Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Me tamine te mita, naba te amake, me abe mowa nabone me ati na mati. Te watorabone teke. Afa yama kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.
8 Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me amake, me abe mowa na mati. Me tafeba watamaraboneke. Wami behe naba amake tabora nafi ya. Yama nafi ahabarahaba amake mata. Yama hiyara yana tobone ka yamabone amake haro. Yama hiyara one nafisa naba amake mata".
9 "Tera te kakatomiyahi. Tera me te naba te amake, tera me ta naba te, me ka sitati me ka hiti me ni ya. Tera me kosi naba me amake sinakoka toro ya. Tera me

namohaba te amake kofenato me ni ya, owa te nofa owehene. Tera me namo naba te amake, kofenato me toha, towisawa me toha, na me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya.
10 Teoso ati ehene hiyara amosa kaminatehiba amaka tabora nafi nima.
11 Tera me towakami ya me one ni ya tera me ta ni ya, 'Himata nima owati ribe?' te ati boti ati raba te amake. Afa yama ya te ka yama te kaminaba Teoso ta neba amaka. Te ati amaraboneke. Teoso Kanamori atiba amaka", Sesowi ati nematamonaka.
12 "E ka owa anoti ta neba awaka, me one hinabowehibana. Owa hinaka matehe ta neba amaka me one ni ya, me me hinahabihaba mati. Owa bati ya mati me famaha mera kakoba amaka. Mera ta neba amaka, me one me me waka hinahaba mati.
13 Me nafi tera kakoaboneke, owa te nofi karo. Owa nofi te fawa ri ya Teoso tera kasomebonaka.
14 Yama habosia te awahaba te amake, wareharo tabori amara ya". (Oko yama hani te ki na yama okominaha te watohi.)
"Soteya ka tabora ya te sawiha te tokomaba te amake yati nemeha ya.
15 Yobe bari ya tiwariha tikamabana tike hibati ya. Tikisami ya tikiyomamara-habone tike yobe toro ya, tika yama tinakamahabone tiwa.
16 Fatara ya yama ahi tina tokomakabote tinahabone tike. Tikamarabone tike tabora ya, tika makari tinakamahaba tiwa.
17 Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi one matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke.
18 Teoso te aate, niyahi, sire yama toharibone karo.
19 Yama e naba watatera amake, hiyararo, haha nima naro. Yama e naba watamaterihi naba amake, hiyararo.
20 Haha yama Teoso sene nimehibonaka, hinaka me ihi, me hikatikaha mati. Ehene e re ya me nafi ahabene me amake".
21 "Haha yama tohi ya me ati e naba me amake ahi: 'Hahi Kirisito amaka', me ati naba me amake. 'Te awa fari', me one ati, naba me amake. Me ati te nofariyahi.
22 Me one Kirisitomona me ati naba me amake, keye me hiri na mati. Me one Teoso ati kakamina memone me ati, naba me amake, keye me hiri na mati. Yama me namohaba me amake, fotaharo, me hiwatoharo. Me tamaha me me keyehaba me amake. Haha Teoso me hikatika me me keyehene me amake fahi.
23 Te ati katamoriyahi. Yama kamini tai ohine oke, te watobahabonehe, nafi".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.
24 "Afa yama nawaha ahabi ya bahi owihiba amaka. Abariko oyamarihi neba amaka.
25 Amowa me foro naba me amake. Neme nafi hihiya nawahaba amake.
26 Faya Neme ka Owa me awahaba me amake, kamahari, sawihari neme sabi boti ya, kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.
27 Ati ehene he nanarifa me me yoro tokaniwamaba me amake, me hikatika mati, me sawiha mati yama nafi ya".
28 "Yama te watohaba te amake, fiko ka yama nima naro. Fiko afe yati kitara afe yanaha te awaha yama te watote te amake, yama hiwe ka yama, yabokiraharo.
29 Fiko ka yama nima Neme ka Owa ka yama naboneke, kamahari. Haha yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Neme ka Owa kamabona ka yama, yabokiraharo.
30 Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye amakere.
31 Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta ahabateraba amake.
32 Teoso biti kamabona ka yama wehe e watotera e amake. Teoso nanarifa me hiwatorihi, Teoso biti hiwatorihi, hite amake. Okobi ta hiwato hike, ohariari".

33 "Te ati katamoriyahi. Te amo riyahi. Neme ka Owa kamabona ka yama te
watorineke.
34 E ka owa nima yama naboneke, tokahari tabora one ya, hinaka yama aahi mera
yosehari, hinaka yama me hekatomabonehe. Hinaka yama aahi owa yama koro,
hinaka yama aahi owa yamata wasi, owa nokobi ya ware, nematamonaka, yama
kakatomahari. Amo rebona ati nematamonaka.
35 Te ati katamoriyahi bisa. Te ka Hiti amo ni te watokere, kamehibonaha. Bahi
toke ya kame ya kama, yama soki ya kame ya kama, yama soki enoki ya kame ya
kama, yama we kamaki ya kame ya kama, neba awaka.
36 Te amo ni bata karayaho.
37 Te tonokoyahi. Me one toha, te toha, na te narabo nima one oke".

14

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

1 Yama wehe famaha hasi kanehemetemoneke, bao fehemeto kihare ka ayaka me
hiri nibone karo, Basikowa tohaharo. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati
kakamina me toha, na Sesowi me watahabone me ati nemetemoneke, me one me
me hiwara mati, me hinabowebonaha.
2 Wati me hinofarematamonaka Basikowa ka ayaka tohi karo, me tamaha me me
nakome karo. Me me mono rabone me ati nemetemoneke, me tamaha mati.

Fanawi esitarato sika nisehemetemoneke Sesowi tati ya.

3 Sesowi sawihimatamonaka Simao mese hiyare ka yobe ya, Betania ya. Sesowi
tafehi itari ni ya fanawi kakehemetemoneke, yama tama kanaharo, yama wiye yati
yama ni tohaha ya, esitarato kafoyini karo, nato hinita. Yama waka kana yama sika
nisehemetemoneke, Sesowi tati ya.
4 Ihi nofati me amara me abe hiyaremetemoneke, me one. "Himataba esitarato
katomineri, manakone nafiharo,
5 fa fowe oharia ka yama ahi ni manakone ya manakone tohaharo? Yama amosene
amake, esitarato ta ni ya, yinero manakonebana, yinero e ta nibone karo me honara
me ni ya", me ati nemetemoneke. Faya fanawi me hora nemetemoneke.
6 "Hine hikatoma hike", Sesowi ati nematamonaka. "Himataba ihi e na ihi te hora
kineri? Ihi amosake owa ni ya.
7 Me honara me sawi fawa teraboneke te ni ya. Fara me kasomi te nofi nima te
nabone teke. Ha owa ta oko sawi fawa nabone oke te ni ya.
8 Fara ihi hiri nineke. Ohabamatara owa ketehineke esitarato ya, oko kamobone
ayata tohi karo.
9 Yama toyabo ya, hiyara amosa yama nafi ya me kamini ya, fana ihi me
kamina, tehaba me amake. Ihi me wati hiwahatehaba amake. Keye amakere", ati
nematamonaka.

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.

10 Yota Isikarioti tokomakematamonaka sasetoti me ka hiti me ni ya, Sesowi ta
nebona ati nari me ni ya. Me 12 na me ka owamatamona amaka, Yota.
11 Ati mitati me yayai nemetemoneke. Yinero me ta nabone me ati nemetemoneke
Yota ni ya. Faya ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta nabona ka yama, me
ni ya.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.

12 Basikowa ka ayaka yana tonehemetemoneke, bao fehemeto kihare ka ayaka.
Ayaka yana toni ka yama wehe ya ofeya me me wawaka tohehemetemoneke. Sesowi
he ya tataba me aate hinehimatamonaka. "Hika ya Basikowa ka marina tafeba ota
wasiribe, e tafibone karo?" me ati nemetemoneke.

13 Me fama mera yosehimatamonaka. "Sitati ya te towakahi. E ka owa te kobo
nabone teke, faha tiwa kanahari boti ya. Efe nowati ya te kayotoabone teke.
14 Yobe ya tokiyomame ya yobe hiti te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso ati
e nareka ahi: "Hibaka ya yama bari kani tori ya otafaribe Basikowa tafe okoba owa,
oko tataba me ya otaba owa?" ati nareka', te ati nabone teke.
15 Yama yofi kanehibonaka, yama bari kani tohamisamakeharo, tori nafiharo, mesa
kihaharo, hawa tohaharo. E ka marinabone te hawa tonihabone teke fahi", ati
nematamonaka.
16 Faya me towakemetemoneke sitati ya. Fare Sesowi ati nima yama nemete-
moneke. Faya Basikowa tafebone me wasihemetemoneke fahi.

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.

17 Bai toke ya kobo namakimatamonaka me 12 na me ya tabahari.
18 Mesa ya me tafa me nahoria me ni ya Sesowi ati yana nematamonaka. "E taba e
tafaha te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye amakere", ati nematamonaka.
19 Me yawaha me oohariki na Sesowi me aate nemetemoneke. "Sesowi owaba ama
ha owa?" me ati nemetemoneke.
20 "Te 12 na te ka owabonaka. E tabaha bao e taba nineke haro.
21 Neme ka Owa e nebonaka, fara yama me hikaminehemete nima, Teoso ka yama
hani ya. E ka owa hiwa yokohiba amaka, Neme ka Owa ta ne ya. He ni ya yama
amosenemete awineke, watare ya", ati nematamonaka.
22 Me tafaha Sesowi bao itihi ati yana nematamonaka, "Teoso faya amake tiwehene",
ati nari. Bao ebe ne mera kakawematamonaka. "Bao te warara nahi. Hahi oko ime
amaka hari", ati nematamonaka.
23 Kobo tama ne ati yana namatasehimatamonaka, "Teoso faya amake", ati nari.
Kobo ya mera kakawe me hifehemetemoneke fahi.
24 "Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato yati
hiri nebonaka. Ohababone oke, me tamaha me okasomabone owa.
25 Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Ofamateba amake, te ya otaba owa, towisawa
ohi ya, Teoso ati ehene. Keye amakere", ati nematamonaka.
26 Teoso tahi me hiri na me tokomemetemoneke orifa wati ka atami ya.

Sesowi he ya tataba me ihibani kaminematamonaka.

27 Sesowi me narabi nima nematamonaka. "Te nafi owa kakosabone oke. Teoso ka
yama hani ati e te amake ahi:

'Ofeya me nanarifa onahabihe ya ofeya me tokarikosahaba me amake',

yama hani ati ke.
28 Ohaba okitamahaba ama oke. Tai owamaba ama oke Karireya ya, te nokosi ya", ati
nematamonaka.
29 Betirobisa ati yana nematamonaka. "Me nafi tiwa me kakosi ya tiwa
owakanakosarabone oke, ha owa. E famahabone eke, ha owa", ati nematamonaka.
30 "Haha yama soki ya owa tiwateramone tinahabone tike me one ni ya. Tiwati
yana ni terei nabone tike, tiwati e na tiwa, arakawa ha ni famahi ha ni watare ya
mata. Keye amakere", ati nematamonaka.
31 Betiro Sesowi hora kasehimatamonaka kasiro ya. "Owati yana rabone oke, tiwa
owateramone ona owa. Keye amakere. E fama me one era nabowabone me ati na
tiwa owakanakosarabone oke", ati nematamonaka. Me nafi ati e nemetemoneke,
Betiro ati nima.

Sesowi ora nematamonaka awa boti ya.

32 Me tokehemetemoneke Ketisemani ya. Awa wati ka yama inimetemone amake,
Ketisemani. Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. "Teoso ha omatibe. Te
naorihi ahi", ati nematamonaka.
33 Betiro toha, Tiako toha, Yowao toha, me na me ya tabe mera towakematamonaka.
Faya ati boti yawamisehimatamonaka fahi.
34 Mera hiyarematamonaka. "Owati boti kokoriri ke. Ahabinima one oke, kokoriri
oni karo. Te nahori ahi, te tonokoa te".
35 Hike ya toka ne sonarisehimatamonaka, Teoso ha nari. "Aba abi tiwati amosi ya
ohabarahabone onahara oke.
36 Abi yama nihinaraba watakere tiwa ni ya. Kobo tekitimakehi, onofa okere. Yama
onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama tinofa ta hiri onahabone oke", ati
nematamonaka.
37 Kame he ya tataba me terei na mera wasimematamonaka, me amo nani mati.
"Simao, amo tine ti? Tikitarini? Tikitara tiwa awine tike, tinokoaba tiwa, bahi ohari
ya", ati nematamonaka, Betiro hiyarari.
38 "Te tonokohi, te ora na te, te ehene hiyara wataribone karo, inamati tera totomi
ne ya. Te ati boti amosa yama amosa te hiri nabone te ati na yama tera kasawarineke,
te kitara te", ati nematamonaka.
39 Tokatase ora tasehimatamonaka. Fara yama hikaminaha kaminamatasehimata-
monaka.
40 Kamatase mera wasimatasehimatamonaka, me amo nani mati, nokobisa me koro
hikanani mati. Kamehi ehene me tafiha me ati wataremetemoneke.
41 Tokomatase kamatasehimatamonaka. "Te amo tasine? Te hasi nine? Fayawa
amake. Oko amo nibone amake haro. Neme ka Owa me ta kabote naboneke me ihi
hiyara me ni ya.
42 Te nahomisahi. Hima, te awa hari, kamakiari, owa ta nebonaha".

Sesowi me watehemetemoneke.

43 He ya tataba mera hiyarasa ne ni ya Yota kobo namakimatamonaka, me 12 na
me ka owa. Me one ya tabehimatamonaka, yimawa toha, mata toha ne me bokori
na mati. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me ka hiti me
toha, me na me me yosehemetemoneke.
44 Yota mera hiyaribehimatamonaka, Sesowi me watohabone mati. "Efe noko toma
onaki ya te wate ya te towakamehibanaka. Te hasi nirayaho", ati nibehimatamonaka.
45 Me kobo namakia Yota towanawitimarika Sesowi ni ya, hibati ya. "Habi", ati
nematamonaka, he noko bako komi nakehari.
46 Sesowi me watehemetemoneke, me hekamebonaha.
47 Me ka owa ohari yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi owa narabo
ra tari nabasematamonaka.
48 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te kamakine owa ni ya, yimawa toha, mata
toha ne te bokori na te, owa te watahabone te ati na te? Kofeno mono onahamone te
ati na te awineke.
49 Owa te awi nofa te amake me okanawana owa teboro ka yama ya fara yama
we nima. Himataba owa te wati nofara te amari, teboro wari ka yama ya? Teoso ka
yama hani ya yama me hikaminehemete nima te ehene nineke", ati nematamonaka.
50 Sesowi ya tataba me nafi kana nawaha me hekanakosehimatamonaka.
51 Ohari yotohimatamonaka, hine ya makari riyo tohaha weye nari, bofe ka
watararo. Me hiwatematamonaka.
52 Me tama hine hinaka makari sota tonaha tasi tone tokomematamonaka, korone
tohahari.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

53 Sesowi me towakamehemetemoneke sasetoti ehebote ni ya. Sasetoti me ka hiti me nafi me me yoro tokaniwamemetemoneke. Me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke.
54 Betiro yotoba nematamonaka hike ya. Me kobo tonamemetemoneke, sasetoti ehebote ka yobe ya. Betiro wakosehimatamonaka yobe beheri ya, yifo hiwa nari, saotato me ya tabahari.
55 Sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me nafi me tabaha Sesowi ahabebona me ati nemetemoneke. Me one me siba nemetemoneke, Sesowi me kaminabone mati, ehene hiyaremona me ati nabone mati.
56 Keye me hiri na Sesowi ehene hiyaremona me ati nama nemetemoneke, me tamaha mati. Keye me hiri kene yama ati remetemoneke, mera kasawariharo. Owa ati yana, owa ati yana, nematamonaka, me ati hihiyanikima mati.
57 Me one nahomisa Sesowi yama hiyara hiri nemona me ati nemetemoneke.
58 "Ati e ne ati ota mitahareka ahi: 'Hehi teboro me hiri hinehi onasonahabone oke. Yama wehe terei na ya teboro hiri onahabana oke, me ihi amarari', ati nareka", me ati nama nemetemoneke.
59 Me one ta ati hihiya nemetemoneke.
60 Me baikani ya sasetoti ehebote wamise Sesowi aate nematamonaka. "Tiwati watarine? Keye me hiri na me awine, tiwatimone me kamina tiwa?" ati nematamonaka.
61 Sesowi ati wataremtamonaka.
Sasetoti ehebote ati yana namatasehimatamonaka. "Kirisito ama ti, Teoso ota kahiyaratehi biti?" ati nematamonaka.
62 "Efe ama oke. Neme ka Owa te awatehaba te amake, itariari Teoso kitehi ka kanihina ka ya, kamahari neme sabi boti ya".
63 Sasetoti ehebote yawehi fara hinaka makari sibi karematamonaka. "Me e ha namarabone eke, he me kaminaba mati e ni ya, ehene hiyaremona me ati na mati.
64 Fare abono ati te mitawahaka waha, Teoso nima nemona ati nari. Himata nima te ati ri?" ati nematamonaka.
Sesowi ahabebona me nafi ati nemetemoneke.
65 Me one Sesowi firo nemetemoneke. Me one noko hikarafe noko me koho hiwitimatamonaka. "Tiwati yana nahi. Hike tinoko tao kanara?" me ati nemetemoneke. Saotato noko me tao hikanematamonaka.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

66 Betiro wabasehimatamonaka yobe beheri ya. Sasetoti ehebote nanarifa kakehemetemoneke he ni ya.
67 Yifo hiwa ne hiwehi hekatomematamonaka. "Tisawi tina ama tike Sesowi ni ya, Nasare kari".
68 Betiro ati hiyaremtamonaka. "Yama owato okere, tikaminaharo", ati nematamonaka. Nokobi wani yabori ya yaka toname ya arakawa ha ni yana nematamonaka.
69 Sasetoti ehebote nanarifa hiwe yofi hikanematamonaka. "Efe owa amaka hari", ati nemetemoneke.
70 Ati hiyatasaremtamonaka.
Yama totoyabo kawahi ya me aate hinehimatamonaka, me nahoha mati he beheri ya. "Me ka owa ama tike. Keye amakere. Tiwa ota watoha otake. Karireya ka me ka owa ama tike", me ati nemetemoneke.
71 Betiro ati yana tasematamonaka, Teoso ino itihari. "E ka owa hahi owatotere te kamininekе", ati nematamonaka. Keye hiri ne ya Teoso hinabowebona ati nematamonaka, ati nematamonaka.
72 Arakawa ha namatasematamonaka. Faya Betiro yama wati nawahematamonaka, aya Sesowi hikaminaharo, he hiyarari. "Tiwati yana ni terei nabone tike, arakawa

ha namatasare ya mata, owa tiwateramone tina tiwa". Betiro ati boti yawe ohi nematamonaka.

15

Birato Sesowi aate nematamonaka.

1 Hiba yama wa ni ya me ati yana tonehemetemoneke, Sasetoti me ka hiti me toha, soteo me nafi ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me nafi yoro tokana mati, me ka hiti me nafi. Sesowi mano me hikamato me heke me ta hiwitimatamonaka Birato ni ya.*
2 Birato aate hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati nematamonaka.
"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.
3 Sasetoti me ka hiti Birato me hiyaremetemoneke, yama hiyara tamaha Sesowi hiri nemona me ati nama na mati.
4 Birato Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Tiwati yana rine? Me ati timitahi, yama hiyara tamaha hiri tinahamone me ati na mati", Birato ati nematamonaka.
5 Sesowi ati yana namarematamonaka. "Hika", Birato ati boti ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

6 Birato soteo me ka owa ohari fifito toniha tohehimatamonaka, fara Basikowa ka marina nima, me kibeha mati kateya ya. Mera aate ne me ka owa ino me hitihi yokana fifito toniha tohehimatamonaka.
7 Me ka owa foyehi inomatamona amaka, Basaba. Basaba me one ya tabehi Homa ka me me mowa na me ihi itiha me me hiwata me me te hinehemetemoneke kateya ya.
8 Soteo me kamakia Birato me aate nemetemoneke, me ka owa fito tonihebonaha.
9 "Efe soteo me ka towisawamona fito onihibana te ni ya?" ati nematamonaka.
10 Sasetoti me ka hiti Sesowi me ta na mera watohimatamonaka, me one tamaha Sesowi me nofi karo.
11 Basaba Birato fito tonihebona me ati nemetemoneke, sasetoti me ka hiti me ati ihi.
12 "Himata nima oniheba amara, soteo me ka towisawamonaha?" Birato ati nematamonaka.
13 "Te ba kanaho awa ya, ahabebana", me ha ni ati nemetemoneke.
14 "Himatabana? Himata hiri rano hiyararo?" Birato ati nematamonaka.
Hine ya me ha ni kitamisehemetemoneke, "Te ba kanaho awa ya", me ati na mati.
15 Birato Basaba tasi tonihematamonaka, me yawi ya he me kakoribone karo. Ati ehene saotato Sesowi me kosi nemetemoneke. Faya saotato mera yosehimatamonaka, Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Saotato Sesowi me haha kanehemetemoneke.

16 Saotato Sesowi me towakamehemetemoneke kofeno ka yobe Beretorio tohehi ya. Saotato me nafi me ha nemetemoneke.
17 Makari mamawa na ya me weyeye hinihematamonaka.† Tati boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati borone nima naro, me weyeye hinihebanoho.‡
18 Me haha hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati nemetemoneke.
19 Tati me baba hirehimatamonaka. Me firo hinehimatamonaka. Me isi yobati ya me naoha me boboko tokanihemetemoneke, he me haha kana mati.

---

* **15:1 15.1** Homa ka owamatamona amaka, Birato. Soteya ka kofenato tohehimatamona amaka, Homa ka me ihi. † **15:17 15.17** Me ka towisawa makari mamawa na me weweyeri tohehemetemoneke. ‡ **15:17 15.17** Me nafi ka towisawa me tati bori oro tohaha me weweyeri tohehemetemoneke.

20 Faya haha kani me hawa hihe ya makari mamawa na me sota na fara hinaka
makari ya me weyeye hinihamematamonaka. Me hekamematamonaka, awa ya me
ba hikanebonaha.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

21 Me yaka na Sireni ka owa me awehemetemoneke, kobo nakehari, Serosarei ya,
kakehinoho Serosarei yabori kari. Inomatamona amaka, Simao, Aresatiri ya Hofo me
famaha me ka abi. Me hiyosematamonaka, Sesowi ka awa tiwa kanehibonaha.
22 Sesowi me towakemetemoneke yama ini Kokota tohaha ya. E tati tone ino amake,
Kokota.
23 Miha atahone ya fi me ketehemetemoneke, Sesowi hifahabonehe, hifarabanihi.
24 Awa ya me ba hikanematamonaka. Sesowi ka makari me ebe nemetemoneke.
Yama me were nemetemoneke, makari me ebe nabone mati.
25 Me hinawanehimatamonaka bahi 9 ya.
26 Awa baki ya yama hani me rawi kana Sesowi tati neme ya awa me nawaneme-
temoneke, Sesowi ka yama hiyara hiri hina me watohabone mati. "Soteo me ka
towisawa amaka", yama hani ati nemetemoneke.
27-28 Yama boboti me famaha me me kanawikimemetemoneke Sesowi beheri ya.
Hinaka kanihina ya owa kawa, hinaka yasoka ya owa kawa, nematamonaka.
29-30 Hawi ya me yaka na me haha hikanematamonaka, me tati me weori na
mati. "Ahi", me ati nemetemoneke. "Fara tiwa tikasomahi, teboro tinahabihabone
tina tiwa, hiri tinamebonaha yama wehe terei na ya. Tikisamahi awa ya", me ati
nemetemoneke.
31 Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me abe
hiyaremetemoneke, Sesowi me haha kana mati. "Me one ta kasome hiwa kasomi
watore awaka fare", me ati nemetemoneke.
32 "Kirisitomona amaka, Ihayeo me ka towisawa. Kikisama naho, kisami e
awabaya, ati e nofawabaya", me ati nemetemoneke. He ya me tabaha me ati yana,
nemetemoneke, he me hora na mati, awa ya me kawana mati.

Sesowi ahabematamonaka.

33 Bai nokorise ya yama kayomemetemoneke, yama nafi. Manakobisa yama soki
fawa nemetemoneke bai weo towawiti ya.
34 Bai terei ne ya Sesowi ha nematamonaka kasiro ya. "Teoso, oko Teoso, himataba
owa tinaharikosine tiri?", ati nematamonaka. Fara me atibisa amake haro: "Erowi,
erowi, rema sabakitani?" ati naro.
35 Haha me naho yabora ati me himitematamonaka. "Ati te mitaho, Eria ino ha
nari", me ati nemetemoneke.
36 Owa kana ni tokome finakiri towakitimematamonaka. Faya esibosa sa nife
hinawanehemetemoneke, awa tati boni ya. Faya ta hikamisamakehemetemoneke,
Sesowi hifahabonehe. "Hine naka. Eria kake ya Eria hiti ya iti e aawa nebanaka", ati
nematamonaka.
37 Sesowi ha ni kite ya ahabematamonaka.
38 Teboro boti ka yama babari kana makari tohaha sibi karehemetemoneke. Neme
ya sibi kari yana na sibi kari kisa sibi kari kobo nisehemetemoneke bofe ya.
39 Saotato me ka hiti waki Sesowi awehimatamonaka, ahabari. "Hehi Teoso biti
tohe awaka hari. Keye amakere", ati nematamonaka.
40 Me fanawi naho nemetemoneke hike ya, Sesowi me kakatoma mati. Maria
Matarena toha, Sarome toha, Maria Tiako ya Yose me famaha me ka ami toha, Tiako
yati.
41 He ya tataba toharawehemetemoneke Karireya ya, he narifarawaro. Me fanawi
one toharawa nemetemoneke, he ya tabakirawaro Serosarei ya.

Sesowi me kamohemetemoneke.

42 Sabato nokosi ka yama wehemetemoneke. Bahi tokehimatamonaka.
43 Yose kake kobo nakehimatamonaka, Yose Arimateya kari, me ka hiti me ka owa tohahari, yama kihahari. Teoso ka towisawa kakibona ka yama Yose nonoki tohehimatamonaka. Habo bayihi Birato aate nematamonaka, Sesowi abowi ta nebonaha he ni ya.
44 Keyemone Birato ati boti ati nematamonaka, Sesowi ahabamataremona ati nari. Saotato mera yoyose aate nematamonaka, Sesowi kaminebonaha.
45 Saotato mera yoyose ati mite ati amosematamonaka, Sesowi abowi Yose itibasehibona ati nari.
46 Yose makari riyo tohaha kanike Sesowi itibase Sesowi rofi kawahematamonaka, makari ya. Hibehimatamonaka yati hoti me wi hinaha ya. Yati nafiha karoro towahame tama noki bori bari kawahamematamonaka yati ya.
47 Maria Matarena ya Maria Yose mati famaha yama me awehemetemoneke, Sesowi foye ka yama.

16

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Sabato nowati ya Maria Matarena toha, Maria Tiako mati toha, Sarome toha, me na e abowi tehene me kanikemetemoneke. Me hekamakiabone me ati nemetemoneke, Sesowi abowi me ketehabone mati.
2 Tomiko ya me bosa na hiba bahi kamaki ne ya me tokehemetemoneke Sesowi temene ya.
3 Me abe hihiyara tosi nemetemoneke. "Hike yati itiraba, e tokiyomiba karo?" me ati nemetemoneke.
4 Me kobo tonama yama me aawa na nokobi howa tokana me awehemetemoneke. Yati nafihemetemoneke, tama noki bori.
5 Me tokiyoma yetene itari me awehemetemoneke, kanihina ka ya, makari sawawa akahari. "Hika", me ati nemetemoneke.
6 Ati yana nematamonaka. "'Hika', te ati rima nahi. Sesowi Nasare ka te siba na te awineke, Sesowi me ba hikanari awa ya. Watamakara ahi. Kitamatasahareka. Yama te aawa nahi, taboro, me hibari karo.
7 Te tokomahi Betiro me ni ya, te tokominamabaya. Tai tohamebonaka te nokosi ya Karireya ya. Te awehibanaka fahi. Fare ati narima nebonaka", ati nematamonaka.
8 Faya tama ya me tasisi na me kana ni tokomemetemoneke, me hoyahoyari kana na mati, yama me kahiyara mati. Yama kamini me watoremetemoneke, me kakome karo.
9 Sesowi yati tohamematamonaka tomiko ya, yama hiba wa ni ya. Maria Matarena hiwibehimatamonaka. Afa hikasomehemetemoneke, hinamati me 7 na me ihi tohaharo.
10 Tokoma he ya tataba mera towasimemetemoneke, me ohi na mati, me yawaha mati.
11 Faya hikaminehimatamonaka me ni ya, kitamari. Hiwehimona hinehimatamonaka. He ati me mitaha he ati me nofaremetemoneke.
12 Yama we one ya hinaka me one famaha sitati beheri ya yaka kanaha me ni ya kobo nematamonaka, noko awi hihiya nawahari.
13 Me kakama hiyara me kamina me ati me hinofaremetemoneke.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

14 Yama we one ya he ya tataba me 11 na me tafaha me ni ya kobo nematamonaka. Mera hora nematamonaka, me one ati me nofara mati, he kitami me awa mati.

15 Ati e nematamonaka ahi: "Te tokahaba teke tabora bara ya yama nafi ya, hiyara
amosa te kaminaba te, me nafi ni ya.
16 Haha owa nonofa me tohawaha me te iibofarisahabone teke, Teoso me
hikasomahabone mati. Te ati me nofara Teoso me hikakohaboneke.
17 Owa nonofa me tohaha yama me namohaboneke fotaharo. Inamati me
toyosemaboneke, owini me hiri ni ya. Me ati hihiya naba me amake.
18 Maka me wataha me tama ni ya, maka kome wataraboneke me ni ya, mera wai
naro. Yama komaha me fawi ya yama kome watarihi naboneke me ni ya. Yama kome
me awaha me mese ya me mani me kakibari ya me amosamaboneke".

Sesowi tokomisehimatamonaka neme ya.

19 E ka Hiti Sesowi Kirisito hiyari fawa ne ya Teoso hekimisamematamonaka neme
ya. Tokome itarimatamonaka Teoso ka kanihina wani ka ya.
20 Me tokehemetemoneke yama nafi ya, Teoso ati me kaminabone mati. E ka Hiti
ati ehene yama me namohemetemoneke fotaharo, he ati me kamina mati. Yama me
awaha yama me hikamina me watohemetemoneke, keye amararo.

Roka
Roka ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Roka ka yama hani kaminematamonaka.

1-4 Teofiro tiwa onofa oke, kasiro ya. Yama hani rawi okine oke, tiwahabonehe. Yama hani tiwaha yama hani tiwi ya tiwati e nabone onahara oke ahi: "Hiyara omitaha amosa awineke", tinahabone tike, oko yama hani tiwaha tiwa. "Keye me hiri ra me awineke, Sesowi me kamina mati", tinahabone tike.

Me one yama hani rawi narawa me amake, Sesowi tamine, me tamaha mati. Me hiwehimata me hikaminate amaka, ota ni ya. Sesowi me awehemete Teoso ati me kakamina tohineke. Me ohiyarahara oke, yama owatoabone owa, oko yama hani amosabone owa.

Teoso nanarifa Yowao kaminematamonaka, watehibanoho.

5 Sasetoti me ka owa Sakaria tohe wiwina tohehimatamonaka, Soteya ya. Soteya ka towisawa inomatamona amaka Eroti. Sakaria Abatia ka notimatamona amaka. Sakaria fati inimetemone amake Isabeo. Isabeo hinakiti inomatamona amaka Arao.

6 Sakaria fati ya famehi me ihi aamosa tohehemetemoneke, fare Teoso ati nima me ihi nabone mati.

7 Me kakahiwa toharemetemoneke. Isabeo kahiwihina na toharemetemoneke. Me fami botokimehemetemoneke.

8 Abariko owa ya Abatia ka noti sasetoti me tohaha Teoso ka yama me ahi nemetemoneke teboro ya.

9 Yama wehe one ya me ati ihi Sakaria tokiyomehimatamonaka teboro baikani ya, wami sari kanehibonaha, Teoso ka wamibonehe.

10 Sasetoti wami sari kanehimatamonaka. Wami sari kane haha me nahokosa me tamaha Teoso me ha nemetemoneke.

11 Faya Teoso nanarifa kakehimatamonaka Sakaria ni ya. Wehimatamonaka, fara wami sasari kana beheri ya.

12 Teoso nanarifa Sakaria awe habo si tonehimatamonaka. Teoso nanarifa nakomehimatamonaka.

13 Teoso nanarifa ati yana nematamonaka. "Sakaria kakomerima tinahi. Tiwati Teoso mitehimona ati nareka, ha tinahari. Teoso ati ehene Isabeo inamatewe nawataboneke, tikataobonaha. Ino ha tinehibonaka, Yowao tohehibonaka.

14 Yayai tinahabone tike. Me one yayai, naboneke, inamatewe wate karo, me tamaha mati.

15 Inamatewe Teoso hinofatehiba amaka. Fi fawarihi, kasasa fawarihi, tehibonaka. Teoso Kanamori kitehibonaka he ni ya, foyasa ne ya mati tori ya, watehibanoho. Teoso Kanamori kitehi sawitehibonaka he ni ya.

16 Me ati boti namosawahamehiba amaka, me tamaha mati, Ihayeo mati. Faya Teoso me nofawaboneke.

17 Tokehibonaka, Teoso nokosi ya. Fare Eriyamatamona nima nebonaka, kitahari, Teoso Kanamori ehene. Ati me himite ka me makiti matehe me nofawaboneke. Me ihi hiyara me one ati me kamitaboneke waha, me ihi amosa me ati. Mera hawa tonihebonaka, Teoso ka me tohawabone mati", Teoso nanarifa ati nematamonaka.

18 Sakaria ati yana nematamonaka. "Keye amarini? Ota kahiwaba ota ama?" ati nematamonaka. "Bote ama oke. Oko yibote bote tohinima ke bisa".

19 "Kabirieo ama oke", Teoso nanarifa ati nematamonaka. "Teoso ya fafama ama oke. Teoso owa yosehi okine oke, tiwa ni ya, tiwa ohiyarahabone owa, hiyara amosa tiwatoabone tiwa.

20 Owati timitahi haro. Owati tikasawaria tiwati yana ni watomarahabone tike mata. Manakobisa tikatao wate ya tiwati yana ni watomatasahaba ama tike. Owati amosate ama oke. Yama owatote ama oke", ati nematamonaka.
21 Me nahokosaha Sakaria me noki nemetemoneke. "Himata ebe ne kamakabote rara?" me ati nemetemoneke.
22 Sakaria kiyomame mera hiyarebona ati yana ni watorematamonaka. "Sakaria inamati awehino tohe awaka, teboro baikani ya", me ati nemetemoneke. Sakaria ati yana ni watore hine ya yama yofi nematamonaka, yehe ya.
23 Yama wehe one ya Sakaria yama ahi ni hawa tohematamonaka, teboro ya mata. Tokomematamonaka, fare taboro ya mata.
24 Yama wehe one ya Isabeo nabati weye nemetemoneke. Nabati weye na wawahiya tohehemetemoneke, yobe toro ya. Hinaka abariko siko nematamonaka, wahiyaro, yobe toro ya.
25 "Teoso ati ehene onabati weye one oke, Teoso owa nofe kari. Owa me haha kanamarahabone oke", ati nemetemoneke.

Teoso nanarifa Sesowi kamina nematamonaka, watehibanoho.

26 Isabeo nabati weye ni ka abariko 6 ne ya Kabirieo Teoso hiyose tokehimatamonaka, Maria tabori ya ahi Nasare ya. Karireya ka sitatimetemone amake Nasare.
27 Yose fatibonemetemone amake, Maria. Yose hitihabone hina ati amosemetemoneke, Kabirieo ati watare ya mata. Yose Tafi ka notimatamona amaka. Maria atonametemone amake, me ahi hiraharo.
28 Kabirieo tokiyome ati yana nematamonaka.
"Maria afa ama ti? Maria Teoso tiwa nofaka. Teoso sawika tiwa ni ya", ati nematamonaka.
29 Maria Teoso nanarifa ati mitaha ati boti yama nima nemetemoneke. "Himata nima ati nara?" ati nemetemoneke.
30 "Maria watorima tinahi, Teoso tiwa nofehi tiwa", ati nematamonaka.
31 "Maria owati timitahi haro. Tinabati weye naba ama tike. Tikatao nehiba ama tike. Ino te nawatebonaka, Sesowi tohehibonaka.
32 Kitatehibonaka. 'Okatao amaka', Teoso ati nebonaka.
33 Ihayeo me ka towisawabona amaka, Teoso ati ehene. Fare Tafi namatamona nima nebonaka. Tafi Ihayeo me ka towisawa tohibehimatamona nima nebonaka. Yako ka noti me ka towisawa tohatehiba amaka. Ihayeo mera kakatomi fawa rihi tehiba amaka", ati nematamonaka.
34 Maria ati e nemetemoneke ahi: "Owa me ahi nofara ama oke. Himata nima onaha okatao nehiba ama ori?" ati nemetemoneke.
35 "Teoso Kanamori kisehibonaka tiwa ni ya. Teoso kiti baforine ya tiwahabone tike. 'Inamatewe Teoso biti tohe awaka. Fare Teoso nima te amaka', me ati naba me amake.
36 Maria owati timitamata. Ati hine ka Isabeo bote tohaha nabati weye narake. Me ati e nibaha me amake ahi, 'Isabeo kahiwateraba amake', me ati na me amake. Nabati weye ni ka abariko 6 tohaka waha.
37 Teoso yama nafi watote amaka, kitahari", Kabirieo ati nematamonaka.
38 "Ee fara tiwati nima onahabana oke", Maria ati nemetemoneke. "Teoso nanarifa ama oke", ati nemetemoneke.
Faya Teoso nanarifa fawa nematamonaka.

Maria Isabeo yaka nemetemoneke.

39 Yama wehe one ya Maria yana tona tokomakekabote nemetemoneke, sitati one ya, Yota ka sitati ya, seha ya.
40 Maria kobo towitia tokiyomehemetemoneke, Sakaria ka yobe ya. Faya Isabeo haha nemetemoneke.

41 Maria ati Isabeo mitaha nabati inamatewe tai hinehemetemoneke. Teoso
Kanamori kitehimatamonaka, Isabeo ni ya.
42 Isabeo ati kitehemetemoneke. "Maria Teoso tiwa nofaka, ha tiwa ta. Me fanawi
one Teoso nonofa raba ka. Teoso inamatewe nofa, naka hari, tinawatehibonaha.
43 Ha owa yama owatora owa ni ya tikine tike, Teoso tiwa yosehino tiwa. Oko Hiti
mati ama tike.
44 Aya tiwati omiti ya inamatewe onabati tai ne amaka, yayai nari.
45 Teoso tiwa nofaka, tiwati amosani tiwa, Teoso ati tamine timitani tiwa", ati
nemetemoneke.

Maria Teoso tahi kayakemetemoneke.

46 Maria ati e nemetemoneke ahi: "Owati boti e ke ahi: 'Teoso amosaka', onaha
47 owati boti yayai nineke, Teoso owa kasome owa.
48 Ohonaraha otaminahamone me ati naboneke waha Teoso ati ehene. Me ati e
naboneke ahi: 'Teoso hinofa hikeni', me ati naboneke. 'Teoso hinofemete amake', me
ati tehaboneke, me yanamakeha mati.
49 Owa kasomaka, kitahari, e nima rari.
50 Teoso ehene e tehi amaka ahi: Teoso ati e nonofa era nofate amaka. Teoso yahi
fawa tere amaka.
51 E ka one yama me watohamone me ati na Teoso mera katomareka, kitahari. Me
kana ni tokarikosaharake, me kitamara mati, Teoso ehene.
52 E ka one towisawa me tohaha towisawa me tohamaraboneke, Teoso ati ehene.
Me one yama me watora yama me watoaboneke, Teoso ehene.
53 Me fimiha me tafebone Teoso ta nareka. Me one ta yama me kihaha Teoso ni ya
yama me kanika me ka yamabone Teoso ta rareka.
54 Ihayeo mera kasomareka waha. Ihayeo Teoso nanarifa me amake. Mera
kasomareka, hibati ka atimata fawa nire kari.
55 Hibati ya e ka iti boteri mera hiyarematamonaka. Abarao hiyara, me one
hiyara, nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi: 'Tera owakatomatehaba ama oke.
Te ka noti me owakatoma, otehaba ama oke', Teoso ati nematamonaka", Maria ati
nemetemoneke.
56 Maria ka abariko terei nematamonaka, Isabeo tabori ya. Manakobisa Maria
tokomemetemoneke, fara tabori ya.

Yowao watehimatamonaka.

57 Yama totoyabo kawahi ya Isabeo tori kome yana tona biti watehimatamonaka.
58 Sakaria wini yabore ka me toha, fara me one toha na, hiyara me mitaha me ati e
nemetemoneke ahi: "Teoso Isabeo nofe awaka", me ati nemetemoneke. Isabeo yayai,
me one yayai, nemetemoneke, me winaha mati, Isabeo wini yabori ya.
59 Yama wehe 8 ni ya me kakehemetemoneke, Sakaria ka yobe ya, inamatewe sowiri
ataro kote me wisi nakosabone mati. Inamatewe inobona me nawatabone me ati
nemetemoneke. "Sakaria tohehibanaka. Fare bati ino ya ino tohehibanaka", me ati
nemetemoneke.
60 Mati ati hiyaremetemoneke. "Sakaria toharebanaka. Yowao tohehibanaka", mati
ati nemetemoneke.
61 "Te one me ka owa ino e neba watakara ahi", me ati nemetemoneke.
62 Faya bati me aate hinehimatamonaka, ati me himitebonaha. Me ati watareme-
temoneke, hine ya yama me yofi nemetemoneke, me yehe ya.
63 Yama hani rawi kabona ka awa baki ati nematamonaka. Yama hani rawi
kane ati e nematamonaka ahi: "Yowao amaka", ati nematamonaka. "Hika", me ati
nemetemoneke, Yowao ino me nofara mati.
64 Sakaria yama hani rawi kane ya ati yana namehimatamonaka tasa, Teoso ati
ehene. Ati yana ne Teoso kahiyarehimatamonaka.
65 Me kakomehemetemoneke.

66 Hiyara me kaminemetemoneke me one ni ya, me wina mati, sitati yabori ya. Hiyara me mita me ati boti yama kaminemetemoneke. "Himata nima Sakaria biti ehene neba amara, Teoso ya famahari?" me ati boti ati nemetemoneke.

Sakaria Teoso ati kaminematamonaka.

67 Teoso Kanamori kitehi sawihimatamonaka, Sakaria ni ya. Makoni ati yana nematamonaka, Teoso ati kaminari.
68 "Ihayeo me ka Teoso amosaka kasiro ya, era kasomari.
69 Teoso ati ehene e ka owa kakehinoka, era kasomebonaha, Tafi ka noti.
70 Teoso ati kakamina me hikaminehimatamona amaka hibati ya, Teoso ati me kamina mati.
71 Era me nofara mera mowa nebona ati nematamonaka, era kasomebonaha.
72 E ka iti boteri mera hiyarematamonaka. Ihayeo mera kasomatehibona ati nematamonaka.
73 "Fara owati nima owehene te ama oke. Keye amakere", Teoso ati nematamonaka, Abarao mera hiyarari, e ka iti boteri mati.
74 Teoso era kasomatehibona ati nematamonaka. Teoso era kasome ya yawa e nakomeri ya Teoso e narifawahatehabone Teoso ati nematamonaka.
75 E amosawahatehabone eke, Teoso ni ya. Fare Teoso nima e nawahatehabone Teoso ati nematamonaka, fara yama wehe nima", Sakaria ati nematamonaka.
76 "Okatao Teoso ati kakamina tihatehaba ama tike. Tai tihahabone tike Teoso nokosi ya, hawi tinamosahabone tiwa, Teoso hawinebonaha.
77 Tiwati me miti ya me ati e naboneke ahi: 'Teoso era kasomaka. Teoso ati somawamaka waha', me ati naboneke, yama hiyara me hiri na mati.
78 Teoso yahehibonaka, e ni ya, e kawahi ya, fara Teoso ka yama wehe ya.
79 Teoso ka yama wehe kamaki ya yama soki ya me nahoha me nahohaboneke yama wehe ya. Me ahabinima na me kitamawahaboneke. Hawi amosa yofi kanehibonaka, e amosawahibone karo", Sakaria ati nematamonaka.
80 Yowao yanawahe yama watohi wiwina tohehimatamonaka yama honara ya, yama noki nari, hiwa namohibonaha Ihayeo me ni ya.

2

Sesowi watehimatamonaka.

1 Me nafi ka towisawamatamona amaka, Sesa Akosto. Mera yosehimatamonaka, me nafi ini me rawi narawabone mati,
2 me me tomi hikanabone mati, me nafi ini watara mati mata, babeo ya. Kirino Siria me ka towisawa tohehimatamonaka, Sesa ati ehene.
3 Me tokomarawemetemoneke, fara me ka iti me taborimetemone ya, me ini me rawi nabone mati fahi.
4 Yose yana tonehimatamonaka, Nasare ya Karireya ka sitati ya. Tokehimatamonaka, Berei ya. Soteya ka sitatimetemone amake, Berei. Tafi taboromatamona amaka, Berei. Yose Tafi hinaka noti tohe ka Yose tokehimatamonaka, Berei ya.
5 Yose Maria ya famehi me towakemetemoneke, Berei ya. Maria Yose fatibone nabati weye nemetemoneke.
6 Berei ya me kobo tokowitia tori kome yana tonehemetemoneke.
7 Faya biti watehimatamonaka, biti taiti. Rofi hikawe hibehimatamonaka, bowi me tafe wiye ya, yobe me kihari karo, me tamaha me ihi, Berei ya me kakehani mati.

Teoso nanarifa Sesowi wati me kaminemetemoneke, ofeya nanarifa me ni ya.

8 Bere yabori ya me nahohemetemoneke, ofeya me kakatomarawaha mati, kabo ya, masiri boti ya, yama soki ya.

9 Faya Teoso nanarifa kakehimatamonaka me ni ya. Teoso ka yama oye firi nisehemetemoneke, fara me naho ka yama ya. Me kakomemetemoneke kasiro ya.
10 "Te kakomeriyahi. Hiyara amosa te mitahi", ati nematamonaka. "Hiyara te ka one me miti ya me yayai naba me amake, me nafi.
11 Hiyara amake haro: Kirisito watahareka, Tafi taboromatamona ya. Te ka towisawatebona amaka. Tera kasomatehiba amaka.
12 Te towasiwitiba amaka, forehari, bowi me tafe wiye ya, rofi kawahari makari ibe ya. Bowi me tafe wiye ya forehi te towasiwiti ya 'Efe amaka hari', te ati naba teke", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
13 Ohari kakibehi manakobisa me tamaha me ya tabawehimatamonaka. Teoso me kahiyaremetemoneke.
14 Me ati e nemetemoneke ahi: "'Teoso amosaka', ota ati na otake, neme ya. Teoso amosabisaka te ni ya, bofe ya te winaha te bisa. Teoso tera nofaka", me ati nemetemoneke.
15 Faya Teoso nanarifa me tokomemetemoneke neme ya. Ofeya nanarifa me abe hiyararawemetemoneke.
"Hima e tokomibeya Berei ya. Yama e awibeya, me hikaminaharo, Teoso ati ehene", me ati nemetemoneke.
16 Faya me tokomemetemoneke kita ya. Maria me wasihemetemoneke Yose ya famaharo. Inamatewe forehimatamonaka bowi me tatafa ya.
17 Inamatewe me awaha Teoso nanarifa me ati me kaminemetemoneke, inamatewe me kamina mati.
18 Ofeya nanarifa me ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke.
19 Maria ta yama wati nawahemetemoneke.
20 Ofeya nanarifa me fari tonamemetemoneke, Teoso me kahiyara mati kasiro ya. "Fare inamati ati nima yama naharake, e awaharo", me ati nemetemoneke.
21 Yia 8 na ahabi ya inamatewe sowiri ataro kote me wisi nemetemoneke. Ino me hinawatehimatamonaka. Sesowi tohehimatamonaka. Maria nabati weye namatari ya inamatewe inobona Teoso nanarifa hitihi fare ino tohasa nematamonaka.

Sesowi me towakamehemetemoneke, teboro ya Serosarei ya.

22 Yama totoyabo raba ni ya me hekematamonaka Serosarei ya, me hinamobonaha Teoso ni ya. Monowi me me tabasi nemetemoneke, me me ta hina mati Teoso ni ya, me amosawahamibone karo Teoso ni ya, inamatewe wati nowati ya. Mowisei ati e te amaka hinaka yama hani karo.
23 Teoso Mowisei yosehimatamonaka, yama hani e nabone ati nari ahi:

"Te ka matehe makiti taiti Teoso ka meboneke".

24 Monowi me famaha me me ta nabone me ati nemetemoneke, me me tabasi hinahabone mati, Teoso ka mebone mati, Teoso ka yama hani ati ihi.
25 Me ka owa Simiao tohehi winehimatamonaka Serosarei ya. Ehene aamosa tohehimatamonaka. Teoso noki nematamonaka Ihayeo mera kasomebonaha.
26 Teoso Kanamori sawihimatamonaka he ni ya. Teoso Kanamori aate hinibehimatamonaka. Teoso ka Kirisito awatehibona hinehimatamonaka, ahabamatare ya afa yama ya.
27 Teoso ati ehene tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Tokiyome Sesowi bati me hekamakimatamonaka efe yobe ya, Simiao sawi ka yobe. Haha yama Mowisei hikamina me hiri nabone me ati nemetemoneke.
28 Simiao Sesowi tiwa nematamonaka. Teoso amosemona Simiao ati nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi:
29 "Teoso yayai oke waha. Tiwati ihi okomabone oke ohababa owa.

30 Owahareka, otara kakasomabonaha.
31 Tiwati ihi me hiwatehiba amaka, me nafi.
32 Efe yama oye nima tehiba amaka, tika yama me awibone karo, me nafi, soteo me amara mati", ati nematamonaka.
33 Faya bati mati me na Simiao ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke.
34 Teoso mera kakatomehibona Simiao ati nematamonaka. Faya Maria hiyarematamonaka.
"Maria hehi inamatewe yanehi nafi ya ati ehene Ihayeo me one amosaba me amake, me tamaha mati. Ihayeo me one ta me ni ya yama hiyara kakehaba amake, ehene. Efe Teoso ati kamine ya me tamaha me hikakotehiba amaka.
35 Ha tiwa bisa kokoriri tinahaba ama tike kasiro ya. Mera kaminatehiba amaka, me tamaha me ati boti me wati nawaha mati", ati nematamonaka.
36 Fana one Teoso ati kakamina tohahani kobo nakehemetemoneke, Ana tohaharo, me ni ya. Ana ate Ase tohehemetemoneke. Bati inomatamona amaka Fanoweo. Ana bote tohehemetemoneke, hinaka ano 84 tohehemetemoneke. Fani ka hinaka ano 7 nemetemoneke, maki ya fami karo.
37 Winawemetemoneke ohariaro. Hinaka ano tamehemetemoneke, oharia winaharo. Fara sawi totoha tohehemetemoneke teboro wari ka yama ya, ayakaro, Teoso tahi hiri naro. Hine nafimirima na Teoso haha tohehemetemoneke. Yama wehe ya sawi fara toha, yama soki ya fara sawi toha, nemetemoneke teboro wari ka yama ya.
38 Ana kamakia Sesowi awaha ati yana nemetemoneke. "Teoso faya amake", ati nemetemoneke, Sesowi ehene. Faya fara Sesowi tamine kamini totoha tohehemetemoneke, fara me one ni ya, Teoso me noki na mati, Serosarei ka mera kasomebonaha.
39 Faya me hawa tohehemetemoneke, yama nafi me hiri na mati, Teoso hikaminaharo hinaka yama hani ya. Faya me kamehemetemoneke Karireya ya, fara me ka sitati ya Nasare ya.
40 Faya inamatewe yanawe kitawematamonaka. Yama nafi watohimatamonaka. Amosematamonaka Teoso ehene.

Sesowi sawihimatamonaka, teboro ya.

41 Fara ano nima Sesowi bati mati me na me tokomaki fara totoha tohehemetemoneke Serosarei ya, Basikowa ka ayaka ya.
42 Sesowi ka ano tosi na me tokomatasemetemoneke ayaka ya.
43 Ayaka ahabi ya me kama Sesowi tosawikosematamonaka Serosarei ya. Me hiwatorematamonaka.
44 Sawihimona me hinehimatamonaka fara me one ni ya. Me yaka kana bahi toke ya Sesowi me siba nemetemoneke fara me one me baikani ya.
45 Me hiwasirematamonaka.
Me fari tokanamemetemoneke Serosarei ya, Sesowi me siba nabone mati.
46 Yama wehe famaha ahabi ya me hiwasimatamonaka, sawihinoho teboro wari ka yama ya. Itarimatamonaka borofeso me baikani ya. Me ati kamitematamonaka, mera aate nari.
47 Ati me himite "Yama watoka kasiro ya", me ati nemetemoneke, me nafi.
48 Faya Sesowi bati mati toha na me hiwe "Hika", me ati nemetemoneke.
Mati ati yana nemetemoneke. "Okatao himata hiri tine tiri hiyararo ota ni ya? Abi ya ota fama tiwa ota siba nineke, fawa tina tiwa", ati nemetemoneke.
49 "Himataba owa te siba rini? Owa te watorani te awine, osawia owa okobi ka yobe ya?" ati nematamonaka.
50 Sesowi ati me watoremetemoneke.
51 Sesowi ya me totabamehemetemoneke Nasare ya. Fara hiri hinahabone me hinaha nima ehene nematamonaka. Mati wati hiwahematamonaka.

52 Sesowi yanehi yama watohimatamonaka. Teoso hinofematamonaka. Me nafi Sesowi me nofehemetemoneke.

3

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.

1 Yowao winehimatamonaka me winari ka yama ya, Teoso ati wasihari. Homa ka towisawa inomatamona amaka Tiberio Sesa. Tiberio towisawa tohe ka ano 15 na Yowao Teoso ati wasihimatamonaka. Soteya ka kofenato Bosio Birato tohehimatamonaka. Karireya ka towisawa Eroti tohehimatamonaka. Itoreya ya Tarakoniti famaha ka towisawa Firibi tohehimatamonaka, Eroti nisori. Abireni ka towisawa Risanio toha, nematamonaka.

2 Anania ya Kaifa me famaha sasetoti ehebote memetemone me amake. Yowao Sakaria biti tohahi Teoso ati wasihimatamonaka, yama honara ya.

3 Yaka nawaharehimatamonaka faha Sotao toha witi ka yama ya, me nafi hiyarari. "Te ehene hiyara te ehene te nofamarahaba teke. Te batisa, nabone teke, Teoso ati somawamabona karo", ati nematamonaka, me narabi nima nari.

4 Yama hani ati e te amake ahi, Teoso ati kakamina Isaiya tohehi ka yama hani karo:

"E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso hawinebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha.

5 Yama nafi ka wami kokowawa na kamowamaboneke, homi amosabana. Yati nafi nemehamarawaraba amake. Hawi kehoho kawaha yai tokanaba amake waha. Hawi hoti naha isohaba amake.

6 Me nafi Teoso mera kasome me me awahaba me amake', ati nareka",

Isaiya ka yama hani ati te amake.

7 Yowao ni ya me tokomemetemoneke, me hihibofarisabone mati. He ni ya me kamaha me aate hinehemetemoneke. "Ha te maka biti me te amake, maka komaharo. Hike te narabo nima rano, te kana nawahabone te, Teoso tera kosi rebona te? Teoso te watoha te awineke, mera kosi nebona ati nari, me ihi hiyara mati.

8 Te ehene hiyara te nofamaramone te ati na, yama amosa te hiri nawahahi waha. Te ati boti e rabone teke ahi: 'Abarao ka noti me ota amake', te ati rima nahi. Abarao ka noti mebone mera Teoso nofe ya Abarao ka noti mebone mera hiri nebonaka yati ya, so tosaharo ahi.

9 Teoso bari tama ni hawa toe awa ka nebonaka hibayata ya, awa boni hiyararo. Ka hini ya koro hiwitiaboneke yifo hiri ni ya", ati nematamonaka.

10 Yowao he ya tataba me amara he me aate nemetemoneke. "Yowao himata ota hiri ribe?"

11 "E ka owa makari famaha kihehi owa hora kasarebonaka. E ka owa yamata kihehi yamata kayawarihi, nebonaka", ati nematamonaka.

12 Me one kamakiemetemoneke he ni ya me hihibofarisa hinahabone mati, yinero yayaba mati, yinero me ta nabone mati Homa ka me ka yinerobonaha. Himata ota hiri ribe? me ati nemetemoneke.

13 "Yinero te fiya toniharahabone teke te yabahari. Fare yowabona me hine ka yama ya yowehibonaka", ati nematamonaka.

14 Saotato me kamakia me aate hinehimatamonaka. "Himata ota hiri ribe ha ota?" me ati nemetemoneke.

"Me te keyeharahabone teke, me ihi hiyaramone me kibehabone te ati na te. Me one ka yinero te yabarabone teke, te hamaha te. Te ka yama ahi ni manakone faya tohahaboneke fahi".

15 Me abe hiyaremetemoneke, me nafi. "Yowao Kirisito tohe awane?" me ati boti ati nemetemoneke.
16 Yowao mera hiyarematamonaka, me nafi. "Ha owa tera oobofarisine oke faha ya hine ya. Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha owa. Hehi narifi owato okara, owehene amosara owa. Teme borone katisi owato okara ha owa, owehene amosara owa. Tera batisa neba amaka Teoso Kanamori ya. Tera batisa, neba amaka yifo hiri ni ya.
17 Tiriko kekero kana tama naka, hinaka tiriko namosebona ati nari. Hinaka tiriko nafi namosebonaka, hobokori nafi ahababonehe. Tiriko namosi ahabe ya tiriko tonihebonaka yobe ya. Hobokori sari hikana hinaboneke yifo ya, yifo owihinateraro".
18 Yama tamaha kaminematamonaka me ni ya, mera hiyarari, hiyara amosa kaminari me ni ya.
19 Efe Eroti hora nematamonaka, yama hiyara hiri nari, anoti fati Erotia tohaha ihawahari. Eroti ka yama hiyara tamaha ihi Yowao hora, hinehimatamonaka.
20 Eroti ati ehene Yowao foyehimatamonaka. Afa yama Eroti hiri hina hiyaremetemoneke kasiro ya.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.

21 Me nafi iibofarisi ya Sesowi ibofarisi sawi nematamonaka. Me iibofarisi nowati ya Sesowi ibofarise Teoso ha ne ya neme hine naha kanemetemoneke. Neme hine naha kanaha ya
22 Teoso Kanamori kisehimatamonaka Sesowi ni ya. Kobo nematamonaka okoko nima nari. Neme ya Teoso ati saihimatamonaka. "Okatao ama tike. Tiwa onofa oke. Tiwehene amosake owa ni ya", ati nematamonaka.

Sesowi hinakiti me inimetemone amake.

23 Sesowi ka ano 30 toha Teoso ati kamini yana tonehimatamonaka. Sesowi Yose bitimona me hinehimatamonaka. Yose batimatamona amaka, Eri.
24 Eri batimatamona amaka, Mataha.
Mataha batimatamona amaka, Refi.
Refi batimatamona amaka, Meoki.
Meoki batimatamona amaka, Yanai.
Yanai batimatamona amaka, Yose.
25 Yose batimatamona amaka, Matatia.
Matatia batimatamona amaka, Amosi.
Amosi batimatamona amaka, Naho.
Naho batimatamona amaka, Esiri.
Esiri batimatamona amaka, Nakai.
26 Nakai batimatamona amaka, Mahati.
Mahati batimatamona amaka, Matatia.
Matatia batimatamona amaka, Semei.
Semei batimatamona amaka, Yose.
Yose batimatamona amaka, Yota.
27 Yota batimatamona amaka, Yowanaha.
Yowanaha batimatamona amaka, Hesa.
Hesa batimatamona amaka, Sorobabeo.
Sorobabeo batimatamona amaka, Saratieo.
Saratieo batimatamona amaka, Neri.
28 Neri batimatamona amaka, Meoki.
Meoki batimatamona amaka, Ati.
Ati batimatamona amaka, Kosaha.
Kosaha batimatamona amaka, Eomataha.
Eomataha batimatamona amaka, Eo.
29 Eo batimatamona amaka, Sesowe.

Sesowe batimatamona amaka, Eriesa.
Eriesa batimatamona amaka, Sorihi.
Sorihi batimatamona amaka, Mataha.
Mataha batimatamona amaka, Refi.
30 Refi batimatamona amaka, Simiao.
Simiao batimatamona amaka, Yota.
Yota batimatamona amaka, Yose.
Yose batimatamona amaka, Yonaha.
Yonaha batimatamona amaka, Eriaki.
31 Eriaki batimatamona amaka, Meria.
Meria batimatamona amaka, Mena.
Mena batimatamona amaka, Matata.
Matata batimatamona amaka, Nataha.
Nataha batimatamona amaka, Tafi.
32 Tafi batimatamona amaka, Sese.
Sese batimatamona amaka, Obeti.
Obeti batimatamona amaka, Bowasi.
Bowasi batimatamona amaka, Sara.
Sara batimatamona amaka, Nahasoho.
33 Nahasoho batimatamona amaka, Aminatabi.
Aminatabi batimatamona amaka, Atimihi.
Atimihi batimatamona amaka, Ahini.
Ahini batimatamona amaka, Esiroho.
Esiroho batimatamona amaka, Faresi.
Faresi batimatamona amaka, Yota.
34 Yota batimatamona amaka, Yako.
Yako batimatamona amaka, Isaki.
Isaki batimatamona amaka, Abarao.
Abarao batimatamona amaka, Terahi.
Terahi batimatamona amaka, Nakoho.
35 Nakoho batimatamona amaka, Seroki.
Seroki batimatamona amaka, Hakao.
Hakao batimatamona amaka, Fareki.
Fareki batimatamona amaka, Ebe.
Ebe batimatamona amaka, Sara.
36 Sara batimatamona amaka, Kainaha.
Kainaha batimatamona amaka, Ahafakisati.
Ahafakisati batimatamona amaka, Sehe.
Sehe batimatamona amaka, Nowe.
Nowe batimatamona amaka, Rameki.
37 Rameki batimatamona amaka, Metosarehe.
Metosarehe batimatamona amaka, Enoki.
Enoki batimatamona amaka, Sareti.
Sareti batimatamona amaka, Marerehe.
Marerehe batimatamona amaka, Kainaha.
38 Kainaha batimatamona amaka, Enosi.
Enosi batimatamona amaka, Seti.
Seti batimatamona amaka, Atao.
Atao batimatamona amaka, Teoso, Teoso hiri hine kari.

4

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.

1 Sesowi ni ya Teoso Kanamori nafihimatamonaka waha. Sotao ya yana tone
tokomematamonaka. Teoso Kanamori ati ehene tokehimatamonaka yama honara
ya,
2 wehibonaha fahi. Satanaisi fare hiyari hihehimatamonaka yama hiyara hiri
nebonaha. Amo ni 40 tohehimatamonaka we karo me winari ka tabora hinita ya,
tafarihi, nari. Yama wehe 40 na ahabi ya fimi hiwasimatamonaka.
3 "Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yati tinihawahahi, bao
tohahabana", Satanaisi ati nematamonaka.
4 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Bao kabi e ohari ya e amosatera amake',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
5 Satanaisi Sesowi towakamematamonaka yama nemeha ya. Yama nemeha ya
hekame hinamomatamonaka me nafi ka tabora ya. Wami nafi namohimatamonaka
Sesowi ni ya.
6 "Me nafi ka towisawa tihahabana tike owati ihi. Me yoyose tiha, me ka yama nafi
tihawa, tinahabana tike, owati ihi. Keye amakere, oko yama nafi amake. Ta ni onofi
ya ta onahaboneke.
7 Owa tinofi ya me nafi ka towisawa tihahabana tike. Owa tinofi ya tika yama haha
nahaboneke me ka yama", ati nematamonaka.
8 "Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Teoso ohari nokosi ya te foro nabone teke. Teoso narifi te ohari nabone teke',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
9 Faya hekamematamonaka Serosarei ya. Hekame hinawarehimatamonaka teboro
tati nemehe ya.
"Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yora tinisahi bofe ya.
10 Yama hani ati e te amake ahi, me rawi hinehemete:

'Teoso he nanarifa mera yosehibonaka, tiwa me kakatomahabone mati.
11 Tiwa me itimisahaboneke, titeme karimarahabone tiwa yati ya',

ati te amake", Satanaisi ati nematamonaka.
12 "Yama hani nake ati e naro ahi:

'Tika Teoso e ka Hiti tohe totomi tirahabone tike',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
13 Sesowi totomi ni fawa ne ya Satanaisi tokomematamonaka mata.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.

14 Teoso Kanamori nafihimatamonaka Sesowi ni ya. Tokomematamonaka Karireya
ya. Sesowi tamine me kaminemetemoneke haha me nafi winaha me ni ya, yama
yabori ka me ni ya.
15 Mera kanawanematamonaka sinakoka ya. Me abe hiyara amosemona me
hinehimatamonaka.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

16 Tokomematamonaka Nasare ya, fare yanamatamona ka tabora ya. Fara
sabato nima tokomi nematamonaka sinakoka ya. Nasare ya kobo toname ya

tokoma, nematamonaka sinakoka ya sabato ya. Warematamonaka, yama hani ati yabebonaha.
17 Isaiya ka yama hani me ta nemetemoneke he ni ya. Yama hani se kawahe siba hinemetemoneke.
18 Ati hiyaba ati e nemetemoneke ahi:

"Teoso Kanamori ehene ohi ka hiyara amosa okominahabone oke me honara me ni ya. Haha me kibeha me kibemarabone onahabone ati nareka. Ati ehene me noki awatera me ohiyarahabone oke me noki awamibone karo. Haha me one me hinofara me onarifahabone oke, ati ehene.
19 Owati e nabone ati nareka ahi: Afa ano ya Teoso amoseba amaka e ni ya",

Sesowi ati nematamonaka, yama hani ati yabahari.
20 Yama hani boko kawahame yama hani ta tokanamematamonaka tasa. Itaririse-matamonaka. Me nafi hekatomematamonaka, ati me himitebonaha. Kakatomi me hinofematamonaka, ati me noki hinahari.
21 Hiyari yana tonematamonaka hibayata ya. "Afa yama amake haro, yama hani kaminimete ka yama", ati nematamonaka.
22 Me nafi hikahiyarematamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke. "Ati amosate amaka hari mata ya. Yose biti amare?" me ati nemetemoneke.
23 "Te ati e naba te awineke ahi, ata te hiri na te. 'Metiko ama tirini? Fara tiwa tikasomahi', te ati naba te awineke. 'Kafanao ya fara yama hiri tinaha hiri tinahabone tike ahi, fara titaboro ya tasa', te ati naba te awineke.
24 E ka owa Teoso ati kakamina tohe me one ati hinofatere amaka, fare taboro ka mati. Keye amakere.
25 Hibati ya faha kaki fawa nemetemoneke. Hinaka ano terei nemetemoneke kote ya. Me nafi fimihemetemoneke, yamata watari karo, kabahabana. Teoso Eria yosehimatamonaka Sito ka me ka fanawi ni ya, sitati Sarebita ya, haha fana maki watamarahari.
26 Teoso hiyoserematamonaka fanawi ni ya Ihayeo tohaharo. Me fanawiri tamehemetemoneke Ihayeo me fanawiri, me makiti watamara mati.
27 Teoso ati kakamina Ariseo tohe Nama nakitama, nematamonaka, Teoso ati ehene, ataro komene awahari. Nama Siria kamatamonaka. Ihayeo me tamehemetemoneke, me atari kome me awaha mati. Me ta Teoso mera nakitamarematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.
28 Sesowi ati me mita me nafi hamehemetemoneke, me kibeha mati sinakoka toro ya.
29 Me nahorimisa Sesowi me towakamemetemoneke sitati beheri ya, atami beheri ya, me koro hinisehibonaha bofe ya.
30 Me koro hinisebona me hine fari namehimatamonaka me baikani ya. Tokomematamonaka, mera fiya tonamari.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, inamati hinarabikari.

31 Tokomematamonaka Kafanao ya, Karireya ka sitati ya. Sabato one ya mera kanawanematamonaka.
32 "Hika", me ati nemetemoneke, Sesowi ati me mita mati, me one ati nima ati re karo. Me one ati me kamina Sesowi ta ati kaminematamonaka, fare.
33 Me ka owa sinakoka toro ya itari kiya kanematamonaka inamati ehene.
34 "Hika, Sesowi Nasare ka tihaha himataba otara ahi tine tiri? Otara tinahabihaba tiwa awine ti? Tiwa owato oke. Teoso tiwa yosehino ama tike, me tikasomahabone tiwa. Efemata ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", ati nematamonaka.

35 Sesowi ati ehene ati fawa nematamonaka. "Tiwati watarima nahi. Sa tisaho", ati
nematamonaka. Hinamati sa hise sonehimatamonaka bofe ya, me baikani ya. Hihiya
niba wataremamatamonaka.
36 Me nafi ati boti yama kaminemetemoneke, me abe hiyara mati. "Himata amari?
Ati kite awane. Makoni me inamati tokomineni, ati ehene", me ati nemetemoneke.
37 Faya tamine me hikamina hiwaharehimatamonaka haha tabora nafi ya.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.

38 Sesowi tasi tonematamonaka sinakoka ya. Tokomematamonaka Simao ka yobe
ya. Simao fati mati yama kome awaha ihi Sesowi me aate nemetemoneke, he
kasomebonaha.
39 Sesowi tokomakematamonaka afa ni ya. Yama kome Sesowi e nihimatamonaka.
Yama kome fawa nemetemoneke, ati ehene. Hibati ya yana namisamemetemoneke,
mera narifabanihi.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.

40 Bahi tokarise ya me me kakirawemetemoneke, yama kome me awaha mati, me
nafi, Sesowi ni ya, yama kome yoro tokana me kihaha mati. Sesowi mera bobori
kanematamonaka, yehe ya. Me kitamemetemoneke.
41 Me inamati me one me me sasa tosemetemoneke. Mera sa tosa ati yana
nemetemoneke. "Teoso biti ama tike", me inamati ati nemetemoneke, me kikiya kana
mati. Me ati fawa nimatamonaka, me hikaminarebonaha, me hiwatohari, Kirisito
tohahari, Teoso ka towisawa.

Sesowi hiyara amosa kaminematamonaka Karireya ya.

42 Yama hiba wa ni ya tokehimatamonaka yama honara ya. Me one siba hine me
hinakamakimatamonaka, tokomi me hinofarahari.
43 "Hiyara amosa okominahabone onahara oke, Teoso ka towisawa tamine, sitati
one ka me ni ya. Hiyara okominabone oke Teoso ati ehene", ati nematamonaka.
44 Mera hiyarematamonaka Soteya ka tabora tamaha ka sinakoka ya.

5

Sesowi Betiromera ha nematamonaka.

1 Yama wehe one ya Sesowi yaka nematamonaka rako Senisare beheri ya. He beheri
ya me ihabasa Teoso ati me kamitemetemoneke.
2 Kanawa howe famaha yoro na awehimatamonaka faha witi ya. Faha kiki me yoro
hinamanihi tahafa me soko nemetemoneke.
3 Sesowi tofoyawitimatamonaka kanawa tori ya, Simao ka kanawa ya. Simao aate
nematamonaka, kanawa yoyoko tonamaraba nebonaha, Sesowi kawitabona karo.
Sesowi mera kanawanematamonaka, me nahobasa mati faha witi ya.
4 Mera kanawani hawa tohe ya Simao yosehimatamonaka, kanawa towakamehi-
bonaha faha kokowi nama na ya. "Tahafa te koro nifehi, aba me te nawasibeya", ati
nematamonaka.
5 "Sesowi faha ota ki naba aba me ota nawasira otake. Tiwati ihi tahafa ota koro
nifekibone", Simao ati nematamonaka.
6 Tahafa me koro nifemetemoneke. Tahafa tokisa aba mera nawasiemetemoneke.
Aba me tamaha me me horo kamisemetemoneke, tahafa kihi. Tahafa bete kasinima
nemetemoneke, aba me tamaha me ihi.
7 Me one me ha nemetemoneke, kanawa one ka me kawita mati, me me
hikasomahabone mati. Me kakamake kanawa fami mo kanikimehemetemoneke aba
me ihi. Kanawa bokinima nemetemoneke aba me kanahari ihi.
8 Aba me tamaha Betiro mera awehi sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. "Ota
ka Hiti totowanama tinahi. Owehene hiyatera ama oke", ati nematamonaka.

9 Betiro yama wati nawahematamonaka, aba me tamaha mera awahari, me me hinawasiha mati.
10 Me one yama wati nawaha nemetemoneke. Tiako Sebeteo biti memetemoneke Yowao ya me famaha mati, Simao ya tataba mati.
Sesowi ati yana nematamonaka. "Simao tiwatorahabone tike. Hibayata ya te one me ki tiwahabone tike waha", ati nematamonaka.
11 Kanawa me towakamehemetemoneke faha witi ya. Me one me kakosehemetemoneke. Yama nafi me kakosa, nemetemoneke. Sesowi ya me tabehemetemoneke waha.

Me ka owa mese hiyare Sesowi kasomematamonaka.

12 Yama we one ya tabora one ya me ka owa mese hiyare Sesowi awehimatamonaka. Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. Sesowi aate nematamonaka. "Ota ka Hiti owa kasomi tiwatoa tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?" ati nematamonaka.
13 Sesowi bori hikanematamonaka yehe ya. "Tiwa kasomi onofa oke. Tikitamahabone tike hibati ya", ati nematamonaka. Yama kome fawa kabote nemetemoneke.
14 Sesowi narabo nima hinehimatamonaka, kasomi tamine kaminarehibonaha me one ni ya. "Tikamahi sasetoti me ni ya, tiwa tinamobeya sasetoti me ni ya. Mowisei ati e nematamonaka ahi: E ataro amosamaha bani e ta te e amake Teoso ni ya, tabasi nebonaha. Mowisei ati namatama tiwehene nahi, tiwa me watobone karo, titaminawaha tiwa", ati nematamonaka.
15 Me nafi Sesowi tamine mitehemetemoneke waha. Me tamaha me kamakiemetemoneke he ati me mitahabone mati. Me one sawi narawemetemoneke Sesowi me hikasomahabone mati.
16 Sesowi tokawehimatamonaka yama honara ya, Teoso ha nebonaha.

Me ka owa yaka ni watore Sesowi nakitamehimatamonaka.

17 Yama we one ya Sesowi mera kanawane fariseo me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me nahoriemetemoneke ayata ya. Karireya ka tabora nafi ka me toha, Soteya ka tabora nafi ka me toha, Serosarei ka me toha, nemetemoneke, me kakeha mati. Teoso kiti sawihimatamonaka Sesowi ni ya, makoni mera nakitamehimatamonaka.
18 Me ka owa me kakiemetemoneke forehari, me tiwa hikanari, yana ni watorari. Me hekiyomakehibona me hinehimatamonaka, forehibonaha Sesowi nokosi ya.
19 Me hekiyomakerematamonaka, me tamaha me ihi. Me hekimisehimatamonaka yobe bari ka ya. Hoti me wi nemetemoneke yobe bari ka ya. Me hikanakisematamonaka me baikani ya Sesowi nokosi ya.
20 Me ati boti Sesowi hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati boti ati na mati. Ati yana nematamonaka. "Habai Teoso tiwehene hiyara fawa nika", ati nematamonaka.
21 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me tabaha me ati boti yama nima nemetemoneke, Sesowi ati me nofara mati. "Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari. Yama hiyara e hiri teha Teoso fawa nite amaka, fare Teoso ati ehene. E ati ehene amakere", me ati boti ati nemetemoneke.
22 Yama me wati nawaha Sesowi me hiwatoemetemoneke. "Himataba yama e na te wati nawahineri te ati boti ya?
23 Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara oke. 'Yana tinahi, yaka tibeya', onehene ama oke. Fara owati famineke.
24 Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni owatoa owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene".
Faya me ka owa forehi hiyarematamonaka. "Owati timitahi. Yana timisamahi. Tika fofore titihi. Tikamahi titaboro ya", ati nematamonaka.

25 Yana kabote nematamonaka me nokosi ya. Fofore itikabote ne tokomematamonaka, Teoso ehene kahiyarahari.
26 "Hika", me nafi ati nemetemoneke. Teoso me kahiyarehemetemoneke. "Yama e na e awatera e amake ahi", me ati nemetemoneke.

Sesowi Refi hima nematamonaka.

27 Sesowi tokomematamonaka. Me ka owa awehimatamonaka itariari kofeno ka yinero taboro ya. Yinero yayaba tohehimatamonaka, kofeno ka yinerobonaha. Inomatamona amaka Refi. "Tisawihi owa ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
28 Sesowi ati mite hinaka yama nofamarehimatamonaka. Yana ne Sesowi ya famehimatamona amaka.
29 Refi marina nafiha hiri nematamonaka hinaka yobe ya, Sesowi mera mari nari. Me tamaha me tafehemetemoneke, yinero yayaba me ya me one tabaha mati.
30 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me taba Sesowi ya tataba me me hora nemetemoneke. "Himataba me ya te tabaha te tafineri, me yoro tokana mati, yinero yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?" me ati nemetemoneke.
31 Sesowi ati yana nematamonaka. "Yama kome e awara metiko era narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate amaka.
32 Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara oke, me ihi hiyara me ta me ha onahabone owa, yama hiyara me hiri namaribone karo", ati nematamonaka.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nanafimi ka yama kaminebonaha.

33 Sesowi me aate nemetemoneke. "Sesowi himataba tiwa ya tataba me tafi fara tohi nofa me amari? Yowao ya tataba me nima me kere. Yama we one ya Yowao ya tataba hine me nafimi nofa me amake, Teoso me ha nabone mati. Fariseo me ya tataba me ihi e, te amake ahi", me ati nemetemoneke.
34 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "E ka owa fanehibona ya tataba hine me nafimiabone e ati rabone eke, me ni ya sawi kari hinaka ayaka ya.
35 Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine me nafimiaboneke fahi", ati nematamonaka.
36 Sesowi mera kanawanehimatamonaka tasa. "Makari yati e sibi naretera amake, ibe e nawanamiba karo makari bote ya. Makari yati hiyaraba amake. Makari yati ibe amosaraba amake wanaharo makari bote ya.
37 Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Fi yati nafimisaha ihi yama wiye bosi tokanaba amake, kitaharo, bote tohaharo. Yama atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake.
38 Fi yati e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi nafimisi ya ahabarahaba amake, yama wiye kitari karo, yati tohaharo.
39 Fi bote e fawi ya fi yati fawi e nofatera amake. E ati e te amake ahi: 'Fi bote amosake', e ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.

6

Sesowi sabato kaminematamonaka.

1 Sabato one ya Sesowi kariwematamonaka fatara ya. He ya tataba tiriko boni me bata nemetemoneke. Me kikiyo hikawa noki me hikabemetemoneke.
2 Fariseo me one ati yana nemetemoneke. "Himataba te ehene e nineri ahi? Sabato ya yama e na e hiri tera amake ahi", me ati nemetemoneke.
3 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine kaminaro? Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimiha

4 Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Bao yabehimatamonaka, Teoso ka bao. Hahi bao e kabatere kabehimatamonaka, sasetoti me ta me hikabatehari. He ya tataba me hikaba hinehimatamonaka, ta hinahari me ni ya.
5 Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka", ati nematamonaka.

Me ka owa Sesowi nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.

6 Sabato one ya Sesowi tokiyomematamonaka sinakoka ya, mera kanawanehibonaha. Me ka owa sawihimatamonaka, mano kamo namahari, hinaka kanihina.
7 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba me hekatomematamonaka, ehene me hiwehibonaha. Me ka owa nakitame ya ehene me hikaminebona me hinehimatamonaka me one ni ya, sabato ya yama ahi nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na mati.
8 Sesowi me ati boti watohimatamonaka hibati ya. Me ka owa ha nematamonaka, mano kamo namahari. "Yana tinahi, tiwaribeya ahi me nafi nokosi ya", ati nematamonaka. Yana ne warehimatamonaka fahi.
9 Sesowi mera aate nematamonaka. "Te ati omitabone oke. Sabato ya e abe kasomaterani ama? Sabato ya e abe kakotehani ama? Sabato ya e abe nakitamaterani ama? E abe nabowatehani ama?" ati nematamonaka.
10 Me nafi noki awehimatamonaka, me nahoria mati. "Timano yai tinihahi", ati nematamonaka. Mano yai tonihe ya amosawahamematamonaka.
11 Me hamawemetemoneke waha. Me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima e ribe Sesowi ni ya?" me ati nemetemoneke.

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.

12 Yama we one ya Sesowi tokomisehimatamonaka Teoso ha nebonaha yati waha mese ya. Teoso ha nematamonaka yama soki oharia ya.
13 Yama warisi ya mera ha nematamonaka, he ya me tabaha mati. Me 12 na mera ha nematamonaka, me hiyosehabone mati.
14 Simao ha nematamonaka, ino hinawatahari, Betiro tohahari. Atere toha, Simao nisori. Tiako, Yowao, Firibi, Batoromeo,
15 Mateo, Tome, Tiako Afeo biti, Simao, Homa ka mera momonotemona me hitehari.
16 Yota Tiako biti, Yota Isikarioti toha, Sesowi ta tehibana.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka.

17 Mera kakisamematamonaka yama homi amosa ya. Me tamaha me ya tabehimatamonaka, he ati me mitahabone mati. Me one nakitamebona me ati, nemetemoneke. He nonofa me tama, Soteya nafi ka me tama, Serosarei ka me toha, ma beheri ka me toha, nemetemoneke, Tiro ya Sito fama ka mati.
18-19 Me kamakia Sesowi me boyo na Teoso kiti ehene me kitamemetemoneke. Me tamaha Sesowi me boyo narawemetemoneke. Inamati me ihi me rabikateha mera kasoma, nematamonaka.

Teoso me one nofa, me one ta nofarihi, tehimona Sesowi ati nematamonaka.

20 Sesowi ya tataba mera awehimatamonaka. Mera hiyarematamonaka. "Teoso tera nofaka, te honara te. Te winaba te amake Teoso taboro ya".
21 "Teoso tera nofaka, te fimiha te. Te tefebone ta nebonaka".
"Teoso tera nofaka, te ohi na te. Te haha naba te amake, te yayai na te".
22 "Teoso tera nofaka, tera me kakoa te. Te ya tabi me nofaraba me amake, Neme ka Owa te nofi karo. Te hiyaramone me ati naba me amake, te ino me nofamaraha mati.
23 Te ni ya me ihi e na te yayai nabone teke. Te yora kanahabone teke te yayai ni karo. Teoso tera kakawebonaka yama amosa tamaha ya neme ya. Fara me ka iti me ihi nimetema me te me amake. Me ka iti Teoso ati kakamina me me nofaremetemoneke".

24 "Ha te ta yama tamaha te kihaha te ni ya yama hiyara kakehaba amake. Yama
amosa te kihake hibati ya.
25 Te nabati fotaha Teoso tera nofakara. Te fimihaba te amake. Te haha na Teoso
tera nofareba amaka. Te ohi naba te amake, te yawaha te.
26 Teoso tera nofamareba amaka, me one tera nofaha te. Hibati ka Teoso ati
kakamina memone me me nofehemetemoneke, keye me hiri na mati, Teoso ati amare
me kamina mati", ati nematamonaka.

Me me nofara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

27 "Owati e nara oke ahi, te kamitaro. Tera me nofara me te nofahaba teke. Tera
me kakoa te ehene amosabone teke me ni ya.
28 Tera me hifo kani ya me te ha kanahabone teke, Teoso mera nofabona karo. Tera
me kako ya me te ha kanahaba te amake Teoso ni ya.
29 Tinoko baki me tao hiki ya one behe tiwahamahi, me tao hikanabana tasa. Tika
makari mese ka me sota ni ya tika makari boti ka tikayawarabone tike.
30 Te ka yama me nofi ya te ta naboneke me ni ya. Te ka yama me boti ya te ati
watarabone teke, yama me ta namahabone te ati na te.
31 Haha yama me hiri hinahabone te ati na te ni ya afa yama te hiri nabone teke
me ni ya".
32 "Tera nonofa me nofi te oharia te ehene amosarahaboneke Teoso ni ya. Me hiyara
me ihi e te me amake bisa, mera nonofa me me nofaha mati.
33 Tera me kasoma me kasomi te oharia te ehene amosarahaboneke Teoso ni ya.
Me hiyara me ihi e te me amake bisa.
34 Yama hine ya te ta na me ta hiwamabone te ati na te ehene amosarahaboneke
Teoso ni ya. Me hiyara me abe kakawate me amake, yama me ta nawahamaba mati
me ni ya.
35 Tera me kakoa me te nofahaba teke. Te ka yama te kayawaraba teke, tera me
aate ni ya. Te ati e rabone teke ahi: 'Yama me ta nawahamaraba me amake', te ati
rabone teke. Yama te ta ni ya Teoso tera nofehiba amaka, Teoso ehene nima te ehene
ni karo. Me hiyara Teoso mera nofaka, yama me ta nawahamara mati".
36 "Te yahahabone teke fare e ka abi ehene nima.
37 Me te kakorabone teke. Me te kako ya Teoso tera kakobisebonaka. Te ni ya yama
hiyara me hiri ni ya me ni ya te ati somawamabone teke, Teoso ati somawamabona
karo te ni ya bisa, te ka yama hiyara nafi wati nawahamarari.
38 Me ni ya yama nafi te ta ni ya yama nafi Teoso ta neba amaka te ni ya. Te
ka yama wiye mo naba amake yamata ihi. Yamata mo kanaha yoko tinisabone tike,
tokisabonehe. Yama wiye kisa tikani ya foro naba amake mo kani karo. Fara te ehene
nima Teoso ehene nebonaka te ni ya", ati nematamonaka.
39 Sesowi hiyara kaminematamonaka me ni ya. "E ka owa noko awatere owa
towakameba ama hawi ya, noko awarari? Me fami kasohaba me amake hoti ya.
40 Borofeso nanarifa he nima neba amaka, borofeso ka yama wato nima, borofeso
ati kamiti nafi ya. Borofeso nanarifa he fiya karehiba amaka", ati nematamonaka.
41 "Tika owa noko ebene biti foyehi tiwini? Tinoko tiwahi. Awa ibe foyake tinoko
ya.
42 Tiwati e narake ahi tika owa ni ya: 'Habai tinoko abe bite foyaha soba onamibeya',
tinahara tike. Awa ibe foyaha tiwa tikere tinoko ya. Tiwati boti hiyarara tike. Tinoko
ka awa ibe foyaha soba towiti tai tohahaboneke. Tinoko ka awa ibe foyaha soba
tiwiti ya tinoko awi amosabone tike, tika owa noko ebene soba tiwitibone karo", ati
nematamonaka.

Awa one boni amosa, one boni hiyarihi, na Sesowi kaminematamonaka.

43 "Awa amosa boni hiyaraba watatera amake. Awa hiyara boni amosaba watarihi te amake.
44 Awa boni e awi ka e watote amake. Fiko boni watatera amake atiwa ete ya. Ofa boni watarihi te amake atiwa ete ya.
45 E amosa yama amosa kaminate amake, e ati boti amosaro. E hiyara yama hiyara kaminate amake, e ati boti hiyari karo. E ati boti hiyari nafi ya e ati hiyatera amake", ati nematamonaka.

Sesowi yobe famehi kaminematamonaka.

46 "Himataba 'Ota ka Hiti' te ati nofa te amari, owati te nofara te?
47 Owa ni ya tikami ya owati tikamiti ya yama okomina hiri tini ya
48 e tinahabone tike, e ka owa nima, yobe amose hiri nari. Hoti wi ne yobe ewene si tonihematamonaka yati mese ya, wami boti karo. Faha kakeha ihi fa fowe kimisa ihi yobe waifimatamonaka fa boti ya. Yobe sonarematamonaka kite karo".
49 "Owati timiti ya yama okomina hiri tiri ya e tinahabone tike e ka owa nima, yobe hiyare hiri nari. Yobe hiri nematamonaka bofe ya ewene watarari. Faha kakeha ihi fa fowe kimisa ihi yobe waifi ahabematamonaka nafi", Sesowi ati nematamonaka.

7

Sesowi saotato ka yama aahi nakitamehimatamonaka.

1 Sesowi hiyare hiyari me himite ya hiyari ahabe ya tokomematamonaka Kafanao ya.
2-3 Homa ka saotato me ka towisawa owa Sesowi tamine mite ati ehene soteo me ka hiti me tokomakemetemoneke Sesowi ni ya, towisawa ka yama aahi rabike tamine me kaminabone mati Sesowi ni ya. Ahabinima nemona me ati nemetemoneke. Towisawa ka yama aahi nofehimatamonaka kasiro ya. Sesowi tokomakebona me ati nemetemoneke, towisawa ka yama aahi kasomebonaha.
4 Me kamakia Sesowi hiyari me noko tonihemetemoneke. "Towisawa ati nima tinahi, me ati nemetemoneke. Hibati ya amosate amaka.
5 E nafi nofate amaka. Ota ka sinakokabona hiri nemari amaka", me ati nemetemoneke.
6 Sesowi me ya totabamematamonaka. Yobe wari yabore ya towisawa ya tataba me one me me kobo nemetemoneke, towisawa ati ehene. Towisawa ati me kaminemetemoneke. "Sesowi tikerabone tike oko yobe ya, titaminaha tiwa. Otamina okere ha owa.
7 Otaminari ka okomakerara oke tiwa ni ya. Hine ya tiwati yana ni ya owa nanarifa kitamebonaka.
8 Tiwa nima one oke, me one oyoseha owa. Saotato me oyosete ama oke. 'Tikamakehi', oni ya saotato tokomakehibonaka. 'Tikamahi', owa ni ya oni ya kamehibonaka. Oko yama aahi me oyose ote ama oke. 'Yama e na hiri tinahi', oni ya oko yama aahi hiri hinahaboneke", me ati nemetemoneke towisawa ati me kamina mati.
9 Sesowi atimona himite "Hika", ati nematamonaka. Tonokowamematamonaka fara me one ni ya, mera hiyarebonaha. "Hahi bare nima me naba me watakere, Ihayeo mati, Teoso kitehimona ati nari. Keye amakere", ati nematamonaka.
10 Towisawa ya tataba me wete tonama me kobo tonami ya towisawa ka yama aahi me awehemetemoneke kitamari.

Sesowi yetene nawamisamematamonaka.

11 Sesowi tokomematamonaka sitati one ya Nai tohaharo. He ya tataba me toha me one toha, nemetemoneke.

12 Sitati ka nokobi wani yabori ya me kakehemetemoneke, me ka owa me tiwa kana mati, ahabari. Mati toha nemetemoneke, fare biti oharimata, maki ahabemata. Me tamaha me ya me tabehemetemoneke, sitati ka mati.
13 Sesowi hiwi ya yawehimatamonaka. "Ohi rima tinahi", ati nematamonaka.
14 Tokomake awa wara tonehimatamonaka, me tiwa hikane ewene. Me ma tonehemetemoneke, yetene abowi me tiwa kana mati. "Yetene tiwamisamahi", ati nematamonaka.
15 Abowi itarimise hiyari yana nematamonaka. Sesowi ta hinamematamonaka fare mati ni ya.
16 Me nafi kakomehemetemoneke. Teoso me kahiyaremetemoneke. "Teoso ati kakamina e ni ya kakehareka yama watohari", me ati nemetemoneke. "Teoso era kasomaka", me one ati nemetemoneke.
17 Sesowi ehene tamine me kaminemetemoneke Soteya ka me nafi ni ya. Soteya beheri ka me winaha Sesowi ehene tamine me mita nemetemoneke.

Yowao ya tataba Sesowi me aate nemetemoneke.

18 Yowao ya tataba Sesowi tamine me kaminemetemoneke Yowao ni ya.
19 Yowao me famaha mera ha nematamonaka, me kakamabone mati he ni ya, me hiyosehabone mati Sesowi ni ya, Sesowi me aate nabone mati. "Te ati e nabone teke ahi: 'Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki nabana?'".
20 Me towakamakiemetemoneke Sesowi ni ya. "Sesowi Yowao Batisita otara yose otake tiwa ota aate nabone ota. Ati e nareka ahi: 'Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki nabana?'", me ati nemetemoneke.
21 Afa yama ya Sesowi mera kasomematamonaka, me tamaha mati. Yama kome me awaha me toha, me rabika me toha, me noki awara me toha, nemetemoneke, me hikasomaha mati.
22 Yowao ya tataba Sesowi mera hiyarematamonaka. "Te wete tokanamahi Yowao ni ya. Yama te mitaha te kaminibeya he ni ya. Yama te awa te kamina, nabone teke he ni ya. Me noki awatera me noki awake waha. Me yaka ni watotera me yaka nawahineke waha. Me mese hiyatera me mese amosawahineke waha. Me warabi hawitera me warabi hawiwake waha. Me ahaba me kitama, narake waha. Me honara me ni ya hiyara amosa okominine oke.
23 Owehene me awi ya owehene me nofi ya Teoso me hekatomaboneke", ati nematamonaka.
24 Faya me towakami ya Yowao ni ya, Sesowi me one hiyarematamonaka, me moto kawahamaha mati, Yowao tamine kaminari. "Himataba te tokomake te awineri yama honara ya? Yama isi afe te awahabone te ati na te awine, feo kanaharo boni ihi?
25 Himata yama te awahabone te ati rini? E ka owa te awahabone te ati ninihi, makari amosa akahari? Makari amosa me weye na me watakere ahi yama honara ya. Me winate me amake, towisawa me tabori ya, yama tamaha me kiha mati.
26 Himata te awahabone te ati rini? Teoso ati kakamina owa te awahabone te ati ninihi? Ee, Teoso ati kakamina amaka. Yowao ehene ta amosi mati tohaka.
27 Efe amaka hibati ka me hikaminehimata, yama hani ya, me ka yama hani ati e na mati ahi:

> 'Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika hawibone namosebonaka tinokosi ya',

yama hani ati ke.
28 Yowao amosi mati tohaka. E fanawiri ni ya me wataha me one ihi aamosa raba te me amake. Teoso ka towisawa ya me tabaha me ta me amosate me amake mata ya, me nafi. Yowao aamosa raba te amaka. Keye amakere", ati nematamonaka.

29 Sesowi ati me mitaha Teoso yama hinofa amosamone me ati nemetemoneke,
Yowao me hihibofarisa mati, me nafi, yinero yayaba me toha na mati.
30 Mowisei ati kakamina me toha, fariseo me toha, na Teoso yama hinofa hiri ni
me nofaremetemoneke, Yowao me hihibofarisara mati.
31 "Himata nima me naba me amari hibayata ka mati? Hibake me nima me naba
me amari?
32 Matehe nima me nineke me nahoria mati mekato ya, me abe ha na mati, me ati
e na mati ahi: 'Hohori ota hori na te sere kara teke. E abe kamoha tahi ota hiri na te
ohi rihi na teke', matehe ati te amake.
33 Yowao Batisita kakehita amaka, bao kabarari, fi fawa rihi nari. 'Rabike awaka',
te ati na teke.
34 Neme ka Owa kakehimari amaka, yamata nafi kabahari, fi fawa nari. 'Te awa
hari, tafi nafihari, fi fawi nafi nari mata ya', te ati na te awineke. 'Yinero yayaba me
ya tabaka, mera nofahari. Yama hiyara hihiri me ya taba, ka', te ati na te awineke.
35 Yowao ya ota famaha ota ehene amosamone me ati naba me amake. Teoso otara
watoka, ota ehene amosa ota", ati nematamonaka.

Simao fariseo tohe Sesowi mari nematamonaka.

36 Fariseo me ka owa Sesowi ha nematamonaka, me ya tafi tabehibonaha.
Tokiyomehimatamonaka fariseo ka yobe toro ya. Forehimatamonaka mesa beheri
ya tafehibonaha.
37 Haha sitati ka fana yama hiyara hiri teha Sesowi tamine mitaha kakehemete-
moneke he ni ya, esitarato tama kanaharo yama wiye yati yama ni tohaha ya.
38 He nowati ya waremakehemetemoneke ohi naro. He teme soko nemetemoneke
noki fehe ya. He teme namosemetemoneke tati kone ya. He teme komi
nemetemoneke. He teme soko nemetemoneke esitarato ya.
39 Fana ihi fariseo awehi ati boti e nematamonaka ahi: "Teoso ati kakamina
tohehimanaha fana ihi watohina amaka. Fana ihi watohina amaka, ihi hiyateraro",
ati boti ati nematamonaka.
40 Sesowi ati yana nematamonaka. "Simao tiwa ohiyarabone oke", ati nematamon-
aka.
"Ee, owa tihiyarahi", Simao ati nematamonaka.
41 "Me famaha me ka owa me tefe nemetemoneke. Owa 500 moweta tohe tefe, owa
50 moweta tohe tefe, nematamonaka.
42 Yinero me kiharemetemoneke, me ka kota me nahabihaba mati. 'Hine tohawake',
ati nematamonaka. Hike hinofeba amara mata ya?" Sesowi ati nematamonaka.
43 "Hahi yama tefe ni nafihi ta hinofeba amaka, mata ya", Simao ati nematamonaka.
"Tiwati amosake", Sesowi ati nematamonaka.
44 Sesowi ki towahamematamonaka fana ni ya. Simao hiyarematamonaka. "Simao
fana tiwini haro? Tika yobe ya okiyomaha faha tekamarara tike oteme soko tiba karo.
Oteme afi toniharake noki fehe ya. Oteme nahokowaharake tati kone ya.
45 Owa komi tinakirara tike. Okiyomaha oteme komi ni yana tona oteme komi ni
fawa rarake haro.
46 Otati kone kiyo tiwaharara tike orifa fehe ya. Oteme soko nawaharake esitarato
ya.
47 Owati timitahi. Yama hiyara hiri hiteha tamake. Yama hiyara hiri hiteha Teoso
fawa hiniha owa nofake waha kasiro ya. Me one ka yama hiyara yokana tohara Teoso
me nonofa raba te me amake", ati nematamonaka.
48 Fana hiyarematamonaka. "Tika yama hiyara Teoso fawa nika waha", ati
nematamonaka.
49 Me one mesa ya me nahoria me ati boti e nemetemoneke ahi: "Hike teno amara
hari, me ka yama hiyara fawa nihari?" me ati boti ati nemetemoneke.

50 Sesowi fana hiyarematamonaka. "Tikamahi. Teoso ati tinofi ka tiwa kasomareka", ati nematamonaka.

8

Me fanawi Sesowi ya tabarawehemetemoneke.

1 Sesowi yaka nematamonaka sitati nafi ya, tabora nafi ya. Hiyara amosa kaminematamonaka me ni ya, Teoso ka towisawa tamine, he ya tataba me 12 na me ya tabahari.
2 Me fanawi toha nemetemoneke he ni ya, mera kasomari, me inamati ihi me one rabika mati, me one kiya, na mati. Maria toha, nemetemoneke hinaka inamati me tokoma inamati mera kihamaraharo, me inamati 7 na mati. Ini onemetemone amake Matarena.
3 Yowana toha, nemetemoneke, Kosa fati, Eroti nanarifa. Sosana toha, nemetemoneke. One toharawa, nemetemoneke tamarawaharo, yinero ta narawaro, yamata manakonebonehe, Sesowi me tafe manakonebonehe, he ya tataba me ya tabahari.

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.

4 Me tamehemetemoneke me yoro tokana me kakerawaha mati tabora nafi ka mati Sesowi ni ya. Faya hiyara kaminematamonaka. Mera kanawanehimatamonaka.
5 "E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha. Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Me tai hinaha bani biti me kakeha me hikabemetemoneke.
6 Noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Yanaha waya tokanemetemoneke bai hiwene ehene.
7 Noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene noki yani watoremetemoneke.
8 Wami amosa ya noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki oharia koro na boni 100 tohehemetemoneke, hiyabamatehabana. Te narabo naha owati te mitahi", Sesowi ha ni ati nematamonaka.
9 He ya tataba ati me hiwatorehimatamonaka, yama hikaminaharo. Makoni me hihiyarehimatamonaka.
10 "Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso ati nareka, ha te ta, tera okanawani ya. Me one kanawani forima orahabone oke. Hine ya hiyara okominahabone oke me one ni ya. Owa me awa, owati me mita, na owati me watoraba me amake", ati nematamonaka.
11 "Haha hiyara te watohi. Haha yama noki tamine nima Teoso ati tehi amaka.
12 Haha yama noki hawi beheri ya kasoha e ka one me nima nemetemoneke, Teoso tamine me mitaha mati, me boti ka Teoso ati Satanaisi hitimakeha mati. Afa mera Teoso kasomaterebonaka, he ati me nofara mati.
13 Haha yama noki wami yati kihaha mese ya kasoha hine ya me yayai na me nima nemetemoneke, Teoso ati me mitaha mati, Teoso ati me tokatabaha mati, me yayai na mati, yama totoyabo kawahi ya Teoso ati me nofamarawara mati, yama habi watara nima me na mati. Inamati me totomi hinaha me Teoso ati me nofamatera me amake.
14 Haha yama noki atiwa baikani ya kasoha nima me naboneke, Teoso ati me nofaha yama tamaha me nofa na mati. Afa yama yani yokana tohara boni hati watara nima me te me amake.
15 Haha yama wami amosa ya kasoha Teoso ati me mitaha Teoso ati me tokatabaha me nima nemetemoneke, me ihi amosi mati tohaha mati mata ya, fare Teoso ati nima me ihi na mati", ati nematamonaka.

Nabarina taminemetemone amake.

16 "Nabarina e sari kanaha nabarina hiri ni e yoko tokatehani ama kama bofe ya? Boti tori ya hiri ni e boko karihi teha amake. Nabarina e kawatarete amake

fara nabarina tabori ya kawitarehabana. E ka owa tokiyome ya nabarina hiri ni awehibonaka.
17 E ehene e tebisahabone eke ahi. E ehene e kehemoterabone eke. Teoso oyene e ehene namotehiba amaka, e hiri naro.
18 Owati te miti forima namata. Tika yama tamaha onebone me ta namakitasaboneke mata ya tiwa ni ya. Haha yama tamara tikihamone tina me toyabamakiaboneke".

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.

19 Sesowi mati Sesowi nisori mati me na me kobo namakiemetemoneke. Me hihiyarehibona me hinehimatamonaka. Ayata ya me kamakiaba me kakamaki watoremetemoneke, me tami karo.
20 Me one ati e nemetemoneke ahi he ni ya: "Ami niso me na me nahobasaharake yobe beheri ya, tiwa me hiyarabone me ati na mati", me ati nemetemoneke.
21 "Teoso ati me mitaha he ati me tokatabaha afa me amake, okomi toharawa, okaniso me toha na mati", ati nematamonaka.

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.

22 Yama we one ya me kibehemetemoneke kanawa webote ya, he ya tataba me ya tabahari. "Hima e kariwaibeya wara kowani ya", ati nematamonaka.
Faya me yana tokanemetemoneke.
23 Me towakemetemoneke. Amo nematamonaka fahi. Faya yama yana tonaha boni kitaha kakehemetemoneke. Kanawa bokinima nemetemoneke.
24 Sesowi me natafiemetemoneke. "Sesowi, Sesowi, e ahabakibone".
Faya waremisehimatamonaka, boni fawa nihibanoho, faha rike fawa ni, nebanoho, ati ya. Boni fawa, faha rike fawa, nemetemoneke. Faha winawina nemetemoneke.
25 Ati yana nematamonaka. "Himataba Teoso ati te kasawarineri?" ati nematamonaka.
Me watohemetemoneke. Me abe hiyaremetemoneke, Sesowi ya tataba mati. "Hibake tohe awaraya, kitahari, boni fawa ni wato, faha rike fawa ni wato, nari, boni ati hikasawaririhi, faha toha, naro?" me ati nemetemoneke.

Sesowi Katara ka kasomematamonaka, rabikari.

26 Me kakariwaha me kobo tokowitehemetemoneke Katara ka wami ya. Katara tohehemetemoneke wara kowani ya, fara Karireya tonoko yokana ya.
27 Sesowi tokomisehimatamonaka wami ya. Faya Katara ka me ka owa kakehimatamonaka he ni ya. Sitati kamatamona winamarehimatamonaka sitati ya. Wiwinawa tohehimatamonaka tama tabori ya. Makari kiharematamonaka.
28-29 Sesowi awehi kiya kane sonehimatamonaka he nokosi ya. Sesowi inamati hora nematamonaka, he sa tosehibonaha. Ati yana nematamonaka ati kitahari. "Sesowi Teoso biti kiti mati tihaha himata hiri tiribe owa ni ya? Tiwa aate oke, owa tikatomarabone tiwa", ati nematamonaka. Inamati kakatoma hihehimatamonaka. Me one wewete hihehimatamonaka, koheti ya feho famaha ya. Koheti bebete tohehimatamonaka. Inamati ehene wawa nawahare tohehimatamonaka yama honara ya.
30 Sesowi aate hinehimatamonaka. "Tiwini e na ama tiri?" ati nematamonaka.
"Owini amake haro, Me Tamake ama oke", ati nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi, me inamati tamaha me ya tabe ka atimatamonaka.
31 Sesowi me aate ba nemetemoneke mera yoserebonaha hoti ya, hoti kowi mati tohaharo.
32 Boroko me tamaha me nahohemetemoneke ahi ayata ya atami ya masiri me kabaha mati. Me inamati Sesowi aate nemetemoneke mera toyosemehibonaha, me tokomabone mati boroko me baikani ya. Sesowi me hiyosememetemoneke.

33 Hahi maki ni ya me inamati fito tona me tokomemetemoneke boroko me ni ya.
Boroko me kana ni tokifiwahemetemoneke atami ya. Me bokehemetemoneke faha
ya. Me ahabemetemoneke faha boti ihi.
34 Boroko nanarifa boroko me ahabi me awaha me tokomemetemoneke. Boroko
me me kaminemetemoneke me nafi ni ya, sitati ka me toha, tabora one ka me toha
na me ni ya.
35 Me ati me mitaha me kamehemetemoneke yama me awamabone mati. Me
kamehemetemoneke Sesowi ni ya. Me hiwehimatamonaka itariari Sesowi nokosi
ya, hinaka inamati me tokoma mati, amosawahame makari akawahari waha. Me
hinakomehematamonaka.
36 Me hiwehimatamonaka Sesowi hinakitamari. Me hikaminehimatamonaka me ni
ya.
37 Faya Katara ka me nafi Sesowi me hiyaremetemoneke, tokomebonaha me watoha
mati kasiro ya.
Faya tofoyame wete kanamematamonaka.
38 Me ka owa kitame Sesowi aate nematamonaka, me ya tabehibonaha. Tokome-
bona Sesowi hinehimatamonaka.
39 "Tikamahi fara titaboro ya. Yama tikaminibeya te one me ni ya Teoso hiri
hinaharo tiwa ni ya", ati nematamonaka. Faya tokome hiwa kaminematamonaka
sitati ka me nafi ni ya fare Sesowi hiri hikane ka yama.

Sairo Sesowi aate nematamonaka.

40 Sesowi wete name me tamaha me hikarawatomatamonaka. Me yayai neme-
temoneke he me siba ni karo.
41 Me ka owa Sairo tohehi sinakoka owa hiti tohehi kakehimatamonaka Sesowi ni
ya. Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. He hiyarematamonaka. Tokomakehi-
bona hinehimatamonaka hinaka yobe ya.
42 Fara bite oharia ahabinima nemetemoneke. Hinaka ano 12 nemetemoneke.

Fanawi ka ama fawa ra Sesowi nakitamehimatamonaka.

Sesowi tokomakehimatamonaka. Me tamaha me yaka na me ya tabehimatamon-
aka. Me kita tokahemetemoneke he ni ya.
43-44 Me ka one kamakiemetemoneke he nowati ka ya. Hinaka makari tati boni bori
kanehemetemoneke, hinaka ama fawa ri ka ano 12 naro, kasomi tabiyo metiko mera
baka teharo, hinaka yinero tonafiyoteharo, kitamihinateraro. Fara Sesowi borone
bori kani ka yama ya hinaka ama fawa nemetemoneke hibati ya.
45 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hibake owa bori kana?" ati nematamonaka.
Me nafi ati yana narawemetemoneke me bori hikana hikara. Betiro me ya tabehi
me ati yana nemetemoneke. "Sesowi himataba tiwati e nineri ahi, otara aate tinaha
tiwa? Me tamaha me tiwarini, me kita tokaha mati tiwa ni ya?" me ati nemetemoneke.
46 "Me ka owa owa bori kanaka. Owa owato oke oko kiti tokaha owa", ati
nematamonaka.
47 Hine kaminarabone ati na Sesowi hiwato ka hine kaminemetemoneke waha.
Kamakiemetemoneke hoyahoya kana naro. He ni ya sonarisa itarisehemetemoneke
he nokosi ya. Hine kaminemetemoneke Sesowi ni ya me tamaha me nokosi ya, he
bori kanaharo, kitamabonehe. Hibati ya kitamakabote namone ati nemetemoneke.
48 "Okoto tikitama tike tiwati e na tiwa ahi, tiwati boti ya, 'Owa kasomebanaka,
kitahari', tini karo. Watorima tinahi. Tikamahi", ati nematamonaka.

Sesowi Sairo bite nakitamehimatamonaka.

49 Sesowi me ka one hiyare ni ya Sairo ka yobe ka owa kamaki ati yana
nematamonaka. "Sairo tikoto ahabarake hibati ya. Borofeso hine naka waha", ati
nematamonaka.

50 Efe ati Sesowi mite ati yana nematamonaka. "Watorima tinahi. Tiwati e nahi ahi tiwati boti ya: 'Teoso hikasomahaba amake', tinahi. Tiwati e ni ya kitamaba amake", Sesowi ati nematamonaka.
51 Tokiyomamakehimatamonaka yobe toro ya. Mera nakiyomamaki nofaremata-monaka. Ha ita mera tonakiyomamakimatamonaka Betiro, Tiako, Yowao, atona bati, mati, me na mati.
52 Me nafi ohi nemetemoneke atona ihi. "Te ohi rima nahi. Ahabakere. Hine ya amo nineke", ati nematamonaka.
53 Me haha hikanematamonaka, atona ahabi me watoha mati.
54 Sesowi me nafi toyosemehimatamonaka me tokiyomamabone mati. Faya yehe wara hikana ha hinehemetemoneke. "Atona tiwamisahi", ha ni ati nematamonaka.
55 Atona kanamori kamakabote nemetemoneke he ni ya. Wamisamakabote nemetemoneke. Sesowi me narabi nima nematamonaka he tefebone me ta nabone mati.
56 Bati ya mati me famaha "Hika", me ati nemetemoneke. Me narabi nima nematamonaka. "Yama te kamina riyahi", ati nematamonaka.

9

Sesowi ya tataba hiyara amosa me kaminemetemoneke Sesowi ati ehene.

1 Yama we one ya Sesowi he ya tataba me 12 na mera ha nematamonaka, me kitibone ta nebonaha, me inamati nafi me toyosemahabone mati, me kiya na me nakitama nabone mati.
2 Me ati e nabone ati nematamonaka me ni ya: Teoso ka towisawa kamakabote nebonaka. Ati ehene me me nakitamahaboneke, me kiya na mati.
3 "Te honarabone teke. Yama sawiraboneke te ni ya", ati nematamonaka. "Era tataba kana awa tohaha te kiharihi, sakora te kiharihi, bao te kiharihi, yinero te kiharihi, nabone teke. Te ka makari oohariabone teke, te akaharo.
4 Sitati ya te kobo ni ya yobe ohari ya te sawihabone teke. Yobe owa ya te tokarabone teke.
5 Te hiyari kamiti me nofari ya te tokahaba teke. Te yana toni ya te teme te wisa tokanaba teke, hobokori bo tonahabana, te teme ka wami hobokori, me hiwahabana, te yawaha te", ati nematamonaka.
6 Me yana tona me tokehemetemoneke tabora nafi ya. Hiyara amosa me kaminemetemoneke. Me kiya na me me nakitama nemetemoneke.

Eroti Sesowi tamine mitehimatamonaka.

7 Eroti me ka tetaraka tohe hiyara mitehimatamonaka, Sesowi mera nakitamehi me kamina mati. Ati boti yama nima nifakohimatamonaka, me ati mitahari, Yowao kitamemona me ati na mati.
8 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Eria kamatasahareka". Me one ati e nemetemoneke ahi: "Hibati ka Teoso ati kakamina me kitamarawatasa me awineke".
9 Eroti ati yana nematamonaka. "Yowao onabowe tati ti osehiri amaka. Hahi hibake amara hari, tamine omitari?" ati nematamonaka. Sesowi awehibona ati nematamonaka.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

10 He ya tataba aya me tokaha me wete namaha me ihi me kaminamehemete-moneke, Sesowi ni ya. Mera hima nematamonaka me ya totabawitibonaha, me tokahabone mati sitati Betesaita ya, me one me ya me tabamarahabone mati. Me tamehemetemoneke kasiro ya.
11 Me one tamaha me me watohemetemoneke, me sawiha mati tabora one ya. Me tokomakehemetemoneke. Me kobo tonamake Sesowi yawarematamonaka. Mera hiyarematamonaka, Teoso ati kaminari. Me kiya na mera nakitama, nematamonaka.

12 Bahi tokehimatamonaka. Sesowi ya tataba me 12 na me kamehemetemoneke Sesowi ni ya, he me hiyarabone mati. "Sesowi me tiyosemahi, me tokomaba mati ahi, tabora yabora ya, me amo naba mati, me tafa, naba mati. Tabora watakere ahi", me ati nemetemoneke.
13 "Me tafeba te ta nahi fara me te", ati nematamonaka.
"E ka yamata nafikere. Bao 5 toha, aba me fama, ke. Me nafi tafeba ota kanikibana?" me ati nemetemoneke.
14 Haha makiti 5000 me tohehemetemoneke. Sesowi he ya tataba mera hiyaremata-monaka, me me ebe nabone mati, 50 me toharawa me nahohabone mati wami ya, me tafahabone mati.
15 Fare Sesowi ati nima me ihi nemetemoneke. Me nafi nahorisehemetemoneke, me tafahabone mati.
16 Bao 5 ne wara tokanematamonaka. Aba me fama na mera wara tokane neme awehi ati yana nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari.
Faya yamata ebe ne yamata ta nematamonaka he ya tataba me ni ya, me me natafabone mati.
17 Me tafaha me akaremetemoneke, me nafi. Yamata isi ni hasi na me kayabemetemoneke. Isiri 12 na mo nemetemoneke.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

18 Yama we one ya Sesowi Teoso ha nematamonaka. He ya tataba me ya tabi oharimatamonaka. Mera aate nematamonaka. "Hibakemona owa me ati ri?" ati nematamonaka.
19 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa ati, hibati ka Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake, kitamari", me ati nemetemoneke.
20 "Ha te hibakemona owa te ati ri, ha te?" ati nematamonaka.
Betiro ati yana nematamonaka. "Ha tiwa Kirisito ama tike, Teoso ka tiwa", ati nematamonaka.
21 Sesowi me narabi nima nematamonaka, me hikaminarebonaha me one ni ya.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

22 "Neme ka Owa kokoriri tehiba amaka. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, Mowisei ati kakamina mati, me na me hikakoteba amaka. Me one hinabowehiba amaka. Ahabe amo ni fame ya wamisamebonaka", ati nematamonaka.
23 Mera hiyara nematamonaka me nafi. "E tabibone te ati nine? Fara yama tinofa hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa tikanabone tike, tihabibone ka awa, fara yama we nima.
24 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tiwa tikasomahabone tike.
25 Yama amosaba ama, fawa tini karo, yama nafi tikiha tiwa?
26 Owini hiri ni tinofari ya me nokosi ya owati kamini tinofarihi tini ya Neme ka Owa tiwini kaminatereba amaka kame ya. Kame ya oya kitehiba amaka Teoso oyene ehene, Teoso nanarifa me oye ya tabahari.
27 Te one Teoso ka towisawamona me awatehaba me amake, me ahabara mati mata. Keye amakere", ati nematamonaka.

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

28 Semana oharia ahaba nowati ya mera ha nematamonaka, Betiro, Yowao, Tiako me na mati, me tokomisahabone mati atami ya, Teoso me ha nabone mati.
29 Teoso ha ne noko bako awi hihiya nawahematamonaka. Hinaka makari awi oya kanehemetemoneke, sasawa naro.
30-31 Me makiti famaha kafotokehemetemoneke, Mowisei ya Eria me famaha mati. Me oya kanikimehemetemoneke. Sesowi me hiyaremetemoneke. Ahababona ka yama me kaminemetemoneke Serosarei ya, Teoso ati ehene.

32 Betiro nokobisa me awehemetemoneke kasiro ya. Me tafiha Sesowi oya kanehi me awehemetemoneke. Me famaha Sesowi ya me tabaha me me awa nemetemoneke.
33 Haha me famaha me yana tokani ya Betiro Sesowi hiyarematamonaka. "Sesowi yama amosake haro, e tabi karo. Yobe biti terei ne ota hiri naba otake. Tikaba ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari nebanaka", ati nematamonaka. Hiyarebona atibona watore hine ya hiyarematamonaka.
34 Betiro hiyarasa ne ya neme sabi kisaha mera moto kanehemetemoneke. Neme sabi boti me nakomehemetemoneke.
35 E ati kakehemetemoneke neme sabi boti ya. "Okatao amaka hari, oyosehari. Ati te kamitaho".
36 Ati fawa ne ya Sesowi towaharikosehimatamonaka. Betiro me ati wataremetemoneke, me one me ni ya mata.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

37 Yama wamini ya me kisamemetemoneke atami ya. Sesowi kisame me tamaha me kobo hinehimatamonaka.
38 Me ka owa ha ni kitehi ha nematamonaka. "Otara kakanawana okatao tiwamatahi. Okatao fare oharite amaka.
39 Inamati sawi fare tohi nofe amaka he ni ya. Ha ni fare tohi nofe amaka, rabikari, inamati ehene. Hiwa were ne inohoti sabone kawati nofe amaka. Hiyahiyaya nofe amaka, mese, inamati ehene. Inamati totokomi nofe amaka.
40 Tiwa ya tataba me hikasomehibona onehi kasomi me hiwatorahareka".
41 Sesowi hihiyarehimatamonaka. "Te ati boti hiyara awineke. Teoso kitehi kiti te watora te awineke. Yama nawahake e tabiba ka yama. Tikatao tekamahi owa ni ya".
42 Inamatewe me hekame sonehimatamonaka bofe ya inamati ehene, katomari hiri nari. Sesowi inamati hora nematamonaka. Inamatewe kasome inamatewe ta tonamematamonaka inamatewe bati ni ya.
43 Me nafi ati yana nemetemoneke. "Teoso kitabote amaka", me ati nemetemoneke.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

Me nafi ati tohehemetemoneke, Sesowi ehenemona me hiyara mati. Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka.
44 "Owati te mitahi. Neme ka Owa me ta towitiaboneke me one ni ya", ati nematamonaka.
45 Yama me watoremetemoneke, Sesowi hikaminaharo, Teoso ati ehene. Sesowi me aate rihi nemetemoneke, me hinakomehe kari.

Sesowi ya tataba me abe hora nemetemoneke.

46 Yama we one ya he ya tataba me abe hora nemetemoneke, me ka towisawabona me siba na mati.
47 Sesowi me ati mitare me ati boti watohimatamonaka, yama me wati hiwaharo. Inamatewe nawamise inamatewe nawehimatamonaka beheri ya.
48 Mera hiyarematamonaka. "Owa tinofi ka inamatewe tinarifi ya owa tinarifa tiwa awine tike. Owa tinarifi ya, hahi owa yosehimari tinarifa tiwa awine tike. Te ka owa inamatewe nima ne te ka towisawa tohatehiba amaka", ati nematamonaka.

Yowao me ka owa kaminematamonaka Sesowi ni ya, inamati toyosemahari.

49 Yowao Sesowi hiyarematamonaka. "Sesowi e ka owa inamati toyoseme ota awa otake, tiwini hiri nari. Ota ati hiyara otake he ni ya, e ni ya sawire kari", ati nematamonaka.
50 "Te hora rayaho. Tera kakore ya te ka owa tohehibonaka", Sesowi ati nematamonaka.

Samaria ka me tabori me kayawemetemoneke.

51 Neme ya Sesowi tokomisabona ka yama amo ni yabokirimakoni tokomakehibona
ati nematamonaka waha Serosarei ya.
52 Mera toyosewitimatamonaka, me tai toawitehabone mati Samaria ka me tabori
one ya, me me hiyarabone mati, Sesowi me amo nihabone mati me tabori ya.
53 Me tabori me kayawemetemoneke, Sesowi tokomebona ati ne karo Serosarei ya.
54 Sesowi ya tataba me one me ati tamine me mitaha me Tiako ya Yowao me famaha
Sesowi me aate nemetemoneke. "Teoso ota ha nabone tina tiwa awine ti, yama oye
yosehibonaha, mera nahabihibana?" me ati nemetemoneke.
55 Sesowi tonokowahame mera hora nematamonaka.
56 Faya me tokawehemetemoneke tabora one ya.

Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya me tabahabone me ati na mati.

57 Hawi ya me yaka ni ya me ka owa Sesowi hiyarematamonaka. "Osawiabana oke
tiwa ni ya, yama nafi ya, fara tika toki nima", ati nematamonaka.
58 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "Kawara me hoti nate me amake. Bani biti
me tabori na, teha me amake. Neme ka Owa taboro watatere amaka, aamo", ati
nematamonaka.
59 Sesowi me ka owabisa hiyarematamonaka. "E tabahi", ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti e tabahabone wete onamamatabana oke mata, otaboro ya, okobi
okomoaba owa", ati nematamonaka.
60 Sesowi hikayawehimatamonaka. "Me ahaba me abohi hine me one me
me hikamoaboneke fara me one ahaba mati. Ha tiwa ta, Teoso ka towisawa
tikaminahabana tike".
61 Owa Sesowi hiyaratasehimatamonaka. "Sesowi e tabawahaba eke. Wete onami
ya otaboro ka me aate onami ya e tabawahaba eke waha", ati nematamonaka.
62 Sesowi ati hiyarematamonaka. "Bowi yama horo kanaha nowati ya e yotoha
yama e tama kanaha e ki towahamatera e amake e nowati ya. E tini ya Teoso ka
towisawa ya te famaraba te amake", ati nematamonaka.

10

Sesowi ya tataba 72 me tohaha Teoso ka towisawa me kaminabone ati nematamonaka tabora tamaha ya.

1 Yama we one ya e ka Hiti mera kakatikehimatamonaka, 72 me makiti tohaha mati,
mera yosehibonaha, me fama me fama na mati, me tokahabone mati sitati nafi ya,
fare tokabona ka yama ya.
2 Mera hiyarematamonaka. "Yamata tamake fatara karo. Me tamakere, yamata me
yabahaba mati. Fatara Hiti te aate nahi, mera yosehibana, yama me ahi naba mati,
hinaka yamata me hiyababana.
3 Te yana tonahi. Tera oyose oke me ihi hiyara me baikani ya. Ofeya me nima te
nabone teke, te sawiha te robo me ni ya.
4 Yinero borone te kakibirihi, sakora te weye karihi, sataya te kiharihi, nabone teke.
Me te hiyararahabone teke hawi ya.
5 Yobe ya tikiyomawiti ya tiwati e nabone tike ahi: 'Teoso tera kakatomehibonaka
hahi yobe ka me te', tinahabone tike.
6 Yobe hiti tera nofe ya Teoso mera kakatomehibonaka fahi. Yobe hiti tera nofare
ya Teoso mera kakatomarebonaka.
7 Efe yobe ya te sawi ohariyahi, me ya te tabaha te tafaha te. E ka owa era nanarifa
yinero warara ne nima te naba teke, yama te ahi ni karo. Te tokaraba teke yobe owa
ya.
8 Sitati ya tikiyomi ya tiwa me nofi ya me tafe tikababone tike. Yamata one
tikanikamakerabone tike.

9 Me kiya na me te nakitamahaba teke, me ka mati. Te ati e niyahi ahi me ni ya:
'Teoso ka towisawa kobo nima ka te ni ya', te ati niyahi.
10 Sitati ya te tokiyomaha tiwa me nofari ya tiwakosahabone tike howa ya. Tiwati
e na yana nabone tike ahi:
11 'Oteme wisa okine oke, te taboro ka wami hobokori tira toba karo, oyawi karo.
Owati te mitamata, ha owa. Teoso ka towisawa kobo nima ka', tinahabone tike.
12 Haha sitati ka me kokoriri ni nafitehaba me amake, Teoso yama manakone
nahabihibona ka amo ni kobo ne ya. Sotoma ka me ta me kokoriri ni nanafi raba
tehaba me amake haha yama ya".
13 "Korasi ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Ha te Betesaita ya
te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Teoso yama tamaha yofi kanaka
kitaharo kasiro ya te ni ya, yama hiri onaha te awaha te. Tiro ka me toha, Sito ka me
toha, na owehene me awehemenehe, me ihi hiyara me ihi me nofamarehenemete me
amake hibati ya, makari mese kitaha me weye na mati, yifo hobokori ya me tati me
mata kana mati, me yawa mati.
14 Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya te kokoriri ni
nafitehaba te amake. Tiro ya Sito famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me
amake haha yama ya.
15 Ha me te Kafanao ka me te, Teoso tera towakimisebona te ati na te awineke,
neme ya. Teoso tera towakimisamareba amaka neme ya. Te tokisaba te amake e
abohi taboro ya".
16 "Te ati me kamiti ya owati me kamita me awineke. Tera me nofari ya owa me
nofara me awineke. Owa me nofari ya okobi me nofara me awineke, owa yosehari",
ati nematamonaka.

72 me tohaha me kamehemetemoneke.

17 Yama we one ya 72 me tohaha me wete namehemetemoneke, me yayai na mati.
"Sesowi fara ota ati nima me inamati ihi narake, tiwini ota hiri na ota", me ati
nemetemoneke.
18 "Satanaisi sonehi soni owahara oke neme ya, bahi yebe kane nima nari.
19 Owati te mitamata. Maka mese te tai nare, yomasa mese te tai nare na tera noho
toniharawarahabone teke, owati ihi. Me inamati tera boyo rabone teke, owati ihi.
20 Te yayai rima nahi mata, me inamati kitara me ihi. Te yayai nabone teke,
te ino sawihani te, Teoso ka yama hani ya, sawihanihi neme ya, Teoso ni ya", ati
nematamonaka.

Sesowi Teoso kahiyarehimatamonaka.

21 Yayai nematamonaka Teoso Kanamori ehene. Ati yana nematamonaka. "Abi
neme Hiti ama tike. Wami Hiti tiha tite ama tike. Tiwehene amosara tike, haha yama
tikehemoha tiwa, yama wawato me ni ya, haha yama me awarabone mati. Matehe
fotara me ni ya yama yofi tikanara tike. Abi, tiwehene e na ama tike, fara yama tinofa
ya tiwehene tohaha tiwa".
22 "Okobi yama nafi ta naka owa ni ya. Okobi ohari biti watote amaka. Biti fare
ohari bati wato, tehi amaka. Fare biti hinamo hite amaka me ni ya, me nafi amararo.
Bati yofi kani oharite amaka fara me hikatikaha me ni ya".
23 Sesowi mera hiyarematamonaka mata, he ya tataba mati. "Teoso tera nofaka, ha
te ta, haha yama hiri onaha te awaha te.
24 Me tamehemetemoneke, towisawa mati, Teoso ati kakamina mati, yama te awaha
me awahabone me ati na yama me awara mati. Haha yama te mitaha me mitahabone
me ati na yama me mitaremetemoneke".

Samaria ka me ka owa taminematamona amaka, soteo kasomari.

25 E ka owa Mowisei ka yama hani wawato tohehi Sesowi aate nematamonaka, totomi hinehibonaha. "Borofeso himata nima owehene ribe, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya, ati ehene?" ati nematamonaka.
26 Sesowi aate hinehimatamonaka: "Himata nima Mowisei ka yama hani atitehani amari, ati tiyabaro?" ati nematamonaka.
27 "Ati e nematamonaka ahi:

> 'Tika Hiti Teoso tinofabone tike tiwati boti ya kasiro ya, tika kiti ya tabaharo. Te one me tinofa tinahi. Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima me nofi tinahabone tike',

Teoso ka yama hani ati te amake", ati nematamonaka.
28 "Tiwati amosake. Tiwehene e ni ya Teoso ya te famatehaba teke taboro ya, tihabamateraba tiwa", Sesowi ati nematamonaka.
29 Hahi amosemona Sesowi hinehibona ati ne Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Hibake me amari, e ka one mati, me e nofahaba mati?" ati nematamonaka.
30 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "E ka owa Serosarei ya yana ne tokome yama boboti mera kobo nemata awaka, Seriko hawi ya. Hinaka yama nafi me hekamehemetemoneke. Me baro hine me hekanakosehimatamonaka, korone tohahari. Ahabinima nematamonaka.
31 Sasetoti me ka owa kamakimatamonaka hawi ya. Hiwehimatamonaka homahari. Hekitikosawematamonaka.
32 Refita me ka owa kamaki hiwatasehimatamonaka. Hekitikosawatasehimatamonaka.
33 Samaria ka me ka owa kamaki hiwehi hinofematamonaka.
34 Hiketehimatamonaka hihiya ni, fi ya, orifa fehe ya. Hihiya ni hikarafehimatamonaka makari ibe ya. Hibarimisematamonaka hinaka bani mese ya. Fore hekamehimatamonaka oteo ya, hinarifahari.
35 Yama wamini ya moweta tenario tohehi famehi itikimehimatamonaka, fare hinakari, ta hinehibonaha oteo hiti ni ya. Ati e nematamonaka ahi: 'Tekatomebonaka. Tenario famehi tinafiyomaki ya tiwa baka onamaketasahabone oke wete onami ya', ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.
36 Sesowi aate hinehimatamonaka. "Teoso atimatamona ya hibake ehene toharamatamona? Sasetoti ama namatamona? Refita me ka owa ama namatamonaha? Samaria ka me ka owa ama namatamonaha?" ati nematamonaka.
37 "Hahimatamonaka hari, he kasomari", ati nematamonaka.
"Tiwehene e nabisabone tike ahi, hahi ehene nima", Sesowi ati nematamonaka.

Mahata ya Maria famaha Sesowi mera yaka nematamonaka.

38 Me yana tona me tokehemetemoneke me tabori ya. Me ka one Mahata tohaha Sesowi ha nemetemoneke sawihibonaha hinaka yobe ya.
39 Mahata hinakasimametemone amake Maria. Maria itariemetemoneke Sesowi beheri ya, he ati kamitaro.
40 Mahata yamata wasi fara tohehemetemoneke me tafe. Yamata hinahatohemetemoneke, hinaka yama ahi ni tamaharo.
Wehemetemoneke Sesowi beheri ya. He hiyaremetemoneke. "Sesowi okasima owa kasomakere. Owahariha yamata owasi oke. Tinofa awine ihi e naro ahi? Narabi nima tinahi, owa kasomabana", ati nemetemoneke.
41 "Mahata, Mahata, yama ahi ni tamaha tiwa nahatoke.
42 Fara yama amosa oharineke. Haha yama Maria wasineke, yama amosi mati tohaharo. Haha ihi hine tohake", ati nematamonaka.

11

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.

1 Yama we one ya Sesowi Teoso ha nematamonaka yama one ya. Teoso ha ni hawa tohe ya he ya tataba me ka owa aate hinehimatamonaka. "Sesowi otara tikanawanabone tike Teoso ota ha nabone ota atibone ya, fare Yowao namatamona nima he ya tataba mera kanawanahari", ati nematamonaka.

2 "Te ora ni ya te ati e naba teke ahi: 'Abi, me nafi tiwa kahiyarahi. Tika towisawateba kakeho ota ni ya.

3 Fara yama we nima ota tefebone ta tinahabone tike.

4 Yama hiyara wati tiwahamariyahi, ota hiri teharo. Ha ota bisa me one ka yama hiyara ota nahabibisahaba otake, otara me hiri kani ka yama hiyararo. Satanaisi otara totomi rayaho tiwati ihi', te ati nabone teke, Teoso te ha na te".

5 "Himata nima owa ati neba amara, hinaka habai kamaki ya he ni ya yama soki enoki ya. Hinaka habai ati e tehi amaka ahi: 'Habai oko baoba ta timatahi, terei nari.

6 Oko habai owa kobo namakiareka, yaka nari. Tefeba okiha okara, yamata'.

7 Ati e neba awaka ahi: 'Hine owa oke. Tikamahi. Nokobi boko okanara oke hibati ya. Oko matehe ya otaba oke kama ya. Yana orahaba ama oke, yama ta onahaba owa, tika yamabana', ati neba awaka.

8 Efe hinaka habai toha kana yana rebonaka, bao ta nebana. Nokobi teo kani fawa re ya yana neba amaka, bao ta nebana waha, nokobi teo ni fawa re kari. Fara yama hinofa nafi ta neba amaka".

9 "Makoni yama tinofa ha tikanabone tike Teoso ni ya. Tika yamabone ta nebonaka. Yama siba tini ya tiwasiabanake. Nokobi teo tikani ya Teoso se hikanaboneke.

10 E ka one Teoso me aate ni ya ati amosebonaka me nafi ni ya. Yama me siba hina me hiwasiaboneke, me nafi. Nokobi me teo kana me ni ya Teoso nokobi se kanehibonaka, me nafi ni ya.

11 E one maka me ta narawaba me ama, me ka matehe ni ya, matehe aba me me ati na mati? E ehene e naba wataraboneke te ni ya.

12 Tikatao bani hifene ati ne ya yomasa ta tibana? Yomasa ta tirahaba tiwa awine tike.

13 Yama hiyara hihiri me te tohaha yama amosa te ta teha te amake te ka matehe ni ya. E ka abi neme ya winehi ehene amose hinama tohate amaka. Teoso Kanamori te ha ni ya Teoso Kanamori ta nebonaka te ni ya", ati nematamonaka.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.

14 Yama we one ya Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka inamati famahari, inamati ehene ati yana ni watorari. Sesowi inamati toyosemehimatamonaka. Faya ati yana nawahematamonaka. Me tamaha me hiwehimatamonaka. Me ati e nemetemoneke ahi: "Himata amari?" me ati na mati.

15 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Fare Beosebo ati ehene tohe awaka. Makoni inamati mera toyosemaka", me ati nemetemoneke.

16 Me one Sesowi hiyaremetemoneke yama yofi kanehibonaha Teoso ka yama me ni ya, me totomi hine kari.

17 Sesowi me ati boti watohi mera hiyarematamonaka. "Saotato me abe mowa ni ya, me kiti watamaraboneke. Towisawa owa ka saotato me tabori me hinabihaboneke, me ka sitati. Hahi yobe ohari ka me abe mono ni ya me abe nahabihaba me amake.

18 Te ati e na teke ahi: Me inamati tokomamone te ati na teke Beosebo ehene. Haha keye amake haro. Satanaisi hinaka inamati mera mono tere amaka, hinaka me tohi karo. Me hinamati ka towisawa amaka. Inamati me abe mono ni ya inamati me abe nahabihaboneke.

19 Me inamati oyosemahamone te ati na te awineke, Beosebo ati ehene. Manakobisa te ka tataba inamati me me toyosema Beosebo ati ehene ama? Beosebo ati ehene amare awaka. Yama hiri ona Beosebo ati ehene amakara bisa.

20 Hinamati me oyosemine oke Teoso ati ehene. Faya Teoso ka towisawa kobo
nareka ahi".
21 "E ka owa kitehi hinaka yobe hekatome ya ye honahari hinaka yama me
hibotirahaboneke.
22 Owa kiti mati tohehi kamaki ya he ye honene totimakehibonaka. Kitarebonaka
hahi ehene. Faya hinaka yama hiyababoneke fahi. Hinaka yama me ebe
hinahaboneke fare me one ya tabahari.
23 Owa ni ya tisawiri ya owa tinofara tiwa awine tike. Tiriko boni e bata na e famari
ya tiriko boni mata tikawite tiwa awine tike".

Sesowi me inamati kaminematamonaka.

24 "E ka owa ni ya inamati sawihi inamati tokome ya faha watari ka yama ya
kariwate amaka, taborobona siba nari, taborobona wasirari. Ati e nebonaka ahi:
'Wete onamabana oke fara osawi ka yobe ya', ati nebonaka.
25 Wete name yobe wasimebonaka, amosari, me yowi hiwahari, me hinamosamari.
26 Me 7 na mera ha nebonaka, me hiyari mati tohaha mati, me ya tabawehibonaha
fahi, me winaha mati. E ka owa ka yama nawaha kitamisahaboneke waha, inamati
me ihi", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi mati Teoso nofehimona fanawi ati nemetemoneke.

27 Sesowi hiyare ya me ka one me baikani ya waha ati kitaha ati yana
nemetemoneke. "Teoso ami nofe tiwa awine tike", ati nemetemoneke.
28 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso mera nofate amaka he ati tamine me
kamita mati fara Teoso me hiyose ka yama ya me ihi tohaha mati", ati nematamonaka.

Sesowi Teoso ka yama kaminematamonaka, me hiwahabonehe.

29 Me tamaha Sesowi me moto kanehemetemoneke. Me totama nemetemoneke. Ati
yana nematamonaka. "Te boti hiyara te awineke, Teoso ka yama yofi okanabone te
ati na te, te ni ya. Yama te awaraboneke Teoso ka yama. Hine ya Teoso ka yama
oharia te awahaba teke, yama Yona hiri hinemete nima naro.
30 Teoso Yona yofi kanehimatamonaka Ninifi ka me ni ya. E naboneke fahi, Teoso
hinamoaro Neme ka Owa namohari te ni ya.
31 Yama toyabo ya Teoso yama nafi manakone nahabi ya towisawa fana Saromao
yaka nemete te ya tabahaboneke. Te ehene hiyaramone ati naboneke, ihi nima te
ehene ra te. Kakehemetemoneke yama yabo ya Saromao ati mitahabonehe Saromao
yama wato kari. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati kamiti te nofakere.
32 Ninifi ka me toha, naba me amake. Te ehene hiyaramone me ati, naba me amake
afa yama ya, Teoso nokosi ya. Me ni ya Yona Teoso ati kamine me ihi hiyara me
nofamarehemetemoneke. Yona yama wawato raba nematamonaka. Ha owa ta yama
wato mati ohaha owati kamiti te nofarineke".

Nabarina nima e noko tehamone Sesowi ati nematamonaka.

33 "E ka owa nabarina sari kane ya hikanawitaraboneke yobe bofe ya. Hekiberihi
hinaboneke boti tori ya. Kawitarete amake neme ya fara nabarina tabori ya yama
firi kanahabana yobe toro. E ka owa kiyomake ya yobe ya yama awi amosebonaka.
34 Nabarina nima e noko te amake, e abono nafi fifiri kana. E noko amosi ya e
abono nafi firi kanaboneke. E noko rabiki ya e abono nafi yoma kanahaboneke.
35 Te boti ka yama oye yoma kariyahi.
36 Te abono nafi firi kani ya, yama yoma kanahaba watari ya, firi kanahabanake,
nafi. Fara e nima naboneke, yama era firi kanaha e".

Sesowi tafehimatamonaka fariseo ka yobe ya.

37 Sesowi hiyari ahabe fariseo me ka owa ha hinehimatamonaka tafehibonaha me
tabori ya. Yobe ya tokiyome tokomakehimatamonaka e tatafa ya mesa ya.

38 Sesowi tafehiba yehe soko re fariseo hiwe "Hika", ati nematamonaka.
39 Sesowi ati yana nematamonaka. "Ha te fariseo me te te ka kobo te soko barato te soko nineke, mese. Te ati boti ta hiyara te awineke, yinero tamehi te nofaha te.
40 Yama te watokere. Teoso yama mese hiri ne yama tori boti ka hiri nematamonaka.
41 Te ka barato tori yamata kihaha te ta kanahaba teke me honara me ni ya. Te ehene e ni ya yama bisahaba wataraboneke te ni ya".
42 "Fariseo mati yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Fatara ka yamata isi ni te ta te te amake Teoso ni ya. Yamata isi ni te te na te ka one me kasomi yokana te tohatera te amake, Teoso te nofara te. Te ehene e ni ya amosene amake ahi. Yamata isi ni te ta, Teoso te nofa, nabone teke. Te ehene e ni ya amosabanake".
43 "Fariseo mati yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Sinakoka ka katera taiti ya nahori te nofateha te amake. Mekato ya te sawi ya 'Afa ama ti,' me one ati nabone te ati na te awineke te ni ya".
44 "Fariseo mati, yama hiyara kakehaba amake te ni ya. E ahaba temene nima te nineke yofi karaharo. Me tai hinaboneke, me hiwatori karo", ati nematamonaka.
45 Teoso ka yama hani wawato me ka owa Sesowi aate nematamonaka. "Era kakanawana me hora tina tiwati e na otara hora tine tike bisa", ati nematamonaka.
46 Sesowi ati yana nematamonaka. "Yama hiyara kake, naba amake te ni ya, Teoso ka yama hani wawato me te. Me te yoseteha te amake, yama kanaha me tiwa nabone mati. Me te kasomatera te amake, yama kanaha me tiwa na mati.
47 Yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Teoso ati kakamina me tame te nataminateha te amake. Fara te ka iti me me waka hinehemetemoneke.
48 Me tame te nataminaha tera te kamininеke fara me te, te ka iti me ihimete te nofaha te, Teoso ati kakamina me me waka na mati.
49 Teoso yama watotehi ati e nareka ahi: 'Owati kakamina me toha, oko yoyose me toha, na me oyosehabana oke me ni ya. Me ni ya me oyose me me waka hinahaba me amake. Me one me me hikatomahaba me amake'.
50 Me ahabi manakone te tohahaba te amake, Teoso ati ehene, me nafi manakone, hibati ka Teoso ati kakamina mati.
51 Abeo tai tohe manakobisa Sakaria yotoyotokosa nematamonaka. Me hinabowehimatamonaka tana ya Teoso ka yobe famehi hawine baikani ya. Me nafi me me waka hinehemetemoneke. Me ahabi manakone te tohahabone teke, me nafi manakone.
52 Yama hiyara kakehaba amake te ni ya, Teoso ka yama hani wawato me te. Safi te itihani teke, nokobi naha kibone ka safi, Teoso me watobone karo. Safi te itiha te tokiyomara teke. Me one tokiyomarihi narake te ehene", ati nematamonaka.
53 Sesowi tokomematamonaka. Mowisei ati kakamina me toha, fariseo me toha, na Sesowi me kakoemetemoneke waha. Aate ni me hikasirohimatamonaka waha.
54 Me hikeyehibona me hinehimatamonaka, ati tosawaribonaha.

12

Fariseo me ka fehemeto Sesowi kaminematamonaka.

1 Me tamaha me kakehemetemoneke Sesowi ati me mitahabone mati. Me tami ka me abe tayohemetemoneke. Sesowi fara hinaka tataba mera hiyari oharimatamonaka. "Tera te kakatomahi fariseo me ka fehemeto ya, me one me me keyeha mati, me ka keye e na mati fehemeto nima.
2 Fara e ehene e kehemoha yoto kanamaraboneke, me hiwatoabonehe.
3 Haha yama tikaminaha yama soki ya me hikaminaboneke yama wa toni ya. Tika owa ya te famaha yobe toro beheri ya te towakiyoma te abe basa kana yama te kamina me kaminaboneke me ati kitaha mati, me naoria mati yobe neme ka ya".

Teoso me nakomehabone Sesowi ati nematamonaka.

4 "Owati te mitahi. Me e nakomerabone eke, era me nabowahabone e. Hine ya e abono me nabowaboneke.
5 Yama okomina okibone, te nakomehabonehe. Teoso te nakomehabone teke, era nahabitehibana. Era nahabi nowati ya era were tehibonaka yama hiyara ya. Te nakomehibonaka.
6 Bani biti me manakone moweta fotare famehibonaka. Bani biti me manakone fotara ya Teoso ati katamobiti watatere amaka, mera kakatomahari.
7 Te watorabone teke. Te manakone e nabone teke ahi, bani biti me tamaha me manakone nima. Teoso era kakatomaka. E tati kone oohariki na nafi watoka".

Sesowi me nofahamone me ati nabone ati nematamonaka me nokosi ya.

8 "Owati te mita mata. Owa te nofahamone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya Neme ka Owa hiyarabisebonaka Teoso nanarifa me nokosi ya, tera nofehimona ati nari.
9 Owa te nofaramone te ati na me nokosi ya te hiyari ya Neme ka Owa hiyarabisebonaka, Teoso nanarifa me nokosi ya tera nofaremona ati nari.
10 Neme ka Owa ehene hiyaremona te ati ni ya Teoso te ehene fawa nibona teke. Teoso Kanamori ehene hiyaremona te ati ni ya Teoso te ehene fawa nirebona teke.
11 Tera me nakibitehaba me amake kateya ya. Tera me yofi kana, tehaba me amake sinakoka ka me ni ya. Tera me yofi kana, tehaba me amake towisawa me ni ya. Me ihi e ni ya te atibone te wati nawateraba teke, tera te kamina te.
12 Afa yama yokana ya Teoso Kanamori tera kanawanatehiba amaka, te atibone ya".

Yama tamaha me nofarabone Sesowi ati nematamonaka.

13 Sesowi beheri ya me moto kawahamaha me ka owa ati yana nematamonaka. "Era kakanawana okaniso narabo nima tinahi, okobi ka yinero ota ebe kanahabone ota, ota fami, okobi ahabari", ati nematamonaka.
14 Sesowi ati hinahabihematamonaka. "Owati yana rabone oke te ni ya. Owa me yosehaba me watakere, owati yana naba owa, me abe mono ni fawa onihaba owa", ati nematamonaka.
15 Sesowi me hiyaremetemoneke. "Tera te kakatomahi. Yama tamaha te nofarabone teke. Te kanamori te ka yama nima kere", ati nematamonaka.
16 Me ka hiyarabone kaminematamonaka. "E ka owa honene tamahi fatara kihe hinaka fatara tafe hatehemete awineke, yamata tamaha kihahari.
17 Ati boti e nemata awaka ahi: 'Himata hiri oribe waha, oko tiriko taboriba watamara owa, tiriko tami karo?
18 Owehene e nabana oke ahi: yobe tiriko tabori tohehi otisabana oke. Yobe nanafi nama ne hiri owahabana oke, oko tiriko onawata, oko yama onawata, oba karo.
19 Faya owati e nabana oke ahi owa ni ya. Oko yama tamaha onawataha tohi ya oko yama ahabateraba amake, fa fowe tamaha ya. Hasi owahabana oke fahi. Ayaka hiri onahabana oke, yayai onaha owa, onahabone oke', ati nemata awaka, e ka owa honahari".
20 "Teoso hihiyarehibonaka. 'Yama tiwato tikere. Haha yama soki ya tihababa ama tike, owati ihi. Hike ni ya tika yama toharibe waha?' Teoso ati nebonaka.
21 Haha yama tamaha me toniha hahi ehene nima me ihi te me amake, Teoso yama hinofa ya me ihi tohara mati", Sesowi ati nematamonaka.
22 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. "Te kokoriri rabone teke, te ka yamabone te wati nawaha te. Te ati boti e riyahi ahi: 'Himata okobaribe? Himata ofaribe? Himata okaribe?' te ati rabone teke.
23 E hasi ni ya e yayai nabone eke, yamata tamaha noko e toniharaharo. E abono tamini ya e yayai nabone eke, makari tamaha noko e toniharaharo.

24 Bani biti fatara me kihatera me amake. Yamata me toniharihi, teha me amake yobe ya. Me tafebone Teoso ta hite me amake. Ha te ta te manakone nanafi, bani biti me manakone yokana tohakere.
25 Yama tamaha te wati nawaha te kokoriri kene te ahababone teke fara te ahabi amo nibone ya.
26 Te ehene amaraba amake, ha te. Te kokoriri rabone teke.
27 Yama kabani ka yama mowe te awa ha, mowe amosaro. Yama mowe amosa fara ihi amakere, boribone hiri raro. Saromao borone aamosa raba nematamonaka. Yama kabani ka yama mowe ta amosi mati tohake.
28 Yama kabani ka yama mowe amosa Teoso ehene amake. Yama kabani ka yama ahabi kerewe raboneke, me sari hikani ya. Yama kabani ka yama manakone yokana tohakere. Ha te ta te manakone nafike. Teoso te boronebone ta nebonaka. Himataba te ati boti e na te awineri ahi: 'Teoso owa kakaweba ama oko yamaba ya?' te ati na te?
29 Te kokoriri rabone teke, te tefebone te wati nawaha te.
30 Haha yama bara noko me tonihate me amake. Te ka abi neme ya winehi te ka yamabone te nofaha watote amaka.
31 Teoso ka yamabone te ahi nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te. Te ehene e ni ya ahi haha yama te nofaha ya tera kakawebonaka.
32 Te watoraba teke. Teoso ka ofeya me te amake, te ka abi tohahari. Tera kakatomehiba amaka.
33 Te ka yama te ta nahi, yama me kihara me ni ya. Te ehene e na yinero borone te hiri na te awineke, ahabaterebana. Te ka yinero tamatehiba amaka neme ya. Neme ya yama boboti yama me botiteraba me amake. Yama abe yama nahabirawarihi, tehaba amake.
34 Bofe ka yama tamaha te nofi ya bofe ka yama te wati nawahaba te amake. Neme ka yama te nofi ya Teoso yama hinofa te hiri nabone teke".

Me ati katamorabone Sesowi ati nematamonaka.
35 "Te tonokohi. Te ati katamoriyahi. Te ka rabiao owiriyahi.
36 E ka owa ayaka ya sawihi kamehi nokobi teo kane ya hinaka yama aahi me naha hikanebonaka, hibati ya, me tonokoa mati. Hinaka yama aahi me ihi nima, te ehene nabone teke.
37 Me tonokoa makari akawame mera natafebonaka. Me amo ni ya mera natafarebonaka. Me tonoko ka me yayai naboneke.
38 Yama soki enoki ya kobo name ya me tonokosa na me yayai naboneke".
39 "Te ehene e riyahi, e ka owa ehene nima, yobe kihahari. Yama boboti yobe nahoti tokiyomehimatamonaka yama soki ya, yobe hiti hiwatorahari. Yama boboti kakiba ka yama watohimanaha, hikarawatonamata amaka, tonokoari, yama soki ya. Yama boboti tokiyomarenamata amaka, ehene.
40 Te e nabisabone teke ahi, te ati katamoraha te. Neme ka Owa tera bata karayaho", ati nematamonaka.

Yama aahi nima me nabone Sesowi ati nematamonaka, hinaka yama ahi ni amosaro.
41 Betiro ati yana nematamonaka. " Sesowi haha hiyara tikamina tikamina awine ota ni ya? Tikaminaha awine me nafi ni ya?"
42 "Te e nibana, e ka owa ka yama aahi nima, yama watohari, hinaka yama ahi ni amosaro? E ka owa ka yama aahi amose ya hinaka hiti yama hikaminaha yokana hiri nebonaka. Hiti yana tone yama yabo ya tokome ya hinaka yama aahi yosehibonaka, hinaka yobe kakatomehibonaha. Hinaka yama aahi me one tafebone ta nebonaka ati ehene, yobe ka me nafi, fara yama we nima.
43 Hiti kame ya yama hikaminaha yokana hinaka yama aahi hiri ne ya, hinaka yama aahi nofehibonaka.

44 Ha hinehibonaka, hiyosebonaha, hinaka yama nafi kakakatomabonaha waha.
45 Hiyare ya hinaka hiti yana tone ya ati boti e nebonaka ahi: 'Oko hiti kamakabote kara', ati nebonaka. Faya mera mono ni yana tokanebonaka fahi. Me makiti kosi, me fanawi kosi, nebonaka. Tafi nafi, fi fawa, hano, nebonaka.
46 Hiti kame ya bata hikanamehibonaka, he noki rari. Hiti kosi hinehibonaka, ehene hiyarari. Hiti hibehibonaka, me one ya tabahari, yama hinofa me hiri ra mati".
47 "E ka owa ka yama aahi yama watohi ati kasawari ya kosi ni me hinafibonaka, hiti ati watohari.
48 Hahi yama watore ehene hiyare kosi ni me hinafirebonaka, hiti ati watorari. Teoso tiwa kakawi nafi ya Teoso kakawi tinafiabone tike bisa. Teoso tiwa kakawi nafihi kakawi fiya tinehibonaka".

Me abe mono nabone Sesowi ati nematamonaka.
49 "Okehara oke, yama sari onahabone owa bofe ya. Sari okanene amake hibati ya.
50 Batisa okibone. Oko batisa ni kerewe rabone onahara oke, kokoriri onaha owa.
51 Yama mowa ni fawa onihabone okehamone te ati na te awine? Keye amake. Oke ama oke, yama mowa ni yaro okanabone owa.
52 Yobe ka me 5 na me famaha me terei na me me mono naboneke. Yama we one ya aya me terei na afa me famaha me me mono nawahamahaboneke, me terei na mati.
53 E ka owa biti mono nebonaka. Manakobisa owa bati mono nebonaka. Fanawi bite mono naboneke. Manakobisa one mati mono naboneke. Fanawi hinaka koma mono naboneke. Manakobisa one hinakaso mono naboneke", ati nematamonaka.

Yama amo ni me watoramone Sesowi ati nematamonaka.
54 Sesowi ati yana tasehimatamonaka ahi, me moto kawahamaha mera hiyarari, me tamaha mati. "Bahi totoka ya neme sabi kakeha te awi ya te ati yana naba te amake. 'Faha kakehaba amake', te ati ni ya fara te ati ya faha kakehaboneke.
55 Yama hiwe tohi ka ya boni kakeha te awi ya te ati yana naba te amake. 'Yama hiwawahaba amake', te ati ni ya fara te ati ya yama hiwawahaboneke.
56 Wami neme famaha te watoha yama amo ni te watoramone te ati nineke, keye te hiri na te".

Yama me ta nabone Sesowi ati nematamonaka, me me hekarabone mati sowisi ni ya.
57 "Yama oharia okominamake okibone. Owati fiya torahamone te ati nabone teke.
58 Tiwehene hiyaramone e ka owa ati ne sowisi ni ya tiwa towakamebona ati ne aate tosi tinehibonaka. Yinero kote ta tinahabone tinahabone tike, tiwa towakamarabona karo sowisi ni ya. Sowisi ni ya tiwa towakame ya sowisi tiwa ta towitibonaka saotato ni ya. Manakobisa saotato tiwa ibehibonaka kateya ya.
59 Tasi toni tinofi ya yama manakone nafi tinahabihabone tike. Yama manakone nafi tinahabihari ya tasi tirahaba ama tike kateya ya. Keye amakere".

13

Me ihi hiyara me ihi me nofamarahabone Sesowi ati nematamonaka.
1 Me tamine me kaminemetemoneke Sesowi ni ya, Karireya ka mati, Birato me hinahabiha mati, bani me me ta na mati Teoso ni ya, bani me ame ya me ame kataba mati.
2 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Me ihi hiyari ka me ahabamone te ati na te awine? Me ihi hiyara fiya tonahamone te ati na te awine? Karireya ka me one ihi hiyara ihamamone te ati, na te awine?
3 Keye amake. Fara me ahabi nima te ahabi tehaba te amake, te ehene hiyara te nofamari ya.

4 Yama te watoha te awineke, 18 me tohaha mera yobe nemehe kinehimatamonaha,
tabora Sirowe ka yobe. Me ihi hiyara fiya tonahamone te ati na te awine? Serosarei
ka me one ihi hiyara ihamamone te ati na te awine?
5 Keye amake. Fara me ahabi nima te ahabi tehaba te amake, te ehene hiyara te
nofamari ya", Sesowi ati nematamonaka.

Fiko bonora taminemetemone amake.

6 Sesowi hiyara hiwasia kaminematamonaka me ni ya. "E ka owa ofa tamaha
kihehimatamonaka. Ofa baikani fiko wehemetemoneke. Fiko boni bata nebona toke
fiko boni wasirematamonaka.
7 Hinaka fatara ka yama kakakatoma narabo nima nematamonaka. 'Fiko ka tinahi.
Faha fowe terei na ya fiko yobi okana boni owasitera amake. Yama bara ta koro
nawahabanake fiko tabori ya'.
8 Fatara ka yama kakakatoma ati yana nematamonaka. 'Hiba fiko hine wamata-
habanake fa fowe oharimakia ya. Mate wi kani moto owahamahabanake, bowi yoti
mata onahaba owa.
9 Fa fowe one ya bonohaba awineke. Bonori ya ka tinahabanake', ati nematamon-
aka", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi fanawi nakitamehimatamonaka sabato ya.

10 Sesowi mera kanawanehimatamonaka sabato ya sinakoka ya.
11 Me ka one inamati ehene wai momowi nemetemoneke, wai yai nisararo. Hinaka
fa fowe 18 nemetemoneke, wai momowi naro.
12 Sesowi hiwaha haha hinehemetemoneke. "Kiki, fanawi Teoso tiwa kasomareka",
ati nematamonaka.
13 Yehe kakibarehimatamonaka mese ya. Wamisa wai yai nisakabote nemete-
moneke hibati ya. Faya Teoso kahiyarehemetemoneke.
14 Sinakoka ka hiti yawehimatamonaka, me ka one Sesowi kasome karo sabato ya.
Sinakoka ka mera hiyarematamonaka. "Yama e ahi te amake yama we 6 na ya. Afa
yama we ya te kamakiaba teke, te kasomabone te. Te kakerabone teke sabato ya, te
kasomaba te", ati nematamonaka.
15 Sesowi ati yana nematamonaka. "Me te keyehineke. Te ka bani me te narifate te
amake sabato ya, te ka bowi me toha, te ka someto mati. Te ka bani me te tisi ya me
te towakaboneke faha me fawahabone mati.
16 Haha fanawi Abarao ka noti amake haro. Satanaisi wete hini ka hinaka fa fowe
10 na hinaka fa fowe 8 namakitasaharake. Amosa awineke e ka owa hitisaro sabato
ya", ati nematamonaka.
17 Me ati fawa kanehemetemoneke, Sesowi nonofa me amara mati, me nafi, Sesowi
mera kasawari kari. Me one sinakoka ya me sawiha me yayai nemetemoneke yama
amosa Sesowi hiri hinaha ihi.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

18 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Teoso ka towisawa kakehi sawi ya
himata nima yama ribe?
19 Mositata noki nima yama naboneke, e ka owa koro hinaharo, fatara ya. Noki
nafira yanaha awa tohaharake. Bani biti me winaharake ini ya", ati nematamonaka.
20 Sesowi hiyaratasehimatamonaka. "Himata nima yama ribe?
21 Fehemeto nima yama te amake, fehemeto fanawi hinatabaha nima, tiriko ya,
tiriko fowamisarawaharo, nafi, tiriko nafiharo, 30 kiro tohaharo", ati nematamonaka.
22 Sesowi tokomematamonaka Serosarei ya. Mera kanawana tonamaitimatamon-
aka, sitati ka mati, tabora fotara ka mati.
23 Me ka owa aate hinehimatamonaka. "Sesowi me tamara me kasomatehaba me
ama?" ati nematamonaka.
Sesowi ati yana nematamonaka, mera hiyarari.

24 "Yama amosa tamaha te hiri nabone teke, te tokiyomahabone te, nokobi babati
na ya. Me tamaha me tokiyomahabone me ati ni ya yama nihinaraboneke.
25 Yobe hiti waremise nokobi boko nawahamehibonaka. Nokobi bari ya te nahoha
nokobi te teo ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota tokiyomahabone otake', te ati naba
teke. Ati e nebonaka ahi: 'Tera owatera ama oke. Hibaka ya te kakehani te amari?'
ati nebonaka.
26 'E tabaha e tafa, ota taboro ka ota ka one me tikanawana, tite ama tike', te ati
nabone teke.
27 Ati yana namehibonaka tasa. 'Tera owatera ama oke. Te taboro owarihi ote ama
oke. Te tokomahi, yama hiyara hihiri me te, te nafi', ati nebonaka.
28 Me te awahabone teke, Abarao, Isaki, Yako, Teoso ati kakamina mati, me na mati,
Teoso ka towisawa ya me tabaha mati. Tera me were towitiaba te amake, ha te ta.
Te ohi naba te amake. Te ino yiki tokanaba te amake.
29 Me te awahaba te amake yama nafi ka mati, me tafa mati, Teoso ka towisawa ya
me taba mati. Bahi kakamaki ka me kake, bahi totoka ka me kake, yama enoki ka
me kake, kowani ka me kake, naba me amake.
30 Me tai toakia me toyotowahama haha me yotomakeha me tai toawamaboneke",
Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi Serosarei ka mera nofehimona ati nematamonaka.

31 Sesowi hiyare ni ya fariseo me kakehemetemoneke he ni ya. Me ati yana
nemetemoneke. "Tikamahi ahi. Eroti tiwa nabowehibona ati nareka", me ati
nemetemoneke.
32 "Eroti riao tohare kawara tohe awaka. Eroti ni ya te tokomi ya te ati e niya ahi
he ni ya: 'Haha yama wehe ya yama wamini ya me inamati oyosema, me kiya na
me okasoma, onahabana oke. Yama wamini nowati ya hawa ohahabana oke', te ati
nabone teke he ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
33 "Yaka onahabone oke, haha yama wehe ya. Yaka onamina, onahabone oke, yama
wamini ya. Yama wamini nowati ka yama ya kobo onahabone oke Serosarei ya. Kobo
onahabone ama oke Serosarei ya. Teoso ati kakamina me nafi ahabemetemoneke
Serosarei ya. Ohababisabone oke Serosarei ya, Teoso ati kakamina ohi karo".
34 "Serosarei, Serosarei. Teoso ati kakamina me te waka teha te amake. Te ni ya
Teoso mera yosehi me te waka, teha me amake, yati ibe ya me te banaha mati. Tera
okasomabone ote ama oke. Arakawa fana nima onahabone onahara oke, biti mera
kasomaro he bofe ya, biti mera bari kanaharo. Tera okasomahabone onaha owa ni
ya te ati hiyakere.
35 Owati te mitahi. Teoso tera kakosehibonaka. Owati e nara oke ahi: Owa te
awamarahaba te amake mata. Manakobisa owa te awamatasatehaba te amake, te
ati e ni ya ahi: 'Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika', te ati tehaba teke",
Sesowi ati nematamonaka.

14

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka sabato ya.

1 Sabato one ya Sesowi tokiyomehimatamonaka fariseo me ka hiti owa ka yobe ya,
hikatafehibonaha. Me one kakatoma nawi hinehimatamonaka.
2 Me ka owa yama kome kihehi nafi fowehi itarimatamonaka Sesowi nokosi ya.
3 Sesowi fariseo mera aate nematamonaka, Teoso ka yama hani wawato me ya me
tabaha mati. "Sabato ya e ka owa e nakitamaha yama hiyara e hiri tehani ama?" ati
nematamonaka.
4 Me ati yana remetemoneke. Sesowi me ka owa wara tone hikasomehi
hiyosemematamonaka, tokomebonaha.

5 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Hoti ya tikatao sone ya sabato ya himata hiri tiribe? Hoti ya tika bowi sone ya himata hiri tiribe? Titimakehiba awaka sabato ya", ati nematamonaka.
6 Me atibone me watoremetemoneke.

Hine me kahiyararabone Sesowi ati nematamonaka.

7 Sesowi mera awehimatamonaka, me sawiha mati marina ya, nahori me nofaha mati ayaka hiti itari beheri ya. Faya hiyara kaminematamonaka hiwasiaro.
8-9 "E ka owa tera ha ne ya te sawi ya ayakabone ya tiwitaribarabone tike ayaka hiti beheri ya. Ayaka hiti beheri ya tiwaribai ya ati e neba awaka ahi tiwa ni ya, hahi owa amose ha hine, sawihibonaha ayaka ya. Yana tinahi, hahi taborobona amaka, ati nebonaka. Tiwitaremabone tike hike ya, kokoma tina tiwa.
10 Kobo tinamaki ya ayaka ya towitareba tinahabone tike. Ayaka hiti tiwa awe ya kamakibonaka tiwa ni ya, ati yana nebonaha. 'Habai tiwitarehabone tike ahi obeheri ya', ati nebonaka. Haha ayaka ka me nafi titaminahamone me ati naboneke.
11 Tiwa tikahiyari ya tihiyaramone me ati naboneke. Tihiyaramone tini ya tiwa me kahiyarabone tike", Sesowi ati nematamonaka.

Me honara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

12 Sesowi ayaka hiti hiyara, nematamonaka. "Ayaka hiri tiba ya tika habai me ha tirihi, niso me ha tirihi, te one me ha tirihi, te taboro ka me honaha me ha tirihi, tinahabone tike. Me ha tini ya tiwa me ha nabisaboneke, me ha ni manakone.
13 Ayaka hiri tiba ya me honara me ha, me yaka ni yokana tohara me ha, me tame kotete na me ha, me noki awara me ha, tinahabone tike.
14 Teoso tiwa nofehibona tike, tiwa me kanamakorabone tiwa. Teoso tiwa kakawatebonaka, e amosa ahaba yati tohawami ya", Sesowi ati nematamonaka.

Marina webote taminemetemone amake.

15 Me ka owa marina ya sawihi Sesowi ati mite ati yana nematamonaka. "Teoso ka towisawa kake ya he ya me taba me tafa me yayai naboneke".
16 Sesowi ati e nematamonaka ahi he ni ya: "E ka owa marina webote hiri nebona me tamaha mera ha nematamonaka.
17 Marina yana nibone ka bahi ya hinaka yama aahi yosehimatamonaka mera ha nebonaha, me ha hina mati. 'Hima, marina hawa tohake', ati nematamonaka.
18 Tokomaki me nofaremetemoneke me nafi. Me ka owa ohari ati yana nematamonaka. 'Yobe taborobona okanikahara oke. Owahabone onaharake. Tika hiti yawarebonaka', ati nematamonaka.
19 Owa ati e nematamonaka ahi: 'Bowi me 10 okanikahara oke. Me owahabone onahara oke. Tika hiti yawarebonaka', ati nematamonaka.
20 Owa ati e nematamonaka ahi: 'Ofanara oke. Tokomaki onofa okere'".
21 "Ayaka hiti ka yama aahi wete name me ati kaminamematamonaka. Ayaka hiti yawehi ati yana nematamonaka. 'Tokomakabote tinahi howa ya, sitati ka howa. Me honara me tekamiyahi ahi. Me yaka ni yokana tohara me toha, me noki awara mati, me tame kotete na mati, me na tekama tinahi, me sawihaba mati ayaka ya', ati nematamonaka".
22 "Hinaka yama aahi tokomatase wete name 'Tiwati nima onahara oke. Yama hasi nasa ke', ati nematamonaka".
23 "Ayaka hiti ati yana namatasematamonaka. 'Tikamatasahi sitati beheri ka me ha tinamibeya, oko yobe mo kabaya.
24 Aya me ha oniba marina tafe me kabaraboneke me nafi', ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi ya me tabibone ka yama kaminematamonaka.

25 Sesowi yana tone toke yaka nematamonaka, me tamaha me ya tabahari. Sesowi nokowame mera hiyarematamonaka.
26 "E ka owa owa ni ya kamaki owa ya famehibona ati ne bati mera nofamarebonaka. Fati toha, biti me toha, nisori me toha, hinakasimarawaha, na mera nofamarihi, nebonaka. Hiwa nofamarihi, nebonaka. Ehene e re ya owa ya famarebonaka.
27 E fami tinofi ya tiwehene e nabone tike ahi: tika ewenebone tiwa tikanabone tike, owa tinofi ka yama nawaha hiri tinahabone tinakomehara tiwa. Tisawi tinahabone tike owa ni ya fara oko toki nima. Tiwehene e ri ya e famarabone eke".
28 "E ka owa yobe nafihi hiri nebona itaribonaka, ati boti yama nima nari. 'Himata nima yati manakone na awineriya, yobebonaha? Oko yinero nafihi awane?' ati nebonaka.
29 Ehene e re ya yobe hawa toniharehibonaka. Yobe bofe ka hiri nibe ya hinaka yinero tofiyoba amaka. Me one hiwe ya me haha hikaneba amaka.
30 'Hari yobe hiri ni yana kane yobe hawa toniharahareka', me ati naboneke".
31 "Towisawa towisawa owa mono nebona itaribonaka, ati boti yama nima nebonaha. 'Owa ka saotato me kakeha 20.000 me tohake. Oko saotato 10.000 me tohake. Oko saotato me okahabani ya oko saotato me me hikasawariaba me amani?' ati nebonaka.
32 Mono ni nofare ya he nanarifa mera yosehibonaka, towisawa owa ni ya, tohasa nari hike ya, he nanarifa me ati e nabone mati ahi: 'Ota ka towisawa yinero ta nebonaka, mono tirebonaha', me ati naboneke.
33 Te e nineke ahi, ha me nima. Te ka yama te nofi ya e tabaterabone eke".

Saha taminemetemone amake.
34 "Saha amosate amake. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha sinari kamiba karo?
35 Saha hiyakere haro, sinari watamaraharo. Sika towitiaboneke. Te narabo naha owati te mitahi".

15

Ofeya fawa ne taminematamona amaka.
1 Yama hiyara hihiri me tamaha me kakehemetemoneke Sesowi ni ya, he ati me kamitabone mati. Yinero wawarara me toha, nemetemoneke, kofeno nanarifa mati.
2 Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha me me hora hinehemetemoneke. "Yama hiyara hihiri mera nofaka, mera katafari", me ati nemetemoneke.
3 Sesowi hiyara kaminematamonaka.
4 "E ka owa ka ofeya 100 me tohaha hinaka ofeya ohari fawa ne ehene e neba awaka ahi. Ofeya 99 me tohaha mera kakanakosebonaka kabina ya. Hahi ofeya fawa ne siba nebonaka, hiwasibonaha.
5 Hiwasi ya yayai nebonaka. Faya tiwa hinehibonaka.
6 Kobo name ya me one ha nebonaka. 'Hima e yayai nabone eke. Aya ofeya fawa ne owasiara oke', ati nebonaka.
7 Yama e naboneke ahi neme ka yama. E ka owa ohari yama hiyara hihiri tohe ehene nofamare ya me yayai naboneke neme ka mati. 99 me tohaha me ihi me yayai ni yokana toharaboneke, me ihi hiyaraba watara mati".

Moweta fawa ne taminematamona amaka.
8 "E ka one hinaka moweta barata tohehi 10 ne ohari fawa ne himata nima ihi ribe? Nabarina sari kani ya yama yowi naboneke yobe toro ya, moweta siba naro. Siba ni fawa hirehibonaka, hiwasibonaha.
9 Hiwasi ya me one ha naboneke, me winaha mati ayata ya. Ati e naboneke ahi: 'Hima e yayai nibeya. Oko moweta fawa ne owasiara oke', ati naboneke.

10 Neme ka yama e nineke ahi. E ka owa ohari yama hiyara hihiri ehene nofamare
ya Teoso nanarifa me yayai teha me amake", Sesowi ati nematamonaka.

Me ka owa biti tosawari taminematamona amaka.
11 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "E ka owa biti me famehemetemoneke.
12 Biti yoto ke aate hinehimatamonaka. 'Abi tika yinero kote ohahabone onahara
oke hibati ya, tihabamatara tiwa'. Faya yinero kote kane biti kakawematamonaka,
yinero kote ya.
13 Biti yoto ke hinaka yama nafi ta nematamonaka, yinero manakonebonaha. Amo
ni totamakosare ya yana tone tokehimatamonaka yama yabo ya. Hinaka yinero nafi
tonafiyobote nematamonaka fahi".
14 "Hinaka yinero tonafiyo nowati ya faha kakemarehemetemoneke. Makoni yama
kabaha tofiyoemetemoneke. Faya fimihimatamonaka.
15 Yama ahi ni yana tonehimatamonaka, bare taboro ya. Faya hiyosematamonaka
boroko mera towakebonaha me tafahabone mati.
16 Awa boni kabinima nematamonaka boroko me hikabaro, me hinatafare karo.
17 Taboro wati nawahematamonaka. 'Okobi nanarifa me tafe nanafi nama na me
awineke. Ha owa ahabinima one oke fimi ihi.
18 Yana onahabana oke okomaba owa okobi ni ya. Owati e nabana oke ahi he ni
ya: "Abi owehene hiyarara oke Teoso ni ya. Owehene hiyarihi nara oke tiwa ni ya.
19 Owa okatao tinamarahabana tike, owehene hiyara owa. Hine tiwa onarifabana
oke, tiwa nanarifaba owa", onahabana oke', ati boti ati nematamonaka".
20 "Yana tone tokomematamonaka bati ni ya. Hike ya kamasa ne ya bati
hiwehimatamonaka. Bati aawawa hine ka bati kana ni tokehimatamonaka. Kobo
hine hitiri hine hikarabatematamonaka, noko komi hinakihari".
21 "Ati yana nematamonaka. 'Abi owehene hiyarara oke Teoso ni ya. Owehene
hiyarihi, nara oke tiwa ni ya. Owa okatao tinamarahabana tike, owehene hiyara
owa'".
22 "Faya hinaka yama aahi mera yosehimatamonaka. 'Makari amosi mati tohaha
te tonakamahi, te weyeye nibaya. Hinaka aneoba te tonakama nahi, yehe kabana.
Hinaka satayabana, he teme kabana. Hibati ya!
23 Bowi biti te kakama nahi, te naimi nofahari, te nabowehibana. Hima e ayakibeya,
e yayai na e.
24 Hahi okatao ahabe yati tohawamaka. Tosawarihi owasiwahama oka', ati
nematamonaka. Faya ayaka yana tonemetemoneke".
25 "Biti taiti kamehimatamonaka tokahari fatara ya. Yobe wari yabomare ya yaka
name me ayaki mitehimatamonaka.
26 Bati nanarifa ha nematamonaka, aate hinehibonaha, yama mitahari.
27 'Niso sawimaka hari, kobo namahari. Abi bowi biti nabowahareka, watakari, biti
kobo name kari, amosari', ati nematamonaka".
28 "Yawamise tokiyomami nofarematamonaka. Bati kiyomame hiyosemematamon-
aka tokiyomamebonaha.
29 Tokiyomami nofarematamonaka. 'Owati timitamata. Faha fowe tamaha ya yama
ahi ote ama oke, tiwa onarifa owa. Fara tiwati nima owehene te ama oke, owa
tiyoseha tiwa. Owa tekawatera ama tike, kabara yetene ya, ayaka hiri oba karo,
ota one me ya otaba owa.
30 Hahi tikatao kobo namaka hari, tika yinero nafi tonafiyohari, me fanawi ahi ni
ihi. Kobo namehi hinaka bowi biti watakebona tinabowine tike', ati nematamonaka".
31 "Bati ati yana namatasematamonaka. 'Okatao tisawi tike owa ni ya. Oko yama
nafi tika yama amake.
32 Ayaka ota hiri na ota yayai nineke, niso ahabe yati tohawame karo. Tosawarihi
e wasiwamaka', ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.

16

Me ka owa ka yama kakakatoma taminematamona amaka, yama watohari.

1 Sesowi he ya tataba mera hiyaramatasehimatamonaka. "E ka owa honehi tesene
nehimatamonaka hinaka yama kakakatoma toahari. Ehene me one hikaminehi-
matamonaka hinaka bataro ka yama kakatomi forima remonaha. Bataro ka yama
tofiyoamone me ati nemetemoneke ehene".
2 "Bataro ha hinehimatamonaka. 'Tiwehene hiyi nofaramone me ati narake. Yama
hani tinamoabana tike, owa ni ya, yama hani tiwehene kaminaro, oko yama tekatoma
tiwa. Oko yama tekatomamarabana tike oko yama', ati nematamonaka".
3 "Faya he nanarifa ati boti yama nima nematamonaka. 'Bataro owa toyosemehiba
awaka, onarifamarehibana. Himata hiri oribe waha? Himata okobaribe? Fatara ka
yama ahi ni owato okere, oko yinerobana, okitamari karo. Yamata niki onofa okere
me ka yamata.
4 Owehene e nabana oke ahi: oko bataro ka ferekesi me okasomahabana oke,
onarifasa one ya mata. Yama totoyabo ni ya onarifamare ya owa me kasomaba me
amake bisa', ati boti ati nematamonaka".
5 "Faya ferekesi bataro me tefe na mera ha nematamonaka, me oohariki na mati.
Tai tohaki ra hiyarematamonaka. 'Tika yama tefe tinaha manakone e na awineri oko
bataro ni ya?' ati nematamonaka.
6 'Boti 100 kanaha tefe oke, orifa yehe', ati nematamonaka. 'Boti 50 kanaha ta
tinamibote tini ya haha boti 50 kanaha manakone watamarabanake. Yama hani tama
okine oke haro, tika yama tefe tinaha hani. Tiwati hani tikanawanahi, boti 50 kanaha
ta tinamibote tinahabone tina tiwa', ati nematamonaka".
7 "Owa ra hiyaratasehimatamonaka. 'Tika yama manakone e ri, ha tiwa, oko
bataro tefe tini karo?' ati nematamonaka. 'Tiriko miti kani 100 tohaha tefe oke',
ati nematamonaka. 'Tika yama hani nineke haro. Tiwati hani tikanawanahi, tiriko
miti kani 80 na ta tinamibote tinahabone tina tiwa', ati nematamonaka".
8 "Bataro nanarifa ehene hiyare bataro hora hirehimatamonaka. Yama watohi-
mona hikahiyarematamonaka. Bofe ka me tohaha yama me watote me amake, me
one me kasoma mati. Haha Teoso ka yama oye ka me ta yama me watotera me
amake".
9 "Owati te mitahi. Tika yinero hiyare tinafiyohabone tike, te one tiwa me
kasomibone karo. Manakobisa tika yinero watamare ya tiwa me ha naba me amake,
me ya titababone tiwa yobe amose ya, ahabaterebana.
10 Hahi yama bite kakatomi watohi yama nafiha kakatomi watohibonaka. Hahi
yama bite kakatomi watore yama nafiha kakatomi watorihi nebonaka.
11 Bofe ka yinero hiyare kakatomi tiwatori ya hibake tiwa kakaweba ama tiri yinero
yokana ya, neme ka yinero?
12 Me ka yama kakatomi tiwatori ya, hibake tiwa kakaweba ama tiri, tika yama
yokanaba ya?
13 E ka hiti meba me famihinakere, me e narifikimaba mati. Owa e nofe ya hahi
e nofamarehibonaka hari. Ha ita e nofe ya hahi e nofamarehibonaka hari. Yinero
noko e toniha Teoso e nofatera e amake", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi fariseo mera hora nematamonaka.

14 Fariseo ati me hikamitehimatamonaka haha yama nafi kamine ati. Me haha
hikanematamonaka, yinero me nofi karo kasiro ya.
15 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Te ehene me awaha te amosamone me ati
nabone te ati na te ati boti hiyara Teoso watoka. Te ehene amosamone tera me
kahiyara te ehene Teoso nofakara, te hiri naro".

16 "Hibati ka Mowisei ati me watohemetemoneke. Teoso ati kakamina me ati me wato, nemetemoneke, Yowao watamatare ya mata. Yowao hiyara amosa kamini tai tohibehimatamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Faya me nafi ota ha nineke, waha, Teoso ka towisawa ya me tabahabone mati".
17 "Neme ya wami famaha ahabi ya Mowisei ati ta ahabatereba amaka, yama hani karo, ati nafi nafi.
18 Tika yibote tekanakosa fanawi bara titiwai ya yama hiyara hiri tinahabone tike. Tika yibote tekanakosaha bare hitiwai ya ehene hiyarebonaka".

Me ka owa honehi Rasaro honare ya fame me taminemetemone amake.

19 "E ka owa honehi okominahabone onahara oke, makari amosa aki nofahari manakone nafiharo. Ayaka hiri ni fawa rematamonaka.
20 Hinaka yobe ka nokobi beheri ya Rasaro fofore tohehimatamonaka, me hekamahari, honarari, mese bosaro kihahari.
21 Yamata homokori kabehibona ati nematamonaka, foro naro hahi honehi ka mesa bofe ya. Forehi hinaka bosaro yome me hero hinehemetemoneke".
22 "Ahabe Teoso nanarifa me hekamehimatamonaka, Abarao tafi ya tafi famehibonaha. Hahi honehi ahabe me hikamomatamonaka.
23 E abohi taboro ya sawihi kokoriri nematamonaka. Abarao ya Rasaro me famaha mera awehimatamonaka yama yabo ya.
24 Ha hinehimatamonaka. 'Abi Abarao owa wati tiwahahi. Rasaro tiyosemahi owa ni ya. Ye tati bono ya faha bori kane ya obete bori kanehibonaka, obete tosiriba karo. Kokoriri onofa ama oke haha yifo hiri ni ihi haro', ati nematamonaka".
25 "Abarao ati yana nematamonaka. 'Okatao yama amosa tikihi tinofa ama tike, yati tini ya. Rasaro ta yama nawaha hiri nofe amaka. Yama nawaha hiri tine tike waha. Rasaro ta taminawahaka.
26 Teoso ehene hoti wake e baikani ya. Ota tokomihinakere fahi. Te kamakihina rihi ke ahi', Abarao ati nematamonaka".
27 "'Abi Abarao Rasaro tiyosehi okobi taboro ya.
28 Okaniso me siko na me nake. Rasaro mera hiyarebonaka, me kamakirahaba mati ahi. E kokoriri teha e amake ahi', ati nematamonaka".
29 "Abarao ati hiyarematamonaka. 'Teoso ka yama hani me kihake. Hine Mowisei ati me mita, hine Teoso ati kakamina me ati me mita, ke', ati nematamonaka".
30 "'Abi Abarao Mowisei ati miti me nofakere, Teoso ati kakamina me ati miti me nofarihi ke. E abowi tokomaki ya me ni ya me ati amosaboneke. Me ihi hiyara me nofamaraboneke', ati nematamonaka".
31 "Abarao ati hiyarematamonaka. 'Mowisei ati miti me nofara Teoso ati kakamina me ati miti me nofarihi na e ahaba e wamisamaba ati miti me nofarihi, naboneke', ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.

17

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.

1 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. "Yama hiyara me hiri te me amake, me one ihi. Fare Teoso ati ehene amaka. Tiwehene tika owa yama hiyara hiri ne ya, tiwa tiyokobisabone tike.
2 Tihabene ama tike, e ka owa Teoso nofehi okatao tohe yama hiyara hiri rabona karo. Tinamiti ya yati ehebote me matohene me amake, tiwa me koro nifehene tiwa ma ya, e ka owa Teoso nofehi ka yama hiyaraba wataribone karo, tiwehene".

Me ati somawamabone Sesowi ati nematamonaka me one ni ya.

3 "Tiwa tekatomahi. Tika owa yama hiyara hiri ne ya tiwa ni ya hora tinehibonaka. Ehene nofamare ya tiwati somawamabone tike, he ni ya.

4 Yama hiyara 7 na hiri ne ya tiwa ni ya yama we oharia ya, tiwati somahabone tike, ati yana ne ya, 'Owehene onofama okere', ati ne ya, ati yana ni 7 nari", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi mera kaminematamonaka, Teoso kiti wato yokana me toha mati.

5 E ka Hiti me aate hinehimatamonaka he ya tataba mati. "Otara tikanawanabone tike, Teoso kiti wato yokana ota tohahabone ota", me ati nemetemoneke.

6 E ka Hiti ati yana nematamonaka. "Teoso kiti wato biti te tohi ya awa te yosi ya, fara te ati nima awa naboneke. 'Awa tiwa bore tikanabone tike, tiwa koro tifehabone tiwa ma ya', tini ya fara tiwati nima awa naboneke".

Sesowi mera kaminematamonaka, yama ahi ni me amosa mati.

7 "Tika yama aahi ne ya himata nima tiribe he ni ya? Fatara ka yama ahi, ofeya mera narifa, ne kame ya himata nima tiwati ribe he ni ya? Tiwati e naba ama ti ahi: 'Kamakabote tinahi, titafibeya', tibana?

8 Tiwati e rabone tike ahi. Tiwati e nabone tike ahi: 'Otefebone tiwasiabone tike. Makari tikawahi, otefebone sawa tinahaba tiwa. Oko tafi hawa tohi ya titafabana tike', tinahabone tike.

9 'Faya amake', yama hiti ati neba ama, hinaka yama aahi ni ya, hinaka yama aahi yama ahi ni hawa tohe ya? Ati e rebonaka ahi. 'Faya amake', ati rebonaka, yama nafiha hinaka yama aahi ahi re karo, hine ya yama hikamina hiri ne karo.

10 Te e tebisaha te amake ahi. Yama nafi Teoso hikaminaha hiri ni te hawa tohi ya, te ati e nabone teke ahi: 'Ha ota tika yama aahi me ota amake, hine ya. Yama tikaminaha ota hiri na otake hine ya, ota ka Hiti tihaha tiwa', te ati naba te amake", Sesowi ati nematamonaka.

Me mese hiyara me 10 na mera Sesowi nakitamehimatamonaka.

11 Sesowi tokomematamonaka Serosarei ya. Kariwematamonaka Karireya baikani ya. Kariwa nematamonaka Samaria baikani ya.

12 Tabora witi ya me makiti 10 na mera kobo nematamonaka, me mese hiyara mati. Me ma nakehemetemoneke, Sesowi wai yabore ya.

13 He me ha nemetemoneke. "Sesowi ota ka Hiti otara wati tiwahahi".

14 Sesowi mera awehi ati yana nematamonaka. "Te tokomahi, tera te namobeya sasetoti me ni ya", ati nematamonaka. Me tokomemetemoneke. Hawi ya me yaka na me kitamemetemoneke.

15 Me ka owa ohari wete namehimatamonaka Sesowi ni ya, me kitami awahari. Wete name Teoso kahiyarehimatamonaka, ha ni kitahari.

16 Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. "Faya amake", ati nematamonaka. Samaria kamatamonaka.

17 Sesowi ati yana nematamonaka. "Me 10 ra me awine, me kitama mati? Hibaka me one toha me awineriya, me 9 na mati?

18 Me wete namararake, Teoso me kahiyarahaba mati. Fare bare oharika, wete namahari", ati nematamonaka.

19 Hihiyarehimatamonaka. "Tiwamisamahi. Tikamahi. Tikitama tike, Teoso kitehimona tini karo".

Teoso ka towisawa kakitebona Sesowi kaminematamonaka.

20 Fariseo Sesowi me hiyaremetemoneke, Teoso ka towisawa kaki me watohabone mati. Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso ka towisawa kaki te awateraba te amake.

21 Te ati e terabone teke ahi: 'Hoho, te awa ha. Sawika hari", te ati rabone teke. "Hoho, sawi kamona ahi", te ati rihi naba teke. Teoso ka towisawa kakehibonaka te ati boti ya", ati nematamonaka.

22 He ya tataba mera hiyarematamonaka. "Yama toyabo ya te ati e tehabone teke ahi: 'Neme ka Owa kamakabote nebona onahara oke, owehibonaha', te ati tehabone teke. Te awatereba amaka.
23 Tera me hiyaraba te amake. 'Hoho sawika hari', me ati naba me amake. 'Hoho sawihimonaka ahi', me one ati, naba me amake. Te yana rabone teke. Te tokomakerabone teke me ni ya.
24 Neme ka Owa yama yebe kani nima nebonaka fare amo ni ya. Yama yebe kana oya kite amake, kaya nikimaharo neme ya".
25 "Neme ka Owa kokoriri namateba amaka mata kasiro ya. Me nafi hikakobonaka mata.
26 Neme ka Owa kame ya me e naba me amake, Nowe me one nimetema, hibati ka memetemone mati.
27 Fara me tafi toha, fara me abe yabi toha, nemetemoneke, Nowe ati me mitara mati. Faya Nowe tokiyomehimatamonaka hinaka fotowati ehebote tori ya. Faha fowe kimisa ihi me nafi ahabemetemoneke, Nowe ya me tabara mati.
28 Ro ka fara me toha nemetemoneke, me tafi fawa ra mati, yama me nikaha mati, yama me ta na mati, yama me koro, yobe me hiri, na mati.
29 Ro banehimatamonaka Sotoma ya. Neme ya yama hiri ni sonaha ihi me nafi ahabemetemoneke, me wina mati sitati ya".
30 "Yama e nabisaboneke ahi Neme ka Owa kame ya.
31 Afa yama ya e ka owa yobe bari ya warehi tokiyomamarehibonaka yobe toro ya, hinaka yama tonakamehibana. Hahi fatara ya wehi tokomarehibonaka tabora ya, hinaka yama tonakamebonaha.
32 Te ati katamoriyahi Ro fati tamine ya.
33 Bofe ka yama era kasomabone e ati na e kasomiba ka yama wataraboneke. Bofe ka yama e nofara era e kasomabone eke.
34 Afa yama soki ya kama ya me amo kana owa Teoso hekama, owa toforikosa, nebonaka.
35-36 Fana famarawa tiriko ahi narawa one Teoso hekama, one toakosa, naboneke", Sesowi ati nematamonaka.
37 Me aate hinehimatamonaka. "Sesowi hibaka ya yama tohatehaba amari?"
"Neme ka Owa kame ya me nafi hiwatoba amaka. Bani ahabe ya boko me hiwasiba amaka", Sesowi ati nematamonaka.

18

Me ora ni fawa rabone Sesowi ati nematamonaka.

1 Sesowi hiyara kaminematamonaka mera kanawanahari, me ora ni fawa rabone mati.
2 "E ka owa sowisi tohehi sitati one ya winehimatamonaka, Teoso nofarari, me one nofarihi nari.
3 Afa sitati ya fanawi winehemetemoneke, maki ahabari. Fara toki totoha tohehemetemoneke sowisi ni ya, he aate nabonehe. 'Owa tikasomahi. E ka owa oko yama yabahareka, owa kakoari. Aate tinehibonaka oko yama ta namehibonaha owa ni ya', ati nemetemoneke".
4 "Sowisi kasomi hinofarehemetemoneke. Ati fawa rimakoni ati boti yana nematamonaka. 'Teoso onofara me one onofarihi onaha
5 fanawi okasomahabanake, ati fawa raro. Owa ma tonihariyahi', ati nematamonaka".
6 Sesowi hiyaramatasehimatamonaka. "Sowisi ati tamine te mitahi, mera kasomi nofarari.
7 Teoso mera kasomeba awaka, hinaka mati, ha ni me fawa hirahari, yama soki ya me ha, yama wa toni ya me ha, hinahari. Mera kasomi kerewe reba awaka.

8 Mera kasomakabote nebonaka. Keye amakere. Neme ka Owa kame ya ahi wami ya, himata nima me naba me amari, me wina mati? Teoso kitehimona me hinehiba ama, me ati boti ya?" Sesowi ati nematamonaka.

Fariseo ya yinero yayaba me fama me taminemetemone amake.

9 Sesowi hiyara one kaminematamonaka, me himitabonehe, me ihi amosamone me ati na mati, fara mati, me ihi amosi mati tohahamone me ati na mati.
10 "Me famaha me towakiyomemetemoneke teboro wari ka yama ya, Teoso me ha nabone mati. Ohari fariseomatamonaka. Owa yinero yayaba toha nematamonaka, me ka yinero ta hinehibonaha kofeno ni ya.
11 Fariseo warehimatamonaka ora nari ati boti ya. 'Teoso faya amake. Haha me nima okere, ha owa, me one me kabotia mati, me ihi hiyara mati, me one me ka yibote me ahi narawa mati. Hahi nima okere hari, me ka yinero yabahari, ta hinehibonaha kofeno ni ya.
12 Fara semana nima yama we famaha ya owa onafimite ama oke. Fare yinero wara oni ya kote ta ote amaka tiwa ni ya'".
13 "Owa waremakehimatamonaka. Yama kakatomarematamonaka ahi, kokoma ne kari. Bako nabowematamonaka, yawahari. 'Teoso yama hiyara nafiha hiri one oke. Owa tikakorahabone tike', ati nematamonaka".
14 "Hahi ati Teoso hinofematamonaka. Fariseo ta ati nofarematamonaka. Keye amakere. Tiwehene amosamone tini ya Teoso tiwati nofarebonaka. Tiwehene hiyaramone tini ya Teoso tiwati nofehibonaka", Sesowi ati nematamonaka.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.

15 Matehe me kakamemetemoneke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha matehe ni ya. He ya tataba me me awaha me me hora nemetemoneke, me me kakamarahabone mati Sesowi ni ya.
16 Sesowi me ati nofarematamonaka. Mera ha nematamonaka, matehe me kakamakehabone mati. "Matehe hine kamake owa ni ya. Me te ma nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me naboneke me ha hina mati, he ya me tabahabone mati.
17 Teoso ka towisawa tabi te nofi ya matehe nima te nabone teke. Matehe nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere", ati nematamonaka.

Me ka owa honehi Sesowi ya famarebona ati nematamonaka.

18 Mera yoyose owa Sesowi aate nematamonaka. "Ota ka borofeso titaminate ama tike. Himata hiri oribe, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya, ati ehene?" ati nematamonaka.
19 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba otaminahamone tine tiri? Teoso ta oharika, taminari.
20 Yama tiwatoa tiwa awine tike, Teoso hikaminehemetemonehe hibati ya.

> 'Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te ka owa tinabowarihi, te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinabone tike, te ka one me ihimone tikamina tiwa. Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike'",

ati nematamonaka.
21 Mera yoyose ati yana nematamonaka. "Owehene nafi e teha ama oke, onafira owa. Onafiwaha fara owehene tohasa ke".
22 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Tika yama oharia hasi ke, hiri tinahabonehe. Tika yama nafi ta tinahi, yinero manakonebana. Faya yinero ebe tinahi, me honara me ni ya. Tika yinero nafihibonaka fahi, neme ya. Yinero

ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e famawahabone e", Sesowi ati nematamonaka.
23 Sesowi ati mitehi yawi nafihimatamonaka, hinaka yama tami karo.
24 Sesowi awi hiwehimatamonaka, yawahari. "Yama nihinakere haro, e ka owa honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana.
25 E nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere, tokiyomaba karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka owa honehi Teoso ka towisawa ya famaba karo", ati nematamonaka.
26 Sesowi ati me mitaha me ati yana nemetemoneke. "Teoso me hikasomahaba me watateraba me awineke", me ati nemetemoneke.
27 "E ni ka yama nihinakere haro. Teoso ta ni ya yama nihinaraba watatera amake", Sesowi ati nematamonaka.
28 Betiro ati yana nematamonaka. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama nafi, e tabawaibone karo".
29 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te ka yobe te kakosa, te ka yibote te kakosa, te ka niso me te kakosa, te ka abi te kakosa, te ka ami, te ka matehe, me na me te kakosa, Teoso ka towisawa ya te tabaha
30 Teoso te ka yamaba ta neba amaka mata ya ahi. Yama toyabo ya te wini fara toha, tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene. Keye amakere", ati nematamonaka.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

31 Sesowi me 12 na mera ha nematamonaka, mera hiyari oharibonaha. "Serosarei ya e tokomabone eke. Fara Teoso ati kakamina me atimetemone nima yama naboneke, me ati nafi, Neme ka Owa tamine me kamina mati.
32 Neme ka Owa me ta naba me amake bara me ni ya. Me haha hikana, me hora, me firo, hinehiba amaka, mese.
33 Me kosi hinehiba amaka. Me hinabowawaha hinehiba amaka waha. Manakobisa yama we famaha ahaba nowati ya wamisameba amaka yati tohawamari tasa", ati nematamonaka.
34 Sesowi yama hikamina me wawatobiti remetemoneke. Yama nihinaremetemoneke, ati me hiwatoba ka yama.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

35 Sesowi yaka ne bori towitimatamonaka Seriko yabori ya. Me ka owa noko awatere itarimatamonaka hawi beheri ya, yinero haha toahari.
36 Me tamaha me yaka na me ati mitehimatamonaka. Mera aate nematamonaka. "Himata amari?" ati nematamonaka.
37 "Sesowi amaka, Nasare kari, fiya tonamari", me ati nemetemoneke.
38 Faya ha ni yana nematamonaka. "Sesowi Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ati nematamonaka.
39 Haha he nokosi ya me nahoha me hora hikasematamonaka, ha ni fawa nebonaha. Ha ni fawa rematamonaka. Ha ni kitamisehimatamonaka mata ya. "Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ha ni ati namarima nematamonaka.
40 Sesowi ma tonamematamonaka. Ati ehene me hekamakimatamonaka he ni ya.
41 Sesowi beheri ya wamake Sesowi aate hinehimatamonaka. "Himata hiri onahabone tiri tiwa ni ya?" ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti yama awi onofa oke", ati nematamonaka.
42 "Yama tiwamatasahabone tike, Teoso kitehimona tini karo tiwati boti ya", Sesowi ati nematamonaka.
43 Yama awamematamonaka hibati ya. Faya yaka nematamonaka Sesowi me ya tabahari, Teoso kahiyarahari. Haha he me awaha Teoso me kahiyara nemetemoneke.

19

Sakeo Sesowi awehibona ati nematamonaka.

1 Sesowi tokiyomehimatamonaka Seriko ya. Kariwehimatamonaka sitati baikani ya.
2 Me ka owa Sakeo tohe warehimatamonaka awa ini ya.
3 Sakeo yinero yayaba me ka hitimatamona amaka, yinero kihahari. Sesowi awehibona he awarematamonaka, me tamaha me ihi, nemehare kari.
4 Kana ni tai tohame tokomisehimatamonaka awa ya, wabasaharo hawi beheri ya, Sesowi kake ka hawi.
5 Sesowi tofotomaki tonokomisamake ha hinehimatamonaka. "Sakeo kisamakabote tinahi. Osawiabone oke tika yobe ya. Afa yama amake haro".
6 Sakeo kisamakabote ne Sesowi hima tonamematamonaka hinaka yobe ya, yayai nari.
7 Sesowi ati me mitaha me hora nemetemoneke. "Tokaka yama hiyara hihiri ka yobe ya", me ati nemetemoneke.
8 Sakeo wehimatamonaka me nokosi ya, Sesowi hiyarari. "Sesowi oko yama ebe onahabana oke me honara me ni ya. Me one ka yinero yabi fiya onihe me ka yinero ta owahamahabana oke. Yinero ohari fiya oniha yinero 4 ne ta owahamabana oke", ati nematamonaka.
9 Sesowi ati yana nematamonaka. "Haha yama wehe ya hahi Teoso kasomaka. Abarao ka noti me ka owa amaka hari.
10 Neme ka Owa kakehareka mera siba nebonaha, me tosawariha mati, mera kasomebonaha", ati nematamonaka.

Me ka owa ka yama aahi me terei na me taminemetemone amake.

11 Sesowi ati me mita hiyara one kaminematamonaka, me bori nami karo Serosarei yabori ya. Me tamaha Teoso ka towisawa kakehibona me ati nemetemoneke hibayata ya, towisawatebonaha, Teoso ati kakamina me hikaminehimata. Makoni Sesowi ati yana nematamonaka, hiyara kaminari, ati e nari ahi:
12 "E ka owa towisawa biti tohe tokomakematamonaka tabora bara ya, yama yabo ya. Fara me tabori ka towisawa tohawebona ati nematamonaka, tabora bara ka me ati ihi. Yana tone me narabi nima nematamonaka, yama toyabo ya kamatebona ati nari.
13 Faya hinaka yama aahi me 10 na mera ha nematamonaka, mera kakawebonaha moweta barata tohehi ya, oohariki nari. Ati e nematamonaka ahi: 'Yama te kanikiyahi hahi yinero ya, te ta nabana, oko yinero nafimisaba karo. Manakobisa okomatasi ya yinero te ta namatasahaba teke owa ni ya', ati nematamonaka".
14 "Toke nowati ya me ka owa me toyosemakiemetemoneke, tabora bara ka mera hiyarebonaha. 'Hahi ota ka towisawa toharebonaka te ati ehene', ati nematamonaka, me ati kaminari".
15 "Bara towisawa me hinihe tokomematamonaka. Me 10 na me me ha nabone ati nematamonaka, aya moweta ta ne ka mati, yinero awehibonaha.
16 He nanarifa owa tai tohame ati e nematamonaka ahi: 'Towisawa aya moweta ta tinehiri nafimisahareka. Moweta 10 nawahaka', ati nematamonaka".
17 "'Amosake. Tiwehene amosake. Yama iisi kabote na ta ona kakatomi tinatamina tikeni. Faya tiwa oyosebana oke, sitati 10 na tekatomaba tiwa'".
18 "Owa kamakitasematamonaka he ni ya. Ati e nematamonaka ahi: 'Towisawa aya moweta ta tinehiri nafimisahareka. Moweta 5 nawahaka', ati nematamonaka".
19 "'Tiwa oyose onahabana oke ha tiwa, sitati 5 na tekatoma tinahaba tiwa', towisawa ati nematamonaka".
20 "Owa kamakitasematamonaka. 'Towisawa tika moweta amaka hari. Makari ya okarafehi onihi onofe amaka,

21 tiwa onakomehi karo, tihamamone oni karo. Tiriko bata tite ama tike, me one
koro hinaharo. Yama tiyaba tite ama tike, me hiniharo', ati nematamonaka".
22 "'Tiwehene hiyakere. Tiwehene hiyara tikaminine tike fara tiwa. Owa
tiwatoamone tine tike, ohama owa. Owa tiwato tike, me ka yama oyaba owa, me
hiniharo, tiriko me one koro hinaha bata, onaha owa.
23 Himataba oko moweta tiniharahani ama tiri? Okomi ya moweta wara
onamenaha, nafimisahari', ati nematamonaka".
24 "Mera hiyarematamonaka me one. 'Moweta te totimakehi, te ta nebana owa ni
ya, moweta 10 ne kihahari', ati nematamonaka".
25 "Me ati yana nemetemoneke. 'Towisawa moweta 10 ne kihibaka hibati ya', me
ati nemetemoneke".
26 "'Owati te mitamata. Tika yama tamaha onebone me ta namakitasahaboneke
tiwa ni ya. Tika yama tamara tika yama me toyabamakiabanake.
27 Haha owa me nofara towisawa ohawarabone me ati na me te kakamahi ahi. Me
te waka nahi onokosi ya', ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

28 Faya Sesowi yana tone tai tohamematamonaka Serosarei ya.
29 Orifa ka atami ya kobo tonamematamonaka tabora Betifase ya Betania famaha
yabori ya. Faya he ya tataba me famaha mera tokayosewitehimatamonaka.
30 "Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Te towakiyomawiti ya tabora ya
someto biti te wasihaba teke matohari, era weye namatarahari mata. Te tise ya te
kakamebonaka ahi.
31 Me ati yana ni ya 'Himataba te tisara?' me ati ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota
ka Hiti hinahareka', te ati naba teke", Sesowi ati nematamonaka.
32 Faya me towaka someto biti me wasihemetemoneke fare Sesowi ati nima.
33 Faya someto biti me tisaha someto hiti me me aate hinehemetemoneke.
"Himataba someto biti te tisineri?" me ati nemetemoneke.
34 "Ota ka Hiti hinahareka", me ati nemetemoneke.
35 Faya me hekamehimatamonaka Sesowi ni ya. Me ka makari me ibariemete-
moneke someto bari ya. Faya Sesowi me nawitarehemetemoneke someto mese ya.
36 Faya yaka kanehimatamonaka. Hawinebona me yoto hikanematamonaka me ka
makari ya.
37 Towakisami yana tohehimatamonaka orifa boti ka atami ya. He ya tataba me
ha ni yana tonehemetemoneke, me yayai na mati. Teoso me kahiyaremetemoneke,
Sesowi kitehi ehene me wati nawaha mati.
38 "Towisawa kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika. Teoso amosemona e
ati nineke. Neme ka yama amosaboneke waha", me ati nemetemoneke.
39 Fariseo me one me baikani ya me sawiha me ati yana nemetemoneke. "Borofeso
tika tataba me hora tikasahi, me ati fawa naba mati", me ati nemetemoneke.
40 "Me ati fawa kani ya yati ha naba amake, fara me ati nima naro", ati
nematamonaka.
41 Serosarei yabori ya Sesowi bori name yama awehimatamonaka. Faya ohi
nematamonaka, sitati aawawa nari.
42 "Tera kasomi te watohemenehe, tera te kasomene te amake. Tera kasomi te
watoteraba te amake", ati nematamonaka.
43 "Yama nawaha te hiri tehaba te amake. Tera me nofara yama nemeha me
nawawamatehaba me amake, sitati ka yama babari kana ya me kariwahaba mati.
Sitati me moto kitehaba me amake, te tasi toribone karo.
44 Tera me nahabitehaba me amake, tera me were nisi ya wami ya. Te ka matehe
toha naba amake. Yobe nafi me nahabitehaba me amake. Yama bari kani hasi
naba watamateraba amake. Teoso tera kasomaba ka yama amo ni te watori ka te
ahabatehaba te amake", ati nematamonaka.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

45 Sesowi tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Mera toyosemi yana tonehimatamonaka, me tokomabone mati, me nafi yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

46 "Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka',

Teoso ati nematamonaka. Yama boboti me tabori tohawake te ehene", Sesowi ati nematamonaka.

47 Sesowi mera kanawanehimatamonaka fara yama we nima, teboro wari ka yama ya. Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha me hinabowehibona me hinehimatamonaka. Me ka hiti me toha, nemetemoneke.

48 Me hinabowebona me hinehi nabowi me hiwatorehimatamonaka, me tamaha me ihi, ati kamiti me hinofe kari kasiro ya.

20

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?

1 Yama we one ya mera kanawanehimatamonaka teboro wari ka yama ya, hiyara amosa kaminari me ni ya. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me ka hiti me toha na me sawihemetemoneke fahi.

2 Me aate hinehimatamonaka. "Tiwa tikaminahi ota ni ya. Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati nemetemoneke.

3 Sesowi ati yana nematamonaka. "Tera aate okibone bisa ha owa.Yama te kaminahi owa ni ya ahi:

4 Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama? Fare ati eheneta ama?" ati nematamonaka.

5 Faya me abe hiyaremetemoneke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.

6 Fare ati ehenetemona e ati ni ya era me banahabone eke yati ibe ya, era me nahabihabone mati. Yowao Teoso ati kakaminamona me ati teha me amake", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati.

7 Sesowi me hiyaremetemoneke. "He yosehita ota watokara", me ati nemetemoneke.

8 "Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara", Sesowi ati nematamonaka.

Ofa me heta na me taminemetemone amake.

9 Sesowi hiyara kaminematamonaka. "E ka owa ofa tamaha koro nematamonaka. He ni ya ofa me heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Tokehimatamonaka tabora one ya, wami one ya. Wine ka yama toyaboemetemoneke".

10 "Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi yosemematamonaka ofa me ahi na me narabi nima nebonaha, ofa me ebe kanahabone mati. Ofa me ebe karehemetemoneke. Hinaka yama aahi me baro hine me hiyosemehimatamonaka, hinita tohahari".

11 "Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka. Me hekawatasarematamonaka. Me hikatomatasehimatamonaka. 'Tihiya tikere', me ati nemetemoneke. Me hiyoseme tokomematamonaka, hinita toahari".

12 "Owa hiyosematasematamonaka. Awa ya me baro hine me hiyoseme tokomematamonaka".

13 "Ofa hiti fare hiwa hiyarematamonaka. 'Himata hiri oribe waha? Okatao onofe oyosemabana oke. Me hikakoreba awaka', ati nematamonaka".

14 "Faya biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha. Hima e nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.
15 Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya. Me hinabowematamonaka fahi".
"Himata nima ofa hiti neba amara waha?
16 Kame ya mera nahabihiba awaka afa mati. Hinaka ofa tabori totimake ya ta hiwahawitiaba amake me one ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
He ati me mitaha "Hika", me ati nemetemoneke.
17 Sesowi mera kakatomehi ati yana namatasehimatamonaka. "Haha yama hani ati te watorine, e naro ahi:

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha',

yama hani ati te amake.
18 Te ka owa sone ya haha yati mese ya baka kanebonaka. Haha yati te ka owa kini ya taborisehibonaka", Sesowi ati nematamonaka.
19 Mowisei ati kakamina me ya sasetoti me ka hiti me taba Sesowi ati me mitaha Sesowi ati me watohemetemoneke, mera kaminari, hiyara ya. Me watakabote hinehibona me hine me hiwatarehimatamonaka, me tamaha me ihi, me me nakome karo.

Sesa ka yineroba e ta nibana?

20 Sesowi me kakatomanawi nemetemoneke. Me one me me yosehemetemoneke he ni ya, he me aate nabone mati, he ati me mitahabone me ati nama na mati, ati tosawari tabiyo. Ati tosawari ya ati me hikaminebona me hinehimatamonaka kofenato ni ya, kofenato hibehibonaha.
21 Me aate hinehimatamonaka. "Borofeso yama watobote ama tike, ha tiwa ta, yama amosa tikamina tiwa, me tikanawana tiwa, yama amosa ya. Fara tiwati tohanawi te ama tike me nafi ni ya. Me tikanawanate ama tike Teoso ka hawi yokana ya.
22 E ka yinero Sesa yabehibona ati ne Sesa ka yinerobona e ta nibana?" me ati nemetemoneke.
23 Sesowi mera watohimatamonaka, me hikeyehibona me hinahari.
24 "Moweta tenario tohehi te namohi owa ni ya. Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha, moweta kari?" Sesowi ati nematamonaka.
"Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi ati yana namatasematamonaka. "Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
26 Ati tosawaribona me hine me tamaha me nokosi ya mera kasawarihimatamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke, me ati fawa kanahabani mati.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.

27 Satoseo me one kakehemetemoneke Sesowi me aate nabone mati. E ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake.
28 "Borofeso Mowisei ka yama hani ati e teha amake ahi e ni ya: E ka owa ahabe fati kahiwara haro nisori fati hitiwahaboneke, biti nawahabonehe, hahi ahabe biti nawabona kari, Mowisei ati nematamonaka.
29 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Taiti fanehi kahiware ahabematamonaka.
30 Nowati ka fare toha nematamonaka.
31 Fara me one tohamake nemetemoneke, me nafi fanaha mati. Fanawi fara ohariemetemoneke, me hitiharo. Me nafi ahabemetemoneke, me kahiwaraha mati.
32 Me ahabi nowati ya fanawi ahababisemetemoneke.

33 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi yabaharo?",
satoseo me ati nemetemoneke.
34 Sesowi ati yana nematamonaka. "Haha yama ya me fanineke ahi.
35 Haha me ihi amosa me kitama me fanamateraboneke.
36 Me ahabamateraboneke. Teoso nanarifa me nima me nawahatehaboneke. Teoso
biti me me tohawatehaboneke, Teoso yati mera tonihawahame kari.
37 Me ahaba yati me tohawamatehaboneke".
"Yama te watora te awine? Mowisei fare ati amaka. Me ahaba me kitamatehabone
Mowisei ati nematamonaka. Aya awa bite afe kahatiha Mowisei awamatamona ya
Teoso kaminematamonaka, Abarao me ka Teosomatamona hinahari, Isaki Yako me
na mati.
38 E abohi ka Teoso amakara. E yati na ka Teoso amaka. E yati ya Teoso tabate
amaka", Sesowi ati nematamonaka.
39 Mowisei ati kakamina me one ati yana nemetemoneke. "Era kakanawana tiwati
amosake", me ati nemetemoneke.
40 Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?

41 Sesowi mera aate nematamonaka. "Himataba me ati e nineri ahi, 'Kirisito Tafi
ka noti amaka', me ati na mati?
42 Fare Tafi ati e nematamonaka ahi, Teoso tahi ka yama hani ya:

'Teoso ati e nareka ahi, oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya.
43 Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike
me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
44 Tafi ka Hitimona hinehimatamonaka, Kirisito. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba
hinaka noti tohehiba amara?" Sesowi ati nematamonaka.

Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya.

45 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka me one nokosi ya.
46 "Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya. Me yaka teha
me amake sitati ya, makari yaboha me akaha mati. Mekato ya me sawiha me one
ati yana ni me nofate me amake, 'Afa ama ti?' me ati na mati me ni ya. Sinakoka ya
me sawiha nahori me nofateha me amake me one nokosi ya. Ayaka ya me sawiha
nahori me nofateha me amake ayaka hiti beheri ya.
47 E fanawiri makiti kihamarawara yinero ta narawabone me hirawa yinero ki-
harawara yobe ta narawabone me ati te me amake. Afa me ihi yobe kihamaterawara
amake. Fara me ora ni yaboteha me amake, me one me ati me himitibone karo,
me me kahiyaribone karo. Teoso mera kosi tehiba amaka mata ya", Sesowi ati
nematamonaka.

21

Fanawi honara yama ta na Sesowi kahiyarehimatamonaka.

1 Sesowi hiyare ki nawahame mera awehimatamonaka, me honaha mati, yinero
me te na mati fare yinero wiyene ya, teboro ka yinero wiyene.
2 Fanawi awa nematamonaka, honararo, maki ahabemata, hinaka moweta famehi
te naro, fotarari.
3 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hahi yinero fanawi honara ta hinehi nafi mati
tohaka. Me one yinero ta hinehi ta fotakara. Keye amakere.
4 Haha me honaha me ka yinero hasi ne me ta hinareka. Fanawi honara hinaka
yinero nafi ta narake, tafeba kanikaraharo mata", Sesowi ati nematamonaka.

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.

5 Sesowi ya tataba me ati yana nemetemoneke, teboro me kamina mati, hinaka yati fotaha amosamone me ati na mati, atori amosemona me ati na mati, me ta hinehemete Teoso ni ya. Sesowi ati yana nematamonaka.

6 "Haha te awaha ahabatehaba amake, nafi. Yati me nahabitehaba me amake, yati nafi, yama babari kana karo. Yati ibe so kanikimatehaba amake", ati nematamonaka.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.

7 Sesowi me aate nemetemoneke. "Yama amo ni e ni ya natehaba amari, afa yama? Yama amo nibone yabokiri ya himata ota awatehaba ota amari, Teoso hinamoaro?" me ati nemetemoneke.

8 "Tera te kakatomiyahi. Tera me keyehariyahi. Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e naba me amake ahi: 'Efe ama oke. Afa yama amo nibone amake haro', me ati naba me amake. Me ya te tabaraba teke".

9 "Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Fara me ka towisawa me me mowa naba me amake. Te kakomeraba teke. Afa yama kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.

10 Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me amake, me abe mowa na mati.

11 Wami kiha ni kitahaba amake. Yamata ahababa amake, tabora tamaha ka yamata. Yama kome tamaha kake, naba amake. Me korikoriri naba me amake. Yama fotaha kakerawahaba amake, neme ka yama".

12 "Afa yama nokosi ya tera me kokoriri nihaba te amake. Tera me wati ya tera me bokori naba me amake. Tera me nakibiaba me amake kateya ya. Tera me ta naba me amake sinakoka ka me ka hiti me ni ya, towisawa me ni ya, kofenato me ni ya, owa te nofi karo.

13 Otamine te kaminaba te amake me nokosi ya.

14 Te ati boti yama tikariyahi, yama te kaminabana me ni ya.

15 Te hiyari watohabone teke, owati ihi. Tera me nofara me ati te fiya kanahaba teke, me nafi.

16 Te ka abi tera me ta naboneke. Te ka niso me toha naboneke, te one mati, te one tera nonofa mati. Te one me me waka naba me amake.

17 Me nafi tera me kakoaboneke, owa te nofi karo.

18 Tera me nohoho niraboneke.

19 Teoso nofi te fawa rabone teke. Teoso tera kasomebonaka".

Serosarei ahabatebone Sesowi ati nematamonaka.

20 "Saotato me tamaha Serosarei me moto kanaha me te awaha yama te watohabone teke, Serosarei ahabibone ka yama, hibati ya.

21 Sitati ya te sawiha te tokomabone teke. Sitati beheri ya te sawiha te tokiyomamarahabone teke. Soteya ka tabora ya te sawiha te tokomaba te amake yati nemeha ya.

22 Teoso yama hiyara manakone nahabihibonaka, yama hiyara me hiri hiteharo. Fara Teoso ka yama hani ati nima, yama naboneke, ati nafi.

23 Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi one matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke. Me nafi kokoriri naboneke, Teoso yama hiyara manakone nahabi kari.

24 Saotato me tamaha me me nahabihaba me amake. Me tamaha me me towakamarawahaba me amake fara tabora nima. Bara Serosarei me nahabihaba me amake. Teoso Serosarei ta neba amaka bara me ni ya. Manakobisa yama toyabo ya Teoso Serosarei totimaketehiba amaka tasa, bara me ni ya".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.

25 "Teoso yama namohiba amaka, bahi ka yama, abariko ka yama, amowa me ka yama. Bofe ka me winaha me baki tokotoko kanahaba me amake, tabora nafi ka mati. 'Himata amari?' me ati naba me amake, ma moni me mita mati, ma rike moni.
26 Neme ka yama bara tohawaba amake. Yama me awi ya me kakomeha me ahabakosaba me amake. 'Himata yamaba amari fa, kakehabana?' me ati naba me amake".
27 "Faya Neme ka Owa me awahaba me amake, kamahari, sawihari neme sabi boti ya, kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.
28 Haha yama te awi ya te habo bayihabone teke. Afa yama ya Teoso tera kasomaba ka yama amo nibone tohahaboneke fahi ayata ya", Sesowi ati nematamonaka.

Hine me kakatomahabone Sesowi ati nematamonaka.
29 Hiyara kaminematamonaka me ni ya. "Fiko te awake. Awa nafi te awa, ke.
30 Afe yati tohawarawi ya yama te watote te amake, yama hiwe ka yama, yabokiraharo.
31 Fiko ka yama nima Teoso ka towisawa ka yama naboneke, kamahari. Haha yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Teoso ka towisawa kamabona ka yama, yabokiraharo.
32 Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye amakere.
33 Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta ahabateraba amake".
34 "Tera te kakatomahabone teke. Te hanoriyahi. Yama tamaha tera nahatoriyahi. Teoso ka towisawa tera bata karayaho, afa yama amo ni ya.
35 Teoso ka towisawa kame ya kerewe namarebonaka. Kamakabote nebonaka hibati ya. Tabora nafi ka mera bata kanehibonaka.
36 Te amo rabone teke. Te tonokoabone teke. Te ora ni fawa rabone teke, te hasi tehabone te, te kokoma rabone te, Neme ka Owa nokosi ya", Sesowi ati nematamonaka.
37 Sesowi mera kanawanematamona amaka fara yama we nima, teboro wari ka yama ya. Yama soki ya sawihimatamona amaka orifa boti ka atami ya.
38 Me bosa rima nemetemoneke, me tokomakehabone mati teboro wari ka yama ya, Sesowi ati me mitahabone mati, me nafi.

22

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.
1 Bao fehemeto kihare ka ayaka yabokirehemetemoneke, Basikowa ka ayaka.
2 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me taba Sesowi me nabowahabone me ati nemetemoneke. Me hinabowarematamonaka mata, me me nakome karo.
3 Manakobote inamati tokiyomehimatamonaka Yota ni ya. Me 12 na me ka owamatamona amaka. Ino owamatamonaka, Isikarioti.
4 Sasetoti me ka hiti me ya teboro ka saotato me ka hiti me taba mera hiyarematamonaka, Sesowi ta nebona ati nari me ni ya.
5 Me yayai nemetemoneke kasiro ya. Barata aate nematamonaka me ni ya. Barata me ta nabone me ati ni ka
6 ati amosematamonaka. Ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta nabona ka yama, me ni ya, me tamara me ya tababona ka yama.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.
7 Bao fehemeto kihare amo nimatamonaka, ofeya me waka narawi karo, Basikowa ka marina tafebonehe.
8 Betiro ya Yowao me famaha mera Sesowi yosehimatamonaka. "Yamata te wasihabone teke Basikowa tafebonehe, e kabahabonehe", ati nematamonaka.
9 "Hibaka ya yamata ota wasiribe?" me ati nemetemoneke.

10 "Te towakiyomabone teke sitati ya. E ka owa te kobo nabone teke, faha tiwa kanahari boti ya. Efe nowati ya te kayotoabone teke. Tokiyomamebonaka efe yobebona ya.
11 Yobe hiti te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso ati e nareka ahi: "Hibaka ya yama bari kani tori ya otafaribe Basikowa tafe okoba owa, oko tataba me ya otaba owa?" ati nareka', te ati nabone teke.
12 Yama yofi kanehibonaka, yama bari kani tohamisamakeharo, tori nafiharo, mesa kihaharo. Yamata te wasiyahi fahi, Basikowa tafebonehe".
13 Me towaka fare Sesowi ati nima yama nemetemoneke. Yobe me wasihemetemoneke. Faya Basikowa tafebone me wasihemetemoneke fahi.

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.

14 Faya ayaka yana tonehemetemoneke. Sesowi itarimatamonaka mesa ya, he ya tataba me ya tabahari.
15 Sesowi ati yana nematamonaka. "E tabi onofa oke kasiro ya haha ayaka ya, kokoriri obone ka yama nokosi ya.
16 Manakobisa Basikowa tafe okobamatasatehaba ama oke, Teoso ka towisawa kame ya. Basikowa tafe okobamaraba ama oke mata", ati nematamonaka.
17 Faya kobo itihi "Teoso faya amake", ati nematamonaka. "Te fawahi haro, te nafi", ati nematamonaka.
18 "Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Manakobisa ofamatasatehaboneke Teoso ka towisawa kame ya", ati nematamonaka.
19 Faya bao itihi "Teoso faya amake", ati nematamonaka. Bao ebe ne mera kakawematamonaka. "Hahi oko ime amaka hari. Oko ime ta one oke, tera okasomahabone owa. Owa te wati nawahatehabone teke, fara bao te kabi ka yama ya", ati nematamonaka.
20 Me tafi ahabi ya mera kakawa nematamonaka me ka kobobone ya. "Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato yati hiri nebonaka. Ohababone oke, tera okasomahabone owa.
21 Owati te mitahi. E ka owa owa ta nebona tafi sawika ahi owa ni ya.
22 Neme ka Owa ahabebonaka fare Teoso ati nima. Hahi he ta nebona hiwa yokohibonaka", Sesowi ati nematamonaka.
23 Faya me abe hiyari yana tonehemetemoneke. "Hibakeba amara, he ta nebana?" me ati narawemetemoneke.
24 Me abe hora, nemetemoneke, me ka towisawabona me siba na mati.
25 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Bara me ka towisawa me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka hiti ama oke', me ati te me amake. 'E ka towisawa amosate amaka kasiro ya', bara me ati te me amake.
26 Haha nima te kere ha te. Te ka taiti e nebonaka ahi, yoto ke nima. Tera yoyose e nebonaka ahi, tera nanarifa nima.
27 Hibake tai toharaba? E ka owa yamata kabehi tai tohabana? Hahi tafahi tai tohehibonaka. Ha owa ta hahi yamata sawa ne nima one oke, tera onarifa owa.
28 Kokoriri ona e tabineke.
29 Fare okobi ehene nima owehene nabone oke, okobi towisawa owa tonihe nima.
30 Towisawa ohi ya e tafi tabatehaba eke oko mesa ya. Te nahoritehaba te amake towisawa iitari ya, sowisi me te tohaha te. Ihayeo me ate 12 na me nahoritehaboneke te nokosi ya. Me ihi tamine te mitatebone teke, me ka yama hiyara tamine toha, me ka yama amosa tamine toha, naro", Sesowi ati nematamonaka.

Betiro ehenebano Sesowi kaminematamonaka.

31 "Simao, Simao, Satanaisi tiwa ati nareka, tiwa totomi nebonaha, fara tiriko kiyo kani nima, benera ya.

32 Tiwa ora onahara oke, tika kiti tokarabone tiwa. Wete tinamatasi ya me tinarifabone tike, me one owa me nofaha mati, me kitahabone mati", Sesowi ati nematamonaka.
33 Betiro ati yana nematamonaka. "Ota ka Hiti okita oke. Owato okere. E fami te naba eke kateya ya. Hima e te nibeya. E fawa tokanaba eke. Hima e fawa tokibeya", Betiro ati nematamonaka.
34 "Betiro owati timita mata. Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwateramone tina tiwa", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi he ya tataba me narabi nima nematamonaka.

35 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Hibati ya tera oyosemaro ama oke, me tabori nafi ya. Owati e namaro ama oke ahi: Yinero te towakarihi, sakora te kiharihi, sataya toha naro. Te ka yama one hasi nemete ama?" ati nematamonaka.
"Yama hasi naba wataramaroke", me ati nemetemoneke.
36 "Manakobote yinero te kihi ya yinero te towakabone teke. Sakora te kihi ya sakora te towaka nabone teke. Te ye honene watari ya te ka makari te ta naba teke, te ye honenebone te kanikabone te, yimawa.
37 Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi, owa kaminaro:

'Yama hiyara hihirimona me hinahareka',

ati te amake. E onahabone oke Teoso ati ehene. Ohababone oke hibati ya", Sesowi ati nematamonaka.
38 "Ota ka Hiti yimawa famaha tiwa haro", me ati nemetemoneke.
"Faya amake", ati nematamonaka.

Sesowi ora nematamonaka orifa boti ka atami ya.

39 Sesowi yana ne tokomematamonaka orifa boti ka atami ya, fare totokomi nofe ka yama ya. He ya tataba me ya totabamehimatamonaka.
40 Me kobo tonama me narabi nima nematamonaka. "Te ora nahi, te totomi ni ya yama hiyara te hiri rabone te".
41 Tokehimatamonaka hike ya, oharibona ati nari. Iso yobati ya itarise ora nematamonaka.
42 "Abi haha kobo okofawarabone onahara oke. Okofawahabone tini ya okofawahaboneke. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama tinofa ta hiri onahabone oke", ati nematamonaka.
43 Neme ka Teoso nanarifa fotokimatamonaka. Kakehimatamonaka he ni ya, he narifebonaha, kiti ahabarehibonaha.
44 Kokoriri ne ka ora namatasematamonaka kasiro ya. Tanakone toke tanakone nowi nematamonaka bofe ya, ama nima naro.
45 Ora ni fawa ne wamisamematamonaka. Faya kamehimatamonaka he ya tataba me ni ya. Nokobisa me koro hikanemetemoneke, me yawi karo.
46 "Himata te ebe nani te amo nineri? Te naomisamahi, te ora nibeya, te totomi ni ya yama hiyara te hiri rabone te", ati nematamonaka.

Sesowi me watehemetemoneke.

47 Sesowi hiyarasa ne ya me tamaha me kamakiemetemoneke. Me 12 na me ka owa Yota tohehi tai tohamakehimatamonaka me nokosi ya. Kakehimatamonaka Sesowi ni ya, he noko bako toma nakehibonaha.
48 "Yota Neme ka Owa ta tibana, noko bako toma tinakiari?" Sesowi ati nematamonaka.
49 Haha Sesowi ya me tabaha me me awaha Sesowi me aate nemetemoneke. "Ota ka Hiti me ota saka nibana yimawa ya?" me ati nemetemoneke.

50 Sasetoti ehebote ka yama aahi me ka owa no tonihematamonaka, narabo tari hibasari, kanihina karo.
51 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te abe mono ni fawa nahi", ati nematamonaka. Narabo boyo hine hikasomehimatamonaka.
52 Sesowi mera hiyarematamonaka, he me watahabone he me nakamakeha mati, sasetoti me ka hiti me toha, teboro ka saotato me ka hiti me toha, me ka hiti me toha na mati. "Himataba te ye honene te kakineri, yimawa toha, awa toha naro? Kofeno mono onahamone te ati na te awineke.
53 Hibati ya osawi onofa ama oke te ni ya, fara yama we nima. Te ya otabi onofa ama oke teboro wari ka yama ya. Owa te wati nofara te amake. Te amo nibone amake haro, hibayata karo. Inamati yama soki ka amo nibisa amaka", Sesowi ati nematamonaka.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.
54 Sesowi me hiwate me hekamehimatamonaka. Me hekiyomamehimatamonaka sasetoti ehebote ka yobe ya. Betiro yotoba nematamonaka hike ya.
55 Yifo me afo kanehemetemoneke yama kori baikani ya, yobe beheri ya. Me naohemetemoneke yifo beheri ya. Betiro me ya tabehimatamonaka, me nahoha mati.
56 Mera nanarifarawa me ka one oharia hiwehimatamonaka itabasahari yifo beheri ya. He kakatomaha ati yana nemetemoneke. "Efe he ya famehi amaka hari", ati nemetemoneke.
57 Betiro ati hiyarematamonaka. "Fanawi owatere amaka hari", ati nematamonaka.
58 Yama totoyabo ni ya me ka owa hiwatasehimatamonaka. "Efe me ka owa ama tike bisa", ati nematamonaka.
"Makiti me ka owa ama okere", Betiro ati nematamonaka.
59 Bahi ohari ahabe ya me ka owa ati yana tasehimatamonaka tasa. "Hahi he ya famahareka hari. Keye amakere. Karireya ka me ka owa amaka", ati nematamonaka.
60 "Makiti tiwati owato okere, hiri tinaharo", Betiro ati nematamonaka.
Betiro hiyarasa ne ya arakawa ha ni yana nematamonaka.
61 E ka Hiti nokowame Betiro kakatomehimatamonaka. Faya Betiro yama wati nawahematamonaka, aya e ka Hiti hikaminaharo, he hiyarari. "Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwateramone tinaha tiwa".
62 Betiro yana tone tokiyomame ohi nematamonaka kasiro ya.

Sesowi me katomemetemoneke.
63 Sesowi me tama na he me haha kanehemetemoneke. He me baro nemetemoneke awa ya.
64 Makari ya noko me hikarafe me hihiyarehimatamonaka. "Otara tikaminahi, Teoso ati kakaminamona tiwa. Hike tinoko koho towitira?", me haha ni ati nemetemoneke.
65 Yama hiyara one me kamina nemetemoneke, he me kamina mati.

Me ka hiti heoniao me hiri nemetemoneke Sesowi me kaminabone mati.
66 Manakobote yama warisi ya me ka hiti heoniao me hiri nemetemoneke, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha na mati. Sesowi me towakamakiemetemoneke afa me ka heoniao ya.
67 Me ati yana nemetemoneke. "Ha tiwa Kirisito ama ti? Tiwa tikaminahi".
Sesowi hiwa kamini nofarematamonaka. "Owa okomini ya keye hiri onahamone te ati riyahi.
68 Tera aate oni ya te ati yana ra te awineke.
69 Neme ka Owa itariwahebonaka Teoso ka kanihina ka ya, kitahari. Itaribonaka fahi".
70 Me nafi ati yana nemetemoneke. "Teoso bitimona tiwa tine ti?" me ati nemetemoneke.

"Fara te ati amake. Keye amakere", ati nematamonaka.
71 "Yama hiyara kaminaka waha. Ati e mitawahaka waha. Me one e ha raba eke, he ehene hiyara me kaminaba mati. E watoka", me ati nemetemoneke.

23

Birato Sesowi aate nematamonaka.
1 Me nafi Sesowi towakamehemetemoneke Birato ni ya, wehibonaha Birato nokosi ya.
2 He me kaminemetemoneke Birato ni ya. "Hahi ota ka one mera keyehareka. Ota ka one yinero me ta rabone ati nareka Sesa ni ya. Kirisitomona ati nareka, towisawamonaha".
3 Birato Sesowi aate nematamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati nematamonaka.
"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.
4 Birato sasetoti me ka hiti mera hiyarematamonaka. Me one toha nemetemoneke, me tamaha mati. "Hahi yama hiyara hiri re awaka", ati nematamonaka.
5 Me ati yana namatasehemetemoneke tasa. "Kofeno me ota mowa nabone ati te amaka. Karireya ya mera kanawani yana tone manakobisa Soteya nafi ka mera kanawanatasehi manakobote kakewahaka ahi", me ati nemetemoneke.
6 Birato me ati mitehi mera aate nematamonaka. "Karireya ka ama hari?" ati nematamonaka.
7 Eroti Karireya ka towisawamatamona amaka. Sesowi Karireya kamona tamine Birato mitehi Sesowi toyosemehimatamonaka Eroti ni ya. Eroti yaka ne sawisa nematamonaka Serosarei ya.

Eroti Sesowi aate nematamonaka.
8 Eroti Sesowi awehi yayai nematamonaka kasiro ya. Sesowi tamine mitehi Sesowi awinima na tohehimatamonaka hibati ya. Sesowi awehibona ehene namohibona hinehimatamonaka, kiti namohibonaha.
9 Eroti Sesowi hiyari noko tonihematamonaka, hiwa kaminebonaha. Ati watarematamonaka.
10 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me taba me sawihemetemoneke fahi, Sesowi yama hiyara hiri nemona me ati na mati, he me hora na mati.
11 Eroti hinaka saotato me ya tabehi Sesowi me haha kanehemetemoneke. Me weyeye hinihematamonaka makari amosa ya, me haha hikanebonaha. Faya Eroti ati ehene me wete hikanamematamonaka Birato ni ya.
12 Makoni Eroti Birato me famaha me abe nofawemetemoneke waha. Hibati ya me abe kakoemetemoneke baha.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.
13 Birato sasetoti me ka hiti mera yoro tokaniwamematamonaka, me nafi ka hiti me ya me tabaha mati,
14 mera hiyarebonaha. "Hahi te kakamareka owa ni ya, kofeno me me mowa nabone ati nemona te ati nari. Te nokosi ya aate one ati hiyareba watarareka. Yama hiyara hiri nemona te ati ne yama hiyara hiri re awaka.
15 Hinaka yama hiyaraba Eroti hiwasirihi hina awineke. Ati ehene me wete hikanamehinoka e ni ya. Yama hiyara hiri remona onahareka. Ahabarehiba awaka.
16 Ota kosi nebanaka. Kosi ni hawa tohe ya ota sa tosehibanaka", Birato ati nematamonaka.
17-18 Me nafi ati yana kawahemetemoneke, me ha na mati. "Tinabowaho. Bahaba ta fito tinihabana tike ota ni ya", me ati nemetemoneke.
19 Bahaba foyehimatamonaka kateya ya, me one ya tabehi kofeno me me mowa nemetemone mati.

20 Birato Sesowi sa tosehibona mera hiyaramatasehimatamonaka.
21 "Te ba kanaho awa ya, ahabebana. Te ba kanaho awa ya", me ha ni ati nemetemoneke.
22 Mera hiyaramatasehimatamonaka. "Himata yama hiri rano hiyararo? Hinaka yama hiyaraba owasira nabowi onofa okara. Hine ya ota kosi nebonaka, ota sa tosehibonaha", Birato ati nematamonaka.
23 Me ha ni fawa nisaremetemoneke, me ha ni kitaha mati, Birato Sesowi nabowehibona me ati na mati awa ya. Faya Birato ati watamarematamonaka.
24 Yama hiri hinahabone me hinaha hiri nebona ati nematamonaka waha.
25 Me ka owa tasi tonihematamonaka, tasi tonihi tabiyo me hiwahari, me one ya tabehi kofeno me me mowa nemetemone mati, era nanahabi me tohaha mati. Sesowi ta me nahabihabone ati nematamonaka, fara me ati ya.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

26 Sesowi me towakamehemetemoneke. Simao Sireni ka me watehemetemoneke, yaka nakehari sitati beheri ya, awa tiwa nebonaha. Me yoko hikanematamonaka awa ya. Sesowi nowati ya yotohimatamonaka.
27 Me tamaha me yotohemetemoneke Sesowi nowati ya. Me fanawi toha nemetemoneke ohi narawaro, ehene. He ha narawemetemoneke, yawarawaharo.
28 Sesowi me ni ya nokowame mera hiyarematamonaka. "Serosarei ka me fanawi te ohi rima nahi owehene. Te ohi nahi fara te ehene, te ka matehe ihi toha naro.
29 Owati te mitahi. Te ati e tehaba te amake ahi: 'E ka matehe watarene e amake', te ati tehaba te amake.
30 'E ahabi ya yama amosene amake. Yati otara tikinahi, ota ahabibeya', te ati tehaba te amake.
31 Yama e na me hiri nineke awa yati ya. Himata nima yama na me hiri tehaba me amari awa bote ya? Yama e na me hiri nineke owa ni ya. Yama bara me hiri tehaba me amake te ni ya, yama hiyara nafiharo mata ya", Sesowi ati nematamonaka.
32 Me one fama nemetemoneke, Sesowi ya me tabaha mati, me me hekama mati, me ihi hiyatera mati, me ahababone mati.
33 Me kobo tonamemetemoneke yama ini E Tati Tone tohaha ya. Sesowi me ba kanemetemoneke fahi awa ya. Me one me me ba kanikima nemetemoneke, me ihi hiyatera mati. Me hikanawehimatamonaka Sesowi ka kanihina ya. Owa kawa nematamonaka yasoka ya.
34 Sesowi ati yana nematamonaka. "Abi me ihi wati tiwahariyahi, me ihi hiyara mati. Me ihi me watokere, me hiri hinaharo", ati nematamonaka.
Sesowi ka makari me ebe nemetemoneke. Yama me were nemetemoneke, makari me ebe nabone mati.
35 Me nahohemetemoneke Sesowi beheri ya, he me kakatomaha he me haha kanaha mati. Me ka hiti me toha nemetemoneke, he me haha kana mati. "Me one kasoma, fare hiwa kasoma, nebanaka waha, Teoso ka Kirisito tohe ya, Teoso hikatikehimata", me ati nemetemoneke.
36 Saotato me ati toha nemetemoneke, he me haha kanaha mati. Me ka owa tokomematamonaka, Sesowi nafawebonaha finakiri ya.
37 "Soteo me ka towisawa tihi ya fara tiwa tikasomahi", me ati nemetemoneke.
38 Yama hani ati e na kawanemetemoneke ahi he neme ya, "Soteo me ka towisawa amaka", ati naro.
39 Hahi Sesowi beheri ya wanehi Sesowi hora nematamonaka. "Kirisito ama tirini, ha tiwa? Tiwa tikasomahi. Otara tikasoma tinahi", ati nematamonaka, Sesowi haha kanahari.
40 Owa hora hikasematamonaka, ati fawa nebonaha. "Teoso tinakomeharini? Fare ahabi nima tika ahabi nabone tike, yama hiyara hiri tini karo.

41 E ahababone eke e ehene hiyari karo, ha e. Ehene hiyareba watatere amaka hari,
ha ita", ati nematamonaka.
42 Sesowi aate nematamonaka. "Sesowi towisawa tohi yana tini ka yama ya owa
wati tiwahiyahi", ati nematamonaka.
43 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hibayata ya e famaha e towakaba eke, me
yayai ti ka tabora ya", ati nematamonaka.

Sesowi ahabematamonaka.

44 Bai nokorise ya yama kayomemetemoneke, yama nafi. Manakobisa yama soki
fawa nemetemoneke bai weo towawiti ya.
45 Makari teboro boti ka yama babari kana tohaha baikani sibi kanisa kote
tohikimehemetemoneke.
46 Sesowi ha ni kitehimatamonaka. "Abi oko kanamori ta oke tiwa ni ya", ati
nematamonaka. Ati fawa ne ya ahabematamonaka.
47 Saotato me ka hiti Sesowi ahabe awehi ati yana nematamonaka, Teoso
kahiyarahari. "Hahi amosate awaka hari. Keye amakere", ati nematamonaka.
48 Me tamaha me kakehemetemoneke, Sesowi ahabe me awahabone mati. Ahabi
me hiwe ya me tokomemetemoneke, me baki me baro na mati, me yawaha mati.
49 Sesowi fara me one hiwehimatamonaka, ahabari, me nahoha mati hike ya, me
fanawi ya me tabaha mati, Sesowi ya tabakirawaro Karireya ya.

Sesowi me kamohemetemoneke.

50-52 Me ka owa Yose tohehi tokomematamonaka Birato aate nebonaha, Sesowi
abohi itibasehibonaha. Yose Arimateya kamatamonaka, Soteya ka sitati kari. Aamosa
tohehimatamonaka. Teoso ka towisawa kakibona ka yama nonoki tohehimatamon-
aka. Me ka hiti me ka owamatamona amaka. Me ka hiti Sesowi ahabi me nofaha
Yose ta ati hiyarematamonaka.
53 Sesowi abohi itibasehimatamonaka. Rofi hiwahematamonaka makari amosa ya,
riyo tohaharo. Hibehimatamonaka yati hoti me wi hinaha ya, e abohi foyamatari ka
hoti, temenebonaha.
54 Sesowi ibehimatamonaka hoti ya, sabato nokosi ka yama wehe ya.
55 Me fanawi Sesowi ya tabakirawa Karireya ya afa yotorawehemetemoneke Yose
nowati ya. Sesowi ibari awarawehemetemoneke tama tori ya.
56 Wete tonamarawa yama hawa toniharawemetemoneke Sesowi abohi
tehenebonaha. Sabato ya hasi narawemetemoneke fare Teoso ka yama hani ati
nima.

24

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Tomiko ya bosa narawa tokomarawemetemoneke Sesowi temene ya, yama mai
amosa towakamarawaharo, Sesowi mese mamata kanabonaha.
2 Kobo tonamarawa tama noki bori awarawehemetemoneke, howa tonaharo, me
hitihanihi.
3 Tokiyomarawa Sesowi abohi wasirawaremetemoneke.
4 Nahorawehemetemoneke, ati boti yama nima narawaro. Hibati ya me famaha
mera awibote narawemetemoneke, me teme na mati, me ya me tabaha mati, me bori
oya kanikimaha mati.
5 Foro narawemetemoneke, boko tokanirawaharo bofe ya, watorawaharo. Me ati
yana kanehemetemoneke. "Himataba Sesowi kitehi te siba nineri me abohi tabori
ya?
6 Watamakara ahi, kitamatasahari. Ati te wati nawahare awa ahi, sawihari Karireya
ya?

7 'Neme ka Owa me ta naboneke me one ni ya, me ihi hiyara me ni ya, Teoso ati ehene. Ahabebanaka, me ba hikane ya awa ya. Yama wehe famaha ahaba nowati ya wamisamebonaka', ati nareka", me ati nemetemoneke.
8 Sesowi ati wati nawaharawemetemoneke, Sesowi yama hikaminaharo.
9 Wete namarawehemetemoneke tama ya. Yama awarawaha yama kaminamarawemetemoneke he ya tataba me ni ya, me nafi ni ya, me one toha na mati.
10 Tokomarawa e narawemetemoneke ahi, Maria Matarena toha, Yowana toha, Maria Tiako mati toha, one toharawa naro he ya tataba me ni ya. Yama kaminamarawaha
11 ati me hinofarawarehemetemoneke. Yama amara kaminarawamone me hirawemetemoneke.
12 Betiro yana tone kana ni tokomematamonaka tama ya. Mowi nise makari oharia awehimatamonaka, riyo tohaharo. Wete name ati boti yama kaminematamonaka. "Himata amari ha?" ati boti ati nematamonaka.

Sesowi me awehemetemoneke Emaoso hawi ya.

13 Afa yama wehe ya Sesowi ya tataba me one me towakemetemoneke, me famaha mati, tabora Emaoso ya. Hawi ka kirometoro 11 nemetemoneke Serosarei ya.
14 Me hihiyara tosi nemetemoneke, Sesowi ahabe me wati nawaha mati.
15 Me hiyara me yaka kana me ni ya Sesowi yokana kamehi me ya tabehimatamonaka, me yaka na mati.
16 Sesowi me watoremetemoneke, Teoso ati ehene.
17 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himata amari ha? Himata te hiyarineri, te yaka kanaha te?" ati nematamonaka.
Me ma tokowite me teme nemetemoneke, me yawaha mati.
18 Me ka owa Kereoba tohehi ati yana nematamonaka. "Serosarei ya tisawi ya me ihi tamine timitarinihi? Tiwahariha tiwa awine tike, yama tiwatora tiwa haro".
19-20 "Himata nima me ihi rini?" Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi me ta narake sasetoti me ka hiti me ni ya, e ka hiti me ya me tabaha me ni ya. Sesowi ehene hiyaremona me hine me hinabowareka, me ba hikanari awa ya. Sesowi Nasare ka Teoso ati kakaminamona ota ati ka. Me tamaha me nokosi ya kiti hiri nofe amaka, Teoso ati ehene. Mera kanawani amosa nofe amaka, Teoso ati ya.
21 Ihayeo mera kasomebona ota ati ne amaka. Ahabe amo ni famaka.
22-23 Ota fanawirine bosa narawa tokomarawarake tama ya. Abono me hiwasirehimonaka. Wete namarawahanike ota ni ya. Teoso nanarifa mera awarawahamone ati narawarake. Sesowi kitamemona Teoso nanarifa me ati namone ati narawarake. 'Hika', ota ati na otake.
24 Faya ota ka one me tokoma Sesowi temene me towamanike. Tama hinita tohahamoneke, me hiwaharo, fara me fanawi ati ya. Sesowi ta me awaramoneke", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi ati yana nematamonaka. "Yama te watokere. Hibati ka Teoso ati kakamina me ati te nofatera te amake.
26 Yama te watora te awine haro? Kirisito kokoriri nareka Teoso ati ehene, kitawehibonaha waha, kiti me nafi hiwehibonaha", ati nematamonaka.
27 Sesowi mera hiyarematamonaka, Teoso ka yama hani ati kaminari, Teoso ka yama hani hikaminematamonaha. Mowisei ati kamina, hibati ka Teoso ati kakamina me ati kamina, nematamonaka, he me kamina mati. Teoso ka yama hani nafi hikaminematamona ati nematamonaka.
28 Me bori towitiemetemoneke tabora witi ya, fara me tokibone ka tabora. Sesowi fiya tonamebona ati ne
29 me ha hinehimatamonaka, me ya tabehibonaha. "E tabamatahaba eke. Bahi tokaka", me ati nemetemoneke.
Faya me ya tabehi me tokiyomamemetemoneke me ka yobe ya.

30 Me tafahabone me nahoririsa Sesowi bao itihi "Teoso faya amake", ati nematamonaka. Faya bao ebe ne mera kakawematamonaka.
31 Faya me hiwatomatamonaka fahi. Faya fawa nematamonaka.
32 Me abe hiyaremetemoneke. "Hika. Hawi ya Teoso ka yama hani ya era kanawanehi e ati boti sari kana eke", me ati nemetemoneke.
33 Me yana kanakabote nemetemoneke, me towakamahabone mati Serosarei ya.
Me 11 na me one me ya me tabaha me me kobo nemetemoneke, me yoro tokowama mati, me abe hiyara mati.
34 "Keye amakere. E ka Hiti kitamenoka. Hiwa namohimonaka Simao ni ya", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati.
35 Me one me hiyaremetemoneke, Sesowi ya me tabaha me yaka namone me ati na mati hawi ya. Yama me kamina nemetemoneke, Sesowi me wato ka yama, bao ebe nari.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

36 Me hiyara me ni ya Sesowi waremakehimatamonaka me baikani ya. "Teoso tera kakatomehibonaka", ati nematamonaka.
37 Me ero nemetemoneke, me watoha mati, hinamatimona me ati na mati.
38 Mera hiyarematamonaka. "Himataba te wato? Himataba te ati boti e nineri ahi: 'Hibake amara?' te ati na te?
39 Oye te awa ha. Oteme te awa nahi haro. Fare ama oke. Owa te bobori kana. Owa te awake. Oko ime na, oko tone na, ke. Inamati ime watarihi, tone watarihi, te amaka", ati nematamonaka.
40 Ye namo, teme namo, nematamonaka me ni ya.
41 "Hika. Efe yokana tohe awane?" me ati boti ati nemetemoneke.
"Yamata te kihini ahi?" ati nematamonaka.
42 Hinaka aba kahi kotebona me ta hinehimatamonaka.
43 Wara hine hikabematamonaka me nokosi ya.
44 Ati yana nematamonaka. "Aya e tabi ya yama hiri onahabani okominaharo amake, Mowisei ka yama hani hikaminaharo, owa kaminaro, yama nafi, Teoso ati kakamina me ka yama hani ati toha, Teoso tahi ka yama hani ati toha naro. Afa ati nafi hiri owaharake, Teoso ati ehene. Afa okomini onofa hiri onaharake", ati nematamonaka.
45 Me hihiyaraha Teoso ka yama hani me watowehemetemoneke waha.
46 "Hibati ya yama hani me rawi nemetemoneke Kirisito ahabatehibona ati naro, wamisamatehibona ati naro yama wehe famaha ahaba nowati ya.
47 Yama hani me rawi nemetemoneke, Kirisito tamine me kaminatehabone ati naro, tabora nafi ka me ni ya. Me ati e tehabone yama hani ati ke ahi: Me ihi hiyara me ihi me nofamarahaboneke, me ihi Teoso wati hiwahamarabone mati. Kirisito tamine kamini tai tohatehiba amaka Serosarei ya. Manakobisa kamini yotowamatehiba amaka tabora nafi ya, yama hani ati ke.
48 Yama te awake waha, naharo, me hikaminehemete hibati ya. Yama te awaha te one me ni ya te kaminatehaba amake.
49 Owati te mitahi. Okobi tera kakawebona ati nareka. Tera owakawine oke fare ati ya. Te sawimatahaba teke sitati ya, te kitiba Teoso ta neba te", ati nematamonaka.

Sesowi tokomisematamonaka neme ya.

50 Me ya tabehi me yana tona me tokomemetemoneke Betania ya, fare ati ehene. Mano yana kane Teoso mera kakatomehibona ati nematamonaka.
51 Tokomisehimatamonaka mano ta tonikimahari. Tokomematamonaka, Teoso hekimisamari neme ya.
52 He me kahiyara me kamehemetemoneke Serosarei ya, me yayai na mati.

53 Teboro wari ka yama ya me sasawi tohehemetemoneke, Teoso me kahiyaraha mati.

Yowao
Yowao ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Teoso nanamo nehimatamonaka.

1 Neme toha, wami toha, amowa me toha, yama nafi, e naba watateri ya Teoso nanamobona nehimatamonaka. Efe Teoso nanamobona Teoso ya fafama tohehimatamonaka. Fare Teosomatamona amaka.
2 Teoso ya fafama tohehimatamonaka, yama watari ya mata.
3 Yama nafi hiri nematamona amaka, Teoso ati ehene. Yama naha Teoso nanamo hiri hirahaba watatera amake.
4 Yama nafi yati na sawike efe yati ne ehene. Yati ne e ka yama oye amaka, era kanawanahari.
5 Yama oye yama soki firi kite amake. Yama oye yama soki hinawitera amake, yama oye.
6 E ka owa Teoso hiyose kakehimatamonaka. Inomatamona amaka Yowao.
7 Kakehimatamonaka owa yama oye tohe tamine kaminebonaha. Ati me himite ya Teoso ati me nofawahabone ati nematamonaka.
8 Yowao yama oye amarematamonaka. Hine ya kakehimatamonaka yama oye tamine kaminebonaha.
9 Owa yama oyematamonaka. Efe owa yama oye yokanamatamona amaka, e nafi kanawane e nafi firi kanahari. Kakehimatamonaka ahi bofe ya.
10 Teoso ati ehene wami hiri nemata bofe ya kakehi hinaka wami hiri ni ya me winaha me hiwatorehimona me hinehimari amaka.
11 Hinaka wami hiri ni ya kakehi hinaka me ni ya kobo ne me hinofare
12 me one ta wara hinehimari amaka, me yayai na mati, ati me hinofari. Afa Teoso biti me me tohawahabone ati nemarika, fare ati ehene.
13 Me wataha Teoso biti me toharemetemoneke baha. Teoso biti me tohawaha Teoso ati ehene amaka. E one me ati ihi amakere, fanawi makiti me ihi amara toha naro.
14 Hahi Teoso nanamo e ka owa tohawe kakehimatamonaka, e ya tabawehibonaha. Amosi e awehimari amaka. He nima neba watatere amaka amosari mata ya, kakehari bati ni ya, Teoso biti ohari yokana tohahari. Yahate amaka kasiro ya. Era keyehi bitiba watatere amaka, Teoso tamine kaminari.
15 Efe ra Yowao kaminemari amaka, ati kitahari. Ati e nemari amaka ahi: "Efe amaka hari okominahari, owati e na owa ahi: E ka owa kamakibonaka onowati ya, tamini mati tohahari. Tamini yokana oha okere ha owa. Hibati ya sawihimatamonaka owatari ya mata. Makoni tamini mati tohaka owa ni ya", Yowao ati nemari amaka.
16 Yahate amaka kasiro ya. Yama amosa tamaha ya era hiri kite amaka.
17 Mowisei Teoso ati kaminematamonaka hine ya, hinaka yama hani ya. Manakobisa Sesowi Kirisito kake Teoso ati nafi kaminawahemari amaka waha. Kake ehene Teoso yahehimari amaka e ni ya waha.
18 Teoso e awahaba e watatera e amake. Sesowi Kirisito Teoso biti yokana amaka ohariari, Teoso toha nari. Bati Teoso ya famehi bati kaminemari amaka.

Yowao Batisita Teoso ka towisawateba kaminematamonaka.

19 Sasetoti me toha, refita me toha na me tokomakemaroke Yowao ni ya, he me aate nabone mati, soteo Serosarei ka me ati ihi. "Hike ama tiri?" me ati namaroke.
Ati yana nemarika me ni ya,
20 yama kehemorahari. "Teoso ka towisawateba ama okere ha owa", ati nemari amaka.

21 Me aate hinamatasehimarika. "Teoso ka towisawateba ama tirahamone tina hike ama tiri? Eria ama ti, Teoso ka towisawa kaminatehibona me hitehari?" me ati namaroke.
"Fe ama okere", ati nemarika.
"Teoso ati kakaminateba ama ti, me hikaminehimata?"
"Fe ama okere".
22 Me aate hinamatasehimarika. "Hike ama tiri? Tiwa tikaminahi, tiwa ota kaminibeya, otara me yoseha me ni ya. Hikemona tiwa tine tiri?" me ati namaroke.
23 "E ka owateba ama oke, ati yana tehibana yama honara ya, ati kitahari. Ati e tehiba amaka ahi:

'Teoso hawinebona te yai tonihabone teke'",

Yowao ati nemari amaka, Teoso ati kakamina Isaiya tohe atimatamona kaminari.
24 Faya soteo me ka hiti me ati ihi fariseo me one me kakeha
25 me aate hitasemarika. "Teoso ka towisawatebona ama tirahamone tina, Eria ama tirahamone tina, Teoso ati kakaminateba ama tirahamone tinaha, himataba me titibofarisine tiri faha ya?" me ati namaroke.
26 "Me oobofarisine oke faha ya hine ya. Te baikani ya owa sawika, te awarari,
27 kamakibonaha onowati ya. Teme borone katisi owato okara ha owa. Yama owato okere ha owa. Yama wato mati tohaka mata ya", ati nemarika,
28 sawihari tabora Betania tohaha ya, faha Sotao ini toha kowani ka ya, mera iibofarise ka tabora ya.

Yowao Batisita Teoso ka ofeya biti kaminematamonaka.

29 Yama we one ya Sesowi awehimarika, kamakiari he ni ya. "Te awa ha, Teoso ka ofeya biti, yama hiyara me hiri hina nahabihibonaha.
30 Efe okominahareka, owati e na owa ahi: 'E ka owa kamakibonaka onowati ya, tamini mati tohahari. Tamini yokana oha okere ha owa. Hibati ya sawihimatamonaka owatari ya mata. Makoni tamini mati tohaka owa ni ya',
31 onahara oke, owatomatarahari mata. Owatomatare okehara oke, me oobofarisabone owa faha ya, Ihayeo me hiwatobona kari waha", ati nemarika.
32 Yowao hikaminatasehimarika. "Teoso Kanamori owahara oke, kisahari neme ya. Okoko nima ne kakehi kobo ne sawihareka he ni ya.
33 Teoso owa hiyaribehi amaka, owa yosehari, me oobofarisabone owa baha, ati e nari ahi: 'Teoso Kanamori kisehi kobo ne hehi ni ya sawihi tiwe ya faya tiwatobonaka fahi. Efe Teoso Kanamori ya mera batisa neba amaka', Teoso ati ne amaka. Makoni owato amaka, owatorenaha.
34 Yama owahara oke. Makoni Teoso bitimona ona oka", Yowao ati nemarika.

Sesowi Betiro mera ha nematamonaka.

35 Yama we one ya Yowao he ya tataba me famaha me ya tabe me nahohamaroke.
36 Sesowi awehimarika yaka nari. "Teoso ka ofeya biti te awa ha", ati ne
37 he ya tataba me famaha he ati me mitaha me towakamakiamaroke Sesowi ni ya, he ya me tabahabone mati.
38 Sesowi nokowame mera awe ati yana nemarika. "Himata te siba nineri?" ati nemarika.
"Habi, hike ka yobe ya tisawirini?" me ati namaroke. Habi era kakanawana ino amaka.

39 "Te kakamakehi, yama te awibeya, osawi ka yama", ati nemarika. Me ya totabame
yama me awahamaroke, sawi ka yama. Bahi 10 ora tohemarika.* Afa yama wehe ya
Sesowi ya me tabahamaroke.
40 Afa me famaha Yowao ati me mitibaha owa inomari amaka Atere. Efe Simao
Betiro anotimari amaka.
41 Nisori ni ya tokomakibote ne he hiyaremataka. "Mesia ota wasiha otake", ati
nemataka. Mesia Kirisito ino amaka, Teoso ka towisawatebona ino.
42 He kakamemarika Sesowi ni ya. Sesowi he awe ati yana nemarika. "Simao ama
tike, Yowao biti tiwa. Sefaba ama tike waha", ati nemarika. Sefa Betiro ino amaka,
yati ini tohaharo.

Firibi ya Natanayeo me famaha mera Sesowi ha nematamonaka.

43 Yama we one ya Karireya ya tokehibona ati ne Firibi wasihimarika. "Tisawihi
owa ni ya", ati nemarika.
44 Firibi Betisaita kamari amaka, Atere ya Betiro me famaha me ka sitati kari.
45 Firibi tokomake Natanayeo kobo ne he hiyarematamonaka. "E ka owa ota wasiha
otake, aya Mowisei hikaminehimata hinaka yama hani ya. Efe amaka, Teoso ati
kakamina me hikamina hinehimatamonaha. Sesowi amaka, Nasare kari, Yose biti",
ati nematamonaka.
46 "Sitati e na ka owa ehene amoseba nehiba ama?" Natanayeo ati nematamonaka.
"Tikamakehi, tiwabaya", Firibi ati nematamonaka.
47 Natanayeo kamaki Sesowi awehi ati yana nemarika. "Hoho Ihayeo me ka owa
yokana te awa ha, era kekeyeha amarari. Keye amakere", ati nemarika.
48 "Hibaka owa tiwarini?" Natanayeo ati nemarika.
"Firibi tiwa ha nebona nokosi ya tiwa owahara oke, tiwita tiwa fiko bofe ya", Sesowi
ati nemarika.
49 Natanayeo ati yana namatasemarika. "Habi Teoso biti ama tike. Ihayeo me ka
towisawa ama tike", ati nemarika.
50 "Ihayeo me ka towisawa ohahamone tine tike, tiwa owahamone ona owa, tiwita
tiwa fiko baforine ya. Yama we one ya yama foti mati tohaha tiwahaba ama tike
onamoaro", Sesowi ati nemarika.
51 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Neme howa tokana te awatehaba teke.
Neme ka Owa ni ya Teoso nanarifa me kisama me one tokomisama na me te
awatehaba teke. Keye amakere", ati nemarika.

2

Sesowi sawihimatamonaka me fafana ka ayaka ya.

1 Yama we famaha nowati ka yama wehe ya me mari namaroke, me fafana ka
ayaka me hiri na mati Kana ya, Karireya ya. Sesowi mati sawihamaroke.
2 Sesowi me ha, he ya tataba me toha, na me sawihamaroke afa ayaka ya.
3 Fi ahabamaroke fahi. Sesowi mati hihiyaremarika. "Fi me kihamararake", ati
namaroke.
4 "Fanawi himataba owa tiyosene tiri? Oko amo nibone amakere mata, Teoso kiti
onamoabone owa", Sesowi ati nemarika.
5 Ayaka hiti nanarifa mera yosehamaroke. "Fare ati nima te ehene nahi", ati
namaroke.
6 Yiwa boni 6 na si narehamaroke, hinita. Haha yiwa boni yati hiri ni
tohehemetemoneke, Mowisei ati ka yama hani ati ihi. Yiwa boni oharia ka faha
ka ritiro 80 tohi ya toha hinaka ritiro 120 tohi ya toha, nemete awineke.
7 Sesowi mera hiyaremarika. "Faha te mo nihi haha yiwa boni ya".

---

* **1:39 1.39** Yara me ati ka bibiria ka bahi 4 ora tohehimatamonaka. Me one ka bahi 10 ora toha nematamonaka.

Me mo hiniha bosariwahinima namaroke.
8 "Yiwa boni ka faha te kabi kani ya te towakamahi marina hiti ni ya", ati nemarika.
Me hekamahamaroke.
9 Marina hiti faha totomi nemarika, fi tohawahanihi. Hiwatorahamaroke. Marina
hiti nanarifa me hiwatoamaroke, me kabi hikani karo boti tori ya. Me ka owa
fanehibona marina hiti ha hinehimarika,
10 hihiyarehibonaha. "Fi amosa ta ni e tai tohate amake. Fi fawi me nafiha nowati
ya fi aamosa raba na ta ni e yotohabone eke. Fi amosa ta ni tai tiharara tike. Fi amosa
ta ni tiyotowahine tike waha", ati nemarika.
11 Afa Teoso ka yama namo Sesowi tai tohehimarika Kana ya, Karireya karo. Kiti
namohi faya Teoso ka towisawa tohehimona me hinehimarika fahi, he ya tataba mati.
12 Faya tokomemarika Kafanao ya, mati toha, nisori me toha, he ya tataba me toha
na me ya tabahari. Me amo ni tatama kawahamaroke Kafanao ya.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

13 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni yabokirahamaroke.* Sesowi
tokomemarika Serosarei ya.
14 Teboro wari ka yama ya tokome bani me me ta na mera awehimarika teboro
wari ka yama ya, bowirawaha, ofeya me toha, monowi me toha na mati. Moweta me
toroka na me naori namaroke.†
15 Sesowi mato tabi tonihawame mera kosi nemarika, me tokomabone mati.
Me fitoto na me tokomamaroke, me nafi. Bani me nafi fitoto namaroke ehene,
bowirawaha, ofeya mati. Mesa behe kawahemarika, moweta me toroka na me ka
mesa. Moweta tokarikosemarika, ehene.
16 Monowi me me ta na mera hora nemarika. "Bani me te towakamahi. Okobi ka
yobe yama tata ka yobe te tonihariyahi", ati nemarika.
17 Teoso ka yama hani atimetemone me wati nawahamaroke, he ya tataba mati, ati
e naro ahi:

"Tika yobe nofi owaharihabone oke",

yama hani ati te amake.
18 Soteo me ka hiti me ati yana tonahamaroke. "Teoso ati ehene ama ha, hiri
tinaharo? Teoso ati ehene tohe ya yama tinamoabone tike, ota awahabana", me ati
namaroke.
19 "Teboro te nabowahi hari. Te nabowe ya yama we terei na ya hiri onamebanaka",
ati nemarika.
20 "Hahi teboro hiri ni ka fa fowe 46 tohahamaro amake. Hiri tinameba ama yama
we terei na ya?" me ati namaroke.
21 Hahi teboro kaminarehimarika. Fare hiwa kaminemarika, teboromona hiwa
tonihari.
22 Ahabe yati name ati me wati hiwahemarika, he ya tataba mati. Makoni Teoso ka
yama hani ati me nofa, ati me hinofa, hinehimarika, ahabe yati name ya.

Me ati boti Sesowi watohimatamonaka.

23 Sesowi sawihimarika Basikowa ya Serosarei ya. Teoso ehene namohimarika, me
tamaha mera nakitamahari. Mera nakitame ka ati me hinofemarika, me tamaha
mati.
24 Sesowi me ati nofi yokana toharemarika, mera wato kari me nafi,
25 me ati boti wato kari, narabo me nima hirahari, fare ohari yama watohari.

---

* **2:13 2.13** Haha marina ya hibati ka yama me wawati nawa tohehemetemoneke, Teoso mera kasomamatamona ka yama, Esito ya. † **2:14 2.14** Teboro ka yinerobona me ta nabone me ati na afa me ni ya Homa ka moweta me ta nemetemoneke. Manakobisa teboro ka moweta me ta towahamemetemoneke, me ta hinehibonaha teboro ya.

3

Nikotemo Sesowi aate nematamonaka.

1 Fariseo me ka owa ino Nikotemo tohehi toha nemarika, soteo me ka hiti owa.
2 Sesowi aate nebona kakehimarika yama soki ya, me hiwarabona karo. "Habi tiwa ota watoha otake, tikeha tiwa Teoso ati ehene, ota ka borofesobona tiwa. Teoso ni ya tikeri ya Teoso ka yama namo tiwatorehene ama tike ota ni ya", ati nemarika.
3 Faya Sesowi ati yana nemarika. "Te watamatasari ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere", ati nemarika.
4 "E horawaha himata nima e watami ribe tasa? E ka ami tori ya e tokiyoma-matasatehani ama, e watamatasahabana?" Nikotemo ati nemarika.
5 "Faha kihi te kawata Teoso Kanamori ya te watamatasari ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere haro.
6 E wati oharia e abono yati tohate amake. Teoso Kanamori ya e watamatasi ya e kanamori yati namate amake tasa.
7 Tiwati e rima na ahi, e watamatasarabone tina tiwa, owati timita tiwa, te watamatasahabone ona owa.
8 Boni moni e mitate amake, kakiba ka yama e watora e. Tokiba ka yama e watorihi te amake. Boni hafofori kakete amake fara hinofa ya. Teoso Kanamori e tehi amaka ahi, era nawatamatasahari", Sesowi ati nemarika.
9 "Himata nima haro?" Nikotemo ati nemarika.
10 "Ihayeo me ka borofeso ama tike. Himataba yama tiwatorine tiri?
11 Keye amakere haro. Yama ota watoha ota kamina, yama ota awaha ota kamina, na ota ati te nofarineke.
12 Bofe ka yama okomina owati te nofara, neme ka yama okomini ya owati te nofahaba te ama?
13 E tokomisahaba watatera amake neme ya. Neme ka Owa ta kisakimataka neme ya ohariari.
14 Mowisei maka kanamori ta tokomisehimatamonaka ahi, yama honara ya Ihayeo me naho ya. Afa ta tokomisi nima Neme ka Owa ta tokomisi me naboneke awa ya Teoso ati ehene,
15 he ati me nofaha me winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya", Sesowi ati nemarika.
16 Sesowi ati e ne Teoso kaminemari amaka, e nafi nofahari kasiro ya. Era nofe ka fare biti ohari ta nematamonaka, haha he ati me nofaha me ahabamaribone karo, me winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya.
17 Biti yosehimatamonaka, biti mera kakobona ati rari. Biti yosehimatamonaka, biti mera kasomebona ati nari.
18 Ati me hinofe ya me ahababone Teoso ati ne atiba watakara. Haha ati me hinofare me ahababone Teoso ati ne ati hawa tohaka hibati ya, fare biti ohari ati me hinofare karo.
19 Yama oye kakehamaroke me ni ya, me hinofaraharo, yama soki me nofaha mati, yama hiyara me hiri ni karo. Makoni me ahababone Teoso ati ka.
20 Haha yama hiyara hihiri me tohaha yama oye me nofatera me amake. Yama oye me kemeyetera me amake, yama hiyara me hiri hina yama oye firi karibone karo.
21 Haha Teoso ati nima me ihi na me kakete me amake yama oye ya, yama amosa me hiri hina yama oye firi kibone karo, me ihi me nafi hiwatobone karo, me ihi Teoso ehene tohaharo.

Yowao Batisita me aate nemetemoneke.

22 Faya Sesowi he ya tataba me ya tabehi tokawehimarika tabora one ya, Soteya ka tabora one. Me ya tabehi sawihimarika fahi, mera iibofarisari faha ya.

23 Yowao mera iibofarisa nabisematamonaka Aino ya, Sari yabori ya, faha tami karo fahi. Me tamaha me totokomake tohehemetemoneke he ni ya, me hihibofarisabone mati,
24 Yowao me ibematari ya kateya ya.
25 Soteo me ka owa Yowao ya tataba mera hora nematamonaka, era soko ni me kamina mati e amosabone e Teoso ni ya.
26 Yowao ya tataba me tokomemetemoneke Yowao me aate nabone mati. "Habi, aya tikaminehi efe mera iibofarisemonaka, aya sawibahari tiwa ni ya ahi Sotao kowani ya. Me nafi tokomakehamoneke he ni ya", me ati nemetemoneke.
27 Me ati Yowao mite ati yana nematamonaka. "Haha yama e watoha Teoso ehene amaka.
28 Owati te mitaha teke baha, Kirisito ama orahamone ona owa, hine ya tai ohahamone ona owa he nokosi ya, Teoso ati ehene.
29 E ka owa fanehibona fatibone itihibonaka. He ya fafama noki hinehibonaka. Ati himite ya he ya fafama yayai nebonaka. Makoni yayai oke kasiro ya.
30 Me tamaha me hinofebonaka waha. Me tatama rama na owa me nofahabone oke, Teoso ati ehene", Yowao ati nematamonaka.

Teoso biti kakehimatamonaka neme ya.

31 Hahi neme ya kakehi ta amosi mati tohaka. Haha bofe ya me kakeha bofe ka mebisa me amake, bofe ka yama me kamina mati. Hahi neme ya kakehi amosi mati tohaka.
32 Yama awa yama mita ne yama kamine ati kamiti me hinofa hikara, me nafi.
33 Haha he ati kamiti me nofaha Teoso keye hiri teremona me ati ke.
34 Hahi Teoso hiyose Teoso ati kaminaka, he ni ya Teoso Kanamori nafi ta ne karo.
35 Teoso biti nofate amaka. Yama nafi ta nematamonaka biti ni ya.
36 Haha Teoso biti ati me nofaha me winateboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya. Haha Teoso biti ati me nofara me winiba watateraboneke. Teoso hami fawa tereba amaka me ni ya.

4

Samaria ka fanawi Sesowi hiyarematamonaka.

1 Me ati fariseo me mitehemetemoneke, Sesowi nonofa me tamahamone me ati na me ati, Yowao nonofa me tatama rama namone me ati na mati, me tamaha Sesowi mera iibofarisemona me ati na mati, me tatama rama na Yowao mera iibofarisemona me ati na mati.
2 Sesowi amaremarika. He ya tataba memaroke, me me iibofarisa mati.
3 Sesowi tamine fariseo me mitahamone me tamine mite tokomemarika Karireya ya, sawimarahari Soteya ya.
4 Kariwehimarika Samaria ya, Teoso ati ehene.
5 Kobo nemarika Sika ya. Tabora ini amake, Samaria karo, Yako biti Yose tohe ni ya tabora ta hinehemete yabori ya.
6 Sesowi yaka ne hasi nebona itarimarika faha tabori beheri ya, haha faha taboribone Yako wi hinehemetemonehe hibati ya. Bahi fawa nisehimarika 6 ora tohe ya.*
7 Samaria ka fanawi kamehemetemoneke faha nakamaro. Sesowi aate hinemetemoneke. "Oko fahaba owa tekawahi", ati nematamonaka.
8 He ya tataba me wataremetemoneke, me tokaha mati Sika ya, yamata me kanikabone mati.

---

* **4:6 4.6** Yara me ati ka bibiria ka bahi nokorisematamonaka. Me one ka bahi fawa nise toha nematamonaka.

9 Samaria ka fanawi ati yana nemetemoneke, Sesowi aate naro. "Samaria ka ama oke. Himataba faha tine tiri owa ni ya, soteo tihaha tiwa", ati nemetemoneke. (Soteo me ya Samaria ka me yoro tokatera me amake.)

10 "Teoso ka yama hinita ta hinahabone tiwatora tiwa awine tike. Oko fahaba owa tekawahi ati ne tiwatorihi tine awaka. Tiwato ya aate tinehina amaka, tiwa kakawebonaha faha amosa ya kasiro ya", Sesowi ati nematamonaka.

11 "Ha tiwa faha wiye tikiha tikere, kabi kanahabana. Faha hoti kowike. Hika faha tohari ha, amosamonehe kasiro ya, tikihamonehe?

12 E ka iti Yako yama watohimatamonaka. Tika yama wato nafira tiwa awine tike. Ota ka faha taboribone ta nematamonaka. Fare faha fafawa tohehimatamonaka, haha faha tabori ka faha. Biti me hifa, hinaka bowi me hifa, na hiehemetemoneke", fanawi ati nemetemoneke.

13 "Haha faha e fawi ya bakasi e awamatasahabone eke.

14 Faha ta onahabone onaha ta me fawi ya bakasi me awamaterabone ke. Faha kimisaboneke me boti ya, me winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya", Sesowi ati nematamonaka.

15 "Ha tiwa afa faha ta tinahi okobana. Bakasi owamariyahi. Faha yobi okanamariyahi", ati nemetemoneke.

16 "Tikamahi. Tika yibote ha tibeya. Te kakamatasibeya", Sesowi ati nematamonaka.

17 "Oko yibote watakara', ati nemetemoneke.

"Tiwati fiya tonakere, tika yibote wataremona tina tiwa.

18 Tika fani 5 nemete tike. Hahi te famawai ka tika yibote amakara hari. Keye hiri tikere", ati nematamonaka.

19 "Teoso ati kakamina tihahamone one oke.

20 Ota ka iti Teoso me haha tohehemetemoneke haha yati nemeha mese ya. Ha te ta Teoso e ha nabone te ati te te amake Serosarei ya, soteo me te", ati nemetemoneke.

21 "Fanawi owati timita mata. Yama one ya haha yati mese ya e ka abi e ha rihi, Serosarei ya e ka abi e ha rihi, tehabone eke.

22 Hahi Teoso te ha ne te watotere amaka. Ha ota ta Teoso ota ha ne ota watote amaka, soteo me ota tohaha ota. Soteo me ni ya Teoso mera kasomi ka yama kamini tai tohehimatamonaka, tabora nafi ka mera kasomawahebonaha waha.

23 Yama one yana tonahaboneke. Afa yana toneke. Afa yama ya haha Teoso ha ni wato yokana me tohaha Teoso me ha naba me amake Teoso Kanamori ya. Teoso me ha naba me amake, Teoso yokana me watoha mati. Me e nabone mera okobi siba naka, me hikahiyarebonaha.

24 Hine ya Teoso Kanamori amaka. Kanamori ya e ha nebona ati nareka, Teoso yokana e watoharo", ati nematamonaka.

25 "Mesia kakehiba amaka onahara oke. Ino owa amaka hari Kirisito, Teoso ka towisawateba tohahari. Kaki ya yama nafi kamineba amaka e ni ya", ati nemetemoneke.

26 "Efe ama oke ha owa, tiwa ohiyara owa", ati nematamonaka.

27 He ya tataba me kobo namahamaroke fahi. "Kaa", me ati namaroke, Sesowi fanawi hiyare me awa mati. Me ati wataramaroke. "Himata ebe tine tiri?" me ati rihi, "Himataba fanawi tihiyara?" me ati rihi, namaroke.

28 Faya tokomamaroke sitati ya, faha wiye kakosaharo. Sitati ka mera hiyaremetemoneke.

29 "Te kamakihi. Te awabaya, yama hiri onaha nafi kaminari. Efe Kirisitoteba tohare?" ati nemetemoneke.

30 Sitati ya me yana na me kamahamaroke he ni ya.

31 Fanawi tokoma nowati ya he ya tataba me aate hinehimarika. "Habi titafahi", me ati namaroke.
32 "Otefe nake, te watoraro", ati nemarika.
33 Me abe hiyaramaroke. "Tefeba me hekakehino awane?" me ati namaroke.
34 Sesowi ati yana nemarika. "Teoso owa yosekimata oke ahi, fare ati nima owehene nabone owa. Hinaka yama ahi ni hawa onihi ya e akara nima onahabone oke.
35 Te ati e nineke ahi: Yama e koro na abariko 4 ne ya yama e noki nabone te ati nineke, tiriko e bata nibone karo. Owati e nineke ahi: Te ki kamisawahamahi. Yamata hati hawa tohake, te bata nabonehe. Tiriko boni tokasawake hataharo, bata nabana", ati nemarika, mera kaminari, Teoso ati me mitahabone mati."Teoso ati e kamina yama boni babata me nima e nabone eke.
36 Haha yama boni babata me e tohaha fatara Hiti era kakawebonaka hibati ya, e wini fara tohatehabone e Teoso ya e tabaha e fara yama tohaha ya. Yama hati babata ya yama kokoro famehi me yayai naboneke.
37 Me tamine te mitake haro. 'Owa yama koro ne owa ta yama bata nebonaka', me ati te me amake. Keye amakere.
38 Yama boni te bata nabone one oke, te koro raro, me one koro hinaharo, yama ahi ni kikita mati mata ya", Sesowi ati nemarika.
39 Samaria ka me tamaha ati me hinofemarika, me winaha mati haha sitati ya, "Yama hiri ona nafi kaminareka", fanawi ati ni karo.
40 Me kamakiamaroke Sesowi ni ya. Me hikayawehimarika, me ya tabehibonaha. Sawihimarika yama we famaha ya.
41 Me one ati hinofawaha hinehimarika tasa, me tamaha mati.
42 Fanawi me hiyaramaroke. "Tiwati ihi tohamakere, ha tiwa. Abono ati ota mite ati ota nofahareka waha. Ota watohareka, e nafi kakasoma tohahari", me ati namaroke.

Sesowi towisawa nanarifa biti nakitamehimatamonaka.

43 Yama we famaha nowati ya tokomemarika Karireya ya.
44 Ati e nemarika ahi fare: "Teoso ati kakamina e tohaha fara e taboro ka e ati me nofatera me amake", ati nemarika.
45 Karireya ya kobo toname ya me hinofemarika, Karireya ka mati, he ehene me awibai karo Serosarei ka ayaka ya, me sawi karo ayaka ya.
46 Kobo tonamemarika Kana ya, fare faha fi tonihawahari ka tabora ya. Towisawa nanarifa biti kiya nematamonaka tabora one ya Kafanao ya.
47 Sesowi Soteya ya yana tone Karireya ya kobo toname tamine mitehino kakehimarika Sesowi ni ya, he aate nebonaha. Sesowi aate nemarika, tokomakehibonaha, biti hinakitamebonaha, biti ahabinima nemona ati nari.
48 Sesowi ati yana nemarika he ni ya. "Te one me kiya na me onakitamari ya owati te nofaraba te awineke", ati nemarika.
49 Towisawa nanarifa ati yana nemarika. "Sesowi e tofamamahi. Okatao ahabarayaho", ati nemarika.
50 "Tikamahi. Tikatao kitamaka", Sesowi ati nemarika. Sesowi ati nofe tokomemarika.
51 Hawi ya hinaka yama aahi me kobo hine biti kitamemona me hinehimatamonaka.
52 Mera aate nematamonaka, biti kitame ka bahi me kaminabone mati. "Oti ka yama sokirisi ka bahi 7 ora tohe ya yama kome fawa narake", me ati nemetemoneke.
53 Fare Sesowi ati yana ne ka bahi me iti ka yama wati nawahematamonaka, ati e nari ahi, "Tikatao kitamaka", ati nari. Faya Sesowi ati nofawematamonaka. Fara me one toha nemetemoneke, hinaka yobe ka me nafi.

54 Faya Sesowi Soteya ya yana tone kamibehi yama namohimarika Kana ka ayaka ya. Manakobisa Soteya ya yana totase Karireya ya kamatase yama namotasehimarika, towisawa nanarifa biti nakitamahari. Yama namo famehimarika, kami famahari Karireya ya.

5

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Yama we one ya marina one tohatasahamaroke, soteo me ka marina. Sesowi tokomakehimarika Serosarei ya, sawihibonaha marina ya.
2 Serosarei ka yama bari kani ka nokobi one inimaro amake haro Ofeya Me ka Nokobi tohaharo. Afa nokobi beheri ya faha itahamaroke, soteo me ati ka ini Betesita tohaharo. Yobe bari re 5 ne si narehimarika faha witi ya.
3 Me so tosahamaroke fahi, me hiyara mati, me tamaha mati, me noki awara me toha, me nowari kana me toha, me yaka ra me toha na mati.*
4-5 Me ka owa sawi nemarika, rabike ka ano 38 tohahanihi.
6 Fore Sesowi hiwehimarika. Me one hikaminehimarika Sesowi ni ya, rabikati ka ano tamaharo. Aate hinehimarika. "Kitami tinofini?" ati nemarika.
7 "Owa me sa nifehaba me watatera me amake, faha rike yana ni ya. Faha rike yana ni ya obokabone owa me kakahiti nofa ama oke", ati nemarika.
8 "Yana tinahi. Tika hohoma titihi. Yaka tinahi", Sesowi ati nemarika.
9 Faya kitamemarika hibati ya. Yana ne hohoma tama ne yaka nemarika.
Afa yama wehe sabatomaroke.
10 Makoni soteo me ka hiti me hora hinehimarika. "Sabato amake haro. Tika hohoma tiwa tirahabone tike. Sabato ya yama e ahi tera e amake", me ati nemetemoneke.
11 "Owa kasome ati e nareka ahi: 'Tika hohoma titi ya yaka tinahi', ati nareka".
12 "Hike ati amarano, tiwa yosehari, tika hohoma titi ya yaka tinahabone ati nenoho?" me ati nemetemoneke.
13 Me tamaha me baikani ya Sesowi fawa ne ka ino hiwatorehimatamonaka.
14 Bahi toke ya Sesowi kobo hinehimarika teboro wari ka yama ya. "Owati timita mata. Tikitamawa tike waha. Yama hiyara hiri tinamariyahi waha. Yama hiyara hiri ni fawa tiri ya tika rabiki yehekosariyahi mata ya", Sesowi ati nemarika.
15 Tokomatase soteo me ka hiti mera hiyaremataka, Sesowi he kasome kaminari.
16 Soteo Sesowi me wati kanehemetemoneke waha, mera kakasoma tohe kari sabato ya.
17 Soteo mera Sesowi hiyaremarika. "Okobi yama ahi ni fawa nofare amaka. Fara oha one oke", ati nemarika.
18 Makoni soteo me wati hikawehimatamonaka, me hinahabihebonaha waha. Me hikakomataka, sabato ya yama ahi nemonaha. Me hikako, hinehimata awaka, fare bati Teoso tonihari, fare Teoso nima nemona ati, nari.

Sesowi hiwa kaminematamonaka, Teoso biti tohehimona ati nari.

19 Sesowi mera hiyaremarika. "Teoso ehene biti awehi fare bati ehene nima biti ehene nareka. Ohari yama hiri tere amaka. Keye amakere. Fara yama Teoso hiri hinaha biti hiri hite amake.
20 Teoso biti nofe ka hinaka yama nafi hiri hinaha yofi kite amaka, biti ni ya. He ni ya yama one namohibonaka, amosi mati tohaharo kasiro ya, 'Hika', te ati nibone karo.
21 E ahaba Teoso era hiri namate amaka. Biti fare ehene toha te amaka, era hiri namahari, era hiri nami nofe ya.

---

* **5:3 5.3** Faha rike me noki nemetemoneke. Teoso nanarifa me kisaha me ihi faha rereko tohehemetemoneke. Faha rike me awi ya me ka owa boki tai tohe kitamematamonaka.

22 Teoso me ihi manakone nahabirebonaka, me hiri hinaharo. Biti ta yosehareka, me ihi manakone nahabihibonaha.
23 Teoso biti amosemona me nafi ati nabone ati nareka, Teoso amosemona me ati na me ati nima. Biti amosaremona me hine ya, bati amosaremona me hinebonaka, biti yosehimata, kakehibonaha.
24 Haha owati me mitaha Teoso owa yosehimata ati me nofaha me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya. Keye amakere. Teoso me ka yama hiyara manakone nawatarebonaka. Me ahabaterabonekе. Me hiri namatehaboneke.
25 Me ahabi hawa toha yama toyabo ya Teoso biti ati me miti ya me hiri namahaboneke tasa. Afa yama yana tonake. Keye amakere.
26 Teoso mera hiri namate amaka. Ehene biti mera hiri nami wato nareka.
27 Ati ehene biti yama manakone nahabihibonaka, me hiri hinaharo, Neme ka Owa tohe kari.
28 'Hika', te ati rabone teke. Yama toyabo ya haha me tame si tonaha ati me himitebonaka, me nafi.
29 Me fito tonahaboneke. Haha yama amosa me hiri na me ta me hiri nami amosa, haha yama hiyara me hiri na me hiri nami hiyarihi, naboneke, me ka yama manakone Teoso hinahabiha mati".

Teoso Sesowi kaminemona Sesowi ati nematamonaka.

30 "Owahariha yama hiri otera ama oke. Teoso owa yosekimataka, me ihi manakone onahabihabone owa, me hiri hinaharo. Me ihi manakone onahabiha owehene amosake, yama onofa hiri ora owa, Teoso ati nima owehene na owa".
31 "Fara otamine okomini ya owati amosarehene ama oke.
32 Hahi owa kamina ne naka. Owatoareka keye hiri rari, owa kaminari.
33 Me te yosehani teke, Yowao me aate nabone mati. Ati amosenoka owa kaminari, keye hiri rari.
34 Owa me kaminabone orahara oke. Ati okominahareka, te kasomibone karo.
35 Nabarina sari kana oye nima nareka. Ati te nofehinoka. Te yayai nani teke, oyene ya te sawiha te.
36 Yowao otamine kamineno yama hiri onaha ta amosi mati tohake, owa kamini yokana tohaharo. Okobi yama hinofa yokana hiri onahabone owa yosehimarika, yama hawa onihabone owa. Afa yama hiri onaha owa kamininekе, okobi owa yosekimata owa.
37 Okehemete oke okobi ati ehene. Efe owa kaminaka. Ati te mitatere amaka. Abono te awarihi tehi amaka.
38 Ati sawikara te ati boti ya, hiyoseke ati te nofare karo.
39 Teoso ka yama hani ki ni fara te tohate te amake, te sawi tabiyo Teoso taboro ya. Afa Teoso ka yama hani owa kamina kene te ati tera te amake.
40 Kaki te nofara teke owa ni ya. Owa ni ya te kaki ya Teoso ya te tabaha te winehene te amake fara yama tohaha ya".
41 "Otaminahamone me ati nabone orahara oke.
42 Te ati boti owato oke, Teoso te nofara te.
43 Okobi ati ehene okeha owa te nofakere. E ka owa fare ati ehene kake ya te nofehiba amaka.
44 Owati te nofakere, te amosamone me ati nabone te ati ni karo, fara te one mati. Ha ita yama amosene amake haro, te amosamone Teoso oharitehi ati nebona te ati ni ka yama ta.
45 Okobi ni ya te ehene hiyara okominahabone te ati na te awineke, owa te wati nawaha te. Owatiba wataraboneke te ehene okominahaba owa okobi ni ya. Te ehene Mowisei kaminaka, efe Mowisei tera kasomebona te ati nari.

46 Mowisei ati te nofara teke. Mowisei ati te nofi ya owati te nofehene te amake. Mowisei yama hani rawi ne owa kaminemataka,
47 ati te nofarari. Makoni owati te nofarineke", Sesowi ati nemarika.

6

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

1 Yama we one ya Sesowi yana tone kariwehimarika Karireya ka faha kowani ya. Faha ini one amake haro, Tiberiati.
2 Me tamaha me hikiyomarika, Teoso ka yama namo kari, me kiya na mera kasomari.
3 Faya Sesowi tokomisehimarika atami ya fahi. He ya tataba me ya tabehi me nahorisahamaroke.
4 Basikowa amo ni yabokirahamaroke, soteo me ka marina.
5 Sesowi ki namisawahame mera awehimarika, me tamaha me kakeha mati he ni ya. Firibi aate nemarika. "Hika ya bao e kanikaribe, me tafebana?" ati nemarika.
6 Hine ya ati e nemarika ahi, Firibi totomi nari, ehenebona wato kari, hibati ya hiri hinahabonehe.
7 "Abariko 8 ne ka yama ahi ni manakone nafira awineke, bao kakanikabana, me ebe hinehibana", Firibi ati nemarika.
8 He ya tataba me ka owa ati yana nemarika, Atere, Simao Betiro anoti.
9 "Yetene sawika hari, bao sefata tohehi kihahari, siko nari. Hinaka aba me fama, ke. Hinaka yamata tamararake, me tamaha me tafebana. Me tamake", ati nemarika.
10 "Me te yosehi me naorisahaba mati", Sesowi ati nemarika.
Haha yama ya masiri hinama tohahamaroke. Me nahorisahamaroke. 5 mio me makitiri tohahamaroke, me fanawi toha, matehe toha, na tomi kara mati.
11 Sesowi bao wara tokanemarika. "Teoso faya amake", ati nemarika, Teoso ni ya. Faya bao ta nemarika me ni ya, me nahoha mati. Aba mera ta, nemarika. Fara me hinofa ra ta nemarika me ni ya.
12 Me akari ya he ya tataba me narabi nima nemarika. "Yama tori hasi na te kayabahi. Abariyahi", ati nemarika.
13 Bao siko ne toro hasi ne me kayabamaroke, isiri 12 na mo naro.
14 Afa Teoso ka yama Sesowi hinamoha me awaha me ati yana namaroke. "Efe Teoso ati kakaminamata amaka, kaketehibona me hinehimatamonaha hibati ka mati. Keye amakere", me ati namaroke.
15 Sesowi yana ne tokomatasehimarika yati nemeha mese ya, ohariari, me hiwatebona me hineno mera wato kari, me ka towisawabonaha.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

16 Bahi toke ya he ya tataba me tokifiwahamamaroke faha ya.
17 Me tokibima me towakamahamaroke, me towakariwamabone mati Kafanao ya. Yama kayomamaroke. Sesowi kamakimatarehimarika me ni ya.
18 Yama yana tonahamaroke, boni nafiharo. Faha rike nafihamaroke.
19 Me ori namaroke, kirometoro 5 na tohi ya toha, 6 na tohi ya toha, na ya.
Faya Sesowi me awahamaroke fahi yaka nari faha mese ya. Kamaki bori namakimarika ayata ya. Me hinakomehemarika.
20 Mera hiyaremarika. "Owa amake. Te watorima nahi", ati nemarika.
21 Me kakomemara foyamisamakehimarika me ati ihi. Me kobo kanibote namaroke fahi Kafanao ya.

Sesowi me siba nemetemoneke.

22 Yama wamini ya me tamaha me naobasibaha me naosa nemetemoneke faha kowani ya. Me ati boti e nemetemoneke ahi: "Kanawa ya me tokibima me ya Sesowi

tabarareka. Kanawa fara oharineke. One watakere. He ya tataba me towakama me awineke fara hinama me toha mati", me ati boti ati nemetemoneke.
23 Faya sitati Tiberiati ka kanawa kamehemetemoneke fara bao me kabi ka yama ya, e ka Hiti ka Teoso ha ni nowati ka bao kabi.
24 Me tamehemetemoneke. Yama me watohemetemoneke waha, Sesowi sawire ka yama. he ya tataba me sawirihi ni ka yama me wato nemetemoneke. Kanawa ya me kibeha me towakamakiemetemoneke Kafanao ya, Sesowi me siba na mati.

Sesowi neme ka bao tohehimona ati nematamonaka.
25 Kowani ya me kobo tokanami ya Sesowi me towasimakia he me aate namaroke. "Habi himata yama ya kobo tirini?" me ati namaroke.
26 "Owa te siba nene te amake, Teoso ka yama onamoamone te ati ni ya. Owa te siba na te awineke hine ya tera onakari karo bao ya. Keye amakere.
27 Yama te ahi rabone teke, haha yamata te kanikabone te, bototeharo. Yama te ahi nabone teke, yamata one te kanikabone te, botohinateraro. Haha yamata e kabi ya e wini fara tohatehabone eke Teoso ya e tabaha e, fara yama tohaha ya. Neme ka Owa tera kakawebonaka afa yamata ya, okobi Teoso ati ehene", ati nemarika.
28 "Otara tikanawanahi, fara yama Teoso hinofa yokana ota hiri nabone ota", me ati namaroke.
29 "Te ehene e na ahi, Teoso yama hinofa yokana te hiri nabone te. Hahi e ka owa Teoso hiyose kakehimata ati te nofahabone ati nareka", ati nemarika.
30 "Himata yama tinamoribe, Teoso ka yama, tiwati ota nofiba karo? Himata hiri tiribe?
31 E ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Yama hani ati e teha amake ahi:

'Neme ka bao ta nematamonaka, me hikabebonaha',

ati te amake", me ati namaroke.
32 "Mowisei tera kakawarehimatamonaka neme ka bao ya. Okobi ta tera kakawaka neme ka bao yokana ya. Keye amakere.
33 Teoso ka bao neme ke kisehimataka, ehene bofe ka me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha mati, me nafi", ati nemarika.
34 "Otara kakawi fara tihahi efe bao ya", me ati namaroke.
35 "Efe bao ama oke, ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati. Owa ni ya me kakeha me fimimateraboneke. Haha owati me nofaha bakasi me awamateraboneke.
36 Hibati ya tera ohiyarara oke, owa te awakene owati te nofaramone onaha owa.
37 Haha owa ni ya okobi me ta hinaha me kakehaba me amake owa ni ya. Haha me kaki ya owa ni ya me were owitirahabone oke.
38 Okehemete ama oke neme ya, Teoso owa yosehi owa. Okehemete ama oke yama onofa amara hiri onahabone owa. Okehemete ama oke, Teoso yama hinofa yokana hiri ni owaharihabone owa.
39 Owa yosehimata yama hinofa yokana e nineke ahi. Me ka owa fawa oniheba watateribona ati nareka, me ta hinaha me ka owa. Owati ihi me nahomisamate-habone ati nareka yama amo ni nafi ahabi ya.
40 Okobi yama hinofa yokana e nineke ahi: Haha he biti awi yokana me tohaha he biti ati me nofa me wini fara tohatehabone ati nareka he ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Afa me hiri onamabone ati nareka, yama amo ni nafi ahabi ya", ati nemarika.
41 Soteo Sesowi ati me mita me abe hiyaramaroke, he ati me nofaramone me ati na mati, ati e nari ahi, "Bao neme ka ama oke ha owa, okeha owa neme ya", ati nari.

42 "Hahi Sesowi amaka, Yose biti. Bati ota wato, mati ota wato, te amake. Himataba ati e nara ahi: 'Okehara oke neme ya', ati nari?" me ati namaroke.
43 "Te ati e rima nahi fahi, te abe hiyara te, owati te nofaramone te ati na te.
44 Okobi owa yosekimata me hekakeha me ta me kakehaboneke owa ni ya. Haha okobi me hekakera me kakeraboneke owa ni ya. Owa ni ya me kakeha me ta me hiri onamabone oke, yama amo ni nafi ahabi ya.
45 Hibati ka Teoso ati kakamina memete me ka yama hani ati e teha amake ahi:

'Teoso mera kanawanehibonaka, me nafi',

yama hani ati te amake. Haha okobi ati me mitaha he ati me watowaha me kakehaboneke owa ni ya.
46 Okobi me awahaba me watatera me amake. Ha ita Teoso ni ya kakehimata ta he awate amaka.
47 Haha owati me nofaha me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Keye amakere.
48 Bao ama oke ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati.
49 Te ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Me ahabemetemoneke faro.
50 Hahi bao ta neme ya kisakimata amaka, me hikabebonaha, me ahabaterabone mati.
51 Ha owa efe bao yati ne ama oke, kisakimata neme ya. Hahi bao me kabaha fara me tohaha me tohatehaboneke. Efe bao oko ime amaka, ta onehibonaha, ehene me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha mati, me nafi", ati nemarika.
52 Soteo me yawahamaroke, me abe hiyara mati. "Himata nima ime ta ni neba amara, e kabehibana?" me ati namaroke.
53 "Neme ka Owa ime te kabarihi, emene te fawarihi ne ya te sawiterabone teke fara yama tohaha ya ha te. Keye amakere.
54 Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa na me wini fara tohatehaba me amake Teoso ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Me hiri onamatehaboneke yama amo ni nafi ahabi ya.
55 Oko ime yamata yokana amake. Oko emene yama fawaha yokana amake.
56 Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa, na me ya otabine oke, owa ya me tabaha mati. Ota tabi fawa rabone otake.
57 Okehemete ama oke okobi yati ne ati ehene. Ehene yati one oke. Oko ime me kabaha me yati nabisaboneke owehene.
58 Efe bao neme ya kisehimata amaka. E ka iti bao owa me kabaha me ahabemeteke. Hahi bao ta me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya", ati nemarika.
59 Ati e nemarika ahi, mera kanawanahari Kafanao ka sinakoka ya.

Tiwati hiri tinaha ta amosake.

60 He ya tataba he ati me mitaha me ati yana namaroke, me tamaha mati, me ati e na mati ahi: "Hahi ati nihinakara. Hike ati hinofaraba?" me ati namaroke.
61 Sesowi he ya tataba me ati boti watohimataka, me abe hiyara mati, ati me hinofarahari. Mera aate nemarika. "Owati te nofarini?
62 Te ati e naba te amari, Neme ka Owa te awi ya tokomisamari fare kisaki ka yama ya?
63 Teoso Kanamori ehene te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te. E ka one me ihi e naba watatera amake, Teoso Kanamori ehene nima me ihi na mati. Owati hiri onaha ihi Teoso Kanamori kakete amaka. Owati hiri onaha ihi te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te.

64 Te one me nasa ke owati me nofara mati", ati nemarika. Sesowi hibati ya me ini
watohimatamonaka, he ati me nofara mati. Me ka owa ino wato, nematamonaka, he
ta tebanoho me one ni ya.
65 "Makoni owati e nara oke ahi: 'Haha me ta me ni ya okobi ati amose ya me
kakehaboneke owa ni ya'", ati nemarika.
66 Afa yama ya Sesowi ya tataba me one Sesowi me nofamara he ya me
tabamarahamaroke, me tamaha mati.
67 Me 12 na mera aate nemarika. "Te tokoma nibana ha te?" ati nemarika.
68 Simao Betiro ati yana nemarika. "Ota ka Hiti hike ya ota tabaribe? Tiwati hiri
tinaha ta amosake. Tiwati kamiti ota nofake, ota winatehabone ota Teoso ya ota
tabaha ota, fara yama tohaha ya.
69 Tiwati ota nofake. Hahi tamine me hikaminehimata tihaha tiwa ota wato nineke,
Teoso tiwa yosehi tiwa", Betiro ati nemarika.
70 "Te 12 na tera okatikaharo oke. Te ka owa ohari sawi naka, Satanaisi ehene weye
nari", Sesowi ati nemarika,
71 Yota kaminari, Simao Isikarioti biti, Sesowi ta tebanoho me one ni ya, me 12 na
me ka owa.

7

Sesowi sawihibona nisori me hinehimatamonaka ayaka ya.

1 Sesowi yobi ni ohariwahemarika Karireya ya. Yobi ni nofamarehimarika Soteya
ya, soteo me hinabowehibona me hine kari.
2 Soteo me ka marina amo ni yabokirahamaroke, yobe fotare ka marina.
3 Sesowi nisori me aate hinehimarika. "Sesowi yana tinahi. Tikamibeya Soteya ya,
tiwa me nofaha tiwehene kitaha me awahabone tiwa.
4 Me nafi era watohaba e ehene e kehemoteraboneke. Yama tiwato ya tiwa
tinamoabone tike, tiwa me awibone karo, me nafi", me ati namaroke.
5 Me ati e na Teoso ka towisawa amaremona me hinehimarika, fara nisori mati.
6 "Oko amo nibone kobo kere mata. Fara yama we nima te amo ni nineke ha te.
7 Tera me kakokere. Ha owa ta owa me kakoke, yama okomini karo me ka yama
hiyararo.
8 Te sawihi marina ya Serosarei ya. Osawirabone oke, oko amo nibone kobo ri
karo".
9 Ati e ne itamatehimarika mata Karireya ya.

Sesowi sawihimatamonaka yobe fotare ka marina ya.

10 Sesowi nisori me tokomakehemetemoneke marina ya. Me nowati ya tokomake-
himarika, me nafi hiwatorahari. Me nafi hiware tokomakehimarika.
11 Marina ya soteo me ka hiti me siba hinehimarika sawi tabiyo. "Hibaka tohe
awaraya?" me ati nemetemoneke.
12 Marina ya me sawiha me abe hiyararawemetemoneke, Sesowi me kamina mati.
"Amosate amaka", me one ati, "Hiyatere amaka. Era keyehate amaka", me one ati,
nemetemoneke.
13 Sesowi me kamina me ati kitaremetemoneke, me ka hiti me me nakome karo.
14 Marina enoki ahabi ya Sesowi tokiyomamakemarika teboro wari ka yama ya.
Mera kanawanehimarika waha.
15 "Kaa", soteo me ati namaroke. "Himata nima ne yama watora, me hikanawa-
narahari?" me ati namaroke.
16 "Owati amara okominine oke. Owa yosehimata ati okominine oke.
17 Teoso yama hinofa hiri ni tinofi ya yama okomina tiwato tinahabone tike, owati
amararo. Owa tiwatoabone tike, Teoso ati okominaha owa.

18 E one era me kahiyarahabone e ati ni ya fara e ati e kaminabone eke. Era yosehi me kahiyarahabone e ati ni ya keye hihiri e tohara awineke. E ehene e na e ka yama hiyaraba watatera amake.
19 Te ni ya Mowisei Teoso ati kamine ati te tokatabatera te amake, te nafi. Himataba owa te nabowahabone te ati nineri?" ati nemarika.
20 "Inamati ehene ama tirini? Hibake tiwa nabowehibona ati rano?" me nafi ati namaroke.
21 "Te ka owa ohari okasomi ya 'Kaa', te ati na teke.
22 Mowisei tera yosehimatamonaka, te ka matehe sowiri atari kote te wisi nabone te. Matehe sowiri atari kote wisi ni Mowisei tai toharematamonaka. E ka iti me one ta matehe sowiri kote wisi ni me tai tohibehemetemoneke, Mowisei watare ya mata. Sabato ya yama te ahi te te amake, matehe sowiri atari kote te wisi na te,
23 fare Mowisei atimatamona ehene. Himataba owa te kakoneri, sabato ya e ka owa okasoma owa, abono nafi?
24 Yama mese te kakatomarima nahi. Yama boti te awahi, amosi te awahabana, yama hiyara wataramone te ati niba karo", ati nemarika.

Owa te watoha te awine?

25 Serosarei ya me winaha me one ati yana namaroke. "Efe amare, me hinabowebona me hinahari?
26 Me nafi hiyare e ka hiti me ati yana kere he ni ya. Kirisitomona me hine awa, e ka hiti mati?
27 Kirisito amare awaka. Yane ka tabora ota watoke. Kirisito kake ya yane ka tabora e watorabone me hite amake", me ati namaroke.
28 Sesowi mera kanawanehimarika teboro wari ka yama ya. "Owati te mitahi. Owa te watoha te awine? Owati ka tabora te watoha te awine? Fara owati amara ihi okehemete ama oke. Owa yosekimata te watokere. Era keyehatere amaka.
29 Owato oka ha owa, okehemete owa ahi he ni ya. Owa yosehimata amaka, okehabone owa", Sesowi ati nemarika.
30 Faya me hiwatebona me hine me hiwatarehimarika mata, amo nibona kobo re karo mata.
31 Me tamaha ati me hinofawahemarika waha, me ati e na mati ahi: "Hahi mera nakitamahareka hari, me tamaha mati. Kirisito tohe awaka hari, kaketehibona me hinehimata", me ati namaroke.

Me ka hiti saotato me me yosehemetemoneke, Sesowi me watahabone mati.

32 Me tamaha me abe hiyara Sesowi me kamina me ati e na me ati fariseo me himitemeteke. Faya sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha me ka saotato me me yosehemetemoneke, Sesowi me watahabone mati.
33 "Sasawi okowamatabone oke mata te ni ya. Manakobisa owa yosekimata ni ya okomabone oke.
34 Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake. Fara okomi ka yama ya tokomaki te watoraba te amake", Sesowi ati nemarika.
35 Soteo me abe hiyaremetemoneke. "Hika ya tokomeba amara, e wasirebana? Tokomarehiba ama bara me ka sitati ya, Keresia ka me ati me hiri na me ka sitati ya, e ka one me wini ka yama ya? Bara mera kanawana neba ama fahi?
36 Himataba ati e nara ahi: 'Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake. Fara okomi ka yama ya tokomaki te watoraba te amake', ati nari?" me ati nemetemoneke.

Teoso ka faha Sesowi kaminematamonaka.

37 Marina amo ni towaharikosamaroke, amosi mati tohaharo. Sesowi wamise ati yana nemarika. "Owati te mitahi. Bakasi te awi ya te kamahi owa ni ya. Yama te fawibeya.
38 Teoso ka yama hani owati me nofa mera kamina ati e teha amake ahi:

'Faha tamini mati tohaha tasi namisaboneke he nabati ya, faha kanafiaharo',

ati te amake".
39 Sesowi faha kamine Teoso Kanamori kaminemarika, Teoso ta hinehibanoho me ni ya, Sesowi ati me nofa mati. Teoso Kanamori kakemataremataмonaka mata, Teoso Sesowi towakamare karo mata neme ya.

Me abe kasiro kamisemetemoneke, Sesowi me kamina mati.
40 Sesowi mera hiyare ati me kamita me one ati e namaroke ahi: "Efemata amaka, Teoso ati kakaminamata, kamatehibona me hinehimatamonaha hibati ka mati. Keye amakere", me ati namaroke.
41 "Kirisito amaka", me one ati namaroke. Me one ati e, namaroke ahi: "Kirisito watareba awaka Karireya ya.
42 Kirisito Tafi ka notitebonamona Teoso ka yama hani ati te amake. Kirisito watehibonamona ati te amake Berei ya, Tafi ka sitati ya", me ati namaroke.
43 Me abe kasiro kamisamaroke, Sesowi me kamina mati.
44 Me one hiwatebona me hinehimatamonaka, me hibehibonaha kateya ya. Me hibehibona me hine me hiwataremataмonaka.

Me ka hiti Sesowi me nofaremetemoneke.
45 Faya saotato me fari tonamemetemoneke, sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba me ni ya. "Himataba te kakamarara?" me ati nemetemoneke.
46 "E ka owa ati e neba watatere amaka", saotato me ati nemetemoneke.
47 Fariseo me ati e nemetemoneke ahi: "Tera keyeha ne awaka.
48 E ka hiti ati me hinofare awaka, me nafi. Fariseo me nafi ati hinofarihi, hine awaka.
49 Haha he ati me nofaha yama me wawatobiti kere. Mowisei ka yama hani me watorihi ke. Makoni Teoso mera waka nebonaka me ka yama hiyara ihi", me ati nemetemoneke.
50 Nikotemo ati yana tonehimatamonaka, fariseo me ka owa, tokibahari Sesowi ni ya.
51 "Mowisei ati e nemata awaka ahi hinaka yama hani ya, e kihaharo. Haha me ihi hiyaramone me ati e mitibahabone eke, fara hine me kamina me ati, yama e watobone karo", Nikotemo ati nematamonaka.
52 "Karireya kabisa ama ti, ha tiwa? Teoso ka yama hani tiwahi. Teoso ati ka yama hani atiba watatera amake, Karireya ka Teoso ati kakaminatebona kaminaro", me ati nemetemoneke.
53 Me tokomarawemetemoneke fara me tabori ya.

8

Tika ahabi onofabisa okere.
1 Sesowi tokomisehimarika atami ya, orifa boti ka atami ya.
2 Yama we kamaki ya tokomemarika teboro wari ka yama ya. Me nafi kakehamaroke he ni ya. Itaririse mera kanawanehimarika.
3 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba fanawi me kakamakehamaroke, maki amare ahi hina me hiwasiharo. Me ati ihi wahamaroke me baikani ya.
4 Sesowi me aate namaroke. "Borofeso, fanawi maki amare ahi hina me wasihanike.
5 Fanawi ihi e na e banahabone Mowisei ka yama hani ati te amake yati ibe ya, ahababonehe. Himata nima tiwati ri?" me ati namaroke,
6 he me totomi na mati, ati tosawarihibona me hinahari, ati me himite ya me hikaminehibonaha me ka hiti me ni ya.
Sesowi mowi nise yama hani rawi kanehimarika wami ya, yehe ya.

7 He aate ni me fawa ramaroke, he ati miti tabiyo. Faya wamisame ati yana nemarika. "Te ka owa yama hiyara hiri re kinari tai hiwahi", ati nemarika.
8 Sesowi mowi nisamatase yama hani rawi katasemarika wami ya.
9 He ati me mita me tokomamaroke, me oohariki na mati. Horawe tai tohame nowati ya me one tokomakehamaroke. Ohari fanawi ya tofamakosemarika, me teme na mati.
10 Wamisame fanawi aate nemarika. "Fanawi hibaka me tohari? Tika ahabi me nofa me watara me awine?" ati nemarika.
11 "Me watara me awineke", ati namaroke.
"Tika ahabi onofabisa okere. Tikamahi. Tiwehene hiyara watamariyahi waha", ati nemarika.

Me nafi ka yama oye ama oke.

12 Sesowi mera hiyaremarika. "Me nafi ka yama oye ama oke ha owa. Owa ni ya te sawi ya te yaka raba teke yama soki ya. Te ka yama oyebone nahabone teke, te wini fara tohatibone karo Teoso ya te tabaha te", ati nemarika.
13 Fariseo me ati yana namaroke. "Fara tiwa tikamina tiwati amosakere", me ati namaroke.
14 "Fara owa okomina owati amosake, okimete ka yama owatoa owa, okomiba ka yama owato ona owa. Okimete ka yama te watokere, ha te ta. Okomiba ka yama te watorihi, ke.
15 Me one ihi hiyaramone te ati ke, fara yama te nofa te hiri na te, Teoso ati miti te nofara te. Me ahababone ona owatiba watatera ama oke.
16 Me ahababone ona owati ni ya owati amosa awineke, owati ohariri karo, okobi ati ya owati tohi karo, owa yosekimata.
17 Ati e nineke ahi, te ka yama hani karo, Mowisei ka yama hani:

'E ka one me famaha me ta yama me kamini ya, me ati amosa me awineke',

ati ke.
18 Owa okominine oke. Okobi owa yosekimata owa kamina naka", Sesowi ati nemarika.
19 "Hika ya tohe awaraya abi?" me ati namaroke.
"Owa te watokere. Okobi te watorihi ke. Owa te wato ya okobi te watohene te amake", ati nemarika,
20 mera kanawanahari teboro wari ka yama ya, yinero wiyene wari yabore ya. Me hiwatamatarehimarika, me hibehibana kateya ya, amo nibona kobo re karo mata.

Hibake ama tiri?

21 Sesowi mera hiyaramatasehimarika. "Okoma okibone. Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake. Te ahababa te amake, te ka yama hiyara te kihasa na te. Tokomaki te watoraba te amake fara okomi ka yama ya", ati nemarika.
22 "Fare hiwa nahabihiba ama, 'Okomi ka yama ya kamaki te watoraba te amake', ati nari?" soteo me ati namaroke.
23 "Bofe ka me te amake. Neme ka ama oke ha owa. Wami ka me te amake. Wami ka ama okere ha owa.
24 Te ahababone onahara oke, te ka yama hiyara te kihasa na te. Efe amaremona owa te ati ni ya te ahababa te amake, te ka yama hiyara te kihasa na te", ati nemarika.
25 "Hibake ama tiri?" me ati namaroke.
"Efe aya okominehi ama oke.
26 Te ka yama hiyara tamaha hasi narake, okominehenehe. Hahi owa yosekimata keye hiri tere amaka. He ni ya yama omita ta okomini onofa ama oke", ati nemarika.
27 Ati me hiwatorehimarika, batino kaminari.

28 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Neme ka Owa te ta tomise ya owa te
watohaba teke, efemona owa. Owahariha yama hiri otera ama oke. Okobi owa
kanawane ka yama ta okominate ama oke hine ya.
29 Owa yosekimata owa ya famaka. Owa kakosarareka, yama hinofa hiri oni karo",
30 ati nemarika. Me tamaha ati me hinofemarika.

Satanaisi biti me te amake.

31 Sesowi soteo mera hiyaremarika, ati me hinofari. "Owati nofi te fawa ri ya owa
ya tataba yokana me te tohaha te awineke.
32 Yama fa yokana te watohabone teke. Afa yama ihi te nahowahabone teke, me ka
yama aahi te tohamaraha te", ati nemarika.
33 "Abarao ka noti me ota amake. Me ka yama aahi me ota tohatera ota amake.
Himata nima tiwati nineri, e naro ahi, 'Te nahowahabone teke', tina tiwa?" me ati
namaroke.
34 "Yama hiyara e hiri na yama hiyara era nahatote e amake. Me ka yama aahi nima
e e te e amake, e ati boti hiyara yama hinofa ya e ehene tohaharo. Keye amakere.
35 Me ka yama aahi me sawi fara tohatera me amake me ka hiti taboro ya. Me ka
hiti biti ta sawi fare tohate amaka bati taboro ya.
36 Makoni okobi biti tera nanahowahe ya nahowai yokana te tohahabone teke, me
ka yama aahi me te tohamara te.
37 Tera owato oke, Abarao ka noti me te tohaha te. Owa te wati kana na teke, owati
te nofara te.
38 Yama owaha okominahara oke, okobi ya ota fami ya. Fare te ka abi ati nima, te
ehene teha te amake".
39 "Ota ka abi amaka hari Abarao", me ati namaroke.
"Abarao biti me te tohi ya Abarao ehene nima te ehene nene te amake.
40 Teoso ati omitara oke. Ati okominahareka, ati amosari, te ni ya. Teoso ati
okomina okene owa te wati kana teke. Abarao ehene e tere amaka ahi.
41 Fare te ka abi ehene nima te ehene nineke", ati nemarika.
"Ota ka abi oharika, Teoso toahari. Ota ka abi Teoso biti yokana me ota amake",
me ati namaroke.
42 "Teoso biti me te tohi ya owa te nofehene te amake, okehemete owa Teoso ni ya.
Owati amara ihi okehemete ama oke. Okehemete ama oke Teoso ati ehene. Osawi
oke ahi waha.
43 Himataba owati te watorineri? Owati miti te nofari ka owati te watorineke.
44 Satanaisi biti me te amake, fara te ka abi yama hinofa hiri ni te nofaha te. Era
nahabi fare tohate amaka. Era keyehi fare toha, te amaka, yama amosa nofare kari.
Keye hiri te amaka. Fare ehene tohate amaka, keye hiri nari. Keye hihiri amaka, keye
bati tohe kari.
45 Fa yokana okomini ka owati te nofarineke.
46 Te ka owa neba ama, owa kaminebana, owehene hiyaramone ati nari, keye hiri
rari? Keyeba hiri orahara oke. Himataba owati te nofarineri?
47 Teoso ka me te tohi ya Teoso ati te kamitene te amake. Owati te mitarineke, Teoso
ka me te tohari karo", ati nemarika.

Abarao watamatare ya osawibehemete ama oke.

48 "Ota ati e nibaharo ota amake ahi: Samaria ka me ka owamona tiwa ota ati naro
otake. Inamati ehenemona tiwa ota ati, naro otake. Ota ati fiya torehete awineke",
me ati namaroke.
49 "Inamati ehene ama okere. Owehene okobi me kahiyarake. Owa te tahi ke ha te
ta.
50 Me ati yana niba onofa okere, otaminahamone me ati na mati. Owa naka,
otaminamone me ati nabone ati nari. Yama watoka hari, e ka yama. Keye hiri oni ya
keye hiri, keye te hiri ni ya keye te hiri, na te awineke.

51 Haha owati me tokataba me ahabaterabonekе. Keye amakere", ati nemarika.
52 "Tiwa ota watowahake waha, inamati ehene tihaha tiwa. Abarao ahaba, Teoso ati kakamina me ahaba, nemeteke. 'Haha owati me tokataba me ahabaterabonekе', tine ti?
53 Tika yama wato amosi mati tohahamone tine ti? Ota ka iti Abarao ka yama wato ihamamone tine ti, ahabemata? Teoso ati kakamina me ahaba nemeteke. Tika yama amosa wato fiya tonahamone tine ti, ha tiwa? Hikemona tiwa tine tiri, amosi mati tihahamone tina tiwa?" soteo me ati namaroke.
54 "Owa me kahiyarabone oni ya owati hinita tohahaboneke. Okobi ati amaka, owa kaminari, owa me kahiyarabone ati nari. Efe okobi amaka, te ka Teosomona te ati nari.
55 Te watotere amaka. Ha owa ta owatote amaka. Owatoteremona one ya keye hihiri ohehene ama oke, fara te nima. Owatote amaka. Fare ati nima owehene te ama oke.
56 Te ka abi Abarao tohe Teoso hiyarematamonaka, oko kakitebone kaminari. Abarao Teoso ati mite yayai nematamonaka. Otamine mite yayai nematamonaka", ati nemarika.
57 "Abarao tiwaremete ama tike. 50 ano tiha tikere", soteo me ati namaroke.
58 "Abarao watamatare ya osawibehemete ama oke baha. Keye amakere", ati nemarika.
59 Faya yati ibe me yabahamaroke, Sesowi me banahabone mati. Sesowi hiwa kehemo tasi tonehimarika teboro wari ka yama ya.

9

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

1 Sesowi yaka ne me ka owa awehimarika noko awaterari, fara hikawatehemete.
2 He ya tataba me aate hinehimarika. "Habi himata ihi noko awatereno amara? Bati yama hiyara me hiri na me ihimete ama? Fare yama hiyara hiri ne ehenemata ama?" me ati namaroke.
3 "Ehene amakara. Bati me ihi amarihi ke. Noko aware watehimatamonaka, Teoso kiti yofi kanehibonaha.
4 Yama wa tosa ni ya yama e ahi nahi, Teoso ka yama, owa yosekimata. Yama sokihaba amake. Yama soki ya yama e ahi raba e amake.
5 Bofe ya osawia me nafi ka yama oye ohine oke", ati nemarika.
6 Ati fawa ne wami firo kase atabo hiri nemarika. Me ka owa noko ketehemarika atabo ya.
7 "Tinoko soko tinahi faha Sirowe ya". (Sirowe ino e ka owa ino tohate amaka, owabisa hiyosehari.) Tokifiwahe noko soko ne tokomemarika, noko awawahari.
8 He wini beheri ka me toha, me one he aawa me toha, na me ati yana nemetemoneke, me ka yinero ninika tohe me hiwi hinofe kari. "Efe amare, itehi yinero aate nofahari?" me ati nemetemoneke.
9 "Efe tohaka", me one ati nemetemoneke.
"Efe amare awaka. Efe awi tohe efe tohare awaka", me one ati, nemetemoneke.
"Efe ama oke", ati nematamonaka.
10 "Himata nima tinoko kasomi nani amari?" me ati nemetemoneke.
11 "Aya sawihi ehene amaka, Sesowi tohahari. Atabo hiri ne onoko ketehareka. 'Sirowe ya tinoko soko tinahi', ati nareka. Okifiwaha onoko soko ona yama owahara oke", ati nematamonaka.
12 "Hika sawirano efe?" me ati nemetemoneke.
"E awakere", ati nematamonaka.

Sesowi hikasome fariseo me aate hinehimatamonaka.

13 Me hekamematamonaka fariseo me ni ya.

14 Sabato ya Sesowi atabo hiri ne noko hikasomehimarika.
15 Fariseo me aate hitasematamonaka. "Himataba tinoko awineri?" me ati nemetemoneke.
"Onoko ketehareka atabo ya. Faya onoko soko ona yama owahara oke", ati nematamonaka.
16 Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi: "Teoso hiyose hikara, sabato ya yama ahi nari", me ati nemetemoneke.
Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi: "Amosare ya yama watorena amaka", me ati na me abe ati nofaremetemoneke.
17 Me aate hinamatasehimatamonaka. "Tinoko kasomeno awaka. Himata nima tiwatiribe, tikamine ya?"
"Teoso ati kakamina amaka", ati nematamonaka.
18 Efe amaremona me hinehimatamonaka, soteo me ka hiti mati, bati me ati me mitara mati mata. Keye hiri nemona me ati boti hinematamonaka, watehi noko awarematamona ati nari, noko awawehimona ati, nari, bati me ati me mitamatara mati. Bati me ini me hiri hinehemetemoneke,
19 me me aate hinahabone mati. "Efe te ka inamatewe ama ha? Wate noko awarematamona te ati nabana? Himataba noko awawara?" me ati nemetemoneke.
20 Bati me ati yana nemetemoneke. "Ota watoka hari. Ota ka inamatewe amaka. Noko awaremari ota watoka, watahari.
21 Yama ota watora ihi noko awawahaka. He noko kasomeno ota watorihi ka. Te aate naho fara me te. Nafika. Hiwa kaminebonaka", me ati nemetemoneke.
22 Soteo me me nakome ka me atimetemoneke. Sesowi Kirisitomona me ati naba me ati watarabone soteo me me hinibehemetemoneke baha. Sesowi Kirisitomona me ati ni ya me tokiyomamarabone soteo me me hinehemetemoneke sinakoka toro ya.
23 Makoni bati me ati e nemetemoneke ahi: "Nafika. Te aate naho", me ati na mati.
24 Me ha hitasematamonaka. "Keye hiri tirahabone tinahabone tike Teoso nokosi ya. Teoso tiwati mitaka. Ota watoka hari, hiyarari", me ati nemetemoneke.
25 "E awakere. Amose ya amosa, hiyare ya hiyarihi ne awaka. Owa owato oke. Onoko awatera onoko awawaineke", ati nematamonaka.
26 "Himata nima ehene rano tiwa ni ya? Himata nima tinoko ni rano, amosawa-hamahabana?" me ati nemetemoneke.
27 "Owa okominahara oke hibati ya, owati te mitara te. Himataba owati te mitamatasahabone te ati nineri? He ya tataba me te tohawa nibana?" ati nematamonaka.
28 Faya fariseo ati me himite me hikakomatamonaka fahi, ati me hinofarahari. "Ati tinofa tika ha tiwa. Mowisei ati ota nofabisake ha ota.
29 Teoso Mowisei hiyaremata ota watoke. Hahi kaki ka yama ota watokere", me ati nemetemoneke.
30 "Himata amari fa? Onoko kasome kaki ka yama te watokere.
31 Teoso e watoke, me ati mitarari, yama hiyara me hiri na me ati. Haha Teoso me nofaha me ati mitate amaka, yama hinofa me hiri na mati.
32 E ka owa tamine e mitatere amaka, hahi noko awatere noko kasomari.
33 Teoso hiyosere ya yama watorena amaka", ati nematamonaka.
34 "Otara tikanawanariyahi. Tiwata tihiyarehemete ama tike", me ati nemete-moneke. Me hinasawimarematamonaka me ni ya.

Sesowi hikasome kobo hinehimatamonaka.

35 Me hinasawimare tamine Sesowi himite siba hine hiwasimarika. Aate hinehi-marika. "Neme ka Owa ati tinofini waha?" Sesowi ati nemarika.
36 "Hibakari, ati onofebana?" ati nemarika.
37 "Tiwahareka hibati ya. Efe tiwa hiyaraka", Sesowi ati nemarika.
38 "Oko Hiti tiwati onofa oke waha", ati nemarika. Sonarisehimarika he nokosi ya.

39 "Okehemete ama oke bofe ya, me ebe okanabone owa. Okehemete ama oke, me
noki awatera me noki awawaibone karo. Okehemete ama oke, haha me noki awaha
me noki awamaribone karo", Sesowi ati nemarika.
40 Fariseo me one Sesowi ya me tabaha he ati me mitahamaroke. "Ha ota ota noko
awamarihi nine?" me ati namaroke.
41 "Te noko awamari ya Teoso tera kakorehina amaka. Te noko awahamone te ati
nineke. Makoni tera kako fawa raka", Sesowi ati nemarika.

10

Sesowi ofeya me nanarifa kaminematamonaka.

1 "Hahi ofeya me tabori ka nokobi amara ya tokiyome yama boboti amaka. Era
nanahabi amaka. Tokiyomate amaka ha ya. Keye amakere.
2 Hahi nokobi yokana ya tokiyomehi ofeya me nanarifa amaka.
3 Nokobi sese kana nokobi se kite amaka, tokiyomabona kari. Ofeya ati me himitate
amaka. Hinaka ofeya mera ehe te amaka fara me ini ya. Mera kakiyomamate amaka,
me nahokosahabone mati.
4 Hinaka ofeya me nafi kakiyomame me nokosi ya tai toamate amaka. He nowati
ya me yotote me amake, he ati miti me wato karo.
5 Bare nowati ya me yototera me amake, me hiwaterari. Mera ha ne ati me hinofare
ka me tokarikosate me amake, ati me hiwatore karo", Sesowi ati nemarika,
6 hiyara kaminari. Sesowi ati me watoramaroke, hiyara kaminari.

Ofeya me ka nokobi ama oke.

7 Faya Sesowi mera hiyaramatasehimarika. "Ofeya me ka nokobi ama oke ha owa.
Keye amakere.
8 Onokosi ya me tai toha yama boboti memeteke, me nafi, era nanahabi me toha
mati. Ofeya me ati me hinofarehemeteke.
9 Ha owa nokobi ama oke. Owa ya me tokiyoma me kasomaboneke. Me tokiyoma,
me kiyomama, masiri me wasi, naboneke.
10 Yama boboti kakete amaka, mera boti, mera waka, nebonaha. Okehemete ama
oke ha owa, me winatibone karo fara yama tohaha ya, Teoso ya me taba mati.
Okehemete ama oke me sawi amosibone karo".

Ofeya me nanarifa amose ama oke.

11 "Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa. Ofeya me nanarifa amose hiwa ta
nebonaka, ahabebonaha, ofeya mera kasomebonaha.
12 Hiti nanarifa ofeya mera narifi yokana tohatere amaka, hinaka ofeya me amari
karo. Robo kake awe ya tokomate amaka, ofeya mera kakosahari. Faya robo mera
wate ya me one tokarikosate me amake.
13 Hiti nanarifa ofeya mera nofare ka tokomate amaka, me ka hiti tohare karo.
14 Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa. Oko ofeya me owato, owa me wato,
te me amake.
15 Okobi owa wato, okobi owato, te ama oke, fara me nima. Fara owa
okahabanabone oke, ofeya me okasomahaba owa".
16 "Oko ofeya me one toha, nabisake, me tabori one karo. Me owakamahabanake
ahi. Owati me mitahaba me amake. Me yoro tokowamaba me amake ahi, me nafi
tohi ohariaba mati, me nanarifa ohari mati".
17 "Okobi owa nofaka, owa ta onahabone oni karo ohababone owa, okitamatasibone
karo.
18 Me ati ihi amara ohababone oke. Fara owati ya ohababone oke. Owati yana ni
ya ohababone oke. Owati yana namatasi ya okitama onahabone oke. Okobi ati ehene
amaka, owa yosehari", ati nemarika.

19 Soteo Sesowi ati me mita me abe ati tokatabaramaroke tasa.
20 Me tamaha me ati e namaroke ahi: "Rabike awaka, inamati ehene. Himataba ati te kamitara?" me ati namaroke.
21 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa inamati ehene tohe ati e tere amaka ahi. Inamati ehene e noko awamaba watatera awineke", me ati namaroke.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke.
22 Faya teboro ka ayaka ka yama tohehemetemoneke fahi, yama siri tohi ya.
23 Sesowi yaka nemarika teboro wari ka yama ya, Saromao ka yobe bari karehi ya.
24 Soteo me moto hikane me aate hinehimarika. "Himata nima yama amo ni ni ya tiwa tikaminaribe? Yama amo ni fiya tonake. Kirisito tihi ya tiwa kamini yokana tihahabone tike ota ni ya", me ati namaroke.
25 "Yama okominahara oke hibati ya, owati te nofara te. Me okasomahara oke, okobi ati ehene. Afa yama hiri ona owa kamininеke.
26 Owati te nofarineke, oko ofeya me te tohari karo.
27 Oko ofeya owati me mitate me amake. Me owatote me amake. Onowati ya me yoto, te me amake.
28 Me winatehaba me amake fara yama tohaha ya, owati ihi. Me ahababa me watateraba me amake. Me me hiyabamakiteraba me amake owa ni ya.
29 Okobi owa ni ya mera ta ne kitate amaka mata ya. Me me hiyabamakiteraba me amake okobi ni ya.
30 Ha owa okobi ota ni oharineke", Sesowi ati nemarika.
31 Soteo yati ibe me yabatasahamaroke, Sesowi me banahabone mati, ahabebonaha.
32 "Yama amosa tamaha hiri onahara oke te nokosi ya, okobi owa yosehi owa. Himata hiri ona ihi owa te nahabiribe?" Sesowi ati nemarika.
33 "Yama amosa hiri tinaha ihi amara ya tiwa ota banahaba otake. Tiwati hiyari ka tiwa ota banahaba otake, Teoso yama hinofara hiri tina tiwa, e tihaha Teosomona tiwa tiniha tiwa", me ati namaroke.
34 "Te ka yama hani te awarini, Teoso ka yama hani, ati e naro ahi:

'Teoso me onemone tera onahara oke',

35 Teoso ati nematamonaka, Teoso ati me mitaha mera kaminari. Teoso ka yama hani ati e mitarama naba watateraboneke, Teoso ati tohaharo.
36 Teoso biti ama oke, onahara oke. Himata nima te ati nineri, owati hiyaramone te ati na te, yama Teoso hinofara hiri onahamone te ati na te? Okehemete oke okobi ati ehene, okobi owa wasihimata owa.
37 Okobi yama hiri hinaha ya owehene tohari ya yama amosene amake owati te nofari ka yama.
38 Okobi ehene ya owehene tohaha owati te nofara yama hiri onaha ihi Teoso biti ohahamone te ati nabone teke, owa te watobone karo, okobi ha owa ota ni oharia ota, ha owa okobi ota ni ohari na ota", ati nemarika.
39 Me hiwatebona me hitase hasi tasemarika.
40 Sesowi tokariwahamatasehimarika Sotao kowani ka ya, fare Yowao mera iibofarisari ka yama ya. Sawihimarika fahi.
41 Me tamaha me tokomakehamaroke he ni ya. Me ati e namaroke ahi, me abe hiyara mati: "Yowao mera nakitamehiba watare ati fiya torehita amaka, Sesowi kaminari", me ati namaroke.
42 Me tamaha Sesowi me nofawahamaroke waha afa tabora ya.

11

Rasaro ahabematamonaka.

1 Me ka owa Rasaro tohe kiya nemataka. Betania kamari amaka, haha tabora Maria
hinakati Mahata toha na me taborimaroho,
2 afa Maria e ka Hiti teme sika karetehabana befomi ya, he teme nahokoriwateha-
bana tati kone ya, efe Rasaro kiya ne hinakasima.
3 Maria hinakati ya famaha Sesowi ino hiri narawemetemoneke. "Kiki, aya tinofe
kiya nareka", me ati namaroke, Sesowi me aate na mati, Maria hinakati ya famaha
ati me kamina mati.
4 Sesowi me ati mite ati yana nemarika. "Kiya nemona ahabarehibonaka. Kiya
naka, Teoso me kahiyaribone karo, Teoso biti me kahiyara, nibone karo", ati
nemarika.
5 Sesowi mera nofehimari amaka, Mahata, hinakasima, Rasaro, me na mati.
6 Rasaro kiya nemona tamine mitakana yama we famaha ya sawisa nemarika mata.
7 Faya he ya tataba mera hima nemarika. "Hima e wete tonamaba eke Soteya ya",
ati nemarika.
8 "Habi soteo tiwa me banahabone me ati narake fahi yati ibe ya, tiwa me
nabowahabone mati. Tikamatasibana fahi?" me ati namaroke.
9 "Yama we oharia ka bahi 12 tereno ama? Yama wa toni ya e yaka na e tara
tokatera amake, yama e awi karo yama wa toni ya.
10 Yama soki ya e yaka na e tara tokate amake, yama we watari karo", ati nemarika.
11 Ati yana namatasehimarika. "E ka habai Rasaro amo neno awaka. Okomakeha-
bana oke fahi, onatafihibana", ati nemarika.
12 "Sesowi amo ne ya kitameba awaka", he ya tataba me ati namaroke.
13 Sesowi ati me mita Rasaro amo ne kaminemona me ati namaroke, hasi nebonaha.
Rasaro ahabino kaminemarika.
14 Yama kamini yokana Sesowi tohawemarika. "Rasaro ahabenoka.
15 Yayai oke ahabe ya osawiri karo. Owati te nofawahaba teke waha. Hima fahi he
ni ya", ati nemarika.
16 Me ka owa ohari Tome tohe me one hiyaremarika. Ino owa Titimo tohaka,
matehe fami kawata owa ino ya ino tohahari. "Hima he ya e totabamakibeya. Ahabe
ya e ahabi tabibeya", ati nemarika.

Sesowi kobo nematamonaka Betania ya.

17 Sesowi tokomake kobo nemarika Betania ya. Kobo tonamake ya Rasaro
foyehimataka tama ya, amo ni 4 nari.
18 Betania yaboramaroke Serosarei ya. 3 kirometoro tohake.
19 Makoni Soteo me tamaha me kakehemeteke, Maria Mahata me famaha me ati
boti me nasomawahamahabone mati, me ka niso ahabe mati.
20 Sesowi kobo ni tamine Mahata mita tasi tonahamaroke Sesowi kobo nabonehe.
Maria itariemeteke yobe toro ya.
21 Mahata Sesowi aate namaroke. "Oko Hiti tisawiemenehe, okaniso ahabarehina
amaka.
22 Yama owato oke haro. Teoso ha tini ya fara tiwati nima ehene nebonaka", ati
namaroke.
23 "Niso yati namatasebonaka", Sesowi ati nemarika.
24 "Yati namehiba owato oka, yama amo ni nafi ahabi ya, e nafi yati nami ya", ati
namaroke.
25 "Era hihiri nama ama oke, ha owa. Me wini fara tohate me amake owehene.
Haha owati me nofaha me ahaba me sawi fara toha naboneke.
26 Haha me sawiha owati me nofaha me ahabateraboneke. Owati amosa awine
tiwa ni ya?" ati nemarika.
27 "Ee. Kirisitomona tiwa one oke, Teoso biti. Efemata ama tike, kaketehibona Teoso
hinehimata tiwa", ati namaroke.

28 Mahata ati fawa na tokomamaroke. Hinakasima Maria hiyaremeteke, me fami
oharia mati. "Borofeso kobo nake tiwa ati nareka", ati nemeteke.
29 Mahata ati mita yana kabote na kamahamaroke he ni ya,
30 Sesowi kobo tonamakere ya mata tabora ya, fare Mahata kobo hine ka yama ya
wasa nari.
31 Soteo Maria ati me nasomawahamahabone he ya me tabaha he me aweheme-
temoneke, yana kabote naro. Me ya totabamahamaroke, tokomaba ama nikani me
hinaharo tama ya, ohi nabana.
32 Maria kamakia Sesowi kobo na sonarisahamaroke he nokosi ya. "Oko Hiti aya
tisawiemenehe, okaniso ahabarehina amaka, ati namaroke.
33 Sesowi hiwahamaroke ohi naro. Soteo mera awa nemarika, me ohi na mati,
Maria ya me taba mati. Faya yawe ohi nima nemarika.
34 "Hibaka ya te toniharano?" ati nemarika.
"Tikamakehi, temene tiwabaya", me ati namaroke.
35 Sesowi ohi nemarika.
36 "Te awa ha, Rasaro nofahari kasiro ya", soteo me ati namaroke.
37 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa noko awatere noko namosame amaka.
Rasaro kasomi watore awa, ahabarehibana?" me ati namaroke.

Sesowi Rasaro nawamisamematamonaka.

38 Sesowi yawamatase kobo tonamemarika tama ya. Yati hotimaroke, noki bori
boko kanaharo fara yati ya.
39 "Yati te itihi", Sesowi ati nemarika.
"Maho kite awaka Sesowi. Foye ka amo ni 4 tohaka", Mahata ati namaroke, Rasaro
ahabe hinakati.
40 "Owati timitara tike hibati ya. Owati tinofi ya Teoso kiti tiwahabone onahara
oke", Sesowi ati nemarika.
41 Yati me itihamaroke. Sesowi neme awe ati yana nemarika. "Abi faya amake,
owati timiti karo.
42 Tiwa owato oke, owati kamiti fara tihaha tiwa. Owati e nara oke ahi haha
me sawiha me ihi. Owati me miti ya me ati e nabone onahara oke ahi: Owa
tiyosemetemone me ati naboneke", ati nemarika.
43 Faya Rasaro ha nemarika kita ya. "Rasaro tikiyomamahi. Tikamahi ahi", ati
nemarika.
44 Rasaro ahabe kiyomamehimarika. Teme katafa, ye katafa, noko yoto kana
nemarika makari ya. "Te tisawamaho, tokomebana", Sesowi ati nemarika.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

45 Soteo me tamaha Sesowi ati me nofawamaroke waha, me kakeha mati Maria ni
ya, Sesowi ehene me awaha mati.
46 Me one tokoma nemetemoneke fariseo me ni ya, Sesowi me kaminabone mati.
47 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba soteo me ka hiti me nafi me ha
nemetemoneke, heoniao me hiri nabone mati. "E ehene watara me tamaha mera
kasomaka.
48 Ehene e fawa nire ya me tamaha ati me hinofawaheba amaka. Homa ka me kaki
ya teboro me katomaba me amake. E one me me katoma naba me amake", me ati
nemetemoneke.
49 Me ka owa Kaifa tohehimatamonaka, sasetoti ehebote tohahari afa ano ya. Ati
yana nematamonaka. "Yama te watokere.
50 E ka owa ohari abebona onahareka, me nafi abaribone karo. Afa yama te watora
te awineke", ati nematamonaka.

51 Kaifa fare ohari ati ehene amare ya ati yana nematamonaka. Sasetoti ehebote tohehi Teoso ati kaminematamonaka, Sesowi ahabebona ati nari, Ihayeo mera kasomebonaha.
52 Sesowi ahabemarika, Ihayeo mera kasomi oharirehibonaha. Ahabemarika, tabora nafi ka Teoso biti mera kasoma nebonaha, mera yoro tokaniwamebonaha, me nafi yoro tokibone karo.
53 Faya me ati me hawa tonihemetemoneke, Sesowi me wati kanaha mati waha.
54 Makoni Sesowi sawimarehimarika me nafi baikani ya. Yana tone tokomemarika sitati nafira ya Efirai ya, yama honara yabori ya. Sawihimarika fahi, he ya tataba me ya tabahari.
55 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni yabokirahamaroke. Me tamaha me tokomamaroke Serosarei ya, yama Mowisei hinehemete me hiri nabone mati, me amosabone mati Teoso ni ya Basikowa nokosi ya.
56 Sesowi me siba na teboro wari ka yama ya me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima yama ri te ni ya? Sawihiba ama marina ya?" me ati nemetemoneke.
57 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba me narabi me nima nemetemoneke. "Sawi ka yama te wato ya te kaminebonaka ota ni ya", me ati nemetemoneke, me hiwatebonaha.

12

Sesowi teme Maria soro karehemetemoneke befomi ya.

1 Faya Sesowi wete tonamemarika Betania ya. Rasaro sawihimarika fahi, efe hiri hinamari. Basikowa nokosi ya yama wehe 6 na hasi namaroke.
2 Marina me hiri namaroke, Sesowi me mari na mati. Mahata mera natafamaroke. Rasaro sawihimarika Sesowi tafi ya tafi famahari marina ya.
3 Maria befomi tama kanahamaroke, nato yokana tohaharo, manakone nafiharo, Sesowi teme soro karehabonehe. He teme soro kare he teme tamo namaroke tati kone ya. Befomi mahi yama nahabihamaroke yobe toro ya.
4 Yota Isikarioti he ya tataba me ka owa tohe ati yana nemarika, efe he ta nebanoho me one ni ya, he me watahabone mati.
5 "Himataba befomi ta ni te taminarineri, manakone ta nabana me honara me ni ya? Ano oharia ka yama ahi ni manakone nima manakone nineke", ati nemarika.
6 Ati e ne me honara mera nofaremata awaka. Yama bobotimatamona amaka. Yota Sesowi me ka yinero kakakatoma tohe yinero yayaba tohehimatamonaka.
7 "Hine hikatoma hike. Owa keteha oko abono hawa tonihineke, okomoabone owa.
8 Me honara me sawi fawa teraboneke te ni ya. Ha owa ta oko sawi fawa nabone oke te ni ya", ati nemarika.
9 Soteo me tamaha me kamakiamaroke, Sesowi kobo ne tamine me mitaha mati, Rasaro me awa nabone me ati na mati, Sesowi hiri hinamemonaha.
10 Sasetoti me ka hiti Rasaro me nabowa nabone me ati nemetemoneke waha.
11 Me tamaha Sesowi ati me nofahamaroke waha, Rasaro kitehi me awaha mati. Sasetoti me ka hiti me ati me nofamarahamaroke.

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

12 Yama we yotoha ya me tamaha me kamakiemetemoneke Serosarei ya, me sawihabone mati Basikowa ka marina ya. Me kamakia Sesowi sawihibonamona tamine me mitehemetemoneke.
13 Yama afe me ti nemetemoneke, me hekakehabonehe sitati beheri ya, Sesowi me kobo kanahabone mati, me ha ni kitaha mati. "Teoso amosaka. Efe e ka towisawa amaka hari, Ihayeo me e. Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika", me ati namaroke, me ha na mati.

14 Sesowi someto biti siba ne someto wasihi itarimarika someto bari ya, hibati ka me ka yama hani ati nima ehene nari, ati e naro ahi:

15 "Te wato fawa nahi Serosarei ka me te. Te ka towisawa te awa ha kakehari, itariari someto biti bari ya",

yama hani ati ke.
16 He ya tataba ati me hiwatorahamaroke mata. Manakobisa Teoso Sesowi towakame ya neme ya ati me wati hiwahamaroke. Me ihi me wati nawaha namaroke, Sesowi me hiri kani ka yama.
17 Sesowi ya me tabaha me tamaha Sesowi ehene tamine me kaminamaroke, Rasaro abowi ha nari, kiyomamehibonaha tama ya, Rasaro hiri namahari.
18 Me tamaha ehene tamine me himite me kamakiamaroke he ni ya Serosarei beheri ya.
19 Fariseo me abe hiyaremetemoneke. "Era kasawarika. Te awa hari waha. Me nafi hinofawaha hika", me ati nemetemoneke.

Bara Sesowi me awahabone me ati nemetemoneke.
20 Bara Keresia ka me ati me ati tohaha me one kamakiemetemoneke marina ya, Teoso me ha nabone mati.
21 Firibi Karireya ka Betisaita ka ni ya me kake me aate hinehimatamonaka. "Sesowi ota awinima ke".
22 Firibi Atere ni ya tokome me ati kaminematamonaka. Atere ya Firibi me fama Sesowi ni ya me towakama me ati me kaminamaroke.
23 Sesowi ati yana nemarika. "Afa yamabone amake haro hibati ya, Neme ka Owa amosi mati tohe Teoso namobona ka yama.
24 Tiriko noki sonara wami ya ahabara fara tohanawi naboneke. Sonaha ahabi ya bonohaboneke, boni tamaharo.
25 Fara era e nofi ya e ahababone eke. Bofe ya e winaha fara era e nofari ya e winatehabone eke Teoso taboro ya. Keye amakere.
26 Haha owa me narifabone me ati na me ya otababone oke. Owa me narifa me ya otababone oke fara osawi ka yama ya. Owa me narifa me amosamone okobi ati nebonaka", ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.
27 "Oyawa oke waha. Himata nima owati ribe? Owati e nibana ahi? Abi owa tikasomahi, obana? Owati e rabone oke. Okehemete ama oke ohababone owa.
28 Abi tika amosi tinamohi, tiwa me kahiyaribone karo", ati nemarika.
Teoso ati yana nemarika neme ya. "Oko amosi onamoara oke hibati ya, owa me kahiyarahabani owa. Onamomatasa okibone, owa me kahiyaramatasibone karo", ati nemarika.
29 He beheri ya me tamaha me nahoha yama me mitahamaroke. "Bahi ati amaka", me one ati namaroke.
"Teoso nanarifa hihiyara hika", me one ati, namaroke.
30 "Ati omiteba ati amakara. Ati te mitehibona ati amaka, ha te.
31 Yama hiyara manakone Teoso nahabiwakabona, bofe ka yama, ehene bofe ka towisawa kiti fawa nabona karo.
32 Owa me kakiti ya me nafi owakabone oke",
33 Sesowi ati nemarika, ahabibano kaminari.
34 "Kirisito ahabaterebona Teoso ka yama hani ati te amake. Himataba tiwati e nineri ahi, Neme ka Owa me kakitiabone tina tiwa? Hike amara, Neme ka Owa tohahari?" me ati namaroke.

35 "Te amo ni tatama kawaha te ka yama oye namatahabone teke. Te yaka nahi,
yama oye ni karo. Te kakayomariyahi. Yama soki ya e yaka na e tokiba ka yama e
watotera amake.
36 Te ka yama oye naha yama oye te nofahi, yama oye ka me te tohahaba te", ati
nemarika.

Sesowi ati me nofaremetemoneke.

Sesowi hiyari fawa ne tokome hiwa kehemomarika.
37 Me tamaha mera nakitame me hiwe ati me hinofarehimarika.
38 Teoso ati kakamina Isaiya tohe afa metebani mera kaminematamonaka, ati e
nari ahi:

"Ota ka Hiti, me ota hiyara ota ati me nofakere. Me ni ya tika kiti tinamo tikene
me ati rarake",

Isaiya ati nematamonaka.
39 Makoni Sesowi ati me nofihinaramaroke. Isaiya ati owa e nematamonaka ahi, afa
metebani mera kamina nari:

40 "Me noki awamararake, Teoso ati ehene. Ati ehene me ati boti kasiroarake.
Me noki awi ya, me ati boti ya owati me wato ya, me kakehene me amake, me
okasomahaba mati",

Isaiya ati nematamonaka.
41 Sesowi ehene amosi mati tohehi wato ka ati e nematamonaka ahi, Sesowitebano
kaminari.
42 Me ka hiti me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, me one. Hine me
kaminaremetemoneke me one me ni ya, fariseo me me nakome karo. Hine me kamini
ya sinakoka ya me tokiyomamarahabone fariseo me me hinahamone me ati me wati
nawahemetemoneke.
43 Hine me kaminara me amosamone me me hinahabone me ati nemetemoneke
fara me one. Teoso ni ya me amosi ya me amosa, me amosari ya me amosarihi
nabone me ati nemetemoneke.

Sesowi mera kasomebone kakehimatamona ati nematamonaka.

44 Sesowi ati yana nemarika ati kitahari. "Owati te nofaha okobi ati te nofa, nineke,
owa yosekimata.
45 Owa te awaha okobi te awa, nineke, owa yosekimata.
46 Okehemete ama oke, me nafi ka yama oyebone owa, yama soki ya me
nahomarahabone mati, owati me nofaha mati, me nafi.
47 Haha owati me nofara me ahababone ona owatiba watakere. Me nafi ahababone
onahaba okeremete ama oke. Me nafi okasomahabone okehemete ama oke.
48 Haha owati me nofara hine me yokotehaba me amake yama amo ni nafi ahabi
ya, owati me mitaha mati.
49 Haha yama okomina owati amakere. Okobi owa yosekimata owa kanawane-
hirika, ati okominehibonaha.
50 Yama owato oke haro, me wini fara tohatibone ka yama, mera yosehi ati me
hikatabe karo. Makoni ati okominareka, owa kanawanahari owati amara ya", ati
nemarika.

13

Sesowi he ya tataba me tame soko nematamonaka.

1 Basikowa ka marina yana tobone ka amo ni yana tonahamaroke. Sesowi yama watohimarika, amo nibona kobo nari, tokomebonaha bati ni ya, sawimarehibonaha bofe ya. Hinaka mera nofehimarika. Mera nofi fare tohehimarika.
2 Me tafahamaroke bai toke ya. Yota Simao Isikarioti biti Sesowi ta nebona ati nematamonaka me one ni ya, Satanaisi ati yana ne karo ati boti ya.
3 Sesowi hiwa watohimata awaka, kiti fiya tonahari mata ya, bati ehene, Teoso hiyose hiwa watohari, Teoso ni ya wete tonamebona hiwa wato, nari.
4 Sesowi yana ne makari mese ka sota tone towaya iti hiwa rofi kawahemarika.
5 Yama wiye ya faha sika nise he ya tataba me tame soko nemarika. Me tame nahokoriwehimarika, hiwa rofi kawahe ka towaya ya.
6 Simao Betiro ihawehimarika. Simao Betiro ati yana nemarika. "Oko Hiti oteme soko tibana ti?" ati nemarika.
7 "Haha yama hiri ona tiwatorahabone tike mata. Yama toyabo ya tiwatowahaboneke waha", Sesowi ati nemarika.
8 "Oteme soko titeraba ama tike", Simao Betiro ati nemarika.
"Tiwa soko ori ya e famaraba e amake", Sesowi ati nemarika.
9 "Sesowi oteme soko ni tiwaharirivahi. Oyehe soko, otati soko, tinahi", Simao Betiro ati nemarika.
10 "E afi na e abono nafi amosate amake. E teme ta soko ni ohariabone eke. Te amosake. Te nafi amakere", Sesowi ati nemarika.
11 Yama watohimatamonaka, he ta nebona watohari. Makoni ati e nemarika ahi: "Te nafi amakere", ati nari.
12 Sesowi me tame soko ni hawa tohe makari weye name towitarememarika tasa mesa ya. Faya mera aate nemarika. "Yama te watoha te awine ha, hiri onaharo te ni ya?
13 Borofesomona owa te toniha, te ka hitimona owa te toniha na te ati amosake, keye te hiri ra te.
14 Borofeso oha te ka Hiti oha ona te teme soko onahara oke. Makoni te abe teme soko, nabisabone teke.
15 Hiri one oke haro te ni ya, te hiri nabonehe, fara owehene nima.
16 Yama aahi e tohaha e fiya torahabone eke e ka hiti ni ya. E ka owa era yosehi ni ya e fiya torihi, nabone eke. Keye amakere.
17 Yama okomina te wato ya owehene nima te ehene ni ya te yayai nabone teke.
18 Te nafi amakere. Me okatika me owato oke. E naboneke ahi, fara Teoso ka yama hani ati nima.

'Hahi oko bao kabi ya hinaka bao kabi famehi owa kakoareka waha',

Teoso ka yama hani ati te amake.
19 Okominibahareka te ni ya, ehene watamatarari, owa te watobone karo, Teoso ka yama hani owa kamina owa.
20 Haha me oyose me me nofaha owa me nofa nineke. Haha owa me nofaha okobi owa yosehi me nofa nineke. Keye amakere", Sesowi ati nemarika.

Sesowi Yota kaminematamonaka, he ta nebanoho.
21 Faya Sesowi ati boti yawehimarika fahi. Ati yana namatasehimarika, me ka owa kaminari. "Te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye amakere", ati nemarika.
22 He ya tataba me abe awaawari tokanamaroke, hahi Sesowi hikamine me watori karo.
23 Me ka owa Sesowi ya famarimarika, hinaka nonofa.*

* **13:23 13.23** Sesowi ya tataba me ka owa Yowao tohe fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofemona ati nari.

24 Simao Betiro yofiyofi hinemarika, Sesowi aate nebonaha, hikamine ino itihi-
bonaha.
25 Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nemarika, Simao Betiro ati ehene. "Oko Hiti
hibakari?" ati nemarika.
26 "Efe hinaka baobona taba okane ya owakawehibonaka", Sesowi ati nemarika.
Faya Sesowi bao kote taba kane yaha ya hekawehimarika, Yota, Simao Isikarioti
biti.
27 Bao kote wara tone ya Satanaisi tokiyomehimataka Yota boti ya. Sesowi aate
hinehimarika. "Yama hiri tinahabone hiri kabote tinahi", ati nemarika.
28 Me one sawiha ati me himite yama hikamina me watoramaroke.
29 Me one ati boti e narawemetemoneke ahi: "Yota e ka yinero kakakatoma amaka.
Afa yama Sesowi kamine awaka. 'Yama hasi na tikanikamakehi, e ka marina ka
yamabana', ati ne awaka". Me one ati boti e narawemetemoneke ahi: "Yota yinero ta
nebona Sesowi ati ne awaka, me honara me ka yinerobana, ati, ne awaka".
30 Yota bao kote wara tone yana kabote ne tokomemarika. Yama sokihamaroke.

Me abe nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

31 Yota fawa ne Sesowi ati yana nemarika. "Neme ka Owa amose me awahaboneke
waha, me nafi. Ehene Teoso amose me awa naboneke.
32 Teoso amose me awi ka Neme ka Owa me kahiyaraboneke, Teoso hinamoari.
Teoso hinamobonaka hibati ya, kahiyari me kerewe hirehibonaha.
33 Matehe, e tataba kawahamatabone eke. Yama okominibaha e ka hiti me ni ya afa
yama okominatasine oke te ni ya, e naro ahi: Okomi ya owa te siba ni ya tokomaki
te watoraba te amake fara okomi ka yama ya.
34 Yama yati okomina okibone waha, tera oyose owa. Owati ihi te abe nofahabone
teke. Fara tera onofa te nofi nima te abe nofi nabone teke.
35 Te abe nofarawi ya tera me watohaba teke, owa ya tataba memone me te", Sesowi
ati nemarika.

Betiro ehenebano Sesowi kaminematamonaka.

36 Simao Betiro ati yana nemarika. "Sesowi hika ya tikaribe?" ati nemarika.
"Okibone ka yama ya tikarabone tike mata. Yama toyabo ya tikamakehabone tike",
Sesowi ati nemarika.
37 "Oko Hiti e famahaba eke hibati ya, tiwa okasomahaba owa. Owa me nabowi ya
owa me nabowa naba me amake".
38 "Tihabibana, owa tikasomahaba tiwa? Owa tiwateramone tinahaba ama tike,
tiwati yana ni terei na tiwa, arakawa ha namatare ya mata. Keye amakere", Sesowi
ati nemarika.

14

Hawi ama oke.

1 Sesowi mera hiyaremarika. "Te ati boti kokoriri rima nahi. Teoso ati te nofahi.
Owati te nofa nahi.
2 Yama bari ni tamaha kobobo te amake okobi ka yobe karo. Watari ya okominarene
amake, owati e na owa ahi: 'Te taboroba hawa onihabana oke, te winiba karo', ona
owa.
3 Te taboroba hawa onihi ya okomabana oke tera onakama owa, fara osawi ka yama
ya te sawihaba te.
4 Hawi te watoke, okomibone ka hawi, te tokomakibone karo", ati nemarika.
5 Tome ati yana nemarika. "Ota ka Hiti tikamiba ka yama ota watokere. Himata
nima hawi ota wato ribe?"
6 "Afa hawi ama oke ha owa. Owa tiwato ya Teoso tiwatoha tiwa awine tike. Owati
ihi te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te. Me tokaterabone keke okobi
ni ya, me oyoseri ya.

7 Owa wato yokana te tohi ya okobi te watohabone teke. Okobi te watoke hibati ya.
Okobi te awa, nineke", Sesowi ati nemarika.
8 Firibi ati yana nemarika. "Sesowi abi tinamohi ota ni ya. Faya tohahaboneke
fahi", ati nemarika.
9 "Firibi oko sawi yaboke te ni ya. Owa tiwatorini? Owa tiwaha okobi tiwa, tike.
Himataba tiwati e nineri ahi: 'Abi tinamohi ota ni ya', tina tiwa?
10 Ha owa okobi ota ni ohariamone tirini? Okobi ha owa okobi ota ni ohariamone
tirini? Fara owahariha owati amakere. Okobi owa ni ya wine hinaka yama ahi naka.
11 Owati te nofahi, ha owa okobi ota ni ohariamone ona owa, okobi ha owa ota
ni ohariamone ona, owa. Owati oharia te nofari ya, yama hiri ona ihi owati te
nofahabone teke, me okasoma owa.
12 Haha owati me nofa yama amosa tamaha me hiri naboneke, fara owehene nima.
Me ka yama amosa hiri ni fiya tonahaboneke mata ya, okoma owehene okobi ni ya.
Keye amakere.
13 Oko me te tohaha yama te aate na afa yama nafi te ati na nafi ta onahabone oke,
okobi me kahiyaribone karo, me nafi, okobi amose me awaha mati, biti ehene.
14 Yama nafi te aate nabone te ke, oko me te tohi karo. Yama nafi te ati na nafi ta
onahabone oke".

Teoso kanamori yosehibona Sesowi ati nematamonaka me ni ya.

15 "Owa te nofi ya fara owati nima te ehene naboneke, tera oyose owa.
16 Faya okobi aate onahabone oke te teseneba ta nebana, te ya tabatebana fara
yama tohaha ya.
17 Efe Teoso Kanamori tohaka. Tera kanawanebonaka, Teoso wato yokana te
tohahabone te. Me one hiware ka me hiwatorehibonaka. Me ya tabaterebonaka.
Te watoka ha te ta, wine kari te ni ya. Te ya tabehibonaka.
18 Tera owakanakosarabone oke. Matehe me ka abi watare nima te rabone teke.
Wete onamatasahabone oke te ni ya.
19 Me one owa awamariba ka yama yabomakare. Ha te ta owa te awahaba te
amake. Owamisami ka te nahomisamabisatehaba teke.
20 Afa yama tohi ya owa te watohaba te amake, ha owa okobi ota ni oharia ota.
Tera te watohaba teke, ha te ha owa e ni oharia e. Owa te wato naba teke, ha owa
ha te e ni oharia e.
21 Owati te miti ya owati nima te ehene ni ya, owa te nofaha te awineke. Owa te
nofi ya okobi tera nofehibonaka. Tera onofa onahabone oke, owa onamoa owa te ni
ya", Sesowi ati nemarika.
22 Yota ati yana nemarika, Yota owa, Isikarioti amarari. "Himataba tiwa tinamoaba
ama tiri ota ni ya, tiwa tinamora tiwa me one ni ya?" ati nemarika.
23 "Haha owa me nofa fara owati nima me ihi naboneke. Okobi ya ofama ota
towakabone otake me ni ya, ota wini tabahabone ota.
24 Owa me nofara owati nima me ihi raba me amake. Owahariha owati amakere
haro. Okobi ati amaka, owa yosekimata".
25 "Yama okominahara oke, aya e tabi ya.
26 Okobi Teoso Kanamori yosehibonaka, te tesenebonehe, owati ihi. Yama nafi ya
tera kanawanehiba amaka. Owati te wati nawahaba teke, tera kanawane ehene, afa
yama okominaha ya.
27 Owati ihi te watoraba teke, te ati boti tamina te. Me one ati boti tamina me ati
boti nima te ati boti rabone teke ha te ta, te ati boti tamina te. Te ati boti kokoriri
rima nahi, te ati boti watora te.
28 Owati te mitaha teke, okomabone owa, wete onamabone onaha owa. Owa te nofi
ya te yayai nene te amake, okomabone owa okobi ni ya. Okobi fiya tonaka owa ni ya.

29 Owa okominine oke, okomamatara owa mata, te ati e nibone karo ahi: 'Keye hiri
renoka', te ati na te.
30 Tera hiyari faya tohinima oke, haha bofe ka me ka towisawa kobo nakebona ka
yama yabokiri karo. Yama hiyara hiri onahamone hikaminahaba wataraboneke.
31 Me nafi owa watohabone onahara oke, okobi onofa owa, fare okobi ati nima
owehene na owa. Te yana nahi. E tokomibeya", Sesowi ati nemarika.

15

Ofa ate yokana ama oke.

1 "Ofa ate yokana ama oke, ha owa. Okobi ofa nanarifa amaka.
2 Ofa ini owa ni ya wanaha bonora okobi ti nakosate amaka, koro hiwitiabonehe.
Ofa ini bonoha tati boni okobi tirokosate amaka, boni tamibone karo.
3 Te tirokosi hawa toha teke. Te taminake, tera okanawani karo.
4 Owa ni ya te kobobo ni ya te ya otababone oke. Ofa ate ya ini wanara bonotera
amake. Te e nineke ahi, ofa ini nima. Owa ni ya te kobobo ri ya yama nihinaraboneke
te ni ya".
5 "Ofa ate ama oke ha owa. Ofa ini me te amake ha te. Owa ni ya te kobobo ni ya te
ya otabi ya te bono totamabone teke. Owa ni ya te kobobo ri ya yama nihinaraboneke
te ni ya.
6 Owa ni ya te kobobo ri ya tera me were towitiabone teke, fara ofa ini koro towiti
nima. Ofa ini me were hiwitia waya tokana me hiyaba yifo ya me were hina hatite
amake.
7 Owa ni ya te kobobo na te ni ya owati sawiha yama te nofaha te aate nabone teke.
Okobi ati amosebonaka.
8 Te bono tami ya yama me watowahahaboneke, owa ya tataba me te tohi ka yama.
Faya okobi me kahiyaraba me amake, amosemona me hinahari.
9 Tera onofa oke, fare okobi owa nofehi owa nofi nima. Owa ni ya te kobobo nabone
teke, tera onofa te nofi tohasa nibone karo te ni ya.
10 Fara owati nima te ehene ni ya tera onofa te nofi tohanawi naboneke te ni ya.
Owa nima te nabone teke, okobi ati nima owehene na owa, he ya ofama owa, owa
nofi fare tohahari owa ni ya".
11 "Owati e nara oke ahi, te yayai nibone karo, fara oko yayai ni nima. Yayai ni
yokana te tohahabone onahara oke.
12 Owati e nara oke ahi, tera oyose owa: Te abe nofahi, fara tera onofa owa nima.
13 E ka owa hinaka habai mera kasomebona ati ne hiwa kahabane ahabe ya mera
nofe awaka mata ya.
14 Oko habai me te tohahabone teke, fara owati nima te ehene ni ya.
15 Oko yama aahi tera onihamarabone oke. E ka yama aahi yama me watokere e
hiri naro. Oko habai tera onihine oke, okobi yama hikamina nafi okomini karo te ni
ya.
16 Owa te wasiraro te amake. Tera owasiaro ama oke ha owa. Te bono nahabone
onahara oke. Te bono ahabaterabone onahara oke. Faya yama te aate na nafi ya
okobi tera kakawebona onahara oke, oko me te tohahamone te ati na te.
17 Owati e nara oke ahi, te abe nofibone karo".

Tera me kakoaboneke.

18 "Me one tera kako ya owa kako te wati nawahabone teke, owa me kakobaha owa.
19 Bofe ka me te tohi ya tera me nofehene me amake. Bofe ka me te amakere, me
ni ya tera okatika owa. Makoni tera me kakoneke.

20 Te ati katamoriyahi owati ya. Owati e nara oke ahi: 'Yama aahi e tohaha e fiya
torahabone eke e ka hiti ni ya', onahara oke. Owa me kakoa tera me kako naboneke.
Owati me tokataba te ati me tokataba, naboneke.
21 Oko me te tohi ka tera me wati kanahaboneke, okobi owa yosekimata me watora
mati.
22 Aya me ohiyararihi oni ya me ka yama hiyara awihina rene amake. Yama hiyara
me kehemomaraboneke, me hiri hinaharo waha, oki karo.
23 Owa me kakoa okobi me kako nineke.
24 Me tamaha me onakitamara oke. Owa nima me naba me watakere. Me
onakitamari ya me one ka yama hiyara awihina rene me amake. Yama hiri ona
me awakene owa me kako na me ihi hiyakere. Okobi me kako nineke.
25 Me ka yama hani e teha amake ahi, me rawi hinehemete hibati ya:

'Yama hiyara hiri ora owa me kakoarake',

yama hani ati te amake. Owa me kakoa me ka yama hani ati nima me ihi nineke".
26 "Era kakasoma oyosebana oke, kakehibonaha te ni ya. Teoso Kanamori yokana
amaka. Okobi ya famaka mata. Okobi ni ya yana tone kakehibonaka te ni ya. Owa
kaminebonaka.
27 E tabahamaro e tabasa ni ka owa te kamina, nabone teke", Sesowi ati nemarika.

16

1 "Afa yama okominara oke, owa nofi te fawa ribone karo.
2 Te tokiyomamarabone me one ati naba me amake sinakoka ya. Tera me waka na
me ati e naba me amake ahi: 'Me waka ni amosa awineke Teoso ni ya', me ati na
mati.
3 Me ihi e naboneke ahi, okobi me watora mati, owa me watorihi na mati.
4 Me ihi e ni ya owati te wati nawahabone teke, me ihibone okomina owa. Makoni
owati amake hibayata karo".

Sesowi Teoso Kanamori kaminematamonaka.
"Yama e na okominarara oke baha, e tabi karo.
5 Okomawaha okibone okobi owa yosekimata ni ya. Te ka owa aate neba
watarareka, ati e nari ahi: 'Hibaka ya tikamaribe?' ati nari.
6 Te yawi kita te awineke, owati te mitaha te.
7 Yama amosaba awineke te ni ya okomi ya. Okomari ya yama aamosa raba nene
amake te ni ya. Keye amakere. Okomari ya era kakasoma kakerena amaka. Okomi
ka kakehibonaka, te ni ya owati ihi.
8 Kake ya me nafi ka yama hiyara kaminebonaka. Oko yama amosa namohibonaka
me nafi ni ya, hiri onaharo. Teoso tamine kaminebonaka, yama hiyara manakone
nahabihibonaha, me hiri hinaharo. Ati me himite ya ati fiya torehimona me
hinehibonaka.
9 Afa me ka yama hiyara amake haro, owati me nofari karo.
10 Yama hiyara hiri onamone me ati nofa yama amosa hiri onofa okomabone oke
okobi ni ya. Owa te awamarahaba te amake.
11 Bofe ka towisawa Teoso nahabihibona Teoso ati nareka. Makoni hine me
watohaboneke, me ka yama hiyara manakone nahabihibona karo".
12 "Yama nasa ke okominabonehe te ni ya. Kamini onofamata okere. Okomini ya
owati te watoraba te amake mata.
13 Teoso Kanamori yokana kake ya tera kanawanehibonaka yama amosa nafi ya,
yama fa yokana te watohabone te waha. Fare ati kaminarehibonaka. Yama himita
ta kaminebonaka. Yama kaketehabone kaminebonaka te ni ya.
14 Taminabote ohahamone owa kaminebonaka, owati kaminari te ni ya.

15 Haha yama nafi okobi hikiha okiha one oke. Makoni owati amake haro: 'Teoso
Kanamori owati kaminebonaka te ni ya', ona owa".

Owa te awamakiribone.

16 "Owa te awamakiribone. Yama yabokiri ka yama nowati ya owa te awamatasa-
haba te amake", ati nemarika.
17 He ya tataba me one ati yana namaroke, me abe hiyara mati. "Himataba ati e
nara ahi e ni ya: 'Owa te awamakiribone. Yama yabokiri ka yama nowati ya owa te
awamatasahaba te amake', ati nari? 'Okomibone karo okobi ni ya', ati, nari?
18 Himataba ati e nara ha ahi: 'Yama yabokiri ka yama nowati ya', ati nari? Ati e
watokara", me ati namaroke.
19 Sesowi mera watohimataka, he me aate nabone me ati na mati. "Te abe aate
narawa te awineke, owati e na te mitaha te ahi: 'Owa te awamakiribone. Yama
yabokiri ka yama nowati ya owa te awamatasahaba te amake', ona owa.
20 Te ohi ni nafihaba te amake. Me one ta yayai naba me amake me nafi. Te
yawahaba te amake mata. Manakobote te yawi fawa naba te amake. Te yayai
nawahamaba te amake fahi. Keye amakere.
21 E fanawi tori kome yana tona yawate amake. Manakobisa biti wate ya tori kome
wati nawahamaraboneke, yayai naro biti wate ehene.
22 Te e naba te amake ahi. Te yawake mata. Manakobisa tera owamatasi ya te ati
boti yayai nawahamahaba te amake owehene. Te yayai ni ya te yayai ni ahabateraba
te amake fahi.
23 Afa yama ya owa te aate namaraba te amake, yama wato tabiyo. Owati te mitahi
haro: Fara yama te aate na ya okobi tera kakawebonaka oko me te tohi karo.
24 Yama te aate ra teke mata, oko me te tohahamone te ati na te. Te ati nahi, oko
me te tohahamone te ati na te. Okobi ati amosebonaka, yayai ni yokana te tohibone
karo".

Te yayai nahi, me kitari karo owehene.

25 "Hiyara okomini onofa ama oke te ni ya, hiyara tamaharo, yama kamini forima
ora owa. Yama one ya hiyara okominamarahaba ama oke te ni ya. Okobi kamini
onataminatehaba ama oke afa yama ya fahi.
26 Afa yama ya okobi te aate naba te amake, oko me te tohahamone te ati na te.
Owati watarabone oke, okobi tera narifebona onaha owatibana.
27 Okobi fare tera nofaka, owa te nofaha te, Teoso ati ehene okehamone te ati ni
karo.
28 Okobi owa yosehi okehemete oke ahi bofe ya. Yana okibone bofe ya tasa,
okomabone owa okobi ni ya", ati nemarika.
29 "Kiki. Yama kamini tinatamina tike waha. Hiyara tikaminama tikere.
30 Tiwa ota watowahake waha, yama nafi tiwatoa tiwa. Ota atibone tiwato tike
hibati ya tiwa ota aate nabone ota. Makoni tiwati ota nofake waha, Teoso tiwa yosehi
tikehemetemone tina tiwati", he ya tataba me ati namaroke.
31 "Owati te nofawaine waha?
32 Owati te mitahi. Afa yamaboneke, ayata karo, te tokomarikosibone karo. Fara te
taboro ya te tokomarawaba te amake. Owa te tonaharikosahaba te amake. Owa te
tonaharikosaha owaharikosaraba owa awine oke, okobi ya ota fami karo.
33 Owati e nara oke ahi, te watoribone karo owehene. Tera me kakoaba te amake,
me nafi. Te yayai nahi, me kitari karo owehene", Sesowi ati nemarika.

17

Sesowi he ya tataba mera ora nematamonaka.

1 Sesowi mera hiyari fawa nemarika. Neme awe ati yana nemarika. "Abi afa yamabone amake haro. Tikatao tinamohi me ni ya, amosi mati tohahari, me hikahiyarebonaha. Faya tiwa me kahiyaraboneke, tikatao tiwa namohi tiwa, amosi mati tiha tiwa.
2 Tiwati ihi me nafi yosehibonaka waha. Haha he ni ya me ta tina me wini fara tohatehaba me amake tiwa ya me tabaha mati fara yama tohaha ya, ati ehene.
3 Tiwa me wato ya me wini fara tohatehaboneke tiwa ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya, Teoso yokana tiha tiwahariha tiwa. Sesowi Kirisito me wato ni ya me wini fara tohatehaboneke tiwa ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya, Sesowi Kirisito kakehimata tiwati ihi.
4 Yama hiri onahabone tina hiri ni hawa ohara oke. Afa yama hiri onaha tiwa onamoara oke amosi mati tihaha tiwa, bofe ka me tiwa me kahiyarahabani tiwa.
5 Abi e famake. E famaha owa tinamohi waha me ni ya, amosi mati ohaha owa, owa me kahiyaribone karo. Oko amosi me awahaboneke, e famimete ka oko amosi, yama watari ya mata".
6 "Tiwa onamoara oke, me tinihawahawitia me ni ya, me ta tinakia mati owa ni ya. Me ta tinahara tike owa ni ya, tika me me tohi karo. Tiwati me tokatabaharake.
7 Owa me watoke waha, tiwati okomina owa me ni ya, owati amararo.
8 Yama tikamina nafi okominahara oke me ni ya. Owati me nofaharake. Owa me watoharake, okeha owa tiwa ni ya. Tiwati ihi okehamone me ati narake.
9 Me tekatomabone ona tiwa ohiyarine oke. Me nafi amaraboneke. Afa me ta tinakia me tekatomabone tiwa ohiyarine oke, fara tika me me tohaha mati.
10 Oko me nafi tika me amake. Tika me nafi oko me amake. Owa me namoharake, amosi mati ohaha owa.
11 Osawimaraba ama oke ahi bofe ya. Okomabone oke tiwa ni ya. Fa me ta me sawihaboneke bofe ya. Abi tiwa nima neba watakara. Me tekatomahi me abe nofahabone mati, fara e nima, e abe nofaha e. Me tekatomahi tika kiti ya, aya ta tinaharo owa ni ya.
12 Aya me ya otabi ya me owakatomarake tika kiti ta tinaha ya owa ni ya. Me owakatomarake, me tosawarirabone mati. Hahi ahabebona Teoso hinehi ta ahabebonaka, afa me ka owa, ohariari, Teoso ka yama hani ati ihi.
13 Okomawaha okibone tiwa ni ya. Bofe ya osawisa ona owati e nara oke hibayata ya, me yayai ni yokana me tohibone karo, fara owa nima, yayai ona owa.
14 Tiwati okominahara oke me ni ya. Me me hikakoarake, bofe ka me amari karo, fara owa nima.
15 Bofe ya me tiyababone ora owati amake. Me tekatomabone ona owati amake, hahi hiyare mera boyo rabona karo, me sawiha mati bofe ya.
16 Bofe ka me amakere fara owa nima.
17 Tiwati ihi tika me tinihaboneke. Tiwati keye amakere, tiwati nafi. Yama fa yokana tikaminate ama tike.
18 Bofe ya owa tiyosemete me one ni ya me oyosehabana oke, fara tiwa nimetema, owa tiyoseha tiwa.
19 Owa ta one oke tiwa ni ya, hine me ta ni yokana tohibone karo tiwa ni ya".
20 "Me tekatomabone tike. Me tekatoma tinahabone tike, me ati me kamitaha owati me nofawahatehaba mati.
21 Me tekatomabone tike, e ya me tabawahatehabone mati. Me abe nofahabone onahara oke, fara e famaha e nima, ha tiwa ha owa e ni oharia e, ha owa ha tiwa e na e. Haha mati ha e e ni ohariabone eke, tiwati ihi okehamone me tamaha me ati nibone karo, tiwati me nofawaha mati.
22 Me onamoara oke, me amosa mati, fara tiwa nima, owa tinamoa tiwa, otamina owa. Owehene e na me abe nofahabone onahara oke, fara e nima, e abe nofikimaha e nima.

23 Me ya otaba owa ya tifama, tinahabone tike, me abe nofi yokana tohibone karo.
Me abe nofi yokana tohi ya faya me one me hiwatoaboneke, me tinofa mati, ahi fara
owa nima, owa tinofa tiwa. Owa me watohaboneke, okehemete owa tiwati ihi.
24 Abi owa ni ya me sawihabone onara oke fara osawi ka yama ya, me ta tinakiaro
mati owa ni ya. Oko amosi me awahabone onahara oke, owa tinamo ka oko amosi.
Amosi mati ohaha owa tinamoara tike, owa tinofemete tiwa yama watari ya mata.
25 Abi yama amosa hiri ni fara tihate ama tike. Haha bofe ka tiwa me watotera ama
tike. Tiwa owato oke ha owa ta. Haha owa ni ya me ta tinaha owa me wato ke, owa
tiyosemete tiwa.
26 Tiwa onamoara oke me ni ya. Tiwa onamomatasahabone oke me ni ya, me abe
nofibone karo, fara tiwa nima, owa tinofa tiwa, me ya otababone owa", Sesowi ati
nemarika.

18

Sesowi me watehemetemoneke.

1 Teoso hiyari Sesowi hawa tohe he ya tataba me ya tabehi me tokariwahama-
hamaroke faha bite Kitoro toha kowani ya. Orifa watahamaroke fahi. Sesowi me
tokomamaroke awa boti ya.
2 Afa yama Yota aawa tohehimarika, Sesowi he ya tataba me ya tabehi fare totokoma
ka yama, efe Yota he ta nebanoho me one ni ya.
3 Yota saotato mera kakamemarika, Homa ka saotato me toha, sasetoti me ka hiti
fariseo me ya me taba me ka saotato me toha, na mati. Nabarina me bokori kana,
wami karabi me bokori kana, me one ye hona, namaroke.
4 Sesowi yama watohimataka, me ihibonehe. Toke ati yana nemarika. "Hibake te
siba nineri?" ati nemarika.
5 "Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
"Efe ama oke", ati nemarika.
Yota me ya tabehimarika.
6 "Efe ama oke", Sesowi ati ne ya me tokasonamamaroke me nowati ka ya.
7 Sesowi mera aate namatasehimarika tasa. "Hibake te siba nineri?" ati nemarika.
"Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
8 "Efe ama oke onahara oke hibati ya. Owa te siba na hine me tokomake, haha mati
haro", Sesowi ati nemarika.
9 Sesowi ati e nemarika ahi, ati e nibahari ahi, "Haha owa ni ya me ta tinaha me
fawa rarake owehene, me nafi", ati nibahari.
10 Simao Betiro yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi narabo tari
nabasemarika, kanihina karo. Inomari amaka Maoko.
11 Sesowi Betiro hora kasehimarika. "Yimawa yoko tinamahi fara bori ya. Kobo
okobi owa kakawe ka okofawaraba ama o?" ati nemarika.
12 Homa ka saotato mati, mera yoyose toha, soteo me ka saotato mati, me na Sesowi
me hiwate me wete hinehimarika.
13 Me hekamehimarika Ana ni ya, Kaifa kokori. Kaifa sasetoti ehebote tohehimarika
afa ano ya.
14 Efe Kaifa soteo me ka hiti mera hiyaribematamonaka, ati e nari ahi: Me ka owa
ohari ahabebona ati nematamonaka, me one abaribone karo.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

15 Simao Betiro Sesowi nowati ya yotorama nemarika, Sesowi ya tataba owa ya
famahari, sasetoti ehebote ka habai tohahari. Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi me
ya totabiyomemarika, sasetoti ehebote ka yobe beheri ya.
16 Betiro wakosehimarika. Sesowi ya tataba owa kiyomame fanawi aate nemarika,
nokobi kakakatoma tohaharo, Betiro tokiyomamakebona karo. Ati amosamaroke.

17 Nokobi kakakatoma Betiro aate namaroke. "Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" ati namaroke.
"Fe ama okere", Betiro ati nemarika.
18 Saotato me ya hiti ka yama aahi me tabaha me nahohamaroke, yifo me hiwa na mati, karafao me afo kana mati, yama siriha ihi. Betiro me ya tabehimarika, yifo hiwa nari.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

19 Sasetoti ehebote Sesowi aate nemarika, he ya tataba mera kaminebonaha, ati kamina nebonaha, mera kanawane ka ati.
20 Sesowi ati yana nemarika. "Me nafi ohiyari onofa ama oke, me nafi nokosi ya. Me kanawani fara ohi onofa ama oke sinakoka ya, teboro wari ka yama toha na ya, fara soteo me ka heoniao hihiri ya. Owati okehemo okere.
21 Himataba owa aate tine tiri? Me aate tinahi, owati me mitaha mati, me ohiyaraha mati. Yama okominaha me watoke".
22 Saotato owa Sesowi beheri ya ware Sesowi tao kanehimarika yehe ya. "Tiwati e nibana ahi, sasetoti ehebote tihiyara tiwa?" ati nemarika.
23 "Owati hiyari ya owati hiyara tikaminahabone tike. Owati amosi ya himataba owa tao tikana?" Sesowi ati nemarika.
24 Ana mera yosi tai tohehimarika baha, Sesowi wete ni me towakamahabone mati efe Kaifa ni ya, sasetoti ehebote.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka tasa.

25 Betiro wehimarika yifo hiwa nari. Me aate hinehimarika. "Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" me ati namaroke.
Ati hiyaremarika. "Fe ama okere", ati nemarika.
26 Sasetoti ehebote ka yama aahi ati yana nemarika, aya narabo Betiro tari hibase owa. "Tiwa owarinihi ahi awa boti ya, he ya tifama tiwa?" ati nemarika.
27 Betiro ati hiyatasaremarika. Arakawa ha nemarika hibati ya.

Birato Sesowi aate nematamonaka.

28 Faya Kaifa taboro ya me yana tona Sesowi me towakamahamaroke kofenato taboro ya, yama hiba wa ni ya. Me tokiyomaramaroke kofenato taboro ya, me tohiyarahabone mati Teoso ni ya, Basikowa tafe me kabahabone mati, soteo me tohaha mati.
29 Birato kiyomake mera aate nemarika. "Himata yama hiyara amarini, hiri hinahamone te ati naro?" ati nemarika.
30 "Ehene hiyare watare ya ota ta rena amaka tiwa ni ya", me ati namaroke.
31 "Te wete tokanamaho, te kaminebana. Hinaka yama hiyara hiri hinahamone te ka yama hani hikaminara awine? Te ka yama hani te awahi. Hinaka yama hiyara te wasi ya te ibehibanaka kateya ya", Birato ati nemarika.
"Ibi ota nofakara, ehene hiyarari mata ya. Ota nabowebona ota ati ne ota ka one me ota nabowarabone te ati te te amake, Homa ka me te", soteo me ati namaroke.
32 Me ati e namaroke ahi, Sesowi ati nima me ihi nabone mati, hiwa kaminibahari, awa ya ahabebona ati nari.
33 Birato tokiyomame kofenato taboro ya Sesowi ati nemataka, Sesowi aate nebonaha. "Soteo me ka towisawa ama ti?" ati nematamonaka.
34 "Fara tiwatini ama? Me one atini ama, owa me kaminani mati tiwa ni ya?" Sesowi ati nematamonaka.
35 "Soteomona owa tirini? Sasetoti me ka hiti soteo me one me ya me tabaha tiwa me kakiarake owa ni ya. Himata yama hiyara amari, hiri tinaharo?" Birato ati nematamonaka.

36 "Bofe ka me ati ihi amara towisawa ohine oke. Bofe ka me ati ihi tohi ya owa ya tataba soteo me me mowa nene me amake, owa me watarabone mati. Bofe ka me ati ihi amakere", Sesowi ati nematamonaka.
37 "Towisawamona tiwa tine ti?" Birato ati nematamonaka.
"Towisawa owa tiniha tike ha tiwa. Okehemete ama oke ahi bofe ya, hawi fa yokana okominahabone owa. Makoni owatemete ama oke. Haha hawi fa yokana me nofaha owati me mitake", Sesowi ati nematamonaka.
38 "Hawi fa yokana natehani ama?" Birato ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

Faya Birato hiyari fawa ne tokome soteo mera hiyaremarika. "Ehene hiyareba watare awaka", ati nemarika.
39 "Te ati ehene te ka owa fito onihate ama oke fara Basikowa ka marina tohi nima. Efe soteo me ka towisawamona fito onihibana te ni ya?" ati nemarika.
40 "Fe amarebonaka. Bahababonaka", me ha ni ati namaroke, Bahaba Homa ka mera momowamatamonaha.

19

1 Faya Birato ati ehene Sesowi me towakamamaroke, me kosi hinehibonaha.
2 Saotato tati boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati borone nima naro, me weyeye hinihebanoho. Me weyeye hiniha hinehimataka makari mamawa na ya.
3 Sesowi nokosi ya me nahoha me ati yana nemetemoneke, Sesowi me haha kana me ati. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati nemetemoneke, he me tao na mati me yehe ya.
4 Birato kiyomamatasehimarika fahi. "Te awa ha. Owakamehibanaka te ni ya, owa te watoba karo, ehene hiyareba wataremona onehi owa", Birato ati nemarika.
5 Sesowi kamehimarika, tati borone atine kihehi weye, makari mamawa na weye, nari. "Te awa hari", Birato ati nemarika.
6 Sasetoti me ka hiti me nanarifa me ya me taba Sesowi me awaha Sesowi me ha kanahamaroke. "Te ba kanaho awa ya, ahabebana. Te ba kanaho awa ya", me ati namaroke.
"Te towakamaho, fara me te, te ba kabaya awa ya, ahabebana. Ehene hiyareba watare awaka", Birato ati nemarika.
7 "Ota ka yama hani nake, he ehene kaminaro. E ka owa yama Teoso hinofara itihi ahabebona yama hani ati ke. Efe ahabebona ota ka yama hani hinahareka, Teoso bitimona hiwa ati nari", soteo me ati namaroke.
8 Birato me ati mitehi wato kitamisehimarika.
9 Tokiyomamatase fare taboro ya Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Hika ya tikehemete ama tiri?" ati nematamonaka. Sesowi ati yana rematamonaka.
10 "Tiwati yana rine owa ni ya? Owa tiwatorini, kofenato oha owa? Tiwa hasi onihabone oni ya tiwa hasi onihabone oke. Tiwa ba kani onofi ya tiwa me ba kanahaboneke, owati ihi", ati nematamonaka.
11 "Owa nahabi Teoso tiwa nofe ya owa tinahabihabone tike. Owa nahabi Teoso tiwa nofare ya owa tinahabirabone tike. Makoni owa me ta na tiwa ni ya me ihi hiyara me ihi fiya tonake mata ya tiwa ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
12 Birato Sesowi hasi nihibona ati nematamonaka waha. Soteo me hikasawari Sesowi me ha kanahamaroke. "Hasi tinihe ya Sesa owa tihamarahaba ama tike. E ka owa towisawa tohebona ati ne ehene hiyakara, Sesa nofarari", me ati namaroke.*

---

* **19:12 19.12** Sesa me nafi ka towisawa tohehimatamonaka, Homa ka towisawa tohahari. Soteo me ka owa towisawa hiwa tonihe ya Sesa mono hinehibonaka.

13 Birato me ati mite Sesowi kakiyomame itaririsemarika kofenato iitari ya. Yama
inimaro amake, Yama Kahoma Yati Hiri ni tohaharo. Ini one amake Kabata, soteo me
ati ka ini.
14 Sabato nokosi ka yama wehemaroke, Basikowa ka sabato nokosi karo. Yama hiba
wa ni ya 6 ora tohe ya Birato soteo mera hiyaremarika.† "Hari te ka towisawa amaka
hari", ati nemarika.
15 Me ha namaroke he ni ya. "Te nabowaho. Te nabowaho. Te ba kanaho,
ahabebana", me ati namaroke.
"Te ka towisawa onawanibana awa ya?" Birato ati nemarika.
"Ota ka towisawa watakara. Sesa ta oharika, e ka towisawa tohahari", sasetoti me
ka hiti me ati namaroke.
16 Faya saotato mera yosehimarika, Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

Sesowi me towakamahamaroke fahi.
17 Sesowi tokomemarika yama ini E Tati Tone tohaha ya, ewenebona tiwa nari, fare.
Ini one amake, Kokota tohaharo, soteo me ati ka ini.
18 Me ba hikanemarika awa ya. Me famaha me me ba kanikima namaroke, he
beheri fami ya.
19 Birato yama hani rawi kane ati ehene me hikanawanamaroke Sesowi ewene
ya, ati e naro ahi: "Sesowi Nasare ka amaka, soteo me ka towisawa", yama hani ati
namaroke.
20 Soteo me tamaha yama hani ati me yabahamaroke, sitati yaborimakoni. Soteo
me ati toha, Homa ka me ati toha, Keresia ka me ati toha, namaroke, yama hani karo.
21 Sasetoti me ka hiti Birato me aate nemetemoneke. "Soteo me ka towisawa rawi
tikarabone tike. Yama hani ati e naboneke ahi: 'Soteo me ka towisawamona ati
nareka', ati naboneke", me ati nemetemoneke.
22 "Yama hani hine tohake, rawi okanaro", Birato ati nematamonaka.
23 Saotato awa ya Sesowi me ba kana me hinaka makari me ebe hinahamaroke.
Kote 4 namaroke, me ebe hinaharo. Makari bofe ka toha namaroke. Makari bofe ka
kotora kiharamaroke, nafi kisaharo.
24 Me ati e namaroke ahi: "E sibi rabanake. Hima yama e were nibeya, e ka owa
makari ihehiba ino e watobeya", me ati namaroke. Me ihi e na fara Teoso ka yama
hani atini nima me ihi namaroke, ati e nemete ahi:

> "Oko makari me ebe nara oke. Yama me were narake, me ka owa makari
> ihehibona ino me watohabone mati",

ati ke. Makoni saotato me ihi e namaroke.
25 Me nahohamaroke Sesowi ewene wai yabore ya. Sesowi mati toha, mati
hinakasima toha, Maria Koroba fati toha, Maria Makata ka toha, namaroke.
26 Sesowi mati awehimarika. He ya tataba owa awa nemarika hinofatehari, wahari
ayata ya.‡"Fanawi tikataobona amaka hari", Sesowi ati nemarika.
27 He ya tataba narabo nima nemarika. "Amiba amake haro", ati nemarika. Faya
Sesowi ya tataba hekatomawahamaroke waha fare taboro ya.

Sesowi ahabematamonaka.

28 Sesowi yama nafi hawa hiniha watohimarika. "Bakasi owa oke", ati nemarika.
Ati e ne fara Teoso ka yama hani ati nima ehene nemarika.

---

† **19:14 19.14** Yara me ati ka bibiria ati ka bahi nokorise tohehimarika. Me one ati ka yama hiba wa ni ka bahi 6 ora toha nemarika. ‡ **19:26 19.26** Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofatehimona ati nari, Yowao yama hani rawi nari.

29 Finakiri wiye kahariha nahamaroke, ofa fehe. Esibosa me sa nifehamaroke finakiri ya. Awa isobo tohaha tati boni ya me tasi hisa me ta hikamisamake me hinawanahamaroke he inohoti ya.
30 Sesowi finakiri fawe "Yama ahabake", ati ne tati kise ahabemarika fahi, fare ati ehene.

Saotato Sesowi beheri itehimatamonaka.
31 Sabato nokosi ka yama wehemaroke. Me abowi kobobo ni soteo me nofaramaroke haha sabato ya, marina ehebote ka sabato tohi karo. Birato me aate namaroke, me isi me baka nabone me ati na mati, me ahabakabote nabone mati, me me hekamahabone mati.
32 Saotato me tokomake me isi me baka namaroke, Sesowi ya me taba me ba kanaha me isi. Owa iso me baka hinibe owa iso baka ni me hiyototasematamonaka.
33 Faya Sesowi iso me wati kana Sesowi iso me baka ramaroke, ahabenoho.
34 Saotato owa beheri hitehimarika wabise ya. Emene si tokowitehimarika hibati ya, faha ya katabaro.
35 Owehimari okominine oke yama hani ya. Keye hiri okere. Owa owato oke, keye hiri ora owa, Sesowi ati te nofa nabone ona owa.
36 Me ihi e na fara Teoso ka yama hani ati nima me ihi namaroke, ati e naro ahi:

"Tone baka toneba watareba amaka",

ati naro.
37 Teoso ka yama hani ati one nake, ati e naro ahi:

"Me hitehira me kakatomahaboneke",

ati naro.

Sesowi me kamohemetemoneke.
38 Faya Yose Arimateya ka Birato aate nematamonaka, Sesowi abowi towakebonaha. Yose Sesowi nonofa tohe hiwa kaminarematamonaka, soteo me ka hiti mera nakome kari. Birato ati amosematamonaka. Faya hinakame hekamehimataka.
39 Nikotemo toha, nemataka, Sesowi abowi tehenebona towakamakiari, 35 kiro tohaharo. Miha atahone ya awa arowe ime famehemetemoneke, yoro tokanaro. Efe Nikotemomari amaka, yama soki ya kakehimarihi Sesowi ni ya.
40 Me rofi hikawehimatamonaka makari riyo tohaha ya, me hiketehari. Fara soteo me ihi hine itite me amake, me abe kamoha mati.
41 Awa watahamaroke fare Sesowi ewene kawi yabore ya. Awa boti ya tama yati wahamaroke, e abowi ibematari ka tama.
42 Sabato nokosi ka yama wehemakoni Sesowi me ibehemeteke ayata ka tama ya, me babaha na mati.

20

Sesowi wamisamematamonaka.
1 Tomiko ya Maria Makata ka tokomemeteke tama ya, yama sosoki nasa ni ya. Kobo tonama tama noki bori howa tona awehemeteke, noki bori yati ehebote tohaha toawawiteharo.
2 Faya kana ni kamahamaroke Betiro ya Sesowi ka nonofa famehi me ni ya. "E ka Hiti me itihanike tama ya. Me hekameno ka yama ota watokere", ati namaroke.
3 Betiro Sesowi ya fafama me famaha me towakamahamaroke tama ya,
4 me bete ni.* Owa kana ni kitehi kobo tonami tai tohehimarika tama ya.

* **20:4 20.4** Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi ya fafama hiwa tonihari, Yowao yama hani rawi nari.

5 Mowi nise yama kiki nemarika. Makari riyo tohaha hinita so nareha awehimarika, tokiyomarari.
6 Simao Betiro yotomake tokiyome makari riyo tohaha hinita foreha awa,
7 makari one awa, nemarika, Sesowi noko karafe karo, kini ni towitareharo.
8 Owa kobo namibehi kiyomamakimarika. Yama awe ati boti yama nima nemarika, Sesowi wamisamemona ati nari waha.
9 Teoso ka yama hani ati me watomataramaroke mata, Sesowi wamisamatehibona kaminaro.
10 Me kakamamaroke me tabori ya.

Maria Sesowi awehemetemoneke.

11 Maria ohi ni kawabasehemeteke tama beri ya. Ohi ni mowi kanisemetemoneke, tama hoti ki nabonehe.
12 Teoso nanarifa me famaha me teme nare mera awehemeteke, fare Sesowi fori ka yama ya, me bori sawawa na mati, fare tati tohe ka yama ya owa itari, iso tohe ka ya owa itari, nari.
13 Me ati yana nemetemoneke. "Fanawi himataba ohi tine tiri?" me ati nemetemoneke.
"Oko Hiti me towakamahanike. Me hekamano ka yama owato okere", ati nemetemoneke.
14 Ki nawahama Sesowino awehemetemoneke, wamakehari.
15 "Fanawi himata ebe tinahani ohi tine tiri? Hibakeno siba?" Sesowi ati nematamonaka.
Yama koro na kakakatomamona Maria hinehimatamonaka. "Tekamehino awa? Tekamano ka yama tikaminahi, otimakehibana", Maria ati nemetemoneke.
16 "Maria", ati nematamonaka.
He ni ya nokowama "Haboni", ati nemetemoneke. Soteo me ati ka borofeso inomari amaka, haboni.
17 "Owa sa tisahi, okomamatara owa okobi ni ya. Oko one me ni ya tikamahi. Tiwati e niya ahi: Okomisama okibone okobi ni ya, oko Teoso ni ya, te ka abi, te ka Teoso", ati nematamonaka.
18 Maria kama Sesowi ya tataba mera hiyaramaroke. "E ka Hiti owahara oke", ati namaroke. Sesowi atimona kaminamaroke me ni ya.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

19 Afa tomiko ya bahi toke ya Sesowi kamakimarika he ya tataba me ni ya. Me kibehamaroke yobe toro ya, me ka nokobi bari kanaha mati, soteo me me nakomeha mati. Waremakehimarika me baikani ya. "Teoso tera kakatomehibonaka", ati nemarika.
20 Hiwa yofi nemarika. Yehe namo, beheri namo nemarika. Me yayai namaroke, e ka Hiti me awaha mati.
21 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Teoso tera kakatomehibonaka. Tera oyose okibone waha fare okobi nima, owa yosehimata".
22 Mera fo kase "Te ni ya Teoso Kanamori kakehibona te ati amosabone teke", ati nemarika.
23 "Haha me ihi hiyara me ihi te wati nawahamari ya me ihi Teoso wati nawahamarebonaka. Me ihi wati nawahi te fawa ri ya me ihi Teoso wati nawahi fawa rihi nebonaka", ati nemarika.

Tome Sesowi awehimatamonaka.

24 Tome Titimo tohehi me 12 na me ka owa tohehi me ya tabaremarika, Sesowi kamaki ya.
25 Sesowi ya tataba me one hihiyarehimarika, Sesowi me kamina mati. "E ka Hiti ota awa otake", me ati namaroke.

"Yehe hihiya ni owehibanaka, hinaka bereko ihi boboyo onahabana. Beheri yoyoko onehibanaka, hinaka wabise ihi. E onihare ya fe amaremona onehibonaka. Kitamarehimona onehibonaka", Tome ati nemarika.
26 Semana oharia nowati ya me kibetasahamaroke yobe toro ya. Tome sawi nemarika. Nokobi bari kanaha Sesowi hiwa nafoto wamakehimarika me baikani ya. "Teoso tera kakatomehibonaka", ati nemarika.
27 Tome hiyaremarika. "Tikamahi owa ni ya, oye boboyo tibeya, tiwahabana. Obeheri yoyoko tinahi tiyehe ya. Owamisamamone tinahi. Tiwati watarima nahi, keyemone tina tiwa", Sesowi ati nemarika.
28 Tome ati yana nemarika. "Oko Hiti ama tikeni. Oko Teoso ama tike", ati nemarika.
29 "Owa tiwimakoni tiwati amake, owamisamamone tina tiwa. Haha owa me awara owamisamamone me ati na me ihi amosake Teoso ni ya", ati nemarika.

Yama hani Sesowi kamininekе, Kirisito tohahari.
30 Sesowi Teoso ka yama tamaha namo nemarika he ya tataba me nokosi ya, okominararo yama hani ya. Afa okomina okere yama hani ya.
31 Hahi ehene okomine tamine hano rawi okine oke, Sesowi Kirisitomona te ati nibone karo, Teoso bitimona te ati na te. Ati te nofe ya te wini fara tohahabone teke Teoso ya te tabaha te, ati ehene.

21

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka tasa.
1 Yama we one ya Sesowi tofotomehimarika me ni ya, he ya tataba mati, rako Tiberiati witi ya, e naro ahi:
2 Simao Betiro toha, Tome Titimo tohahi toha, Natanayeo Kana ka toha, Karireya karo, Sebeteo biti me toha, me one fama me toha, namaroke.
3 "Faha ki onahabana oke", Simao Betiro ati nemarika.
"E tabahi", me ati namaroke. Me yana tona me tokibimahamaroke. Faha me ki naba yama soki ya me honaramaroke.
4 Yama we kamaki ya Sesowino wabasehimarika baraya ya.
5 "Yetene mati, aba me te kihini?" Sesowi ati nemarika.
"Aba me ota kihakere", me ati namaroke.
6 "Tahafa te koro nifehi kanawa beheri one ka ya, kanihina wani ka ya. Aba me te wasibeya", ati nemarika. Tahafa me koro nife tahafa kakiti me watoramaroke, aba me tamaha me ihi.
7 Hahi Sesowi ka nonofa ati yana nemarika.* "Efe e ka Hiti amaka", ati nemarika, Betiro aate nari. Simao Betiro he ati mitehi makari mese ka weye re makari mese ka itikabote ne makari mese ka nawite yora nifemarika.
8 Me one towakamakiamaroke kanawa ya. Baraya yaboramaroke. 100 metero tohahamaroke. Me towakamakia aba me me horo kanahamaroke tahafa ya.
9 Kanawa ya me kisa wami ya me naorisa yifo karafao tohaha oye me awa-hamaroke. Aba me yokahamaroke yifo noki ya. Bao toha nemarika.
10 "Aba me te kakamakehi, me te nawasia mati", Sesowi ati nemarika.
11 Betiro aba mera horo kani tokomisemarika. Aba howe me tamahamaroke 153 me tohaha mati. Aba me tamaha me ihi tahafa sibi toramaroke.
12 "Te tafibe te kamahi", Sesowi ati nemarika. Me habi bayira "Hike ama tiri", me ati ramaroke, Sesowi me wato karo.
13 Sesowi bao itihi mera kakawemarika. Faya mera kakawa nemarika aba me ya.
14 Sesowi hiwa namo terei nemarika waha, he ya tataba me ni ya, wamisami nowati ya.

---

* **21:7 21.7** Sesowi ka nonofa hiwa tonihe Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Yowao yama hani rawi nari.

Sesowi Betiro aate nematamonaka.

15 Me tafi ahabi ya Sesowi Simao Betiro aate nemarika. "Simao Yowao biti, owa nofi mati tihini mata ya? Owa nofi me ihama me awine, haha mati, tiwehene?" ati nemarika.

"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.

"Oko ofeya biti me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.

16 Sesowi aate hinamatasehimarika. "Simao Yowao biti, owa tinofini?" ati nemarika.

"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.

"Oko ofeya me tekatomabana tike", Sesowi ati nemarika.

17 Sesowi aate hinamatasehimarika. "Simao Yowao biti, owa tinofini?" ati nemarika. Sesowi aate ni terei hinehimarika. Betiro yawamisehimarika waha, aate ni Sesowi 3 hinahari, ati e nari ahi, "Owa tinofini?" ati nari.

"Oko Hiti yama nafi tiwato tike. Owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.

"Oko ofeya me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.

18 "Yetene tihaha fara titosi ya sito tiwatemete ama tike. Totoka tihemete ama tike fara tinofa ya. Bote tihawaha timano ta tonikimatehabone tike. Me one tiwa wete ni ya tiwa me towakamatehaba ama tike, toki tinofari ka yama ya. Keye amakere", Sesowi ati nemarika.

19 Ati e nemarika ahi, Betiro ahabitebano kaminari. Sesowi Betiro ahabitebano watohimata awaka, Betiro ahabi Teoso namohibonaha me nafi ni ya, amosi mati tohahari, me hikahiyarebonaha.

"E famahi", Sesowi ati nemarika.

20 Betiro ki nawahame Sesowi ka nonofa kamaki awehimarika, yotohari, aya me tafi ya Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nari, ati e nari ahi, "Sesowi hibake tiwa ta neba amara me one ni ya?" ati nari.

21 Yotohi Betiro awati ati yana nemarika. "Sesowi hari, himata nima tehiba amara ha?" ati nemarika.

22 "Okomatasi ya sawisa ni onofe ya himataba tiwati yana? Ha tiwa tisawiabone tike owa ni ya", Sesowi ati nemarika.

23 Yama toyabo ya Sesowi nonofa me abe hiyara hiyara me kaminamaroke, efe me kamina mati, ahabaterebona me hinahari. He kamineba Sesowi ati yana remarika, ahabaterebona ati ne ati. Hine ya ati e nemarika ahi: "Okomatasi ya sawisa ni onofe ya himataba tiwati yana?" ati nari.

24 Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi mera kaminaka, yama hani rawi nari. E watoka, keye hiri rari.

Yama hani ahabake.

25 Sesowi yama one hiri, nemarika, tamaharo. Afa yama tamine nafi me rawi ni ya, yama hani yama nafi nahabihaboneke.

Ato
Sesowi ka yoyose me ihimetemone amake.

1 Teofiro haha tika yama hani oneba amake. Hibati ya Sesowi tamine okominahamaro ama oke, yama hani one ya. Sesowi ehene okomina, ati okomina, onehimari amaka.
2 Sesowi ati okominahamaro ama oke, he ya tataba mera hiyarari, tokomisabona ya. Hibati ya mera kakatikibehimatamonaka. Me narabi nima nematamonaka, Teoso Kanamori ati kaminari. Teoso hekamehimatamonaka, neme ya.
3 Hibati ya Sesowi ahabe fare hiwa namomatasehimatamonaka, kitamenoho. Kamarima na tohehimatamonaka me ni ya amo ni 40 ne ya. Fare nima namehimatamonaka me ya tabahari. Teoso ka towisawa ka yama kaminematamonaka.
4 Sesowi me ya tabehi me tafa me Sesowi ati yana nematamonaka. "Tabora bara ya te tokaraba teke. Te winahaba teke Serosarei ya mata. Teoso Kanamori te noki naba teke. Efe amaka, okominahari, kakehibonaha, Teoso ati ehene.
5 Yowao mera iibofariseri amaka faha ya. Te batisa nabone teke Teoso Kanamori ya. Yama we tamaraboneke", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi tokomisehimatamonaka neme ya.

6 Me yoro tokana Sesowi me aate nemetemoneke. "Ota ka Hiti afa yamaba ama ha, ihayeo me ka towisawa kakeba ka yama? Kake ya bara me nafi yosetehiba awaka", me ati nemetemoneke.
7 "Towisawa kakeba ka yama wehe watoka, fare Teoso yokana ta. Ha te yama te watorabone teke mata, Teoso ati ehene.
8 Te kitawahaba te amake, Teoso Kanamori kake ya te ni ya. Owa te kaminaba teke Serosarei ya. Soteya toha, Samaria toha, tabora nafi nima", Sesowi ati nematamonaka.
9 Sesowi hiyari ahabe me kakatomehemetemoneke tokomari neme ya, Teoso hekimisamari. Fawa nematamonaka neme sabi boti ya. Me hiwamarehimatamonaka tokomari neme ya.
10 Sesowi tabiyo yama me kakatomehemetemoneke neme ya. Makiti me famaha me teme nakehemetemoneke, me ka makari sawawa na mati.
11 Me ati yana nemetemoneke. "Karireya ka mati himataba yama te kakatomineri neme ya? Efe Sesowi neme ya tokome kamatasehibonaka tasa. Fare tokomi nima kami tehibonaka", me ati nemetemoneke.

Matia me ya tabawehimatamonaka, me ati ihi.

12 Me tonohokosemetemoneke yati mese ya. Yati wai ka awa wataha inimetemone amake orifa makoni yati inimetemone amake haro, orifa boti tohaharo. Yati wehemetemoneke Serosarei yabori ya.
13 Me kamehemetemoneke Serosarei ya. Me tokiyomamemetemoneke me ka yobe ya. Me winehemetemoneke mata. Yobe bari ka yobe towarimise ya me tokomisehemetemoneke. Me inimetemone amake haro. Betiro, Yowao, Tiako, Atere, Firibi, Tome, Batoromeo, Mateo, Tiako Afeo biti toha, Simao toha, Homa ka mera momono tohatehari. Yota Tiako bitimatamona amaka.
14 Me fanawi ya me tabaha Teoso me haha tohehemetemoneke. Maria toha nemetemoneke, Sesowi mati. Sesowi nisori me toha nemetemoneke.
15 Yama we one ya Betiro waremisehimatamonaka, me narabi nima nebonaha, Sesowi nonofa mati. Me tamehemetemoneke, 120 me toha mati.

16 "Teoso Kanamori ati namatama Yota ehene nareka. Teoso Kanamori ati ehene
Yota eheneteba Tafi kaminematamonaka Teoso ka yama hani ya. Tafi Yota eheneteba
kaminematamonaka, Sesowi yofi kanahari, me hiwatebonaha.
17 Yota e ka owa amaka, e ya tabahari, Sesowi ati ehene. Yota Sesowi kaminebona
Sesowi ati nerika, fara e nima", Betiro ati nematamonaka.
18 (Yota ehene hiyare ehene manakone ya yobe taborobona me kanikemetemoneke.
Yota sonehi ebe kanehimatamonaka. Yoto nabati nafi tasi tokanematamonaka.
19 Serosarei ka me nafi tamine me himitematamonaka. Makoni Yota taboro ino
me nawatemetemoneke, Ama Tabori tohaharo. Me ati ka taboro ino amaka hari,
Akaotema tohaharo.)
20 "Teoso tahi ka yama hani e te amake ahi:

'Hinaka yobe hinita tohatehiba amaka waha. Me winamateraba me amake waha hinaka yobe ya',

Teoso tahi ati te amaka. Yama hani one e te amake ahi:

'Hinaka yama owa ahi hiyahi',

yama hani ati te amake.
21 Owati e nara oke ahi: E ka owa ya e tabawahaba eke, Yota watamare karo. E ka
owa tohawebonaka, sasawiba tohehimarihi e ni ya.
22 E ka owa tohehibonaka, Yowao mera iibofarise awa, Sesowi neme ya tokomisi
awa, nari. Sesowi kaminatebonaka, ahabe wamisamari. E nima, nebonaka, Sesowi
kaminari", Betiro ati nematamonaka.
23 Me ka one me famaha me ini me yabehemetemoneke. Yose toha, Matia toha,
nematamonaka. Yose ino owamatamona amaka Basaba toha Sosito toha nari.
24 Teoso me ha na me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso ota ati boti tiwato tike, ota
nafi. Me tiwikimahi, me fami. Hibake ya ota tabaribe waha,
25 Sesowi ka yoyosebonaha, Yota watamare karo? Sesowi ka yoyose tohi Yota nofare
ka tokomake awaka fare taborobona ya", me ati nemetemoneke.
26 Awa ibe ya me ini me rawi nemetemoneke. Awa ibe me were na Matia ino
me wasihemetemoneke. Manakobisa me ya tabawehimatamonaka, Sesowi ya tataba
mati, me 11 na mati.

2

Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya.

1 Ayaka Betekositi tohaha ka yama ya me yoro tokanemetemoneke.
2 Me yoro tokana me nahoria me ni ya yama moni kakehemetemoneke neme ya.
Boni moni nima moni nemetemoneke, boni kitabote. Yama moni foyehemetemoneke
yobe toro ya.
3 Yama oye yifo hiri ni nima na tira tonemetemoneke, kamaharo. Haha yama oye e
ebete nima nemetemoneke. Fara me nahori nima yama oye wini nemetemoneke me
tati neme ya.
4 Me boti ya Teoso Kanamori foyawe ka me ati tohiyi yana tonehemetemoneke
Teoso Kanamori ehene. Me oohariki na me ati bara tohawemetemoneke.
5 Soteo me yoro tokana me sawihemetemoneke Serosarei ya, tabora nafi ka soteo
mati, Teoso me nofa mati.
6 Me ati me mitaha me kakehemetemoneke. "Himata nima me ati na?" me ati
nemetemoneke, me ati tohawahani me ati me mitaha mati.
7 "Me ati te mita ha. Haha me nafi tohaha Karireya ka me amara me awine? Me
one e ati ya me ati toha narawarake.

8 Himataba e ati ya me ati tohawaineri? E fotarimaro ka e ati nimaroma me ati nineke.
9 E ka yama kote amake haro. Batia, Metia, Era, Mesobotamia, Soteya, Kabatosia, Boto, Asia,
10 Firisia, Bafiria, Ribia toha, Sireni beheri karo. Homa ka me yaka, nineke ahi Serosarei ya.
11 Me one soteo me toha, me one bara me toha, nineke, Teoso me nofawa mati. Kereta ka me toha, Arabia ka me toha, nineke. E nafi me ati e mitake Teoso ehene me kahiyara mati, ehene amosemonaha.
12 Me te awa ha", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati. "Himata me ebe nineri?" me ati narawemetemoneke.
13 Me one me ati me haha hikanemetemoneke. Fi yati me fawahamone me me hinehemetemoneke komaharo.

Betiro Sesowi kaminematamonaka.

14 Betiro wehimatamonaka me 11 na me ya tabahari Sesowi ya tataba mati. Betiro ati yana nematamonaka kita ya. Ati e nematamonaka ahi: "Owati te kamitahi, soteo me te toha na te, te nafi, Serosarei ka me te.
15 Ota hanohamone te ati na te awineke. Ota hanokere, yama wamini ka nofi owara tohasa ne ya.
16 Haha yama te awaha Soweo Teoso ati kakamina awehimona ati nematamonaka, ota ehenetebana.
17 Ota eheneteba awe ati e nematamonaka ahi:

'"Oko amo ni yabokiri ya oko Kanamori ta onahabana oke me nafi ni ya, sawitebana", Teoso ati nareka. "Te ka matehe owati kaminatehaba amake. Me makiti toha, me fanawi toha, owati me kaminatehaba me amake. Te ka yetene yama me awatehaba me amake, Teoso hinamoaro. Te bote me watami, tehaba me amake.
18 Owati ihi oko Kanamori sawitehaba ama oke owa nanarifa me ni ya, owati me hiyaratehaba mati. Makiti me toha, me fanawiri toharawa, tehaba me amake, owati me hiyaratehaba mati.
19 Owati ihi neme tohawahaba amake. Wami tohawa, naba amake. Ama toha, yifo hiri ni toha, yama hasawiri toha,
20 bahi sosoki, neba amaka. Abariko ama tohehiba amaka Teoso amo ni ka yama nokosi ya, amosi mati tohaharo.
21 Afa yama tohi ya e ka Hiti haha me aate hine mera kasomebonaka, me nafi"',

Soweo ati nematamonaka".
22 "Owati te mitahi, ihayeo me te. Sesowi te awate amaka, Nasare kari. Ehene te awate amaka, yama watohari, Teoso hinamohari te ni ya. Teoso sawihino amaka te ni ya, Sesowi tohahari. Te watoka.
23 Sesowi te ta na te amake, me one ni ya, me ihi hiyara mati. Teoso hiwatomatamonaka hibati ya hiyosehari me ta hinehibonaha, me ba hikanebonaha, ahabebonaha.
24 Ahabe amaka. Ahabe Teoso ati ehene wamisame amaka. Sawi yabore amaka, e ahaba abowi taboro ya. Teoso ehene e ahaba abowi taboro kitara amake".
25 "Tafi ati e nematamonaka ahi, Sesowi ati kaminari:

'Fara yama we nima Teoso owi onofa ama oke onokosi ya. Sawi fare tohi nofe amaka owa ni ya kitahari.
26 Oko boti yayai nineke Teoso ehene tasa. Owati yayai ke, ehene. Oko abono amosatehaba ama oke owa tinofi karo.

27 Ohabi ya tiwati ihi ohabateraba ama oke. Tiwati ihi obatarihi otehaba ama oke, tiwati onofi karo, yama amosa hiri ona owa.
28 Owa tikanawanara tike, yaka obone ka hawi ya, otaminabone owa. Yayai otehaba ama oke tiwehene, e famaha e',

Tafi ati nematamonaka".
29 "E ka one mati, e ka iti Tafi tohe ahaba, kamo, nematamonaka. Te watoka, temene nasa nari e ka wami ya.
30 Tafi Teoso ati mitehimatamonaka, Teoso ati kakamina tohahari. Teoso ati e nematamonaka ahi Tafi ni ya: 'Tika noti ihayeo me ka towisawa tohatehiba amaka tiwa nima. Keye amakere', ati nematamonaka, Teoso.
31 Tafi Teoso ka towisawateba watohimatamonaka. Hikaminehimatamonaka, wamisamatehibana. Ahabe batarareka.
32 Efe wamisamareka Teoso ati ehene, Sesowi tohahari. Wamisame ota awahareka, ota nafi.
33 Teoso hiyosematamonaka itaribonaha Teoso ka kanihina ya. Teoso Kanamori ta ne awaka Sesowi ni ya. Fare e ka abi Teoso ati namatama ehene nareka Kanamori ta nari e ni ya. Haha yama te awaha Sesowi ehene amaka.
34 Tafi neme ya tokare ati e nematamonaka ahi:

'Teoso ati e nareka ahi, oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya.
35 Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka Teoso ati kaminari".
36 "Ihayeo me nafi Sesowi te watohi. E ka Hiti amaka waha Teoso ati ehene. E ka towisawateba amaka waha, Teoso ati ehene. Efe amaka, Sesowi, te nabowahari, te ba kanahari awa ya", Betiro ati nematamonaka.
37 Betiro ati me mitaha me yawehemetemoneke. Betiro me me aate nemetemoneke. "E ka one mati, himata nima ota nawaharibe waha?" me ati nemetemoneke.
38 "Te ehene hiyara te nofamarima nahi", Betiro ati nematamonaka. Te iibofarisaba teke Sesowi Kirisito ino ya Teoso ati somawamabona karo. Teoso Kanamori ta nebonaka te ni ya.
39 Teoso Kanamori ta nebona ati nareka te ni ya. Te ka matehe toha, e ka one yama yabo ka me toha, na me ni ya Teoso Kanamori ta nebona ati nareka. Me nafi Teoso ha na me ni ya Teoso Kanamori ta nebona ati nareka", Betiro ati nematamonaka.
40 Betiro Sesowi tamine kaminematamonaka tasa. "Teoso te aate nahi, tera kasomebana. Te ka yama hiyara fawa nibeya", ati nematamonaka.
41 Teoso ati me nofawa me iibofarisa me ya me tabawemetemoneke, 3000 me toha mati.
42 Sesowi ya tataba me me kanawanehemetemoneke. Fara me one ya me tabanawi na tohehemetemoneke. Me nafi tafa, me nafi Teoso ha, na tohehemetemoneke.

Sesowi nonofa me abe nofehemetemoneke.

43 Sesowi ya tataba fara me me kasomi hiha, na hihehemetemoneke, Teoso ati ehene. Me ihi me awa Sesowi nonofa Teoso me kahiyaremetemoneke.
44 Sesowi nonofa me abe nofehemetemoneke, me ka yama nafi me ebe na mati.
45 Me one yobe kihara me me kakawa, na tohehemetemoneke. Me one yama kihara me me kakawa, yama me ebe, nemetemoneke.
46 Fara yama we nima teboro wari ka yama ya me tokoma, me nafi tafa, na tohemetemoneke yobe ya. Yamata me ebe na tohemetemoneke me yayai na mati,

47 Teoso me kahiyara mati. Me one me me hinofemetemoneke. Fara yama we nima me totami nemetemoneke e ka Hiti ati ehene, Teoso me hikasoma mati.

3

Betiro me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Yama we one ya Betiro ya Yowao me famaha me towakamehemetemoneke, teboro wari ka yama ya, Teoso me ha nabone mati bahi weo tone ya. Soteo me totokoma tohehemetemoneke, bahi weo tone ya, Teoso me ha nabone mati.
2 Betiro ya Yowao me famaha me towakiyomemetemoneke teboro beheri ka yama bari kani ka nokobi ya. Hahi teboro nokobirine inomatamona amaka hari, nokobi amosa tohaharo. Me one me ka owa me kakamakehemetemoneke me tiwa hinahari yaka ni watorari. Fara hikawatehemete amake. Fara yama we nima kaki me hinehimatamonaka nokobi amosa ya yinero aate nebonaha, me ni ya, teboro wari ka yama ya me tokiyoma mati.
3 Betiro mera awehimatamonaka Yowao ya famahari. "Oko yineroba te ta nahi", ati nematamonaka.
4 Betiro ya Yowao me famaha me hekatomematamonaka. "Otara tiwahi", Betiro ati nematamonaka.
5 Mera kakatomehimatamonaka. "Oko yineroba me ta naba me amake", ati boti ati nematamonaka.
6 Betiro ati yana nematamonaka. "Yinero okiha okere. Haha yama okiha ta onahabanake tiwa ni ya. Sesowi Kirisito Nasare ka ati ehene tiwarimisabone tike, yaka tinahaba tiwa", ati nematamonaka.
7 Betiro hinaka kanihina wara hina hoka himise waremisehimatamonaka. Iso tokataminematamonaka, yaka terari.
8 Iso tokatamine yora tomisematamonaka wahari. Teme ya yayaka nematamonaka, hiwa totomi nari. Me ya tabe tokiyomamematamonaka teboro wari ka yama ya yaka nawahari. Yora nematamonaka, Teoso ehene kahiyarahari.
9 Teboro toro ka me nafi hiwehimatamonaka, yaka nari, Teoso kahiyarahari.
10 Me hiwatomatamonaka hibati ya. "Efe amare hari homi nofahari teboro ka nokobi amosa ya? Yaka nawahari hari me", ati nemetemoneke.

Betiro mera hiyarematamonaka teboro wari ka yama ya.

11 Warehimatamonaka, Betiro ya Yowao me famaha mera tama nikimahari. Saromao ka yama bari karaha ya me nahorikosemetemoneke. Me nahorikosa me ni ya me one kana ni kamakiemetemoneke, tamine mitatino mati.
12 Betiro mera awe mera hiyarematamonaka. "Himataba otara te awibanari? Te ati e na te awineke ahi: 'Yama me wato ka me hikasomehino amaka, me amosate mati', te ati na te awineke.
13 Teoso ati ehene amaka, Sesowi nofahari, he nanarifa. Fare Teoso amaka, e ka iti bote me ka Teosomata. Abarao toha, Isaki toha, Yako toha, e ka iti bote me nafi ka Teosomatamona amaka. Sesowi te ta na te amake, ahabebonaha. Sesowi te nofaramone te ati na te amake, Birato ni ya. Birato Sesowi tasi tonihebona ati ne amaka. Sesowi tasi toni te nofara te amake,
14 Sesowi te nofari karo, amosari, Teoso nima nari. Te ka owa me tasi tonihabone te ati na te amake, te ka owa ehene itihari.
15 E ka owa era kasomatehi te nabowe amaka. Te nabowehi Teoso ati ehene kitamenoka. Ota awahareka.
16 Efe ehene amaka hari, te awahari, amosawahari. Te awate amaka hari, hiyarari. Sesowi ati ehene amaka hari. Amosaka waha te nafi nokosi ya. Sesowi ati ota nofi ka amosareka waha".
17 "Sesowi te watore te nabowe amaka, Teoso hinofari. Te ka hiti me hiwatorehimona onahareka.

18 Teoso ati ehene te nabowehi amaka. Fare atimatamona nima yama na amake,
ati ehene. Hibati ya hinaka towisawateba me kaminabone ati nematamonaka, he ati
kakamina mati, me nafi, me one hinabowatehibona me ati na mati.
19 Yama hiyara te hiri namaraba teke waha. Teoso ehene te amosaba teke waha.
20 Teoso tera kasomeba amaka waha. Teoso ati ehene Sesowi Kirisito kakehiba
amaka te ni ya, efe tamine te mitahari.
21 Teoso ati ehene sawisa ka mata neme ya. Teoso yama nafi hiri ni hawa tohe
ya Sesowi kamatasehibonaka. Sesowi kamatasehibona Teoso ati kakamina me ati
nemetemoneke, Teoso ati ehene.
22 Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'E ka Hiti te ka Teoso tohe ati ehene te ka owa Teoso ati kakamina tohatehiba
amaka fara owa nima, Teoso ati kaminebonaha te ni ya. Kaki ya ati te kamitatiyaho.
23 Ati te kamitare ya Teoso tera yabehiba amaka, tera waka nebonaha',

Mowisei ati nematamonaka.
24 Samoweo yama afani kamina, nematamonaka. Samoweo nowati ya me one
hikamina, hinehemetemoneke, Teoso ati kakamina mati, me nafi.
25 Teoso ati kakamina me ka noti me te amake. Te ka iti bote Teoso hiyarematamon-
aka. Ati e nematamonaka ahi Abarao hiyarari:

'Yama amosa ya tika noti me me hiri kitehaba me amake owati ihi, tabora nafi
ka mati',

Teoso ati nematamonaka. Te ka iti bote Teoso mera hiyare ya Teoso tera
hiyarematamonaka bisa.
26 Teoso nanarifa kakehareka te ni ya, efe Teoso ati ehene. Kaki tai tohahareka te
ni ya, Teoso ati ehene. Teoso yama amosa ya tera hiri kanaka, te ka yama hiyara te
nofamarabone ati nari, te nafi", Betiro ati nematamonaka.

4

Betiro ya Yowao me famaha me me hiwatemetemoneke.

1 Sesowi ya tataba me me hiyara me ni ya sasetoti me kakehemetemoneke, satoseo
me ya me tabaha mati. Teboro ka saotato mera yoyose toha nematamonaka.
2 Sesowi ya tataba me ati me nofaremetemoneke, me me kanawana mati, e
wamisamatehamone me ati na mati, Sesowi wamisame karo.
3 Me me watehemetemoneke. Me me te hinehemetemoneke kateya ya, yama soki
ya me kibe nababone mati kateya tori ya. Bahi tokehimatamonaka.
4 Me tamaha Teoso ati me nofawehemetemoneke waha. 5000 me tohehemete-
moneke waha.
5 Yama we one ya heoniao me hiri nemetemoneke, Serosarei ya. Towisawa me toha,
me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke, heoniao me hiri
na mati.
6 Anasi toha nematamonaka, sasetoti ehebote tohahari, hinaka tataba me ya
tabahari ahi, Kaifa, Yowao, Aresatiri, me nafi.
7 Betiro ya Yowao me famaha me me teme narehemetemoneke me nokosi ya. Me
me aate hinemetemoneke. "Himata nima te nihino amara? Hike ati eheneno amara?"
me ati nemetemoneke.
8 Betiro mera hiyarematamonaka. Teoso Kanamori kitehimatamonaka he ni ya.
9 "Hiti mati, otara te aate na te awineke, ota ehene ota kaminabone ota, e ka owa
ota kasoma ota, yaka terari. Te ati e na te awineke ahi: 'Himata nima te nihino yaka
nawahara?' te ati na te awineke.

10 Sesowi Kirisito Nasare ka ota aate ne hikasome yaka nawahaka te nokosi ya. Sesowi ehene te watowahi, te nafi waha. Sesowi ehene ihayeo me nafi watowahi waha. Te nabowe Teoso ati ehene kitame amaka. Te ati ehene me ba hikane amaka awa ya.
11 E ka one yobe betira tohehi me hiri na me nima te nineke. Haha yati te koro towitia nima Sesowi ne awaka, hiyaremona te ati ne kari. Yobe ka yati kitaha nima Sesowi nawahaka waha, yobe sonarabona karo. Sesowi yati nima ne awaka te koro towitiari.
12 Efe Sesowi era kasomate amaka, ohariari. Sesowi tera kasomi watoka, ohariari", Betiro ati nematamonaka.
13 "Hika", me ati nemetemoneke, Betiro ya Yowao me famaha me ati habi bayiha me ati me mitaha mati. "Himataba me ati habi bayineri, yama hani rawi ni me watotera mati? Sesowi ya me tabateni me awineke", me ati nemetemoneke.
14 Me hiwehimatamonaka me hinakitame me ya tabahari. Me ati wataremetemoneke.
15 Me ati ihi me teme nafaremetemoneke yobe beheri ya mata. Faya me abe hiyaremetemoneke.
16 "Himata nima e nawaharibe waha, ha e?" me ati nemetemoneke. "Keye amakere. Me hikasome awaka. Serosarei ka me nafi winaha me hiwehimonaka amosawahari. Amosawahaka.
17 E ati e nawahaba eke ahi: Betiro ya Yowao me famaha me e aate naba eke, Sesowi tamine me kaminamaraba mati me ni ya. Faya me tamamaraboneke, Sesowi tamine me mitahabone mati.
18 Betiro ya Yowao me famaha me me ha nemetemoneke tasa. Me ati e nemetemoneke ahi: "Sesowi tamine te hiyaramaraba teke me ni ya waha", me ati nemetemoneke.
19 Betiro ya Yowao me famaha me me hihiyarehemetemoneke. "Te ati ta ota kamitibana? Teoso ati ta ota kamitineke. Te ati hiyakere. Teoso ta ati amosaka.
20 Haha yama ota awaha kamini ota fawa rabone otake. Haha yama ota mitaha kamini ota fawa rabone otake, me ati nemetemoneke.
21 "Sesowi tamine te kaminami ya me ni ya tera te yokohaba teke", me ati nemetemoneke. Me tasi tokani me hinofaraha me me tasi hikanihemetemoneke, me tamaha me ihi, me me nofaha mati. Me ka owa amosame ka me nafi Teoso kahiyarawemetemoneke.
22 Amosawahematamonaka, hinaka ano 40 tohi ya.

Sesowi nonofa Teoso me ha nemetemoneke.

23 Betiro ya Yowao me famaha me tasi tokana me towakamehemetemoneke fara me one me ni ya. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me ati me kaminemetemoneke fara me one me ni ya.
24 Afa sasetoti me ati tamine me mitaha Teoso me ha nemetemoneke. "Ota ka Hiti neme hiri tinehemete ama tike. Wami toha, ma toha, yama nafi hiri tinehemete ama tike.
25 Tiwati ihi ota ka iti Tafi ati e nemataka ahi, Teoso Kanamori ati kaminari. Fara tiwati nima Tafi ehene nemataka. Tafi ati e nematamonaka ahi:

'Himataba tabora nafi ka me hamineri? Himataba yama hiyara me wati nawahineri?
26 Towisawa me abe yoro tokaniha me amake, Teoso me mowa nabone mati. Me hawa toha me yana tonarake, Teoso ka towisawa me mowa nabone mati,

Tafi ati nematamonaka.

27 Keye amara awineke. Eroti ya Birato me famaha me one me ya me tabaha Sesowi me nabowa me amake, tiwa nanarifa. Ihayeo me toha, bara me toha, na me amake, Sesowi me nabowa mati. Efe Sesowi towisawa tohaka, tiwati ihi, hibati ya Tafi hikaminehimata.
28 Fara tiwatimete nima me narake, tika towisawa me nabowa mati.
29 Teoso me ati tikamitahi, otara me kakoa mati. Tiwati ihi ota kokoriri raba otake, titamine ota hiyaraba ota. Tiwa nanarifa me ota amake.
30 Tiwa nanarifa Sesowi ino ota hiri ni ya me tikasomabana tike, me kiya na mati. Yama tinamo, tinahabone tike me ni ya", me ati nemetemoneke, Teoso me ha na mati.
31 Teoso hiyari me ahabi ya yobe hene nematamonaka, yobe me ka heoniao hihiri. Me nafi ni ya Teoso Kanamori sawiwehimatamonaka. Teoso ati me kaminawahi ya me watoremetemoneke.

Me abe nofehemetemoneke.

32 Sesowi nonofa me nafi abe nofawehemetemoneke. Fara me one ni ya yama me ebe nemetemoneke, fara yama we nima. Me ka yama me kayawarahabone me ati nemetemoneke.
33 Sesowi ya tataba fara me hiyari totohawa tohehemetemoneke Sesowi ahabe wamisame tamine me kamina mati. Me one me nofahamone me ati nemetemoneke, yama me watohamone me ati na mati.
34 Me ka owa yama kihare ka yamabone me ta na tohawemetemoneke. Yobe me kihaha yobe me ta nemetemoneke, yinerobonaha. Yobe manakone ka yinero me hekamehi
35 me ta na tohehemetemoneke Sesowi ya tataba me ni ya. Sesowi ya tataba yinero me ta nemetemoneke, yinero me kihara me ni ya.
36 Me ka owa Yose tohe refita me ka owa tohe Sibiri ka tohe ino me hinawatematamonaka. Banabe tohawematamonaka, era nanarifa ino weye nawahari.
37 Yobe taboro kihahi yobe taborobona ta ne yobe taboro manakone kakame yinero ta nematamonaka Sesowi ya tataba me ni ya.

5

Anania fati ya famehi me ahabemetemoneke.

1 Me ka owa inomatamona amaka Anania. Fati ya fame yobe taboro me ta nemetemoneke.
2 Anania kakehimatamonaka. Yinero yobe taboro manakone kote tohehi ta nematamonaka Sesowi ya tataba me ni ya. "Me okeyehabana oke", ati boti nematamonaka. Yinero nafi ta nemona ati nematamonaka, yinero nafi amarari. Anania ehene fati hiwatomatamonaka.
3 Betiro Anania hiyarematamonaka. "Himataba Teoso Kanamori tikeyehabone tirini? Yinero nafi ta tinahamone tinaha yinero nafi ta tikere Satanaisi ati ehene. Tika yobe taboro ta timatari ya tika yobe taboro tohehina amaka.
4 Yinero ta timatare ya tika yinero tohehina amaka. Himataba tiwehene e nineri ahi? Otara tikeyehabone tina Teoso tikeyehabone tine tike", Betiro ati nematamonaka.
5 Anania Betiro ati mite abowi sonehimatamonaka hibati ya, ahabari. Anania tamine me mitaha me kakomewemetemoneke waha, me nafi.
6 Me makiti yetene hinama tohaha hinakamehi me hikarafehimatamonaka. Anania me hekamehi me hikamomatamonaka.
7 Manakobisa bahi terei ne ahabe ya Anania fati kamakiemetemoneke. Maki watora kamakia kiyomakeha
8 Betiro aate hinehemetemoneke. "Yama tikaminahi owa ni ya. Efe yobe taboro manakone yokanano ama, Anania ta hinahari?" Betiro ati nematamonaka.
"Ee efe manakone yokana amaka", ati nemetemoneke.

9 "Te abe hiyarani te awineke. Teoso Kanamori te totomi nabone te ati nani te awineke. Yama aawa tinahi nokobi ya. Tika yibote me kamoha tiwa me towakama naba ama tike", Betiro ati nematamonaka.
10 Sonatasemetemoneke me nokosi ya hibati ya, ahabaro. Ahaba me yetene era kakamo me hiwehemetemoneke ahabaro. Me hekamakiemetemoneke. Fare maki temene ite ya me hikamoemetemoneke.
11 Sesowi nonofa me nafi kakomewahemetemoneke waha. Me one me ati me mitaha me kakome nemetemoneke.

Sesowi nonofa me totamemetemoneke.

12 Sesowi ya tataba me me kasomemetemoneke, me tamaha mati. Yama me namo, nemetemoneke, Teoso ati ehene. Me nafi nahorikosemetemoneke teboro ya, Saromao ka yama bari karaha ya. Me abe nofehemetemoneke.
13 Me one me me hinofehemetemoneke. Me ya me tabi nofaremetemoneke, me habi bayira mati.
14 Sesowi me nofawa me tamehemetemoneke, me makiti toha, me fanawi toha, na mati.
15 Me kiya na me me kakiemetemoneke. Me me so hiniharemetemoneke hawi ya, e fofore mese ya. "Betiro kamehiba amaka ahi. Bahi firi hikane ya baforine ehene me kitamaba me amake", me ati nemetemoneke.
16 Tabora one ka me winaha me tamine me mitehemetemoneke, me me kasoma mati Serosarei beheri ka mati. Me inamati ihi me rabika me ya me kiya na me tabaha me yoro tokana me me kakiemetemoneke. Me nafi me kasomemetemoneke.

Sesowi ya tataba me me watehemetemoneke.

17 Faya sasetoti ehebote ya satoseo me nafi tabaha me ati yana nemetemoneke, Sesowi ya tataba me me kakoa mati, me nafi me nofawahi karo.
18 Me me hiwata me me te hinehemetemoneke kateya tori ya.
19 Yama soki enoki ya Teoso nanarifa kateya ka nokobi se kanehimatamonaka. Betiro me ya me tabiyomamemetemoneke. Ati yana nematamonaka.
20 "Te tokomahi. Teboro wari ka yama ya te nahoribeya. Teoso ka hawi te kaminibeya te ka one me ni ya, me nafi", ati nematamonaka.
21 Ati mitati me hiba yama wa ni ya me tokiyomehemetemoneke teboro wari ka yama ya. Sesowi tamine me kaminemetemoneke me ka one me ni ya.
Sasetoti me ka hiti me kamehemetemoneke. Me me ha nemetemoneke, soteo me ka hiti mati, me nafi, heoniao me hiri nabone mati. Betiro me me kakamabone me ati nemetemoneke, me kibehamone mati kateya tori ya.
22 Me nanarifa me tokoma me me wasiremetemoneke kateya ka mati. Me kamaha me me kaminamehemetemoneke.
23 "Kateya ka nokobi boko kanaharake. Saotato me nahoharake kateya ka nokobi beheri ya. Nokobi ota nanaha kana na me watararake kateya tori ya", me ati nemetemoneke.
24 Me ati me mitaha me me wati nawahemetemoneke, sasetoti me ka hiti me toha, saotato me ka towisawa me toha, na mati, teboro kakakatoma mati. "Hika me toha me awineri?" me ati nemetemoneke. "Himata nima me na me fawarini?" me ati boti ati nemetemoneke.
25 Me ka owa kake mera hiyarematamonaka. Mera kaminematamonaka. "Sesowi nonofa kateya ya me te te namone me kibeharake teboro wari ka yama ya me me kanawana mati", ati nematamonaka.
26 Saotato me ka towisawa ya saotato me tabaha me tokomakehemetemoneke Betiro me me kakamabone mati. Me me hiwatarehemetemoneke, me me hinakomeha mati, me me nahabirabone me ati ni karo, yati ya me me banarabone me ati ni karo.

27 Me me hekama me nahohemetemoneke me ka hiti me baikani ya. Sasetoti
ehebote me aate hinehemetemoneke.
28 "Ota ati te mitarani te awine? Sesowi ati ya me te kanawanamarahabone ota ati
na me nafi te kanawanineke Serosarei ka mati. Ota ehene Sesowi ahabemona te ati
na te awineke", ati nematamonaka.
29 "Te ati ota kamitene otake. Teoso ati ta ota kamitineke", Betiro me ati
nemetemoneke, Sesowi ya tataba mati.
30 "E ka iti me ka Teosomata Sesowi nawamisamenoka, te nabowahari, awa ya te
nawanari.
31 Teoso ati ehene Sesowi itarimonaka Teoso ka kanihina ya, Teoso hinofari.
Teoso biti towisawa tohawehimona hinehimonaka, era kakasoma tohawehimonaha.
Ihayeo me ihi hiyara me ihi me nofamarabone Teoso ati nematamonaka, Teoso ati
somawamabona karo.
32 Teoso ehene ota awate ota amake. Teoso Kanamori Teoso ehene awa ne awaka,
Teoso ta hinahari Teoso ati nonofa me ni ya", Betiro me ati nemetemoneke.
33 Betiro me ati me kamita me hamehemetemoneke kasiro ya. Me me nahabinima
himisemetemoneke ayata ya.
34 Me ka owa yana nematamonaka mera hiyarebonaha Kamarieo tohahari. Fariseo
tohehimatamonaka, Mowisei ati kakamina. Me nafi ati nonofa hihehimatamonaka.
Ati ehene Sesowi ya tataba me totonoho nama nemetemoneke yobe beheri ya mata,
fara me one hiyarebonaha, he ati me mitarabone mati.
35 Ati e nematamonaka ahi: "Me te nahabihabone te ati na teke, Sesowi nonofa
mati. Tera te kakatomahi, me nahabi te nofa te.
36 Teota yama watohimona ati ne 400 me tohaha he ya me tabehemetemoneke. Me
one hinabowe ya he ati nonofa me tokarawehemetemoneke tabora one ya. Me ka
yama fawa nemetemoneke me hinofaro.
37 Yama totoyabo ni ya me nafi ini Homa ka me rawi ni ya Yota me tamaha mera ha
nematamonaka, he ya me tabawamabone mati, me hikeyeha mati. Me one hinabowa
hinehimatamonaka. He ati nonofa me tokarikosa nemetemoneke.
38 Owati te mita mata, e naro ahi: Me te ahi rima nahi, Sesowi nonofa mati. Hine
me nake. Fara hine me yosi ya me kiti wataraboneke.
39 Teoso ta me hiyose ya te kitaraba te amake me ihi. Teoso te mowa nibana?"
Kamarieo ati nematamonaka. Kamarieo ati me nofehemetemoneke.
40 Betiro me me ha nemetemoneke. Me me kosi nemetemoneke. Me me hora
nemetemoneke. "Sesowi tamine te kaminamaraba teke", me ati nemetemoneke, me
me kosi na mati. Me me sa hisarawehemetemoneke, me tokomabone mati.
41 Me tokomemetemoneke me ka hiti me baikani ya. Me yayai nemetemoneke,
kokosi ihi me tohi karo, Sesowi ati me kamini karo. "Sesowi era nofe awaka", me ati
nemetemoneke.
42 Fara yama we nima me me kanawani na tohehemetemoneke, hiyara amosa
Kirisito Sesowi tamine tohaha me kamina mati, teboro wari ka yama ya, me ka yobe
toha, ne mati.

6

Me 7 na me me ha nemetemoneke, me me narifabone mati.

1 Teoso nonofa me totamemetemoneke. Fara yama we nima yamata ta ni me na
tohehemetemoneke me fanawi ni ya, me ka yibote me ahaba me nahoa mati. Keresia
ka me ati me weye na me yawehemetemoneke, me fanawiri me ka yibote me ahaba
me tafe wataramone mati. Me ati e nemetemoneke ahi: "Ihayeo me ati me weye na
me fanawiri me ka yibote me ahaba me tafebone te ta nofate amake, ota fanawiri me
ka yibote me ahaba me tafebone te ta ra te", me ati nemetemoneke, Keresia ka me
ati me weye na mati.

2 Me 12 na me me ha nemetemoneke Teoso ati nonofa mati me me hihiyarahabone
mati. "Me tafebone ota ta nabone te ati na Teoso ati kamini ota fawa riyahi.
3 Me te kakatikahi me 7 na mati, me one me hinofa mati, yama me watoha mati,
Teoso Kanamori sawi kite ka mati. Ota ati ehene yamata me ebe naboneke, haha
mati.
4 Ha ota ta Teoso ha ni ota fawa rabone otake. Teoso ati kamini ota fawarihi, nabone
otake", me ati nemetemoneke.
5 Me nafi me ati me hinofemetemoneke. "Efebonaka hari Esitefo, Teoso ati
nofahari. Teoso Kanamori kite awaka he ni ya", me ati nemetemoneke. Firibi
toha nematamonaka. Borokoro toha, Nikano toha, Timo toha, Baramena toha,
Nikorao toha, nematamonaka, Atiokia kari. Nikorao wate ya soteo amare soteo
tohawematamonaka, ehebote tohahari.
6 Me me hinamoemetemoneke Sesowi ya tataba me me hiwahabone mati. Sesowi
ya tataba Teoso me ha na me yehe me kakibarehemetemoneke afa me tati ya.
7 Sesowi nonofa me totamemetemoneke, Serosarei ka mati, Teoso ati me nofawa
mati. Sasetoti me tamaha Sesowi ati me nofawehemetemoneke waha.

Esitefo me watehemetemoneke.

8 Esitefo me tamaha mera kasomematamonaka. Yama watohimatamonaka Teoso
ya fame kari.
9 Soteo Esitefo hora ni me yana tokanemetemoneke. Me ka sinakoka inomatamona
amaka hari, yama aahi me amara me ka sinakoka ino ya ino tohahari. Haha me
Sireni ka me toha, Aresatiria ka me toha, nemetemoneke, soteo mati. Sirisia ka me
toha, Asia ka me toha, nemetemoneke, Esitefo me hora na mati, soteo mati.
10 Soteo me ati kasawarimatamonaka, yama watohari, Teoso Kanamori ehene.
11 Yinero me ta nemetemoneke me one ni ya, Esitefo kamini manakonebonaha.
Me abe hiyaremetemoneke, Esitefo me kamina mati, keye me hiri na mati. Me ati
e nemetemoneke ahi: "Esitefo Mowisei ati nofaremona ati nareka. Teoso nofarihi,
nemona ati nareka. Ati ota mitahareka", me ati nemetemoneke.
12 Me ati me mita me ati yana nemetemoneke, me ka hiti me toha, Mowisei ati
kakamina me toha, me nafi toha, na mati, Esitefo me watahabone me ati na mati. Me
tokomake Esitefo me wata me tama hinehimatamonaka. Me hekamehimatamonaka
hiti me ni ya.
13 Me ati ihini keye me hiri na Esitefo me kaminemetemoneke. "Hehi hiyari fawa
nofare amaka, Teoso ka teboro nofaremona ati nari, Mowisei ati nofarihi, nari", me
ati nemetemoneke.
14 Ati e nareka ahi. Sesowi Nasare ka teboro nabowebona ati nemona ati nareka,
ati ota mitahari. Sesowi ati ehene Mowisei ati e nofamarabone ati nareka", me ati
nemetemoneke.
15 Me ka hiti me nafi Esitefo awehemetemoneke. Noko awi e nematamonaka, Teoso
nanarifa noko awi nima.

7

Esitefo mera hiyarematamonaka.

1 Sasetoti ehebote ati yana nematamonaka. "Tiwati e ninihi ahi?" ati nematamon-
aka.
2 "Ha te okaniso me te toha, okobi me te toha, na owati te kamitahi", Esitefo ati
nematamonaka. "E ka iti Abarao Teoso amosabote awehimatamonaka, winasa ne ya
Mesobotamia ya, winare ya mata Ara ya".
3 "Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao tiwinamarabone tike ahi haha tabora ya, te one me ni ya. Tiwinibone ka
tabora yofi okanabone oke'.

4 Kaoteya ya yana tone toke winawematamonaka Ara ya".

"Yama totoyabo ni ya Abarao bati ahabematamonaka. Teoso ati ehene kakewe winawematamonaka haha tabora ya, e wini ka tabora ya.
5 Haha tabora Teoso ta rematamonaka Abarao ni ya. Haha tabora Teoso ta tehibona ati nematamonaka, Abarao toha, Abarao hinaka noti me toha, na me ni ya, Abarao biti watare ya mata.
6 Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao tika noti me winatehaba me amake bara me tabori ya mata. Me ati ihi hine ya me ka yama me ahi tehaba me amake. Me me kosi tehaba me amake. Me ka faha fowe 400 tohatehaba me amake, me ni ya yama nawahi ka faha fowe.
7 Manakobisa me manakone owatehaba ama oke bisa, me ka hiti me ni ya. Me kaketehaba me amake haha tabora ya, owa me narifatehaba mati',

Teoso ati nematamonaka".

8 "Teoso ati me nofawa me sowiri atari kote me wisi nemetemoneke, Teoso ati ehene. Abarao biti nawematamonaka waha, Isaki. Isaki sowiri ataro bati wisi hisehimatamonaka amo ni 8 ne ya. Isaki Yako batimatamona amaka. Yako e ka iti me ka abimatamona amaka, me 12 na mati".

9 "Yose anoti Yose me nofara he me ta nemetemoneke, e ka iti mati, me one bisa me ni ya, me hekamehibonaha Esito ya. Teoso sawihimatamonaka Yose ni ya,
10 Yose ahabarebonaha. Teoso ati ehene Farao Esito ka towisawa tohehi Yose nofehimatamonaka, amosari, yama watohari. Farao ati ehene Yose mera yosehimatamonaka, Esito ka mati, me nafi. Yose Farao ka yama kakakatoma tohabisehimatamonaka.
11 Yama totoyabo ni ya yamata ahabemetemoneke. Esito ka yamata watamarihi, Kanaha ka yamata watamarihi, nemetemoneke. Yama hiyamarehemetemoneke. E ka iti yamata me kanikabone yamata me wasiremetemoneke.
12 Yako yamata tamine mitehimatamonaka, Esito ya yamata naharo. E ka iti mera yosehimatamonaka, Esito ya me tokahabone mati, yamata me kanikabone mati.
13 Me tokomatasa Yose me watowehemetemoneke, Yose hiwa kamine karo me ni ya. Farao Yose anoti mera awehimatamonaka.
14 Faya Yose anoti me narabi nima nematamonaka, me ka abi me me kakamabone mati Esito ya, me nafi 75 me toha mati.
15 Faya Yako tokehimatamonaka waha Esito ya. Wiwina tohehimatamonaka Esito ya. Ahabawahematamonaka. Yako ahabe nowati ya yama toyabo ya e ka iti me ahaba nemetemoneke.
16 Me abowi me hekemetemoneke Sekehe ya, me me te hinahabone mati yati hoti ya, yati hoti Abarao hikanikehemete Amo biti me ni ya".

17 "Yako hinaka noti me totamemetemoneke Esito ya. Faya Yako hinaka noti me tokomabone Teoso ati nematamonaka Kanaha ya. Hibati ya Teoso Abarao hiyare ya fara Teoso yama hikaminemetemone nima Abarao hinaka noti me nabone Teoso ati nematamonaka waha.
18 Esito ka towisawa bare tohawematamonaka, Yose awaterari.
19 E ka iti mera keyehematamonaka, mera kakoari. Ati ehene matehe me me nanahofaramemetemoneke, me ahababone mati".

20 "Afa yama ya Mowisei watehimatamonaka. Amosematamonaka. Hinaka abariko terei nematamonaka, bati me ya tabahari.
21 Hinakati hisekosehimatamonaka. Farao bite hiti, "Okatao tohawebonaka waha", ati nemetemoneke. Farao bite nanayana hihehimatamonaka.

22 Mowisei me hikanawane Esito me ka yama wawatowa tohehimatamonaka. Yama nafi wawatowa tohe ati aamosa tohehimatamonaka. Ati me one nonofa hihehimatamonaka".
23 "Mowisei ka faha fowe 40 tohi ya fara me one yaka nebona ati nematamonaka, ihayeo mati.
24 Fare owa awehimatamonaka, me kosi hinahari. Kosi ni manakone hiwehimatamonaka, Esito me ka owa nabowahari.
25 Mowisei ati boti e nematamonaka ahi: 'Owa me nofahaba me awineke. Oko one me okasomabone Teoso ati ne awaka', ati boti ati nematamonaka".
"Mowisei ehene ihayeo me nofaremetemoneke, Esito me ka owa nabowahari.
26 Yama we yotowamaha ya mera awehimatamonaka, me abe mono na mati, fara me one. Mera ebe kanehimatamonaka. 'Himataba te abe mono? Fara me te famineke', ati nematamonaka.
27 "Me ka owa kite Mowisei yoko towitimatamonaka beheri ka ya. 'Hibake ati ehene ota ka towisawa tiharibe? Hibake ati ehene otara tikasomaribe waha?
28 Owa tinabowawaibana? Esito ka owa nabowi nima owa nabowi tibana waha?' ati nematamonaka".
29 "Efe ati Mowisei mitati kana nawahematamonaka. Tokehimatamonaka Mitiha ya. Mitiha me ka owa amare winawematamonaka Mitiha ya. Fanahi biti me famehemetemoneke.
30 Mitiha ya wine ka hinaka faha fowe 40 tohehemetemoneke".
"Yama we one ya Mowisei wehimatamonaka yama honara ya, Sinai ka yati beri ya. Teoso nanarifa kakehimatamonaka Mowisei ni ya, yama hiri ni tohahari, atiwa hatihi ka yama hiri ni.
31 Mowisei yama hiri ni awe, 'Ami', ati nematamonaka. Hike ya toka nematamonaka, yama hiri ni awehibonaha ayata ya".
"Teoso ati yana nematamonaka fahi.
32 'Iti me ka Teoso ama oke. Abarao, Isaki, Yako, me na me ka Teoso ama oke', ati nematamonaka".
"Mowisei wawawa kawahematamonaka, yama awi nofarari, kakome karo".
33 "'Titeme bori sota tikanahi. Haha wami tiwi ka oko wami amake', Teoso ati nematamonaka.
34 'Me owahara oke, oko mati Esito ya, me me hikakoa mati. Me ati omitarake, me sokoko na mati. Okehara oke, me okasomahabone owa. Hima, tiwa oyosemahabone oke, tikamabone tiwa Esito ya', ati nematamonaka".
35 "Efe Mowisei Teoso ati ehene towisawa tohehimatamonaka, Teoso ati ehene, mera kasomebonaha. Teoso nanarifa atiwa tohe Mowisei hiwe Teoso ati kaminematamonaka".
"Efe Mowisei fara me one hinofibarematamonaka baha. Me ati e nibehemetemoneke ahi, 'Hike ati ehene ota ka towisawa tiharibe? Hike ati ehene otara tikasomaribe waha?' me ati nibehemetemoneke baha".
36 "Yama tamaha Mowisei hiri nematamonaka Esito ya. Yama one hiri, nematamonaka faha Mawara itaha ya. Mera totimakehimatamonaka Esito ya. Yama honara ya yama tamaha hiri, nematamonaka, me ka fa fowe 40 tohi ya".
37 "Efe Mowisei ati e nematamonaka ahi, ihayeo me narabi kaminari: 'Teoso ati ehene te ka owa Teoso ati kakamina tohatehiba amaka fara owa nima', ati nematamonaka.
38 Efe Mowisei me ya tabe me nafi nahohemetemoneke yama honara ya, Teoso nanarifa ya me tabaha mati. Mowisei me ya tabe Teoso nanarifa mera hiyarematamonaka, me nahoha mati Sinai wai ka ya. Teoso ati Teoso nanarifa ta nematamonaka Mowisei ni ya, ahabaterabonehe, Mowisei ta hinahabonehe e ni ya".
39 "E ka iti ati me hinofarehimatamonaka. Me yoko hiwitimatamonaka, me hinofarahari, Esito me nofa mati.

40 Arao me aate nemetemoneke. 'Himataba Mowisei era kakame amara? Mowisei fawa nareka. Hika tohe awara? E ka Teoso kanamoriba hiri tinahabana tike, e nokosi ya me tiwa hiwaharehibana'.
41 Afa yama ya bowi maki biti kanamori me hiri nemetemoneke. Yama me ta nemetemoneke bowi kanamori ni ya. Haha yama me hiri hinaha ka ayaka me hiri nemetemoneke".
42 "Teoso tonokowahawitimatamonaka ha ya. Hine amowa me me nofahabone ati nematamonaka waha. Teoso ati kakamina me ka yama hani e nemetemoneke ahi:

'Oko yamaba amara awineke, te kakamaro. Oko bani meba me amara me awineke, me te waka na mati, me te tabasi na mati, yama honara ya te sawiha te, te ka fa fowe 40 tohaha te.
43 Moreki ka yobebona te hiri na teke. Te ka teoso Hefa tohehi ka amowa kanamori te hiri na teke. Efe teoso kanamori te hiri na teke, nokosi ya te mowi kanisabone te. Owati ihi te winawahaba teke Babironia ka yama kowani one ya',

Teoso ati nematamonaka".
44 "Teoso ka yobe makari tohe sawihimatamonaka e ka iti me ni ya, yama honara ya. Efe yobe kanamori Mowisei hiwe efe nima ne me hiri hinehimatamonaka, tamine Mowisei himitari, Teoso hikaminahari.
45 E ka iti me ka yobebona Teoso ta hine me hekematamonaka ahi, Sesowe ya me taba mati, bara me tabori me ihawabone mati. E ka iti me nokosi ya Teoso ati ehene me tokarikosemetemoneke. Teoso ka yobe sawisa nematamonaka Tafi wate ya.
46 Teoso Tafi nofehimatamonaka. Tafi Teoso aate nematamonaka, Teoso ka yobebona hiri nebonaha, Yako ka Teoso.
47 Saromao ta yobe hiri nematamonaka, Teoso ka yobebonaha".
48 "Teoso nafite amaka. Winareba amaka yobe toro ya, e hiri nari. Teoso ati kakamina ati e nematamonaka ahi:

49 '"Neme oko iitari toha, wami owisi kakawa toha, te amake. Himata nima yobe ne te hiri ribe, oko yobebonaha? Hika hasi oribe?" Teoso ati nareka.
50 "Haha yama nafi hiri onahamaro ama oke", ati nareka'".

51 "Te kasiro nofa te amake, Teoso ati te nofara te. Te ati mese ka Teoso nofahamone te ati na te ati boti ta Teoso nofakere. Teoso ati miti te nofatere amaka. Teoso Kanamori ati miti te nofarihi, te te amake. Te ka iti me ihi tima te ehene nineke.
52 Te ka iti me me nonofa toharemetemoneke, Teoso ati kakamina mati. Teoso ati kakamina e ka owa me kaminemetemoneke, kaketehibana, amosari. Efe te nabowahareka, te ta nari me one ni ya.
53 Teoso nanarifa Teoso ka yama hani me ta nemetemoneke, te ka yama hanibonehe. Afa yama hani ati te nofakere", Esitefo ati nematamonaka.

Esitefo me nabowemetemoneke.

54 Afa hiyara me mitaha me ati boti hamehemetemoneke kasiro ya. Me ini yiki tokanemetemoneke, katoma me hiri na mati kasiro ya.
55 Esitefo Teoso Kanamori he ni ya sawi ka neme awehimatamonaka. Teoso ka yama oye awe Sesowi awehimatamonaka, wahari Teoso beheri ya, Teoso ka kanihina ka ya.
56 "Neme te awa ha, hine ebe kanaharo. E ka owa amosabote waka Teoso ka kanihina ka ya", Esitefo ati nematamonaka.
57 Me eri kana me narabi me bari karawemetemoneke. Me tokehemetemoneke Esitefo ni ka ya, me nafi, he me fito kana mati.

58 Me hekamehimatamonaka sitati beheri ya, me hibanebanoho yati ibe ya. Esitefo me hora na hine me sota nemetemoneke. Me ka makari me so tonihemetemoneke me ka owa yeteneri wehi ni ya. Inomatamona amaka Saoro.
59 Esitefo me hibane ha ni yana nematamonaka. "Oko Hiti Sesowi oko kanamori wara tinahi", ha ni ati nematamonaka.
60 Sonarise iso yobati kawarisematamonaka. Ha ni kitehimatamonaka. "Teoso yama hiyara wati tiwahariyahi, me hiri hinaharo owa ni ya", ati nematamonaka. Ha ni fawa nise ya amo nisehimatamonaka.

8

Saoro Sesowi nonofa mera wati kanehimatamonaka.

1 Saoro haha yama nofehimatamonaka, Esitefo me nabowi karo. Faya me me nofamarehemetemoneke, Sesowi nonofa mati, Serosarei ka mati. Sesowi nonofa me nafi tokarawehemetemoneke tabora one ya. Soteya me one toka, Samaria me one toka, nemetemoneke. Sesowi ya tataba me ta me sawihemetemoneke Serosarei ya.
2 Esitefo me one Teoso me nofaha Esitefo me kamohemetemoneke. Me ohi nemetemoneke, me ohi ni kita mati.
3 Faya Saoro mera wati kanehimatamonaka fahi, Sesowi nonofa mati. Toka nawaharehimatamonaka, me ka yobe nafi ya, mera towakamehibonaha, me kibehabone mati kateya ya, me makiti ya me fanawi tabaharo.
4 Sesowi nonofa me one fawa na tabora one ya hiyara amosa me kaminarawemetemoneke.

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Samaria ya.

5 Firibi tokehimatamonaka sitati Samaria ya. Samaria ya kobo ne Teoso ka towisawa tamine kaminematamonaka bara me ni ya.
6 Hine me yoro tokaniwamemetemoneke, hiyara me mitahabone mati. Me ati wataremetemoneke, me nafi. Firibi ati me kamita Firibi mera kasome me awa, nemetemoneke.
7 Me tamehemetemoneke, me rabika mati, me inamati ihi. Me inamati kiyari nemetemoneke, me tokoma mati. Me yaka ni watora mera kasomematamonaka. Me yaka ni yokana tohara mera kasoma, nematamonaka.
8 Haha tabora ka me yayai nemetemoneke.
9 Me ka owa sasawi tohehimatamonaka, yama watohimona ati nari haha tabora ya, Firibi kakere ya mata. Inomatamona amaka Simao. Yama watari ya yama nanamo tohehimatamonaka me ni ya. "Himata amari ha?" me aati tohehemetemoneke, ehene awati mati.
10 Me nafi aawa hihehimatamonaka, haha yama hiri nari. Yinero me kiha me toha, yinero me kihara me toha, nemetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso amaka, yama watohari", me ati nemetemoneke.
11 Ati me kakamita hihehimatamonaka, haha yama hiri hinaha me hinofaro.
12 Firibi ati e nematamonaka me ni ya. Teoso e nafi ka towisawa tohatehibona ati nematamonaka. Hiyara amosa Sesowi Kirisito tamine tohaha kaminematamonaka me ni ya. Teoso tamine me nofehemetemoneke. Me hihibofarisemetemoneke. Me makiti toha, me fanawi toha, nemetemoneke.
13 Efe Simao Sesowi ati nofawatase ibofarisabisebona ati nematamonaka. Ibofarisi hawa tohe ya Firibi ya famawehimatamonaka. Firibi awehimatamonaka, mera kasomari. "Himata amari ha?" ati nematamonaka.
14 Serosarei ya Sesowi ya tataba me tamine me mitehemetemoneke, Teoso ati me nofawa mati, Samaria ka mati. Betiro ya Yowao me fama me me tokayosemakehemetemoneke, me towakamakiabone mati Samaria ya.

15 Me kobo tokanamakia Teoso me ha nemetemoneke, Teoso Kanamori kakehibonaha me ni ya.
16 Teoso Kanamori kobo namatarematamonaka me ni ya mata. Me ibofarisi hawa tohi ya Sesowi ino ta me hiri nemetemoneke.
17 Faya Betiro ya Yowao me famaha me tati ya me ye me kakibari ya Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya.
18 Simao Teoso Kanamori kaki awehimatamonaka, Sesowi ya tataba me tati ya me ye me kakibareha me ihi. Simao yinero kakamematamonaka Betiro me ni ya.
19 "Haha yama owatoabone onahara oke. Oyehe owakibariabone onahara oke me tati ya, Teoso Kanamori kakibona karo me ni ya", ati nematamonaka.
20 "Tika yinero kihi tihababone tike, Teoso ka yama tikanikabone tinaha tiwa yinero ya", Betiro ati nematamonaka.
21 "Haha yama tiwatoraba ama tike, tiwati boti hiyari karo Teoso ni ya.
22 Haha yama hiri tina hiri tinamarahabone tike. Teoso aate tinahabone tike tiwati boti wati nawahamarabona karo, hiyararo.
23 Tiwa owa oke, ota nima tinahabone tina tiwa, yama hiyara hiri tina tiwa", Betiro ati nematamonaka.
24 Owa te ha kanahi Teoso ni ya. Haha yama tikamina kakeriyahi owa ni ya, Simao ati nematamonaka.
25 Yama we one ya Teoso ati kamini me hawa toha me towakamehemetemoneke Serosarei hawi ya. Hawi ya me towakama hiyara amosa me kaminemetemoneke Samaria ka me nafi me ni ya, fara tabora nafi nima.

Firibi Etiobia ka me ka owa hiyarematamonaka.

26 Teoso nanarifa Firibi hiyarematamonaka. "Tikamahi bahi kakamaki beheri ya, Kasa hawi ya. E winahaba watakere fahi", ati nematamonaka.
27-28 Tokomematamonaka fahi. Faya bare awehimatamonaka, itariari kaho toro ya, Etiobia ka me ka owa, tokomebonanoho fare taboro ya. Katasi nanarifa tohehimatamonaka, Katasi Etiobia me ka towisawa fana. Katasi ka yinero kakakatoma tohehimatamonaka. Teoso ha nebona tokehimatamonaka Serosarei ya. Manakobisa hawa tohe tokomebona ati nematamonaka fare taboro ya. Kaho toro ya foye yama hani ati yabehimatamonaka, Teoso ati kakamina Isaiya tohe ka yama hani.
29 Teoso Kanamori Firibi narabo nima nematamonaka. "Tikamakehi kaho beheri ya".
30 Firibi bete nawahematamonaka. Ati himitematamonaka, Isaiya ka yama hani ati yabahari. "Yama hani ati tiwatoa awine, ati tiyabaro?" Firibi ati nematamonaka.
31 "Himata nima yama hani ati miti oribe? Owa me kanawanahaba me watakere ahi", ati nematamonaka.
Ati ehene Firibi tofoyamisematamonaka kaho toro ya.
32 Firibi ya fame Teoso ka yama hani ati yabehimatamonaka ahi:

"Ofeya nima nareka, me hekamahari, me hinabowebonaha. Ofeya kone me wisi hinaha ati watatera amake. Afa ofeya tima nareka, ati watarari.
33 Yama hiyara me hiri narake, he me kakoa mati. Me hinabowe hinaka noti me watateraba me amake",

ati nematamonaka, Teoso ka yama hani ati yabahari.
34 Firibi aate nematamonaka. "Tiwa aate onahabone onahara oke. Hikemata awaraya, Teoso ati kakamina hikaminehimata? Fare hiwa kaminemata ati ama? Bare kaminemata ati ama?" ati nematamonaka.
35 Firibi ati yana nematamonaka. Afa hiyara kamine Sesowi tamine kaminawahematamonaka waha.

36-37 Me yaka kanehemetemoneke hawi ya. Me yaka kana fa kaya na me awa ati
yana nematamonaka. "Faha tiwa ha", ati nematamonaka. 'Owa tibofarisibana?" ati
nematamonaka.
38 Ati ehene he nanarifa kaho ma tonihematamonaka. Me kakisemetemoneke,
Firibi ya famahari. Me fami tokobokawite Firibi hibofarisematamonaka.
39 Firibi hibofarise me kakimisama Firibi fawa neno fawa ni awarematamonaka.
Teoso Kanamori Firibi towakamehimatamonaka. Etiobia me ka owa towakame yayai
nematamonaka waha.
40 Firibi tasi towitimatamonaka tabora bara ya, Asoto ya. Yaka nematamonaka
Sesareya hawi ya, hiyara amosa kaminari tabora nafi ya.

9

Saoro Sesowi awehimatamonaka Tamasiko hawi ya.

1 Saoro mera waka nebona ati nematamonaka, e ka Hiti nonofa mati. Tokehimata-
monaka sasetoti ehebote ni ya.
2 Saoro ati ehene towisawa yama hani rawi kanehimatamonaka sinakoka ka me ka
yama hanibonehe, Tamasiko ka mati. Saoro ehene e nematamonaka ahi, sasetoti
ehebote hiyosehari: Teoso ati nonofa mera wasihibona ati nematamonaka, me
hiwatabone mati, me wete hinahabone mati, me hekamahabone mati Serosarei ya.
Me makiti toha, me fanawi toha, nabone ati nematamonaka.
3 Tokomake Tamasiko yabori ya yama oye awehimatamonaka. Yama oye neme ya
kisaha he boko kanisemetemoneke.
4 Sonarisehimatamonaka. Me ka owa ati mitehimatamonaka. "Saoro, Saoro
himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya?" ati nematamonaka.
5 "Hibake ama tiri?" Saoro ati nematamonaka.
"Sesowi ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni ya", ati
nematamonaka.
6 "Tiwamisamahi. Tikamibeya sitati ya. Tinarabo me nima naba me amake, yama
hiri tinahaba timita tiwatoabone tiwa", ati nematamonaka.
7 Saoro ya me tabaha Sesowi ati me mitehemetemoneke. Me ati wataremete-
moneke. Sesowi ati me mitaha me hiwarematamonaka.
8 Saoro me towakamehemetemoneke. Saoro noko we tokane yama awamare mano
me wara hine me hekamehimatamonaka Tamasiko ya.
9 Yama we terei ni ya yama awamarematamonaka mata. Tafarihi, fa fawarihi,
nematamonaka.
10 Me ka owa nehimatamonaka Tamasiko ya, Anania tohahari, Sesowi nonofa
tohahari. Inamati awe Sesowi ati mitehimatamonaka. "Anania", Sesowi ati
nematamonaka.
"Sesowi owa oke ahi", Anania ati nematamonaka.
11 "Yana tinahi. Tikamibeya howa sohi tonaha ya. Me ka owa siba tibeya, sitati
Taso ka me ka owa, sawihari Yota taboro ya. Ino amaka Saoro. Teoso ha nareka.
12 Me ka owa Anania tohe awahareka, Teoso hinamoari, kiyomakehari, ye
kakibarehibonaha he ni ya, noko awamebonaha", Sesowi ati nematamonaka.
13 "Sesowi me tamaha me hikaminareka owa ni ya, mera kakomonaha, tiwa nonofa
mati, Serosarei ka mati.
14 Sasetoti me ka hiti me hiyosemonaka, mera wete nebonaha, tiwini me hiri na
mati ahi", Anania ati nematamonaka.
15 "Tikamahi fahi. Owati ihi owa kaminebonaka bara me toha, me ka towisawa me
toha, ihayeo me toha, na me ni ya.
16 Owati e nabana oke ahi: 'Tiwa me kakotehaba me amake, owati tinofa tiwa.
Yama nawaha hiri titehabone tike, me ihi', onahabana oke he ni ya", Sesowi ati
nematamonaka.

17 Faya Anania tokomake tokiyomamakehimatamonaka Saoro sawi ka yobe ya.
Yehe kakibarehimatamonaka Saoro mese ya. "Saoro ota ka niso ama tike waha. E
ka owa Sesowi tohe owa yosehareka, efe tiwehinoho, tikamake tiwa hawi ya. Efe
owa yose ati ehene yama tiwamabone tike tasa. Ati ehene Teoso Kanamori kitehiba
amaka tiwa ni ya", ati nematamonaka.
18 Aba me atari nima yama na kasohemetemoneke hibati ya, he noko ya. Saoro
noko awamatasematamonaka. Yana ne me one hibofarisematamonaka faha ya.
19 Tefebona me ta hine kitamematamonaka. Amo ni tatama raba nematamonaka,
me ya tabahari, Sesowi nonofa mati, Tamasiko ya.
20 Hiyari yana tonehimatamonaka fahi, Sesowi tamine kaminari sinakoka ka me ni
ya. Sesowi Teoso bitimona Saoro ati nematamonaka.
21 Ati mitati "Hika", me ati nemetemoneke, me nafi. "Efe amare hari, mera
nahabihari, me nafi, Sesowi ino me hiri na mati, Serosarei ka mati? Efe amare,
kamakiari ahi, mera wete nebona ati nenoho, mera towakamehibonaha sasetoti me
ka hiti me ni ya?" me ati nemetemoneke.
22 Saoro ta kikita nama nematamonaka. Soteo me kitaremetemoneke, Saoro ehene,
Tamasiko ka mati. Saoro ati amosemona me ati nemetemoneke. Kirisitomona me ati
nemetemoneke, Sesowi. "Keye amakereni", me ati nemetemoneke.
23 Yama we tami ya soteo Saoro me wati kanehemetemoneke, me hinabowebonaha.
24 Me ka owa Saoro hiyarematamonaka. "Soteo tiwa me wati kanahara tike", ati
nematamonaka. Soteo sitati ka nokobi me noki kanehemetemoneke, Saoro me noki
na mati, me hinabowebonaha.
25 Sesowi nonofa me hekamehimatamonaka. Me hikanakiyomehimatamonaka
sitati bari kani hoti ya. Me hikanakisakematamonaka foyahari boro ebote tori ya,
mato kihaharo.

Saoro tokomematamonaka Serosarei ya.

26 Tokome kobo tonamematamonaka Serosarei ya. Kobo toname me ya tabehibona
ati nematamonaka, Sesowi nonofa mati. Me nafi hinakomehematamonaka. "Sesowi
onofa oke waha", ati ne ati me hinofarehimatamonaka, keye hiri nemona me hine
kari.
27 Banabe ya fami oharimatamonaka. Banabe hekamematamonaka Sesowi ya
tataba me ni ya. Hine kaminematamonaka me ni ya, Sesowi awahari Tamasiko
hawi ya. Sesowi hihiyaremona ati nematamonaka. Sesowi tamine kaminemona
ati nematamonaka ahi Tamasiko ya. Kokoriri remona ati nematamonaka, Sesowi
kaminari.
28 Sawihimatamonaka Sesowi ya tataba me ya tabahari waha, Serosarei ya.
Yobe owa ya toke Sesowi tamine kamina, yobe owa ya tokawatase Sesowi tamine
kaminatasa, nematamonaka, kokoriri rari.
29 Sesowi tamine kamina, nematamonaka Keresia ka me ati ya me ati tohaha
me ni ya. Ati me hinofare ati fawa rematamonaka. Me hinabowebona me
hinehimatamonaka.
30 Sesowi nonofa me ati me mitaha me hekamehimatamonaka Sesareya ya. Me
hiyosemehimatamonaka Taso ya.
31 Faya Sesowi nonofa me me kakoaba me watamarehemetemoneke waha, Soteya
ya. Karireya toha, Samaria toha, na ya me watamarehemetemoneke. Teoso ati me
nofaha Teoso Kanamori me hikasoma me totamemetemoneke.

Betiro sawihimatamonaka Rita ya Sobi famaha ya.

32 Betiro toki tama, fara tabora nima. Mera yaka, nematamonaka, Sesowi nonofa
mati Rita ya.
33 Me ka owa awehimatamonaka, Eneya tohahari, yaka terari. Hinaka fa fowe 8
tohehemetemoneke, forehari yama kowi awa kihaha ya.

34 Betiro hihiyarehimatamonaka. "Eneya Sesowi Kirisito tiwa kasomeba amaka. Tiwamisahi. Tika yama kowi rofi tiwahahi", ati nematamonaka. Hibati ya wamisehimatamonaka.
35 Haha me nafi Rita ya me winaha me hiwehi Sesowi ati me nofawemetemoneke, Saroni ka tabora ka me ya me taba mati.

36 Yama we one ya Betiro me ha nemetemoneke, tokomebonaha Sobi ya. Sobi yaboremetemoneke Rita ya. Tabita winehemetemoneke Sobi ya, Sesowi nonofa tohaharo. Keresia ka me ati ka inimetemone amake, Toka. Keresia ka me ati ka bato inomatamona amaka, Toka. Fara me one narifi totoha tohehemetemoneke. Yinero ta na tohehemetemoneke me one yinero kihara me ni ya.
37 Betiro tohasa nematamonaka Rita ya. Tabita yama kome awaha ahabemetemoneke. Abowi me soko hinehemetemoneke. Me hekibarimisemetemoneke neme ka ya.
38 Sesowi nonofa Betiro tamine me mitehemetemoneke, sawihari Rita ya. Me me tokayosemakehemetemoneke, me famaha mati, Betiro me ha nabone mati. "Betiro te yosemakabote niyahi", me ati nemetemoneke.

39 Betiro yana tone me ya totabamehimatamonaka. Me kobo tonama me hekimisamakimatamonaka neme ka ya. Tabita ya tatabarawa ohi narawemetemoneke, Betiro ya tabarawaharo. Me ka yibote me watamarawarehemetemoneke. Makari namorawehemetemoneke, Toka ka makari hiri ni. Makari mese ka toha, boti ka toha, nemetemoneke, me hinamoaro.
40 Betiro mera toyosemehimatamonaka, me nafi. Iso yobati ya warehi Teoso ha nematamonaka. Ki nawahamehimatamonaka Toka abowi ni ka ya. "Tabita yana tinahi", ati nematamonaka. Abowi foreha noki we tokana Betiro awehemetemoneke. Itarimisemetemoneke.
41 Mano ta towiti hinawaremisehemetemoneke.
Me fanawi ha nematamonaka, me ka yibote me ahaba mati. Me one toha nemetemoneke, Sesowi nonofa mati. Me ni ya hinamoemetemoneke kitamaro.
42 Sobi ka me nafi Betiro ehene tamine me mitehemetemoneke. Sesowi me nofawemetemoneke, me tama mati.
43 Betiro sawi yabohimatamonaka Sobi ya, Simao ka yobe ya, bani me atari hihiri tohahari.

10

Betiro Koneyo hiyarematamonaka.

1 Yama we one ya Betiro me ha nemetemoneke, tokomebonaha Sesareya ya. Sesareya ya me ka owa winehimatamonaka, Koneyo tohahari, saotato mera yoyose tohahari, Homa ka saotato mati. Itaria me tohehemetemoneke, me ini.
2 Koneyo Teoso nofehimatamonaka. Yobe fare ohari ka Teoso me nofehemetemoneke, me nafi. Yamata ta ni fare totoha tohehimatamonaka soteo me ni ya, yamata me kihara mati. Teoso haha tohehimatamonaka.
3 Yama we one ya Teoso nanarifa awehimatamonaka, Teoso hinamoari, kakehinoho he ni ya, bai weo tone ya. "Koneyo", ati nematamonaka.

4 Koneyo hekatome he yofina tonihamisematamonaka. "Hinamati himata ebe?" ati nematamonaka.
"Teoso tiwehene awaka, hiri tinaharo, Teoso ha, te one me ka yamabone ta, tinaha tiwa. Teoso tiwa nofaka.
5 Me tikayosemakehi Sobi ya, Simao me ha nabone mati, Betiro tohahari,
6 winahari Simao ka yobe ya, Simao bani me atari hihiri tohahari. Hinaka yobe warebase awaka ma witi ya", ati nematamonaka.

7 Teoso nanarifa hiyari fawa ne ya tokomematamonaka. Koneyo me famaha mera
ha nematamonaka, he nanarifa mati. Saotato ha, nematamonaka, Teoso ati nonofa
tohahari, he nanarifa tohahari.
8 Me ka yamabone kamine mera toyosemakematamonaka, me tokomakehabone
mati Sobi ya.
9 Me tokomake yobe wari yabore ya me yaka namaki ya Betiro tokomisehimata-
monaka yobe bari ya, bai nokorise ya, Teoso ha nebonaha.
10 Fimihi tafinima nematamonaka. Me one yamata wasihemetemoneke bofe ya.
Yama awehimatamonaka, wata nima naro.
11 Neme hine naha kana ya yama kakisemetemoneke, makari nima naro. Tama
kanaha nima na kakisa kawitarisemetemoneke bofe ya.
12 Bani me nafi yoro tokana me kibehemetemoneke makari tori ya. Neme ka me
toha, bofe ka me toha, nemetemoneke, me yoro tokana mati.
13 Hinamati ati mitehimatamonaka. "Tiwarimisamahi. Bani me waka tinahi, me
tikababa mati", ati nematamonaka.
14 "Teoso me okobarahabone oke. Haha bani me okobatera me amake, me hiyara
mati. Haha bani me e kabateramone me amake haro", ati nematamonaka.
15 Hinamati ati yana namatasematamonaka. "Tiwati e rima na fahi. Teoso ati ehene
me amosawahake waha", ati nematamonaka.
16 Betiro yama kakisi terei na awa, hinamati ati yana ni terei ne mita, ne ya makari
towakimisamehemetemoneke neme ya.
17 "Himata amari ha?" Betiro ati boti ati nematamonaka. Betiro yama wati
nawahasa ne ya Simao ka yobe me wasihemetemoneke, Koneyo nanarifa mati. Yobe
me wasiha me nahohemetemoneke nokobi wani ya.
18 Me me ha nemetemoneke. "Simao Betiro tohehi wine awa ahi, hahi yobe ya?"
me ati nemetemoneke.
19 Betiro yama hiwaha wati nawahasa ne Teoso Kanamori hihiyarehimatamonaka.
"Me kamakiarake, me terei na mati.
20 Yana tinahi. Me tiwibeya. Tiwa me siba nineke. Me ya titabamibote tibeya.
Owati ihi amake", ati nematamonaka.
21 Betiro yana ne kisamematamonaka me ni ya. "Owa te awahi. Owa amake haro,
owa te siba nani te. Himataba te kake ahi?" ati nematamonaka.
22 "Teoso nanarifa Koneyo yosehimonaka, tiwa ha nebonaha, tiwati mitehibonaha.
Koneyo saotato mera yoyose amaka, Homa ka saotato mati. Amosaka, Teoso nofahari.
Soteo me nafi ehene hinofa hika", me ati nemetemoneke.
23 Betiro ati ehene me tokiyoma me amo nemetemoneke. Yama wamini ya me yana
tona me tokomemetemoneke, Betiro ya me totabama mati. Sobi ka me one Sesowi
nonofa me tohaha me ya me totabamehemetemoneke.
24 Yama we one ya me kobo tonamemetemoneke Sesareya ya. Koneyo mera noki
nematamonaka. Koneyo me one ha nematamonaka, me kakehabone mati Koneyo
taboro ya, Betiro me noki nabone mati.
25 Betiro tokiyome Koneyo kobo ne Koneyo sonarisehimatamonaka Betiro nokosi
ya. "Titamina tike', ati nematamonaka.
26 Betiro hinawamisamematamonaka. "Tiwahi. Tiwa nima one oke", ati nemata-
monaka.
27 Betiro hihiyarehimatamonaka. Tokiyome mera awehimatamonaka, me tamaha
mati.
28 Mera hiyarematamonaka. "Soteo me ota toha ota ehene te watoteha te amake.
Bara me ya ota tabatera ota amake. Bara me ka yobe ya ota tokiyomatera ota amake.
Teoso owa hiyarare oke. Bara me te tohaha fara ota nima te namone Teoso ati nareka.

29 Makoni okine oke ahi. Yayai onahara oke, owa me ha na owa. Tera aate onahabone onahara oke ahi. Himataba owa te ha rini?" ati nematamonaka.
30 Koneyo ati e nematamonaka ahi: "Oko amo ni terei na ahabara oke, Teoso ha ona owa oko yobe ya. Efe bahi nima bahi naka. Teoso ha ona bare owahara oke ahi onokosi ya. Hinaka makari oya kanaharake.
31 Ati e nareka ahi: 'Koneyo Teoso tiwati nofaka, ha tinahari. Tiwa awahareka, yama ta tina tiwa, yama me kihara me ni ya.
32 Me tiyosemakihi Sobi ya, Simao me kakamaba mati, Betiro tohahari, sawihari Simao ka yobe ya, Simao bani me atari hihiri tohahari, winahari ma witi ya', ati nareka.
33 Me toyosemakikabote onahara oke, tiwa me kakamabone mati. Titamina tike, tikeha tiwa. Ota nafi tohineke haro, tiwati ota mitahabone ota. Teoso era kakatomaka. Yama nafi tikaminahi, Teoso hikaminahanihi tiwa ni ya", ati nematamonaka.

34 Betiro ati yana nematamonaka waha. "Teoso ati omita oke waha. Soteo me nima bara me nineke, Teoso me hinofa mati.
35 Teoso e nofehi era nofate amaka, yama amosa e hiri naro, tabora nafi ka me e tohaha e.
36 Teoso ihayeo mera hiyarerika, hiyara amosa kaminari. E nafi ehene amosawahabone Teoso ati naka, Teoso yawi fawa ne karo, Sesowi Kirisito ehene. Efe e nafi ka towisawa amaka waha.
37 Ehene tamine te mitate amaka, Sesowi. Yowao Teoso tamine kaminemarika me ni ya. Mera iibofarisemarika. Yowao nowati ya Sesowi hiyari yana tonehimari amaka Karireya ya. Yaka nemari amaka tabora nafi nima, Soteya ya.
38 Teoso Kanamori yosehimatamonaka, sawihibonaha Sesowi ni ya. Yama watohimari amaka, era nanakitama tohahari, Teoso ati ehene, Sesowi Nasare kari. Yaka nawahare mera nakitamehimarika. Teoso he ni ya sawi me nafi kasomemarika, me rabika mati, Satanaisi ehene.
39 Ehene nafi ota awehimarika, sawihari Serosarei ya. Ehene ota awa, nemarika, soteo me tabori nafi ya yaka nari".

"Awa ya me hinawane me hinabowehirika.
40 Yama we terei na ahabi ya Teoso ati ehene kitameta amaka. Ota awehirika, Teoso ati ehene.
41 Me one ta hiwarerika. Hibati ya Teoso me hikatikibaha me ta me hiwehirika. Sesowi tamine me kaminabone Teoso ati neta awaka. Ota awehirika. Ahabe wamisame ota tabi tafiro amake.
42 Ati ehene tamine ota kaminebona ati nerika, me nafi ni ya. Sesowi ota kaminabone ati nerika, kakehari Teoso ati ehene, me nafi ihi watohibonaha, me ka yama hiyara manakone awehibonaha. E nafi ka yama hiyara toha naboneke, e yati toha, e abowi toha, na e ka yama.
43 Teoso ati kakamina me hikaminehimatamonaka, Sesowi, me nafi. Teoso e ehene wati nawahamarebonaka, e ehene hiyara e, ati e nofehi e, Teoso ati kakamina me ati nemetemoneke", Betiro ati nematamonaka.

44 Betiro Teoso ati kamine ya Teoso Kanamori kakehimatamonaka Koneyo me nafi tohaha me ni ya, Betiro ati me kamita mati.
45 Soteo Betiro ya me tabaha "Hika", me ati nemetemoneke, Teoso Kanamori ta ne ehene, bara me ni ya.
46 Me ati me himitemetemoneke, me ati one tohawa mati, Teoso me kahiyara mati.

Betiro ati yana totasehimatamonaka.
47 "Teoso Kanamori kakehareka me ni ya. E niroma me nineke, Teoso Kanamori kake karo me ni ya. Me iibofarisaba me awineke. E ka one me ati amosaba me awineke, haha me tamine me miti ya".

48 Betiro ati ehene Betiro me one Koneyo me me iibofarisemetemoneke, Sesowi Kirisito ino ya. Koneyo ati ehene Betiro amo ni tatama kawahematamonaka Koneyo taboro ya.

11

Betiro Koneyo mera kaminematamonaka Serosarei ya.

1 Sesowi nonofa Soteya ya me wina bara me tamine me mitehemetemoneke, Teoso ati me nofawahamone mati. Sesowi ya tataba bara me tamine me mita, nemetemoneke.
2 Betiro tokomematamonaka Serosarei ya. Soteo ehene me hinofarehimatamonaka, ehene hiyaremonaha.
3 "Tikiyominihi bara me tabori ya? Me ya tabi titafinihi?" me ati nemetemoneke.
4 Betiro ati yana tonehimatamonaka. Yama nafi kaminematamonaka me ni ya.
5 "Sobi ya Teoso ha ona yama owahara oke, Teoso hinamoaro owa ni ya. Yama owahara oke makari nafiha ya kakisaro, e kowato na tama hikana nima naro. Kakiarake owa ni ya.
6 Makari tori owaha bani me nafi owahara oke. Bani bofe ka me toha, bani neme ka me toha, narake.
7 E ka owa ati omitara oke. 'Betiro yana tinahi. Bani me waka tinahi, me tikababa mati', ati nareka.
8 'Teoso me okobarahaboneke. Haha bani me okobatera ama oke, me hiyara mati', onahara oke.
9 Neme ati yana namatasarake. 'Tiwati e rima na fahi, bani me hiyaramone tinaha tiwa. Teoso ati ehene haha bani me e kabawateha me amake', ati nareka.
10 Ati yana ni terei nareka. Makari kihi me towakimisamaharake neme ya.
11 Efe bahi ya me kobo nakehanike, bara mati, me terei na mati, me me hiyosemakiani mati, Sesareya ka mati.
12 Teoso Kanamori ati ehene me ya otabamahara oke. Ati e nareka ahi: 'Tiwati amosabone tike', ati nareka".
"Sesowi nonofa me 6 na me ya otabara oke. Ota kobo tonama ota tokiyoma otake bara me tabori ya.
13 Bare Teoso nanarifa awehimona ati nareka, warehari. 'Me tiyosemakihi Sobi ya, Simao me kakamabone mati, Betiro tohahari.
14 Efe yama kamineba amaka tiwa ni ya. Efe ati tikamite ya Teoso tiwa kasomeba amaka. Teoso mera kasoma, neba amaka, tika yobe ka me nafi', Teoso nanarifa ati nemona bare ati nareka".
15 "Faya owati yana nara oke me ni ya. Teoso Kanamori kakehareka me ni ya. E niroma me narake.
16 Sesowi atiri wati owahara oke. 'Yowao mera iibofariseri amaka faha ya. Ha te te batisa nabone teke Teoso Kanamori ya', ati neri amaka.
17 Teoso Kanamori kakehiri amaka e ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati e nofawaha e, soteo me e. Fare Teoso Kanamori kakehareka soteo me amara me ni ya, Teoso ati ehene. Owati amosara oke, Teoso ati amose karo".
18 Betiro ati me kamita me ati wataremetemoneke. Faya Teoso me kahiyarehemetemoneke, me ati e na mati ahi: "Teoso ati ehene bara me ihi hiyara me ihi me nofamarabone Teoso ati ne awaka waha, fara e nima. Me ihi me nofamari ya Teoso ya me tabatehabone Teoso ati ne awaka fara yama tohaha ya, fara e nima", me ati nemetemoneke.

Sesowi me nofawehemetemoneke, Atiokia ka mati.

19 Esitefo ahabi nowati ya Sesowi nonofa me me waka nabone me ati nemetemoneke. Faya Soteya ka me tokehemetemoneke fahi, tabora one ya. Fenisia toha,

Sibiri toha, Atiokia toha, nemetemoneke, me tokarawi ka tabora. Sesowi tamine me
kaminemetemoneke, fara me one ni ya.
20 Me one hiyara amosa kamina nemetemoneke bara me ni ya, e ka Hiti Sesowi
tamine me kamina mati, Atiokia ka bara me ni ya. Sibiri ka memetemoneke, Sireni
ka me ya me taba mati, me toka mati Atiokia ya.
21 Teoso sawihimatamonaka me ni ya. Me ati me nofehemetemoneke, me nafi.
Sesowi me nofawemetemoneke waha.
22 Sesowi nonofa Serosarei ya me wina me tamine me himitemetemoneke, Atiokia
ka mati. Banabe me yosehemetemoneke, tokomebonaha Atiokia ya.
23 Tokome mera awe yayai nematamonaka, Teoso mera nofawe karo. Me nafi
hiyarematamonaka, Sesowi nofi me fawa rabone mati.
24 Banabe aamosa tohehimatamonaka, Teoso Kanamori sawi karo he ni ya, kasiro
ya. Teoso nofanofa, na tohehimatamonaka. Me tama Sesowi me nofawemetemoneke
waha.
25 Banabe tokomematamonaka Taso ya, Saoro siba nebonaha.
26 Hiwasi hekamehimatamonaka Atiokia ya. Banabe ya Saoro me fama Sesowi
nonofa me ya me taba heoniao me hihiri tohehemetemoneke. Me ka fa fowe
ohariemetemoneke. Me tamaha me me kanawanehemetemoneke. Afa yama ya me
ini me hinawatehemetemoneke. Me ini kiristao tohehemetemoneke waha.
27 Yama we one ya Teoso ati kakamina me kobo nakehemetemoneke Atiokia ya,
Serosarei ka mati.
28 Teoso ati kakamina me ka owa Akabo tohe ati yana nematamonaka, Teoso
Kanamori hiyosehari. "Yamata watamarahaba amake, tabora nafi ka yamata", ati
nematamonaka. Afa yama Akabo hikamina tohehemetemoneke, Karaotio Homa ka
towisawa tohe ka yama ya.
29 Makoni Atiokia ka yinero me kihaha yinero me ta nabone me ati nemetemoneke
fara me one ni ya, me winaha mati Soteya ya.
30 Banabe me me tokayosememetemoneke, Saoro ya me fama mati, yinero me
towakamahabone mati me ka hiti me ni ya, Serosarei ya.

12

Eroti ati ehene me me watehemetemoneke.

1 Afa yama ya towisawa Eroti mera watehimatamonaka, Sesowi nonofa me one,
me me waka hinahabone mati.
2 Tiako nabowematamonaka, Yowao nisori, yimawa ya.
3 Soteo ehene me hinofematamonaka. Afa hiyara mite yama hiyara hiri tasemata-
monaka. Betiro watehimatamonaka, hibehibonaha kateya ya, ayaka ya, bao fehemeto
ya ketehare ka ayaka.
4 Me hiwate me hibehimatamonaka kateya ya. Eroti mera yosehimatamonaka,
Betiro me noki kanahabone mati, saotato mati. Me 4 toha, me one 4 toha, me one
4 toha, me one 4 toha, nemetemoneke, fara tabora oharia ka saotato mati. Betiro
namohibona ati nematamonaka, ayaka ahaba nowati ya, me hiwehibonaha.
5 Makoni Betiro foyehimatamonaka kateya ya. Sesowi nonofa me ha hikanemata-
monaka Teoso ni ya, foyahari kateya ya. Betiro amo nematamonaka yama soki ya.

Betiro tasi tonehimatamonaka kateya ya.

6 Eroti Betiro tasi tonihebona ati nematamonaka, hine ya hinamobonaha me ni ya.
Saotato me famaha koheti ya Betiro me matoha me ni ya koheti kawanikimemete-
moneke. Saotato me one teme nemetemoneke nokobi me kakatoma mati.
7 Teoso nanarifa kake ehene yama oye nafihemetemoneke kateya tori ya. "Betiro
yana tinahi", ati nematamonaka, Betiro tao kanahari. Koheti kasokimehemete-
moneke, he mano ya kawanaro.

8 "Tika sito tiwatamahi. Tika sataya tikawatama, tinahi", ati nematamonaka. Fare ati nima Betiro ehene nematamonaka. "Makari tikamahi. E towakamibeya, e fami", ati nematamonaka.
9 Me tasi tokanemetemoneke, me fami. Betiro watamimona ati nematamonaka. Teoso nanarifa amaremona ati nematamonaka.
10 Saotato me me fiya namehemetemoneke. Saotato me one me me fiya namatasa, nemetemoneke. Me tasi kanamemetemoneke kateya ka nokobi ya, sitati ya wanamaro, feho hiri ni tohaharo. Nokobi fara hine naha kanehemetemoneke, ohariaro. Me tasi tokanemetemoneke waha. Me totowakama kawaha Teoso nanarifa fawa nematamonaka.
11 Betiro yama watowamematamonaka waha. "Owatamira owa awine oke. Owa owato oke. Teoso nanarifa yosehino awaka, owa kasomebonaha, Eroti owa nabowarebona owa. Eroti owa nabowebona Soteo me nafi ati na Teoso owa kayawaka", ati nematamonaka.
12 Faya kobo tonamematamonaka Maria ka yobe ya, Maria Yowao mati, Yowao Mako tohahari. Me tamehemetemoneke, yobe toro ka mati, Teoso me ha na mati.
13 Nokobi teo kanehimatamonaka. Maria nanarifa kamehemetemoneke, Hoti tohaharo, ati mitatibonehe.
14 Betiro ati miti watohemetemoneke. Makoni yayai na kana ni tokomemetemoneke yobe toro ya. Nokobi se karehemetemoneke. Me one hiyaremetemoneke. "Betiro wahareka nokobi ya", ati nemetemoneke.
15 "Keye hiri tine tike", me ati nemetemoneke.
"Keye amakere. Wahareka nokobi ya", ati nemetemoneke.
"Betiro ka Teoso nanarifa tohe awaka", me ati nemetemoneke.
16 Betiro nokobi teo kasa nematamonaka. Nokobi me se kanehemetemoneke waha. Betiro me awaha "Hika", me ati nemetemoneke.
17 Betiro mano namohimatamonaka me ni ya. "Te ati watarima nahi", ye ati nematamonaka. Me ati fawa kanehemetemoneke. Faya hine kaminematamonaka me ni ya, Teoso tasi hinihari. "Otamine te kaminiyahi Tiako me ni ya, Teoso ati me nofaha mati". Tokome tokehimatamonaka tabora one ya.
18 Yama we kamaki ya saotato me ha nemetemoneke. "Betiro e ra?" me ha ni ati nemetemoneke.
19 Eroti Betiro siba ne Betiro wasirematamonaka. Eroti saotato mera aate nematamonaka. Ati ehene saotato haha Betiro me fawa niha mera me nahabihabone Eroti ati nematamonaka. Eroti tokomematamonaka Sesareya ya. Winehimatamonaka Sesareya ya.

Eroti ahabematamonaka.

20 Eroti mera kakomatamonaka kasiro ya, Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na mati. Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na heoniao me hiri nemetemoneke. "Eroti e aate naba eke", me ati nemetemoneke. Barasito Eroti nanarifa tohe me aate nemetemoneke, mera kasomebonaha.
"Ee, tera onarifabone oke", ati nematamonaka.
"Eroti otara kakomarebonaka, ota tefebone ta nebonaha".
21 Yama we one ya Eroti me ati mitehibona ati nematamonaka. Yama we one ya me tokomakehemetemoneke Eroti ni ya, me aate hinehibonaha. Eroti makari amosa weye nematamonaka, towisawa ka makari. Itarimatamonaka, towisawa iitari ya. Mera hiyarematamonaka waha. Me tamaha ati me hikamitehimatamonaka.
22 Me ha nemetemoneke. "E ka Teoso ati amaka, e ka owa amarari", me ati nemetemoneke.
23 Faya Teoso nanarifa ati ehene yama kome awehimatamonaka, Teosomona ati nari, me ati fawa nirari, ati watari. Yoriri me hikabe ahabematamonaka.
24 Teoso ati me nofaha me totamemetemoneke.

25 Banabe ya Saoro me fama yinero ta ni me hawa tohehemetemoneke Serosarei ya. Me fari nawahamehemetemoneke. Yowao ya me tabamemetemoneke, Mako tohahari.

13

Saoro ya Banabe me famaha me me tokayosewitehemetemoneke, hiyara amosa me kaminabone mati.

1 Atiokia ka Sesowi nonofa me baikani ya me nehemetemoneke, Teoso ati kakamina me toha, borofeso me toha, na mati. Banabe toha, Simiao ino owa sosoki tohehi toha, Rosio Sireni ka toha, Manahe Eroti ya kayanemata toha, Saoro toha, me na
2 afa me Teoso ati me kaminemetemoneke, hine me nafimiha mati. Teoso Kanamori mera hiyarematamonaka. "Saoro Banabe ya famahi me te tonihawahawitikimahi, yama me hiri nabone mati, okominabonehe".
3 Afa hine me nafimiha Teoso me ha nemetemoneke. Me yehe me kakibarehemetemoneke, Banabe ya Saoro me famaha me tati ya. Me me hikayosewitehemetemoneke.

Me tokomakehemetemoneke Sibiri ya.

4 Teoso Kanamori me hiyoseha me tokehemetemoneke Sereosia ya. Sereosia ya me yana tokana me towakemetemoneke Sibiri ya.
5 Sibiri ya me kobo kana me tokehemetemoneke sitati Saramisi ya. Teoso ati me kaminemetemoneke fahi, soteo me ka sinakoka ya. Yowao Mako mera narifematamonaka.
6 Sibiri me kakariwaha me kobo nemetemoneke sitati Bafo ya. Basesowi me wasihemetemoneke, yama watohimona aati tohahari. Soteo me ka owamatamona amaka. Teoso ati kakaminamona aati tohe Teoso ati kakamina amarematamonaka.
7 Seso Baoro ya fafama tohehimatamonaka. Sibiri ka kofenatomatamona amaka, Seso Baoro, Homa ka me ka owa tohahari. Yahehimatamona amaka. Banabe ya Saoro me famaha mera ha nematamonaka, Teoso tamine mitehibonaha.
8 Erima Banabe ya Saoro me fama me ati nofarematamonaka. Basesowi inomatamona amaka, Erima, Keresia ka me ati ka ino. Erima Seso Baoro hiyarematamonaka. Seso Baoro Teoso ati nofarebona Erima hinehimatamonaka.
9 Baoro hekatomehimatamonaka, Teoso Kanamori kitehi sawi karo he ni ya. Saoro ino Baoro tohehimatamonaka.
10 Baoro ati e nematamonaka ahi. "Keye hiri tine tike. Satanaisi nima tine tike. Yama amosa tinofa tikere. Teoso ka hawi keho tinihariyahi. Teoso ka hawi yai tote amake", ati nematamonaka.
11 "Teoso ati ehene tinoko awamaraba ama tike. Bahi tiwamaraba ama tike mata".
Faya noko owihimatamonaka fahi. Yaka nawaharehimatamonaka, mera siba nawaharehari, mano me tama hinehibonaha.
12 Kofenato hiwehi faya kofenato Teoso ati nofawematamonaka. "Teoso ati amose awaka", ati nematamonaka, kofenato.

Me tokomakehemetemoneke Atiokia ya, Bisitia karo.

13 Faya Bafo ya Baoro me yana tokana me towakemetemoneke Besi ya. Bafiria ka sitati inimetemone amake, Besi. Yowao mera kakosehimatamonaka fahi. Tokomematamonaka Serosarei ya.
14 Beka ya me yana tokana me towakemetemoneke Atiokia ya. Bisitia ka sitati inimetemone amake, Atiokia.
Sabato ya sinakoka ya me towakiyoma me yoro narehemetemoneke.
15 Me yoro nare Mowisei ka yama hani ati me ka owa kaminematamonaka fahi. Teoso ati kakamina me ati toha, nemetemoneke, me hikaminaharo. Sinakoka kakakatoma me ati ihi Baoro me me aate nemetemoneke. "Hiyari te nofi ya te hiyara nahi, me yayai niba karo", me ati nemetemoneke.

16 Baoro waremise mano ta tomisematamonaka, me hiwehibonaha. Ati yana
nematamonaka. "Owati te kamitahi, ha owa, ihayeo me te toha, bara me te toha,
na te, Teoso ati te nofaha te.
17 Ihayeo me ka Teoso e ka iti mera kakatikehimatamonaka. Mera tonatamehimata
amaka, me wina mati Esito ya. Efe ehene me kamehemetemoneke, me bana mati
Esito ya, kitahari.
18 40 ano tohi ya Teoso mera kakakatoma tohehimatamonaka, yama honara ya.
Fara me ta Teoso me hora nemetemoneke.
19 Bara mera nahabihimatamonaka, bara me 7 toha mati, me aboni, ihayeo me
taboribone ta nari. Ihayeo me ka fa fowe tamehemetemoneke, me sawiha mati
Kanaha ya.
20 Me ka fa fowe 450 tohehemetemoneke. Faya Teoso ati ehene me kakasoma
me nehemetemoneke. Efe me nowati kamatamona amaka hari, Samoweo, Teoso ati
kakamina tohahari.
21 Towisawa me nofehemetemoneke waha. Teoso Sao ta nematamonaka, me
ka towisawabonaha, Kisi biti tohahari Sao, ete ino Bisami tohahari. Towisawa
tohehimatamonaka, 40 ano tohi ya.
22 Teoso ati ehene towisawa bare tohawematamonaka, Tafi tohahari. Teoso Tafi
nofehimatamonaka. 'Tafi owasiara oke, Sese biti tohahari, owati boti nima ati boti
nari. Haha yama okomina nafi hiri teba amaka', ati nematamonaka".
23 "Teoso Tafi hiyarematamonaka. 'Tika noti me kakasoma tohatehiba amaka,
ihayeo mati', ati nematamonaka. Faya Sesowi ta nematamonaka, Tafi ka noti
tohahari, ihayeo mera kasomatebonaha".
24 "Yowao tai tohibehimatamonaka, Sesowi nokosi ya. Yowao mera iibofarisemata-
monaka, yama hiyara me hiri namarabone mati, ihayeo me nafi.
25 Yowao hawa tohinima ne mera hiyarawahematamonaka. 'Hikemona owa te ati
ri? Efeteba ama okere. E ka owa kamakibonaka onowati ya. Yama owato okere,
ha owa. Yama watote amaka mata ya', ati nematamonaka, mera hiyarari", Baoro ati
nematamonaka.
26 "Owati te kamitahi, Abarao ka noti me te. Bara me te toha, na Teoso te nofaha
owati te kamitahi. Sesowi Teoso ati kaminematamonaka e ka one me ni ya, era
kasomebonaha.
27-28 Serosarei ya me winaha me toha, me ka hiti me toha, na me ati ihi Birato
Sesowi nabowematamonaka. Sesowi ka yama hiyara me siba na yama hiyara me
wasiremetemoneke. Hibati ya Teoso ati kakamina me hikaminehimatamonaka.
Me hinabowatehibona me hinehimatamonaka. Afa yama Serosarei ka me hiri
nemetemoneke, yama me hikaminemete. Fara sabato nima Teoso ati kakamina me
ka yama hani ati me kamina ati me hiwatorehemetemoneke.
29 Afa yama yama hani hikaminehemete me hiri nemetemoneke, Sesowi me
nabowa mati. Faya me hitihimatamonaka, awa ya wanahari. Me hibehimatamonaka
fare temenebona ya.
30 Teoso ehene yati tohawamematamonaka".
31 "Karireya ka me tokehemetemoneke, Serosarei ya Sesowi ya me taba mati, Sesowi
ahabare ya mata. Ahabe wamisameno awi fare me hihehimatamonaka, fara yama
we nima. Sesowi ya tataba Sesowi tamine me kamini nofa me amake me nafi ni ya.
32 Hiyara amosa ota kamininеke te ni ya, e naro ahi: Efe amaka, Teoso
hikaminehimata, hiyosetehibona hinahari, e ka iti mera hiyarari.
33 Teoso Sesowi yosehimatamonaka e ni ya. Teoso ehene Sesowi kitamematamon-
aka, era kasomatehibana. Teoso tahi taiti nowati ka ati e te amaka ahi:

'Okatao ama tike. Abi ama oke waha',

yama hani ati nineke.
34 Teoso biti kitamebona Teoso ati nematamonaka, fare Teoso ehene. Ahabamaterebona Teoso hinehimatamonaka.

'Afa yama Tafi ni ya hiri onahabone ona hiri owahaboneke te ni ya',

Teoso ati nematamonaka.
35 Tafi ati e nematamonaka ahi tasa.

'Tiwa nanarifa batatereba amaka, fara tiwati ihi',

ati nematamonaka.
36 Tafi batarisehimatamonaka. Tafi Teoso ya fafama tohehimatamonaka. Ahabe hinakiti me ya totabawahamematamonaka.
37 Efe Teoso ati ehene yati namehi ta batarematamonaka, Sesowi tohahari.
38 Efe te nofe ya Teoso te ka yama hiyara wati nawahamarebonaka. Efe amaka, ota kaminari te ni ya. Mowisei ati te nofaha Teoso ati somawami watokara, te ka yama hiyara wati nawahari.
39 Faya Sesowi ati ta e nofi ya Teoso e ehene hiyara wati nawahamareba amaka.
40 Tera te kakatomahi. Tera te yokoriyahi. Teoso ati kakamina me ati e nemetemoneke ahi:

41 'Owehene te awahi. Keye hiri onahamone te ati na te awineke. Yama hiri ona otamine te mita te ahababa te amake, keye hiri onahamone te ati na te'",

Baoro ati nematamonaka.
42 Baoro me tokomemetemoneke. Baoro me me aate tasemetemoneke, me hiyaratasabone mati sinakoka ya, sabato one ya.
43 Me nafi tokomemetemoneke. Baoro ya Banabe me fama me ya me one totabamehemetemoneke. Soteo me toha, bara me toha, nemetemoneke, Baoro me ya me totabama mati, Teoso me nofawa mati. Baoro ya Banabe me fama me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso nofi te fawa riyahi, amosari", me ati nemetemoneke.
44 Sabato one ya me nafi tohinima nemetemoneke, sitati ka mati, Teoso tamine me mitahabone mati.
45 Soteo me tamaha me me awaha me hamehemetemoneke. Baoro me me kakoemetemoneke. Baoro ati yana ne ati soteo me hinofarematamonaka. "Baoro hiyare awaka", me ati nemetemoneke.
46 Baoro ya Banabe me famaha me watoremetemoneke, me me hiyara mati. "Teoso ati ehene Teoso ati ota kaminibahineke te ni ya. Teoso te nofara te awineke makoni ota ati te nofarineke. Bara me ota hiyarawahaba otake.
47 Teoso ati e nematamonaka ahi, hibati ka me ni ya, otara yosehari:

'Owati ihi yama oye te tohahaba teke, bara me ka yama oye, tabora nafi ka me okasomahabone owa'",

Baoro ati nematamonaka.
48 Baoro ati bara me mitaha me yayai nemetemoneke. "Teoso ati amosaka", me ati nemetemoneke. Haha me one Teoso me kasomi hinofa afa Teoso ati me nofawemetemoneke.
49 Tabora nafi ka Teoso ati me mitehemetemoneke, Atiokia yabori ka tabora.
50 Soteo me ati ihi Atiokia ka soteo me amara Baoro me me kakoemetemoneke, Banabe ya famahari. Me fanawi Baoro me kakorawemetemoneke, me fanawi yama kiharawaharo, fara sawi totoha toharawaharo sinakoka ya. Me makiti Baoro me

me kako, nemetemoneke, yama me kiha mati. Afa me ati ihi "Baoro ya Banabe me famaha me te nofariyahi", me ati, nemetemoneke, me one, me tamaha mati. Afa me ati ihi Baoro ya Banabe me famaha me towakamemetemoneke.
51 Me yana tokana me isi me koho nisikimemetemoneke, wami me nahabiha mati, Teoso mera kakomona me ati na mati. Me towakama me kobo kanemetemoneke Ikonio ya.
52 Sesowi nonofa me yayai nemetemoneke, Teoso Kanamori sawi karo me ni ya.

14

Me tokomakehemetemoneke Ikonio ya.

1 Ikonio e nemetemoneke, Atiokia nima. Baoro ya Banabe me famaha me towakiyomemetemoneke soteo me ka sinakoka toro ya. Sesowi tamine me kamina me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, soteo me toha, bara me toha, na mati.
2 Soteo me one Sesowi nofara bara me me hiyaremetemoneke, bara me one. "Me ati te nofariyahi, Baoro ya Banabe me fama me ati", me ati nemetemoneke. Bara Banabe ya Baoro me famaha me me nofaremetemoneke, soteo me ati ihi.
3 Baoro ya Banabe me famaha e ka Hiti Sesowi tamine me kakamina tohehemetemoneke me watora mati. "Sesowi amosate amaka mata ya", Baoro ya Banabe me fama me aati tohemetemoneke. Sesowi me ihi nofematamonaka, Banabe ya Baoro me fama mati. Sesowi ehene me me nakitamemetemoneke.
4 Ikonio ka me abe ebe kanemetemoneke. Me one soteo me ati nofa ha ya me toha, me one Baoro me ati nofa ha ya me toha, nemetemoneke.
5 Soteo bara me ka hiti me ya me tabaha Baoro ya Banabe me fama me me nahabihabone me ati nemetemoneke. Me me hibanabone me me hinemetemoneke yati ibe ya.
6 Baoro ya Banabe me fama me ati tamine me mitemetemoneke, me me wati kanahamone mati. Me towakemetemoneke tabora bara ya. Ristara toha, Tebi toha, nemetemoneke, Rikaonia ka sitati. Me towaka tohitiemetemoneke tabora bite ya, sitati yabori ka tabora bite.
7 Faya hiyara amosa me kamina, nemetemoneke fahi.

Me tokomakehemetemoneke Ristara ya.

8 Ristara ya Baoro Teoso tamine kamine me ka owa itarimatamonaka, Baoro ati kamitari, yaka terari, teme hikawatehemete kitararo.
9 Baoro hiyare hiwehimatamonaka, he ati kamitari. "'Hehi e ka owa Teoso nofe awaka. Teoso owa kasomeba awaka', ati boti ati ne awaka", Baoro ati boti ati nematamonaka.
10 Baoro ati yana nematamonaka kita ya he ni ya. "Tiwarimisahi titeme ya", ati nematamonaka. Afa yama ya yaka kabote nematamonaka waha.
11 Me one Baoro ehene me awaha me ati e nemetemoneke ahi, fara me ati ya: "Teoso me toha me awineke, me kakia mati e ni ya, e ka one me awi nima me awi na mati", me ati nemetemoneke.
12 Banabe ino me ha nemetemoneke, fare me ka teoso ino ya. "Seo tohe awaka", me ati nemetemoneke. Baoro ino me ha nemetemoneke. "Emi tohe awaka", me ati nemetemoneke, hihiyara tohahari. Me ka teoso owa inomatamona amaka, Emi, teoso me one me ati kakamina tohahari.
13 Inawa Seo nanarifa tohe sitati beheri ya wehi Baoro ya Banabe me fama me tamine mite bowi kakamakerawematamonaka sitati ka nokobi wani ya. Awa mowe kakama, nematamonaka, awa mowe tamaharo, me atoribonehe. Me one ya tabehimatamonaka, bowi me me waka nabone me ati na mati, me tabasi hirawabonehe, me ta hirawabonehe Baoro ya Banabe me fama me ni ya.

14 Baoro ya Banabe me famaha me ati tamine me mita fara me ka makari me sibi
nikimemetemoneke me yawikima mati. Me bete kawaha me baikani ya me kana ni
towakamemetemoneke. Me ha ni kitemetemoneke.
15 "Himataba te ehene e ribe ahi? Fara te nima ota nineke. Hiyara amosa ota
kamina otake te ni ya, teoso me kanamori te nofamarabone te, hiyararo. Ota ati
ehene Teoso te nofawabone teke, yati tohahari, neme hiri, wami hiri, ma hiri, yama
nafi hiri, nemata.
16 Hibati ya me nafi yama hihiri toharawemeteke, yama me hinofaro, Teoso ati me
nofara mati, fara me ati me nofaha mati. Teoso mera hora karehimataka.
17 Ati watare era kakatomi fawa tere amaka. Ati ehene faha kakete amake. Ehene
awa boni nateha amake, te tefebonehe. Awa boni te kabi ya te yayai te te amake",
Baoro ya Banabe me fama me ati nemetemoneke.
18 Bowi me me waka nabone me ati na "Bowi te waka rawa riyahi, te ta
narawabonehe ota ni ya", me ati na me ati ihi bowi me me waka remetemoneke.
19 Atiokia ka soteo me kamakiemetemoneke, Ikonio ka soteo me ya me taba
mati. Me ati ihi Ristara ka me Baoro me ati me nofarabone me ati nemetemoneke.
Baoro me banemetemoneke yati ibe ya, me hinabowebonaha. Me horo hine me
hekamematamonaka sitati beheri ya. "Ahabe awaka", me ati boti ati nemetemoneke.
20 Sesowi nonofa me moto kawahama me baikani ya home wamisame tokiyoma-
matasematamonaka sitati tohi ka ya. Yama we one ya Baoro ya Banabe me fama me
towakemetemoneke Tebi ya.

Me kamehemetemoneke Atiokia ya.

21 Hiyara amosa me kaminemetemoneke Tebi ka me ni ya. Me tamaha Teoso me
nofawemetemoneke waha. Me wete kanamemetemoneke Ristara ya. Ristara ya me
yana tokana me kakamawahemetemoneke Ikonio ya. Ikonio ya me yana tokatasa
Atiokia ya me kobo kanamatasemetemoneke.
22 Sesowi nonofa me me hiyaremetemoneke. "Sesowi nonofa me te tohawa Teoso
nofi te fawa rabone teke. Sesowi e nofaha yama nawaha e hiri te e amake, e ka one
me ihi. Sesowi nofi e fawa ri ya e tokomakeba e amake Teoso taboro ya", me ati
nemetemoneke.
23 Fara sitati nima Sesowi nonofa me nanarifa mebone me me kakatikemete-
moneke. Hine me nafimiha Teoso me ha nemetemoneke, Sesowi nonofa me me ora na
mati. "Teoso me tekatomiyahi, tiwati me nofaha mati waha", me ati nemetemoneke.
24 Me yana tokana me kakama Bisitia me fiya kanemetemoneke. Bisitia me fiya
kana me kobo kanamemetemoneke Bafiria ya.
25 Besi ya Teoso tamine me kaminemetemoneke, Banabe ya Baoro me fama mati.
Yama totoyabo kawahi ya me towakawahemetemoneke Ataria ya.
26 Me towakemetemoneke waha nafio ya ma ya Atiokia ya. Afa Atiokia ka
memetemone me amake, Baoro ya Banabe me fama me me ora nimete karo, Teoso
mera kakatomebonaha, Sesowi tamine me kaminabone mati. Faya Sesowi tamine
kamini me hawa toha me kobo kanamemetemoneke.
27 Me ati ihi Sesowi nonofa heoniao me hiri nemetemoneke, Baoro me ihi me
kaminibone karo. "Teoso ati ehene bara Teoso ati me nofawake", Baoro me ati
nemetemoneke.
28 Me kakasawi kawahemetemoneke Sesowi nonofa me ni ya.

15

Heoniao me hiri nemetemoneke Serosarei ya.

1 Yama we one ya Soteya ka me kakehemetemoneke, me me kanawanahabone mati,
Sesowi nonofa mati. "Te sowiri ataro te wisi naboneke, Mowisei atimatamona nima.
Te sowiri ataro wisi ni te nofari ya Teoso tera kasomareba amaka".

2 Baoro ya Banabe me famaha me ati me hinofaremetemoneke, me me hora na
mati. Sesowi nonofa me ati ihi Baoro ya Banabe me famaha me ya me one tabaha
me tokomemetemoneke Serosarei ya, me me hiyarabone mati, Sesowi ya tataba mati,
Sesowi nonofa me nanarifa me ya me tabaha mati.
3 Baoro me yana tona me ka yamabone me ta nemetemoneke, Sesowi nonofa mati,
me ka fiasi ka yamabonehe. Me tokoma Fenisia me fiya kanemetemoneke, Samaria
ya famaharo. Sesowi me nofawa me tamine me kaminemetemoneke Sesowi nonofa
me ni ya, bara mati. Afa me tamine me mitaha me nafi yayai nemetemoneke.
4 Baoro ya Banabe me fama me ya me tabaha me kobo tonama Sesowi ya tataba
me me ha nemetemoneke, Sesowi nonofa me nanarifa me ya me tabaha mati, Sesowi
nonofa me nafi me toha na mati. Me ihi me kaminemetemoneke, Teoso ehene ya me
ihi toha mati.
5 Sesowi nonofa me one ati yana nemetemoneke, fariseo me toha mati. "Ota ati
ehene bara me sowiri atari me wisi naboneke waha. Fare Mowisei atimatamona
nima bara me ihi naboneke", me ati nemetemoneke.
6 Sesowi ya tataba Teoso ka me nanarifa me ya me taba heoniao me hiri
nemetemoneke, bara me tamine me kaminabone mati.
7 Me hiyari yabohemetemoneke. Betiro hiyara kaminematamonaka. "Sesowi
nonofa mati, hibati ya Teoso ati ehene hiyara amosa okominamaro ama oke bara
me ni ya, Teoso ati me nofawaibone karo. Afa te watoke. Keye amakere.
8 Teoso Kanamori ta nemari amaka me ni ya, e nima, Teoso me hinofi karo. E ati
boti nafi watote amaka.
9 Fara e nima bara me nineke. Teoso me ati boti soko nemari amaka, mera nofe
kari.
10 Himataba te ati ehene yama me hiri ribe, Mowisei atimatamona nima naro?
Haha yama hiri ni e watotera amake. Teoso te nayawariyahi.
11 Ha e Teoso era kasomate amaka, fare Teoso ati ehene, yahahari. Bara mera
kasoma, nebonaka, fara e nima", ati nematamonaka.
12 Me ati wataremetemoneke, Betiro ati me mita mati. Baoro ya Banabe me fama
me ati me kamitemetemoneke, me ihi me kamina mati, bara me me nakitamaha mati,
Teoso ati ehene.
13 Me hiyari fawa nisehemetemoneke. Tiako hiyarawahematamonaka. "Sesowi
nonofa mati, owati te kamitahi.
14 Hibati ka hiyara Simao kaminareka. Teoso Kanamori kakematamonaka bara me
ni ya, mera kasomebonaha, sawihibonaha me ni ya.
15 Afa hiyara Teoso ati kakamina me kamina nemeteke, afa Betiro hikaminaharo.
Yama hani ati e narake ahi:

16 '"Yama toyabo ya okomatasatehaba ama oke, Tafi ka noti towisawa onihawa-
habone owa. Kitehibonaka owehene kasiro ya fare Tafi kiti nima.
17 Faya owa te siba naba teke, bara me ya te tabaha te, haha bara me ha onaha
mati", Teoso ati nematamonaka, efe Teoso Tafi ka yobe hiri nemata.
18 Hibati ka e ka one afa hiyara me himita hinemete amake',

yama hani ati ke.
19 E ati ehene bara me yawariyahi, Teoso me nofaha mati waha.
20 Me ka yama haniba e ta nahi. E ati e na ahi: 'Haha yamata te kabariyahi, me ta
hinaharo teoso me kanamori ni ya. Te ka yibote ahi ni te ohariaba teke. Bani me
te kabarabone teke, hine ya me namiti me niki hikana mati. Ama te kabarihi, naba
teke', e ati naba eke yama hani ya.
21 Sitati nafi ka Mowisei ati me mitateha me amake. Mowisei ati ka yama hani me
hiyarate me amake sinakoka toro ya, fara sabato nima", Tiako ati nematamonaka.

Yama hani me ta nemetemoneke, soteo me amara me ka yama hanibonehe.

22 Sesowi ya tataba me toha, Sesowi nonofa me nanarifa me toha, Sesowi nonofa me nafi me toha, na me ati ihi me one Baoro ya Banabe me fama me ya me tabamabone me me yosemetemoneke. Sira toha, Yota toha, nematamonaka. Ino owamatamona amaka Basaba. Sesowi nonofa me me nofehemetemoneke, haha mati. Me ati ihi me ka yama hani me towakamemetemoneke Atiokia ya.

23 Yama hani ati e nemetemoneke ahi. "Te winaha te ka yama hanibone amake, Sesowi te nofawa te, Atiokia, Siria, Sirisia ka me te, bara me te tohaha te. Tera ota nofake.

24 Te tamine ota mita otake, ota ka one tera me kanawanaha te, ota ati ehene amara ya me toka mati te taboro ya. Te tamine ota mita otake, haha yama me hikaminaha ihi te yawahamone te.

25 Ota nafi ati ehene me one kasawi naboneke Baoro ya Banabe me fama me ni ya. Baoro ya Banabe me famaha me ota nofake.

26 Me ahabi me nakomekere, e ka Hiti Sesowi Kirisito me narifi karo.

27 Me famaha me ota yoseha otake, Yota ya Sira me fama mati, ota ati me kaminabone mati, fara me ati ya, fara hiyara naharo yama hani karo.

28 Te narabo ota nima nabone ota ati na otake. Yama e na Teoso Kanamori hinofa hike. Yama e na ota nofa otake, te hiri nabonehe:

29 Haha bani me te kabariyahi, me me ta hina mati teoso me kanamori ni ya. Ama te kabariyahi. Bani hine ya me namiti me niki kana me te kabariyahi. Te ka yibote ahi ni te ohariaba teke. Te ehene e ni ya yama amosabanake. Faya amake waha. Sesowi ya tataba me toha, Teoso ka me nanarifa me toha, na me ota amake, Sesowi nonofa me ota, fara te nima", yama hani ati nemetemoneke.

30 Me ati ihi me tokomemetemoneke Atiokia ya. Atiokia ya me kobo tonama heoniao me hiri nemetemoneke me nafi tohaha mati, Sesowi nonofa mati, Baoro me ati ihi. Yama hani me ta nemetemoneke.

31 Yama hani ati me kamina me yayai nemetemoneke.

32 Yota ya Sira me famaha Teoso ati me kamina nemetemoneke me ni ya, me yayai ni forima nibone karo, Teoso ati kakamina me toha mati.

33-34 Me kakasawi kawahemetemoneke me ni ya. Atiokia ka me ati ihi me towakamemetemoneke Serosarei ya, fara me one ni ya, fara me me hiyosibaha me ni ya. "Yama hani ati ota mita ota hamakere", me ati nemetemoneke.

35 Baoro ya Banabe me fama me kasawiemetemoneke Atiokia ya, me me kanawana mati, Sesowi nonofa mati, Sesowi ati me kamina mati, hiyara amosa me kamina mati, me one ya me taba mati.

Baoro ya Banabe me famaha me bete kasehemetemoneke.

36 Yama we one ya Baoro Banabe hiyarematamonaka. "Banabe me e yaka nibeya, e one mati, Sesowi me nofa mati, sitati nafi ka mati, Teoso tamine e kamini ka mati, e one mati. Me e hiyaribeya. Te amosa te awine? e ati nabone eke", ati nematamonaka.

37 "Yowao Mako ya e tabahabone onahara oke", Banabe ati nematamonaka.

38 Baoro hima ni hinofarematamonaka, mera kakosehimatamonaha Bafiria ya, me narifi nofamarahari.

39 Banabe ati Baoro nofarematamonaka. Me tokikimemetemoneke ha ya. Banabe ya Mako me fama me towakemetemoneke Sibiri ya.

40 Baoro Sira ya famebona ati nematamonaka. Sesowi nonofa Teoso me ha nemetemoneke, Baoro ya Sira me famaha Teoso mera kakatomabona karo. Me towakemetemoneke.

41 Me yaka kanemetemoneke, Siria Sirisia famaha ya, me me kanawana mati, Sesowi nonofa mati.

16

Timotio Baoro me ya tabehimatamonaka.

1 Me towakemetemoneke Tebi ya, Ristara famaharo. Timotio me awehemetemoneke, Sesowi nonofa. Timotio mati soteo tohemetemoneke, Teoso ati nonofa tohaharo. Timotio bati soteo toharematamonaka.
2 Sesowi nonofa Ristara ka me toha, Ikonio ka me toha, na Timotio yama amosa hiri temona me ati nemetemoneke.
3 Baoro ya famehibona Baoro hinehimatamonaka. Timotio sowiri ataro wisi nakosebona Baoro ati nematamonaka. Haha tabora ka soteo Timotio bati me watohemetemoneke, soteo toharari.
4 Sitati tamaha me yaka nemetemoneke. Hiyara me kaminemetemoneke, Sesowi ya tataba me ati tamine toha, Teoso ka me nanarifa me ati tamine toha, na mati, me hinofabonehe, Serosarei ka me ati.
5 Sesowi nonofa me totamemetemoneke, fara yama we nima, Teoso nofi mati me tohi karo.

Baoro Masetonia ka me ka owa watari awehimatamonaka.

6 Me tokahabone me ati nemetemoneke Asia ya. Me toki Teoso Kanamori hinofaremetemoneke. Me tokawemetemoneke Firisia toha, Karasia toha, na ya.
7 Me kobo nemetemoneke Misia ya. Me tokahabone me ati nemetemoneke Bitinia ya. Sesowi Kanamori me toki hinofaremetemoneke.
8 Misia me kakariwaha me kobo nemetemoneke Torowati ya.
9 Yama soki ya Baoro yama awehimatamonaka, Teoso hinamoari. Me ka owa awehimatamonaka wahari, Masetonia ka me ka owa. He aate nematamonaka. "Tikamahi Masetonia ya, otara tinarifibeya".
10 Yama wati nawahematamonaka ati boti ya, hiwaharo. "Teoso era yose awaka, hiyara amosa e kaminabone e me ni ya", ati boti ati nematamonaka. Me tokahabone ati nematamonaka Masetonia ya.

Ritia Sesowi ati nofawehemetemoneke, Firibo ya.

11 Torowati ya ota yana tokana ota towaki ohariamaro otake Samotarasia ya. Yama we one ya ota towakamaro otake Neabori ya.
12 Ota tokawamaro otake Firibo ya, sitati nafiha ya, Masetonia ka sitati tohaha ya, Homa ka me ka sitati. Ota sasawi kawahamaro otake Firibo ya.
13 Sabato ya ota tokahamaro otake faha ehebote witi ya, kaya naro sitati kowani ya. "Teoso haha tohe awaka ahi faha witi ya", ota ati namaro otake. Ota nahohamaro otake e ka one ota hiyara ota, kakeharo ota nokosi ya.
14 Ritia Baoro ati kamitamaro amake. Tiatira me ka onemetemone amake, makari mawawa manakone nafiha tata tohaharo, Teoso nofaharo. Teoso ati ehene Baoro ati nofahamaro amake.
15 Baoro me hibofarisamaro amake, Ritia ka yobe ka me toha na mati. "Teoso onofamone te ati ni ya te sawihi oko yobe ya", ati namaro amake. Ati ihi ota sawihamaro ota amake.

Baoro ya Sira me famaha me te nemetemoneke Firibo ka kateya ya.

16 Yama we one ya ota tokomamaro otake Teoso haha ka yama ya. Yama aahi fana kakehani ota kobo namaro otake. Hinamati me ka hiyara watohemetemoneke. Hinamati ati tamine me mitahabone yinero me tata tohehemetemoneke, yama aahi fana ka hiti me ni ya, yinero tamahari.
17 Fara kaki totoha tohahamaro amake, ati kitaharo. "Haha me Teoso nanarifa me amake, Teoso nemehari mata ya", ha ni ati namaro amake. "Tera me hiyarineke, tera te kasomabone te", ati namaro amake.
18 Haha yama hiri ni fara totoha tohahamaro amake.

Baoro yawamise ki nawahame hinamati hiyaremari amaka. "Sesowi Kirisito ati ehene sa tisahaboneke, owati ihi". Hinamati sa hisahamaro amake.
19 Hinaka hiti me yawahamaro amake. "Yinero e wara tonamaraba e amake waha", me ati namaro me amake.
Baoro ya Sira me famaha me me tama nikimamaro me amake.
20 Me me hekamamaro me amake, mekato ya, sowisi me me hiwahabone mati. Sowisi me ni ya me me hekama me me hiyaramaro me amake. "Haha bara yama hiyara me hiri narake e ka one ni ya. Soteo me amake.
21 Yama hiyara e hiri nabone me ati narake. Haha yama hiyara e hiri tera e amake, Homa ka me e tohi karo", me ati namaro me amake.
22 Afa me ati ihi me one Baoro me me nahabihabone me ati namaro me amake, me tamaha mati. Sowisi me ati ihi Baoro me ka makari me sibi namaro me amake, me me sota nabone mati.
23 Me me kosi hinamaro me amake kasiro ya, sowisi me ati ihi. Me kibemaro me amake kateya tori ya. Me ati ihi kateya kakakatoma mera noki kanehimari amaka, me tasi tokaribone karo.
24 Baoro ya Sira me fama mera te nemari amaka kateya baikani ya. Me tame yoko tokanemari amaka awa famariha basa kani ya.
25 Yama soki ka bahi nokorise ya Baoro ya Sira me fama Teoso me ha nemetemoneke. Me ayaka, nemetemoneke Teoso tahi me hiri na mati. Kateya kote one ya me kibeha me ayaki me himitemetemoneke.
26 Afa yama ya wami behe nemetemoneke. Kateya nafi wami behe hikanemetemoneke. Nokobi nafi nahaha kanehemetemoneke. Koheti nafi bete kasarawemetemoneke.
27 Kateya kakakatoma tafihi nokobi awehimatamonaka, howa tokarawaharo. Yimawa soba namise hiwa itehibona ati nematamonaka. "Me tokoma me awineke", ati nematamonaka, me kibeha mati kateya ya.
28 Baoro e kanehimatamonaka, he awati. "Tiwa tinahabihariyahi. Ota nafi kibesa ke ahi", ati nematamonaka.
29 Kateya kakakatoma ati ehene yama me sari kanamemetemoneke. Tokiyomakabote nematamonaka kateya tori ya, Baoro me kibi ka ya. Wawawa kanehimatamonaka. Sonehimatamonaka Baoro ya Sira me fama me nokosi ya.
30 Baoro me ya tabe me tasi namehemetemoneke. "Himata nima oribe, hasi ona owa?" ati nematamonaka.
31 "Sesowi Kirisito ati tinofahi waha. Hasi tinahaba tiwa awine tike. Tika yobe ka me hasi, naba me awineke", me ati nemetemoneke.
32 Baoro ya Sira me fama Teoso tamine me kaminemetemoneke he ni ya. Me hikamina, hinehemetemoneke, fara he ya tataba me ni ya.
33 Yama soki enoki ya kateya kakakatoma Baoro me hihiya ni soko nematamonaka. Kateya kakakatoma me hibofarise, hinaka yobe ka me nafi me me hihibofarisa, hinehemetemoneke.
34 Mera towakamematamonaka fare taboro ya. Me tafebone ta nematamonaka. Yayai nematamonaka. Me nafi yayai narawemetemoneke, fare taboro ka mati, Teoso ati me nofawahi karo.
35 Yama wamini ya sowisi me ati ihi saotato me tokomakehemetemoneke kateya ya. "Me tasi tikanihi", me ati nemetemoneke.
36 Kateya kakakatoma me ati kaminematamonaka Baoro me ni ya. "Sowisi me ati ihi tera tasi okanihabone oke. Te tasi tokanahi, te tokomibeya. Te yawariyahi", ati nematamonaka.
37 Baoro ati yana nematamonaka. "Ota tokomaraba otake. Yama hiyara ota hiri ra otake. Otara me kosi narake, me nafi nokosi ya. Tokometo ota kihake, Homa ka me ka tokometo. Otara me te narake kateya ya. Ota tokomabone me ati na me awineke,

me tamaha otara me awara ota. Hine me kamake ahi, otara me tasi tokanibone mati",
ati nematamonaka.
38 Baoro me ati saotato me kaminemetemoneke sowisi me ni ya. Afa me ati me
mitaha me watohemetemoneke, Homa ka me ka tokometo Baoro me kihahamone
mati.
39 Sowisi me kamakia Baoro me me aate nemetemoneke. Me me tasi hikaniha me
ati ihi me towakamabone me ati nemetemoneke yama bara ya.
40 Kateya ya me tasi tokana me towakamemetemoneke Ritia ni ya. Sesowi nonofa
me me awaha me me yayai nihemetemoneke. Me towakamemetemoneke waha.

17

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Tesaronika ya.

1 Me towakemetemonke. Afibori me fiya kana me towakawaha Aboronia me fiya
katasa me towakawahatasa manakobisa me kobo tokowitemetemoneke Tesaronika
ya. Sinakoka nehimatamonaka Tesaronika ya.
2 Baoro tokarima na tohehimatamonaka sinakoka ya, fara sitati nima. Manakobisa
Tesaronika ka sinakoka ya yobi nematamonaka sabato ya. Tokibe tokatase tokatasa
ne Teoso ati kaminematamonaka me ni ya.
3 Kirisito kaminematamonaka me ni ya. Teoso ka hiyara taiti Baoro kaminemata-
monaka. Kirisito ahabe ya Kirisito kitamatasehiba amaka, Teoso ka yama hani taiti
ati nemetemoneke, Baoro hikaminaharo. "Efe amaka hari, Sesowi Kirisito tohahari",
Baoro ati nematamonaka.
4 Me one Baoro ati me nofaha Sira ya Baoro me famaha me ya me tabawemete-
moneke. Soteo me ya bara me taba me yoro tokanemetemoneke, Baoro me ya me
taba mati, bara Teoso me nofaha mati. Me fanawi sawirawa, nemetemoneke, yinero
kiharawaharo.
5 Soteo Baoro me me kakoemetemoneke, me nafi Baoro me me nofahamone me
ihi. Soteo me me yoro tokaniha me me towakemetemoneke Saso ka yobe ya, me ati
komeha mati, Baoro me me fito tokanihabone mati.
6 Me me hiwasiremetemoneke. Me me wasira Saso yari me watehemetemoneke.
Sesowi nonofa me me wata, nemetemoneke. Me me hekemetemoneke sitati ka hiti
me ni ya. "Afa me amake haro, sitati nafi me tonahiyateha mati. Me kakewaineke e
ka sitati ya", me ha ni ati nemetemoneke.
7 "Saso me amo hikanihanike hinaka yobe ya. Sesa ati me mitaterani me amake.
Makoni towisawa owa nemona me ati narake, Sesowi tohahari".
8 Me ati me mitaha me yawehemetemoneke, me nafi. Me yawa, nemetemoneke,
me ka hiti mati.
9 "Ota ni ya yinero te ta ni ya tera ota sa tosahaba otake", me ka hiti me ati
nemetemoneke, Saso me me hiyara mati.

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Bereya ya.

10 Yama soki ya Sesowi nonofa Baoro me me tokayosewitemetemoneke Bereya ya.
Bereya ya me kobo tokowite me towakiyomemetemoneke sinakoka toro ya.
11 Tesaronika ka me nima me ra Baoro ati kamiti me nofehemetemoneke. Fara
yama we nima Teoso ka yama hani ki ni me nemetemoneke, haha hiyara Baoro
hikamina me wasibone karo.
12 Soteo me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke waha. Bara me toha,
nemetemoneke, me fanawi ya me tabaha mati, yama me kihaha mati.
13 Tesaronika ka soteo Baoro tamine me mitehemetemoneke, Teoso tamine
kaminari Bereya ya. Me kamakiemetemoneke Bereya ya, me me nayawabone mati,
Baoro me kakoabone mati.
14 Sesowi nonofa Baoro me yosehemetemoneke, tokehibonaha ma witi ya. Sira ya
Timotio me fama me tokasawikosehemetemoneke Bereya ya.

15 Me one Baoro me towakemetemoneke Atena ya. Me narabi nima nematamonaka, Timotio ya Sira me fama me me yosemakekabote nabone mati he ni ya. Me hisekosehimatamonaka.

Baoro he ya tataba mera noki nematamonaka Atena ya.

16 Baoro mera noki nematamonaka Atena ya. Baoro yati hiri ni tamaha awe ati boti yama kaminematamonaka.
17 Sinakoka ka soteo mera hihiyara tohehimatamonaka, bara me ya me yoro tokana mati, Teoso me nofaha mati. Fara yama we nima hiyari na tohehimatamonaka, mekato ya me tokaha me ya tabahari.
18 Ebikorio ati kakamina mera hiyarematamonaka. Esitowiko mera hihiyara nematamonaka. "Himata nima hiyara na kaminara? Yama wato yokana tohare awaka", me one ati nemetemoneke. "Bara me ka teoso me ati kamine awaka", me one ati, nemetemoneke, Baoro hiyara amosa kamine karo, Sesowi tamine. Haha yama kamina nematamonaka, e ahaba e wamisamatibone karo.
19 Me hima hiname me hekamematamonaka, fara me hihiyara ya, Erobako tohaha ya. "Aya hiyara tikamina yati na ota miti forima naboneke.
20 Haha hiyara ota mitatera ota amake. Haha hiyara ota watohabone otake", me ati nemetemoneke.
21 Atena ya wiwina bara me kakeha me ya me tabaha hiyara yati kamiti me nofate me amake, hiyara yati kamini me nofa, na mati, bisa.
22 Baoro wehimatamonaka me nokosi ya. Hiyari yana tonehimatamonaka. "Te nafi teoso me te nofatehani te amake.
23 Te ka sitati ya okeha te ka teoso me kanamori owahara oke. Teoso kanamori owahara oke, ati hano e nari ahi: 'Teoso owa taboroba amaka hari, e awaterari', ati hano ati nareka. Efe Teoso amaka, okominehibonaha te ni ya, te nofehi te watorari".
24 "Teoso yama nafi hiri nematamonaka. Yama nafi yoseka neme ya. Yama nafi yose, naka bofe ya. Teoso winatere amaka teboro toro ya, teboro e hiri nari.
25 Teoso ehene e nahosa ke, e hasi naro. Efe ehene amaka, bani me nafi hasi, naro. Era ha tere amaka, e kasomebana, kite kari.
26 E ka owateba hiri nibehimatamonaka, e nafi hinakititebana. Efe ehene hinama amaka, bara me toha na mati. Era hiri ne e taborobone kaminematamonaka. E tamibone ka e amo nibone kamina, e tamamateribone ka e amo nibone kamina, nematamonaka.
27 E siba nebona ati nematamonaka. Yama yabo ya tohatere amaka. Sawika e ni ya.
28 Teoso ehene e nahosa ke. Efe ehene e yaka, nineke, era kakatomahari. Te ka yama hani nabisake, ati e naro ahi: 'Efe biti me e amake', ati naro.
29 Teoso biti me e amake. Makoni yati hiri nimona e ati rabone eke, yati hiri ni e ka owa hiri hinaharo, hiri ni hiwatoaro. Teoso haha yama tohatere amaka, oro toha, barata toha, yati toha, naro".
30 "Yama te watoremete amake baha, makoni Teoso tera kakorehimata amaka. Yama hiyara e hiri te manako e nofamarahabone ati nareka, tabora nafi ka me e.
31 Teoso yama amo nibone hawa tonihemonaka, e nafi ka yama manakone nahabihibonaha, e hiri naro. E ka yama kamine ati fiya torehibonaka. Ati ehene hahi hiwasi yama manakone nahabihibonaka. Makoni hiri hinamemataka, hiyose ka yama e watobone karo, e nafi", ati nematamonaka.
32 E ka owa ahabe wamisame Baoro kamine ati me mita me one haha nemetemoneke, he ati me haha kana mati. Haha me haha ra me ati yana nemetemoneke. "Yama we one ya tiwati ota mitatasahabanake", me ati nemetemoneke.
33 Baoro hiyari fawa ne tokomematamonaka waha.

34 Me one Teoso ati nofawaha Baoro ya me tabawemetemoneke. Me ka owa
Tionisio tohe Sesowi nofawa, nematamonaka, Erobako kari. Me ka fanawiri ohari,
nemetemoneke, Tamari tohaharo. Me one toha, nemetemoneke.

18

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Korito ya.

1 Atena ya yana tone tokawematamonaka Korito ya.
2 Faya soteo me famaha mera wasihimatamonaka fahi, Akira fati ya famahari,
Birisira tohaharo. Akira watehimatamonaka Boto ya. Me watibemetemoneke
Itaria ya. Manakobisa me kakamemetemoneke Karaotio ati ehene, Homa ka me
ka towisawa tohahari. Homa ya soteo me winaha Karaotio mera nabane ka me
kabanabisemetemoneke. Baoro mera aate nematamonaka, me ya tabehibonaha, me
ka yobe ya,
3 me ka yama ahi ni ya hinaka yama ahi ni tabahabonehe. Yobe makari tohe hihiri
me toha, yobe makari tohe hihiri Baoro toha, nematamonaka.
4 Fara sabato nima sinakoka ka mera hiyari nematamonaka. Ati me hinofemata-
monaka, soteo me ya bara me tabaha mati.
5 Sira ya Timotio me famaha Masetonia ya me yana tokana me kakamakeheme-
temoneke Baoro ni ya. Baoro hiyari ohariwahematamonaka, Teoso ati kaminari.
Sesowi Kirisitomona ati nematamonaka, soteo mera hiyarari.
6 Baoro ati me nofara Baoro ati me tohihemetemoneke. Baoro me ati mite ka makari
foto towitimatamonaka. "Teoso tera kakobonaka, fara te ati ehene, owati ihi amararo.
Teoso ati okomina owati te mitakere. Bara me ohawabana oke", ati nematamonaka.
7 Sinakoka ya Baoro tasi tone tokawematamonaka bare ka yobe ya, Tito Yosito
ka yobe ya, sinakoka wari kowani ya warehari. Tito Yosito Teoso nonofamatamona
amaka.
8 Sinakoka kakakatoma Kirisibo tohe Sesowi nofawematamonaka, fare hinaka yobe
ka me ya tabahari. Korito ka me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, me
iibofarisabani mati.
9 Yama soki ya Baoro yama awehimatamonaka wata nima naro. Sesowi Baoro
hiyarematamonaka. "Baoro watorima tinahi. Hiyarakaba tinahi. Tiwati fawa rabone
tike.
10 E famake. Tiwa me nahoraba tiwa awine tike. Owa me nofaha me tamahaba me
amake, haha sitati ka mati", ati nematamonaka.
11 Baoro Korito me ni ya sawi ka ano oharia abariko 6 ne ya mera kanawanehi-
matamonaka Teoso ati ya.
12 Akaya ka kofenato inomatamona amaka, Kario. Korito Akaya ka sitatimetemone
amake. Soteo me nafi Baoro kakoa he me towakemetemoneke Kario ni ya.
13 Me ati yana nemetemoneke. "Yama hiyara ota hiri nabone Baoro ati nareka.
Teoso ati ta ota nofahabone ati nareka, Sesa ati ota nofamarahabone ota", me ati
nemetemoneke.
14 Baoro ati yana nebona ati Kario kahitimatamonaka. "Te ati miti onofa okere.
15 Hahi ati hiyare watare awaka, Sesa kaminari. Te ka owa tohe awaka, hora
hinahari. Ati te mitaho, ha te ta, te kaminebana. Owati watariba, ha owa", ati
nematamonaka.
16 Me tokomabone me hinehemetemoneke.
17 Sositeni sinakoka kakakatoma tohe me watehemetemoneke, me kosi hine-
hibanoho, kofenato ka yobe nokosi ya. Kario mera awe ati yana rematamonaka.

Baoro me kamehemetemoneke Atiokia ya.

18 Baoro sasawi kawahematamonaka mata Korito ka Sesowi nonofa me ni ya. Yana
towahematamonaka. Sekerea ya toke tati sowe nematamonaka, tati kone nahabihari,

yama ta nebonaha Teoso ni ya teboro ya, Serosarei ya. Wete namehibona ati
nematamonaka Siria ya. Akira fati ya fame me ya tabame
19 me kobo namehemetemoneke Efeso ya. Sinakoka ya Baoro tokiyome soteo
me hora hinehimatamonaka, ati me himitari. Birisira ya Akira me fama me teme
tonakosemetemoneke Efeso ya.
20 Baoro sasawi kawahebona Efeso ka me hine hiwa bao nematamonaka.
21 "Okomatasabana oke te ni ya, oko kami Teoso nofe ya", ati nematamonaka.
22 Efeso ya yana tone kame waha tonamematamonaka Sesareya ka ya. Serosarei
ka Sesowi nonofa mera awakosame kamawematamonaka Atiokia ya.

Aboro tokomakehimatamonaka Efeso ya.

23 Sasawima kawahe yana totasematamonaka. Karasia ya toka Firisia ya toka ne
Sesowi nonofa mera kanawanehimatamonaka, me yayai nabone mati.
24 Soteo me ka owa Aboro tohe kobo nakehimatamonaka Efeso ya. Aresatiria me
ka owamatamonaka. Hiyari aamosa tohehimatamonaka. Teoso ka yama hani kamini
wawato tohehimatamonaka.
25 Sesowi ati wawatowa tohehimatamonaka, Sesowi ati nofahari kasiro ya. Mera
kanawani forima nematamonaka Sesowi ati ya. Yowao mera iibofarisematamona
tamine ta wato oohari tohehimatamonaka.
26 Sinakoka ya hiyari kanawanehimatamonaka, watorari. Birisira Akira me fama
ati me himite narabo me nima hinehimatamonaka, me hikanawanebonaha, Teoso ka
hawi ya, wato yokana hihahabonehe.
27 Tokehibona ati nematamonaka Akaya ya. Sesowi nonofa me ka yama hanibone
me rawi nemetemoneke, Aboro me kamina mati, me hinofebonaha. Aboro tokawehi
ehene me yayai nemetemoneke, Sesowi ati me nofaha mati, Teoso ati ehene, yahahari.
28 Sesowi kaminematamonaka soteo me ni ya. Teoso ka yama hani namohimata-
monaka me ni ya, Sesowi kaminaro, Kirisito tohahari. Ati fiya tonehimatamonaka
fari.

19

Aboro tokome nowati ya Baoro kobo tonamakehimatamonaka Efeso ya.

1 Korito ya Aboro toke nowati ya Baoro kakehimatamonaka Efeso ya. Sesowi nonofa
me one kobo nematamonaka.
2 "Hiba Sesowi ati te nofa ni ya Teoso Kanamori kakehita ama te ni ya?" ati
nematamonaka.
"Teoso Kanamori tamine ota mitatere amaka", me ati nemetemoneke.
3 "Himata nima te iibofarisi tehani te amari?" ati nematamonaka.
"Yowao ehenematamona nima ota iibofarisi na otake", me ati nemetemoneke.
4 "Yowao mera iibofarisematamonaka, me ka yama hiyara me nofamara mati.
Yowao ati e nematamonaka ahi: 'Hahi kamakibona ati te nofahaba teke onowati
ya', ati nematamonaka. Efe amaka hari, Sesowi, Yowao hikaminehimata", Baoro ati
ne
5 ati me himite ka me bokawemetemoneke Sesowi ino ya.
6 Baoro yehe kakakibare ya Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya. Me ati
tohawemetemoneke, Teoso ati me hiyara mati,
7 me 12 na mati.
8 Abariko famehi ohari ne ya Baoro yoyobi tohehimatamonaka sinakoka ya. Mera
hihiyara tohehimatamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Wawato toharematamon-
aka.
9 Me one Baoro ati nofaramone me ati nemetemoneke. Fara me one narabi
me nima nemetemoneke, Teoso ka hawi me nofarabone mati. Baoro me ya
tabamarehimatamonaka. Mera towakematamonaka Tirano ka esikora ya, Sesowi
nonofa mati.

10 Fara yama we nima Teoso ati kamini na tohehimatamonaka Tirano ka esikora ya,
faha fowe nafamari. Asia ka me nafi winaha Teoso ati tamine me mitehemetemoneke,
soteo me ya bara me yoro tokana mati.

Inamati Sefa biti mera kasawarihimatamonaka.

11 Teoso ehene Baoro mera nakitamehimatamonaka. Baoro yama watohimatamon-
aka Teoso ehene.
12 Baoro ka makari one me itiha me hekamakia me kokoro hirehemetemoneke haha
me kiya na me mese ya, me kitamabani mati. Me rabika me kitama, nemetemoneke.
13 Soteo me one me rabika me me kasomabisabone me ati nemetemoneke, Sesowi
ino ya. Me ati e nemetemoneke ahi: "Tiwa oyosema okibone Sesowi ino ya, ino Baoro
hitihari", me ati nemetemoneke.
14 Haha me 7 nemetemoneke, Sefa biti me toha mati, Sefa sasetoti me ka hiti owa
tohahari.
15 Hinamati ati yana nematamonaka, Sefa biti mera hiyarari. "Sesowi owa, Baoro
owa, ote ama oke. Hibake me te amari, ha te?" hinamati ati nematamonaka.
16 Me ka owa rabike mera fito kanehimatamonaka. Mera mono ne hasi
nematamonaka, kitahari. Me kana hikawematamonaka. Me tokomemetemoneke,
me kori, me sibi hina mati, me hiyaya kawaha mati.
17 Efeso ka soteo me nafi me tamine me mitehemetemoneke. Bara me himita hine-
hemetemoneke. Me nafi watomisa, "Sesowi ta aamosa re?" me ati nemetemoneke.
18 Me tamaha Sesowi ati me nofawaha me ihi hiyara me kaminemetemoneke.
19 Me one yama nanamo tohaha me ka yama hani me kakamemetemoneke, me
sari hinahabanihi me nafi nokosi ya. Haha yama hani manakone 50 mio moweta
tohehemetemoneke me ati ya, moweta barata tohahari.
20 Teoso ati me nofawemetemoneke kasiro ya.

Me abe mono nemetemoneke Efeso ya.

21 Baoro ati boti e nematamonaka ahi: "Masetonia owakariwa Akaya owakariwa-
make oni ya okomawahabana oke Serosarei ya. Manakobisa Homa yaka onahabana
oke Teoso ati ehene", ati boti ati nematamonaka.
22 Baoro ya tataba mera tokayosewitematamonaka baha, Timotio ya Erasito me
fama mati, Masetonia ya. Sawisa nematamonaka Asia ya.
23 Baoro sawisa ne ya me ati hiyara kakehemetemoneke, Teoso ka hawi me kamina
mati.
24 Me ka owa Temetirio tohe yama hihiri tohehimatamonaka, barata hiri ni. Me ya
tabehi yobe biti me hihiri tohehemetemoneke, Atemisi ka teboro tomene. Yinero me
kikiha tohehemetemoneke, barata hiri ni manakone.
25 Temetirio mera yoro tokaniwame mera hiyarematamonaka, barata hihiri mati.
"Haha yama te awake haro, e ka yama ahi ni, ihi e honi karo.
26 Baoro ati tamine te mita te awineke. Abono te awa, ne awaka. Ati e nemonaka
ahi: Haha yama e hiri na hiri ni teoso tohateremona ati nemonaka. Hiyari ehene e
ka yama hiri ni kaniki me nofamarahaba me amake, me tamaha mati, Efeso ka mati,
Asia ka tabora nafi ka mati.
27 Era nofi me fawa naba me amake, barata hihiri me e, Atemisi ka teboro
hiyaremona me ati ni ya. Atemisi hiyaramone me ati naba me awineke. Atemisi
amosate amake. Asia ka me nafi Atemisi nofate me amake. Me nafi hinofate amake,
teoso tohi karo", ati nematamonaka.
28 Temetirio ati me mitaha me yawamisa me ati kitamisehemetemoneke. "Atemisi
Efeso ka amosate amake haro", me ati nemetemoneke.
29 Haha tabora nafi ka me ati kitamisa me abe hora na me ati itarawemetemoneke.
Me nafi kana nawahi ohariemetemoneke, me nanahori ka ya. Me kana nawaha

Kayo ya Arisitako me fama me me totikosikimehemetemoneke, Baoro me onemonehe, Masetonia ka mati.
30 Baoro tokomakinima ne me one hikayawehimatamonaka, Sesowi nonofa mati.
31 Sitati ka me ka hiti me ati ihi Baoro narabo me nima nemetemoneke, tokomakerebonaha, me hikayawe kari.
32 "Atemisi amosate amake haro", me one ati, me one ha ni hihiya nemetemoneke, yama me watori karo. Yama hiyaremetemoneke, me ka heoniao karo, me one ha narawi karo, yama me hiwatoraha ihi me nafi tohaha mati.
33 Aresatiri hiyarebona soteo me ati nemetemoneke, me nafi ati himitebonaha. Aresatiri mano yana ne mano ta tomisematamonaka, ati me himitebonaha.
34 Hiwa kaminebona ati ne ati me fawa hinihematamonaka, me hiwato kari, soteomona me hine kari. Me ha ni ohariwahemetemoneke, "Atemisi amosate amake haro", me ati na mati. Me ha ni ka bahi famehimatamonaka.
35 Me ka hiti mera hora kasehimatamonaka, me ha ni fawa nisahabone mati. "E ehene me awate me amake, me nafi, Atemisi ka teboro e kakatomaha e, Efeso ka me e, Atemisi amosateharo", ati nematamonaka. "E ehene me awake, neme ka yama sonehemete e kakatomaha e.
36 Te ati fawa kabote nahi. Te abe mono riyahi.
37 Haha me te kakamiya yama boboti me amakere, teboro ka yama. E ka teoso irabori me tonihakere.
38 Me ihi hiyara Temetirio me ihi me awahamone me ati na me ihi me kaminaboneke sowisi me ni ya.
39 Heoniao hiri ni te nofi ya heoniao te hiri nahi, hiyara bara te kaminaba te.
40 Me one era hora kariyahi, e tamine me miti ya, yama hiyara e hiri namone e. Himata nima e ati ribe, era me hora kanaha me ni ya?" ati nematamonaka.
41 Hiyari fawa ne mera toyosemematamonaka, me tokomabone mati.

20

Baoro tokehimatamonaka Masetonia ya Akaya famaha ya.

1 Me ati fawa nisi ya Baoro mera ha nematamonaka, Sesowi nonofa mati, mera hiyarebonaha. "Fara te kiti tohahaba teke", ati nematamonaka. Me narabi nima nematamonaka, tokomebonaha Masetonia ya.
2 Tokomematamonaka Masetonia ya. Me narabi nima tasehimatamonaka, Masetonia ka Sesowi nonofa mati. "Fara te kiti tohahaba teke", ati tasehimatamonaka. Yana totase tokomawahatasematamonaka Keresia ya.
3 Keresia ya sawi ka abariko fame ohari, nematamonaka. Siria ya towakamehibona ati ne soteo me hinabowebona me ati tamine mite wete namehimatamonaka. Masetonia ta ya kariwamebona ati nematamonaka, tokomebonaha Siria ya.
4 Me ya totabamehimatamonaka. Sabatoro toha, Biho biti, Bereya kari. Arisitako toha, Sekoto toha, Tesaronika ka mati. Kayo toha, Tebi kari. Timotio toha, Tikiko toha, Torofimo ya famahari, Asia ka mati.
5 Haha me toki tai tohahamaroke haro Torowati ya, otara me noki towitiabone mati.
6 Bao fehemeto ka ayaka nowati ya Firibo ya ota yana tokana ota yaka kana ota amo ni siko ni ya ota kobo tokanamakiamaro otake fara ota one me ni ya Torowati ya. Ota amo ni 7 namaro otake Torowati ya.

Torowati ka me ka owa ahabe Baoro hinawamisamematamonaka.

7 Tomiko ya ota yoro tokanamaro otake, bao ota kabahabone ota. Yama we one ya Baoro tokomebona mera kanawana nabemarika. Yama soki enoki nowati ya Baoro hiyarasa nemarika.
8 Ota nahoriamaro otake yobe towitaremisehi neme ke yobe towitaremisehi ya. Rabiao tamahamaroke.

9 Yetene Eotiko tohe itarimarika nokobi wanaha ya. Baoro hiyari yabo ka
Eotiko nokobisa awehimataka, amo nisehibanoho. Nokobisa hikehemo waha ne
sonehimarika bofe ya. Me hinakisamake abohi me hitimisamemarika.
10 Baoro kisamake hikarabatarise abohi hitiri hinemarika. "Te yawarima nahi. Yati
nasa ka", ati nemarika.
11 Baoro tokomisamatasehi mera ebe nemarika bao ya. Bao kaba nemarika fare.
Hiyaramatasehimarika, hiyari kawahebanoho. Faya tokomawahemarika.
12 Hahi yetene me towakamahamaroke yati namahari. Me yawi fawa namaroke
fahi.

Baoro tokehimatamonaka Mireto ya.

13 Nafio kawite ya ota tokifiwahama ota towaka ota kobo kanamaro otake Aso ya,
Baoro ota ibehabone ota fare ati ya. Hawi ka ya tokomebona ati nemarika.
14 Aso ya ota kobo ne foye ota towakawahamaro otake Mitireni ya.
15 Ota towakawahatasa ota kobo namaro otake Kiyo ya. Yama we one ya ota
kakariwahamaro otake Samo ya. Yama we one ya ota kobo towititasamaro otake
Mireto ya.
16 Efeso ya Baoro tokamatarebona ati nemarika, sawi yaborebonaha Asia ya.
Babaha nemarika, tokomebonaha, kobo tonamibehibonaha Betekositi ka ayaka
nokosi ya Serosarei ya.

Baoro Efeso ka mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha Mireto ya.

17 Mireto ya Baoro mera ati nemarika Efeso ka Sesowi nonofa me nanarifa mati.
18 Mireto ya me kakeha mera hiyaremarika. "Owehene te awate te amake, e tabaha
e,
19 Teoso e narifa e. Hibati ya okibaha e tataba tohahamaro tera sa osa okere. E
tabasa ke. Owa owakatomatera ama oke. Tera owakatomate ama oke, ha te ta. Soteo
owa me nabowabone me ati na tera sasa tosa oharamaro ama oke.
20 Yama nafi ya tera kakanawana ohahamaro ama oke, te ehene amosabone te. Te
nafi yoro tokana tera ohiyara, te ka yobe nafi ya tera ohiyararawa, na ohahamaro
ama oke.
21 Soteo me ohiyara, bara me ohiyara, na ohahamaro oke. Me nafi yama hiyara
nofamarahabone aati ohahamaro oke, Sesowi e ka Hiti ati me nofawahabone mati.
22 Faya okomibana oke Serosarei ya, Teoso Kanamori ati ehene. Himata nima yama
naba owa ni ya okomi ya Serosarei ya?
23 Fara sitati nima Teoso Kanamori ati e ne amaka ahi: 'Baoro tiwa me wati
kanahaba me amake. Tifoyaba ama tike', ati ne amaka.
24 Owa nofi owaharirabone oke. Haha yama Sesowi hikaminaha owehene
tohahabone oke. Hiyara amosa okominahabana oke, e ni ya amosaro".
25 "Tera owamateraba ama oke waha. Te ni ya e ka towisawa okominate amaka,
Sesowi.
26 Sesowi te nofamara te tosawari ya te tosawarihaba te awineke, fara te ati ehene,
owehene amararo, Teoso ati okomina owa te ni ya. Teoso ati te mitaha te amake,
okominaharo, Teoso ati nafi.
27 Teoso ati hasi neba watamakara.
28 Teoso Kanamori ati ehene Sesowi nonofa me te narifabone teke. Me te kakatoma,
tera te kakatoma, nahi. Ofeya me narifi nima me narifi te nabone teke. Teoso mera
kanikematamonaka fare biti emene ya. Biti ahabematamonaka, mera kasomebonaha.
29 Okoma onowati ya robo me te awahaba teke, ofeya me me yete na mati.
30 Te ka one me me kanawanatehaba me amake yama bara ya, te ya me
tabamarahaba mati, me ya me totabawahamahabone mati.

31 Te ati katamoriyahi. Owa te wati nawahatehaba teke, tera okanawani onofa owa, faha fowe fama ohari na ya tera okanawana owa. Me one owa me wati kanaha tera kanawani fawa oraharo ama oke, te nafi okanawana owa.
32 Tera ta onahabana oke Teoso ni ya, tera kakatomawehibonaha, Teoso amosari. Ati te nofe ya te taminatehaba teke. Tera nakitebonaka. Ati ehene te winatehaba teke taboro ya, he ya te tabaha te. Haha me hinofa me ya te tabahaba teke".
33 "Te ni ya osawia te ka oro onikarihi, te ka barata onikarihi, te ka makari onikarihi, ote ama oke te ni ya.
34 Oko yama ahi ni te awake, ahi onaharo, oko yamabone okanikibone karo, oko one me ka yamabone okanika, obone karo.
35 Owehene te awahabone onaharo ama oke, te ati boti e nibone karo ahi: 'E ka yama ahi ni nafihabone eke, e ka one me e narifa e, me kitara mati', te ati boti ati nabone onaharo ama oke, owehene te awaha te. Sesowi ati te wati nawahabone onaharo ama oke, e naro ahi: 'E ka yamaba me ta ni ya yama aamosa raba te amake. Ha e ta me ka yamabone ta e ta ni ka yama amosate amake kasiro ya', Sesowi ati nematamonaka".
36 Baoro hiyari fawa ne iso yobati ya itarisehimarika, Teoso ha nebonaha. Me ya tabehi Teoso me ha namaroke.
37 Me nafi ohi namaroke fahi. Baoro me hihiwate noko me kokomi hinakimarika.
38 Me ati boti kamoniamaroke, he ati me mitaha mati, mera awamaterebona ati nari. Me ya totabifewamemarika, nafio ite ya.

21

Baoro tokomakehimatamonaka Serosarei ya.

1 Ota towaka me ota kakosahamaroke. Ota towaki ohariamaro otake Kosi ya. Yama we one ya Hoti ya ota towaka manakobisa Batara ya ota towakamaro otake.
2 Faya nafio ota wasihamaro otake tokehibona me hinahari Fenisia ya. Ota kibewa ota towakamaro otake.
3 Sibiri ota awahamaro otake yasoka ka ya. Ota fiya kana ota kobo namaro otake Siria ka sitati Tiro tohaha ya. Nafio honene me yabaha
4 Sesowi nonofa me ota siba na me ota wasihamaroke. Ota amo ni 7 namaro otake. Baoro tokomebona tokomarebona me ati namaroke Serosarei ya, Teoso Kanamori ati ehene.
5 Ota amo nibone ahabi ya ota tokomamaro otake. Me ya ota tabami me ma namakiamaroke sitati ka yama bari kani yowi ya, me ka yiboterawaha, me ka mateherawaha, na mati. Ota iso yobati ya ota nahorisa Teoso ota ha namaro otake.
6 "Ota tokomake", ota ati na ota kibi ya me tokomabisamaroke.
7 Tiro ya ota yana tokana ota tokomabisamaro otake Toremaita ya. Sesowi nonofa me ota wasiha me ya ota tabimaroke yama we oharia ya.
8 Yama wamini ya ota towakawahamaro otake Sesareya ya. Firibi ka yobe ya ota kobo namaro otake, efe hiyara amosa kakamina tohahari, Sesowi nonofa me nanarifa me 7 na me ka owa tohahari. Ota tabawaimaroke.
9 Bite 4 narawamaroke, hinita toharawaharo, Teoso ati kakaminarawaha.
10 Yama we one ya Serosarei ka soteo kobo nakehimarika, Teoso ati kakamina, Akabo tohahari.
11 Ota ni ya kake Baoro tosi matone sota tonehimarika. Yehe kini kawaha teme rabo kini kawaha, nemarika, Baoro tosi matone ya. Ati yana nemarika. "Teoso Kanamori ati e nareka ahi: 'E ka owa haha mato kihehi soteo me wete hinehiba amaka Serosarei ya, me ta hinehibana bara me ni ya'", ati nemarika.
12 Ati ota mite ka Baoro ota aate namaro otake, Sesareya ka me ya ota tabaha ota, tokomarebonaha Serosarei ya.

13 Baoro ati yana nemarika. "Himataba te ohi na owa te nayawineri? Hine owa me wete ke Serosarei ya. Hine ohaba, oke. Sesowi ati okominahamone owa me nabowahabone me ati na me awineke".
14 Ota ati miti nofare ota ati fawa kanamaro otake. "Hine tohake, Teoso hinofaro", ota ati namaro otake.
15 Ota yana tona yama we one ya ota tokomamaro otake Serosarei ya.
16 Sesareya ka me one ya ota totabamamaro otake. Otara me towakama otara me tosewitehamaroke Manaso ka yobe ya, Manaso ya ota tabahabone ota. Sibiri kamatamona amaka, Manaso. Hibati ka Sesowi nonofamatamona amaka.

Baoro Tiako mera hiyarematamonaka.

17 Serosarei ya ota kobo tonama Sesowi nonofa me yayai namaroke, otara me awaha mati.
18 Yama we one ya Baoro ya ota tabaha ota tokahamaro otake Tiako ni ya. Ota ka hiti me nafi kakehamaroke.
19 Baoro mera hiyaremarika, Teoso yama hiri hinahamone kaminari, Teoso ati kakamina tohe karo bara me ni ya.
20 Baoro ati me mitaha me Teoso me kahiyarahamaroke.

Baoro me aate namaroke fahi. "Baoro soteo me tama me tiwa tike waha, Sesowi ati me nofawaha mati. Fare Mowisei ati namatama me nafi ihi nineke.
21 Titamine me mitahamoneke, haha soteo bara me tabori ya me winateha me tikanawanamone tiwa, Mowisei ati me nofamarahabone tinahamone tiwa. Titamine me mitahamoneke, me ka matehe sowiri atari kote me wisi rabone tinahamone tiwa.
22 Himata nima tiribe waha, titamine me miti ya, tikama tiwa ahi?
23 Tiwehene e nabana tike, fara ota ati nima. Haha me fama me fama na me nake ahi, Teoso ka yamabone me ta nabone me ati na mati.
24 Me ha tinamahi, tera te soko nibeya, te amosabone te Teoso ni ya. Me ka yama manakone tinahabihiyahi, me tati kone sosowe manakone. Tiwehene me awi ya me ati e naba me amake ahi: 'Keye amake. Baoro Mowisei ati nofate amaka. Mowisei ati e nofahabone ati ne awaka', me ati naba me amake.
25 Hibati ya yama hani ota ta namaro otake bara me ka yama hanibonehe, bara Sesowi nonofa mati, ati e naro ahi: Bani me me kabarabone me narabi ota nima namaroke, haha bani me one me me ta namone mati teoso me one ni ya. Ama me kabarihi, bani me namiti niki kanaha me me kabarihi, nabone ota ati namaro otake. Me ka yibote ahi ni me naharirawa, nabone ota ati, namaro otake", me ati namaroke.
26 Faya yama we one ya Baoro mera ati nemarika, me 4 na mati, hine me natami-nahabone mati, me amosabone mati Teoso ni ya. Hine me nataminehemetemoneke, Baoro ya me tabaha mati. Yama we one ya Baoro tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya, me amo nibone kaminebonaha, Teoso ni ya bani me me ta nabone me amo ni.

Baoro me nabowabone me ati nemetemoneke teboro wari ka yama ya.

27 Me amo ni 7 na ahabinima ni ya Asia ka soteo me hiwehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Me one narabi me nima nemetemoneke, Baoro me nofarabone mati, me hiwatebanoho.
28 "Otara te kasomahi. Efe amaka hari. Yama nafi ka bara mera hihiyara amaka, era me nofarabone ati ne kari, Mowisei ati me nofarihi, teboro me nofarihi, nabone mati. Teoso ka teboro wari ka yama tonahiyaka, mera kakiari ahi, bara mati", me ha ni ati nemetemoneke.
29 Baoro ya Torofimo me famaha me yaka kana me me awehemeteke sitati ya makoni me atimeteke. Torofimo Efeso kamari amaka. Efe Baoro hekiyomemona me ati boti ati nemeteke.

30 Serosarei ka me nafi ati komeha me kana ni kakehemetemoneke. Baoro me wata me tasi hikanematamonaka teboro noko borone ya. Teboro noko borone me bari kawahamemetemoneke.
31 Baoro me nabowabone me ati nemetemoneke.
Homa ka saotato mera yoyose ni ya me me hikaminehemetemoneke, me ati komehamone mati, Serosarei ka me nafimonehe.
32 Saotato me ya kabitao me tabaha mera ha ne me kana ni tokomakehemetemoneke. Baoro me katoma saotato mera yoyose me ya tabehi me kamakia me me awaha Baoro me sa tosehemetemoneke.
33 Saotato mera yoyose tokomakehimatamonaka Baoro ni ya. Ati ehene saotato Baoro me yati tonehemetemoneke koheti kafama ya. "Hibake amara?" ati nematamonaka, me naokosa mera aate nari. "Himata ebe neno amara?" ati, nematamonaka.
34 Owa ha ni hihiya, owa ha ni hihiya, owa ha ni hihiya, ne me ha kanikima nemetemoneke. Saotato mera yoyose Baoro ka yama watohinare ati ehene saotato Baoro me towakamehemetemoneke fara me tabori ya.
35 Saotato me ka kikisama mate ya me kobo tonama me one katoma hiri nemetemoneke. Me one katoma hiri na me ihi Baoro me tama nemetemoneke, me yaka hikanari.
36 Me ati kitaha me yotohemetemoneke me nowati ya, "E nabowehibonaka", me ati na mati.

Baoro soteo mera hiyarematamonaka, saotato me ka yobe ya.

37 Saotato me tabori ya me hekiyomame saotato mera yoyose aate nematamonaka. "Tiwa aate obana?" Baoro ati nematamonaka.
"Keresia ka me ati tiwatone ti?" saotato mera yoyose ati nematamonaka.
38 "Efemona ama tirini, Esito me ka owa, 4000 me makiti tohaha mera hima nemonaha, he ya me tabahabone mati yama honara ya, me ihi itihabone mati?" ati nematamonaka.
39 "Soteo ama oke. Sitati Taso kabisa ama oke, Sirisia karo. Taso sitati webote amake. Tiwati amosi ya me ohiyarahabone onahara oke", Baoro ati nematamonaka.
40 Ati amosematamonaka. Baoro kikisama ya warehi mano ta tomisematamonaka. Me nafi ati fawa kanemetemoneke. Soteo me ati ya mera hiyarematamonaka.

22

1 "Okaniso me toha, okobi me toha na owati te mitahi. Yama hiyara hiri okere", ati nematamonaka.
2 Fara me ati ya hiyare ati me himite ka me ati fawa nisi yokana tohehemetemoneke.
3 "Soteo ama oke. Owatemete ama oke Taso ya, Sirisia karo. Oyanamaro ama oke ahi Serosarei ya. Kamarieo owa kanawanehimari ama oke, Mowisei ka yama hani ya. Teoso ka yama hani onofa oke kasiro ya, fara te nima.
4 Me nonofiba oharamaro ama oke, haha hawi me nofaha mati. Me wewete ohahamaro ama oke, me te ona mati kateya ya, me makiti ya me fanawi tabaha mati.
5 Keye amakere. Sasetoti ehebote e ka hiti me ya tabe owa me awateha owa me watoke. Me te aate nahi, owa me watoha mati. Yama hani me ta namaro me amake, owakabonehe soteo me ni ya, Tamasiko ka mati, me wete ni owakamahabone ati naro, Sesowi nonofa mati, Tamasiko ka mati, me me hikatomahabone mati Serosarei ya".
6 "Tamasiko ya oka Tamasiko yabori ya yaka owitia yama oye owahamaro ama oke bai nokorise ya, oye kitaharo, owa moto kanaharo, kisaharo neme ya.
7 Osahamaro ama oke. Osaha e ka owa ati omitamaro ama oke. 'Saoro, Saoro, himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya?' ati nemarika".
8 "'Hibake ama tiri?' onahamaro oke".

"'Sesowi Nasare ka ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni ya', ati nemarika.
9 Ota one me ya otabi ka yama oye me awaha ati ta me himitarehimona me hinehimarika".
10 "'Himata hiri oribe waha?' onahamaro oke".
"'Tiwamisamahi. Tikamibeya Tamasiko ya. Tiwa me hiyaraba me amake fahi, yama hiri tinahaba me kamina mati', ati nemarika".
11 "Yama owamarahamaro ama oke, yama oye ihi, wehe kitaharo. Me ya otabi ka omano me tama na owa me towakamamaroke Tamasiko ya".
12 "E ka owa Anania tohe sawihimataka Tamasiko ya, fare Mowisei ati nafi nima ehene na tohahari. Tamasiko ka soteo me nafi ehene nonofa hihehimatamonaka.
13 Kake warehimarika obeheri ya. 'Niso Saoro, tinoko awamahi', ati nemarika. Faya owehimarika.
14 'E ka iti me ka Teoso ati timitawahaba ama tike. Ati ehene he nanarifa amose tiwahaba ama tike. Tiwa ha neba amaka Teoso ati ehene.
15 Haha yama tiwaha tikaminahaba ama tike, ati ehene.
16 Himata nima tiribe waha? Tiwarimisahi, ha tibaya. Tibofarisahi, tika yama hiyara soko nibeya', ati nemarika".
17 "Wete onamamaro oke Serosarei ya. Teboro wari ka yama ya Teoso ha ona Sesowi owahamaro oke wata nima yama na ya.
18 'Yana tonakabote tinahi, tikamibeya. Serosarei ka tiwati miti me nofaraba me amake, owa tikamina tiwa', ati nemarika".
19 "'Sesowi owehene me awate me amake, me siba owahare owa, tiwa nonofa mati, sinakoka nafi ya, me te onahabone owa kateya ya, me me kosi hinahabone mati.
20 Owa me awaharo me amake aya Esitefo me nabowa me ya otaba owa, Esitefo tiwa kaminari. Me ihi onofaro ama oke. Me ka makari owakatoma onaharo ama oke', onahamaro ama oke".
21 "'Yana. Owati ihi tikahabone tike bara yama yabo ka me ni ya', ati nemarika", Baoro ati nematamonaka.
22 He ati me kamita he ati kamiti me nofamarehemetemoneke. Faya me ati yana kanehemetemoneke. "Te nabowaho. Sawi ota nofamakara waha", me ati nemetemoneke.
23 Me ha ni kitaha me ka makari me sota nemetemoneke. Wami me were kanehemetemoneke neme ya. Saotato mera yoyose ati ehene me hekamehimatamonaka fara me ka yobe ya.
24 Saotato mera yoyose me hora hine me ati kasiro ka saotato mera yosehimatamonaka, Baoro me kosi nabone mati, yama kaminebonaha, hiri hinahamonehe, yama hiyararo.
25 Me wete hinehimatamonaka, me kosi hinehibonaha. Baoro beheri ya kabitao wehi ra aate nematamonaka. "Homa ka me ka tokometo okiha oke. Yama hiyara hiri onahamone sowisi ati neba ati watarareka. Yama e na hiyara awineke, owa te kosi ni ya", ati nematamonaka.
26 Kabitao Baoro ati mitehi tokome saotato mera yoyose hiyarematamonaka, Baoro ati kaminari. "Haha yama me hiri hinahabone tinaha hiyara awineke. Hahi Homa ka tokometo kihehimona ati nareka", ati nematamonaka.
27 Saotato mera yoyose kamehimatamonaka, Baoro aate nebonaha. "Tiwa tikaminahi owa ni ya. Homa ka me ka tokometo tikihini?" ati nematamonaka.
"Ee, okiha oke", Baoro ati nematamonaka.
28 "Homa ka me ka tokometo okanika manakone nafihamaro amake", saotato mera yoyose ati nematamonaka.
"Oko tokometobone okanikaramaro amake. Hine ya me ta hinehemeteke owati ya", Baoro ati nematamonaka.

29 Saotato mera yoyose Baoro ati mite tokomematamonaka, watomisahari, ati ehene Baoro me wete ni karo, Baoro Homa ka me ka tokometo kihano karo. Haha he me kosi nabone me hinaha, afa me tokoma, nemetemoneke.

Baoro soteo me ka hiti mera hiyarematamonaka.

30 Saotato mera yoyose soteo me ati mitehibona ati nematamonaka, Baoro me kamina mati, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati na mati. "Baoro himata ebe neno me kakoneriya?" ati boti ati nemata awaka. Yama we one ya saotato mera yoyose ati ehene me yoro tokanemetemoneke, sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me tabaha mati, me nafi, Baoro me kaminabone mati, Saotato mera yoyose ni ya. Baoro ka koheti katise ati ehene Baoro warematamonaka me nokosi ya.

23

1 Baoro mera kakatomehimatamonaka. "E ka one mati, owehene amosi fara tohineke Teoso ni ya", ati nematamonaka.

2 Sasetoti ehebote Anania tohehi ati ehene me ka owa Baoro inohoti tao kanehimatamonaka, warehari Baoro beheri ya.

3 "Teoso tiwa tao kanehibonaka. Yama babari kana nima tine tike, tita sasawa na ya keteharo. Mowisei ati onofarahamone tinaha Mowisei ati tinofa tikere, ha tiwa ta. Makoni tiwati ihi owa me tao kineke", Baoro ati nematamonaka.

4 Me ati yana nemetemoneke me nahoria mati Baoro beheri ya. "Sasetoti ehebote irabori tinihine ti, Teoso hikatikahari?" me ati nemetemoneke.

5 "Sasetoti eheboteno owatoramako amaka. Hibati ka yama hani ati e te amake ahi:

'Te ka towisawa irabori te tonihariyahi',

ati te amake", Baoro ati nematamonaka.

6 Manakobisa Baoro ati boti e nematamonaka ahi: "Me one satoseo me toha, fariseo me toha, na me awineke, me yoro tokana mati", ati boti ati nematamonaka. Ati yana nematamonaka. "Fariseo ama oke ha owa. Fariseo biti ama oke. E ahaba Teoso ati ehene e wamisamatasabone oni ka owa me nabowabone me ati narake", ati nematamonaka.

7 Ati me himitawahe ka me abe hora ni yana kanehemetemoneke, me abe kobo kana mati, fariseo me ya satoseo me tabaha mati. Me ati me mitaha me abe ebe kanaha me tokomakikimemetemoneke.

8 Teoso era nawamisamarehibona satoseo me ati te me amake. Teoso nanarifa me watarihi, e kanamori watarihi, namone me ati teha me amake, satoseo mati. Haha yama nafi okominaha natehamone fariseo me ta me ati te me amake.

9 Faya me ha ni kitamisehemetemoneke, me abe hora na mati. Fariseo me ka Mowisei ati kakamina me one ati yana nemetemoneke kita ya. "Hahi yama hiyara hiri re awaka hari. Teoso nanarifa owa ati mitare? E kanamori one ati mitare?" me ati nemetemoneke.

10 Me abe hora ni kitawemetemoneke. Saotato mera yoyose ati ehene saotato Baoro me totimakehemetemoneke, me baikani ya. "Me kote hikaneba amaka", ati boti ati nemata awaka. Ati ehene me hekamehimatamonaka saotato me tabori ya.

11 Yama soki ya Sesowi wehimatamonaka Baoro beheri ya. "Watorima tinahi. Owa tikaminate ama tike Serosarei ya. Owa tikamina, titehaba ama tike Homa ya Teoso ati ehene", Sesowi ati nematamonaka.

Soteo Baoro me wati kanehemetemoneke.

12 Yama we kamaki ya soteo me abe hiyara me ati e nemetemoneke ahi: "E tafarihi, faha e fawarihi, naba e amake, Baoro e nabowari ya. Keye amakere", me ati nemetemoneke.

13 40 me toha me atimetemoneke.

14 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me ni ya me tokehemete-
moneke. "Ota tafaraba ota amake, Baoro ota nabowari karo.
15 Saotato mera yoyose te aate nahi, te ni ya Baoro kakamebana. Baoro te aate ni
forima nebona te ati naba teke, saotato mera yoyose te aate na te. Yabokire ya ota
nabowehibanaka", me ati nemetemoneke.
16 Baoro hinakasima biti me ati tamine mitehimatamonaka. Saotato me tabori ya
toke me ati kaminematamonaka Baoro ni ya.
17 Baoro saotato me ka hiti ha nematamonaka. "Hahi yetene tekahi saotato mera
yoyose ni ya, ati himitebana, me ati kaminebana he ni ya", ati nematamonaka.
18 Faya hekematamonaka saotato mera yoyose ni ya. "Hahi Baoro foyehi ati ehene
yetene owakakine oke, ati timitebonaha", ati nematamonaka.
19 Mano wara hine hekamehimatamonaka me fami ohariabone mati. "Himata nima
tiwati nabani tiwa owa ni ya?" ati nematamonaka.
20 "Soteo me ati ihi Baoro tekamaminahabone tike me ka hiti me ni ya, me ati
namoneke. Aate ni forima hinehibona me ati nabone me ati namoneke.
21 Haha yama hiri tirahabone tike, hiri tinahabone me hinahanihi. 40 me tohaha
me noki hinehimonaka. Me ati e namoneke ahi: 'E tafarihi, faha e fawarihi, naba
e amake, Baoro e nabowari ya', me ati namoneke. Me hawa toamoneke hibati ya,
tiwati me noki na mati", ati nematamonaka.
22 Saotato mera yoyose yetene toyosemematamonaka, tokomebonaha. "Haha yama
tikamina tikaminariyahi me ni ya", ati nematamonaka.

Saotato mera yoyose Baoro toyosemehimatamonaka kofenato Ferikisi ni ya.

23 Faya saotato me ka hiti me famaha mera ha nematamonaka. "Saotato me 200
na me te yoro tokaniwamahi, me te towakamaba mati Sesareya ya. Kafaro ka 70 me
toha, wabise me kiha 200 me toha, naboneke. Te hawa toabone teke yama soki ka 9
ora tohe ya.
24 Kafaro me te yoro tokaniwama nahi, Baoro te towakibeya kofenato Ferikisi ni
ya. Baoro ahabarayaho", ati nematamonaka.
25 Saotato mera yoyose yama hani rawi nematamonaka. Yama hani ati e
nemetemoneke ahi:
26 "Karaotio Risia ama oke. Kofenato Ferikisi tika yama hanibone amake. Tiwa
onofa oke. Titaminate ama tike.
27 Hahi soteo me hiwateno amaka, me hinabowebonaha. Saotato me ya otaba ota
tonakamaki amaka, ota kasomebonaha, Homa ka me ka tokometo kihehimona tamine
omite kari.
28 Faya owakame amaka me ka hiti me ni ya, me ati omitabone owa, yama
owatoabone owa, 'Himataba me hinofare awaraya', owati boti ati na owa.
29 Me ka yama hani ati nofaremona me hine amaka. Makoni me hinofarehino
amaka. Yama hiyara hiri reno awaka. Ahabarehibanaka. Foyarihi, nebanaka kateya
ya.
30 Me hinabowehibona me hinehimonaka. Makoni me heka hika tiwa ni ya owati
ihi. Ehene hiyaremona me hinehino eheneno me kaminabone onahara oke tiwa ni
ya", ati nematamonaka yama hani ya.
31 Fare saotato mera yoyose ati nima saotato me ihi nemetemoneke, Baoro me
towaka naba mati Atibatiri ya.
32 Yama we one ya saotato me kamemetemoneke fara me tabori ya. Haha kafaro
ka me ta Baoro me towakemetemoneke.
33 Sesareya ya me kobo towitia yama hani me ta nemetemoneke kofenato ni ya.
Baoro tosawikosematamonaka fahi kofenato ni ya.
34 Baoro aate nematamonaka fahi. "Himata tabora ya tiwatemete ama tiri?" ati
nematamonaka.

"Sirisia ya owatemete ama oke", Baoro ati nematamonaka.
35 "Haha tiwa me nofaramone me ati namone me kamaki ya tiwati omitabana oke", ati nematamonaka.
Ati ehene Baoro sawimatamonaka Eroti ka yobe ya, saotato me ya tabahari, me hekatomebonaha, fawa rebonaha.

24

Soteo Baoro me hora kanehemetemoneke Ferikisi nokosi ya.

1 Yama we 5 na nowati ya sasetoti ehebote Anania tohe me ka hiti me one ya tabe me kakemetemoneke. Yama hani wawato Tetoro tohe toha, nematamonaka. Kofenato ni ya me ati yana nemetemoneke. Baoro yama hiyara hiri nemona me ati nemetemoneke.
2 Tetoro me ha hine hiyari yana tonematamonaka. Baoro kamine ati hiyarematamonaka, yama hiyara hiri nemonaha. "Ferikisi tiwehene amosake, yama mowa ni fawa tiniha tiwa ota taboro ya. Ota nafi amosawahake tiwehene, yama nafi tiwato karo.
3 Me nafi ni ya tiwa ota kamina otake, titaminaha tiwa ota ni ya.
4 Ota ati tikamitamatahi, titamina tiwa. Owati yaborabone oke.
5 Hahi ehene hiyakara hari kasiro ya. Ati ehene soteo me abe mono nofa me amake yama nafi ka mati. Nasare ka me ka towisawa amaka.
6-7 Ota wate amaka, teboro wari ka yama tonahiyarebonaha.
8 Aate tine ya yama fara ota kamina kamineba amaka", ati nematamonaka.
9 Soteo me ati yana, nemetemoneke fahi, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati, na mati. Haha yama Tetoro hikaminaha keye amaramone me ati nemetemoneke.

Baoro Ferikisi hiyarematamonaka.

10 Kofenato tati nene nematamonaka, Baoro ati yana nabona karo. Faya Baoro hiyari yana tonehimatamonaka. "Yama owato oke. Hibati ya titamine omitate ama oke, ota nafi ka sowisi tiha tiwa. Yayai oke, owa okominahabone owa tiwa ni ya.
11 Yama we 12 na ya okahara oke Serosarei ya, Teoso ka yamabone ta onahabone owa teboro ya. Keye amakere. Keyemone me aate tinahi, me hikaminibeya. Keye amakere.
12 Teboro wari ka yama ya owa me awaha me amake, me ohiyarara owa. 'Te abe mono nahi', orahara oke fahi, me abe mono naba me oyose owa. Owati watarara oke. Sinakoka ya owati e naba yana rihi, Serosarei ka yama nafi ya owati e naba yana rara oke.
13 Haha yama hiyara hiri onahamone me ati na owa me awahaba me watakere.
14 Keye me hiri rarake, me ka hawi nima ota ka hawi ramone me ati na mati. Haha hawi hiyaramone me hina amake haro, ota ka hawi. Ota ka Teoso fare ota ka iti me ka Teosomatamona amaka. Mowisei ka yama hani ota nofa, Teoso ati kakamina me ka yama hani ota nofa, nineke.
15 Fara me nima ota nineke, Teoso ota noki na ota, e nafi nakitamatehibana, me ihi amosa me ya me ihi hiyara me kataba mati.
16 Makoni owa owakatomine oke, yama hiyara hiri orabone owa".
17 "Hibati ya okateha ama oke sitati one ya yama yabo ya. Okomara oke. Yinero owakake onahara oke, ota ka one me ka yinerobonaha. Teoso ka banibona ta, onahara oke.
18 Owa soko onahara oke, otaminahabone owa Teoso ni ya. Faya owa me wasihara oke teboro wari ka yama ya. Me tamaha me ohiyararara oke. Ota ati komehara otake.
19 Asia ka soteo owa me kaminamehene me amake. Yama hiyara hiri onahamone me ati narake.

20 Asia ka soteo me kakeri ya, haha hine owa me kaminaboneke, yama hiyara hiri onahamone me ati na mati. Hine me hiri hinahabone onaharake me hiri hinaharo, soteo me ka hiti me ni ya, osawia owa me nokosi ya.
21 Hine ya owati e nara oke me ni ya. 'E ahaba Teoso ati ehene e wamisamatasabone oni ka owa me nabowabone me ati narake', onahara oke".
22 Ferikisi mera toyosemehimatamonaka, me tokomabone mati. Ferikisi Teoso ka hawi wato yokana tohehimatamonaka. "Saotato mera yoyose Risia kake ya tera hiyari forima onahabana oke", ati nematamonaka.
23 Ati ehene saotato me ka hiti Baoro kakatomehimatamonaka. Narabo nima hinehimatamonaka. Baoro me wete rabone ati nematamonaka. Hine me hinarifehibona hinehimatamonaka, fara me one.

Ferikisi fati ya me famaha mera Baoro hiyarematamonaka.

24 Yama we one ya Ferikisi fati Torosia tohaha ya fame me kakiemetemoneke. Torosia soteometemone amake. Ferikisi Baoro ati nematamonaka, Kirisito Sesowi kamine ati me himitebonaha. Sesowi ati e nofahabone Baoro ati nematamonaka.
25 Yama amosa e hiri nabone Baoro ati nematamonaka, yama hiyara e hiri namarabone ati nari. "Teoso e nafi ehene manakone nahabitehiba amaka, haha yama e hiri na e", Baoro ati nematamonaka.
Ferikisi Baoro ati mite watomisehimatamonaka. "Tikamamatahi. Yama we one ya yama ahi naba okihari ya tiwa onahabana oke, tikamatasahaba tiwa", ati nematamonaka.
26 Ati ehene Baoro kakake tohehimatamonaka, me hiyarabone mati. "Baoro owa kakaweba awaka yinero ya, tasi onihaba karo", ati boti ati nemata awaka.
27 Faha fowe famaha nowati ya Bosio Fesito kofenato tohawehimatamonaka. Ferikisi kofenato tohamarehimatamonaka. Ferikisi tokomabona ya Baoro tasi tonihebona ati ne Baoro tasi tonihi nofamarematamonaka, soteo me hinofabona karo.

25

Sesa ni ya Baoro tokehibona ati nematamonaka.

1 Fesito kofenato tohawematamonaka, Sesareya kari. Yama we terei na ahabi ya tokehimatamonaka Serosarei ya.
2 Soteo me nafi ka hiti mati, sasetoti me ka hiti mati, me na me hihiyarehimatamonaka, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati na mati.
3 Me aate hinehimatamonaka, Baoro toyosemebonaha, tokomebonaha Serosarei ya, me abe hiyari hawa toani mati, Baoro me nabowabone mati hawi ya.
4 "Baoro foyahareka kateya ya Sesareya ya", Fesito ati nematamonaka. Tokomakabote nebona ati nematamonaka fahi.
5 "Hine te ka hiti me ya otabamahabone onahara oke. Yama hiyara hiri nemona te ati ne te kaminebanaka fahi", ati nematamonaka.
6 Me ya tataba kawahe tokomematamonaka Sesareya ya. Kobo toname yama we one ya ati ehene Baoro me kakamemetemoneke, yama hiyara hiri ne hiwatobona hinahari.
7 Baoro kame soteo Serosarei ka me kakebisaha me hikarafematamonaka. "Baoro yama hiyara hihiri amaka', me ati nemetemoneke. Me ka owa Baoro ehene awehiba wataremtamonaka, me hinamobana kofenato ni ya.
8 Faya Baoro ati yana nematamonaka. "Yama hiyara hiri onahaba wawatabiti kere. Mowisei ka yama hani ati onofa oke. Teboro onahiya okere. Sesa onofa", oke, ati nematamonaka.
9 Fesito soteo me hinofebona ati nematamonaka. "Baoro toki tinofini Serosarei ya, tiwati omitaba owa fahi, me ya titaba tiwa?" ati nematamonaka.

10 "Owa tiwato tike yama hiyara hiri ora owa soteo me ni ya. Aya owa aate tina owa okominara oke hibati ya, Sesa ka tihi karo. Era e kaminate amake Sesa ka me ni ya. Bara me ni ya era e kaminatera amake.
11 Yama hiyara hiri oni ya ohabene ama oke. Yama hiyara hiri okere. Keye me hiri nineke. Owa ta tirahabone tike me ni ya. Owa okominahabana oke Sesa ni ya", ati nematamonaka.
12 Fesito he nanarifa mera hiyarematamonaka. Faya ati yana nematamonaka Baoro ni ya. "Baoro Sesa ni ya tiwa tikaminahabone tinahara tike. Fara tiwati ya Sesa ni ya tikahabana tike", ati nematamonaka.

Akiriba fati ya me famaha mera Baoro hiyarematamonaka.

13 Abariko owa ya towisawa Akiriba ya Berenisi famaha me kobo kanakiemetemoneke Sesareya ya, Fesito me yaka na mati.
14 Me amo ni tamehemetemoneke, me kasawia mati fahi. Fesito Baoro kaminematamonaka me ni ya. "Ferikisi hekanakose foyaka hari.
15 Aya oki ya ahi Serosarei ya sasetoti me ka hiti mati, soteo me nafi ka hiti mati, me na owa me hiyarara oke, Baoro onabowahabone owa.
16 Owati e nara oke ahi. 'Homa ka me ota toha ota ehene e teha ota amake ahi: Hahi yama hiyara hiri nemona me hine ota nabowatera ota amake mata. Ota yosehibonaka hiwa kaminebonaha me nokosi ya', onahara oke.
17 Faya me ya otabamahara oke ahi. Yama we one ya owati ihi Baoro me kakamarake hibati ya, ati omitebonaha.
18 Faya me ati yana narake. Owati boti e nara oke ahi: 'Baoro ka yama hiyara me kaminaba me awineke', owati boti ati nara oke.
19 E awakere. Yama hiyara hiri re awaka. Me ka Teoso ati nofaremona me hinahareka. Sesowi ahabe me kaminarake. Manakobisa Sesowi yati nemona Baoro ati nareka.
20 Owati e naba owatorahara oke ha owa. Aate one tokomebonaha Serosarei ya, hiwa kaminebonaha fahi.
21 Baoro hiwa kaminebona ati nareka Sesa ni ya. Owati ihi foyaka kateya kari. Oyosebonaka Sesa ni ya", ati nematamonaka.
22 "Fe yokana ati omitebona onahareka ha owa", Akiriba ati nematamonaka.
"Ati timitaminebanaka", Fesito ati nematamonaka.
23 Yama we one ya Akiriba Berenisi me fama me kasawiemetemoneke me tamaha me boti ya. Saotato me toha, me ka hiti me toha, Sesareya ka me hona me toha, na me ya me tabaha me tokiyomehemetemoneke yobe ebote ya. Fesito ati ehene Baoro me kakamemetemoneke.
24 Fesito ati yana nematamonaka fahi. "Towisawa Akiriba tiwe awa waha? Te nafi awe awa, ahabi tabiyo soteo me hiwi hinofari, me nafi? Serosarei ya owa me hiyaribaha manakobisa owa me aate tasineke ahi.
25 Ha owa ahabi tabiyo owa okara. Sesa ati himitebona ati ne amaka. Fare ati ya oyosebonaka Sesa ni ya.
26 E awakere. Yama hani rawi onahaba atiba owato okere mata, e ka towisawa ka yama hanibana. Makoni onamo oka tiwa ni ya towisawa Akiriba. Onamo, ona oka ha te ni ya. Te aate ne ya te ati omitabone oke, yama owato ya yama hani rawi onahabone owa. Yama e na siba rabanake ahi.
27 Oyoseba ya yama hani rawi onahabana oke, kasawiabana, ehenemona me hikamina tamine", ati nematamonaka.

26

1 Akiriba Baoro aate nematamonaka. "Baoro tiwati yana nahi", ati nematamonaka.
Baoro mano yana ne ati yana nematamonaka, hiwa kaminari.

2 "Towisawa Akiriba yayai oke, owa okomina owa tiwa ni ya, yama hiyara hiri onahamone soteo me ati na owa.
3 Soteo me tiwato tike ha tiwa. Owati timitabone one oke.
4 Soteo owa me awahamaro me amake, onafira owa, oyana owa otaboro toha, Serosarei toha, na ya. Me nafi owa awate me amake.
5 Owa me watoke, fariseo oha owa. Me aate tini ya owa me kaminabanake, owa kamini me nofi ya, fariseo oha owa, owehene amosa owa. Fariseo yama hiyara me hiri tera me amake.
6 Owa me nofarineke, owati e na owa ahi, era kakasoma kamakimona ona owa, era kakasoma Teoso hikaminehimata hibati ya.
7 Ota ka one me ate 12 na Teoso me haha tohineke, yama nafi nima, yama soki, yama wehe na ya, era kakasomabona kakebona karo. Towisawa efe ehene soteo owa me nofarineke.
8 Himataba Teoso era nakitamateremona te ati tehani te amari?"
9 "Sesowi Nasare ka okakoamaro ama oke kasiro ya.
10 Serosarei ka me nanakibi ohahamaro ama oke kateya ya, hinaka mati, sasetoti me ka hiti me ati ihi. Me nahabi aamosa tohahamaro me amake owa ni ya.
11 Sinakoka nafi ya okiyoma me me katomabone aati ohahamaro ama oke. Me hohora ohahamaro ama oke, Sesowi me nofamarahabone mati. Me kako okiti ka me totonaka ohahamaro ama oke sitati one ka mati".
12 Sasetoti me ka hiti me ati ihi Tamasiko ya okawaha, onahamaro ama oke, me ka yama hani owaka owa.
13 Towisawa, hawi ya ota yaka na bai nokorise ya yama oye owahamaro ama oke, neme ya kisaharo, otara moto kanaharo, oye sawi kitaharo mata ya. Bahi wehene kikita rama ka.
14 Ota nafi foro namaro otake wami ya. E ka owa ati omitamaro oke, owa hiyarari, ota ati ya. 'Saoro Saoro himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya? Yama hiyakere faro. Awa tati boni inoha e taro towititera amake', ati nemari amaka".
15 "'Hibake ama tiri?' onahamaro oke".
"'Sesowi ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni ya', ota ka Hiti ati nemari amaka.
16 'Tiwamisamahi. Okehara oke, tiwa ha onahabone owa, owa tinarifahabone tiwa. Haha yama tiwaha tikaminahabone tike. Yama one onamo, onahabone oke, tikaminahabonehe.
17 Tiwa oyosebana oke bara me ni ya. Tiwa owakatomabone oke, tiwa me nabowarabone tiwa.
18 Me noki awawaboneke. Yama soki me nofamaraboneke. Yama wehe me nofawaboneke. Inamati ati me mitamaraboneke waha. Teoso me ihi wati nawa-hamarebonaka, me ihi hiyararo. Owa me nofawaboneke waha. Me owakatomabone oke waha', ati nemari amaka".
19 "Towisawa Akiriba Sesowi yama hikaminahamaro ya owehene tohineke.
20 Me nafi hihiyara ama oke, yama hiyara me hiri namarabone mati, me narabi nima ona Teoso ati me mitahabone mati, yama amosa me hiri nabone mati. Soteo Tamasiko ka me narabi nima, Serosarei ka me narabi nima, Soteya ka me nafi narabi nima, ote ama oke. Soteo me amara me narabi okomina, ote ama oke.
21 Makoni soteo owa me watahamaro ama oke teboro wari ka yama ya, owa me nabowabone mati".
22 "Hibati ka Teoso ati kakamina yama me hikaminehemete nima yama na okominate ama oke, afa yama Mowisei hikaminehemete toha naro. Owatibone Teoso kanawanate amaka. Yama me watoha me ka yamabone okomina, haha yama me wawato raba na me ka yamabone okomina, ote ama oke.
23 Teoso ati kakamina Kirisito ahabatehibona me kaminemetemoneke. Kirisito wamisamatehibona me kamina nemetemoneke, wamisami tai toahari. Hinaka me

toha, bara me toha, na me ni ya yama wehe kaminatehibona me hinehimatamonaka", ati nematamonaka.
24 Baoro hiwa kamine ehene Fesito ati kitehimatamonaka. "Baoro tirabikine ti? Tirabikine tike, yama hani ki ni ihi", ati nematamonaka.
25 "Kofenato Fesito orabika okere. Keye hiri okere. Yama amosa okominine oke.
26 Yama nafi okominine oke towisawa ni ya, haha yama nafi watohari. Haha yama nafi tamine mitate awaka. Me nafi hiwa hike.
27 Towisawa Akiriba hibati ka Teoso ati kakamina memete me ati tinofini? Tiwa owato oke, haha me ati tinofa tiwa", Baoro ati nematamonaka.
28 Akiriba Baoro hiyarematamonaka. "Sesowi ati onofabone tine ti hibayata ya?" ati nematamonaka.
29 "Te nafi owati kamita fara owa nima te nabone one oke. Hibayata tohi ya toha, yama totoyabo ni ya tohi ya toha, naboneke. Te e rabone teke ahi owa nima, omatoa owa", Baoro ati nematamonaka.
30 Towisawa yana ne ehene me nahomisemetemoneke bisa, kofenato, Berenisi, me one, me na mati.
31 Me tokomemetemoneke. "Hahi yama hiyara hiri kara hari. Foyarena amaka. Ahabarehina amaka", me ati nemetemoneke.
32 Akiriba Fesito hiyarematamonaka. "Sesa ni ya tokomakehibona ati re ya tasi tonehina amaka", ati nematamonaka.

27

Baoro tokomakehimatamonaka Homa ya.

1 "Te towakaba teke Itaria ya", me ati namaroke. Saotato me ka hiti owa Sorio tohe Baoro towakamehibona me hinehimarika Itaria ya. Hinaka saotato Sesa ka saotato me tohahamaroke.
2 Atamitiria ka fa kabine ya ota kibehamaro otake, hahi nafio tokehibona ya Asia ka sitati tamaha ya. Ota towakamaro otake, Arisitako ota taba ota, Tesaronika kari.
3 Yama we one ya ota kobo towitiamaro otake Sito ya.
Sorio yahehimatamonaka Baoro ni ya. Makoni ati ehene Baoro tokomisemarika sitati ya mera yaka nebonaha, he nonofa mati, he me kasomabone mati.
4 Sito ya ota yana tokana ota towakamaro otake ma baikani ya. Boni otara wasiha ihi ota waha tokanamaro otake, Sibiri beheri ya, boni watari ka ya.
5 Ma baikani ya ota towaka Sirisia ota fiya kana Bafiria ota fiya kana, na ota kobo namaro otake Mira ya, Risia ka sitati ya.
6 Saotato me ka hiti nafio wasihimatamonaka, nafio tokomebonaha Itaria ya, Aresatiria ka nafio. Faya ota tokibiwahawitiamaro otake fahi ati ehene.
7 Ota yayaka tokasi na ota amo ni tamaha ota kobo namaro otake Kinito yabori ya. Ota yai tokanabone boni ihi ota waha tokanamaro otake. Ota towakabasawahawitiamaro otake Kereta kowani ka ya Samona yabori ya.
8 Kereta beheri ya ota totowakabasawaha tosi namaro otake. Raseya yabori ka Fa Kabine Amosa ya ota kobo kanahamaro otake.
9 Ota amo ni tamahamaro otake, ota yaka kanaha ota. E yaka kani ka yama fiya kanahamaro amake. Faha fowe ka yama tohinima namaro amake ayata ya, era e nanafimi ka ayaka amo ni fiya toni karo.
Baoro ati yana nemarika me ni ya.
10 "Yama owatowaha oke waha, e yaka kani ka yama hiyararo. Nafio honene fawawa neba amaka. Me ahaba naba me amake".
11 Nafio kakakatoma Baoro ati kamiti nofaremarika. Nafio ka me ka hiti ati ta nofa, nafio hiti ati nofa, nemarika.

12 Haha fa kabine hiyara awineke fa fowe karo. Me fiya kariwamaroke, me one ati
ihi, me kobo nibote nabone me ati na mati Fenisi ya, faha fowe me noki nabone mati
Fenisi ya. Fenisi ka fa kabine tohahamaroke bahi totoka ka ya.

Me ka nafio ahabematamonaka.

13 Haha boni kaki bere nakosa siba ramone me ati namaroke, kikita rama naro.
Akora me itiha me towakabasawahamaroke Kereta yabori ya.
14 Hiba me totowaka na me nokosi ka ya boni kitaha kakemaroke wami tohi ka ya,
bahi kakamaki beheri owa ka ya.
15 Boni ihi nafio yaka ni watomaremarika, boni ma hikanari. "Hine nafio tokaka
boni hekari", ota ati namaro otake.
16 Wami bite Kaota tohaha iti yabori ya ota yaka tokowitehamaro otake. Nafio ka
kanawa ota horori namisamaro otake kita ya.
17 Kanawa me yabaha nafio enoki ya mato me fito namaroke. Nafio tihi torehibona
me ati boti ati nemete me awineke, Siti ka faha kowira ya. Makoni nafio ka makari
me kanakisamamaroke. Boni nafio towakamaroke.
18 Boni nafio were namaroke. Yama we one ya nafio honene me were kifemaroke.
19 Yama we one ya nafio ka makari me were nife, namaroke. Boni hiyaramaro
amake.
20 Yama noki yawari ihi bahi ota awamarihi, amowa me ota awamarihi, namaro
ota amake. Ota ahababone ota ati boti ati namaro otake.
21 Tafi ota nofaramaro otake. Baoro warehimarika me baikani ya. "Owati te
kasawariha te amake. Kereta ya e sawimati ya yama amosene amake. E sawimati ya
e hasi nene e amake. Yama ahabarehene amake, nafio honene.
22 Hibayata ka owati te mitaha te watomariyahi. Nafio ahabeba amaka. Ha e ta e
hasi naba e amake, e nafi.
23 Haha yama soki ya Teoso nanarifa sawihareka obeheri ya. Hahi Teoso oko Hiti
amaka. Oko nanarifa amaka.
24 Teoso nanarifa ati e nareka ahi: 'Baoro kokoriri tirahabone tike. Tiwahabone
tike Sesa nokosi ya. Teoso mera kasomeba amaka, me ya titabi ka mati, yahe karo',
ati nareka.
25 Te yayai nahi fahi. Keye amakere haro. Teoso nanarifa ati nima e naba e amake.
26 E ka nafio ta tihi tonehiba amaka fa kowira ya yama ate iti yabori ya", Baoro ati
nemarika.
27 Yama we 14 na ya boni otara towaka, otara wete kanama, namaro otake ma
Atiriatiko ya. Yama soki enoki ya wami iti yabokirahamone nafio aahi me ati boti ati
nemeteke.
28 Faha kowi me tomi kana faha kowi tome 20 baraso tohahamone me ati namaroke.
Ota totowaka kawaha faha kowi me tomi katasamaroke. Kowi tome 15 baraso
tohahamone me hinamaroke.
29 Yati mese ya nafio kobo rebona me ati boti ati na akora 4 na me were nife-
hamaroke nafio mete ka ya. Yama we kamakikabote nabone me hifo kanahamaroke.
30 Nafio aahi kanawa me were tofemamaroke, akora me were nifehabone me ati
na mati nafio tati ya. Me one me keyehabone me ati nemeteke, me tokahabone mati.
31 Saotato me ya nafio aahi me ka hiti tabehi mera Baoro hiyaremarika. "Me
kibemari ya te ahababa te amake".
32 Faya saotato kanawa mati me ti kasahamaroke fahi, bokahabanihi, tokisabanihi.
33 Yama warisinima ni ya Baoro mera hiyaremarika, me tafahabone mati. "Yama
we 14 na ya yama te noki na teke, te tafara te.
34 Te tafahi, te ahabariyahi. Te ka owa tati kone fafawabiti rebonaka", ati nemarika.
35 Hiyari fawa ne bao itihimarika. Faya Teoso ha nemarika, me nafi nokosi ya.
"Teoso faya amake", ati nemarika. Faya beheri hitibase hikabemarika fahi.
36 Me nafi yayai namaroke, me tafaha mati.

37 276 ota tohahamaro otake, nafio ka me ota.
38 Me akara tiriko me were kifehamaroke, nafio kikimisama raba nabona kari.

Me nafi hasi nemetemoneke.

39 Yama seweha nisi ya wami ota awahamaro otake, me hiwateranihi. Faha waha towitia ota awahamaro otake. Faha waha towitiaha ka baraya ya nafio tihi tonehibona me ati namaroke.
40 Makoni akora me were nifehamaroke hine ya. Nafio nananakowahama mati me ti kasahamaroke. Faya nafio ka makari me tokanakimisamamaroke. Nafio me tonakamaroke baraya ya.
41 Faha kowira ya ota towakani ota kahamamaro otake. Nafio tati homehi mete baka kani yana tonehimarika, faha rike ihi.
42 Saotato me me nahabihabone me ati namaroke, me kibeteha mati kateya ya, me toki ya me fawawa rabone mati.
43 Saotato me ka hiti mera hora nemarika, Baoro kayawari. Haha tao ni me watoha me tokibahabone ati nemarika. Haha tao ni me watora me tafori kawahamaroke awa baki tafoha ya.
44 Me one so kife narawamaroke yama taforawaha ya. Ota nafi hasi namaro otake, ota tokomisa ota wami ya.

28

Me sawihemetemoneke Maota ya.

1 Fara me ota nafi tohanawi namaro otake. Me ati e namaroke ahi ota ni ya, wami ini me kamina mati, Maota tohaharo.
2 Bara me yahahamaroke ota ni ya. Yifo me afo na otara me ha namaroke, ota siri toa ota, faha kaki nafi karo.
3 Baoro yifo iso ne yifo yokehimarika. Yama hiwe ihi maka tasi tona Baoro yehe wai na winahamaroke.
4 He yehe ya maka winaha awati me abe hiyaramaroke, bara mati. "Hahi era nanabowa amare hari? Ma ya ahabarehi Teoso hinofamare ka ahabawaheba amaka", me ati namaroke.
5 Yifo noki ya maka wisa towiti kiya karehimarika.
6 Ahabeba ama nakani me hina, mano fowehiba ama nakani me hina, hinehimataka. Me hekatoma hinahatehimarika. Sokoko ni wataremarika. Me ati tohawamamaroke. "Teoso amare?" me ati nawahamaroke waha.
7 Ota naho yabori ya towisawa ka yobe warehimataka, Maota ka towisawa, Bobirio toahari. Ati ehene ota amo ni fama ohari namaro otake hinaka yobe ya.
8 Bobirio bati iyo kowewe kome awehino kaforimarika fahi, yama kome awahari. Faya Baoro hinake ora hine kitamemarika, yehe kakibarehari he ni ya.
9 Haha yama kome me kihabisa me kakeha mera nakitama nemarika.
10 Me yayai na ota ka yama hinitabone me ta namaroke. Ota yana tona ota tefebone me ta namaroke, ota kakaba tosi nabonehe hawi ya.

Me tokomakehemetemoneke waha, Homa ya.

11 Fa fowe ota noki namaro otake Maota ya. Abariko famehi oharimaki ya ota yana tokanamaro otake nafio owa ya, Aresatiria ka nafio. Teoso me fami kawatemetemone me ini nahamaroke hahi nafio ya.
12 Sirakosa ya ota kobo na ota amo ni fama ohari namaro otake fahi.
13 Ota yana tokatasa ota kobo namaro otake Resio ya. Ota yana tokatasa ota towaki ka yama we oharia boni otara wasihamaro otake fahi. Ota kobo towitiwahamaro otake waha Boteori ya.

14 Faya Sesowi nonofa me ota wasiha otara me ha namaroke, yama we 7 na ya ota
sawihabone ota me tabori ya. Ota kobo nawahamaro otake Homa ya waha.
15 Homa ka Sesowi nonofa ota tamine me mitahani me kakehani otara me
kobo kanahamaroke tabora Abio ya. Faya ota totoka kawahatasa otara me kobo
tasahamaroke, me one, Terei Tabena yama ini tohaha ya. Baoro mera awehi, "Teoso
faya amake", ati nemarika, yayai nari.

Baoro sawihimatamonaka Homa ya.

16 Ota tokahamaro otake Homa ya waha. Saotato me ka hiti ati ehene Baoro
tosawikosemarika, saotato he kakatomehibona ya tofamakosari.
17 Yama we terei na ahaba nowati ya Baoro soteo me ka hiti mera ati nemarika,
Homa ka mati. Me kakeha mera hiyaremarika. "E ka one me onofate ama oke. E ka
iti me atimetemone onofa, ote ama oke. Serosarei ya owa me wataha owa me ta naro
ama oke Homa ka me ni ya.
18 Homa ka me ati ihi owa okominaharo oke fara me ni ya, owati me mita owa
me tasi tonihabone me ati nabani mati. Owehene hiyara wataramone me ati naroke.
Ohabarahabone me ati naroke.
19 Soteo me ati hiyara me ihi owa okominahabone onaharo oke Sesa ni ya. E ka
one me ka yama hiyaraba okominahaba okerara oke.
20 Tera onahara oke, tera owahabone owa, tera ohiyarahabone owa. Owa me wete
namaro ama oke, ihayeo me kakasomabona kakehimona ona owa, efe era kakasoma
e ka one me nonoki hihahari", ati nemarika.
21 Faya me ati yana namaroke fahi. "Yama hani tiwa kaminaba kaketera amake ota
ni ya, Soteya me ka yama hani, e ka one mati. Titamine me kakirihi, teha ama tike
ota ni ya, tiwehene hiyaramone tiwa.
22 Hine ya tiwati ota mitibeya, ha ota. Sesowi nonofa me ota awate ota amake. Me
me hikakotehamone me me hite me amake, yama nafi ka mati", me ati namaroke.
23 Yama we one ya ati me himitebona me hinehimarika. Yama we one ya me
tamaha me kakehamaroke he ni ya. Faya mera hiyaremarika fahi. Teoso ka towisawa
kakehimona kaminemarika. Sesowi me nofawahabone me narabi nima nemarika.
Mowisei Sesowi kaminematamona Baoro ati nemarika. Hibati ka Teoso ati kakamina
me ati toha nemetemone ati nemarika. Hiyari bosa ne hiyari kakayomehimarika.
24 Me one ati hinofawahemarika. Me one ati hinofarihi, hinehimarika.
25 Me abe hora na me tokomamaroke. Baoro ati yana nemarika. "Hibati ka Teoso
ati kakamina Isaiya tohe ati fiya torehimata awaka te ka iti mera hiyarari. Teoso
Kanamori ati ehene ati e nemataka ahi:

26 'Te ka one me ni ya tiki ya tiwati e nabone tike ahi: "Yama te mitaha te watoraba
te amake. Yama te awaha te watorihi, naba te awineke.
27 Te ati boti yama watorihi, te narabo naha yama miti yokana te toharihi, te
noko amo kana nineke. Te noko yama awi ya te narabo yama mita, te ati boti yama
wato ni ya te ehene hiyara te nofamarehene te amake. Te ehene hiyara te nofamari
ya tera okasomehene ama oke"',

Isaiya ati nematamonaka.
28-29 Owati te kamitahi ha owa. Soteo me amara Teoso mera kasomebona ati nareka.
Ati me hikamitehibonaka, fa me ta mati", Baoro ati nemarika.
30 Baoro hine ya winamatehibona yobe wini manakonebona ta nemarika. Wine ka
faha fowe famahamaroke.
31 Haha me kakeha mera hihiyara tohehimarika. Teoso ka towisawa kakehimona
tamine kakamina tohehimarika, mera kanawanahari Sesowi tamine ya. Hiyare ati
kokoma na toharemarika. Me hohora kasa hiharemarika, hiyari fawa nebana.

Homa
Baoro ka yama hanimetemone amake, Homa ka me kabonehe.

Hiyara amosa Baoro kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, Kirisito Sesowi nanarifa ama oke. Teoso owa ha nemari ama oke, hinaka yoyosebona owa. Owa yosehimari amaka, hiyara amosa okominabone owa.
2-3 Hibati ka hinaka yama hani ya he ati kakamina afa hiyara amosa me kaminemetemoneke, Teoso biti yosetehibona ati nari, e nima ne watatehibonaha, Tafi ka notitebonaha,
4 efe Sesowi Kirisito, e ka Hiti. Teoso hinamomatamonaka biti tohahari, kitahari, fare Teoso nima nari kanamori ya, yati namahari.
5 Teoso yahehimari amaka owa ni ya, Kirisito owa kasome karo. Owa ha nemari amaka, Kirisito ka yoyose ohahabone owa, tabora nafi ka me yoro tokana Teoso ati me nofibone karo, ati nima me ihi nabone mati, me ihi me awi ya Kirisito amosemona me nafi ati nibone karo.
6 Tera ha, nemari amaka, Sesowi Kirisito ka mebone me te.
7 Te ka yama hanibone amake, te nafi, Homa ka me te, Teoso ka me te tohaha te, tera nofahari, tera ha nari. E ka abi Teoso yahehibonaka te ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari. Tera me kakatomahaboneke.

"Faya amake", ati nematamonaka Teoso ni ya, mera wati nawahari.

8 Owati yana kani e naboneke ahi: "Oko Teoso faya amake", one oke, Sesowi Kirisito ino otiha owa. "Teoso faya amake", one oke, te nafi okomina owa. Tabora nafi ka tera me kaminake, Teoso ati nofi te nafihamone te.
9-10 Fara yama nima tera ha kani one oke Teoso ni ya. Fara Teoso aate ni ohine oke, okawahabone owa te ni ya, Teoso hinofi ya. Keye amakere. Teoso owati kamitaka, onarifahari oko kanamori ya, hiyara amosa okomina owa, biti tamine.
11 Tera awinima oke kasiro ya, tera narifinima ona owa, te kitibone karo Teoso Kanamori ehene.
12 E abe yayai nihabone eke, Teoso ati e nofaha e.
13 Ota one mati, okomabone oni ka yama amo ni fiya kani tamawake waha te ni ya, yama owa kasawariha owa. Keye amakere. Tera narifinima oke, haha me narifi nima, tabora nafi ka mati, te wahihabone te.
14 Teoso ati okominebona ati nareka yama hani me watoha me ni ya. Ati okomina onehibona ati nareka, yama hani me watora me ni ya, me wini yaboha mati.
15 Makoni hiyara amosa okomina onahabone onahara oke te ni ya, Homa ka me te.

Teoso ati kitate amaka.

16 Obo bayike, hiyara amosa okominahaba owa. Teoso ati kitate amaka. Teoso ati me nofaha mera Teoso kasomebonaka, soteo me toha, soteo me amara me toha, me na mati.
17 Teoso ati yati kamine hiwa namohimatamonaka, ehene amosari. Ati e nofehibona ati nareka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha Teoso ati me nofaha me sawihaboneke Teoso ni ya, Teoso ka me Teoso mera tonihari",

ati te amake.

Me ihi hiyarineke.

18 Teoso e watoke, winahari neme ya, me ihi hiyara me nafi kakoari. Yama hiyara
hiri ni me fawa ra Teoso yokana wato era me nofakere.
19 Teoso hiwa namote amaka me ni ya. Teoso wato me nofehemenehe Teoso me
watohene me amake.
20 Teoso yama nafi hiri nematamona amaka. Yama Teoso hiri hina me awaha Teoso
nehimona me watohene me amake, Teoso kiti fawa terari. "Teoso owato okere", me
ati na keye me hiri nineke.
21 Teoso me watokene Teoso amosemona me ati rihi, "Teoso faya amake", me ati
rihi nineke. Makoni yama wati nawahi yokana me toharineke, me ati boti sokiha
mati, Teoso ka yama me watora mati.
22 Yama me watohamone me ati na yama me watokere.
23 Teoso ahabatere me nofatera me amake. Teoso amose me nofara yama kanamori
ta me nofate me amake, e ahabateha e kanamori toha, neme ka bani me kanamori
toha, wami ka bani me kanamori toha, towisi me kanamori toha, na mati.
24 Makoni Teoso mera hiyaramakara. Ati yana namare ka me ka yibote amarawara
me ahi narawineke, yama hiyara me nofaha mati me ati boti ya. Me aboni tohiyake
Teoso ni ya.
25 Teoso ati me nofara keye ta miti me nofineke. Teoso yama hiri nemata me
nofarineke. Teoso me nofara yama Teoso hiri hinaha ta me nofineke, afa yama
Teosomona me ati na mati. Efe Teoso amosemona me ati ni fara tohatehaboneke,
me nafi. Ame.
26 Teoso me nofara Teoso ati watamare ka me ihi hiyara nafiwaineke waha,
me kokoma niba watara mati. Me fanawi me makiti nofamara me fanawi ta
nofarawineke.
27 Me makiti me fanawi nofamara yama hiyara ya me abe hiri karawineke, fara me
abe nofarawa mati. Makoni Teoso me ihi hiyara manakone nahabika.
28 Teoso wati nawahi me nofamari ka Teoso ati watamare ka me ati boti tohiyi
kitamisineke waha, yama hiyara me hiri nibone karo.
29 Yama hiyara yoro tokana me hiri nineke. Yinero me nofake kasiro ya. Me one
ka yama nima me ka yama nabone me ati, nineke. Me one me nahabineke. Me one
me me mono, nineke. Me one me me keyeha nineke. Me one me me kako nineke.
Hiyara me kamina nawahare, nineke.
30 Me one hiyaramone me ati, ke. Teoso me nofarihi nineke. Me ati hamake me
one ni ya. Fara hine me kamini nofake, hine me kahiyara mati. Yama hiyarabone
me wati kanake, me hiri hinahabonehe. Me ka abi me ati me nofarineke.
31 Yama wati nawahi me watokere. Yama me hiri hinahabone me hinaha me hiri
kere. Me one me nofakere. Me yahakere.
32 Teoso ati me watoke, me ihi e na mera nahabihibona ati nari. Teoso ati e ne ati
amose me watoke. Teoso ati me watokene yama hiyara hiri ni me fawa kere. Me one
ihi e na ahi me ihi amosamone me ati, nineke.

2

Yama hiyara manakone Teoso nahabika.

1 Tiwati e na tiwa awine tike ahi tika owa ni ya: "Tiwehene hiyakere", tina tiwa
awine tike. Yama hiyara hiri tibisa tike fara tiwa. Fara yama hiyara tika owa hiri
hinahamone tina hiri tibisa tike. Yama hiyara hiri tinamone tine tike fara tiwa, tika
owa tikamina tiwa.
2 Teoso ehene amose e watoke, afa yama hiyara me hiri hina manakone nahabihari.
3 Tika owa ehene hiyaremona tina fainama te ehene kafamineke. Hasi tinahabone
tini? Teoso tika yama hiyara manakone nahabirebona tini?

4 Teoso yahehi tiwa kakokabote remona tine ti? Teoso yahe ka tika yama hiyara tinofamarabone ati nareka. Afa yama tiwatorini?
5 Tika yama hiyara sa tosi tinofara tiwa awine tike. Makoni Teoso amo ni kobo ne ya tiwa kakotehiba amaka mata ya. Afa yama amo ni ya yama manakone nahabihibonaka, e hiri naro. Yama kamine ati fiya tonehiba watarebonaka.
6 Me ihi hiyara manakone nahabitehiba amaka. Me ihi amosa manakone ya mera kakawa, tehiba amaka.
7 Me one yama amosa hiri ni me fawa ra me ihi amosamone Teoso ati nebona me ati nineke. Fara me tohaha me tohatehabone me ati nineke. Fara me tohaha me tohatehaboneke, Teoso ati ehene.
8 Me one ta fara yama me hinofa me hiri na Teoso yama hinofa amara me hiri nineke, yama hiyara me hiri na mati. Teoso mera kako kitehibonaka.
9 Yama hiyara me hiri na me kokoriri tehaboneke, yama nawaha me hiri na mati, me nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
10 Yama amosa me hiri na me ta me ihi amosamone Teoso ati nebonaka. Teoso mera kakatomehibonaka, soteo me toha, soteo me amara me toha me na mati.
11 Fara hinama me tohineke Teoso ni ya, me nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha me na mati.
12 Mowisei ka yama hani me kihara me ihi hiyara me ahabatehaboneke. Soteo Mowisei ka yama hani me kihakene me ihi hiyara manakone Teoso nahabitehibonaka, me ka yama hiyara Mowisei ka yama hani hikamini karo.
13 Hine ya Mowisei ka yama hani ati me kamita Teoso ka me amakere. Mowisei yama hikamina me hiri na me ta Teoso ka me tohawaboneke ati ehene.
14 Soteo me amara Mowisei yama hikamina me hiri nineke, me one, me ihi amosa mati, Mowisei ati me mitara mati.
15 Fara me ati boti me ihi amosa kamininеke. Me ati boti me ihi hiyara kamina nineke. Mowisei ati hano kawanaka me boti ya, Mowisei ati me mitara mati.
16 Teoso amo ni ya ati ehene Sesowi Kirisito me nafi ihi hiyara manakone nahabitehibonaka, me hikehemoharo. Sesowi Kirisito ehene e nebonaka ahi fara hiyara amosa yama hikaminaha nima, okominaharo yama nafi ka me ni ya.

Soteo tiha Mowisei ka yama hani ati nima tiwehene kere.

17 Soteomona tiwa tina tiwa ohiyara okibone. Mowisei ka yama hani Teoso ta nemona tinahara tike, soteo me ni ya. Teoso soteo mera nofehimona tina tinahara tike.
18 Mowisei ati ya tiwa me kanawani ka yama amosa tiwatoamone tine tike, Teoso yama hinofa tiwato tinahamone tina tiwa.
19 Yama tiwatoamone tine tike. Me noki awara me ka hawibone yofi tikanamone tine tike. Yama soki ya me nahoha me ka yama oyebone ta tinahamone tine tike.
20 Yama me watora me tikanawanamone tina tine tike. Matehe ka borofeso tihahamone tine tike. Yama nafi tiwatoamone tine tike, Mowisei ka yama hani tiwatoa tiwa.
21 Me one tikanawana tiwa tikanawanarara tike fara tiwa. Yama me botirabone me tina yama tibotine tike.
22 Me ka yibote amarawara me ahi rawarabone me tina tika yibote amara ahi tine tike. Yama kanamori hiyaramone tina me ka teoso taboro ka yama tibotine tike.
23 Soteo me te tohaha te ni ya Mowisei ka yama hani amosa Teoso ta nemona tina Mowisei ati tikatabarine tike. Tiwehene Teoso hiyaremona me ati nineke.
24 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Soteo me amara Teoso hiyaremona me ati nineke, te ehene",

ati ke.
25 Soteo tihi ka yama amosaboneke, Mowisei ati nima tiwehene ni ya. Mowisei ati nima tiwehene ri ya, fara soteo me amara me nima tinahabone tike.
26 Soteo me amara Mowisei ati nima me ihi ni ya fara soteo me nima me naboneke Teoso ni ya.
27 Mowisei ati ka yama hani me kihakerene me ihi amosaboneke Teoso ni ya. Soteo tiha tikene tiwa me fiya kanahaboneke. Me ihi amosa me ihi tiwehene namoke tiwehene hiyara tiwa, Mowisei ati tikiha Mowisei ati nima tiwehene ra tiwa.
28 Soteo me mese ya me mese tohaha soteo yokana me amakere.
29 Soteo me boti nima me boti na me ta soteo yokana me amake. E sowiri ataro kote wisi na soteo yokana me e amaraboneke, e mese ka yama tohi karo. E ati boti hano Teoso nawate soteo yokana me e tohahabone eke. Afa yama Teoso Kanamori hiri te amaka. E e ni ya e amosamone Teoso ati nebonaka. Soteo me e tohahamone me one ati na soteo me e amaraboneke. Soteo yokana me e tohahamone Teoso ati ne soteo yokana me e amake, fare Teoso ati ya.

3

1 Soteo me e tohi ya yama amosara awineni? Soteo me e tohaha e sowiri ataro kote ti nakosa amosara awineni, Teoso ka e hano wataha e?
2 Soteo me e tohi ya yama amosaboneke. Teoso ati ta nematamonaka soteo me ni ya.
3 Soteo me one ati hinofamarematamonaka. Teoso yama hikamina hiri namareba ama?
4 Teoso ehene e terebonaka ahi. Me nafi keye hiri ni ya Teoso ta keye hiri rebonaka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Teoso tiwati yana na me nafi tiwa watohaboneke, keye hiri tira tiwa. Tiwehene hiyaramone me ati ni ya me tinamoabone tike, keye me hiri na mati",

ati ke.
5 Soteo me ihi hiyari ka Teoso yama hiyara hiri tere me nafi hiwatowaha hika. Teoso amose me hiwatowahe ya himataba Teoso soteo mera kako amara, yama hiyara me hiri ni ya? E ati ya owati tohineke.
6 Keye amake. Yama e ni ya ahi himata nima e nafi ehene hiyara manakone Teoso nahabi tehiba amara?
7 Ha owa keye hiri oni ya Teoso ta keye hiri re me nafi hiwatowahebonaka. Amosatehimona me nafi hinehibonaka. Himataba owehene hiyaramone Teoso ati neba amara?
8 E ati e nibana ahi: "Hima yama hiyara e hiri nahi, me nafi Teoso kahiyariba karo", e ati nibana? Me one otara kamininekе, ota ati e namone me ati na mati, keye me hiri na mati. Yama amosa awineke, Teoso mera kako karo afa mati.

E nafi yama hiyara kihake.

9 Himata nima e ati ribe? Soteo me ota toha ota amosi fiya tona ota awineni ha ota? Soteo me amara me amosi yokana tohara me awineni? Ota amosi mati tohakere. Hibati ya yama okominahara oke, me nafi ihi hiyari ka yama, soteo me toha, soteo me amara me toha me na mati.
10 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Me ihi amosaba me watakere, me nafi.
> 11 Yama me watohaba me watarihi ke. Teoso me siba naba me watarihi ke, Teoso ya me tabahaba mati.

12 Teoso ya me tabi nofamakere, me nafi. Me nafi hiyakere. Me ihi amosaba me watakere.
13 Me inohoti me awa tokani ya yama bataha nahaboneke fara tama inohoti nima. Me ati yana na me one me keyehaboneke. Me ati komahaboneke, fara maka inohoti kome nima.
14 Me ati hiyatera me amake, yama bitaha nima me ati na mati,
15 me abe waka ni nofaha mati,
16 me one me me kokoriri niha mati,
17 me one me me katoma mati,
18 Teoso me nakomera mati",

ati ke.
19 Teoso ka yama hani soteo mera hiyarake, soteo me hikihi karo. Makoni afa yama hani soteo mera kaminake. Faya soteo me ati yana naba wataraboneke, me ihi amosamone me ati na mati Teoso ni ya. Makoni me nafi yama hiyara kihahamone Teoso ati ka, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
20 E e naba watakere, Mowisei ati nima e ehene nabana, Teoso ka me era tonihabona karo. Mowisei ati e mita e ka yama hiyara e watohabone eke.

Teoso ka me e tohake, Sesowi ati e nofi karo.

21 Faya Teoso hiwa namohimatamonaka waha ehene amosari, ati yati kaminari, Mowisei ka yama hani ihi amararo. Mowisei Teoso ati yatiteba kaminematamonaka. Teoso ati kakamina me ati toha nemetemoneke.
22 Teoso ehene amose hiwa namohimatamonaka, Sesowi Kirisito ta nari, e ni ya, e nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha, na me e, Sesowi ati e nofaha e. Fara yama Teoso hinofa Sesowi hiri nematamonaka.
23 E nafi ehene hiyakere. Yama amosa e hiri nabone Teoso hina e hiri kere.
24 Manakobisa Kirisito Sesowi e ka yama hiyara manakone nahabihimatamonaka. Makoni Teoso ka me e tohawahamone Teoso ati ka hine ya, yahe karo, yama manakone e nawatara e.
25 Sesowi Kirisito ahabe Teoso hinamomatamonaka, e ehene hiyara manakone nahabihari, ati e nofahari. Teoso ehene e ne ehene amose hiwa namohimatamonaka, hibati ka me ihi hiyara manakone awarari, yawakabote rari.
26 Teoso hiwa namo, nematamonaka, ehene amosari, hibayata ya. Haha Sesowi ati me nofawaha Teoso ka me tohawake waha, Teoso ati ehene.
27 Makoni era e kahiyaterabone eke, e ati e na e ahi: "Mowisei ati ya owehene tohi ka Teoso ka me ka owa ama oke", e ati terabone eke. E ati e nabone eke ahi: "Teoso ka me ka owa ama oke, Sesowi ati onofi karo", e ati nabone eke.
28 Teoso ka me era tonihebonaka, Sesowi ati e nofaharo. Teoso ka me Teoso era toniheba e wataterabone eke, Mowisei ati nima e ehene naro.
29 Me ihi e na me nemenehe, Teoso soteo me amara me ka Teoso toharena amaka. Hine ya soteo me ka Teoso tohehina amaka. Keye amake haro. Teoso soteo me amara me ka Teosobisa amaka.
30 Teoso oharite amaka. Soteo Teoso ati yati me nofi ya Teoso ka me tohahaboneke. Soteo me amara Teoso ati yati me nofi ya Teoso ka me toha naboneke Teoso ati ehene.
31 Mowisei ati ota nahabihaba ota ama, Sesowi ati me nofahabone me ota hiyara ota? Mowisei ati ota nahabiraba ota awineke. Mowisei ni ya Teoso ati kamine ati e nofehibona ati nematamonaka.

4

Abarao nima e nabone eke.

1 Ota ka iti Abarao tamine e kaminahi waha. Himata nima nemata amara?

2 Abarao yama amosa hiri ne ka Teoso ka me ka owa hinihemata ama? Abarao yama amosa hiri nemona ati ne atiba yana rematamonaka Teoso nokosi ya.
3 Teoso ka yama hani ati e nineri?

"Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa Teoso hinihematamonaka",

ati ke.
4 Yama e ahi na e ka yama ahi ni manakone bataro ta te amaka e ni ya. Yinero ta hine hinita amakara, yama ahi ni manakone tohahari.
5 Teoso ka yamaba e ahi tera e amake, Teoso ka me era toniheba e. Yama amosa e hiri ra eke, Teoso ka me e tohahaba e. Yama hiyara e hiri na eke. Teoso ati e nofi ta ya, Teoso ka me era tonihebonaka.
6 Tafi ati e nematamonaka ahi bisa: "Me ka yama amosaba watakerene me yayai naboneke, Teoso ka me hiniha mati", ati nematamonaka.
7 Ati e nematamonaka ahi:

"Me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamaterebona ati ne ya me yayai naboneke, me ihi hiyara sa tose ehene.
8 Me yayai naboneke, me ihi hiyara ya Teoso ati katamowahame ya",

ati nematamonaka.
9 Soteo hinama meba me ama, me yayai nabone mati, me sowiri atari kote wisi na mati? Soteo me amara me yayai naba me wataraba me ama? Hibati ya Abarao okominahara oke, Teoso ka me ka owa hinihari, Teoso ati nofe kari.
10 Teoso ati e ne ya fahi, himata nima Abarao nemata amara? Abarao sowiri ataro wisi nakosemata ama? Abarao sowiri ataro wisi nakosarematamonaka fahi, Teoso ati yana ne ya.
11 Abarao Teoso ka me ka owa hinihematamonaka, he ati nofe kari, sowiri ataro wisi nakosarahari mata. Manakobote sowiri ataro wisi nakosematamonaka Teoso ati ehene, me nafi hiwatobona kari, Teoso ka tohahari. Makoni Teoso ati me nofaha me nafi ka iti Abarao tohate amaka, me sowiri atari wisi ra mati. Teoso ati me nofaha me amosamone me hine hike, he ni ya.
12 Me sowiri atari kote wisi na me ka iti toha naka, sowiri ataro wisi nakosarahari mata, Teoso ati nofehi nima me na mati.

13 Abarao Mowisei ka yama hani kihare amosemona Teoso hinehimatamonaka, Teoso ati nofe kari. Makoni yama tamaha Teoso ta nebona ati nematamonaka he ni ya, hinaka noti me kabone toha naro.
14 Soteo me ati amake haro: "Mowisei ka yama hani ota kihaha ota ka yamabone Teoso ta nebonaka". Soteo me ati amosemenehe Teoso keye hiri nenamata awaka, Abarao hiyarari. Soteo me ati amosemenehe e amosarehene e awineke Teoso ni ya, Teoso ati e nofi ya. Keye amake.
15 Mowisei yama nafi hikamina hiri ni e watotera amake. Makoni Teoso era kakote e amake. Mowisei ka yama hani wataremenehe era e watorene e amake, Mowisei ati e hiri ra e.
16 Teoso ati me nofaha me ta me ka yamabone Teoso ta te amaka, ta hinahabone hinehemete. Yama hinita ta te amaka, yahahari. Abarao ka noti me nafi kakawate amaka. Mowisei ati me kihaha mera kakawa, Mowisei ati me kihara mera kakawa, tehi amaka, Teoso ati nofi me oharia mati, fare Abarao nima. E nafi ka iti amaka, soteo me ota toha, soteo me amara me te toha, na e.
17 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tabora nafi ka me ka ititeba ama tike owati ihi",

ati te amake. Abarao e ka iti amaka, Teoso ati ya. Era hiri nami watote amaka, efe, Teoso. Yama watara hiri te amaka. Efe ati Abarao hinofematamonaka.
18-19 Teoso ati e nematamonaka ahi Abarao ni ya:

"Tika noti me tamatehaba ama tike",

ati nematamonaka. Abarao hiwa watohimatamonaka, e abowi nima nari, hinaka ano 100 tohinima naro. Sara kahiwihinara wato nematamonaka. Afa yama watokana Teoso keye hiri remona ati nematamonaka. Yama Teoso hikamina noki nematamonaka, Teoso ati nofi fawa rari, ati nofi fare tohasa hinahari. Makoni tabora nafi ka me ka iti tohawematamonaka fare Teoso atimatamona nima.
20 Teoso ati mite Teoso ati nofi fawa re ati nofi fare hihasa hinehimatamonaka. Teoso amosemona ati nematamonaka.
21 Teoso kitehimona ati nematamonaka, yama hikaminaha hiri nebonaha.
22 Afa yama ihi Abarao Teoso ka me ka owa hinihematamonaka.
23 Amosemona Teoso hinehimatamonaka, Teoso ka yama hani ati te amake. Afa yama hani kote Abarao kamini oharikere.
24 Era kamina nineke. Teoso ka me era tonihebonaka, ati e nofahari, Teoso e ka Hiti Sesowi ahabe hiri namahari.
25 E ka yama hiyara ihi Sesowi ahabematamonaka Teoso ati ehene. Yati nama nematamonaka, Teoso ati ehene bisa, Teoso ka me era tonihabona karo.

5

Teoso ka me era tonihawahaka.

1 Kirisito ati e nofi ka Teoso ka me era tonihawahaka. Makoni Teoso era kakomakara waha, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.
2 Teoso yahaka waha e ni ya, Sesowi ati e nofi karo. E yayai ke, yama e noki na e, e amosi yokana tohawaibone ka yama, Teoso ya e tabi ya.
3 E yayai, nineke hibayata ya, yama nawaha e hiri na e. Yama nawaha e hiri ni ka e kitahabone eke. Makoni e yayai nineke.
4 E kiti ya Teoso e ehene nofehibonaka. E ehene Teoso nofe ya e noki nebonaka.
5 E noki ne ya era keyeharehibonaka. Afa yama e watoke e ati boti ya, Teoso era nofe karo kasiro ya, Kanamori ta ne karo e ni ya.
6 E kitiba watari ya Kirisito ahabematamonaka, era kasomebonaha, yama hiyara e hiri na e, e nafi.
7 E tamara ahababone ati naboneke, e ka owa amose e kasomabone e.
8 Kirisito ta ahabematamonaka, era kasomebonaha, yama hiyara e hiri na e. Makoni Teoso e watoke, era nofahari.
9 Teoso ka me era tonihaka, Kirisito ahabe ehene. Teoso era kasoma tehiba amaka, Kirisito ehene.
10 Hibati ya Teoso e nofaramaro e amake. Manakobote Teoso ati somawamemarika e ni ya, biti ahabe kari. Era kasoma nebonaka, biti yati name ehene.
11 E yayai, nineke, Teoso ya e tabi karo, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene. Ehene Teoso ati somawamemarika e ni ya.

Atao nima Kirisito nematamonaka.

12 Atao yama hiyarateba hiri ni yana kanehimatamonaka. Ehene hiyare e ahabiteba yana kana nematamonaka. Atao nima e nineke, e nafi. E ehene hiyari ka e ahabate e amake.

13 Mowisei ka yama hani watari ya mata me ihi hihiya toharemetemoneke. Me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawarematamonaka, ati yana re karo mata. Teoso ati yana re ya e ka yama hiyara wati nawaharehibonaka.
14 Mowisei watare ya mata Atao nowati ka me ihi hiyaremetemoneke, Atao ka yama hiyara nima me ka yama hiyara ra mati, Teoso ati me mitari karo. Teoso ati me mitara me ahaba nemetemoneke, me nafi.

Atao Kirisitoteba nima nematamonaka.
15 Me nafi ahabemetemoneke, e ka owa ohari ka yama hiyara ihi, Atao. Teoso yama amosa ta nematamonaka me tamaha me ni ya, e ka owa ohari yahehi ehene, Sesowi Kirisito. Teoso ka yama amosa e remetemoneke, Atao ka yama hiyara nima. Teoso yahehimatamonaka kasiro ya, Sesowi Kirisito ta nari.
16 E ka owa ohari ka yama hiyara ihi Teoso mera kakomatamonaka. Yama amosa Teoso ta hina e remetemoneke ahi. Me tamaha me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamarematamonaka, Kirisito ta ne kari.
17 Me nafi ahabemetemoneke, e ka owa ohari ka yama hiyara ihi. Me tamaha me kitabisateboneke Teoso ya me tabaha mati e ka owa ohari ehene, Sesowi Kirisito, Teoso yahi me nofaha mati, me amosi tabiyo me awaha mati Teoso ni ya.
18 Yama hiyara oharia ihi me nafi Teoso kakomatamonaka. Yama amosa oharia ihi me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamarebonaka, me nafi, he ya me tabatibone karo.
19 E ka owa ohari Teoso ati tokatabare ka me ihi hiyaramone Teoso me hinehemetemoneke, me tamaha mati. E ka owa ohari Teoso ati tokatabe ka me tamaha me amosaboneke Teoso ni ya.
20 Teoso Mowisei ati ta ne ka e ka yama hiyara tonafiemetemoneke. Yama hiyara tonafi ya Teoso yahi tonafi nematamonaka.
21 Me nafi ahabemetemoneke yama hiyara ihi. Teoso yahe hinaka mera tonihaka, me ahabamaterabone mati, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.

6

E tohawabone eke.
1 Himata nima e ati ribe waha? Yama hiyara hiri ni fara e tohibana, Teoso yahi nafimisaba karo?
2 E ehene e rabone eke ahi. Sesowi e nofawaha e ahabamaro e amake yama hiyara ya, yama hiyara e kakosaha e. Yama hiyara ya e tabasa nibana?
3 Yama te watorini? Faha ya te bokaha Kirisito Sesowi ino ya, te ahabete teke, fare Kirisito nima.
4 Kirisito ya e tabaha e ahaba Kirisito kamowami ya e kamowami tabahamaro e amake, faha ya e bokaharo. E ahabamaro eke, e yati namibone karo, Kirisito nima. Ahabe yati namehimatamonaka, bati ati ehene, bati kitahari. Kirisito yati name tohawematamonaka. Faya e tohawabisabone eke yama hiyara hiri ni e fawa na e.
5 He ya e taba e ahaba, e yati nama nabone eke, he ya e tabaha e.
6 E ati boti bote ahabamaroke awa ya, he ya tabaharo, e ati boti yama hiyara hiri na kitamaribone karo, yama hiyara era yosemaribone karo.
7 E ahaba yama hiyara era yosematerabone eke, Teoso era kasome e.
8 Kirisito e tabi kahabimaro amaka. Makoni e yati nami katabiboneke.
9 Kirisito e watoke, yati namahari. Ahabamaterebonaka. Ahabamihinaterebonaka.
10 Ahabematamonaka e ka yama hiyara ihi, ahabamaterabona karo. Yati name Teoso yama hinofa hiri ni fawa kara.

11 Fare Kirisito nima te nabone teke. Yama hiyara te hiri namarabone teke, e abohi
nima te na te. E yati na nima te nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te, Kirisito
Sesowi ya te tabaha te.
12 Makoni yama hiyara te abono yoserabone teke. Te abono yama hinofa te hiri
rabone teke.
13 Tera te ta rabone teke yama hiyara ya, yama hiyara te hiri nabone te, te abono
kote ya. Tera te ta nahi Teoso ni ya. Te ahaba te yati namineke, te yati ni yokana
tohaha te waha. Tera te ta nahi Teoso ni ya, yama amosa te hiri naba te.
14 Yama hiyara tera yoseraboneke. Mowisei ati tera yosekara. Teoso yahi tera
yoseka.

Teoso ka yama aahi me e amake.

15 Yama hiyara e hiri nibana, Mowisei ati era yosere e, Teoso yahi era yosehi e?
Yama e na hiyakere.
16 Yama te watorini? E ka owa yama hinofa e hiri nabone era e ta ni ya he ni ya,
hinaka mebone eke, hinaka yama aahi mebone me e. Yama hiyara ya era e ta ni ya
e ahababa e amake. Teoso ati e tokatabi ya e ehene amosabone eke Teoso ni ya.
17 Teoso faya amake, one oke, tera wati owahi karo. Taiti ya yama hiyara ka yama
aahi memete te amake, Teoso ati te watori ya mata. Manakobote tera me kanawana
Teoso ati ya, Teoso ati te tokatabehemete teke, Teoso te nofaha te, te ati boti ya.
18 Yama hiyara ka yama aahi me te tohamarehemete teke. Yama amosa ka yama
aahi me te tohawaineke waha.
19 Bofe ka yama okomina oke, owati wato yokana te tohibone karo. Te abono te ta
nemete teke yama hiyara ya, yama hiyara ka yama aahi mebone me te, yama hiyara
hiri ni te oharia te. Manakobote yama amosa ya te abono te ta nabone teke, yama
amosa ka mebone me te, yama amosa ka yama aahi mebone me te. Te ehene e ni ya
Teoso ka mebone me te tohahabone teke.
20 Hibati ya yama hiyara ka yama aahi me te toha yama amosa tera yoseremete
teke.
21 Afa yama te hiri na ihi te nohoho nemete teke. Afa yama ya te kokoma nineke
waha. Afa yama ihi e ahabate amake.
22 Yama hiyara ka yama aahi me te tohamakere waha. Teoso ka yama aahi me te
tohawake waha. Teoso te narifa Teoso ka mebone me te amake. Yama toyabo ya
Teoso ya te tabatehaba te amake fara yama tohaha ya.
23 Haha yama hiyara me hiri na me ahababoneke, me ka yama hiyara manakone
Teoso nahabi karo me ni ya. E ka Hiti Kirisito Sesowi ya me tabaha me ta me
sawitehaboneke Teoso ni ya fara yama tohaha ya. Afa me ihi amosa manakone
amaraboneke. Hine ya Teoso ehenebonaka, hinofi karo. Yama hinitaboneke.

7

E yaka ke Teoso Kanamori ka hawi ya.

1 Ota one mati, Mowisei ati te watoke. Yama te watorini haro? Mowisei ati era
yoseka, e ahabamataraha e mata.
2 Fanawi fanaha nima e nineke. Maki sawisa ne fanawai ya Mowisei ka yama hani
ati hiyaraboneke. Maki ahabe ya fanawai ya Mowisei ka yama hani ati hiyaraba
wataraboneke.
3 Maki sawisa ne fanawai ya yama hiyara hiri namone me hinahaboneke. Maki
ahabe fanawai ya me atiba wataraboneke, yama hiyara hiri namone me ati na me
ati. Mowisei ka yama hani hiyoseraboneke.

4 Te e nineke, te ahaba te, Kirisito kihi. Mowisei ati tera yosemakara waha. Kirisito
ka me te amake waha, Kirisito yati namahari. Yama amosa e hiri nawahabone eke
Teoso e narifa e.
5 Hibati ya e ati boti hiyara era yoyose tohamaro e amake, Kirisito ka me e tohara e
mata. Yama hiyara e hiri rabone Mowisei ka yama hani ati na Mowisei ka yama hani
ati e miti ka yama hiyara hiri ni nafimisi tabiyo e awahamaro e amake mata ya, e ati
boti hiyari karo. Kirisito ati e nofawaremenehe e ahabenemete e amake e ka yama
hiyara ihi.
6 Mowisei ati era yosemawahakara waha, Kirisito ya e ahabi katabi karo. Teoso e
narifawahineke waha, e yaka na e Teoso Kanamori ka hawi ya. E yaka namakere
Mowisei ka hawi bote ya.

Mowisei ati yama hiyara ama?

7 Himata nima e ati ribe waha? Mowisei ati yama hiyara ama? Mowisei ati yama
hiyara amakere. Mowisei ati owatoremenehe, oko yama hiyara owatorehene ama
oke. Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Me one ka yama aawawa tirahabone tike",

ati nematamonaka. Mowisei ati omitarehemenehe, oko yama hiyara owatorehene
ama oke, me one ka yama aawawa ona owa.
8 Yama hiyara nafimisahamaro amake Mowisei ati ka yama hani ihi. Mowisei ati
omita me ka yama aawawa onahamaro ama oke, yama tamaha yoro tokanaro.
Mowisei ati ka yama hani e kihari ya yama hiyara kitarene amake e ni ya.
9 Mowisei ati omitari ya ohabarehene ama oke. Mowisei ati omiti ka yama hiyara
yanahamaro amake,
10 ohabibani karo. Mowisei ati era kakasomamona onehimari ati era nanabowa
amaka.
11 Yama hiyara owa keyehemete ama oke Mowisei ati ya, owa nahabihabonehe.
12 Mowisei ati Teoso ati amaka, ati amosari mata ya.

Oko yawi nafike, Teoso yama hinofa hiri onahabone ona owa.

13 Mowisei ati amose owa nahabi awa? Keye amake. Yama hiyara owa
nahabihamaro amake Mowisei ati ya, ati amosari. Yama hiyara Mowisei ati
namohimatamonaka, awihinahabonehe. Yama hiyara habosia kihahamaro amake
mata ya, Mowisei ka yama hani ihi.
14 Mowisei ati e watoke, ati Teoso ati tohahari. Ha owa Teoso ka ama okere. Bofe
ka ama oke. Yama hiyara ka ama oke, yama hiyara ka yama aahi ohaha owa.
15 Yama owato okere, hiri onaharo. Yama hiri onahabone ona yokana hiri okere.
Yama onofaraha ta hiri oke.
16 Yama hiri orahabone ona hiri ona, Mowisei ati amosemona one oke.
17 Owehene amakere. Yama hiyara ihi amake, sawiharo owa ni ya.
18 Yama amosaba sawikere owa ni ya, owati boti hiyara owa. Yama amosa hiri
onahabone hiri ni owato okere.
19 Yama hiri ona fa amakere, hiri onahabone onaharo. Yama hiyara hiri orahabone
ona yama hiyara hiri ni fawa okere.
20 Yama hiri orahabone hiri one oke. Makoni owehene amakere. Yama hiyara ihi
amake, sawiharo owa ni ya.
21 Yama owatowaha oke. Yama amosa hiri onahabone ona yama hiyara sawineke
owa ni ya.
22 Teoso ati onofa oke kasiro ya owati boti ya.

23 Teoso ati onofa okene oko abono Teoso yoserihi ka. Yama hiyara ta oko abono
yoseke. Yama hiyara owati boti wete ke, owati boti mono naro.
24-25 E one oke ahi: Owati boti ya Teoso onarifa oke, yama hinofa hiri onahabone
ona owa. Oko abono ya yama hiyara onarifa one oke. Oko yawi nafike. Oko abono
owa nahabihaboneke. Hibake owa kasomeba ama ori? Teoso faya amake, one oke, e
ka Hiti Sesowi Kirisito ino hiri ona owa, owa kasomari.

8

Teoso Kanamori yama hinofa e hiri ke.

1 Makoni Kirisito Sesowi ka mera Teoso kakomarebonaka.
2 Teoso Kanamori owa tisehimari amaka, Kirisito Sesowi ka ohi karo. Yati
owahamaro oke Teoso Kanamori ehene. Yama hiyara owa yosemawahakere waha.
Owa nahabimaraboneke.
3 Mowisei ati era kasomatere amaka, e ati boti hiyara ihi. Teoso ta era
kasomematamonaka, biti ta nari. Ati ehene biti e ka owa tohawehimatamonaka,
ahabebonaha, e ehene hiyara manakone nahabihibonaha. Kirisito ahabe Teoso
hikakomatamonaka, e ka yama hiyara weye nari,
4 Teoso yama hinofa e hiri nabone e. E ati boti hiyara yama hinofa e hiri namakere.
Teoso Kanamori yama hinofa e hiri nineke waha. Faya Mowisei ati amose nafi e hiri
nineke waha.
5 Me ati boti hiyara me ati boti yama hinofa me hiri na me ati boti hiyara ka yama
me wati nawahake. Teoso Kanamori yama hinofa me hiri na Teoso Kanamori ka
yama me wati nawahake.
6 E ati boti hiyara era nahabite amake. Teoso Kanamori e ati boti yose ya Teoso ya
e tabahabone eke. Teoso era kakomarebonaka.
7 E ati boti hiyara Teoso mono ke, Teoso yama hinofa hiri raro, Teoso yama hinofa
hiri hinararo.
8 Me ati boti hiyara me ati boti yama hinofa me hiri na me amosihinaraboneke
Teoso ni ya.
9 Ha te ta te ati boti hiyara te ati boti yama hinofa te hiri kere, Teoso Kanamori
ka me te tohi karo, winahari te ni ya. E ka owa Kirisito Kanamori kihare Kirisito ka
amakara.
10 Kirisito te ni ya sawihi te abono abowi tohake, yama hiyara ihi. Te kanamori ta
yati ke, Teoso ehene amose karo.
11 Teoso Kanamori Sesowi hiri namehi efe winaka te ni ya. Makoni Teoso Kirisito
hiri name efe te abono hiri namehibonaka. Afa yama Teoso hiri nebonaka Kanamori
ya, Kanamori winahari te ni ya.
12 Makoni e ati boti hiyara e ati boti yama hinofa e hiri rabone eke.
13 Te ati boti hiyara te ati boti yama hinofa te hiri ni ya te ahababa te amake. Teoso
Kanamori yama hinofa te hiri ni ya, te abono ka yama hiyara te nahabihabone teke,
Teoso ya te tabahabone te.
14 Teoso Kanamori yama hinofa me hiri na Teoso biti me amake.
15 Taiti ya Teoso te nakomehemete te amake. E ka owa yama aahi tohehi hiti
nakomehi nima te nemete teke. Te watomakere waha, Teoso Kanamori kake karo
te ni ya. Teoso Kanamori ehene Teoso biti me te amake waha. Ehene e ati e ke ahi:
"Aba, abi", e ati ke, e ati kitaha e.
16 Teoso Kanamori e kanamori ya famehi era hiyaraka, Teoso biti memone era ati
nari.
17 Teoso era kakawatehibonaka yama amosa ya, biti me e tohi karo. Fare Kirisito
kakawi nima e kakawi nabone eke, yama nawaha e hiri ni ya, fare Kirisito nima. E
amosi mati tohahabone eke fare Kirisito nima.

Yama toyabo ya e amosi mati tohahabone eke.

18 Yama nawaha e hiri nineke mata. Hine tohake. Yama toyabo ya Teoso era namotehibonaka e amosi mati tohaha e mata ya fahi.
19 Yama nafi Teoso hiri hinehemete yama noki nineke, Teoso biti mera awahabonehe, me amosa mati, Teoso mera namo ya.
20-21 Teoso yama hiri hinehemete tofiyoke. Yama amosa Teoso hinofa hiri ni watokere. Fara ati ihi amakere. Teoso ati ehene amaka. Yama noki nabone Teoso hinehemetemoneke, Teoso hinataminabonehe, fare biti me nima nabonehe.
22 Yama e awake, tofiyoaharo. Sokoko ke, fanawi tori kome yana tona sokoko ni nima.
23 Teoso Kanamori ta nemari amaka e ni ya, era e watobone karo, Teoso biti me e tohaha e. E hawa tohakere mata. E sokoko nasa ke yama e noki na e, Teoso era okatao nawahebona e. E abono kasomebonaka.
24 Era kasome e noki ne e noki nasa naka. Yama e awaha e noki kere.
25 Yama e awara e noki nineke. Noki ni e fawa raboneke.
26 Teoso Kanamori era narifaka, e kitara e. E ora ni watora Teoso Kanamori ta Teoso ha naka, e ati taborobone ya, sokoko nari, e sokoko ni nima, ati abono watarari.
27 Teoso Kanamori Teoso yama hinofa wato ka Teoso ka mera ha kite amaka Teoso ni ya. Teoso e ati boti wato Teoso yama hinofa Kanamori wato naka.
28 Teoso e nofaha e ya Teoso tabe yama amosa hiri te amaka fara yama tohaha ya. Era ha nemari amaka fare ati ya.
29 Era kakatikehimatamonaka e watara e mata, biti nima e nabone ati nari. Biti nisori me tamahabone ati nematamonaka.
30 Era watohi era ha nemari amaka. Hinaka me era tonihawahematamonaka. Yati era tonihama nebonaka yama toyabo ya, e amosabone e.

Teoso era nofi fawa rebonaka.

31 Himata nima e ati ribe waha? Teoso era kasome ya hibake era nabowehiba amara?
32 Biti kayaware biti ta nematamonaka, e ehene hiyara manakone nahabihibonaha. Makoni era kakawa nebonaka yama nafi ya.
33 Fare Teoso me hiwasia hinaka me hinihemetemoneke. Hibake ati yana neba amara, me ihi hiyaramone ati nari?
34 Kirisito Sesowi ahabematamonaka. Yati nama nematamonaka. Itari naka Teoso ka kanihina ka ya, e ni ya Teoso yahehibona narabo nima nari. Teoso era kakoba ama?
35 Hibake ehene Kirisito era nofi fawa raba? E ka one yama hiyara ya era me hiri kana Kirisito era nofi fawa neba e ama? Yama nawaha e hiri na Kirisito era nofi fawa neba e ama? Era me wati kani ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E tefe ahabi ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E ka makari watamari ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E ni ya yama yofina ni ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E ka one era me nahabi ya Kirisito era nofi fawa neba ama?
36 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Ota one otara me nahabihabone me ati fara tohineke, tiwa ota nofi karo. Ofeya me me waka hinahabone me nima ota nineke",

ati ke.
37 Afa yama nafi e hiri na e kitake mata ya Kirisito ehene, era nofahari.
38-39 Yama wataterabonekе, ihi Teoso era nofi fawa naba ka yama, Kirisito Sesowi e ka Hiti tohe karo. E ahabi ya Teoso era nofi fawa rebonaka. E sawi ya yama nawaha e hiri na Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Towisawa me ati hiyakerene Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Teoso nanarifa me toha, hibayata ka yama toha, yama toyabo

ka yama toha, hinamati me toha, bofe ka yama toha, neme ka yama toha, yama one tohakene Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Keye amakere.

9

Baoro soteo mera nofehimatamonaka.

1-2 Ota one me okomina okibone, soteo mati. Oko yawi nafike, ota one me ihi. Oko yawi fara tohake. Keye hiri okere, Kirisito ka ohi karo. Keye hiri oramone owati boti ati, ke, Teoso Kanamori ehene.
3 Kirisito owa nofamare ya ota one mera kasome ya yama amosaboneke owa ni ya. Teoso owa nabowe ya ota one mera kasoma ne ya yama amosa naboneke owa ni ya.
4 Ihayeo me amake. Teoso biti me hinihemetemoneke. Teoso hiwa namohimatamonaka me ni ya, amosari mata ya. Teoso mera kakatomehibona ati nematamonaka. Teoso ka yama hani ta nematamonaka me ni ya. Teoso ka yobe sawihimatamonaka me baikani ya, me ha hibona ka taboro. Teoso mera kakawebona ati nematamonaka.
5 Afa me ka iti memetemoneke, Abarao mati. Kirisito watehi me ka owamatamona amaka. Efe Teoso amaka, yama nafi Hiti. E nafi ati fara tohaha tohatehaboneke, amosemona e ati na e ati. Ame.
6 Teoso yama hiri hinahabone hina yama he kasawarihaba wataterabonekе. Ihayeo me nake, Ihayeo yokana me amara mati, Teoso ka me amara mati.
7 Abarao ka noti me na, ke, Abarao ka noti yokana me amara mati, Teoso ka me amara mati. Teoso ka yama hani Abarao kamina ati e te amake ahi:

"Isaki biti me ta tika noti yokana me tohahaba me amake",

ati ke.
8 Teoso ati e ne Abarao biti me nafi amara Abarao biti yokana me tohahamone ati nematamonaka. Hine ya me hikamina Abarao biti yokana me tohate me amake.
9 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Afa yama ya ano one ya Sara biti nehibonaka, owati ihi",

ati nematamonaka.
10 Hebeka biti me fama nemetemoneke, ota ka iti Isaki ya famaharo.
11-12 Biti me watari ya mata Teoso ati e nematamonaka ahi Hebeka ni ya:

"Taiti yoto ke narifebonaka",

ati nematamonaka. Me ihiba wataremetemoneke mata, me watari karo. Me ihi amosa watarihi me ihi hiyara watarihi nemetemoneke mata. Hine ya Teoso atimatamona amaka. Teoso era ha te amaka, e ehene amara ya.
13 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yako ta onofa Isao onofa okere",

ati ke. Teoso Yako ha ne Esao ta ha rematamonaka.
14 Himata nima e ati ribe? Teoso ehene hiyare awane? Teoso ehene hiyareba watatere amaka.
15 Teoso yahasa te amaka e ni ya. Ati e nematamonaka ahi Mowisei ni ya:

"Me ihi hiyara me ni ya oyahasa onahabone ona fara owati ya oyahasa onahabone oke me ni ya. Haha me onofabone me ona me onofabone oke fara owati ya",

ati nematamonaka.
16 Teoso era wasihibona ati ne era wasite amaka, e ati amara ya, e ehene amara ya.
Era wasite amaka, yahasa ne kari e ni ya.
17 Teoso ati e nematamonaka Farao ni ya, hinaka yama hani ya:

"Towisawa tiwa onihamaro ama oke, oko kiti onamoabone owa me nafi ni ya, bofe ka mati, me nafi owini hiri nabone owa. Owehene tikitaramone me ati nabone onahara oke".

18 Teoso yahasa nebona ati ne yahasa nebonaka. Me ati kasiroabone me hinaha me ati kasiroaboneke fare ati ya.

Teoso era ha nematamonaka, amosi namohibonaha.

19 Tiwati e naba tiwa awine tike ahi: "Himataba me ihi hiyaramone Teoso ati neba amara? Fare Teoso ati ya yama hiyara me hiri te me amake", tinahaba tiwa awine tike.
20 Hike ama tiri? Teoso ama tikere. E ama tike. Himataba Teoso hora tine tiri? Boti e hiri ni ya boti ati yana naba ama, era hora naro? "Himataba e onaha owa hiri tina ama tiri?" boti ati naba ama?
21 Atabo boni oharia beri one yama amosa wiye toha, beri one yama aamosa raba na wiye toha, naboneke. E ka owa boti yoro tokana hiri ne ya e hora neba watarebonaka.
22 Boti hihiri ehene nima Teoso ehene ne ehene e ne awaka ahi: me one hiri te amaka, mera waka nebonaha. Me ihi hiyara mera kako ya mera waka tehibonaka, kiti namohari. Yama noki naka, mera waka rari mata,
23 amosi namohibonaha me ni ya. Me one ni ya yahaka. Afa me amosatehabone ati nematamonaka hibati ya, me watari ya mata.
24 Afa me e amake, Teoso era ha ne e, soteo me toha, bara me toha, na me e.
25 Teoso ati e nematamonaka Oseya ka yama hani ka ati:

"Oko me amara oko me onihabone oke. Me onofibara me onofamone onahabone oke waha me ni ya".

26 Teoso ati e nibehimatamonaka ahi:

"'Oko me te amakere', ati nematamonaka. Afa ati yana ne ka tabora ya ati yana namatasehibonaka, ati e nari ahi: 'Teoso yati ne ohaha okatao me te amake', ati nebonaka".

27 Isaiya ati e, nematamonaka ahi, Ihayeo mera kamine ati kitahari:

"Ihayeo me tamake, siki boni nima me na mati. Me nafi amara Teoso kasomebonaka, me tamara mera kasomari.
28 Teoso bofe ka me nafi ihi hiyara me ihi manakone nahabitehibonaka hibati ya, fara yama hikaminaha hiri nari",

ati nematamonaka.
29 Isaiya ati taiti e nematamonaka ahi:

"E ka Hiti yama nafi Hiti tohahi ati ehene e ka one me tamara me hasi narake. Yama e ri ya, e nafi ahabene e amake ahi, Sotoma Komoha famaha ka me nima",

Isaiya ati nematamonaka.

Soteo Teoso ati me nofakere.

30-31 Himata nima e ati ribe? Mowisei ati ka yama hani Ihayeo me kihaha Teoso ka me tohahamone me ati na Mowisei ati nima me ihi remetemoneke. Soteo me amara me ta Teoso ka me tohawake, Teoso ati ehene, Teoso ka me tohawahaba me atiba yana ra mati. Teoso ka me tohawake, he ati me nofi karo.
32 Himataba Teoso ka me tohara me awineri, Ihayeo mati? Teoso ka me Teoso me hinihabone me ati te me amake, fara me ka yama amosa ihi. Teoso ati me nofakere, Kirisito me nofara mati. Yati ya e tara tokana e sonaha nima me nineke.
33 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama te awa ha, yati, obaharo Siao ya, me tara tokibone karo. Afa yati ihi me foro naboneke. Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake".

10

1 Ota one mati, Ihayeo me kasomi owa oke kasiro ya. Me ha okine oke Teoso ni ya.
2 Me ka yama ahi ni nafike, Teoso yama hinofamone me hiri na mati, Teoso yama hinofa me watora mati.
3 Teoso ehene amose me watora me ati e te me amake ahi: "Fare Mowisei ati nima e ehene nabone eke, e ehene amosabone e, Teoso ka me e tohahabone e", me ati te me amake, Teoso ka hawi yokana me nofara mati.
4 Mowisei ka yama hani Teoso ta nematamonaka, Kirisito kaminebonaha. Kirisito ati e nafi nofahabone Teoso ati te amaka, Teoso ka me e tohawahabone e.
5 Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Efe ati nima tiwehene ni ya tisawiabone tike Teoso ni ya",

ati nematamonaka. Ati e ne ati nima e ehene ni ya e amosabone ati nematamonaka Teoso ni ya.
6 Teoso ati e nofahabone Teoso ati nematamonaka, e amosabone e Teoso ni ya. Mowisei ati owa amaka hari:

"Te ati boti e rabone teke ahi: 'Hike tokehiba amara neme ya (Kirisito kakisamehibana)?' te ati rabone teke",

ati nematamonaka.
7 Mowisei ati owa amaka hari tasa:

"Hibake tokiseba amara e abohi taboro ya (Kirisito kakimisamebana)?"

ati nematamonaka.
8 Mowisei ati owa te mitahi, ati e nari ahi:

"Teoso ati tohaba kara te ni karo. Teoso ati sawika te inohoti ya. Ati sawi naka te ati boti ya",

ati nematamonaka. Mowisei ati e ne Teoso ati yati ota kamine kaminematamonaka. Kirisito ati e nofahabone Teoso ati nemona ota ati te ota amake.
9 "Tika Hiti Sesowi tohehimona tini ya, Teoso hiri hiname yati namehimona tina tini ya tiwati boti ya, Teoso tiwa kasomebonaka", ota ati te ota amake me nafi ni ya.
10 E ati boti e na Teoso hinaka me era tonihebonaka. E ati e na Teoso era kasomebonaka.
11 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake",

ati ke.
12 E nafi ka Hiti oharika, soteo me toha, bara me toha, na me e. Me aate hine mera
kakawaka yama amosabote ya, me nafi.
13 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E ka Hiti haha me aate hine mera kasomebonaka, me nafi",

ati ke.
14 Himata nima aate ni me hiraba, ati me hinofarahari? Himata nima ati nofi me
hiraba, tamine me himitarahari? Himata nima tamine miti me hiraba, me hikaminare
ya me ni ya?
15 Himata nima kamini me hiraba, me me yoseri ya? Teoso ka yama hani ati e te
amake ahi:

"E yayai nabone e ke, me kobo nake hiyara amosa me kamini ya",

ati ke.
16 Ihayeo me nafi amararake, ota ati me nofaha mati, hiyara amosa ota kamina ota.
Isaiya ati e nematamonaka ahi:

"Ota ka Hiti, me ota hiyara ota ati me nofakere",

ati nematamonaka.
17 E one Kirisito tamine me kamina me ati e mita Teoso ati e nofawate e amake.
18 Yama me mitara me awine? Yama me mitaharake. Teoso ka yama hani ati e te
amake ahi:

"Tabora nafi ka me ati me mitaharake",

ati ke.
19 Ihayeo Teoso ati me watora me awineni? Mowisei ati e nematamonaka ahi baha:

"Hibati ya bara oko me toharamaroke. Oko me onihawaha me ihi te yawahabone onahara oke, fara me nima te nabone te ati na te. Yama me watoramone te ati na te yawahabone teke owehene te awi ya",

ati nematamonaka.
20 Isaiya ati yana nematamonaka, habo bayihari, ati e nari ahi:

"Owa me siba ra owa me wasiharake. Owini me hiri ra owa onamoara oke me ni ya",

ati nematamonaka.
21 Isaiya ati e nematamonaka ahi, Ihayeo me ta mera kaminari:

"Fara yama we nima omano ta tokanara oke me ni ya, me ha ona owa, owati me nofara mati, me ha okene me ati ra mati, me kasiroa mati",

ati nematamonaka.

11

Teoso hinaka mera were towitikara.

1 Teoso Ihayeo mera were towitino ama, hinaka mati? Teoso Ihayeo mera were towitirebonaka. Ihayeobisa ama oke. Abarao ka noti ama oke. Oko ete amake, Bisami tohaharo.
2 Teoso hinaka mera were towitikara, mera wasihimata, me watari ya mata. Teoso ka yama hani ati one te watorini, Eria kaminaro, Ihayeo me ihi hiyaramone mera kaminari Teoso ni ya?
3 Ati e nematamonaka ahi:

"Ota ka Hiti, tiwati kakamina me me waka narake. Tika tana me katomarawarake. Hasi onakosahara oke. Owa me nahabibisahabone me ati narake",

ati nematamonaka.
4 Himata nima Teoso ati ramata he ni ya?

"Me nasa ke 7000 me tohaha mati, me foro ra mati Bahao nokosi ya, me okayawa mati, oko mebone mati",

Teoso ati nematamonaka.
5 Soteo me one tamara Teoso wasi nareka hibayata ya, yahe kari.
6 Teoso yahi ehene amaka, me ka yama amosa ihi amararo. E ka yama amosa ihi Teoso era kasome ya, Teoso yahi ehene tohamarehibonaka.
7 Ihayeo himata me hiri rimete? Yama me siba hina me wasiremetemoneke. Me one ta hiwasiarake hibayata ya, afa Teoso me hikatika mati. Me one Teoso ati nofararake, me tamaha mati, Teoso ati ehene.
8 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Nokobisa me koro hikanarake Teoso ati ehene. Me noki awarihi narake Teoso ati ehene. Me narabi hawirihi narake, Teoso ati ehene. Fara me tohasa ke, me tafira mati",

ati ke.
9 Tafi ati e nematamonaka ahi:

"Teoso me ka yama hiyara manakone tinahabihahi. Me tafaha me bata tikanabone tike. Me tara tokanaboneke tiwehene.
10 Me noki awaraboneke tiwehene. Me one ka yama aahi me tinihahi me nahowateraba mati",

ati nematamonaka.
11 Ihayeo me tara tokanarake. Me foro naba me ama? Me foro raboneke. Ihayeo Kirisito me nofari ka Teoso bara me ta mera kasomareka. Me me awaha me yawahabone Teoso ati nareka, me nima me nabone me ati na mati.
12 Kirisito me nofari ka me nafi amosawahake, me onebisa. Soteo yama me hikasawari ka bara me ta me amosawahake, soteo me amara mati. Manakobisa soteo Teoso me hiwasia me nafi hiyara amosa me nofawai ya yama amosaboneke kasiro ya.

Soteo me amara mera Teoso kasomaka.

13 Soteo me te amara tera ohiyara okibone waha. Teoso hinaka yoyose owa tonihemari amaka, ati okominehibonaha soteo me amara me ni ya. Oko yama ahi ni kitake, Teoso ka yama ahi ona owa.

14 Haha yama hiri onaha ota ka one me awahabone onahara oke, me yawibone karo, soteo me amara me nima me nabone me ati nibone karo, Teoso mera kasomabona karo, me one.
15 Soteo mera Teoso kako bara mera ha nematamonaka, me ya tabebonaha. Soteo hiyara amosa me nofawai ya, e ahaba yati namaha nima me naboneke.
16 Bao ime e hiri na bao e hiri ni ya bao hiri ni taiti e ta ni ya Teoso ni ya, efe bao ime nafi Teoso ka hinama amaka. Awa habi e ta ni ya Teoso ni ya, afa awa ini nafi Teoso ka hinama amake.
17 Teoso soteo me tamaha mera nofarematamonaka, me kote tirohari, awa ini tiro ni nima. Orifa yama kabani ka ini nima te nineke. Teoso ati te nofawaha Teoso tera kobobo nihimata amaka hinaka orifa ate amosa ya, fara hinaka me ni ya. Te yayai ke, hinaka orifa ate fehe te fawaha te, kimisaro habi ya.
18 Tera te kahiyararabone teke, me te awaha te, Teoso me bata hina mati. Awa ini me te amake. Awa habi me te amakere. Awa habi awa ini natafate amake. Awa ini awa habi natafatera amake.
19 Te ati e naba te awineke ahi: "Teoso awa ini itibasareka, owa nawanawahe-bonaha", te ati naba te awineke.
20 Keye amakere. Teoso mera bata nareka, he ati me nofara mati. Tiwana tike, Teoso ati tinofi karo. Tiwa tikahiyararabone tike. Tiwa tekatomahi.
21 Teoso awa ini bote aawawa rareka. E nebonaka bisa tiwa ni ya, ati nofi fawa tine ya.
22 Me one ni ya Teoso yaha, me one ni ya hama, te amaka. Hamate amaka, he me nofamaraha me ni ya. Yahehibonaka te ni ya, nofi te fawa re ya. Nofi te fawa ne ya tera bata nebonaka.
23 Sesowi ati Ihayeo me nofawamatasi ya mera kobobo nimatasebonaka orifa ate ya. Teoso yama e na hiri ni watote amaka.
24 Hibati ya me kobobo nemeteke. Makoni Teoso mera nawanami watote amaka, fara me ate ya, tabora ka orifa ya. Hibati ya soteo me te amara te kobobo remete te amake tabora ka orifa ate ya. Yama kabani ka orifa ate ya Teoso tera bata ne tera kobobo nimata amaka, tabora ka orifa ate ya.

Ihayeo me kasomi hawa tohahaboneke.

25 Ota one mati, yama te watohabone onara oke, Teoso wati hikanemete, hibati ka me hiwatorehemete. Tera te kahiyarariyahi. Teoso bara me tamaha mera kasomaka mata. Soteo ati me hinofa hikara mata. Bara me hinofa mera kasomi hawa tohe ya
26 Ihayeo me kasomi hawa tohahaboneke. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Ihayeo me kakasomabona Siao ya yana tone kakehibonaka. Me ka yama hiyara nafi nahabihibonaka, Yako ka noti mati.
27 Owati okominabone oke, me owakatomabone ona owati. Me ihi hiyara wati owahamarabone oke waha",

ati ke.
28 Hiyara amosa me nofara Teoso mera nofamarareka, tera nofehibonaha, ha te. Teoso mera nofasa ka, ati katamore kari me ka iti me ya. Teoso mera kakatikehimatamonaka.
29 Teoso soteo mera ha nematamonaka, hinaka mebone mati. Ati tohawarebonaka. Mera kakawebona ati ne ati tohawarihi nebonaka.
30 Hibati ya Teoso yama hinofara te hiri nemete te amake. Teoso yahawaka te ni ya, soteo ati me hinofamare kari.
31 Yama Teoso hinofara me hiri narake, fara te nimetema. Teoso yahawamebonaka me ni ya, fare yahi nima te ni ya.

32 Yama hiyara hihiri me tohaha Teoso mera namoka, me nafi tohaha mati, yama hinofa hiri ni me watoramone ati nari, Teoso yahehibona ati nari me nafi ni ya, soteo me toha, bara me toha na me ni ya, yahehibonaha me nafi ni ya, soteo me toha, bara me toha na mati.

Teoso yama amosa hiri ni watoka.

33 Teoso ehene wato yokana e tohatera e amake, ehene amosi mati tohahari, ehene nafi. Teoso yama amosa hiri ni watoka.
34 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E ka Hiti ati boti hike watora? Hike narabo nima hinehiba amara?
35 Yama manakone Teoso nahabihiba watateredonaka, yama e ta naba watari karo he ni ya",

ati ke.
36 Yama nafi hiri nematamona amaka. Yama nafi nake ehene. Yama nafi hinakabone amake. Me ati fara tohaha tohatehaboneke, amosemona me ati na me ati. Ame.

12

Tera te ta nabone teke Teoso ni ya.

1 Ota one mati, te narabo nima okibone. Teoso e nafi ni ya yahaka. Makoni aya bani me e ta na me ta ni nima, tera te ta ni nabone teke Teoso ni ya. Bani me abowi e ta na te yati na tera te ta nabone teke Teoso ni ya. Teoso ohari ni ya era e ta nabone eke. Yama e na e hiri na e ehene nofaka. Yama e na amosaboneke ahi, Teoso e narifibone karo.
2 Bofe ka me nima te rabone teke. Te tohawahabone teke, Teoso ehene, te ati boti tohawai karo. Te ehene e ni ya yama Teoso hinofa te watohabone teke. Yama te watohabone teke afa, amosaro. Yama Teoso hinofa hiri ni te wato nabone teke, yama amosa hiri ni te watoha te.
3 Teoso yahe ka owa ha nemari amaka hinaka yoyosebona owa. Makoni te narabo nima onahabone oke. Amosi mati te tohahamone te ati rabone teke. Tera wato yokana te tohahabone teke. Teoso tera kakawehimataka yama yoro tokana ya, ati te nofe kari.
4-5 E abono oharia nima e nineke, Kirisito ka me e. E abono kote kobobo ni tamate amake. E abono kote ehene hiyaya te amake. Kirisito ka me e toha e e nineke, e kataba e.
6 E abe kasomate e amake, e abe kasomi hiyaya na e, Teoso ati ehene, yahahari. Ohari Teoso ati kaminebonaka. Teoso yama hikaminamone hinaha kaminebonaka me one ni ya.
7 Owa me one narifebonaka, Teoso ati ehene. Me narifi nataminehibonaka. Owa mera kanawana nebonaka, Teoso ati ehene. Me kanawani nataminehibonaka.
8 Owa me one yayai nihibonaka. Owa yama ta nebonaka me one ni ya. Yama kayawarehibonaka. Owa mera yosehibonaka. Mera kakatomi nataminehibonaka. Owa mera kasomebonaka Teoso ati ehene. Me ni ya yawarebonaka.
9 Te one me te nofahamone te ati na me te kakorahabone teke te ati boti ya. Yama hiyara te nofarabone teke. Yama amosa ta te nofahabone teke kasiro ya.
10 Te abe nofarawahabone teke, fare e ka niso nofi nima. Te one me amosi fiya tonahamone te ati nabone teke, te amosi ya.
11 E ka Hiti narifi te kitahabone teke te yayai na te, "Yama onofa okere", te ati ra te.
12 Te yayai nabone teke, Teoso te noki na te. Yama nawaha te hiri na yama te noki nabone teke, te yawara te. Teoso ha ni te fawa rabone teke.

13 Yama me kihamara me ka yamabone te ta nabone teke, Teoso ka mati. Te one me te amo nihabone teke te ka yobe ya.
14 Te ka owa ehene hiyare ya te ni ya, te kahabanarebonaka Teoso ni ya. Teoso hinofebona te ati nebonaka.
15 Te ka owa yayai ne ya te yayai ni sawihabone teke. Te ka owa ohi ne ya te ohi ni sawihabone teke.
16 Te abe nayawarahabone teke. Te amosamone te ati rabone teke. Me honara me te tohirabone teke. Yama te watohamone tera te kahiyararabone teke.
17 Tika owa yama hiyara hiri ne ya tiwa ni ya, yama hiyara hiri tiriyahi he ni ya. Tera te kakatomahabone teke, yama me hinofa te hiri nabone te.
18 Te one me te yaro riyahi, tera me mono naba mati.
19 Yama hiyara manakone te awariyahi. Yama hiyara manakone Teoso awehibonaka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me ka yama manakone owahabana oke ha owa, e ka Hiti ati nareka".

20 Tika manakone tiwarabone tike. Tiwa kakako fimi ya tefeba ta tinaho. Bakasi awe ya tinafawa tinaho. Tiwehene e ni ya tiwehene kokoma nebonaka.
21 Te ka one yama hiyara ya tera me hiri kana me ihi nima te ehene rabone teke. Me te nofahabone teke, te nima me nabone mati.

13

Kofeno me ka hiti me ati te mitahabone teke.

1 Kofeno me ka hiti me ati te mitahabone teke. Teoso ehene amaka, towisawa me me toha mati, me nafi. Kofeno me ka hiti me watatera me amake, Teoso ehene me amara mati.
2 Towisawa me te nofamari ya Teoso ehene te nofamarabone teke. Teoso mera kakobonaka, me ihi e na mati ahi.
3 Yama hiyara e hiri na towisawa era me nawatote me amake. E ehene amosa era me nawatotera me amake. Towisawa me te nakomeraba yama amosa te hiri nahi. Towisawa me ati amosaboneke te ni ya.
4 Towisawa Teoso me narifate me amake, tera me narifabone mati. Te ehene hiyari ya te watohabone teke. Towisawa era me kosi te me amake, Teoso ati ehene. Teoso me narifake, yama hiyara manakone me nahabiha mati.
5 Makoni towisawa me ati te mitahabone teke, tera me kosi rabone mati. E e na amosaboneke Teoso ni ya bisa.
6 Makoni yinero e ta te e amake kofeno ni ya. Towisawa Teoso ka yama aahi me amake, kofeno ka yama me kakatoma mati.
7 Kofeno yama hinofa nafi te hiri nabone teke, yinero te ta na te. Towisawa me te nofahabone teke.

Te abe nofahabone teke.

8 Me one ka yinero manakone ta ni te kerewe rabone teke. Hine ya te abe nofi ka yama manakone te ta kabote ri ya yama siba raboneke. Te abe nofi ya Mowisei ati nima te ehene nabone teke.
9 Mowisei yama tamaha kaminematamonaka, e naro ahi:

"Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te ka owa tinabowarabone tike. Te one me ka yama tibotirihi nabone tike. Me one ka yama aawawa tirahabone tike".

Yama one kamina nematamonaka. Yama nafi hikamina yama oharia nima narake hikaminaharo, ati e nari ahi:

"Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike".

Te ehene e ni ya, Mowisei yama hikamina nafi te hiri nabone teke.
10 Te one me te nofi ya yama hiyara ya me te hiri karahabone teke. Te ehene e ni ya, Mowisei yama hikamina nafi te hiri nabone teke.

Yama amosa e hiri nabone eke.
11 Yama e watoke haro. Teoso era kasomabona ka yama amo ni yaboraboneke. Afa yama amo ni yabori ya Sesowi ati e nofawahamaro e amake. Makoni yama amo ni tohake ayata ya. Afa yama ya te tonokoabone teke.
12 Yama soki ahabakibone. Yama wehe yabomakekere. Makoni yama soki ka yama hiri ni e fawa nabone eke. Saotato me ye hone e yabahabone eke, yama wehe ka yama e hiri nabone e.
13 Yama amosa e hiri nabone eke, Teoso ka yama amo nibone e wati nawaha e. E tafi nafirabone eke ayaka ya. E hanorihi nabone eke. E ka yibote amarawara e ahi narawarabone eke. E abe mono rabone eke. E abe ka yama aawawa rabone eke.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito e weye nabone eke, makari weye ni nima. E ati boti hiyara yama hinofa hiri ni e wati karahabone eke.

14

Te one me kitara me te tohirabone teke.
1 Te one me kitara me te tohirabone teke, yama tamaha Teoso nofaremona me ati na mati. Afa yama ihi me te hora rabone teke.
2 Yamata nafi e kabahabone Teoso ati ne awaka, me one ati ke.
3 Bani ime tikabaha bani me kabara me tahi tirahabone tike. Bani tikabara bani me kabaha me ihi hiyaramone tirahabone tike, Teoso me hora hira mati.
4 Himataba me ka yama aahi me hora tina ama tiri, tika yama aahi me amara mati? Me ka hiti ati hiyare ya ati hiyarihi, ati amose ya ati amosa neba awaka, me ihi awahari. Me ka Hiti Teoso tohe mera hora rebonaka. Me ihi amosaba awineke Teoso ati ehene.
5 Yama wehe one amosamone me one ati ke Teoso ni ya. Yama wehe fara hinamamone me one ati ke. Yama amosamone tiwati boti hina hiri tinahabone tike.
6 Yama wehe one amosamone me ati na hine me nake. Teoso yama hinofa me hiri nabone me ati ke. Me one yama nafi kaba hine me tohake, "Teoso faya amake", me ati na mati. Teoso yama hinofa me hiri nabone me ati ke, bisa. Me one bani kabara hine me tohake, "Teoso faya amake", me ati na mati bisa. Teoso yama hinofa me hiri nabone me ati ke.
7 Fara yama e nofa e hiri tera e amake. Fara e ati ya e ahabatera amake.
8 Teoso e narifa e sawisa nineke. E ahabi ya e ahababone eke Teoso ati ehene. E ahabari ya e ka Hiti ka me e tohake. E ahabi ya e ka Hiti ka me e toha nabone eke.
9 Kirisito ahabe yati namehimatamonaka tasa, e nafi ka Hitibonaha, e ahaba toha, e yati na toha na e.
10 Makoni himataba te one me ihi hiyaramone tine tiri? Ha tiwa himataba te one me tahi tine tiri? E nafi naohabone eke Teoso nokosi ya, itariari hinaka towisawa iitari ya, e nafi ehene manakone nahabihibonaha.
11 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"'Yati ote ama oke', e ka Hiti ati nareka. Me nafi foro naboneke onokosi ya. Teosomona owa me ati naboneke, me nafi",

ati ke.
12 E ehene e kaminaterawabone eke Teoso ni ya e nafi.

E ehene e ka one yama hiyara me hiri riyahi.

13 Makoni e abe hora rabone eke. E ehene e ka one yama hiyara me hiri riyahi, me tosawarirabone mati.
14 E ka Hiti Sesowi ehene owati e nara oke ahi: Yamata nafi amosa awineke Teoso ni ya. E one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati ni ya, afa yamata me kabi ya yama hiyara me hiri naboneke.
15 Sesowi nonofa me one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati na, afa yamata tikabi ya me nokosi ya, me tinofara tiwa awine tike. Kirisito ahabematamonaka, afa mera nofahari. Afa yamata me kabi ya yama hiyara me hiri naboneke. Me tosawarihaba me amake tiwehene.
16 Yamata one e kabahabone Teoso ati hiyaremona me one ati na, me ati ihi afa yamata tikabarabone tike, Teoso ati hiyareba wataremona tina tiwa, ha tiwa.
17 Teoso ati hiyareba watatere amaka, yama e kaba yama e fawa na era awahari. Yama amosa e hiri nabone Teoso ati ka e ati boti amosa e, e yayai na e, Kanamori ehene.
18 Te ehene e ni ya Kirisito te narifabone teke. Teoso te ehene nofehibonaka. Te ehene me one nofa, naboneke.
19 Makoni e abe mono rabone eke. E abe narifabone eke, e yanahabone e.
20 Te one me tinahabiharabone tike yamata ihi, Teoso ka me tohi karo. Yamata nafi amosa awineke Teoso ni ya. Te one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati na, afa yamata me kabahabone tirahabone tike. Afa yamata me kabi ya yama hiyara me hiri naboneke.
21 Tiwehene te one yama hiyara me hiri raba bani me tikabarihi, fi tifarihi, yama one hiri tirihi tinahabone tike.
22 Afa yama tamine te kaminarabone teke te one me ni ya. Kamini te ohariaboneke Teoso ni ya. Yama Teoso hinofaramone e ati na yama e hiri ra e ehene amosaboneke Teoso ni ya.
23 Te one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati na, afa yamata me kabi ya me yawahaboneke me ati boti ya. Yama e hiri rabone Teoso ati nemona e ati na afa yama e hiri ni ya e ehene hiyarabone eke.

15

Yama me hinofa ta e hiri nabone eke.

1 Yama amosaboneke haro, e kitaha me kitara me e noki ni ka yama. Fara yama e nofaha e hiri rabone eke.
2 Yama me hinofa ta e hiri nabone eke, me yanibone karo.
3 Kirisito fare yama hinofa hiri rihi nematamonaka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tiwa me hora na owa me hora, narake",

ati ke.
4 Teoso ati kakamina yama me kaminemetemoneke me ka yama hani ya, era me kanawanahabone mati. Teoso ka yama hani era kanawanake, Teoso e noki nabone e, e kiti fawa ra e.
5 Teoso era kanawana naka, e kiti fawa rabone e, e yawara e. Efe ehene te abe mono rihi, nabone teke, Kirisito Sesowi ka me te tohi karo.
6 Te nafi tohi ohariabone teke, e ka Teoso amosemona te ati na te, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati tohahari.

Te abe tohirabone teke.

7 Te abe tohirabone teke, fare Kirisito nima, tera tohirari. Te ehene e ni ya Teoso
amosemona me ati naboneke.
8 Kirisito kakehimatamonaka soteo mera kasomebonaha. Ota ka iti me ni ya Teoso
yama hikaminehemete nima Kirisito ehene nematamonaka. Teoso keye hiri tere
namohimatamonaka.
9 Ehene e nematamonaka, Teoso amosemona bara me ati nibone karo, yahehimona
me hinahari me ni ya. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Makoni owati yana nabone oke bara me baikani ya, titaminahamone ona owati.
Oyakabone oke tiwa ni ya",

ati ke.
10 Ati one amake haro:

"Bara mati, te yayai nahi, hinaka me ya te kataba te",

ati ke.
11 Ati one amake haro:

"E ka Hiti te kahiyarahi, bara me te, te nafi. Tabora nafi ka me hikahiyarebonaka",

ati ke.
12 Isaiya ati e nematamonaka ahi:

"Sese ka noti bara mera yosi yana tonehibonaka. Me noki hinehibonaka, yama
hikaminaha hiri nebonaha",

ati nematamonaka.
13 Teoso tera yayai nihibonaka. Ati nofi te fawa rihi nebonaka, te watora te ehene.
Ati ehene noki ni te fawa rihi nebonaka, Kanamori kiti ehene. Teoso ehene yama e
noki te amake.

Kirisito Sesowi onarifa oke.

14 Ota one mati, tera owato oke, yama amosa hiri ni te oharia te, me one ni ya.
Yama te watoke, te abe kanawanibone ka yama. Teoso ati wato yokana te tohake.
15 Yama hani ya tera hohora raba onahara oke, te ati katamoribone karo. Teoso
owa yose ka owehene e nara oke. Owa ni ya yahehi
16 owa yosehimari amaka, Kirisito Sesowi onarifahabone owa, hiyara amosa
okominahabone owa bara me ni ya. Sasetoti Teoso me narifa me nima one oke. Bani
me nima bara me nineke, me ta ona mati Teoso ni ya, bani me amosa mati Teoso ni
ya, Teoso Kanamori ehene.
17 Oko yama ahi ni amosa awineke Teoso ni ya, Kirisito Sesowi ehene.
18 Otaminahamone okere. Kirisito okahiyarine oke kitahari, oko yama ahi ni
kasomari, Teoso ka yama ahi ona owa. Ati okomina yama onamo ona ihi ati bara
me hinofate amaka.
19 Yama fotaha onamote ama oke, Teoso Kanamori kiti ehene. Hiyara amosa
okomina owaharete ama oke tabora nafi ya. Manakobisa hiyara amosa kamini
hawa oha oka waha. Serosarei ya yana ona Iririko ya kobo ona hiyara amosa
okominahamaro ama oke, Kirisito tamine, yama nafi nima.
20 Hiyara amosa okominamaro ama oke, Kirisito tamine me mitamatara me tabori
ya. Yobe hiri ni onofarahamaro ama oke, me one ka yobe ewene mese ya.
21 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"He tamine me mitamatara he tamine me mitahaboneke waha. He tamine me watoaboneke waha",

ati ke.

Tera yaka ni onofa oke.

22 Tera yaka onahabone ati ni otamate ama oke, yama owa nahatoa owa, Teoso ati okomina owa tabora one ya.
23 Teoso ati okominiba ka taboraba watamakere fahi. Owati yana ni tamate ama oke ano tamaha ya, okomabone ona owa te ni ya.
24 Esibaya ya okahabone tera owakosamabone onahara oke, owa te narifabone te, okomabone owa. Te ni ya oko sawi yabohabone ona oko sawi yaborabone oke.
25 Okomamatabone onahara oke Serosarei ya mata, Teoso ka me okasomahabone owa.
26 Akaya ka me ya Masetonia ka me tabaha Serosarei ka Teoso ka me me kasomabone me ati narake, me honara mati, soteo mati. Yinero me yoro tokaniwamarake, me ta hinehibonaha.
27 Fara me ati ihi amake. Me ihi amosake, me me tefe ni karo. Soteo Teoso ati me ta namaro me amake bara me ni ya. Makoni bara soteo me me kasomaboneke, yinero me ta na mati.
28 Me ka yinerobona ta ni hawa onihe ya yinero nafi wara toni forima me onihi ya okomabana oke Esibaya ya, tera owakosamaba owa.
29 Tera yaka oni ya yayai onahabone oke Kirisito ehene.
30 Ota one mati owati te mitahi, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Owa ora ni te fawa rabone teke Teoso ni ya, e ora ni tabaha e, e abe nofaha e, Teoso Kanamori ehene.
31 Owa te ora nabone teke, Teoso owa hasi nihibona owa, Soteya ka Kirisito me nofara owa me nabowarabone owa. Te ora, nahi, aya yinero owakame me nofibone karo, Serosarei ka Teoso ka mati.
32 Teoso ati amose ya tera yaka onahabone oke, yayai ona owa. Tera yaka oni ya hasi onahabana oke fahi, e tabaha e.
33 Te nafi ni ya Teoso sawihibonaka, e watora e ehene. Ame.

16

Tera onofa oke.

1 Sesowi nonofa oyosebana oke te ni ya, Febi tohaharo. Senikereya ka Sesowi nonofa me kakasoma amake.
2 Te nofahaboneke, e ka Hiti ka tohaharo. Yama amosaboneke, Teoso ka me ihi e ni ya. Yama hikihara te ta nabone teke. Me nanarifa amake. Owa narifi nofa narake.
3 Owati te kaminabone teke, Birisira ya Akira me fama me ni ya, me onofamone owati. Kirisito Sesowi ota narifamaro ota amake, me ya otaba owa.
4 Me ahabinima namaro me amake, owa me narifa mati. "Faya amake", one oke me ni ya. "Faya amake", me ati, ke, bara Sesowi nonofa me tohaha mati, afa me ni ya, me nafi.
5 Me onofamone ona owati te kamina niyahi me ni ya, Birisira ya Akira me famaha me ka yobe ka heoniao hihiri mati. Ibeneto toha nebonaka, onofari, Asia ka Kirisito nofawai tai tohehimarihi.
6 Maria ni ya owati te kamina, niyahi, onofamone ona owati. Tera narifi nafihamoneke.
7 Atoroniko ya Sonia me fama, na me toha na me ni ya, ota ka one mati. Me ya otaba ota kibehamaro ota amake kateya ya. Kirisito me nofibahamaro me amake, Kirisito onofamatari ya. Sesowi ka yoyose me amosa me tohate me amake afa mati.

8 Abiriato toha nebonaka, onofari, e ka Hiti ka tohahari.
9 Obano toha nebonaka. Ota famimaro amaka, Kirisito ka yama ota ahi na ota. Esitaki toha nebonaka, onofari.
10 Aberi toha nebonaka, ehene Kirisito hinofatehari. Arisitoboro me toha,
11 Erotiao toha nebonaka, ota ka owa. Nasiso me one toha naboneke, e ka Hiti ka mati.
12 Tirifena ya Tirifosa famaha toharawa naboneke, e ka Hiti nanarifarawaha. Besiti toha naboneke onofaro e ka Hiti ka yama ahi ni nafihamaroho kasiro ya.
13 Rofo toha nebonaka, e ka Hiti hiwasimarihi. Mati toha naboneke, okomi one tohaharo.
14 Asikirito toha, Ferekoti toha, Emi toha, Batoroba toha, Ema toha, Sesowi nonofa me one toha naboneke, me ya tataba mati.
15 Firoroko toha, Soria toha, Nereo toha, hinakasima toha, Oriba toha, Teoso ka me toha naboneke, me ya tataba mati.
16 Te abe noko bako totoma nakehi, Teoso ka me te tohaha te. Kirisito ka me nafi tera me nofahamone me ati narake, tabora nafi ka mati.

Tera te kakatomahi me ni ya.

17 Tera te kakatomahi, e abe mono nabone me ati na me ni ya. Afa me ihi e one Teoso nofi me fawa narake. Yama bara ya tera me kanawanineke, aya hiyara te mitibaha amara ya. Me ya te tabarabone teke.
18 E ka Hiti Kirisito me narifakere. Hine ya me nabati me nakaraboneke. Me ati watoha me me kahiyaranama hite me amake, yama me watora me me hikeyeha mati.
19 Tabora nafi ka te tamine me mitaharake, Teoso ati te tokatabahamone te. Makoni yayai oke. Yama te watohabone onahara oke, yama amosa te hiri ni ya yama hiyara te hiri rabone te.
20 Te ehene e ni ya Satanaisi te kasawarihabone teke hibati ya, Teoso ati ehene. Efe Teoso ehene e ati boti watora eke. E ka Hiti Sesowi yahehibonaka te ni ya.
21 Timotio tera nofehimona ati nareka. Teoso ka yama ahi naka, ota fami. Rosio toha, Sasao toha, Sosibataro toha me na tera me nofa namone me ati, narake, ota ka one mati.
22 Ha owa Tesio oha yama hani rarawi oha tera onofa onara oke, e ka Hiti ka ohaha owa.
23-24 Kayo tera nofa nemona ati ka. Osawi oke hinaka yobe ya. Kirisito ka me nafi toha na tera me nofahamone me ati, narake, Kayo ka yobe ya heoniao hihiri mati, Erasito toha nari, sitati ka yinero kakakatoma, Kowato toha nari, Sesowi nonofa.

Teoso amosemona e ati nabone eke.

25-27 Teoso amosemona me nafi ati tehaboneke, fara me ati tohaha mati, Sesowi Kirisito ehene. Teoso fare ohari yama nafi watote amaka. Te kitibone ta nebonaka. Hiyara amosa nofi te fawa rabone teke, Sesowi Kirisito tamine, okominahari. Hibati ya Teoso eheneteba me watoremetemoneke, bara mera kasomatehibana. Hibayata ya Teoso era hiyaraka, hibati ka Teoso ati kakamina me ka yama hani ya. Teoso ahabatere owa yosehimari amaka, Kirisito okominahabone owa, bara me nafi tamine himitebonaha, Teoso ati me tokatabibone karo, ati me hinofe ya. Ame.

1 Korito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Korito ka me ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Sositeni ya ota famake, Sesowi nonofa. Kirisito Sesowi owa ha
nemari amaka, hinaka yoyosebona owa, Teoso ati ehene.
2 Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te, Korito ka me te. Teoso ka me te
amake, Kirisito Sesowi ya te tabaha te. Teoso tera ha neri amaka, hinaka mebone me
te. Te nafi ka yama hanibone amake, tabora nafi ka me te, e ka Hiti Sesowi Kirisito
te aate na te, tera kasomebonaha. Te nafi ka Hitibisa amaka.
3 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famehi me yahahaboneke te ni ya. Tera
me kakatoma naboneke.

"Faya amake", onahara oke Teoso ni ya, tera wati owaha owa.

4 "Faya amake", ati ni fara oha oke, tera wati owaha owa. Teoso yahahareka te ni
ya, Kirisito Sesowi ta nari te ni ya.
5 He ya te tabi ka tera kakawareka yama tamaha ya, yama nafi te wato, Teoso ati
nafi te kamina, nabani te.
6-7 Te ka yama watobone Teoso ta neri amaka, yoro tokanaro, tamaharo, Kirisito
ati kitehi namohari. Yama te watoha te abe kasomineke, e ka Hiti Sesowi Kirisito te
noki na te, kamehibonaha.
8 Teoso ehene te kitahabone teke, Kirisito nofi te fawa rabone te. E ka Hiti Sesowi
Kirisito amo ni kobo ne ya tera wasimebonaka, yama hiyara te kihara te.
9 Teoso tera ha ne biti Sesowi Kirisito ya te tabake, e ka Hiti. Efe Teoso ati
tohawarebonaka.

Te abe mono rabone teke.

10 Ota one mati te narabo nima okibone, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me te tohaha
te. Fai hinama te ati boti tohahabone teke, fara te ati tohibone karo, te abe mono
rabone te.
11 Korowi tera me kaminarake owa ni ya, te abe mono namone te.
12 Te one me ati e namoneke ahi: "Ha ota Baoro ka me ota amake", te one me ati,
"Ha ota Aboro ka me ota amake", te one me ati, "Ha ota Sefa ka me ota amake", te
one me ati, "Ha ota Kirisito ka mebisa me ota amake", te one me ati, namoneke.
13 Kirisito oharite amaka. Kirisito ohari ka me one ha ya toha, me one ha ya toha,
me one ha ya toha, tehani me ama? Baoro ahabemata ama awa ya wanahari, te ni
ya? Baoro ino ya tera me iibofarisatehani te ama?
14-15 Yayai one oke Teoso ni ya, te tamara tera oobofarisa owa. Te ati yana riyahi,
owini ya te bokahamone te ati na te. Kirisibo ya Kayo me famaha me ta me
oobofarisaro ama oke.
16 Esitefana ka yobe ka me oobofarisa, onaharo ama oke. Me one watarete me
awineke, me oobofarisaba mati.
17 Me oobofarisaba Kirisito owa yoseremarika. Hiyara amosa ta okominahabone
owa yosehimarika, owati wato yokana tohara owa. Kirisito kitaka, ahabari, awa ya
wanahari. Owati ta kitakere ha owa.

Teoso yama watohi Kirisito ta nematamonaka.

18 Kirisito ahabi tamine e nofe ka Teoso era kasomaka, kitahari. Me one ta Kirisito
ahabi tamine me mitaha e rabika atimone me ati nineke. Afa mera Teoso kasomakara.
19 Hibati ya yama hani e na me rawi nemetemoneke ahi:

"Haha yama wawato me tohakene yama mera kasawarihaboneke, owati ihi. Yama me watoha afa yama mera kasomaraboneke",

me ka yama hani ati ke, Teoso ati kaminaro.
20 Bofe ka yama wawato me kitaha me awine? Teoso ehene me kitaraboneke. Teoso ni ka yama me watokere.
21 Teoso yama wato nafihi ati e nareka ahi: Bofe ka fara me ka yama wato ya me siba hine ya me hiwasirebona ati nareka. He ati me nofa me ta mera kasomebona ati nareka. Bofe ka ati me hinofarareka, e rabika atimone me ati na mati.
22 Teoso yama namohibona soteo me ati narake. Soteo me amara yama wawato me ati me mitahabone me ati narake.
23 Ha ota ta Kirisito tamine ota kamininеke, ahabemata awa ya. Soteo me ni ya ahabi hiyaremona me hinahareka, awa ya wanahari. Soteo me amara me ni ya Kirisito tamine hiyarihi nemonaka, e rabika atimone me ati na mati.
24 Teoso me ha hinaha me ta me ni ya Kirisito tamine amosate amaka. Afa me ni ya Teoso kitehimona me hinahareka. Afa me ni ya Teoso yama watotehimona me hina hika, me one soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
25 Kirisito tamine hiyaremona me one ati narake, yama me watora mati. Kirisito kitaremona me ati na fara me kitakere, Kirisito ehene.
26 Ota one mati, e tabineke, Kirisito ka me e. Teoso tera ha neri amaka. Aya Teoso tera ha nari ka yama ya te tamara yama te watohete teke. Te honaha te tamarihi, te amosa te tamarihi, nete teke.
27 Te kitara Teoso tera wasihiri teke, kiti namohibonaha me one ni ya. Yama me watohamone me ati na hine me watohaboneke, yama me watora mati, te ehene.
28 Te honara tera wasihareka, tera me nofara te. Me amosamone me ati na me amosakere.
29 Teoso nokosi ya e amosamone e ati na e ati nofakara.
30 Kirisito Sesowi ya tera nataberika, yama fa yokana te watohabone te. Kirisito ya te tabaha te amosake Teoso ni ya. Teoso ka me te amake waha, Kirisito ehene. Kirisito te ka yama hiyara manakone nahabihimatamonaka.
31 Hibati ka me ka yama hani ati e nineke ahi:

"E amosamone e ati rabone eke. E ka Hiti ta amosemona e ati nabone eke",

ati nineke.

2

Kirisito kamini owahariharo oke te ni ya.

1 Ota one mati, aya okiro ya te taboro ya Kirisito tamine kamini owahariharo oke, me hiwatorehimata hibati ya, Teoso hikaminahari e ni ya waha. Okominehiri amaka owati amosaraha ya. Yama wawato me ati nima owati raro ama oke.
2 Kirisito kamini owahariharo oke, me hinabowahari, me hinawanahari awa ya.
3 Okitara e tabaharo eke, owatoa owa, hoyahoya kana ona owa.
4 Teoso ati okomina yama wawato me ati nima owati raro ama oke. Yama okominaharo oke, Teoso Kanamori kiti onamoa owa.
5 Yama wawato me ati ihi amara Teoso ati te nofahabone onaharo ama oke. Teoso kiti te awi ka Teoso ati te nofahabone onaharo ama oke.

Teoso Kanamori Teoso kaminaka.

6 Teoso wato yokana me tohaha me ni ya owati e namone oke ahi yama wawato me ati nima. Bofe ka me ka hiti yama me watohamone me me hina me ati nima owati rihi ke. Afa me watamaterabonеke Teoso ati ehene.

7 Teoso ati okominine oke, Kirisito tamine okomina owa. Yama nafi watari ya mata
Teoso Kirisito yosehibona ati nematamonaka, e amosatibone karo kasiro ya. Kirisito
me hiwatorehimata amaka mata, bofe ka mati.
8 Bofe ka me ka hiti Sesowi me watoremetemoneke, Teoso ka Kirisito tohahari,
amosari. Me hiwatomanaha, me hinabowarenamata amaka, me hinawanahari awa
ya.
9 Fara hibati ka me ati nimetema Teoso ehene nareka, me ati e na mati ahi:

"Teoso yama hawa tonihareka, ta hinahabonehe he me nofaha me ni ya. Yama e na e awatera amake ahi, amosaro. Yama tamine e na e mitarihi, teha amake, amosaro. Yama amosa e na e siba rihi teha e amake e ati boti ya",

yama hani ati nineke.
10 E ni ya Teoso yama namowahaka, hawa hinihemetemonehe. Kanamori era
hiyaraka. Kanamori yama nafi watote amaka. Teoso ati boti watote amaka.
11 Fara e nima Teoso naka. E kanamori e ati boti ka yama watote amake, sawi karo e
boti ya. Me one e ati boti ka yama me watotera me amake. Teoso Kanamori oharite
amaka, he ati boti watohari.
12 Teoso Kanamori ta nareka e ni ya. Bofe ka yama kanamori ta rareka. Fare
Kanamori ta nareka, yama e watobone karo, yama hinita ta hina e watobone karo.
13 Afa Teoso ka yama okominine oke. Owa me kanawanakere, yama wawato me
ati nima owati naba owa. Efe Teoso Kanamori owa kanawanaka. Teoso ka yama
okominine oke, fare Teoso Kanamori ati ya owati tohaha owa.
14 Haha bofe ka me tohaha Teoso Kanamori ka yama me nofakere, Teoso Kanamori
ka me tohara mati. Teoso Kanamori ka yama e rabika ka yama tohahamone me ati te
me amake. Teoso Kanamori ka yama e watote amake, Kanamori era kanawanahari.
Makoni afa yama me watohinakere, bofe ka mati.
15 Teoso Kanamori ne ya e ni ya yama nafi siba ni nihinahaboneke e ni ya, amosi
tabiyo. Bofe ka e kanamori ka yama siba ni me watokere, amosi tabiyo.
16 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Hibake e ka Hiti ati boti watora, e ka Hiti kanawanehibana?"

ati te amake. Ha e Kirisito ati boti e watoke.

3

Teoso nanarifa me ota amake, Aboro ya ota famaha ota.

1 Ota one mati, aya e tabiro ya matehe bite nima te naro teke, Teoso Kanamori ya
tabi yokana te tohamatara te, bofe ka me nima te nasa na te. Teoso ka yama nafi
okominararo oke mata te ni ya. Yama yana kani ka yama ta okominaharo oke.
2 Yowa fehe ya tera onafawaharo oke. Bani ime ya tera onatafararo oke mata. Teoso
ka yama te watohinararo teke. Teoso ka yama te watohina nasa ra te awineke mata.
3 Bofe ka me nima te nasa na te awineke mata. Fara te ka one me ka yama nima te
ka yama nabone te ati na te awineke. Te abe mono na te awineke. Bofe ka me nima
te nineke, Teoso me watora mati.
4 Te ati e namone teke ahi: "Baoro ka ama oke", owa ati, "Aboro ka ama oke", owa
ati, nemonaka. Te ati e na bofe ka me nima te nineke, Teoso me watora mati.
5 Hike amara Aboro? Hike amara Baoro? Teoso nanarifa me ota amake, Teoso ati
ehene yama ota kamina ota te ni ya, yama yoro tokanaro. Ota ati te mita Teoso ati te
nofawaharo teke.

6 Awa boni koro ona Aboro soro hina Teoso ati ehene yanaharoke, ota ehene amararo.
7 Yama e koro na e aamosa raba te e amake. Yama e soro na e aamosa raba te e amake. Teoso ta amosi mati tohate amaka, ati ehene yama yani karo.
8 E ka owa yama kokoro nima e ka owa yama sosoro te amaka. Me ka yama ahi ni amosi ya Teoso me hekawahaboneke yama amosa ya. Me ka yama ahi ni fainama tohari ya me ka yama manakone fainama toharaboneke.
9 Yama ota ahi nineke, Teoso ya ota taba ota. Ha te Teoso ka fatara tafe me te amake. Yobe me te amake, Teoso hiri hinahari.
10 Ha owa yobe hiri ni yana okana yobe ewene si onihara oke. Teoso owa kanawane oko yama ahi ni amosara oke. Owa kamaki yobe abono hiri naka. Teoso ka yobe ota hiri na otara ota kakatomiyahi.
11 Teoso ka yobe ewene amaka, Sesowi Kirisito. Yobe ewene bare tohawarebonaka.
12 Efe yobe ewene mese ya yobe ota hiri nineke. Yobe ka yama hiri ni oro tohi ya toha, barata tohi ya toha, yati amosa tohi ya toha, awa tohi ya toha, masiri tohi ya toha, yama nofamaraha tohi ya toha naba awineke.
13 Teoso amo ni ya ota ka yama ahi ni watohinaboneke, amosi ya amosa, hiyari ya hiyarihi naro. Afa yama ya yama hiri ni kakehaboneke, yobe totomi nabonehe.
14 Yobe kote hiri one hiri ni amose ya kote hasi nebonaka, hatirari. Faya Teoso owa kakawebonaka.
15 Yobe kote hiri one hiri ni amosare ya hatihibonaka yama hiri ni kaki ya. Faya yama hiyaraboneke owa ni ya. Ohabarihi onahabana oke. Hasi onahabana oke yama hiri ni baikani ya tasi ona owa.
16 Yama te watoke. Teoso ka yobe me te amake. Teoso Kanamori winaka te ni ya.
17 Teoso ka yobe me nahabi ya Teoso mera nahabihibonaka. Teoso ka yobe amaka. Teoso ka yobe me te amake.
18 Tera te keyehariyahi. Yama wawatomona tiwa tini ya yama tiwatorahamone tinahabone tike. Manakobisa yama tiwatoabone tike fahi.
19 Bofe ka yama e watoha yama e watoramone Teoso ati ka. Hibati ka me ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Yama me watohamone me ati na Teoso mera kasawarihareka",

ati te amake.
20 Me ka yama hani one na narake, ati e naro ahi:

> Yama me watohamone me me hina Teoso ta yama watoka, yama mera kasawaribone ka yama",

yama hani ati narake.
21 Makoni tera te kahiyararabone teke, e ka owa nonofa me te tohahamone te ati na te. Teoso ota nafi ta nareka te ni ya, tera ota narifabone ota.
22 Baoro te ka amaka, Aboro toha, Sefa toha, me na mati. Wami toha, e tamini toha, e ahabi toha, hibayata ka yama toha, yama toyabo ka yamatebone toha, nineke. Afa yama nafi te ka yama amake, Teoso ehene.
23 Kirisito ka me te tohake, e ka owa ka me te tohara te. Teoso ka Kirisito toha, naka.

4

1 Kirisito nanarifa memone otara me ati naboneke, Teoso ati ota kamina ota, Kirisito tamine, ati me hiwatorehimata hibati ka mati.
2 E ka owa he nanarifa he narifi forima nebona hina hika.

3-4 Oko Hiti oko yama ahi ni kaminebonaka ohariari. Oko yama ahi ni amosi ya amosamone hinahaboneke. Hiyari ya hiyaramone hinahaboneke. Oko yama ahi ni te kamini ya te ati omitarahabone oke. Oko yama ahi ni me one kamini ya me ati omitarihi, onahabone oke. Oko yama ahi ni amosa awineke owati boti ati ke. Owati omitarabone oke. E ka Hiti ta ati okomitahabone oke, oko yama ahi ni kaminari.

5 Otara te kaminarahabone teke mata. E ka Hiti e noki namatabone eke. Kame ya era kaminebonaka, e nafi. Yama firi kanehibonaka, yama soki ka yama. E ati boti kaminebonaka. Fara e ka yama ahi ni nima era kahiyari nebonaka.

6 Ota one mati, fara owa okominine oke Aboro ya ota fama ota, yobe okomina owa. Te e nabone onahara oke, ota nima. "Ha owa ta otamina oke, Baoro ka oha owa", te ati rihi, "Ha owa otamina oke, Aboro ka oha owa", te ati rihi nabone teke. Yama hani ati te fiya kariyahi.

7 Titaminaha tiwa awine tini, ha tiwa ta? Haha yama tikiha nafi tiwehene amakere. Teoso ehene amaka. Himataba titaminahamone tiwa tine tiri?

8 Me akara me nima te na te awineke. Me honaha me nima te na te awineke. Ota nowati ya towisawa me te tohawehete te awineke. Towisawa me te tohi ya yama amosaboneke owa ni ya. Towisawa me te tohehemenehe towisawa me ota tohabisehene ota amake.

9 Teoso ka yoyose me ota tohaha Homa ka saotato me me hiwata me nima ota nineke, me yaka na mati saotato me ka towisawa nowati ya, me nafi me me hiwahabone mati. Me nima ota nabisake, me ahababone me me hina mati me nafi nokosi ya. Teoso otara namohareka me nafi ni ya, ota ahababone ati nari, Teoso nanarifa me toha na me ni ya.

10 Yama ota watoramone me nafi ati narake, Kirisito ota kamina ota. Ha te ta yama te watoke, Kirisito ka me te tohaha te. Ota kitakere. Ha te ta te kitake. Te amosamone me ati, ota hiyaramone me ati, narake.

11 Ota fimi, bakasi ota awa, nofa ota amake. Makari ota kiharihi nofa ota amake, otara me kosi, na ota, ota aamoba watarihi, na ota.

12 Yama ota ahi nofa ota amake ota yehe ya. Otara me haha kana yama amosa ya Teoso mera hiri kanehibona ota ati nofa ota amake. Yama hiyara ya otara me hiri kana ota manakone ota awi nofara ota amake.

13 Ota ehene hiyaramone me ati na me ni ya ota ati amosi nofa ota amake. Yama me koro hiwitia nima ota nofa ota amake, otara me nofara ota.

14 Owati te miti ya te ati e naba te awineke ahi: "Baoro otara kokoma nihibona ati ne awaka makoni ati amaka", te ati naba te awineke. Tera kokoma oniharabone oke. Hine ya te narabo nima one oke, tera onofa owa. Oko matehe me te amake.

15 Me tamaha tera me kanawanake. Te ka abi ta oharika. Tera onawataharo ama oke, hiyara amosa okomina te nofawaha te.

16 Makoni owehene ya te ehene tohahabone teke.

17 Timotio oyosehara oke, owehene kaminebonaha te ni ya. Okatao amaka, onofari. Yama hiri ni fawa kara, Teoso hiyose ka yama. Owehene tamine kaminebonaka te ni ya, te ati katamoribone karo owehene ya. Afa owehene e nineke ahi Kirisito Sesowi ka oha owa. Kirisito ka me nafi ni ya yama okomina fara owati nima owehene nineke.

18 Tera te kahiyara te awineke, te ka one mati, okomarahabone te ati na te, te ni ya.

19 Okomabana oke hibati ya te ni ya, Teoso ati amose ya. Haha hine me kahiyara me ati omitarabone oke. Me ihi ta owahabone oke, me kitahamone me ati na mati.

20 Yama Teoso hinofa amakere, e ati tohaharo. E ehene amosa ta nofaka.

21 Himata nima onahabone te ati ri? Kokosi tama ni okomibana te ni ya? Oyahibana te ni ya, tera onofa owa?

5

Te ka owa ehene hiyaremonaka.

1 Yama hiyara nahamoneke te baikani ya. Te ka owa bati fati ya famehimonaka.
Teoso ka me amara me ihi e naba watatera amake ahi.
2 Te ehene amosamone te ati namone teke, te ati hiyara watara te he ni ya. Te
ehene hiyakere owa ni ya. Te yawahabone onahara oke. He ya te tabamariyahi,
ehene hiyarari.
3 Te ya otabara oko kanamori te ya tabake. Te ya otabara hahi okako oka hari,
ehene hiyarari.
4-5 E ka Hiti Sesowi ka me te tohaha heoniao te hiri ni ya te kaminebonaka. Oko
kanamori sawi, nabone oke fahi te ni ya. E ka Hiti Sesowi kiti sawihibonaka te
ni ya. Hahi te ta tonamebonaka Satanaisi ni ya, ahabebonaha, kanamori Teoso
hikasomehibonaha e ka Hiti amo ni ya.
6 Yama hiyakere haro, tera te kahiyari ka yama. Yama te watoke, fehemeto nafira
ihi bao kimise ka yama, bao nafi. Efe ehene hiyare te ni ya sawisa ne ya fehemeto
nima ehene nebonaka. Efe ehene hiyare ehene nima te nafi ehene nabone teke, yama
hiyara te hiri na te.
7-8 Soteo Basikowa ka marina me hiri na me ihi nima e ehene nabone eke. Ayaka
nokosi ya fehemeto bote nafi me koro towitite me amake. Afa me ihi nima e ehene
nabone eke, yama hiyara nafi e koro towitia e. Marina ka bao fehemeto kihatere
amaka. Hahi bao nima e nabone eke, yama hiyaraba watararo e ni ya, yama
hiyaraba e kehemorihi naro e ati boti ya. Yama hiyara te koro towitiabone teke,
sawimarahabonehe te ni ya. Basikowa ka bao fehemeto kihare nima te nabone teke.
Efe bao nima te teha te amake, Kirisito tera kasome karo. E ka Basikowa ka ofeya
amaka, ahabari, era kasomebonaha.

9 Oko yama hani taiti ati amake haro: Me ka yibote amarawara me ahi na me ya
te tabarabone ona ama oke afa yama hani ya.
10 Haha me ka yibote amarawara me ahi narawa me nafi okominarara oke. Yinero
tamehi me nofaha me nafi okominarihi, onahara oke. Me nafi okominarihi onahara
oke, me one me keyeha mati, me ka yinero me hiyabebonaha. Teoso yati hiri ni
tohehi me nofaha me okominarihi onahara oke. Bofe ka me okominarara oke, Teoso
ka me amara mati. "Bofe ya te winamarahaba teke", onahaba owati yana rara oke.
11 Me kamini forima okibone waha. Me okominahara oke, Sesowi me nofahamone
me ati na mati, me ka yibote amarawara me ahi na mati. Yinero tamehi me nofaha
me okomina, onahara oke, Sesowi me nofahamone me ati na mati. Teoso yati hiri
ni tohehi me nofa me okomina, me one ni ya me ati hiyara me okomina, hahano
me okomina, onahara oke, Sesowi me nofahamone me ati na mati. Me okomina
onahara oke me one me keyeha mati, me ka yinero me hiyabebonaha, Sesowi me
nofahamone me ati na mati. Sesowi me nofahamone me ati na me ihi e na me ya te
tabamarahabone teke. Me te katafarihi nabone teke.
12 Me hora okarabone oke, me ihi hiyara mati, Sesowi ka me amara mati. Sesowi
ka me ta me te hora nabone teke, me ihi hiyara mati.
13 Teoso ta me ihi hora kanehibonaka, me one, Sesowi ka me amara mati. Teoso ka
yama hani ati e narake ahi:

"Me ihi hiyara me te toyosemahabone teke, me sawimarahabone mati te ni ya",

ati ke.

6

Te abe towakarabone teke sowisi ni ya.

1 Te abe mono na te awineke. Te tamine omitara oke, te abe towakamone te, sowisi
ni ya. Himataba te abe towakarineri, Teoso ka me ni ya, te abe hora kanahaba te me
nokosi ya?
2 Yama te watora te awine? Teoso ka me nokosi ya me nafi naotehaboneke, me
ihi me kamina mati. Ha e Teoso ka me e tohaha me nafi ka yama hiyara tamine e
mitatehabone eke, me ka yama amosa toha, na mati, me ihi e siba nabone mati, me
ihi amosi tabiyo. Me famaha me abe mono na me ihi siba ni te watohaba te awineke.
E ni ya yama nihinake haro nafiraro.
3 Yama te watorini? Satanaisi nanarifa me nahotehaba me amake e nokosi ya, me
ka yama hiyara tamine e mitahabone mati, me ihi e siba nabone mati. Hibayata ya
bofe ka yama hiyara tamine miti e watohaba e awineke bisa.
4 Himataba sowisi me te ha na te awineri, te abe mono na te ati me mitahabone
mati? Me ati te nofaraba te awineke, Sesowi nonofa me amari karo.
5 Te kokoma nibone ka owati amake. Te ka owa yama watohi nehiba awaka, me
ati mite ya yama kaminebana me ni ya, me hiwatoabana.
6 Te ehene e ramone teke ahi. Te towakamone teke sowisi ni ya, Teoso ka amarari,
te abe kaminabone te.
7 Te abe mono namone teke sowisi nokosi ya. Yama e na hiyakere ahi. E ka owa
nima te nineke kitarari owa ehene. Te ati yana rene te amake. Hine yama hiyara me
hiri ke te ni ya. Hine tera me keyehake, te ka yinero me yabahabone mati.
8 Yama hiyara ya te abe hiri kanahamone teke. Te abe keyehamone teke, te abe ka
yinero yabahabone te. Te ehene e na hiyakere mata ya, Teoso ka me te tohi karo.
9-10 Yama te watora te awine, yama hiyara hihiri me winateribone ka yama Teoso
taboro ya? Me ka yibote amarawara aahi me toha, yati hiri ni teoso tohehi nonofa me
toha, me makiti abe aahi me toha, yama boboti me toha, yinero tamehi nonofa me
toha, hahano me toha, me one me ni ya me ati hiyara me toha, me one ka yinero me
yabahabone me one kekeyeha me toha, na me winateraba me amake Teoso taboro
ya. Tera te keyeharabone teke.
11 Afa yama me hiri nemete teke baha, te one mati. Teoso tera soko nerika, te ka
yama hiyara nahabihari. Teoso ka me te tohawaharo teke ati ehene. Teoso ka me
te tohawaharo teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya e ka Teoso Kanamori famehi ehene.
Teoso Kanamori winaka te ni ya, Sesowi Kirisito ati te nofi karo.

Te ka yibote amarawara te ahi riyahi.

12 Fara yama e nofaha nafi hiri hinate amake. Yama nake, hiyararo, e hiri nabonehe.
Fara yama e nofaha nafi hiri hinate amake. Yama e hiri naba watarihi naboneke, era
kasawarihabana kitaharo.
13 E nabati ka yamatabone amake. E nabati yamata wiyebisa amake. E nabati
ahaba, yamata ahaba, tehaba amake, Teoso ehene. Teoso e abono kakatomaka.
E abono hiri, naka, e narifebonaha. E ka yibote amara e ahi naba e abono hiri
rematamonaka.
14 E ka Hiti Teoso hiri namehimatamonaka. Era hiri nama nebonaka, kitahari.
15 Yama te watora te awine? Te abono Kirisito abono amaka. Fanawi me ka aahi
tohaha ahi oni ya Kirisito ahi hinahaba amake. Yama e na hiyaraboneke.
16 Yama te watora te awine? Fanawi e ahi na e abono ya aboni tohate amake, e
oharia nima naro. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me famaha e abono oharia nima me naboneke",

ati te amake.
17 E ka Hiti ya e famaha e oharia nima e te amake, e kanamori ya.
18 Te ka yibote amara te ahi narawariyahi. E ehene e ni ya e abono e hiri kanahabone eke, yama hiyara ya. Yama hiyara onebisa e hiri ni ya e abono e hiri karahabone eke.
19 Yama te watora te awine? Te abono Teoso Kanamori ka yobe amaka, Kanamori Teoso ta hinahari te ni ya. Fara te ka me te amakere.
20 Teoso yama manakone nafiha nahabihimatamonaka, tera kanikebonaha. Makoni yama Teoso hinofa te hiri nabone teke, te abono ya.

7

E fani ka yama Baoro kaminematamonaka.

1 Yama okominawa okibone, kamini tabiyo te awaharo, te ka yama hani ya. Te ka yama hani ati e narake ahi: "Fanawi e ahi ri ya amosa awineke", te ati na teke te ka yama hani ya.
2 Yama hiyakere haro, e fanara ka yama, hine ya fanawi e ahi ni ka yama. Makoni owati amake haro: Te makitiri fanaha me ka yibote me ahi narawaboneke. Te fanawiri fanaha me ka yibote me ahi hirawa hinaboneke.
3 Maki fare fati ahi nebonaka. Fanawi maki ahi hinahaboneke, ati ihi.
4 Makiti fati ha ne ya fati ati hiyaraba wataraboneke. Makiti fati ha hine ati hiyareba watarihi nebonaka.
5 Te fanaha te abe ahi nabone teke. Yama wehe tamara ya Teoso ha ni te ohariabone te ati ni ya te ati amosikimi ya te abe ahi ni fawa namatabone teke mata. Manakobisa te abe ahi namatasahaba teke, yama hiyara te hiri raba te, Satanaisi ati ehene, tera ma kani te watori ya.
6 Te fanahaba tera oyose okere. Te nofi ya te hiri nahi.
7 Te nafi e nabone onehene ama oke, owa nima. E one me owato oke, owa nima me ra mati. Teoso owa e nika ahi. Teoso me one e ni naka bisa, owa nima me ra mati.
8 Me makiti, te fanari ya te amosake, owa nima. Me fanawi toha, naboneke, me ka yibote me ahaba mati. Me fanamarahabone one oke.
9 Te fani ati kiti ya te fanahi. E hinita waha kahiwi ati kitaha hiyakere.
10 Te fanaha te ni ya owati e nara oke ahi: Owati amakere. E ka Hiti ati amaka, ati e nari ahi: Fanawi maki kakosaraboneke.
11 Maki kakosi ya fanawaraboneke. Maki itimabone ati ni ya maki itimaboneke. Maki fati kakosarihi nebonaka.
12 Te one me ni ya owati e nara oke ahi: E ka Hiti ati amare okominahabone oke. Fara owati okomina okibone. E ka owa fati Sesowi nonofa amara tokomi nofara toyosemarebonaka.
13 E ka one maki Sesowi nonofa amare tokomi nofare toyosemarihi naboneke.
14 Fanawi Sesowi nonofa amara amosake Teoso ni ya, maki ehene. Maki Sesowi nonofa amare amosa nebonaka Teoso ni ya, fati ihi. Makoni te ka matehe amosaboneke Teoso ni ya. Yama e ri ya ahi te ka matehe amosarehene amake Teoso ni ya.
15 Teoso nonofa me amara tokomi me nofa hine me tokomaboneke. Tokomi me nofi ya me te toyosemaboneke. Te abe hora ni Teoso nofakara.
16 Fanawi, yama tiwato tikere, tika yibote Teoso ati nofawaba ka yama tiwehene, Teoso hikasomehibonaha. Teoso ati nofawe ya Teoso ati nofawaha, Teoso ati nofaware ya Teoso ati nofawarihi nebonaka. Makiti yama tiwatorihi, tike, tika yibote Teoso ati nofawaiba ka yama tiwehene, Teoso hikasomahabonehe.

Fare Teoso tiwa ha ne tiwa nima tisa tinahabone tike.

17 Te nafi ni ya owati e nara oke ahi: Fare Teoso tiwa ha ne tiwa nima tisa
tinahabone tike. Afa yama e ka Hiti nofaka. Owati e nara oke tabora nafi ka Kirisito
ka me ni ya, me oyose owa.
18 Teoso tiwa ha ne tika sowi atari kote wisi nakosi hawa toha tiwa tikehemorabone
tike te one me ni ya. Teoso tiwa ha ne tika sowi atari kote wisi ra tika sowi atari kote
wisi nakosarabone tike.
19 Teoso me nafi nofaka, me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote
wisi ra me toha, na mati. Fare Teoso ati nima e ehene na Teoso nofaka.
20 Teoso tiwa ha ne fara tihaha tihasa tinahabone tike.
21 Yama aahi tiha Teoso tiwa ha ne tiwa ni ya yama hiyaraba watakere. Wawaihina
tini ya yama amosaboneke tiwawai ya.
22 Me ka yama aahi tiha e ka Hiti ni ka tiwawa tike. Me ka yama aahi tihari ya
Kirisito ka yama aahi tiha tike.
23 Yama manakone nafiha Teoso nahabihimatamonaka, tera kanikebonaha. Tera
me yoseha me ati te mitarabone teke. Me ati te miti ya yama aahi me nima te nabone
teke.
24 Ota one mati, fare Teoso tera ha ne te nima te nabone teke.

*Me hinita toha, me fanawi me ka yibote me ahaba me toha, na mera kaminemata-
monaka.*

25 Me hinita naoha me okomina okibone. E ka Hiti atiba wataremata monaka, mera
kaminari. Fara owati okominabone oke, me okomina owa. Owati amosa awineke,
fara Teoso yama hinofa ya owehene toha owa, yahe kari owa ni ya.
26 Yama nawaha e hiri nofa e amake. Makoni makiti fare tohe tohanawi nebonaka.
27 Tika yibote naha tiyosemarabone tike. Tika hinita waha tika yibotebone siba
tirahabone tike, titihabana.
28 Tifani ya yama hiyara wataraboneke. Tika hinita waha tifani ya yama hiyara
watabisaraboneke. Tifani ya yama kakehaba amake tiwa ni ya. Makoni owati amake,
tifanarabone ona owa. Tiwa okayawa oke, tiwa tiyokorabone tiwa.
29 Ota one mati, owati te mitamata. Yama amo nibone yabokere. Afa yama amo
nibone hasi na ya tika yibote na, me fanara me nima tinahabone tike.
30 Ohi tina me ohi ra me nima tinahabone tike. Yayai tina me yayai ra me nima
tinahabone tike. Yama tikanika, e honara nima tinahabone tike.
31 Bofe ka yama tinofa yama me nonofa raba na me nima tinahabone tike. Bofe ka
yama ahabi kerewe raboneke.
32 Yama kakehaba watarabone onahara oke te ni ya. Me fanara e ka Hiti ka yama
me kakatomake, me ihi e ka Hiti hinofibone karo.
33 Me makiti fanaha bofe ka yama kakatomabisake, me ihi me ka yibote hinofibone
karo.
34 Teoso ka yama kakatomi yokana me toharaba me amake. Fanawi maki ahabe e
ka Hiti ka yama kakatomake. Me fanawi hinita naoha fara me toha, nineke, e ka Hiti
ka yama kakatomi oharirawaro, aboni toharawa, kanamori toharawa na ya. Haha
fanaha bofe ka yama kakatomabisake, ihi maki hinofibone karo.
35 Owati e nara oke, tera kasomi onofi karo. Tera bari okana okere. E ka Hiti narifi
te ohariabone onahara oke, narifi forima te nari. Yama one tera nahatorahabone
onahara oke.
36 Tika yibotebone naha yati tohamara iti tinofi ya titihaboneke. Iti tinofibahara
tiwehene tinofamari ya titihaboneke. Fara yama tinofa hiri tinahabone tike. Titi ya
yama hiyara wataraboneke.
37 Tiwa ma kani tiwato ya titiraboneke. Tifanarahabone tini ya tifanarabone tike.
38 Tifani ya tiwehene amosabone tike bisa. Tifanari ya tiwehene amosi mati
tohahabone tike.

39 Fanawi maki sawisa ne kakosaraboneke. Maki ahabe ta ya fanawai nofi ya
fanawahaboneke. Fanawai nofi ya Sesowi nonofa itiwahaboneke.
40 Fanawari ya yama amosabisa awineke mata ya he ni ya. Fara owatibisa amake.
Teoso Kanamori sawibise awaka owa ni ya.

8

Bani me ime kaminematamonaka, me ime me ta hite mati teoso bara me ni ya.

1 Bani me ime kamini tabiyo te awa, na teke te ka yama hani ya, me ime me ta
hite mati teoso bara me ni ya. Makoni bani me ime okomina okibone. Era e watoke,
yama e watoha e. Yama me watoha hine me kahiyarate me amake. Yama amosake
haro, ha ita, e one me e nofi ka yama, me e narifa e, Teoso nofi me kitibone karo.
2 Yama tiwatoamone tina yama wato yokana tihara tiwa awine tike mata.
3 Yama amosa awineke haro mata ya, Teoso tinofi ya. Teoso tinofi ya Teoso tiwa
watohi awaka.
4 Bani me ime e kaminabone eke, me ta hinaharo teoso bara me ni ya. Teoso yokana
ohari e watoke. Teoso yokana me amara me e wato, ke.
5 Me tamake, bofe ka me toha, neme ka me toha na mati, teoso memone mati. Teoso
me tamake. Me ka hiti me tama, ke.
6 Teoso oharika, e kabonaha, e ka abi tohahari. Yama nafi hiri nematamona amaka.
E sawineke e narifebonaha. E ka Hiti ohari, naka, Sesowi Kirisito. Yama nafi hiri
nematamona amaka, Teoso ati ehene. Efe era kakatomaka, Teoso ati ehene.
7 Afa yama e watoha me watokere, Sesowi nonofa me one mati. Sesowi me
nofamatara bani me ime me kakaba tohehemetemoneke, me ta hinaharo teoso bara
me ni ya. Afa bani me ime kabi me nofamakere, yama hiyara hiri ni me nofara mati.
Afa bani me ime me kabi ya yama hiyara me hiri nabone me ati te me amake, teoso
bara me me wati nawahi ya.
8 Yama e kabaha nafi amosake Teoso ni ya. Afa bani me ime e kabari ya
Teoso yawarebonaka. Afa bani me ime e kaba ni ya Teoso era nofi nafimisehiba
watarebonaka.
9 Afa bani me ime tikabi ya tiwa tekatomahi. Me kitara yama hiyara me hiri
raboneke, tiwehene. Me tosawaririyahi.
10 Titafa tika owa kitare tiwa awe ya teoso bare ka yobe toro ya, ati e neba awaka
ahi: "Hahi bani teoso bare ni ya me ta hine okobi ya owehene hiyaraba wataraba
awineke", ati neba awaka.
11 Bani kabehibonaka, yama hiyara hiri nari. Kitare teoso bare wati nawahebonaka.
Yama hiyara hiri nebonaka, tiwehene, yama tiwatoamone tina tiwa. Tosawaribonaka
tiwehene.
12 Tiwehene e ni ya tika owa hiri tikanabone tike yama hiyara ya. Yama
hiyara hiri nebonaka tiwehene, kitarari. Sesowi nonofa amaka, te fami. Kirisito
ahabematamonaka, he kasomebonaha. Tiwehene e ni ya ahi Kirisito hiri tikanabone
tike yama hiyara ya.
13 Oko owa yama hiyara hiri rayaho bani kabe ya. Oko owa onasawarirabone oni
ka bani kabi fawa onahabone oke. Oko owa yama hiyara hiri rayaho owehene.

9

Oko yamaba aate otera ama oke te ni ya.

1 Teoso ka yoyose ama oke. Oyehe ya yama ahi ni onofari ya yama ahi orabone
oke. Sesowi e ka Hiti owahamaro ama oke, Teoso ka yoyose me one nima. E ka Hiti
te nofaharo te amake, okominahari te ni ya.

2 Makoni Teoso yoyose ama oke te ni ya. Teoso ka yoyose ama orahamone me one
ati na me awineke, Teoso ati okominari karo me ni ya. Owa te watoke, Teoso ka
yoyose oha owa, Sesowi nonofa me te tohawaharo te, Sesowi ati okomina owehene.

3 Te one owa me hora kana me awineke. Owati e nineke ahi te ni ya:
4 Tera ota narifake, Teoso ati ota kamina ota te ni ya. Yamata ota aate nemenehe
te ni ya, otara te kakawene te amake te kanawani manakonebone ya, yama fawaha
toha na ya.
5 Ota ka yibote watarawakere. Teoso ka yoyose me one fanarawake. E ka Hiti nisori
me toha, Sefa toha, ne me fanake. Fani ota nofehemenehe, Sesowi nonofarawa ota
yabarawehene ota amake. Me ka yibote ya me tabake Sesowi nonofa me me yaka na
mati. Fara me nima ota ehene nemenehe yama hiyara ota hiri rene ota amake.
6 Banabe ya ota famaha yama ota ahi ke, ota tefe manakonebonehe. Teoso ka
yoyose me one yama ahi kere. Sesowi nonofa me me hinatafa hike. Me nima ota
ehene nemenehe, yama hiyara ota hiri rene ota amake.
7 Saotato fara me tafe manakone me nawatatera me amake. Ofa hiti hinaka ofa
yome te amaka. Ofeya me nanarifa ofeya me yoari fehe fawate amaka.
8 Owaharira owati amake, e oha owa. Teoso ka yama hani ati e na na narake, fara
owati nima ati naro.
9 Mowisei ka yama hani ati e narake ahi:

"Bowi tiriko tai na tiriko kababone ma tikariyahi",

ati ke. Teoso bowi kaminaremata awaka.
10 Era kaminemata awaka. Tiriko kokoro tiriko koro ne tiriko kabebona ati boti ati
ne awaka, tiriko hati ya. Tiriko nanamosa toha, naka.
11 Tiriko kokoro nima ota nineke, Teoso ka yoyose me ota, tera ota kanawana ota
Teoso ati ya. Tiriko kokoro tiriko kabate amaka. Teoso ka yoyose me ka yama ahi ni
manakone me ihabisaboneke, me tafe manakonebonehe.
12 Teoso ka yoyose me one ihi e nineke ahi te ni ya. Me ihi nima ota ehene nemenehe,
yama hiyara ota hiri rene ota amake, tera ota aate ni ya ota tefe manakone ya.

Me ihi nima ota ehene raro otake, te ka yinero ota nikara ota. Ota tefe manakone
ota nahabineke, fara ota. Ota fanarihi ke. Ota ehene e na ota ehene me totamabone
ota ati na otake, hiyara amosa me nofawa mati, Kirisito tamine.
13 Yama te watorini? Teboro ka yama aahi teboro tefe me kabate me amake. Teboro
ka yama aahi Teoso ka tana ya yama me tabasi hinaha me kabate me amake.
14 Hahi hiyara amosa kakamina tohe e naka me ihi nima, e ka Hiti ati ehene. Mera
kanawane ya me hinatafehibonaka e ka Hiti ati ehene.

15 Ha owa owehene e kere me ihi nima. Owati e na owa natafi te yana tonahaba
owati amakere. Owati fara tohineke, Sesowi nonofa me tafe onikara owa. Ohabi ya
yama siba ra awineke, me tafe onikarahaba owa.
16 Otaminahamone okere, hiyara amosa okomina owa. Hiyara amosa okominine
oke, Teoso ati ehene. Hiyara amosa okominari ya yama hiyaraboneke owa ni ya.
17 Owati ihi amakere. Teoso ati ehene amaka. Makoni owa kakawarareka, ati
kamini manakone ya. Owati ihi tohehemenehe owa kakawena amaka.
18 Oko yama ahi ni manakone amake oko yayai ni tohaharo. Yayai oke, hiyara
amosa kamini hinita oniha owa te ni ya, tera aate ora owa. Tera aate onemenehe
yama hiyara watarene amake.

19 Me ka yama aahi ama okere. Me nafi ka yama aahi owa oniha oke, Teoso ati yati
me nofawaha me tamibone karo.

20 Soteo me ohiyara soteo me nima onahara oke, Teoso ati yati me nofawabone
mati. Mowisei ati me nofate me amake. Me ohiyara Mowisei ati hiri onahara oke.
Mowisei ati hiri oremenehe yama hiyara watarene amake owa ni ya Teoso ati ehene.
21 Soteo me amara me ohiyara Mowisei ati hiri orara oke, Teoso ati yati me
nofawahibone karo. Teoso ka yama hani ati onahabiharara oke, Kirisito ati okataba
owa.
22 Me kitara me ohiyara me kitara me nima onahara oke, Teoso ati yati me
nofawaibone karo, Teoso me hikasomahabone mati. Me nafi ihi nima owehene nara
oke, me tamaha Teoso ati yati me nofawahibone karo, Teoso me hikasomahabone
mati.
23 Owehene e nara oke, hiyara amosa me nofawahibone karo. Owehene
amosamone Teoso ati tehibona onahara oke.
24 Yama te watorini, e kana ni ka yama? E kakana ka yama ya me tamaha me kana
te me amake. Me nafi amakere, me kitaha mati. Ohari ta kitaka. Te e nabone teke
ahi, hahi nima. Te kana ni kitahabone teke, te kobo ni tai tohahabone te.
25 Me kana ni kitate me amake, me tati atoribone me ihahabone mati. Ha e e
tati atoribone amara e ihahabone eke. Me tati atori ahabate amake. Haha yama
ahabatera ta e ihahabone eke, ha e.
26 Makoni kana ni yokana ohine oke. Hine ya kana okere. E ka owa yama momono
kana tohe nima ona one oke, omano towara owa.
27 Oko abono oyosete ama oke, fara owati nima oko abono nabone owa. Me ni ya
Kirisito okomina wai onofa okere hawi enoki ya, ha owa.

10

Teoso bara me te nofarabone teke.

1 Ota ka iti me tamine okomina okibone, te watohabonehe. Ota ka iti me nafi yaka
nemetemoneke Teoso ka neme sabi bofe ya. Me nafi kariwa nemetemoneke faha
baikani ya.
2 Afa me batisa ni nima yama nemetemoneke, Mowisei ino ya, neme sabi faha itaha
famaha ya.
3 Me nafi tafa nemetemoneke, yama Teoso ta hina me kaba mati.
4 Faha me fawa nemetemoneke, Teoso ta hinaharo. Teoso ka yati me ya tabaha ka
faha me fawa nemetemoneke. Afa yati Kirisitomatamona amaka.
5 Yama hiyara me hiri na me ihi Teoso nofarematamonaka, me nafi ihi tohinima
na mati. Makoni me ahabemetemoneke hawi enoki ya, yama honara ya. Me abohi
so kanikimehemetemoneke yama honara ya.
6 Teoso mera kaminaka e ni ya, e ehene e rabone e, me ihi nima, yama hiyara me
nofaha mati. Yama hiyara e nofarabone Teoso ati nareka.
7 Teoso bara me te nofarabone teke. Teoso bara me me nofehemetemoneke me one.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Me naorisehemetemoneke, me tafahabone mati, yama me fawa, nabone mati.
> Faya me naomisehemetemoneke, me abe ahi nabone mati",

ati ke, bowi kanamori me nofaha mera kaminaro.
8 Me one ihi nima e ehene rabone eke, me ka yibote amarawara me ahi narawa mati
yama we one ya. Me ihi e na me ahabemetemoneke, 23 mio me tohaha mati, yama
we oharia ya.
9 Ha e bisa Kirisito e totomi rabone eke. Me one ihi e na maka me waka
hirawemetemoneke.
10 Teoso e hora karihi nabone eke. Me one Mowisei hora kana hinamati mera waka
nematamonaka.

11 Teoso ehene e nematamonaka ahi, mera kanawanahari, yama hiyara me hiri
rabone mati. Afa yama me kamina yama hani me rawi nemetemoneke, era me
kanawana mati, Teoso amo nibona yabore ka yama ya.
12 Makoni tikitamone tina tiwa tekatomabone tike, tisaraba tiwa.
13 Inamati tiwa yosehiba ama tike, e nafi yosi nima. Teoso tiwa kasomebonaka,
tikitabone tiwa. Tiwa kanawanehibonaka, hasi tinahabone tiwa, yama hiyara hiri
tirahabone tiwa.
14 Makoni teoso bara me te nofarabone teke.
15 Yama te watoha te awineke. Yama okomina te siba nahi, te ati boti ya.
16 Kirisito ka fi e fawaha, "Teoso faya amake", e ati te amake. Kirisito emene e wati
nawahate e amake, ahabemata. "Kirisito ka me e amake", e ati te e amake. Kirisito
ka bao e ebe ne e kaba, te e amake. Kirisito abono e wati nawahate e amake, hiwa
ta nemata. "Kirisito ka me e amake", e ati te e amake.
17 E nafi fare Kirisito ka bao e kabate e amake. E yoro tokowamake, bao ohari nima,
e abono oharia nima.
18 Ihayeo me te wati nawahahi. Teoso ka tana ka bani me me kaba Teoso ka me
amake, Teoso ka tana tohi karo.
19 Owati e nineri, bani me okomina owa, me me ta hina mati, teoso bara me ni ya?
Teoso yokana memone ona owati amakere, teoso bara mati. Bani me ime hiyaramone
ona owati amakere bisa.
20 Owati amake haro: Bani me me ta nineke hinamati me ni ya, one oke. Teoso
amare ni ya bani me me ta nineke. Haha bani me te kabi ya hinamati me ka me te
tohahabone teke. Te ehene e rabone teke ahi.
21 Me hinamati ka fi te fawi ya e ka Hiti ka fi te fawarabone teke. Me hinamati
tatafa ka yama ya te tafi ya te tafarabone teke e ka Hiti tatafa ka yama ya.
22 E ka Hiti e nayawarahabone eke. E kitarabone eke, ehene.

Bani me ime kaminematamonaka tasa.

23 Fara yama onofa ya yama hiri hina oke. Yama nake, hiri nabana, hiri orahabone
onaharo, me one onarifahabone oni karo. Yama nake, hiri nabana, amosaraharo.
24 E ka one me ni ya yama amosara e hiri rabone eke. Fara yama e nofa e hiri
rabone eke. Yama me hinofa ta e hiri nabone eke.
25 Mekato ya tiki ya bani me ime tikaniki ya me aate tirahabone tike, bani me
tamine timitaba tiwa. Teoso bara me ka teboro ka bani tohe ya toha, teoso bara me
ka teboro ka bani tohare ya toharihi, nebonaka.
26 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Teoso ka wami amake. Teoso ka wami ka yama nafirawa amake",

ati ke. Yamata nafi Teoso ka yama amake.
27 Sesowi nonofa amare tiwa ha ne ya tiki ya taboro ya, yamata nafi tikababa ama
tike, tiwa kakawe ya. Aate tirehibonaka, yamata tamine timitaba tiwa.
28 Ati yana ne ya teoso bare ni ya yamata me ta namone ati ne ya yamata tikabarabone
tike. Yamata tikabi ya teoso bare tinofamone ati nebonaka.
29 Yamata kaminare ya tikababoneke. Ati boti nehi tiwatorehibonaka.
30 E tafaha, "Teoso faya amake", e ati ni ya yama hiyaraba e hiri ra eke, bani e kabaha
e.
31 Titafa Teoso wati tiwahabone tike. Yama tifaha Teoso wati tiwaha, tinahabone tike.
Teoso amosemona me ati naboneke tiwehene. Fara yama nafi hiri tina Teoso wati
tiwahabone tike, Teoso amosemona me ati nibone karo.
32 Yama me hinofaraha ya tiwehene toharabone tike, Teoso me nofibone karo. Soteo
me toha, bara me toha, Sesowi nonofa me toha, na mati.

33 Yama me hinofa ya owehene tohahabone oke. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Yama me hinofa ya owehene tohahabone oke, Kirisito me nofibone karo, Teoso me hikasomahabone mati.

11

1 Fara owehene nima te ehene nabone teke. Kirisito ehene nima owehene nineke.

Me fanawi kaminematamonaka.

2 Te tamine omitara oke, te ati katamorahamone te, aya yama nafi okominaha ya. Te ehene amosake. Aya yama okomina hiri ni te fawa kere.

3 Yama one okomina okibone. E nafi Kirisito yosete amaka. Makiti fanawi yose, te amaka. Teoso Kirisito yose, te amaka.

4 Makiti Teoso ati kamine tati karafarehibonaka. Ora ne tati karafarihi nebonaka. Tati karafe ya Kirisito he yoyose tohe hiyaremona ati nebonaka.

5 Fanawi Teoso ha na tati karafaboneke. Teoso ati kamina tati karafa naboneke. Ihi e ri ya maki hiyaremona ati naboneke. Tati karafari ya e naboneke ahi, me tati nafi sowe na me nima.

6 Fanawi tati karafari ya tati seo ni ya yama siba rene amake. Fanawi tati sowe na kokoma naboneke. Tati seo na kokoma, naboneke. Makoni tati karafaboneke.

7 Makiti tati karafarehibonaka, Teoso nima ne kari. Makiti Teoso amosi namote amaka. Fanawi maki amosi namote amake bisa.

8 Hibati ya fanawiteba makiti hiri ni tohehemetemone amake. Makititeba fanawi hiri ni amarematamona amaka.

9 Teoso fanawi hiri nematamonaka, makiti kabonehe. Fanawi ka makiti amarebona hiri nematamonaka.

10 Fanawi tati yoto kana me inamati hiwatoaboneke, maki hiyoseharo.

11 Sesowi nonofa fanawi me nofake, mera kasomarawabonehe. Sesowi nonofarawa makiti mera nofa, narawake, me hikasomarawahabonehe.

12 Fanawi makiti hiri nimetemone amake. Makiti me watate me amake fanawirawa ni ya. Teoso me nafi hiri nematamonaka.

13 Himata nima te ati ribe? Yama amosa awine te ni ya, fanawi tati yoto kara Teoso ha ni karo?

14 Yama e watoke haro e nafi, makiti tati kone kayabo kokoma ne karo.

15 Amosa, ke haro e nafi ni ya, fanawi tati kone kayaborawi karo. Fanawi amosake, tati kone kayaborawaro. Tati konebone Teoso ta hirawemetemoneke, yoto karawibone karo.

16 Te ka owa owati nofareba nehiba ama? Owati e na tabora nafi ka fanawi nafirawa oyosete ama oke. Kirisito ka me nafi ati e te me amake ahi fara owati nima.

Yama hiyara te hiri namone teke, te tafaha te heoniao ya.

17 Tera oyosewaha okibone. Tera okahiyararabone oke. Heoniao te hiri na te ehene amosakere. Yama hiyara te hiri nineke.

18 Te abe mono namone teke heoniao te hiri na te. Me ati omitara oke, tera me kamina mati. Keye me hiri ra me awineke.

19 Yama amosake owa ni ya, te abe mono ni karo. Te one me owatoabone oke waha, me ihi amosa mati.

20 Heoniao e hiri na e tafaha e ka Hiti e wati nawahate e amake. Te ka heoniao ya te tafaha e ka Hiti te wati nawahamone te ati na te wati nawahi nofareno awaka.

21 Te one me tafi tai tohaha te one me hasi nofamoneke, me tafeba watara me fimiha mati. Te one me hano, nofamoneke.

22 Te tafa, yama te fawa, nabisabone teke fare te ka yobe ya. Me honara me kokoma nineke te ehene, me tafe watara mati. Sesowi nonofa me te hiri kineke yama hiyara ya, Teoso ka mati. Himata nima owati ribe te ni ya? Tera okahiyaribana? Yama te hiri na okahiyararabone oke.

23 Yama okominaharo oke te ni ya, e ka Hiti hikaminaharo owa ni ya, e naro ahi:
E ka Hiti Sesowi me ya tabehimatamonaka yama soki ya, he ya tataba mati, me ka
owa ta hinehibanoho me one ni ya. Bao itihi
24 "Teoso faya amake", ati nematamonaka. Bao ebe nematamonaka. Ati yana
nematamonaka. "Oko ime amake haro, ta onahabonehe tera okasomahabone owa.
Owa te wati nawahatehabone teke, fara bao te kabi ka yama ya".
25 Me tafi hawa tohi ya kobo ititasehimatamonaka. Ati yana namatasehimatamon-
aka. Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato
yati hiri nebonaka. Fara te fawi nima oko ahabi wati nawahi te tehabone teke, ati
nematamonaka.
26 Fare hahi bao te kabi nima e ka Hiti ahabi kamini te nineke. Fara haha fi te
fawi nima ahabi kamini te nineke. Te ehene e na fawa rabone teke. Te ehene e nasa
nabone teke kame ya.
27 E ka Hiti ka bao te kaba, hinaka fi te fawa, na yama hiyara te hiri ni ya e ka Hiti
ahabi te siwa nihabone teke, abono ya emene fame te siwa nihari.
28 E ka Hiti ka bao te kaba, hinaka fi te fawa, nabone te ati na tera te
kakatomahabone teke.
29 E ka Hiti abono te wati nawahabone teke, abono hinaka me tohahari. Abono te
wati nawahare ya Teoso tera kakobonaka.
30 Makoni te one me kiti nofara me amake, me tamaha mati. Te one me tamaha me
kiya, nofa me amake. Te one me ahaba, ke afa yama ihi.
31 Era e kakatomi ya Teoso e nayawarahabone eke.
32 E ka Hiti e ehene yawe ya era kosi te amaka, e ka owa yawe biti kosi ne nima.
Ehene e te amaka ahi, era nahabirabona karo, me one Teoso ka me amara mera
nahabi ya.
33 Makoni owati e nabone oke ahi: Heoniao te hiri na te abe noki nabone teke, te
nafi tafahabone te.
34 Te fimi ya te tafahabone teke fare te ka yobe ya. Heoniao ya te tafi hiyari ya
Teoso te nayawabone teke. Okomatasi ya te ni ya yama one okominatasahabana oke,
tera oyoseha owa.

12

Teoso Kanamori yama yoro tokana ta te amaka e ni ya, e one me e narifabone e.

1 Teoso ka yama okomina okibone, e ahi naro, te watohabonehe.
2 Kirisito te watori ya mata yati hiri ni teoso me tohaha me te yobi kanehemete te
amake, me ati watara mati, tera me keyeha te. Afa yama te watoke.
3 Makoni te narabo nima okibone. "Sesowi hiyakara", me ati na Teoso Kanamori
ati me kaminakere. "Sesowi e ka Hiti amaka", me ati na Teoso Kanamori ati me
kaminake.
4-5 Teoso yama yoro tokana ta te amaka e ni ya, e ka one me e narifabone e. Teoso
Kanamori ta oharite amaka. E ka Hiti ohari, tehi amaka.
6 Teoso yama yoro tokana ya e ati boti hiri kite amaka, e nafi. Teoso ta oharika.
7 Yama yoro tokana ya Teoso Kanamori era hiri kite amaka, e one me e narifabone
e.
8 Owa Teoso Kanamori hikanawanebonaka, yama watohibonaha, hikamina-
habonehe.
9 Owa Teoso kitehimona ati nebonaka, fare Teoso Kanamori ehene. Owa era
nanakitama toha nebonaka, Teoso Kanamori ehene. Teoso Kanamori ta oharika.
10 Owa yama namohibonaka, Teoso Kanamori ehene. Owa Teoso ati kaminebonaka.
Owa me ati mite yama siba nebonaka Teoso Kanamori ati tabiyo. Owa me one ati ya
ati tohawebonaka. Teoso Kanamori ehene owa me ati kaminebonaka, me ati hihiya
na me ati.

11 Afa yama nafi Teoso Kanamori ehene amaka, ohariari. E nafi ati boti hiri kite
amaka, fare ati ya.

Kirisito abono kote me te tohake.

12 E kote tamake, kobobo naro, e abono oharia e. E abono nima e te e amake,
Kirisito ka me e.
13 E tamaha e iibofarisa e ohariwahamate amake, e abono nima e na e. Teoso
Kanamori ehene soteo me toha, soteo me amara me toha, yama aahi me toha, yama
aahi me amara me toha, na me e amake. Teoso Kanamori fare ta te amaka e nafi ni
ya.
14 E abono kote oharitera amake. E kote tamate amake, kobobo naro.
15 E teme ati yana nibana, ati e naro ahi: "E abono kote ama okere, e yehe ama ora
owa", ati naba ama? E teme ati e ni ya e abono kote tohamarahaba ama? E abono
kote tohasa naboneke.
16 E warabo ati yana naba ama, ati e naro ahi: "E abono kote ama okere, e noko
korone ama ori karo", ati naba ama? E warabo ati e na e kote tohamarahaba ama?
E abono kote tohasa naboneke.
17 E abono nafi e noko korone hinama tohi ya, himata ya me ati e mitaribe? E
abono nafi e warabo hinama tohi ya himata ya yama mahi e hisi ribe?
18 Teoso e abono kote nafi kobobo nite amaka, fare ati ya.
19 E abono kote oharia e tohi ya himata nima e abono ribe?
20 E abono kote tamaha kobobo na e abono oharia amake.
21 E noko korone e yehe hiyaraba ama, ati e naro ahi: "Tiwa onofama okere", ati
naba ama? E tati ati e naba ama ahi, e teme hiyararo: "Tera onofama okere", ati naba
ama?
22 E abono kote kitara ta e nofake mata ya.
23 E abono kote aamosa raba na e kakatomate e amake mata ya, e abono kote
namohinara toha naro.
24 E abono kote aamosa na kakatomi yokana e toharaboneke. Teoso era yoro
tokaniwamerika, e abono kote kobobo ni nima. E ka one me aamosa raba na mera
kakatomate amaka mata ya,
25 e abe mono ribone karo. E abe nofahabone ati nareka, fara e nafi.
26 E ka owa yama hiyara karime ya e nafi yawahabone eke. E ka owa me kahiyari
ya e nafi yayai nabone eke.
27 Kirisito abono nafi me te amake. Kirisito abono kote me te tohake, te nafi.
28 Teoso tera yoro tokaniwamerika, Kirisito ka mebone me te. Teoso ka yoyose me
tai toha, me nowati ya Teoso ati kakamina me yotoha, me nowati ya era kakanawana
me toha, me nowati ya yama nanamo me toha, me nowati ya era nanakitama me
toha, me nowati ya era nanarifa me toha, me nowati ya era yoyose me toha, me
nowati ya me one ati ya me ati tohawa me toha, nineke.
29 Me nafi amakere, Teoso ka yoyose mati. Me nafi amakere tasa, Teoso ati
kakamina mati. Me nafi amakere tasa, era kakanawana mati. Me nafi amakere tasa,
yama nanamo mati.
30 Me nafi amakere tasa, era nanakitama mati. Me nafi amakere tasa, me one ati
ya me ati tohawa mati. Me nafi amakere, me ati kakamina mati, me ati hihiya na me
ati.
31 Yama tai tohaha hiri ni te watohabone onahara oke. Hawi one okomina okibone
mata, amosaro mata ya.

13

E abe nofahabone eke.

1 Tabora nafi ka me ati owato, Teoso nanarifa me ati owato, ona me one onofarihi
oni ya feho koba na moni nima owati nabone oke, owati amosara owa.

2 Teoso ati nafi kamini owato, yama nafi owato, Teoso kitehimona ona owati ihi
yati ehebote toka na me one onofarihi oni ya otaminarabone oke Teoso ni ya.
3 Owa okahiyaribone ka me honara me ni ya oko yama nafi ta, owa me
sari kanahabone owati yana rihi ni ya, me one onofarihi oni ya Teoso owa
kakawarehibonaka.
4 Me nofi yokana ohi ya me noki onahabone oke, oyawara owa. Ohamarahabone
oke me ni ya. Me okayawarabone oke. Owa okahiyararabone oke fara owa.
Otaminahamone orahabone oke.
5 Yama hiyara otirabone oke. Me okahitirabone oke. Yawakabote orahabone oke.
Me ihi hiyara wati owahamarabone oke.
6 Yayai orabone oke, yama hiyara hihiri me kitaha me ihi. Yayai onahabone oke,
yama amosa hihiri me kitaha me ihi.
7 Me ka yama hiyara okominarabone oke. Keye me hiri namone orahabone oke.
Yama hiyara me hiri nabone orahabone oke owati boti ya. Yama nawaha noki
onahabone oke, me nofi yokana ohi ya.
8 Me nofi yokana ohi ya me nofi fawa oterabone oke. Teoso ati kakamina me ati
fawa tehaboneke. Me one ati ya me ati tohawa me ati fawa, tehaboneke. Yama
wawato ka yama wato fawa, tehaboneke.
9 Yama nafi e watokere mata. Teoso ati kamini nafi e watorihi ke mata.
10 Yama toyabo ya yama wato yokana e tohatehabone eke. Haha hibayata ka yama
e watoha ahabatehaboneke.
11 Onafiri ya mata inamatewe ati nima owati namaro ama oke. Inamatewe ati
boti nima owati boti namaro ama oke. Onafiwaha inamatewe ehene nima owehene
namakere.
12 Teoso wato yokana oha okere mata. Yama toyabo ya Teoso wato yokana
ohatehabone oke, fare Teoso owa wato nima. Hibayata ya e ka owa kanamori awehi
nima e nineke, esibiyo ya, hine awi yokana toharari. Yama toyabo ya Teoso yokana
e awatehabone eke.
13 E ati boti ya Teoso kitehimona e ati ni ka yama amosake. Yama amosa, nabisake
haro, Teoso e noki ni ka yama. Ha ita yama amosi mati tohake haro, e ka one me e
nofi ka yama.

14

Yama e wato ka yama amosake, e ka one me e narifabone e.

1 Yama amosake, e ka one me e nofi karo. Yama amosa nabisake haro, yama e wato
ka yama, e ka one me e narifibone ka yama. Ha ita yama amosake haro kasiro ya,
Teoso ati kamini e wato ka yama.
2 E ati hihiya na Teoso e hiyarabone eke. E ati hihiya na e ati me watoraboneke,
Teoso ka yama e kamina e, Teoso Kanamori ati ehene.
3 Fara e ati ta ya Teoso ati e kamini ya e ka one me e narifabone eke. E ati me miti
ya me yayai naboneke. Me kitahaboneke e ehene.
4 Me ati hihiya na fara hine me narifaboneke. Haha Teoso ati me kamina me me
narifaboneke, Kirisito ka mati.
5 Te nafi ati hihiya ni ya yayai onahabone oke. Oko yayai ni yokana tohahabone
onahara oke, Teoso ati kamini te wato ya. Teoso ati e kamini ka yama ta amosake. E
ka one me ati hihiya na ka yama aamosa raba ke. E ati ya me ati me kamini ya me
one ni ya yama amosa, naboneke. Sesowi nonofa me me narifaboneke.
6 Ota one mati, e tabaha owati hihiya na tera onarifaraba owa awine oke. E
ati ya Teoso yama hinamoa okomini ya te ni ya tera onarifahabone oke. Yama
te watohabone okomini ya tera onarifa onahabone oke. Teoso ati okomini ya tera
onarifa onahabone oke. Tera okanawani ya tera onarifa onahabone oke.

7 Hohori ya fiorao famaha yati kerene fara e nima nineke. E ka owa fiorao teo ne
fiorao teo ni yokana tohare ya himata nima ayaka miti e ribe? E ka owa hohori fo ne
hohori fo ni forima re ya himata nima ayaka miti e ribe?
8 Torobeti ati e yama ni ya saotato me abe fito kite me amake. Torobeti ati yokana
tohari ya saotato me abe fito karahaboneke.
9 Tiwati hihiya na owa tihiyari ya tiwati omitarahabone oke. Hine ya tiwatiboneke.
10 Me ati tamaha me awineke, bofe ka mati. Me nafi ati watohinake.
11 E ka owa fare ati hiri ne ati owatorehibonaka. Bare ohaba ama oke he ni ya.
Barebisabonaka owa ni ya.
12 Yama wato te nofate te awineke, Teoso Kanamori ehene. Yama amosake kasiro
ya haro, te abe narifi wato ka yama, Kirisito ka me te.
13 Te ka owa ati hihiya ne Teoso aate nebonaka, he kanawanehibonaha, fare ati
kaminamatasehibonaha me one ni ya me ati ya.
14 Owati hihiya na Teoso ohiyara oko kanamori Teoso ha naboneke. Owati boti ta
yama watoraboneke, yama okomina owatori karo.
15 Himata nima oribe? Oko kanamori ya Teoso ohiyarahabone oke, owati hihiya
na owa. Fara e ati ya owati toha nabone oke, yama owatobone karo. Oko kanamori
ya oyakabone oke, owati hihiya na owa. Fara e ati ya oyaka onahabone oke, ayaka
owatobone karo.
16 Tiwati hihiya na Teoso tikahiyara yama me watora tiwati me watoraboneke.
"Ame", me ati raba me awineke, tiwati me mita mati, "Teoso faya amake", tina tiwati.
17 Teoso ni ya "Faya amake", tina me one ta tinarifarine tike.
18 Owati hihiya te ama oke bisa, mata ya. "Teoso faya amake", ote ama oke.
19 Heoniao ya owati hihiya naba wataraboneke, owati me watoramone me
wataribone karo. Fara owati hiri onahabone oke, me okanawanabone owa.
20 Ota one mati, matehe nima te rabone teke. Matehe nima e na e amosake, me nafi
e nofaharo. Matehe ka yama wato nima e ni ya e amosakere, yama wato yokana e
tohararo. E ehebote ati boti ya te ati boti tohahabone teke waha.
21 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Me ohiyarahabone oke, haha mati. Bara me oyosebana oke, owati me kaminaba
> mati me ni ya, fara me ati ya. Bara owati me kaminakene owati me mitaraba me
> amake, haha mati",

e ka Hiti ati ka.
22 Makoni e ati hihiya na Teoso kiti e namohabone eke, Sesowi nonofa me amara me
ni ya. Sesowi nonofa me e tohaha Teoso ati e kamina e abe hiyara, fara e ati ya e ati
tohahabone eke.
23 Te ka heoniao ya te nafi ati hihiya narawi ya e ka one yama me watora me sawi
ya himata nima me ati ribe? Sesowi nonofa me amara me sawi ya himata nima me
ati ribe? "Me rabikarini?" me ati naba me awineke.
24 E ka owa Sesowi nonofa tohare ya toharihi, bare tohe ya toha, ne te ka heoniao ya
kiyomake fara te ati ya hinaka yama hiyara te nafi kamina te ati mite ya ati e neba
awaka ahi: "Owehene hiyara owa awine oke", ati neba awaka, te nafi ati mite karo.
25 Haha yama hikehemoha te watowahabone teke waha. Sone ya Teoso amosemona
ati nebonaka. "Teoso sawika te baikani ya. Keye amakere", ati nebonaka.

Te ka heoniao ka yama amosaboneke.

26 Ota one mati, owati te mitahi. Te yoro tokowami ya te ka owa Teoso tahi hiri
nebonaka. Owa tera kanawanehibonaka. Owa Teoso yama hinamoa kaminebonaka.
Owa ati hihiya nebonaka. Owa ati hikaminehibonaka. Afa yama nafi te hiri ni ya te
abe kasomabone teke, Teoso ka me te.

27 Te one me ati hihiya na me tamaraboneke. Me fami ya me fama, me terei tohi
ya me toha, naboneke, me oohariki na mati. Owa me ati kaminebonaka.
28 Me ati kakaminaba watare ya me ati yana raboneke te baikani ya. Fara hine me
hiyaraboneke, Teoso me hiyara na mati.
29 Me one fara ati ya Teoso ati kamina, naboneke. Me fami ya me fama, me terei
tohi ya me toha, naboneke. Yama me kamina me ati me one mita yama me siba ni
forima naboneke mata.
30 Te ka owa me one hiyare hahi itari ni ya Teoso ati yana ne ya owa ati fawa
nebonaka.
31 Te nafi Teoso ati kaminabone teke te oohariki na te, te nafi yayai nibone karo, te
nafi yama wato nibone karo.
32 Teoso ati me kamina hine me maki nihaboneke.
33 E ati yana kanikima na Teoso nofatere amaka. Yama e na ta Teoso nofaka ahi
amosaro.
34 Te fanawiri ati yana raboneke te ka heoniao ya. Tabora nafi ka Sesowi nonofa
me ihi e teha me amake ahi. Fara fanawi maki ati nima ihi nabone Teoso ka yama
hani ati te amake.
35 Fanawi yama watohabone ati yana raboneke heoniao ya. Maki aate naboneke
fare me ka yobe ya. Heoniao ya fanawi ati yana ni ya yama hiyaraboneke.
36 Te amakere, Teoso ati te kaminibaha te. Teoso ati te kamita te oharirihi ke.
37 Te ka one Teoso ati kakamina me tohahamone me ati, Teoso ka yama me
watohamone me ati, ni ya me ati yana nahi, owati amosamone me ati na mati, yama
hani ka owati. Owati amakere. E ka Hiti tera yoseka.
38 Owati me miti ya yama amosaboneke. Owati miti me nofari ya Teoso ati me
kaminamaraboneke.
39 Teoso ati kamini te nofi ya yama amosaboneke. Me ati hihiya na me ati te fawa
nirabone teke.
40 Yama e na ta Teoso nofaka ahi amosaro, te ka heoniao ka yama nafi.

15

Kirisito wamisamematamonaka.

1 Ota one mati, hiyara amosa okominamatasa okibone, aya okominibaharo, afa te
nofibaharo, te nofasa naro.
2 Efe Teoso ati okominibehi ati nofi te fawa re ya Teoso tera kasomebonaka. Teoso
ati nofi te fawa ni ya Teoso tera kasomarehibonaka.
3 Aya e tabiro ya Kirisito tamine tamehi okominaharo ama oke, owa me kanawana
owa. Efe Kirisito tamine okominatasahabone oke, tamine amosi mati tohahari, e nari
ahi: Kirisito ahabematamonaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha. Fara
hibati ka Teoso ka yama hani ati nima ehene nematamonaka, ahabari.
4 Me hikamomatamonaka. Yama we famaha nowati ya yati namatasehimatamon-
aka, fara Teoso ka yama hani atimetemone nima.
5 Sefa hiwehimatamonaka. Yama we one ya he ya tataba me 12 na me
hiwatasehimatamonaka.
6 Yama we one ya he nonofa me tamaha me hiwatasehimatamonaka 500 me fiya
kana mati, me yoro tokana mati. Afa me one ahaba me one sawisa ke, me tamaha
mati.
7 Tiako hiwatasehimatamonaka. Hinaka yoyose me nafi hiwatasehimatamonaka
tasa. Efe Kirisito tamine amaka, tamine amosi mati tohahari.
8 Owabisehimari amaka, fare awibanoho. Inamatewe wati hihiya ne nima
onahamaro ama oke, amo ni yokana amare ya watahari.
9 Taiti ya owehene hiyaramaro ama oke Sesowi nonofa me ni ya, Teoso ka mati. Fara
owaharine oke ha owa, Sesowi ka yoyose owa, yama hiyara e na hiri onahamaro owa

nafiharo. Owehene hiyakerene Teoso owa ha nemari ama oke hinaka yoyosebona owa.
10 Owehene hiyakerene Teoso owa nofehimarika. Manakobisa yama amosa hiri owahine oke, ehene. Oko yama ahi ni fiya toneke, me one ka yama ahi ni ya. Oko kiti owehene amakere. Teoso owa narife ehene amaka.
11 Efe Teoso ati okominaharo ama oke te ni ya. Efe Teoso ati me kamina, naroke, Sesowi ka yoyose me one. Ota ati te mitaha Teoso ati te nofawaharo te amake.

E wamisamahabone eke bisa.

12 Te ni ya Teoso ati ota kamina Kirisito ahabe yati name tamine ota kaminaro otake. Himataba te one me ati e nineri ahi, e ahaba yati namarabone me ati na mati?
13 E yati namahaba watari ya Kirisito yati namarenamata amaka.
14 Kirisito yati namare ya e kaminarehina amaka. Kirisito ati te nofarene te amake.
15 Kirisito yati namare ya Teoso tamine ota kamine keye toha awineke, Kirisito hiri namehimona ota ati ne kari. E yati namahaba watari ya Teoso Kirisito hiri namarenamata awaka.
16 E yati namahaba watari ya Kirisito yati namarenamata amaka.
17 Kirisito yati namare ya Kirisito ati te nofarene te amake. Kirisito yati namare ya Teoso tera kako fawa rena amaka, te ka yama hiyara ihi.
18 Kirisito nonofa me ahaba hine me ahabene me amake.
19 Yama toyabo ya Teoso taboro ya e winahaba watari ya e rabika nima e nene e amake. Haha Kirisito nonofa me amara yama me watoha me awineke mata ya. E nima me ra me awineke.
20 Keye amakere haro. Kirisito yati namehimatamonaka. E ahaba yati namibone kanawanehimatamonaka.
21-22 E ka owa Atao ohari yama hiri hina ihi e ahabate e amake, e nafi. E ka owa Kirisito ohari yama hiri hina ihi e nafi yati nama, tehabone eke.
23 E naboneke ahi: Taiti ya Kirisito yati namehimatamonaka baha. Kirisito kame ya hinaka me yati namatehaboneke bisa.
24-25 Manakobisa me inamati tosemebonaka fare bati Teoso ni ya waha, he me nofara mati. Mera mowa naka mata. Me kitahaba me watamarahaboneke ehene. Me me yosehaba me watamarahaboneke ehene.
26 E ahabiba watamaterabone eke fahi, Kirisito kite ehene.
27 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me kitararake ehene, me nafi",

ati te amake. Ehene Teoso ta kitare watarebonaka. Fare Teoso ati ehene amaka.
28 Me nafi kasawari Teoso biti hawa tohe ya sonehibonaka Teoso nokosi ya, fare bati. Fare Teoso ehene amaka, biti kitahi me nafi kasawarihari. Faya Teoso yama nafi Hiti tohawehibonaka, me nafi ka Hiti toha nari.
29 E yati namahaba watari ya himataba me e batisa te e amari, me ahaba me ni ya? Me ahaba me yati namehene me amake.
30 E yati namahaba watari ya himataba Teoso ati okominine ori? Teoso ati okomina owa me kakoke, owa me nahabihabone me ati na mati. Teoso ati kamini fawa onehene ama oke, ohabaribone karo.
31 Ahabinima onofa ama oke fara yama we nima. Ota one mati, keye amakere. Yayai one oke, e ka Hiti Kirisito Sesowi ya te tabaha te ehene. Keye amakere tasa haro.
32 Efeso ya osawi ya me mono onaharo ama oke, bani hamehi nima me na mati. Yama hinita ama, hiri onaharoho? Yama hiri onaharoke Teoso ni ya. E yati namahaba watari ya ayaka hiri ni e ohariene e amake. E ahabi ya e ahababone eke.

33 Tera te keyehariyahi. "Me ihi hiyara me ya e tabi ya yama hiyara e hiri nabisabone eke", me ati te me amake. Afa keye amakere.
34 Te tafihi. Te ehene amosahi. Yama hiyara hiri ni te fawa nahi. Te ka one Teoso wato yokana me tohakere. Te kokoma rine?
35 Me one ati e naboneke ahi: "Himata nima e yati nami tehani amari? Himata nima e abono naba amari?" me ati naboneke.
36 Yama me watokere. Yama e koro na yama noki ahabate amake. Yama noki ahabari ya aboni yanaraboneke.
37 Yama noki ta e koro te amake, tiriko noki toha, yama one noki toha naro. Yama aboni e koro tera amake.
38 Teoso yama hinofa nima yama aboni te amake, yanaharo.
39 Bani me aboni nima e abono rineke. Bani biti me aboni nima e abono kere. Aba me aboni nima e abono rihi nineke.
40 Bofe ka yama nima neme ka yama tera amake. Neme ka yama amosi nima bofe ka yama amosi tera amake.
41 Bahi ka yama amosi nima abariko ka yama amosi rihi, abariko ka yama amosi nima amowa me ka yama amosi rihi, ke. Amowa me ka yama amosi nima amowa me one ka yama amosi tera amake.
42 E e nineke bisa. E ahabi ya e yati namatasi ya e abono e namateraboneke ahi, haha e abono nima. E ahabamaterabone eke fahi.
43 Hibayata ka e abono hiyakere, kitararo. E yati namatasi ya e abono amosawahaboneke, kitawaharo waha.
44 Haha e abono bofe ka amake. E yati namatasi ya e abono neme kaboneke. Bofe ka yama aboni na, neme ka yama aboni na, teha amake.
45 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Eteba Atao tohe yati nawahematamonaka",

ati nineke. Atao owa kamakimatamonaka, kanamori tohahari, yati era totoniha.
46 E abono bofe ka tai toehemetemoneke. Manakobisa e abono neme ka yotohab-oneke.
47 Atao abono bofe kamatamona amaka, wami hiri ni tohahari. Atao owa neme ka amaka, kakehimata neme ya.
48 Haha bofe ka Atao nima me nineke. Atao owa neme ka nima me nineke, neme ka mati.
49 Ataomatamona nima e nineke mata. Yama toyabo ya e e tehabone eke Atao owa nima, neme kari.
50 Ota one mati, owati te mitahi. E abono tohawari ya Teoso ya e tabateraba e amake neme ya. Haha hibayata ka e abono ahababoneke. Manakobisa neme ya e abamaterabone eke.
51 Owati te mita. Yama okomina okibone, me one hiwatoraharo. E one me ahabarahaba me nahaba me amake. E nafi tohawatehaba e amake.
52 E tohawakabote nabone eke, fara Teoso ka torobeti ati yana ni ya, Teoso amo ni ya. Torobeti ati yana ni ya me abohi yati namahaboneke. Faya me ahabamateraba me amake waha. E nafi tohawatehabone eke fahi.
53 Hibayata ka e abono ahababoneke. Yama toyabo ka e abono ahabamateraboneke, Teoso ati ehene.
54-55 Fara Teoso ka yama hani ati nima yama naboneke fahi.

"Me ahabamateraboneke Teoso kitehi ati ehene",

ati te amake.

56 E ahabate amake, yama hiyara e hiri naro. E ka yama hiyara e watote e amake,
Teoso ka yama hani ati nima e ehene raro. Teoso ka yama hani ati e mitaremenehe
e ka yama hiyara wataramone e ati nene e amake.
57 "Teoso faya amake", e ati te e amake, Teoso era kasome kari. E kitake, e ka Hiti
Sesowi Kirisito ehene.
58 Ota one mati, tera onofa owa, makoni Teoso ati nofi te fawa rabone teke, te kitaha
te. E ka Hiti ka yama ahi ni te fawa rabone teke. E ka Hiti te ka yama ahi ni manakone
nahabihibona te watoke.

16

Yinero te ta nabone teke Soteya ka me ka yinerobonaha.

1 Yinero tamine okomina okibone, Teoso ka me ka yinerobonaha. Me ni ya yama
okominaha okominawamabone oke te ni ya, fara me ihi nima te ehene nabone te,
Karasia ka Kirisito ka mati.
2 Fara tomiko nima te ka one yinero kote me yabahaboneke, te tonihebonaha. Hahi
hinaka yinero tamare yinero nafire ta nebonaka. Hahi hinaka yinero tamehi yinero
nanafi ne ta nebonaka. Te taboro ya oki ya owati yana ni onofarahabone oke, yinero
te ta nabone ona owati. Yinero hawa tohehibona onahareka onokosi ya.
3 Te taboro ya oki ya te ka one me te siba naba teke, me te wasi ya yinero me
towakabone mati Serosarei ya, me oyosemaki ya. Oko yama hani me towakaboneke.
4 Me ya tabi onofi ya me ya otaba onahabana oke.

Tera yaka onahabone oke.

5 Okahabana oke Masetonia ya. Masetonia fiya onami ya kobo onamabana oke te
ni ya.
6 Oko sawi yabo ya oko sawi yabo nabana oke te ni ya. Sire ya osawi ya osawi
onahabana oke te ni ya. Tabora one okiba ya owa te kasomabone teke.
7 Oko sawi yabohabone onahara oke te ni ya mata, Teoso hinofi ya. Te ni ya oko
sawi yabori ya yama amosarahaboneke owa ni ya.
8 Efeso ya owitamatabone oke mata, Betekositi ka ayaka noki omatabone owa.
9 Efeso ka me tamaha Teoso ati me mitahabone me ati narake, me one Teoso kamini
owa me nofarihi na mati, me tamaha mati.
10 Timotio toke ya te taboro ya te nawatorayaho. Owa nima naka, e ka Hiti narifari.
11 Te one me hitohirayaho. Te kasomayaho, kamehibana owa ni ya. Ota noki naka,
Sesowi nonofa me one ya otaba owa.
12 Aboro okomina okibone, Sesowi nonofa. Kita ya oyosehareka, tokehibonaha fahi,
me one ya tabahari, Sesowi nonofa mati. Tokarebona ati nofe amaka mata. Yama
one ya tokehiba awaka fahi te ni ya.

Tera onofa oke.

13 Te ati katamoriyahi. Kirisito ati nofi te fawa riyahi. Te kitiyahi. Te watoriyahi.
14 Te abe nofahi fara yama tohaha ya.
15 Esitefana me te watoke, Kirisito ati nofawai me tai tohaharo mati, Akaya ya me
wina mati. Teoso ka me me narifa nineke.
16 Fara me ati nima te ehene nabone teke. Afa me ihi nima me na me ati nima te
ehene nabisabone teke, Kirisito ka yama me ahi na mati, ota ya me tabaha mati.
17 Esitefana Fotonato Akaika me na me kakeharake owa ni ya, te ati ehene. Yayai
onahara oke me kobo nake me ihi. Te nafi kakihinakere owa ni ya. Makoni me
kakehanike, te ati ehene.
18 Yayai onahara oke me ihi. Te yayai nabisake me ihi. Me ihi amosamone te ati
nabone teke me ni ya.

19 Asia ka Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake. Akira Birisira me
famaha tera me nofake kasiro ya, Kirisito ka me te tohi karo. Sesowi nonofa me toha
nineke, heoniao me hiri nofa mati me ka yobe ya.
20 Sesowi nonofa me nafi tera me nofahamone me ati narake. Te abe noko bako
totoma nakehi, Teoso ka me te tohi karo.
21 Tera onofa oke. Owini rawi okine oke fara owa.
22 Haha e ka Hiti me nofara Teoso mera kakobonaka. Maranata. E ka Hiti kamaho.
23 E ka Hiti Sesowi yahehibonaka te ni ya.
24 Te nafi onofa oke, Kirisito Sesowi ka me e tohi karo.

2 Korito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Korito ka me ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Timotio ya ota famake, Sesowi nonofa. Kirisito Sesowi ka yoyose
ama oke, Teoso ati ehene. Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te, Korito ka me
te, Akaya ka sitati nafi ka me ya te yoro tokana te, Akaya nafi.
2 Teoso e ka abi e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahaboneke te ni ya. Tera me
kakatoma naboneke.

Teoso era kasomaka.

3 E ka Hiti Sesowi Kirisito bati hinaka Teoso tohe amosemona e ati nabone eke. Efe
e ka abi amaka, yahahari. Teoso amaka, era yayai nihari fara yama tohaha ya.
4 E ni ya yama nihinara era kasomate amaka, me one e kasomibone karo, me ni ya
yama nihinara mati.
5 Yama nihinara nate amake fotaharo e ni ya. Fare Kirisito nima e nineke, yama
nihinara hiri nemata. Teoso era kasomi nafibisaka, Kirisito ka me e tohi karo bisa.
6 Ota ni ya yama nihinara Teoso otara kanawane otake, tera ota kasomabone ota,
Teoso nofi te fawa terabone te. Teoso otara kasome ya te kitahabone ati nareka, ota
kasomi te awi ya. Faya te kiti fawa rabone teke yama nihinara te hiri ni ya, fara ota
nima.
7 Teoso nofi te fawa nabone ora owati amake. Ota nima te nineke, yama nihinara
kaki karo te ni ya. Teoso tera kasomabisaka, fara ota kasomi nima.
8 Ota one mati, ota tamine te watohabone onahara oke, ota ni ya yama nihinara
kakeha ota tamine, ota sawiha ota Asia ya. Ota kiti fawa nima naro ota amake. "E
ahababa e amake", ota ati boti ati naro ota amake.
9 Me nima ota naro otake, me ahababone me one me hina mati. Teoso ati eheneri
amaka. Ota kitahamone ota ati rabone Teoso ati neta awaka. Teoso ta kitehimona
ota ati nabone ati neta awaka. E ahaba yati era tonihawahamate amaka, kite kari.
10 Ota ahabinima na otara kasomeri amaka. Era kasomasa nebonaka. Era kasomasa
nebona ota ati ka.
11 Otara te narifabisake, otara te ha kanaha te Teoso ni ya. Te one me tamaha Teoso
te ha na te ehene Teoso otara kasomebonaka. Faya me tamaha, "Teoso faya amake",
me ati naboneke Teoso otara kasome ehene, yahahari.

Okomabone okomarara oke Korito ya.

12 Owehene amosamone onahara oke te ni ya. Owehene amosa namone onahara
oke me nafi ni ya. Owehene hiyara kaminaba watara awineke owati boti ya. Bofe ka
yama wawato me ihi nima owehene raro ama oke te ni ya, Teoso owa narife owa,
yahahari. Tera okeyeraro ama oke, Teoso ehene.
13-14 Owehene e na yama nihinaraba watararoke, rawi onaharo te ka yama
hanibone ya. Oko yama hani ati te wawato raba ke mata. Yama toyabo ya owati
nafi te watowahabone onahara oke, owa te kahiyaribone karo, tera okomina owa e
ka Hiti Sesowi amo ni ya, fara owa nima te nabone te, tera okahiyara owa.
15 Afa yama owatoa owati yana nibaharo ama oke, tera yaka ni tai ohahabone ona
owa, tera yaka otasabone owa okomi ya, tera narifi ofamabone owa Teoso ehene.
16 Owehene e nabone onaharo ama oke ahi: Masetonia ya okomabone ona tera
yaka onahabone onaharo ama oke. Manakobote Masetonia ya osawia okomabone

onaharo ama oke te ni ya fahi, okomabone owa Soteya ya. Oko fiasi ka yamaba te ta nabone onaharo ama oke, okomabone owa Soteya ya.
17 Okomaraha tera okeyeraro oke. Haha bofe ka me nima okere, owati tohawahaba owa.
18 Teoso keye hiri rihi tehi amaka. Te ni ya Teoso ati okomina tera okeyeraro ama oke.
19 Siofano Timotio ota na te ni ya ota sawiha Sesowi Kirisito Teoso biti tohe ota kamina efe keye hiri remona ota ati naro otake. Efe keye hiri tere amaka.
20 Hibati ya Teoso ati yana ne e ka yamabone ta nebona ati ne afa yama nafi ta nematamonaka Kirisito ta nari. Makoni "Ame", e ati nineke, Teoso amosemona e ati na e, Kirisito ka me e.
21 Kirisito ya tabi ota fawa rihi, Kirisito ya tabi te fawa rihi, te tehabone teke. Teoso otara ha ne ehene amaka.
22 E ka Hiti tohe hano nawatemari amaka e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya, yama e watohabone e, hinaka me e tohaha e. Kanamori e ati boti ya sawi ehene yama e wato, nabone ati nemari amaka, era kakawabona ka yama.
23 Teoso owati boti watoka. Owa watoka, keye hiri ora owa, owati e na owa ahi: Korito ya okomemenehe, tera hora onehenero ama oke. Tera hasi onihabone okomararo ama oke te ni ya.
24 Teoso ati te nofahaba tera yosi onofa okere. Teoso ati te watoke hibati ya. Teoso ati nofi te fawa kere. Hine ya te ya otabi ya Teoso ka yama e ahi nabone onara oke, te yayai nabone te.

2

1 Owati boti ya owati e naro ama oke ahi: Tera onayawatasarabone onaharo ama oke, okomi ya te ni ya.
2 Tera onayawi ya owa me yayai nihaba me wataraba me amake. Te oharike, owa me yayai nihaba me te tohaha te.
3 Te ka yama hanibone rawi onaharo ama oke, tera hora ona owa, te ka yama hiyara te nofamarahabone te. Te ka yama hiyara te nofamari ya te ehene yayai onahabone oke, tera yaka oni ya. Owa te yayai nihabone onahara oke. Yayai oni ka te yayai nabisabone teke.
4 Te ka yama hanibone rawi ona ohi onaro ama oke, oyawa owa. Te yawibone ka yama hani rawi oraharo ama oke. Yama hani rawi onaharo ama oke, yama te watobone karo, tera onofi ka yama kasiro ya.

Te ka owa te nasomawahamahi.

5 Te ka owa ehene oyawaro ama oke. Ehene te yawi fiya tonete te awineke oko yawi ya. Te nafi amara awineke te yawaha te.
6 Te tamaha te katometa amaka. Faya amake.
7 Hinaka yama hiyara te wati nawahamarabone teke waha. Te nasomawahamaho, yawi fawa nebana. Yawa ihi ahabarayaho.
8 Tera aate one oke, te nofemona te ati nabone te.
9 Te ka yama hanibone rawi okanaro ama oke, tera owatoabone owa. "Owati nafi nima me ihi rini?" onaharo ama oke, tera totomi onahabone ona owa.
10 Haha me ihi hiyara me ihi te wati nawahamara me ihi wati owahamabisarabone oke. Ehene hiyare awane? Ehene wati owahamarebonaka te ati ehene. Kirisito owa awaka.
11 Satanaisi era keyeharayaho. Hinaka keye yoro tokana owato oke.

Okomara oke Masetonia ya.

12 Hiyara amosa Kirisito tamine tohaha okominahabone Torowati ya okoma kobo
ona hiyara amosa me mitahabone me ati naro me amake. E ka Hiti ati ehene
tohehimona onehiri amaka.
13 Owa ni ya yama nihinararo ama ke, okaniso Tito owasira owa. Yana ona owati
yana naro oke, okomabone ona owa. Faya okomaro oke Masetonia ya.

Teoso ati ota kamininekе me ni ya.

14 "Teoso faya amake", one oke. Saotato me ka hiti nima Teoso te amaka, me
one kasawarihari. Hinaka saotato me ota amake, Kirisito ka me ota. Teoso me one
kasawarihi hiwa namoka me nafi ni ya, ota ya tabahari, ota nokosi ya tai toehi yaka
nari. Yama mahi amosa nima Teoso ati te amaka, ati tokakanikima nari yama nafi
ya, ati me nafi hiwatowahe karo, tabora nafi ka mati, ati ota kamine kari, ati ehene.
15 Teoso ota maho hisi, te amaka, he ni ya bani me ta hinehi maho nima ota maho
na ota. Ota maho Kirisito mahobisa amaka. Me nafi ota maho me hisi te me amake,
Teoso me hikasoma me toha, me ahaba me toha, na mati.
16 Me ahabatebone ota maho me hisi na me ahabineke haha mati. Teoso me
hikasomatebone ota maho me hisi na me hasi nineke, me one. Hike amose awara,
Kirisito kamini e nebana ahi?
17 Me tamake, yinero me warara nabone Teoso ati me kamina mati. Ota ehene e
kere ahi. Teoso ati ota kamininekе Teoso nokosi ya, yama ota kehemora ota, Kirisito
ka me ota tohi karo. Teoso ka yoyose me ota amake.

3

Mowisei ati era kasomakara.

1 Owati e na owa okahiyara owa awine oni? Tera oyosebana, otamine te rawi naba
te, onamoabana me ni ya? Me ka yama hani onamobana te ni ya, otaminahamone
ati naro? Me one ihi e te me amake ahi. Ha owa ta owehene e rabone oke.
2 Fara oko yama hani nima te nineke. Haha yama hani ati nake owati boti ya. Me
nafi te ehene amosa me awaha owa me watoke.
3 Tera owakatoma oke. Kirisito ka yama hani nima te nineke. Haha yama hani
rawi na amakere kaneta ya. Teoso Kanamori yati ne ehene amaka. Yati ibe amara
ya kawanineke. Kawanineke te ati boti ya.
4 Owati e na owa owato oke, owehene amosa owa Teoso ni ya, Kirisito ka ohi karo.
5 Fara oko kiti okomina okere. Okita oke oko kitibone Teoso ta ne karo.
6 Ati yati kakamina ohehibona ati nemari amaka. Narifi onatamina oka, owa
kanawane kari. Ati yati e kara ahi, Mowisei ati bote ati nima. Mowisei ati era nahabite
amaka. Teoso ati yati era kasomate amaka, Teoso Kanamori ati tohe karo.
7 Mowisei ka yama hani era nahabikene amosi nehemetemoneke. Teoso ka yati ibe
ihi Mowisei noko oya kanehimatamonaka, Mowisei tama hikanaro, Teoso ati rawi
kanahari yati ibe ya. Mowisei noko oya kani awi Ihayeo me hinofarematamonaka,
noko oya kani kite ehene. Noko oya kane noko oyene isi tona nematamonaka.
8 Teoso ati yati amosi e tere amaka ahi, Mowisei ka yama hani amosi nima. Teoso
ati oyene isi totere amaka.
9 Mowisei ka yama hani era nahabikene amosi nake. Teoso ati yati amosi mati
tohaka, ehene e amosawahi karo Teoso ni ya.
10 Teoso ati yati Mowisei ka yama hani kasawarika mata ya.
11 Mowisei ka yama hani amosi nakene fawa nisake. Teoso ati yati ta fawa nisatere
amosi mati tohaka mata ya.
12 Teoso ati yati fawa rebona ota ati ka. Makoni e kakomekere. E habo bayike.
13 Mowisei nima e kere ha e. Mowisei noko yoto kanehimatamonaka, noko oyene
fawa nisi Ihayeo me hiwarebonaha.

14 Yama me watoremetemoneke. Hibayata ya yama me watorihi ke, Mowisei ka
yama hani ati me mitaha mati. Teoso ati yati yoto kane ati me hiwato hikara. Kirisito
ati me nofawai ya Teoso ati awihinebonaka. Kirisito ati me nofari ya Teoso ati yoto
kasa nebonaka me ni ya.
15 Mowisei ati me mitaha me ati boti yoto kana me awineke, hibati ka me nima me
na mati, yama me watora mati.
16 Haha e ka Hiti ati me nofawaha me ta me ati boti se kanake.
17 E ka Hiti Teoso Kanamori amaka. E ka Hiti Kanamori e ni ya sawihi e noko yoto
kanamakere, Teoso ati e watoha e.
18 E noko yoto kanahaba watamakere, e nafi. E noko oya kanake, e ka Hiti oyene
ehene. E oyene yanake, fare e ka Hiti nima e nabone e, Teoso Kanamori.

4

Yama nawaha hiri oke, Teoso tera kasomabona karo.

1 Teoso owa ni ya yahehi owa yosehimari amaka, ati okominehibonaha. Makoni
owato okere, Teoso ati kamini fawa ora owa.
2 Me one yama hiyara me hiri na me ihi me kehemoa afa yama hiri otera ama oke,
Teoso ati okomina owa. Afa yama hiyara ihi e kokoma te amake. Me okeyetera ama
oke, Teoso ati okomina owa. Yama bara okominarihi ote ama oke, Teoso ati amararo.
Teoso ati yokana okominate ama oke, me nafi ni ya, owehene amosamone me ati
nabone ona owa. Teoso owehene watoka.
3 Hiyara amosa okomina owati me mita me nake, hiyara amosa miti me watora
mati. Afa me ahababa me amake.
4 Me noki awakere, teoso bofe ka ehene, hiyara amosa me nofara mati. Hiyara
amosa oye me awakere, Kirisito oyene, Kirisito Teoso nima nari.
5 Fara otamine okomina okere. Sesowi Kirisito tamine kamini owaharine oke, e ka
Hiti tohehimona onahari. Sesowi ehene tera nanarifa ama oke.
6 Teoso ati yana nematamonaka ati e nari ahi, "Yama wehe tasi tonahi yama soki
ya", ati nari. Efe Teoso ati ehene yama oye nahamaroke owati boti ya, hinaka yama
oye. Hinaka yama oye ihi Teoso amosi owa oke, Kirisito noko owaha owa.
7 Yinero tamehi wiyene nima ote ama oke, Teoso amosi owaha owa. Yinero amose
wiyene ta amosakara, wiyene atabo tohahari. Owa okomina oke, Teoso amosi owa
okene okitara owa fara owa. Oko kiti naha fara oko kiti amakere, oko kitibone Teoso
ta ne karo. Teoso ehene e ne hiwa namohareka, kiti mati tohahari.
8 E onofa ama oke ahi: me nafi owa moto kana owa me katoma owa me
nahabirineke. Oyawa okene Teoso nofi fawa orihi one oke.
9 Owa me kiyoha Teoso owa kakosakara. Hiyaya ona ohaba okere.
10 Ahabinima ona Sesowimatamona nima one oke, ahabari. Teoso ati ehene amaka.
Owa me awahabone ati nareka, okitara owa ni ya Sesowi kiti sawihi owa, yati
namahari.
11 Osawisa ona ahabinima onofa ama oke, Sesowi owa yokohi owa. Ahabinima ona
Sesowi kiti sawika owa ni ya. Fara oko kiti amakere ha owa, okitara owa fara owa.
Sesowi kiti amaka, yati name karo.
12 Ahabinima ona te taminake, ha te ta.
13 Owehene e nineke, Teoso ka yama hani ati nima, ati e naro ahi:

"Teoso ati onofimakoni owati amake",

ati ke. Teoso ati onofimakoni owati yana nineke.
14 Teoso e ka Hiti Sesowi hiri namehimatamonaka. Owa hiri nama nebonaka, fare
Sesowi nima. Te toha, nabone teke ha te. Te ya otaba e naohabone eke nokosi ya, ati
ehene. Makoni ati okomina oka.

15 Yama nawaha hiri oni ka Teoso ati te mita te taminake. Yama nawaha hiri oni
ka me totamake Teoso me hikasoma mati, yahahari. Makoni me totama naboneke,
"Teoso faya amake", me ati na mati, Teoso amosemona me ati na mati.

Teoso owa kakawebonaka yama amosa ya.

16 Makoni owato okere, Teoso ati okomina owa. Yama nawaha hiri okene Teoso
ehene yayai one oke, fara yama we nima.
17 Hibayata ya yama nawaha hiri one oke. Yama nawaha hiri oni ka Teoso
owa kakawebonaka yama amosabote ya, yama toyabo ya. Hibayata ka oko yama
nawaha nafira awineke. Yaboraboneke. Teoso owa kakawabona ka yama amosa ta
ahabateraboneke.
18 Haha bofe ka yama e awaha ahabatehaba amake. Neme ka yama e awara
ahabateraba amake. Neme ka yamateba owakatoma oke. Bofe ka yama kakatomi
onofa okere.

5

1 Yama owato oke haro. Oko abono ahabatehaba amake, bofe ka tohi karo. Haha
oko abono ahabi ya oko abono oneba Teoso ta tehibonaka, neme ka tohaharo. Neme
ka e abono e hiri tera amake. Ahabihinateraboneke.
2 Bofe ka oko abono ahabi kerewe rabone onahara oke, oko abono neme ka nibone
karo.
3 Oko abono watamarahaba wataraboneke.
4 Bofe ka oko abono ahabakabote nabone onahara oke. Oko abono fawa ni onofa
okere. Oko abono onebone ta onofa oke, ahabaterabana.
5 Makoni Teoso era hiri nematamonaka, e tabatibone kari neme ya. Makoni
Kanamori ta nibehimari amaka e ni ya, era kakawamakitasehibona ati ne kari.
6 E ka Hiti ya ofama okerene owakomeha okere. Bofe ka oko abono nasa ke.
7 Neme ka e abono owa okere mata. Yama noki oke mata.
8 Owakomeha okere. Bofe ka oko abono ahabakabote nabone onahara oke, e ka
Hiti ya ofamabone owa.
9 Bofe ka oko abono sawisa ni ya yama hinofa hiri osa onahabone onahara oke.
Oko abono watamari ya e ka Hiti ya ofami ya yama hinofa hiri, onahabone onahara
oke.
10 E nafi naohabone eke Kirisito nokosi ya, itariari. Yama kaminatehibonaka. E
ehene amosa kamina, e ehene hiyara kamina, tehibonaka, e hiri teharo bofe ya. E
ehene nafi manakonebone ta tehibonaka, e ehene amosa toha, e ehene hiyara toha
na manakone.

Teoso Kirisito yosehimatamonaka, era kakomarabona karo.

11 Owa owato oke, e ka Hiti yama hinofa hiri onahabone owa. Owehene amosamone
te ati, nabone onahara oke. Teoso owehene watoka, hiri onaharo. Owehene te wato
na te awineke, hiri onaharo.
12 Owehene amosamone okere te ni ya. Owa te kahiyarahabone onahara oke me
one ni ya, me amosamone me ati na mati. Me ati boti me kahiyaratera me amake,
hiyararo. Hine ya me mese ka yama me kahiyarate me amake.
13 Orabikamone me ati namoneke. Hine ya Teoso onarifahabone onahara oke.
Yama wawato me ati nima owati namone te ati nine? Hine ya tera onarifahabone
onahara oke.
14-15 Kirisito yama hinofa hiri onahabone onahara oke, owa nofe kari. Kirisito
ahabematamonaka, era kasomebonaha, e nafi. Era kasomebona yati nama ne-
matamonaka. Ati e nofawahe ya e ahaba nima e namaro e amake, fara yama e
nofaha hiri ni e nofamaraha e. Yama hinofa yokana e hiri nawahabone eke e nafi,
ahabamatamona karo e ni ya.

16 Yama mese ka yama awi onofama okere. Me ati boti ta owahabone oke waha.
Hibati ya Kirisito mese ka yama owahamaro oke baha. Manakobote Kirisito ati boti
owawaine oke.
17 Kirisito ka yati me tohawamake. Me ka yama bote ahabarake.
18 Hibati ya Teoso owa kakomari amaka baha. Manakobote ati somawamemarika
owa ni ya, Kirisito ehene. Ati okominebona owa yosehimari amaka me ni ya, mera
kakomarebonaha.
19 Kirisito yosehimatamonaka, era kakomarabona karo. E ehene hiyara wati
nawahamaterebonaka. Kirisito tamine okominahabone ati nemari amaka me nafi
ni ya, Teoso mera kakomarabona karo.
20 Kirisito ka yoyose ama oke, ati okominehibonaha. Teoso te narabo nima naka
owati ya. Kirisito ati ehene tera aate one oke kasiro ya. Teoso ati te nofahi, ati
somawamebonaha te ni ya.
21 Kirisito yama hiyara hiri tere e ka yama hiyara weye nematamonaka Teoso ati
ehene, era kasomebonaha, e amosibone karo Teoso ni ya, Kirisito ya e tabaha e.

6

Teoso ati te mitahi.

1 Teoso ya te tabake, yama te ahi na te. Teoso yahi nofe amaka te ni ya. Teoso yama
hinofa te hiri nabisabone teke. Teoso yahi hine ya te tonihariyahi.
2 Teoso ati e te amaka ahi hinaka yama hani ya:

"Yama amo ni yokana ya tiwati omitara oke. Tiwa onarifahara oke, tiwa okasoma
owa",

ati nematamonaka. Owati te mitahi. Afa yama we amake haro, Teoso tera
kasomabona ka yama wehe.
3 Yama hiyara hiri okere, me tamaha owati me nofibone karo, Teoso ati okomina
owa. Teoso ati me nofaraba me watarabone onahara oke owehene, yama hiri ona
me nofara mati.
4 Teoso narifi owaharihabone onahara oke, Teoso ati me nofawaibone karo, ati
okominahari. Yama nawaha yoro tokana hiri onaha Teoso ati kamini fawa okere.
Oko yama nawaha e nofa amake ahi:
5 Me one owa katomake. Owa me ibe, ke kateya ya. Owa me moto kana owa me
katomineke. Oko yama ahi ni nafike. Amo ni owato okere. Ofimi, oke.
6 Owati boti amosake. Teoso owa kanawanaka. Yama noki osa one oke oyawamisara
owa. Me ni ya oko yahi fawa kere. Teoso Kanamori sawika owa ni ya. Me nofi yokana
oha oke.
7 Teoso ati kamini fawa okere. Teoso kiti naka owa ni ya. Yama amosa hiri ni fawa
okere.
8 Me one owa nofa me one owa nofarihi ke. Otaminahamone me one ati,
otaminaramone me one ati, ke. Me okeyehamone me one ati ke, me okeyera owa.
9 Teoso ka yoyose ohahabone ati ne Teoso ka yoyose ama orahamone me one ati ke.
Ohababone me one ati na ohaba okere. Yati osa oke. Owa me nahabihabone me ati
na ohaba okere mata.
10 Oyawa yayai, one oke. Ohonara owehene yama me kihake, Kirisito ka me tohi karo.
Ohonara yama okiha, oke tamaharo, Kirisito ka ohi karo.
11 Yama hasi naba watamakere, kaminabana te ni ya, Korito ka me te. Tera nofi
yokana ohine oke owati boti ya.
12 Himataba owa nofi yokana te toharineri? E okere ahi te nima.
13 Owa nofi yokana te tohehene te amake, fara owa nima, tera onofa owa. Okatao
me te amake.

Teoso me nofara me ya te tabariyahi.

14 Teoso me nofara me ya te tabariyahi. Me ihi amosa me ya me tabaraboneke, me ihi hiyara mati. Yama oye yama soki ya tabatera amake.
15 Kirisito Berieo famatere amaka. Teoso me nofaha me yoro tokaraboneke Teoso me nofara me ya.
16 Yama kanamori watatera amake Teoso ka yobe toro ya. Ha e Teoso yati ne ka yobe nima e nineke. Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Me okowinatehabone oke, me ya otaba owa. Me ka Teoso ohahabone oke. Oko me tohahaboneke",

ati nematamonaka.
17 Ati owa e nematamonaka ahi:

"Me ya te tabariyahi. Me nima te riyahi. Yama bisaha te bori kariyahi, e tabahabone e",

ati nematamonaka.
18 Ati owa e nematamonaka ahi:

"Owa te abi nabone teke. Okatao me te toha, okoto te toharawa, nabone teke, Teoso kiti mati tohe ati nematamonaka".

7

1 Teoso ati e kaminatehi te watoke ahi. Makoni era e soko nabone eke. E abono ehene hiyara fawa naboneke. E ati boti ehene hiyara fawa, naboneke. E e nahi Teoso nima. Teoso e nakomehi.

Te ehene te nofamari ka yayai oke.

2 Te ati boti owa nofahi. Te ni ya owehene hiyaraba watakere. Tera nohoho oniha okere.
3 Owati e na tera okako okere. Tera onasawi oke owati boti ya. Owati e naro ama oke ahi hibati ya.
4 Tera okahiyara oke. Te amosamone one oke. Yayai oke te ehene. Yama nihinara owa ni ya nakene yayai one oke te ehene.
5 Masetonia ya okaha yama nihinara fawa raro amake owa ni ya. Owa me mono naro ama oke. Owati boti kokoriri naro ama oke.
6 Teoso e kokoriri na era kakasoma tohehi owa kasomeri ama oke, Tito yosehari owa ni ya.
7 Tito owa yayai nihiri ama oke. Te ehene kamineri amaka owa ni ya. Ati omite yayai otasaro ama oke. Owa te awinima namone ati neri amaka. Te yawahamone ati neri amaka, owati tamine te mitaha te. Owa te kasomabone te ati namone ati neri amaka. Oko yayai ni yokana tohake.
8 Te tamine omitara oke, te yawahamone te, oko yama hani ati ihi. Te yawi fawa namone teke yama wehe one ya. Te tamine omita owehene onofamararo ama oke. Owehene onofamaraba watamakere waha.
9 Yayai oke waha. Te yawi ka yayai orahara oke. Te ehene te nofamari ka yayai oke. E yawi e na amosake Teoso ni ya. Owehene hiyara watararo oke te ni ya, yama hani ya.
10 E ehene e nofamara e yawaha Teoso era kasomebonaka. Afa yawa e hiri ni ya e amosamabone eke. Haha bofe ka me yawi ya me amosaraba me amake. Me ahababa me amake.

11 Te yawi ka yama amosake Teoso ni ya. Te yawawaha te ehene amosake. Teoso yama hinofa yokana te hiri nabone te ati na te ehene te nofamaraharo teke, Teoso te nakome karo. Owa te wati nawahatehamone teke, owa te narifabone te ati na te. Te ati kitatehamone teke te ka owa ni ya, yama hiyara hiri nari. Yama amosa hiri ni te ohariete teke.
12 Yama hani rawi onaharo ya te ka owa hora oraharo ama oke, ehene hiyarari. Owa yama hiyara ya hiri hikane okasomahaba yama hani rawi oraharo ama oke. Te ka yama hanibone rawi onaharo ama oke, owati te nofi ka yama te watohabone te, Teoso ati ehene.
13 Makoni yayai one oke.

Te ehene yayai ona oko yayai ni nafike kasiro ya, Tito yayai ne ehene, yawi fawa ne karo ati boti ya, te ehene.
14 Tito tera yaka re ya mata tera okahiyararo ama oke. Kokoma oraharo ama oke te ehene, fara owati niroma te ehene na te. Okeyereri amaka. Tera okeyerihi ote ama oke.
15 Ati boti tera nofi nafika, tera watohari, Teoso yama hinofa te hiri na te. Te ni ya tokome te nakometehimona amaka.
16 Yayai oke, tera owatoa owa, Teoso yama hinofa yokana te hiri na te.

8

Yinero ta ni te hawa tonihabone teke, Soteya ka me ka yinerobonaha.

1 Masetonia ka Sesowi nonofa me okominahabone oke te ni ya. Teoso yahehiri amaka me ni ya.
2 Me kokoriri naro me amake, Kirisito ehene. Me honakerene me ka yinero me ta nabone me ati naro me amake, me yayai na mati, me yahi karo kasiro ya.
3-4 Owa me aate naro me amake owati amosabone owa, yinero me ta nabone me ati na mati Soteya ka Sesowi nonofa me ka yinerobonaha, Sesowi nonofa me one me ka yinero ya me ka yinero tabebonaha, Soteya ka me me kasomabone mati. Me oyoseraro ama oke. Fara me atiro amake. Me honakerene me ka yinero nafi tohinima ne me ta naro me amake. Keye amakere.
5 Yinero nafire me ta nabone owati boti ati na yinero nafihi me ta naro me amake. Fara hine me ta naro me amake Teoso ni ya. Fara hine me ta, naro me amake owa ni ya, Teoso ati ehene.
6 Makoni Tito aate onahara oke, te ka yinero warara ni hawa tonihebonaha, Soteya ka Sesowi nonofa me te kasomabone te, efe te ka yinero warara ni yana tonehi te baha.
7 Tera onofa oke kasiro ya, yama amosa te hiri ni karo, Teoso ati nofi te fawa ra te, Teoso yama hinofa te kamina te. Yama te watoke, Teoso ati ehene. Teoso yama hinofa te hiri ke. Makoni tera aate oke, yinero tamehi te ta nabone te, Sesowi nonofa me te kasomabone te.
8 Tera oyose okere. Masetonia ka me ihi nima te ehene nabone onahara oke. Tera totomi one oke, tera owatoabone owa. Sesowi nonofa me te nofini, Soteya ka mati? Me te nofarini? one oke, tera owatoabone owa.
9 Yama te watoke, e ka Hiti Sesowi Kirisito hiri hinehemete. Hibati ya yama nafi kihehimatamonaka baha. Manakobote honamarehimatamonaka, tera kasomebonaha. Honamarehimatamonaka, te honibone karo. Makoni owati amake, yinero te ta nabone ona owa.
10-11 Te narabo nima okibone. Fa fowe one ya yinero te ta nabone te ati na yinero te ta naro te amake. Faya yinero te ta nebona te ati neri ta ni te hawa tonihebonaka waha. Yinero te ta hina ne te ta nebonaka. Te ehene e ni ya te ehene amosabone teke.

12 Sesowi nonofa me te kasomabone te ati naro te amake. Teoso era yosetere amaka,
yinero e kihare e ta naba e. Yinero e kihehi e ta nabone ati te amaka.
13 Te ka yinero nafi tofiyobona ona owati yana kere, me te kasomabone te. Hine ya
fainama te kafamabone onahara oke.
14 Me te kasomabone teke, te hohona na te, me hohona raba na mati. Yama one ya
tera me kasomabisaba me awineke, me honawai ya, te honamari ya. Yama amosake,
fai hinama e tohaha ka yama.
15 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha mana tamaha me yabaha me ka mana hasi naba wataremetemoneke.
Mana tamara me hiyaba tofiyorehemetemoneke",

ati ke.

Tito me oyose oke te ni ya.

16 "Teoso faya amake", one oke Tito ehene. Tera narifebona ati nareka, Teoso yama
hinofa te hiri nabone te, fara owati boti nima ati boti nari.
17 Te ni ya tokehibona aate onareka. Fare ati ya tokehibona ati nareka, tera
narifebonaha.
18 Sesowi nonofa owa oyose onahara oke, tesenebonaha. Ehene amosemona me nafi
ati te me amake, Teoso ka mati, tabora nafi ka mati, hiyara amosa kamini amosemona
me ati na mati.
19 Sesowi nonofa me ati ihi ota totabamehibona me hinareka, yinero ota towakama
ota. Yinero ota ta ni ya e ka Hiti amosemona me nafi ati naboneke. Me ota
kasomabone ota ati namone me ati naboneke.
20 Me ati yana riyahi, ota ehene hiyaramone me ati na mati. Yinero tamaka, ota
towakamehibonaha.
21 Ota ehene amosabone onahara oke e ka Hiti ni ya. Ota ehene amosa nabone
onahara oke me nafi ni ya.
22 Sesowi nonofa owa oyose onahabone oke, me ya tabehibonaha. Ehene amosate
amaka. Ehene hiyareba watareba amaka. Tera kahiyaraka, Teoso yama hinofa te hiri
nabone ati nari.
23 Tito ota fafama amaka Teoso ka yama ota ahi na ota, tera ota narifa ota. Me one
famaha Sesowi nonofa me ka yoyose me amake. Afa me ihi Kirisito amosemona me
nafi ati naba me amake.
24 Me te nofahi. Te ehene amosi ya keye hiri orahamone me ati naba me amake,
tera okomina owa me ni ya. Te ehene e ni ya te ehene amosa tamine me mitahaba
me amake, Sesowi nonofa mati.

9

Yinero te hawa tonihabone teke.

1 Tera oyoserabone onara oke yama hani ya, yinero te ta nabone te, Soteya ka me
ka yinerobonaha.
2 Yama owato oke, me te kasomabone te ati ni ka yama. Fa fowe one ya yinero
tonihi te yana tonaharo teke, Akaya ka me te, te ta nebonaha me ni ya. Masetonia ka
me ni ya te tamine okomina tera okahiyara me ihi e nabisabone me ati narake, me
tamaha mati.
3 Makoni Tito me oyosehara oke te ni ya, onokosibone ya, yinero te hawa
tonihabone te. Tera okahiyara kokoma oriyahi. Me narabi nima onahara oke hibati
ya, te hawa tohahamone ona owa.

4 Me nowati ya okomakehabana oke, Masetonia ka me ya otabamakia owa. Te
hawa tohara tera me towasimaki ya yama hiyaraboneke. Me ni ya tera okahiyaribaha
kokoma oriyahi te ehene. Te kokomarihi nabone teke.
5 Makoni me oyosibahara oke onokosibone ya. Yinero te ta nabone te ati naro ahi
hibati ya te atiro me kaminamahaba me amake te ni ya, te ati katamorahabone te,
yinero te hawa tonihabone te. Te ehene e ni ya ahi te yayai nabone teke. Katoma ya
yinero te ta riyahi.
6 Owati te mitahi. Yama tamara e koro na tamara e yabate amake. Yama tamaha e
koro na tamaha e yabate amake. E ka one me e kasomabone eke, me ka yinerobona
e ta na e. E ehene e ni ya Teoso era kakatomebonaka. E ka yinero e kayawarabone
eke.
7 Te one me oohariki na yinero me ta hinehibona me ati boti hinehi me ta naboneke.
Katoma ya yinero te ta rabone teke. Tera oyose okere. Teoso ni ya yama amosake
haro, e yayai na yinero ta naro.
8 Yama tamaha Teoso ta neba amaka te ni ya, yahahari, yama amosa tamaha te hiri
nibone karo fara yama tohaha ya. Teoso kitate amaka, tera kakatomatehibonaha.
9 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> 'Me honara me ni ya yama ta nareka, tabora nafi ka mati. Ehene amose fare
> ehene tohatehibonaka',

ati ke.
10 Teoso yama noki ta te amaka, e koro nabonehe. E tefebone ta, tehi amaka. Te ka
yama nokibone ta, nabisebonaka. Yama tamaha ta nebonaka te ni ya, te ehene amosa
nafimisibone karo me one ni ya.
11 Te ka yamaba ta neba amaka, te one me te kasomaba te yama tamaha ya. Te ka
yinero ota ta tonami ya Soteya ka me ni ya, 'Teoso faya amake", me ati naba me
amake.
12 Te ka yinero mera kasomeba amaka, yama hasi naba wataribone karo me ni ya.
"Teoso faya amake", me ati naba me amake, me nafi.
13 Haha te ehene me awi ya Teoso amosemona me ati naba me amake, Teoso yama
hinofa te hiri ni karo. Tera me watohaboneke, hiyara amosa nofi yokana te tohaha
te, Kirisito tamine. Me te kasomineke, yama tamaha te ta na te. Me one te narifa
nineke, me nafi.
14 Tera me nofaha tera me ha kineke Teoso ni ya. Te yahahamone me ati nineke
kasiro ya Teoso ehene.
15 "Faya amake", e ati nabone eke Teoso ni ya. Amosi yokana tohehimatamonaka,
Kirisito ta nari e ni ya.

10

Owati te mitahi, Kirisito ka yoyose oha owa.

1 Ha owa Baoro oha tera aate okibone, owati yahaha owa, owati hamara owa, fare
Kirisito nima. Obo bayihamone te one me ati na me awineke, osawira owa te ni ya.
Obo bayiramone me ati, na me awineke, osawia owa te ni ya.
2 Afa te one me hora oriyahi okomaki ya te ni ya. Bofe ka me ihi nima owehene
namone me ati na me awineke.
3 Bofe ya owina bofe ka me nima orine oke. Te one me mono oni ya fara oko kiti
ya me mono orahabone oke.
4 Oye hone bofe ka amakere. Oye hone kitake, Teoso ye honene tohaharo. Me
okasawariabone oke, me mono oni ya.

5 Tera onamosamabone oke, te ati hiyara Teoso te kamina te. Kirisito ati yokana te
nofahaba teke owehene.
6 Te ati hiyamatasari ya tera onamosamatasahabana oke.
7 Yama mese ka te awaha te awineke. Kirisito ka memone tera te ati na te awineke.
Kirisito kabisa ama oke fara te nima.
8 Owehene hiyaraba watakere, owa okomina owa. E ka Hiti ka yoyosebona owa
tonihemarika, tera nanarifabona owa. Tera wawakaba ama okere.
9 Tera kanakomehi onofa okere oko yama hani ya.
10 Te one me ati e na me awineke ahi: "Yama hani ka ati kitehi amaka. E ya tabe
ati kitaraka. Kitare awaka", me ati na me awineke.
11 Keye amake. Te taboro ya okomi ya fara yama hani ka owati nima owati naba
ama oke osawia owa te ni ya.
12 Tera te kahiyara te awineke, te one mati. Hine ya tera te kakatoma te awineke
tera te tomi na te, yama te watora te. Era e tomi kani onofa okere, e amosikimi tabiyo.
13 Owa okahiyara oko yama nafi amara okominahabone oke. Owa okahiyara hine
ya oko yama ahi ni okominahabone oke, Teoso ka yama ahi ona owa. Teoso ka yama
ahi ona tera onarifa oke bisa.
14 Yama amosake, oko yama ahi ni okomini ka yama, te ni ya. Hiyara amosa
okominaharo ama oke te ni ya, Kirisito tamine.
15 Me ka yama ahi ni okahiyara okere. Teoso ati nofi te nafimisahabone onahara
oke. Te ehene e ni ya yama amosaboneke owa ni ya.
16 Manakobisa hiyara amosa okominahabone oke te wini kowani ka me ni ya, yama
yabo ka me ni ya. Yama me ahi nibai ka tabora ya yama ahi ni onofa okere. Me one
ka yama ahi ni kamini onofa okere. Fara oko yama ahi ni yokana ta okominahabone
oke.

17 "E amosamone e ati rabone eke. E ka Hiti ta amosemona e ati nabone eke",

Teoso ka yama hani ati ke.
18 Otaminahamone oni ya Teoso ni ya otaminari ya otaminarabone oke. Teoso ni ya
e amosa e amosabone eke.

11

Kirisito ka yoyose memone me ati na Kirisito ka yoyose yokana me amakere.

1 E rabika ati nima owati nabone oke mata. Hiba mata, te yawariyahi. Te yawara
teke mata.
2 Tera okayawa oke, fare Teoso nima, tera kayawari. Kirisito ohiyarara oke, tera ta
onahabone owa he ni ya, te ka yibote nima nebonaha. Fanawi fanahabone me ahi
hira nima te nabone onahara oke.
3 Owati boti watoke. "Me ati boti bisara me awineni? Afa nimetema me na me
awineni, maka yama watoha hikeyeharo? Me ati boti tosawarihaba me ama, Kirisito
ati nofi yokana me tohamaraba mati?" owati boti ati nara oke.
4 Bare kakehi Sesowi bare kamine ati miti ta te nofaha te awineke, Sesowi
okominehi amarari. Teoso bare kanamori bare tamine miti ta te nofa na te awineke,
Teoso Kanamori kakibehi amarari te ni ya. Hiyara amosa miti te nofa na te awineke,
hiyara amosa te mitibaha amararo.
5 Teoso ka yoyose me aamosa namone me one ati na me amosi oko amosi fiya kara
me awineke.
6 Oko hiyari ta watora yama owatone oke. Tera kanawani onataminaro ama oke.
7 Hiyara amosa Teoso ati tohe okomina yinero aate oraro ama oke te ni ya. Yama
hiyara okarimaharo ama oke fara owehene, yama hiyara te karimaribone karo.
Owehene hiyarete ama o?

8 Afa yama ya Sesowi nonofa owa me kakawaroke, tabora one ka mati. Owa te
kakawaraharo te amake. Me okobotiharo ama oke, tera okasoma owa.
9 Te ya otabiro ya oko yinero tama karana te ka yinero aate orihi onaharo ama oke.
Sesowi nonofa Masetonia ka me kakeha owa me kasomaro ama oke. Te ka yama
onikatera ama oke. Te ka yama onikaterabone oke.
10 Owati e na fawa rabone oke ahi Akaya ka me ni ya. Kirisito yama watoka, keye
hiri ori ka yama.
11 Himataba owati e nineri ahi? Tera onofara owati toharini? Tera onofa Teoso owa
watoka.
12-13 Owehene e na fawa rabone oke, me one Kirisito ka yoyose memone me ati na
owa nima me namone me ati na atiba yana ribone karo. Kirisito ka yoyose yokana
me amakere. Fara hine nanarifa me amake. Era kekeyeha me amake.
14 Satanaisi nima me nineke, Teoso nanarifa oya kanehi nima oya kani nari, mera
kekeyehabonaha.
15 Efe nima me nineke, he nanarifa me tohi karo. Me ihi amosa me awi nima me
awi nineke. Teoso mera nahabihibonaka, me ihi hiyari karo.

Kirisito ka yoyose ohaha yama nawaha hiri ote ama oke.

16 Orabikatasahamone te ati riyahi. Orabikahamone te ati ni ya, orabikahamone te
ati, nabone onahara oke, owa okahiyara owati te mitahabone te mata.
17 E ka Hiti ati ehene amakara haro, otaminatehamone ona owa. E rabika ati nima
owati nineke.
18 Me one hine kahiyari ka owa okahiyarabone oke bisa.
19 Owati te miti ya te yawaraba te awineke. Yama te watoha te awineke, e rabika
ati miti te nofaha te.
20 Yama te nofaha te awineke, me one tera me yosi ka yama, me ka yama aahi me
te tohahabone te. Yama te nofa na te awineke, me one tera me waka ni ka yama.
Yama te nofa na te awineke, tera me keyehi ka yama. Hine me kahiyari ka yama te
nofa na te awineke. Te noko me tao ni ka yama te nofa na te awineke.
21 Obo bayihenero ama oke, owehene e naba owa te ni ya. Owehene e na hiyarete
awineke obo bayira owa. Yama e na hiri ni onofararo ama oke ahi te ni ya. Obo bayi
ya owehene e nenete ama oke te ni ya.
Me habi bayiha fara me ati nima owati nabone oke mata, obo bayiha owa, e rabika
ati nima owati na owa.
22 Ebereo me ama? Ebereobisa ama oke. Ihayeo me ama? Ihayeobisa ama oke.
Abarao ka noti me ama? Abarao ka notibisa ama oke.
23 Kirisito nanarifa me ama? Kirisito nanarifa ohate ama oke ha owa mata ya. E
rabika ati nima owati ke. Oko yama ahi ni nafike ha owa ta. Kateya ya foyi otama
oke mata ya. Oko katomi tamake mata ya. Oko ahabinima ni tamake mata ya.
24 Oko kosi ni 5 tohake, kokosi kobo ni 39 tohaha hinama ya, soteo owa me kosi na
owa.
25 Oko ba nari terei toha, ke. Owa kinari ohari, ke yati ibe ya. Oko kaboki terei
toha, ke nafio ya. Ma ya ofowi ka yama we ohari, yama soki ohari, namaroke.
26 Oko toki tamake. Ota kariwahamaro otake faha yofina tamaha ya. Yama boboti
me onakomehamaro ama oke. Ota ka one me onakomeha, bara me onakomeha
onahamaro ama oke. Sitati ya yama yofina na, me wini watari ka yama ya yama
yofina na, ma ya yama yofina na namaro amake. Sesowi nonofa memone me
onakomeha onahamaro ama oke.
27 Oko yama ahi ni nafihamaro ama oke. Yama soki tamahamaro amake, oko amo
ni watori karo. Ofimi, bakasi owa onahamaro ama oke. Otefe tofiyo namaro ama
oke. Siri okaha onahamaro ama oke. Makari kikiha oharamaro ama oke.
28 Fara yama we nima kokoriri, onahamaro ama oke, Sesowi nonofa me wati owaha
owa, tabora nafi ka mati.

29 Me kiti watamari ya okitamarabone oke bisa. Me ihi hiyari ya owati boti hatihabone oke.
30 Owa okahiyarabone onahara oke, okitari ka yama okomina owa.
31 Teoso e ka Hiti Sesowi bati yama watoka, keye hiri ori ka yama. Me ati fara tohaha tohatehaba me amake, efe Teoso amosemona me ati na mati.
32 Owa okomina okibone. Tamasiko ya osawia towisawa Areta ka kofenato ati ehene sitati ka nokobi saotato me karayawahemeteke, owa me watahabone mati.
33 Sesowi nonofa owa me kanakisahamaro oke nokobi wanaha ya, yama bari kani kowani ka ya, ofoya owa boro tori ya, hasi onabani owa.

12

Yama owahamaro ama oke, Teoso hinamoaro.

1 Owa okominatasa okibone owa okahiyara owa hine ya. E ka hiti yama hinamoa owahamaro okominabone oke.
2 Kirisito nonofa owatohi neme awehimarika, 14 ano yama tohaha ya. Wata tohi ya toha, toke ya toka, nemari amaka. Owato okara. Teoso ta hiwato hika. Neme yaboha awehimarika, Teoso wiwina.
3-4 Teoso taboro amose awehimarika, Teoso hekimisari fahi. Wata tohi ya toha, toke ya toka, nemari amaka. Owato okara. Teoso ta hiwato hika. Me ati mitehimarika, yama kamini e watora me kamina mati. Afa yama e kaminarabone Teoso ati nareka.
5 Efe Kirisito nonofa okahiyarebonaka. Owa okahiyararabone oke ha owa. Owa okominabone oke, okitara owa.
6 Otaminahamone oni ya keye hiri orehene ama oke. Owa okahiyararabone oke. Yama owaha kamini onofa okere. Otaminahamone te ati riyahi. Yama owaha te wati nawaharabone onahara oke, te awararo. Owehene toha owati toha na te wati nawahabone teke, te awaharo.
7 Yama amosabote owaha, owa okahiyararabone Teoso ati ne ka hinamati oko abono noho tonihemari amaka, Satanaisi hikahabanari owa ni ya. Teoso ati ehene hinamati owa katomareka, atiwa wehi nima nari oko ime ya, owa okahiyararabone owa.
8 E ka Hiti aate onahamaro ama oke, owati yana ni terei na owa, owa kasomebonaha.
9 Ati e nemari amaka ahi owa ni ya: "Tiwa kasomi onofa okere. Hine ya tiwa owakatomabone oke. Fayaba amake. Tikita tikere. Okita oke ha owa ta. Tikitara tiwa me awa tiwehene amosa me awa, ni ya okitamone me ati naboneke", ati nemarika. Makoni okitarahamone onahabone oke, yayai ona owa, Kirisito kiti sawibona karo owa ni ya.
10 Okitari ka yayai one oke. Yayai, onara oke, me ati omita owa, otaminaramone me ati na mati. Yayai, onara oke, yama nawaha hiri ona owa. Yayai, onara oke, owa me wati kana owa, Kirisito ka ohi karo. Okitara okitine oke.

Tera yaka onahabone onahara oke tasa.

11 E rabika ati ya owati tohineke te ehene. Owa te kahiyarahabone ona owa te kahiyarakere. Otaminatera ama oke. Teoso ka yoyose me aamosa tehamone me amosakere, fara owa nima me na mati.
12 Aya e tabiro ya Teoso ka yoyose me ihi hiri ni fawa oraharo ama oke. Teoso ka yama kitaha onamoaro ama oke.
13 Afa ya tera hiri okanaro oke, me one hiri kani nima, Kirisito ka mati, tabora one ka mati. Yama oharia ta ya tera hiri okararo ama oke, te ka yinero aate ora owa. Afa yama hiyara hiri ona ihi te yawariyahi.
14 Te ni ya oko toki famibaha okomatasibana oke. Yinero tabiyo tera ohiyararaba ama oke. Oko yamaba ta ni tera onofa okere. Fara tera te ta nabone onahara oke

owa ni ya. E ka inamatewe yama tonihatere amaka, ta hinahabonehe bati ni ya. Bati ta yama tonihate amaka, ta hinahabonehe biti ni ya.
15 Makoni fare oko yinero ya yama okanikahabone oke oyawara owa oko yamabonehe te ya otabi ya. Owa onahabiha onahabone oke, tera onarifahabone owa. Tera nofi onafimisi ya owa nofi te kisamibana?
16 Te ya otaba te ka yinero okanikararo ama oke, oko yama manakonebonehe. Te ati e naba te awineke ahi: "Ota ka yinero aate tira otara tikeyehara tike yama one ya", te ati naba te awineke.
17 Te ni ya me oyoseha te ka yinero me aate nani me awine, owati ihi?
18 Tito oyosehara oke te ni ya, Sesowi nonofa owa ya famahari. Tito yinero aate neno awa te ni ya? Fara owehene nima ne awaka, fara owati boti nima ati boti nari.
19 Owa okahiyaramone te ati na te awineke. Ohiyarine oke Teoso nokosi ya, Kirisito ka ohi karo. Owehene e nineke ahi, owehene nafi, tera onarifa owa, te kitibone karo, tera onofa owa.
20 Te ni ya oki ya te ehene hiyara tera kobo ni onofa okere. Owati miti te nofarihi naba te awineke. Fara te abe mowa na tera kobo ni onofa okere, te abe ehene wara tonahabone te ati na te, te abe kakoa te, hiyara te kamina te, te one me ni ya te ati hiyara te, fara tera te kahiyaraha te.
21 Tera kobo oriyahi te ka yibote amara te ahi narawa te, te ehene te nofamara te atiba watara te. Te ehene e ni ya Teoso owa kokoma nihibonaka te nokosi ya, oyawa owa te ehene.

13

1 Oko toki famibaha te ni ya okomatasibana oke. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi: "Te ka owa ohari ati yana ne owa yama hiyara hiri nemona ati ne ati te nofarabone teke. Me fami ya me fama me terei ni ya me terei, toha na yama me awahamone me ati na me ati ta te nofahabone teke", ati ke.
2-3 Okibaha owati kitaharo ama oke te ni ya, te narabo nima ona owa. Manakobote yama yabo ya ohaha te narabo nima otasine oke, owati e na owa ahi: Yama onamoabone te ati na te awineke, Kirisito ati okominahamone ona owa te ni ya. Makoni owati kitahabone oke te ka one me ni ya, yama hiyara me hiri na mati. Owati kita nabone oke te nafi ni ya. Kirisito kitareba watatere amaka. Kitaka te baikani ya.
4 Kirisito kitare ahabematamonaka, wanahari awa ya. Manakobote yati namaka Teoso kiti ehene. Kirisito ka ohaha okita okere. Kirisito yati namehi ya ofama tera onarifahabone oke, Teoso kiti ehene.
5 Tera te totomi nahi, tera te watohaba te. Kirisito ati te nofini? Ati te nofare awa? Yama te watorini, Kirisito Sesowi sawi ka yama te ni ya? Ati te nofasa ne ya sawi awaka te ni ya.
6 Owehene nofaka, hiri onaharo. Owehene te watohabone onahara oke.
7 Tera ha okana oke, yama hiyara te hiri rabone te. Teoso yama hinofara hiri onahamone me ati na hine me nake. Yama amosa te hiri nabone onahara oke.
8 Teoso ka yama ahi ni fawa orahabone oke, Teoso ati yokana okomina owa.
9 Okita okere ha owa. Te kitake ha te ta. Makoni yayai one oke. Tera ha okine oke, Teoso yama hinofa ta te hiri namatasabone te.
10 Te ni ya osawira owati kitake, owati boti e na owa ahi: "Me ihi hiyara me ihi me nofamari ya me ni ya okomi ya owati kitarabone oke osawia owa me ni ya", owati boti ati ke. E ka Hiti ati ehene tera onarifahabone oke. Ati ehene tera onarifa tera onahabiharabone ati nareka.
11 Yama hani ahabakibone. Te yayai nahi. Teoso yama hinofa te hiri namatasabone teke. Owati te mitahi. Fai hinama te ati boti tohahi. Te abe kakoriyahi. Teoso e kokoriri ni fawa nihi te ya tabehibonaka, era nofahari.

12 Te abe noko bako kokomi nakehi, Teoso ka me te tohaha te.
13 Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake, me nafi.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahehibonaka te ni ya. Teoso tera nofehibona teke. Teoso Kanamori te ya tabehibonaka, te nafi.

Karasia
Baoro ka yama hanimetemone amake, Karasia ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Teoso ka yoyose ama oke, e ati ehene amararo, owa me yoserihi
na owa. Sesowi Kirisito ati ehene amaka, bati Teoso toha nari, efe Sesowi hiri
namehimata.
2 Te ka yama hanibone amake, Karasia ka Sesowi nonofa me te, te yoro
tokowamarawaha te, te ka heoniao ya. Sesowi nonofa owa ya me tabaha tera me
wati nawahamone me ati narake.
3 E ka abi Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatomehibonaka, e ka Hiti Sesowi
Kirisito toha nari.
4 Hiwa ta nematamonaka, e ka yama hiyara e hiri na ihi, era kasomebonaha, bofe
ka me nima e rabone e, me ihi hiyara mati. E ka abi Teoso ati ehene amaka.
5 Efe Teoso amosemona me nafi hitehibonaka, fara me ati tohaha mati. Ame.

Hiyara bara te nofahamone teke.

6 Kori okasara oke, Teoso te kakosi karo hibati ya, Teoso tera ha nerihi, Kirisito
yahi kaminari te ni ya. Teoso te kakosahamone teke hiyara bara te nofaha te, hiyara
amosamonehe.
7 Afa hiyara bara hiyara amosa amakere. Hine ya tera me nayawineke, hiyara
amosa me tonihawahabone me ati na mati.
8 Teoso me hinahabihiyahi, hiyara amosamone hihiya na me kamini karo, ota
kaminaraharo te ni ya. Ha ota hiyara amosamone hihiya na ota kamini ya te ni
ya Teoso otara nahabi nayaho. Teoso nanarifa neme ka hiyara amosamone hihiya na
kamina ne ya te ni ya Teoso hinahabiha hiyaho.
9 Yama ota kaminibaharo okominamatasa okibone. Hiyara amosa yokana miti te
hawa tohaharo teke, te nofaharo. Hiyara amosamone hihiya na me kamini ya te ni
ya, afa mera Teoso nahabiyaho.
10 Owati e na yama me hinofa hiri ona owa awine o? Teoso yama hinofa hiri ni
owaharine oke. Owehene amosamone me ati nabone one o? Owehene amosamone
me ati nabone onehemenehe, Kirisito nanarifa oharene ama oke.

Hiyara amosa Sesowi kaminemari amaka owa ni ya.

11 Ota one mati, yama te watohi haro. Hiyara amosa okominaharo me siba hitera
amake.
12 Me hikamina hikara owa ni ya. Owa me kanawanarihi narake. Sesowi Kirisito
fare ati kaminemari amaka owa ni ya.
13 Otamine te mitate te awineke, yama hiri onahamaro otamine, soteo me ota
tohaha ota ka iti bote me ati onofa owa. Sesowi nonofa me wati okanamaro ama
oke kasiro ya, Teoso ka mati. Sesowi nonofa me watamarabone onahamaro ama oke.
14 Soteo me ota tohaha ota ka hiyara bote wato onafiamaro ama oke. Oko yama
wato fiya tonahamaro ama oke me ni ya, oko ano nima me ka ano na mati. Owehene
fiya tonahamaro ama oke me ihi ya, ota ka iti me ati nima owehene na owa.
15 Faya Teoso owa ha nemari ama oke fahi, yahe kari owa ni ya. Owa wasihimata
amaka, owatamatara owa, ofoyasa ona owa okomi tori ya.
16 Owa ha nemari amaka, biti namohari owa ni ya. Fare ati ehenemari amaka,
owehene amosaba watara owa. Owa ni ya biti namohi hiyara amosa okominahabone

ati nemari amaka, biti okominahari soteo me amara me ni ya. Ati mitati me aate orahamaro ama oke, owa me kanawanahaba mati.
17 Okarihi onahamaro ama oke Serosarei ya, Sesowi ka yoyose me ni ya, Sesowi ka yoyose ohara owa mata. Okahamaro ama oke Arabia ya. Manakobisa okomamaro ama oke Tamasiko ya.
18 Manakobisa ano terei na ahabi ya okomakehamaro ama oke Serosarei ya, Betiro owahabone owa, owaterari. Oko amo ni 15 namaro oke he ni ya.
19 Sesowi ka yoyose me one owaramaro ama oke mata. Sesowi ka yoyose ohari ta owahamaro ama oke, Tiako tohahari, e ka Hiti nisori.
20 Yama hani rawi ona keye hiri okere. Teoso owa watoka, keye hiri ora owa.
21 Manakobisa okahamaro ama oke, Siria toha, Sirisia toha na ya.
22 Kirisito ka Soteya ya me winaha owa me awaramaro me amake mata.
23 Hine ya otamine me mitehemetemoneke, owa me kamini karo me ni ya, me ati e na mati ahi: "Era wawati kana tohe Kirisito ati nofi fawa ni nebona aati tohe efe Kirisito tamine kaminemonaka waha me nafi ni ya, Kirisito ati me nofawahabone ati nari", me ati nemetemoneke.
24 Faya otamine me mita Teoso me kahiyaremetemoneke.

2

Teoso ka yoyose ama oke.

1 14 ano tohi ya okomatasaharo oke Serosarei ya, Banabe ya ota fama ota. Tito toha nerika, hima onahari.
2 Okomabone Teoso ati neri amaka Serosarei ya. Me ohiyaraharo oke, Serosarei ka mati, bara me ohiyara owati okomina owa, hiyara amosa okominaha owa bara me ni ya. Me nafi amararoke, Serosarei ka Sesowi ka mati, me ohiyara mati, owati boti e na owa ahi: Owati me nofari ya yama hiri onibaha ya yama hiri ona tabaha hinita tohahabone owati boti ati naro ama oke. Makoni me nafi amara me ohiyaraharo ama oke. Hine ya me ka hiti memone me ohiyaraharo ama oke.
3 Tito soteo amare sowiri ataro kote wisi tere amaka. Serosarei ya ota fami me ni ya ota kasawia sowiri ataro kote wisi nakosebona me one ati kene me ka hiti me ati raro me amake.
4 Haha Tito sowiri ataro kote wisi nakosebona me ati na Sesowi nonofa memone me ati nama na me sawiharoke Sesowi nonofa me baikani ya. Mowisei atimatamona nafi e hiri nabone me ati naroke. Kirisito Sesowi ati e nofa e wawa nima e na yama aahi me nima e namatasahabone me ati naro me amake, Mowisei ati nafi e hiri naro. Saotato me ihi nima me ihi naro me amake, saotato bara me ka saotato me ya me tabaha mati, hine me kaminara mati, bara me ka saotato me me kaminabone mati fara me one ni ya, bara me ka saotato me me waka nabone mati.
5 Ota ati hiyararo ota amake me ni ya, ota ati amosaba watara ota, hiyara amosa yokana sawisa nibone karo te ni ya.
6 Teoso ati kakamina ohehi atimona tamine amoseri amaka me ka hiti me ni ya, me ati hiyaraba watara mati owa ni ya. Me ka hiti mete me awineke. Teoso hine ya e mese awatere amaka. E ati boti awate amaka.
7 Owati me nofaharo me amake. Teoso owa yosehimona me ati naro me amake, hiyara amosa okominahabone owa soteo me amara me ni ya. Fare Betiro nima onahamone me ati naroke, Teoso hiyosehari hiyara amosa kaminebonaha soteo me ni ya.
8 Teoso ka yoyose Betiro tohehibona Teoso ati nemona me ati naroke, ati hikaminehibonaha soteo me ni ya. Teoso ka yoyose ohahabone fare Teoso ati nemona me ati naroke, ati okominebonaha soteo me amara me ni ya.

9 Tiako toha, Betiro toha, Yowao toha, me na me ka hiti ehebote memone me tohaha me ati e naroke ahi Banabe ya ota famaha ota ni ya: Teoso yahehimona me ati naroke owa ni ya, owa ha nari, ati okominehibonaha. Faya ota yehe me wara tokanaroke, fara me one memone otara me ati na mati. Soteo me amara me ni ya ota toka, soteo me ni ya me toka, nabisabone me ati naroke.
10 Serosarei ka Sesowi nonofa me honara me ya ota ati katamorihi nabone me ati naroke. Me ka yinerobona ota towakabone me ati naroke. Me ya owati katamoramone onaharo oke. Me kasomi nofi mati ohahabone onaharo oke, owati hawa toha owa baha, me okasomahabone ona owa.

Betiro ehene hiyare hora onehiri amaka.

11 Atiokia ya Betiro tokehi hora onehirika, ehene hiyarari.
12 Sesowi nonofa soteo me amara me ya tabe tatafa tohehirika baha ahi Atiokia ya. Manakobisa Serosarei ka soteo me tokomakeharoke Atiokia ya, Tiako ati ehene. Me tokomake Betiro mera awe bara mera katafi nofamarehirika, soteo mera nakomehari, bara me sowiri atari kote wisi nakosabone me ati na mati.
13 Atiokia ka Sesowi nonofa soteo me tohaha me ihi e naroke Betiro ehene nima, bara me katafi me fawa na mati. Betiro ya me taba yama Teoso hinofa me hiri namararoke, Serosarei ka soteo me me nakomeha mati. Banabe ehene fare toha nerika, ehene tosawarihari.
14 Me ihi hiyararoke haro. "Hiyara amosa e kere ahi", onaharo oke owati boti ya. Faya Betiro ohiyaraharo oke me nafi nokosi ya. "Soteo tihaha bara me ihi nima tiwehene nara tike, me kakatafa tiha tiwa. Himataba soteo me ihi nima me ihi nabone tine tiri, bara mati?" onaharo oke.

Fai hinama me e tohake, e nafi, soteo me e toha, soteo me amara me e toha, na e.

15 Ota kanawani ka soteo me ota tohehemetemone otake, soteo me ota tohawara ota. Bara me ihi nima ota ehene tera ota amake, me ihi hiyara mati.
16 Soteo me ati e nineke ahi, Sesowi ka me amara mati: Teoso ni ya e ehene amosabone e ati na fare Mowisei ati nima e ehene nabone me ati te me amake. Me ati e na hiyakere. Yama ota watoke haro. Fai hinama me e tohake, e nafi, soteo me e toha, soteo me amara me e toha, na e. Kirisito yama Teoso hinofa nafi hiri namata ka Teoso ka me Teoso era tonihaka. E e naba watateraba e amake ahi, Mowisei ati nafi e hiri ni ka Teoso ni ya e ehene amosa e. Makoni soteo me ota tohaha Teoso ka yokana me ota tohahabone ota ati na Kirisito ati ota nofawahamaro otake, fara soteo me amara me nima.
17 Soteo me ota toha Kirisito ati ota nofawahamaro otake, Teoso ka yokana me ota tohahabone ota. Kirisito ati ota nofawa fare Mowisei ati nima ota ehene namara yama hiyara ota hiri namone soteo me ati narake. Kirisito ati ehene yama hiyara ota hiri namone me ati narake. Keye amake.
18 Kirisito ati owakanakosi ya Mowisei ati ta onofami ya Teoso ati nima owehene rabone oke.
19 Mowisei ati owa namohimarika, yama hiyara hihiri oha owa. Kirisito ati onofawaha Mowisei ati owakanakosahamaro ama oke. Ohabamaro ama oke Mowisei ati ya, yati onahabone owa Teoso ni ya.
20 Ohabi ka yama onofa hiri onamarine oke. Fara yama Teoso hinofa hiri one oke, Kirisito sawi karo owa ni ya. Kirisito ati nofi owaharine oke waha, Teoso biti. Owa nofaka, hiwa ta nari, owa kasomebonaha.
21 Kirisito owatori ya mata hibati ya owati boti e namaro ama oke ahi: "Teoso ka yokana me e tohahabone Mowisei ati nafi e hiri nabone eke", onahamaro ama oke. Keye amake. Mowisei ati nafi e hiri naba e watatera e amake. Me e naba me ni ya himataba Kirisito ahabemata amara? Me e naba me ni ya Kirisito ahabenamata awaka hine ya. Hibati ka owati boti nima owati boti nami ya Teoso onofamarabone

oke, yahahari, Kirisito ta nari e ni ya. Teoso ka yokana me e amake waha, Kirisito ati e nofi karo.

3

Haha Abarao ehene nima me ihi na Abarao ka noti me amake, Teoso ati me nofaha mati.

1 Karasia ka me te, yama nima ni forima te ra te awineke. Hike tera tonasawari awara? Kirisito ota kamineri amaka, ahabari awa ya, kamini forima ota ne ota. Te ati katamoa te awine?
2 Teoso Kanamori kakehirika te ni ya, Teoso ati ehene. Te ati omitabone oke. Mowisei ati te tokatabi ka Teoso Kanamori yosehita awa te ni ya? Kirisito tamine te mita Kirisito ati te nofawai ka Teoso Kanamori ta nerika te ni ya.
3 Hibati ya Teoso Kanamori ta ne te ni ya Teoso ka yokana me te tohawaharo teke. Manakobisa fara te kiti ehene Teoso ka yokana me te tohawahabone te ati na te awineke waha. Afa te ati e na hiyakere.
4 Kirisito ati te nofawaha tera me kakowaharo me amake. Yama nawaha te hiri naro teke me ihi. Te ka yama nawaha hinita tohahaba ama? Hinita toharamone onaharake.
5 Mowisei ati te nofamatara te ni ya Teoso Kanamori ta nerika. Kirisito tamine te mita Kirisito ati te nofawai ka Teoso Kanamori ta nerika te ni ya. Teoso te one mera nakitama nerika, Kirisito ati te nofawai karo, Mowisei ati te nofamatara te.
6 Owati te kamitahi, Abarao okominabone owa. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa Teoso hinihematamonaka",

yama hani ati ke.
7 Yama te watohi haro: Haha Abarao ehene nima me ihi na Abarao ka noti me amake, Teoso ati me nofaha mati, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
8 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi, Teoso Abarao hiyaremata ati kaminaro:

> "Abarao tiwehene oyahabone oke bara me ni ya, tabora nafi ka mati",

ati nematamonaka. Teoso ati e ne bara metebani mera kaminematamonaka, hinaka mera tonihebona ati nari, Kirisito ati me nofawai ya.
9 Teoso yahematamonaka Abarao ni ya, Teoso ati nofahari. Teoso yaha nebonaka me ni ya he ati me nofaha mati, fare Abarao nima me na mati.
10 Mowisei ati tikatabibana, titaminahamone Teoso ati neba tiwa? Tiwehene e ni ya ahi Teoso tiwa kakobonaka. Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

> "Mowisei ati nafi hiri tisa tiri ya Teoso tiwa kakobonaka",

ati nineke.
11 Me watatera me amake, Mowisei ati me hiri ni ka Teoso ka me Teoso me hiniha mati. Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

> Haha Teoso ati me nofaha me sawihaboneke Teoso ni ya, Teoso ka me Teoso me hiniha mati",

ati ke.

12 Teoso ati e nofi ka yama Mowisei ka yama hani kaminakere. Mowisei ka yama hani ati e nineke ahi:

"Efe ati nima tiwehene ni ya tisawiabone tike Teoso ni ya",

ati ke.
13 E ahababone Mowisei ati nematamonaka, yama e hiri nabone hinaha nafi hiri ni e watori karo. Kirisito era kasomemari amaka. Ahabematamonaka, e ahabaribone karo. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Awa ya e kawaha Teoso era kakoka",

ati te amake. Kirisito ahabematamonaka, awa ya kawahari e taboro ya. E manakone nahabihimatamonaka.
14 Teoso Abarao hiyarematamonaka. Yahehibona ati nematamonaka bara me ni ya. Fare atimatamona ya ehene tohehimarika, Kirisito Sesowi era kasome karo. Teoso Kanamori ta nebona ati nemata Kanamori ta nemarika e ni ya, Kirisito Sesowi ati e nofawai karo.

Mowisei ati ka yama hani e awi ya e ka yama hiyara e watohabone eke.

15 Ota one mati, e ka yama okomina okibone, Abarao ka yama te watobone karo. E famaha ati yana nikimi ya kotarato e hiri na kotarato e fawa niteraboneke. Kotarato atiba e kanawaremakerihi teraboneke. Afa yama nima Abarao ka yama nemetemoneke.
16 Teoso Abarao hiyare kotarato hiri nematamonaka. Abarao ni ya yaha, Abarao ka noti ni ya yaha, tehibona ati nematamonaka. Abarao ka noti mati, ati rematamonaka. Abarao ka noti, ati nematamonaka. Kirisitoteba kaminematamonaka.
17 Owati e nineke ahi: Abarao nowati ka yama ya 430 ano tohi ya Teoso Mowisei hiyarematamonaka. Teoso Abarao ya famehi me ka kotarato fawa nirematamonaka. Ati tohawarematamonaka. Ati fare tohasa nematamonaka yahehibona ati ne ati.
18 Teoso era kakawate amaka, yama e hiri na ihi amara ya. Fare Teoso atimatamona ya era kakawate amaka. Yama e hiri na ihi tohehemenehe Teoso ati ehene toharena amaka. Teoso yahehimatamonaka Abarao ni ya, era kakawatehibona ati nari, Abarao hiyarari.
19 Himataba Teoso Mowisei hiyaratasehimata amara Abarao nowati ya? Mowisei ati himataba amara? Ati e awe ya e ka yama hiyara e watohabone eke, e awaharo. Mowisei nowati ya yama toyabo ya hine ya Mowisei ati me kikiha tohehemetemoneke, Abarao ka noti watare ya mata. Teoso nanarifa Teoso ati me kaminemetemoneke Mowisei ni ya, Mowisei ati hikaminehibonaha Ihayeo me ni ya.
20 Teoso Abarao hiyare fare atimatamona amaka, abono, bare he ati kamineba watarari.

E nafi yama hiyara kihahamone Teoso ka yama hani ati te amake.

21-22 Teoso yama hikamina hihiya nikimehemete ama, Abarao ni ya hikamina, Mowisei ni ya hikamina hinaharo? Teoso yama hikamina hihiya remetemoneke. Soteo me ati e te me amake ahi: "Fare Mowisei atimatamona ya e ehene tohi ya e amosabone eke Teoso ni ya. Teoso ya e tabatehabone eke", me ati te me amake. Keye amake. Mowisei ati era kasomihina tere amaka. E nafi yama hiyara kihahamone Teoso ka yama hani ati te amake. Teoso Sesowi Kirisito kaminematamonaka, Abarao hiyarari. Yahatehibona ati nematamonaka, Sesowi Kirisito ati me nofaha me ni ya. E nafi yama hiyara kihi ka Teoso Sesowi Kirisito ta nematamonaka e ni ya.
23 Kirisito watare ya mata Mowisei ka yama hani ta me kihehemetemoneke. Kateya ya e foyaha nima e namaro eke, Kirisito ati e nofara e, Kirisito ati e watora e mata.

24 Mowisei ka yama hani era kakatomahamaro amake Kirisito watare ya mata. Manakobisa Teoso Kirisito yosehimatamonaka, Teoso ka me Teoso era tonihabona karo, Kirisito ati e nofi ya.
25 Mowisei ka yama hani era kakatomamakere, Kirisito ati e nofawai karo.
26 Te nafi Kirisito Sesowi ya te tabaha Teoso biti me te amake, Kirisito Sesowi ati te nofawai karo.
27 Kirisito ino ya te iibofarisi ka Kirisito ya te tabake. E ka owa makari weye ne nima te nineke, Kirisito te weye na te.
28 Te oharike, Kirisito Sesowi ya te tabaha te. Soteo me te toharihi, bara me te toharihi, yama aahi me te toharihi, yama aahi me amara me te toharihi, makiti me te toharihi, fanawi me te toharihi nineke. Kirisito ka me te oharineke.
29 Abarao ka noti te toha nineke, Kirisito ka me te. Makoni Abarao ka yama te ihahabone teke, Teoso hikaminehemete, Abarao hiyarari.

4

1 Yama one okominamake okibone. E ka owa honehi biti nehi hinaka yama biti ka yama amake. Biti nafire ya mera yoserebonaka mata. Bati ka yama aahi nima nebonaka mata.
2 Bati ka yama aahi me hekatomebonaka. Me hiyosebonaka mata. Manakobisa nafiwehi mera yosewehibonaka waha bati ati ehene, yama amo ni bati hikaminaha kobo ni ya.
3 Efe biti nima e namaro e amake. Haha bofe ka yama era yoyosiba tohahamaro eke baha, yama aahi me nima e na e.
4 Manakobisa yama amo ni kobo ni ya Teoso biti yosekimatamonaka. Fanawi hinawatehimatamonaka. Soteo tohe Mowisei ati nima ehene nebona me hinehimatamonaka.
5 Mowisei ka yama hani ka yama tohasa nemetemoneke fahi, otara yoseharo. Teoso biti kakehimatamonaka, Mowisei ka yama hani era yosemaribone karo, Teoso biti yokana me e tohawaibone karo.
6 Teoso biti me e tohi ka Teoso Kanamori yosehimarika e ati boti ya. Kanamori ati e naka ahi: "Aba, abi", ati naka, era e watobone karo, Teoso biti e tohaha e.
7 Bofe ka yama aahi me te tohamakere. Teoso biti me te tohawake. Teoso tera kakawebonaka, biti me te tohi karo.

Himata te ebe nineri?

8 Teoso te watori ya mata teoso memone me ka yama aahi me te totoha tohehemete teke, Teoso yokana me amara mati.
9 Manakobisa Teoso te watowahake, Teoso tera wasihi te. Himataba te wete tonamineri bofe ka yama ya, hiyararo, kitararo, Teoso yokana ka yama amararo? Bofe ka yama aahi me te tohamibana?
10 Soteo me ka marina ya te sawike, Teoso tera nofehibona te ati na te.
11 "Yama hinita ya tera okanawanete ama o?" owati boti ati ke, kokoriri ona owa.
12 Ota one mati, tera aate one oke, fara owa nima te nabone te. Fara te ehene nima owehene naro oke, Mowisei ati te hiri ra te. Fara owa nimaroma te tasahabone teke, Mowisei ati hiri onamara owa.
Te ni ya osawi ya te ehene hiyaraba watararo te amake owa ni ya.
13 Owaro te watoke. Okitari ka hiyara amosa okominaharo ama oke te ni ya.
14 Okitara owa te tohihaba te watararo te amake. Owa te nofaharo te amake, fare Teoso nanarifa nofi nima, Kirisito Sesowi nofi nima oko nofi na owa.
15 Afa yama ya te yayai naro te amake. Manakobisa himata te ebe na te yayai ni fawa nineri? Te noko te soba nenero te amake, te te nabana onoko ya, owa te nofi karo. Keye amakere. Te yayai ni watamara te awineke waha.

16 Tera okakoamone te ati na te awineke waha, tera hora ona owa, yama fa yokana okomina owa.
17 Haha tera kakanawana me ati fawa nisakere, me ati te nofahabone me ati na mati. Me ati te nofi ya yama amosaraboneke. Owati te nofamarahabone me ati nineke, me ati nofi te ohariabone me ati na mati.
18 Era kakanawana ati ta e nofe ya yama amosaboneke, era kanawanahari yama amosa ya. Afa yama te hiri naro te amake osawi ya te ni ya. Te hiri nasa naboneke osawima okerene te ni ya.
19 Okatao mati, oko yama nawaha nafike te ehene. Kirisito ya te tabi yokana tohahabone onahara oke. Fanawi tori kome awaha nima one oke, tera noki ona owa, Kirisito nima te nawahabone te.
20 Te ya tabi nima oke. Te ya otabemenehe, owati one tohehene ama oke. Haha yama te hiri na owato okere. Himata te ebe na te ehene e nineri ahi?

21 Te ati omitabone onahara oke, Mowisei ati tera yosehibona te ati na te ati. Mowisei ka yama hani ati te watoha te awine?
22 Abarao biti me famehemetemoneke. Biti owa Aka bitimatamona amaka, Abarao ka yama aahi tohaharo. Biti owa Sara bitimatamona amaka, fara fati, Abarao ka yama aahi amararo.
23 Yama aahi biti nehimatamonaka, fare Abarao ati ehene. Yama aahi amara biti na nematamonaka, Teoso ati ehene, Teoso Abarao hiyaribahari.
24 Teoso ka yama hani hibati ka yama kamina hibayata ka yama kamina nineke. Kotarato kafamake. Kotarato one yati Sinai tohaha ka amake, yati Teoso ati kamine karo Mowisei ni ya. Afa Aka ka kotarato amake. Aka biti yama aahi me amake.
25 Aka yati Sinai tohaha amake, Arabia ka yati. Afa yati Sinai tohaha Serosarei amake. Serosarei famate amake, bofe ka toha, neme ka toha, naro. Serosarei yama aahi amake, Aka nima naro. Serosarei ka soteo yama aahi me amake, fare Aka biti nima, Mowisei ati me hiyose mati.
26 Serosarei one yama aahi amakere, Serosarei neme karo. Afa Serosarei e ka ami amake, Sesowi ati e nofaha e.
27 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

> "Yayai tinahi, tikahiwara tiwa, titoro kome watara tiwa. Ye tinahi, yayai tina tiwa. Tikahiwara tika yibote tiwa kakose tika matehe tamawahaba amake waha Teoso ati ehene. Fanawi maki ya famasa na ta biti me tamakere",

yama hani ati nineke.
28 Ota one mati, Isaki nima te nineke, Sara biti, watehimata Teoso ati ehene.
29 Sara biti Teoso Kanamori ati ehene wate ni ya Aka biti yama hiyara hiri nematamonaka. Afa memetemone me nima me nineke hibayata ka mati.
30 Teoso ka yama hani ati e nineri?

> "Yama aahi biti ya famaha me tiyosemahabone tike. Yama aahi amara biti ta tika yama ihehibonaka. Owa he ya famarebonaka",

ati nineke.
31 Yama aahi biti me e amakere ha e. Yama aahi amara biti me e amake.

5

Yama aahi me te tohamarahabone teke.

1 Yama aahi me e totoha tohahamaro Kirisito era nanahowahemari e amake, yama aahi me e tohamarabone e. Makoni Kirisito nofi te fawa rabone teke. Yama aahi me te tohawamarabone teke.
2 Yama okomina okibone te ni ya, ha owa, Baoro owa. Te sowiri ataro kote wisi ni ya Kirisito yama hiri hinehemete tera kasomamarabone teke waha.
3 Haha me sowiri atari kote wisi na me nafi Mowisei ati owa nafi me hiri, naboneke. Afa okominaharo ama oke hibati ya te ni ya.
4 Te ati e na te awineke ahi: "Mowisei ati nafi ota hiri nabone otake, Teoso hinaka me era tonihabona karo", te ati na te awineke. Te ati e na Sesowi Kirisito ya te tabamara teke. Teoso yahi te nofara teke.
5 Teoso amo ni e noki nineke, e amosamone ati nebonaha he ni ya. E noki naka, Kanamori era narife ehene, Kirisito ati e nofaha e.
6 Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me toha na Kirisito Sesowi ka me tohahabone Teoso ati nareka. Kirisito ati e nofi ya e amosabone eke Teoso ni ya, e one me e nofa ni ya, Kirisito ati e nofaha e.
7 Te amosa teke baha. Teoso ati yokana te tokatabahabone te ati na hike tera yokorano, tera keyehari, Teoso ati yokana te tokatabamarahabone te?
8 Tera kanawane ka yama Teoso ka yama amakere, Teoso tera ha nari.
9 Fehemeto ime iisi na ya tiriko ime e keteha ime nafi kimisate amake. Tera kanawane te nafi keyeharayaho, ati te nofe ya.
10 Owati amosabone onahara oke te ni ya, Kirisito ati ehene. Hahi yama hiyara ya tera kanawane Teoso hikakobonaka. Owato okara.
11 Bara me sowiri atari kote wisi nabone orahara oke. Makoni soteo owa me kakoke. Bara me sowiri atari kote wisi nabone onemenehe, soteo owa me kakorehene me amake, Sesowi ahabi okomina owa, ahabari awa ya.
12 Yama hiyara ya tera me kanawana hine ya me sowiri atari kote wisi ni oharirabone ke. Me tane me yaba, nabone onahara oke.
13 Teoso tera ha naka, yama aahi me te tohamarahabone te. Yama aahi te tohamara yama hiyara te hiri namarihi nabone teke, te ati boti hiyara ka yama hiyara tohaharo. Te abe nofaha te abe narifabone teke.
14 Mowisei ati owa e nematamonaka ahi:

"Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike",

ati nematamonaka. Te ehene e ni ya Mowisei ati nafi te hiri na te awineke.
15 Te abe kako fawa nahi, bani me nima te na te, me abe kose na mati, me abe kaba na mati. Te abe nahabiriyahi.

Fare Teoso Kanamori ati nima te ehene nabone teke.

16 Owati e nara oke ahi: Fare Teoso Kanamori ati nima te ehene nabone teke. Te ehene e ni ya te ati boti hiyara yama hinofa te hiri raba teke.
17 E ati boti hiyara yama hiyara nofate amake, Teoso Kanamori hinofaraharo. Teoso Kanamori yama amosa nofate amaka, e ati boti hiyara hinofaraharo. Teoso Kanamori ya e ati boti hiyara fama abe mono nineke. Makoni yama amosa hiri tinahabone tina yama tiwa kasawarike.
18 Teoso Kanamori ya te fami ya Mowisei ka yama hani tiwa yoserabone tike.
19 Yama hiyara e watoke, e ati boti hiyara ka yama hiyararo. E ka yibote amara e ahi te e amake, e tohiya e Teoso ni ya. E koma totera e amake.
20 Yama kanamori e nofa, me inamati e ha, e abe kako, e abe hora, e abe ka yama aawawa, te amake. E yawakabote te amake. E ka one me ni ya e fiya tonahabone e ati te e amake. E ka one me ati e nofara me e tohite e amake. Hine ya me ati ta e nofa me ya e tabate e amake.

21 E ka owa amose nima e amosi nabisabone e ati te e amake. E hanote e amake e tafi nafiha toha naro, marina ya. Yama hiyara one e hiri, te e amake, afa nima naro. Te narabo nima onaharo ama oke afa yama okomina owa. Haha yama e hiri na Teoso ya e tabaterabone eke onaharo oke. Fara owati niroma owati nineke.
22 Teoso Kanamori ya e tabi ta ya yama amosa e hiri nabone eke, e naro ahi: e ka one me e nofa, e yayai, e abe mono rihi, yama e noki, e yaha, e ka one me ni ya e ehene amosa, e ati tohawarihi,
23 e hamarihi, e abono e ma kana, nabone eke. Yama haniba watatera amake haro, era yosehabana, afa yama e hiri rabone ati naro.
24 Kirisito Sesowi ka me e tohaha e ati boti hiyara e nahabiha eke, e ba kanaharo awa ya, yama hiyara hiri ni e nofamaribone karo.
25 Teoso Kanamori ya e taba, Teoso Kanamori ati e tokataba nabone eke.
26 E taminamone e ati rabone eke. E ka one me e nayawarihi nabone eke. E ka owa amose nima e amosi nabone e ati rihi nabone eke.

6

Haha tera me kanawana me ka yamabone te ta nabone teke.

1 Ota one mati, te ka owa yama hiyara hiri ne ya te hora nebonaka, Teoso Kanamori ya tabi yokana te tohaha te, te hora ne ya te kakamebonaha hawi amosa ya. Te hora ne ya te hamarabone teke he ni ya. Tera te kakatoma nahi, ha te. Yama hiyara te hiri riyahi bisa.
2 Te ehene e ni ya te abe kasomabone teke, Kirisito ati nima te ehene na te.
3 Te kitara te kitahamone te ati ni ya tera te keyehabone teke.
4 Fara yama hiri tinaha siba tinahabone tike, amosi tabiyo. Me one yama hiri hina siba tiriyahi. Tiwehene amosi ya yayai tinahabone tike, me one ihi tikaminara tiwa.
5 Tiwa tikaminatehabone tike Teoso ni ya. Me one ta tikaminaterabone tike.
6 Haha tera me kanawana me ka yamabone te ta nabone teke. Yama te kayawarahabone teke.
7 Tera te keyehariyahi. Teoso keyehihinatere amaka. E ka owa fatara koro ne nima e te e amake. Yama amosa e koro ni ya yama amosa e yabahabone eke yama toyabo ya. Yama hiyara e koro ni ya yama hiyara e yaba nabone eke yama toyabo ya.
8 E ati boti hiyara yama hinofa e hiri ni ya e ahababone eke. Teoso Kanamori yama hinofa e hiri ni ta ya Teoso ya e tabatehabone eke fara yama tohaha ya Kanamori ehene.
9 Yama amosa hiri ni e fawa rabone eke. Yama amosa hiri ni e fawa ri ya Teoso era kakawebonaka, amo ni kobo ne ya.
10 Me nafi e narifabone eke, yama nawaha me hiri na me e awi ya. Sesowi nonofa me narifi e nafihabone eke mata ya.

Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me toha na mera Teoso nofate amaka.

11 Oye ihi te awahi, yama hani si oniha owa, fotaharo.
12 Haha soteo te sowiri ataro kote wisi nabone me ati na hine ya te mese me namohabone me ati nineke. Soteo me one me me nakomeke, soteo Kirisito me nofara mati, ahabari awa ya. Me me hikakorabone me ati nineke.
13 Me sowiri atari kote wisi na Mowisei ati nafi me tokatabarineke. Te sowiri ataro kote wisi nabone me ati na hine me kahiyarahabone me ati nineke fara mati, te sowiri ataro kote wisi ni hawa tohi ya, me ati ihi.
14 Fara owa okahiyarateriyahi. E ka Hiti Sesowi Kirisito ta okahiyarate ama oke, ahabe karo awa ya. Ohaba onahamaro ama oke awa ya, bofe ka yama onofamara owa. Bofe ka yama ahaba namaro amake owa ni ya.

15 Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me toha na
mera Teoso nofate amaka. Hine ya e ehene yati tohawahabone Teoso ati te amaka, e
ehene amosawaharo, e ati boti yati tohawaharo, Teoso Kanamori ehene.
16 Me e na mera Teoso kakatomehibonaka, me nafi. Yaha nebonaka afa me ni ya.
Afa Ihayeo yokana me amake Teoso ni ya.
17 Faya amake. Yama nawaha ya owa te hiri kanamariyahi. Sesowi ka ohi ka yama
nawaha hiri ote ama oke. Oko hihiya ni nake.
18 Ota one mati, e ka Hiti Sesowi Kirisito te ati boti kakatomehibonaka. Ame.

Efeso
Baoro ka yama hanimetemone amake, Efeso ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso ati ehene. Te ka yama
hanibone amake, Efeso ka me te, Teoso ka me te, Kirisito ati nofi te fawa ra te.
2 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahahaboneke te ni ya.
Tera me kakatoma nabone teke.

Teoso era kakawaka yama amosa nafi ya.

3 Teoso amosemona e ati nabone eke, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati, era kakawe kari
yama amosa nafi ya, neme ka yama, e ati boti kasomari, Kirisito ta ne kari e ni ya.
4 Yama watari ya mata Kirisito ehene era kakatikehimatamonaka, hinaka metebone
me e, e ka yama hiyara watarabone e, nokosi ya, e ka one me e nofaha e.
5 Biti me e tohawahabone ati nematamonaka, Sesowi Kirisito ehene. Fare ati
ehenematamonaka, fara yama hinofa hiri nari.
6 Ehene e ne e kahiyarebona ati nematamonaka, yahabotemona e ati nari. Yahaka
kasiro ya e ni ya, hine ya, e ehene amosaba watara e, biti hinofe ta nari e ni ya.
7 Sesowi Kirisito emene e manakone nahabihimatamonaka, ahabari. Ehene Teoso
e ka yama hiyara wati nawahamakara, yahahari kasiro ya e ni ya.
8 Yahabote tohe yama e wato, nabone ati ka, yama wato yokana e tohaha e.
9 Hibati ya Teoso ati boti me watoremetemoneke mata. Hibayata ya Teoso ehene e
watowahake, fare Teoso ati ehene. Ehene e tehi amaka ahi: Kirisito ta nemarika e ni
ya.
10 Hibati ya ati boti yama nima nematamonaka. Amo ni kobo ne ya Kirisito
yama nafi yoyose tohawehibona ati nematamonaka, neme ka yama ya bofe ka yama
tabaharo
11 Soteo me ota tohaha Kirisito ya ota tabaha Teoso otara kakatika nematamonaka.
Otara kakatikehibona ati nematamonaka ota watara ota mata, yama hiri nebona ati
nari. Fare ati ya ehene tohate amaka. Fara yama hinofa hiri te amaka.
12 Ehene e ne ehene amosi mati tohehimona ota ati nebona ati nematamonaka,
Kirisito ati nofi ota tai tohaha ota.
13 Soteo me te amara hiyara amosa te mita, naro teke, keye amararo, Kirisito
kaminaro, tera kasomari. Teoso ati te nofaha te ni ya Kanamori ta nerika, ta
hinehibona hinehimatamonaha. Kanamori ta nerika te ni ya, tera te watohabone
te, hinaka me te tohaha te.
14 Teoso Kanamori ta nematamonaka e ni ya, yama e watobone karo, era
kakawatibona ka yama, era kasomatibona ka yama, Teoso ka me e tohaha e. Faya
amosi mati tohehimona me hitehibonaka.

Tera ora ni fawa okere.

15 Te tamine omitara oke, e ka Hiti Sesowi ati te nofahamone te. Te tamine omita,
onahara oke, hinaka me nafi te nofahamone te.
16 Makoni owati fawa kere, "Teoso faya amake", ona owa te ehene. Tera ora ni fawa
okere,
17 e ka abi amose aate ona owa, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka Teoso. Tera
kanawanehibona aate onofe amaka, hinaka yama te watohabone te, he wato yokana
te tohahabone te.

18 Aate, onofe amaka, te ati boti noko awibone karo ati ehene, yama te watohabone te, ta hinahabone hinaharo. Afa yama te noki nabone tera ha nerika. Yama te watohabone onahara oke, era kakawabona ka yama amosa, tamaharo, hinaka me e tohaha e.
19 Kiti te watohibona onahareka. Kiti mati tohe era narifate amaka, ati e nofahari.
20 Efe kiti namohimatamonaka, Kirisito hiri namahari. Teoso kitahi ati ehene itari, nemonaka hinaka kanihina ka ya neme ya,
21 me nafi yosehibonaha, Teoso nanarifa me ya inamati me tabaha mati, me kitaha mati. He yosehiba watakara. He yosehiba watateremonaka.
22 Teoso ati ehene yama nafi yoseka waha. Hinaka me ka Hiti toha naka waha Teoso ati ehene, me ka yama nafi yosehibonaha.
23 Abono nima me nineke, hinaka me toha mati. Me sawike ati ehene. Yama nafi sawike ati ehene.

2

Teoso era hiri namehimarika.

1 Taiti ya e abohi nima te nemete te amake, yama hiyara te hiri na te.
2 Haha bofe ka me ihi nima te ehene nemete te amake, me inamati ka hiti ati ehene, me e awara mati. Efe inamati mera yoyose amaka, Teoso yama hinofara me hiri na mati.
3 Taiti ya fara me ihi nima e nafi ehene namaro e amake, yama hiyara e hiri na e, fara yama e nofa e hiri na e, fara yama e ati boti hiyara hinofa e hiri na e. Yama hiyara hihiri e tohaha Teoso era kakomata awaka, fara me nafi kako nima.
4-5 E abohi nima e nemete eke baha, e ka yama hiyara ihi. Manakobisa Teoso era hiri namehimarika, Kirisito hiri nami nima, yahasa nari e ni ya kasiro ya, era nofi nafihari. Yahe ka tera kasomemarika.
6 Kirisito ya e tabaha Teoso era hiri name ati ehene e kitake Kirisito nima. Afa Teoso hiri nareka, Kirisito Sesowi ya e tabi karo.
7 Yama toyabo ya era namotehibonaka, me hiwatobona karo, yahi mati tohahari. Me hiwatotehibonaka, yahahari, Kirisito Sesowi ta nari e ni ya.
8 Efe Teoso tera kasomareka, yahahari, Kirisito ati te nofawa te. Te ehene amakere, Kirisito ati te nofawa te. Teoso ati ehene amaka. Fara te ehene amakere.
9 Teoso tera kasomareka, te ka yama amosa watara te, te amosamone te ati na te atiba watarabone te.
10 Yama amosa e amake, Teoso hiri hinaharo. Kirisito Sesowi ya e tabi ka era hiri nemarika, yama amosa e hiri nabone e. E ka yama amosabone wati kanehimatamonaka, e hiri nabonehe.

Teoso ka me te amake waha.

11 Tera te wati nawahabone onahara oke ahi, soteo me te amara te, te ka abi soteo me amari karo. Hibati ya soteo bara tera me tonihamaroke, te sowiri ataro kote wisi ra te. Me sowiri atari kote wisi na Teoso ka me tohahamone me aati tohahamaro me amake. Me sowiri atari kote wisi ni fara me ihi amake, Teoso ehene amararo. E abono ka yama amake, e ati boti ka yama amararo.
12 Hibati ya Teoso ati te watomatari ya Kirisito te kiharemete te amake. Ihayeo me te toharemete teke. Teoso yama amosa ya mera kakawatehibona ati ne ati te mitaremete teke, Ihayeo me te amara te. Yama amosa te noki naba wataremeteke, Teoso te kihara te.
13 Te tohaba namaro teke Teoso ni ya. Manakobisa ayata ya te tohawake waha Teoso ni ya, Kirisito emene ehene, Kirisito Sesowi ya te tabaha te.
14 Hibayata ya soteo me ya bara me tabaha me abe kakomakere waha, Kirisito ka me e tohi karo. E nafi abe tabawahake. Hibati ya e abe kakoa yama era bari

kanamaroke. Yama bari kani beheri one ya soteo me naho, kowani ka ya bara me naho, namaroke. Kirisito ka me e tohi ka yama bari kani nahabi e abe nofake waha.
15 Kirisito ahabe Mowisei ati nahabi nematamonaka, Mowisei soteo mera yosehi ati kihi. Soteo me ya bara me tabaha me abe kakomarabone ati nematamonaka. Me ohariwahabone ati nematamonaka.
16 Kirisito ahabemataka awa ya, Teoso mera kako fawa nabona karo, soteo me toha, bara me toha, me na mati. Ahabe me abe mowa ni fawa nihimataka.
17 Kake hiyara amosa kaminematamonaka, Teoso tera kakomarabona karo, te tohaba na te Teoso ni ya. Soteo me toha, nemetemoneke, me sawiha mati ayata ya.
18 Kirisito ka me e tohi ka Teoso ni ya e tokomakeke ayata ya, e nafi, soteo mati, bara mati e na e, Teoso Kanamori fare ohari era narife e.
19 Makoni bara me te tohamakere waha. Teoso ka me te amake, Teoso ka me nafi ya te tabaha te. Teoso te ka abi amaka waha.
20 Teoso ka me e tohaha yobe nima e nineke. Kirisito ka yoyose me toha, Teoso ati kakamina me toha na yobe ewene nima me nineke. Yama bari kani ka yati taiti nima Kirisito Sesowi naka. Te ya Teoso yobe hiri naka.
21 Yobe kote wanaka Kirisito ehene, ahabarahari. Teoso ka teborobona amaka, e ka Hiti ehene.
22 Te toha nineke. Teoso yobe hiri naka te ya, te yoro tokana te, Kirisito ka me te tohaha te. Teoso winaka te ya, Kanamori winahari te ni ya.

3

Teoso owa ha nemari amaka, onarifebonaha.

1 Makoni Teoso ha one oke, ha owa Baoro owa, tera ha okana owa. Ofoya oke kateya tori ya, Kirisito Sesowi okomini karo te ni ya, bara me te tohaha te.
2 Otamine te mita te awineke, Teoso owa yosehimona owa, yahahari, tera okanawanabone owa.
3-6 Owa kanawane ka yama owatowahamaro oke, me hiwatorehemete hibati ya, e naro ahi: Hiyara amosa e nofi ya Kirisito Sesowi ya e tabawamaba eke, Ihayeo me toha, Ihayeo me amara me toha, na me e. Kirisito e tabaha e ohariwahake, Ihayeo me toha, Ihayeo me amara me toha, na e. Kirisito ya e tabaha Teoso era kakawebonaka, yama ta hinahabone hinehemete ya Ihayeo me ni ya. Afa yama ya Teoso owa kanawanehimarika, me hiwatorehemete. Haha kote nafira okominahara oke haha yama hani ya. Oko yama hani te ki na owa te watohaba te awineke, afa yama owatoa owa, Kirisito ka yama. Afa yama me watoremetemoneke, Teoso mera kanawanare karo mata. Manakobisa Teoso hinamowaha hike Kanamori ya hinaka yoyose me ni ya, he ati kakamina me ya me taba mati.
7 Teoso yahe ka owa ha nemari amaka, onarifehibonaha, ati yati okominehibona ati nari, kitahari owa ni ya.
8 Ha owa otamina okere. Me one ta amosa me awineke, Teoso ka me nafi. Otaminara Teoso yahe owa ha nemari amaka, hiyara amosa okominahabone owa bara me ni ya, Kirisito tamine. Kirisito tamine amosaka kasiro ya, amosi watohinarari.
9 Teoso yama nafi hiri nemata ati ehene me nafi okanawanine oke, yama wato yokana me tohahabone mati, yama hikaminaremete hibati ya.
10-11 Hibati ya yama watari ya mata ati e nematamonaka ahi: Haha yama ya Kirisito ka mera namohibona ati nematamonaka he nanarifa me ya inamati me tabaha me ni ya, neme enoki ka mati, yama wato mati tohehimona me ati nabone mati. Afa yama nafi hawa tohake waha, e ka Hiti Kirisito Sesowi yama hiri hina ihi, Teoso ati ehene.

12 Kirisito ka me e tohi ka Teoso ni ya e tokomakeke waha ayata ya, e nakomerari,
era tohirebona e ati ne kari, Kirisito ati e nofi karo.
13 Makoni te yawarabone teke owehene, ofoya owa kateya ya. Ofoyine oke kateya
ya, Teoso yama amosa hiri nabona karo te ni ya. Te yayai nabone onahara oke
owehene.

Tera ha okana oke Teoso ni ya.

14 Makoni owisi yobati ya owa e ka abi ha one oke, tera ha okana owa,
15 e ka abi me nafi hiri nemata, bofe ka me toha, neme ka me toha na mati.
16 Amosi mati tohahi tera nakitebona onahara oke Kanamori ya, te ati boti
kitahabone te.
17 Kirisito winehibonaka te boti ya, ati te nofe kari. Teoso te nofa, te abe nofa,
nabone teke, Teoso ati nofi te fawa rabone te, te kitaha te. Makoni tera ha okana oke,
18 Kirisito wato yokana te tohahabone te, tera nofahari kasiro ya. Teoso ka me nafi
toha naboneke. Kirisito era nofi yowe ka yama tomi kanihinakere.
19 Kirisito era nofe ka yama te watohabone onahara oke, watohinararo. Owati e
nofa ama oke tera ha okana owa, te ehene amosabone te, fare Teoso ehene nima.
20-21 Teoso amosemona me ati naboneke, Kirisito Sesowi ehene, Kirisito ka me toha,
na me ihi. Me ati amosa fawa teraboneke, Teoso amosemona me ati na mati. Yama
amosa ya era kakawaka, e aate nari. Yama e ati na he ni ya yama nanafi nama na ta
ni watote amaka. E ati boti yama hikamina nanafi nama na ta ni watote amaka. Era
kasomaka, kite kari. Ame.

4

E abe narifa kanikima nabone eke, e abe nofaha e.

1 Makoni tera aate one oke, ofoya owa kateya ya, e ka Hiti ehene. Yama amosa te
hiri nabone teke, Teoso tera ha ne te.
2 Te taminamone te ati rabone teke. Te yahahabone teke. Yama hiyara ya te ka one
tera me hiri kani ya me te kakorabone teke, te abe noki na te, te abe nofi karo.
3 Teoso Kanamori ehene e oharia nima e nineke. Makoni te abe mono ni nofarabone
teke.
4 Teoso Kanamori oharite amaka. Kirisito ka me ohari, teha me amake. Teoso era
ha ne ya fara yama ya era kakawebona ati nemari amaka, e nafi.
5 E ka Hiti ohari, te amaka. Kirisito tamine ohari, te amaka. E batisa ni ohari, te
amake, Sesowi ino ya tohaharo.
6 Teoso ohari, tehi amaka, e nafi ka abi. E nafi yoyose amaka. Yama amosa e nafi
hiri te amake, kiti sawi karo e ni ya. Wina, te amaka e nafi ni ya.
7 Kirisito era kakawa, te amaka, yama tamaha ya hiyaya naro, fare ati ya, hinaka
yama e ahi nibone karo.
8 Makoni Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Tokomisahareka neme ya, mera towakimisari, me wete hina mati. Me one
> kakawa nareka",

ati ke.
9 Tokomisahareka, yama hani ati ke, kisibahari bofe ya.
10 Efe tokise tokomisahareka neme neme ya, sawihibonaha yama nafi ya.
11 Me one hinaka yoyose mera tonihareka, fare. Me one Teoso ati kakamina mera
toniha nareka. Me one hiyara amosa kakamina mera toniha, nareka. Me one basito
mera toniha nareka, Sesowi ka me me narifabone mati, ofeya nanarifa me nima, me
me kanawana nabone mati.

12 Ehene e ne Teoso ka me me hawa tonihabone ati nareka, hinaka yama me ahi
nabone mati. Me ihi e na me ihi Kirisito ka me kitahabone ati nareka,
13 e oharia nima e na e, e nafi, Kirisito ati e nofaha e. Teoso biti wato yokana e
tohahabone ati nareka. E nafi horawahabone ati nareka, fare Kirisito nima.
14 Afa e hiri ni ya matehe nima e namarabone eke. Yama hiyara ya era me
kanawanahabone me ati na me ati e mitarabone eke, era me keyehabone me ati
na mati. Kanawa nima e rabone eke, faha rike were hiwahareharo.
15 Teoso ati yokana e kaminahi, e abe nofa na e. E yanahi, matehe yani nima, e
wahiwahabone e, Kirisito nima, e ka Hiti.
16 E abono kote kobobo ni nima Kirisito ka me nineke, me ohariwahama mati. E abono
kote nafi era hiri kite amake yama hiyaya na ya, e yani amosibone karo Kirisito ehene.
E abe narifa kanikima nabone eke, e abe nofaha e, e nafi amosibone karo.

Bara Teoso me watora me ihi nima te ehene namarabone teke.

17 Makoni yama okomina okibone te ni ya, tera oyose owa kita ya, e ka Hiti ati
ehene. Bara Teoso me watora me ihi nima te ehene namarabone teke, yama hiyara
me hiri na mati, me ati boti ka yama nima ni hiyara mati,
18 Teoso ka yama me watora mati. Me amosakere, me tohaba na mati Teoso ni ya.
Yama me watokere, Teoso yama hinofa hiri ni me nofari karo.
19 Me kokoma niba watara hine ya yama hiyara me hiri te me amake, me koma
tora mati. Yama hiyara yoro tokana me hiri te me amake. Me ka yama hiyara
nafimisahabone me ati te me amake.
20 Yama afa amara ya tera ota kanawanaharo otake, Kirisito ota kamina ota.
21 Kirisito tamine te mita Kirisito ati ya tera ota kanawana Teoso ati yokana
tohehirika, Sesowi kaminari.
22 Te narabo ota nima naro otake, yama hiyara hiri ni te fawa nabone te, te hiri
nibaharo. Hibati ya te ati boti hiyara tera nahabihabone ati nemete amake, tera
keyeharo.
23 Tera ota kanawanaharo ota amake, te ati boti tohawabone te, amosabonehe,
Teoso ati ehene.
24 Tera ota kanawanaharo ota amake, te tohawahabone te, Teoso yama hinofa
yokana te hiri nabone te, Teoso ka me te, fare Teoso nima te nabone te.

25 Makoni keye te hiri namarabone teke, yama fa yokana te kamina te abe hiyara
te, Kirisito ka me e tohi karo, e nafi.
26 Tera me nayawi ya yama hiyara te hiri rabone teke. Bahi toke ya tika yawi fawa
naboneke.
27 Tika yawi fawa ri ya Satanaisi ati timitabone tike, yama hiyara hiri tinahabone
ati nari.
28 Yama boboti tihibaha yama tibotimarabone tike. Yama ahi tiwahabone
tike. Tiyehe ya yama hiri tinahabone tike, tihonabone tiwa, me honara me
tikasomahabone tiwa.
29 Tiwati hiyaraba watarabone tike. Tiwati amosabone tike, me tikasomahabone
tiwa, tiwati me mitaha me taminibone karo.
30 Teoso Kanamori yama hinofara te hiri rabone teke. Teoso Kanamori ta nareka te
ni ya, yama te watohabone te, Teoso tera kasomabona ka yama, amo ni kobo ne ya.
31 Yama hiyaraba wataraboneke te ati boti ya. Me te kakoriyahi. Te yawariyahi.
Te abe mono rabone teke. Te abe hora karahabone teke. Yama hiyara nafi hiri ni te
nofamarabone teke.
32 Te yahahabone teke te one me ni ya. Me te aawawa nabone teke. Me ihi hiyara te
wati nawahamarabone teke, te ehene hiyara Teoso wati nawahamare karo, Kirisito
ehene.

5

Teoso ehene nima te ehene nabone teke.

1 Makoni Teoso ehene nima te ehene nabone teke, biti me te tohi karo, tera nofehi te.
2 Te ka one me nofi te fawa rabone teke, Kirisito era nofehi nima. Hiwa ta nematamonaka Teoso ni ya, era kasomebonaha. Ahabe bani nima nematamonaka, me ta hinahari Teoso ni ya. Kirisito hiwa ta ne ehene amosematamonaka Teoso ni ya.
3 Te ka yibote amara te ahi rabone teke. Yinero noko te toniharihi nabone teke. Afa yama hiyara te kaminarihi nabone teke. Teoso ka me e toha e ni ya yama e na amosaraboneke.
4 Hiyara habosia te kaminarabone teke. Yama hinita te kaminarihi nabone teke. E ehene e na hiyakere. "Teoso faya amake", e ati na ta amosake.
5 Yama te watohi haro: Me ka yibote amara me ahi na yama me ihaterabonеke, yama Kirisito ya Teoso me fama me ta hinahabone me hinaharo. Me one me ka yama me aawawa na, me toha naboneke. Yama kanamori me nofaha me ihi nima me ihi te me amake, me one ka yama me aawawa na mati.

Te ehene amosabone teke, yama wehe ka me te tohi karo.

6 Tera me keyehariyahi, yama hinita me kamina mati, afa yama hiyara te hiri nabone te. Teoso mera kakobonaka, afa yama hiyara me hiri na mati, Teoso ati me tokatabara mati.
7 Yama hiyara me hiri nabone me ya te tabarabone teke.
8 Taiti ya yama soki ya te nahoha manakobisa yama wehe ya te nahowaineke, e ka Hiti ehene. Te ehene amosabone teke, yama wehe ka me te tohi karo.
9 Yama wehe ka me ihi amosate me amake, Teoso yama hinofa me hiri na mati, me one me keyehara mati.
10 Teoso yama hinofa te siba nahi, te hiri nabana.
11 Yama hiyara te hiri rabone teke, yama soki ka yama, hinita tohaharo. Afa yama hiyara te namohabone teke, me nafi hiwahabonehe.
12 Haha yama hiyara me hikehemoha e kamini ya e kokoma nabone eke, yama hiyararo kasiro ya.
13 Yama e firi kani ya awihinaboneke.
14 Yama awihinaha yama oye nima te amake. Makoni me ati yana te me amake, e naro ahi: "Titafihi, amo tina tiwa. Yati tinamahi, tihaba tiwa. Kirisito tiwa firi kanebonaka", me ati te me amake.
15 Tera te kakatomahi, te ehene amosaba te. Yama te watohi. E ka owa yama watore nima te rabone teke.
16 Yama te siba nahi, yama amosa te hiri naba te. Me one ta yama hiyara hiri ni me fawa tera me amake.
17 E ka owa yama watore nima te rabone teke. Yama te hiri naba te watohi, yama Teoso hinofaro.
18 Te hanorabone teke. E hanoha yama hiyara tamaha hiri te amake. Teoso Kanamori ehene ta te tohahabone teke,
19 Teoso tahi yoro tokane te hiri na te te ka one me ni ya, Teoso te kahiyara te, e ka Hiti ni ya te ayaka te, te ati boti yayai na te.
20 "Teoso faya amake", te ati nabone teke, fara yama tohaha ya, yama nafi te kamina te e ka abi ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me te tohi karo.

Te fanaha tera oyose oke.

21 Te one tera me yosi ya yama te hiri nabone teke, Kirisito te nofaha te.

22 Fanawi maki hiyoseha ihi e naboneke fare maki ati nima. Maki ati tokatabahaboneke, fara e ka Hiti ati tokatabi nima.
23 Fanawi hiti maki tohate amaka. E tehi amaka, Kirisito nima, me ka Hiti tohahari, hinaka mati. Hinaka me kakasoma amaka.
24 Fanawi fare maki ati nafi nima ihi naboneke, fara Kirisito ka me ihi nima, Kirisito ati nima me ihi na mati.
25 Makiti te ka yibote te nofahabone teke. Fare Kirisito nima te nabone teke, hinaka mera nofahari, hiwa ta nari, mera kasomebonaha.
26 Me bise nahabihibona ati nematamonaka, mera soko nari faha ya, he ati me nofawai karo, Teoso ka mebone mati waha.
27 Yama toyabo ya mera ta tehibonaka fare he ni ya, amosabote me toha mati, me bise watara mati. Afa Teoso ka me tohatehabone ati nematamonaka, me ka yama hiyara watara mati.
28 Fare Kirisito ehene nima maki ehene nebonaka, fati nofahari, fare abono nofi nima. Tika yibote tinofa tiwa tinofine tike.
29-30 E abono e nofaraba watakere. Era e natafarahaba watakere. Era e kakatomake, e nafi. Kirisito e nima naka fare abono kakatomahari. Kirisito abono nima e nineke, hinaka me e. Kirisito era kakatomate amaka.
31 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari. Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke",

ati nineke.
32 Teoso ka yama hani e fanaha kamina Kirisito kamina namone onara oke, hinaka me ya tabahari. Afa watohinakere.
33 Ha tiwa tika yibote tinofabone tike, fara tiwa tinofa tiwa nofi nima. Fanawi maki ati nofa naboneke bisa.

6

Matehe te ka abi me ati te tokatabahabone teke.
1 Matehe te ka abi me ati te tokatabahabone teke, e ka Hiti ya te tabi karo. E ehene e na amosake.
2-3 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike, titaminahabone tiwa, tika sawi yabo nabone tiwa",

ati ke. Mera yosi taiti tohehimatamonaka, mera kakawa nebona ati, ne kari.
4 Makiti te ka matehe te nayawarahabone teke. Me te namosawahamahabone teke, me te kanawanaha te, e ka Hiti ati ya.

Yama aahi me te tohaha te ka hiti me ati te tokatabahabone teke.
5 Yama aahi tihaha tika hiti ati tikatabahabone tike, tinakomehari. Fare Kirisito ati tokatabi nima ati tokatabi tinehibonaka, tikeyerahari. Tikakorehibonaka tiwati boti ya.
6 Tiwati e rabone tike ahi: "Oko hiti owa awahi ati okatabehibonaka, owa nofehibonaha", tirahabone tike. Tiwati e nabone tike ahi: "Oko hiti ati okatabahabone oke fara yama ya, Kirisito ka yama aahi ohi karo", tinahabone tike. Afa Teoso hinofi ka hiri tinahaboneke tika hiti tikeyera tiwa.
7 Tika yama ahi ni kitahabone tike, tiyawara tiwa. Tika hiti amare tinarifine tike. E ka Hiti tinarifine tike, tika hiti tinarifa tiwa.

8 Tiwehene amosi ya e ka Hiti tiwa kakawebonaka. E nafi e teha e amake ahi, yama
aahi me toha, yama aahi me amara me toha na mati.
9 Yama aahi tikihi ya tinofebonaka, hinaka hiti tihaha tiwa. Boke tirehibonaka.
Teoso tiwato tike, winahari neme ya. Efe Teoso tika Hiti toha, tika yama aahi ka Hiti
toha, naka. Fara hinama me e tohineke he ni ya.

Saotato me nima te nabone teke, me bori mera babari kana me akaha mati.

10 Yama hani ahabakibone ayata ya. Te kitahabone teke e ka Hiti ehene, kiti toha
ne ehene.
11 Saotato me nima te nabone teke, me bori mera babari kana me akaha mati.
Te borone kote hasi naba watariyahi, Teoso ta hinaharo te ni ya, Satanaisi tera
keyehebona ati ne ati nima te ehene rabone te.
12 Me inamati e mono na me kitate me amake, e kitara e nima me ra mati. Yama
soki hiti me amake. Neme enoki ya me winaha yama hiyara me yosete me amake.
13 Teoso ka e borone nafi te akahabone teke, inamati tera me mono na me kitaribone
karo, te ehene. Te kiti fawa ri ya me te kasawarihabone teke.
14 Te kiti fawa riyahi, Teoso ka e borone te akaha te, e naro ahi: Teoso ka e tosi
matone te si tonihabone teke, Teoso ati yokana te mitaha te. Teoso ka e bako borone
te kobobo nihabone teke, yama amosa te hiri na te.
15 Teoso ka e teme borone te akahabone teke, te hawa tohahabone te, te taba
towitirahabone te, hiyara amosa te watoha te. Teoso era kakomakara, hiyara amosa
e nofi karo.
16 Manakobisa Teoso ka era babari kana te bokori nabone teke, Sesowi ati te nofaha
te. Satanaisi ka wati oyene te nawiabone teke.
17 Teoso ka e tati borone te weye ri nabone teke, Teoso te nofaha te, tera kasomari.
Teoso Kanamori ka yimawa te bokori nabone teke, Teoso ati tohaharo.
18 Teoso ha ni fara te tohahabone teke, Teoso te aate na te, yama yoro tokana te
ha kanaha te, Teoso Kanamori ati ehene. Te tonokoabone teke, Teoso ha ni te fawa
rabone te. Teoso ka me nafi te ora nabone teke, Teoso ha ni te fawa ra te.
19 Owa te ha kana nahi, Teoso owa kanawanehibona owa, hiyara amosa kamini
onataminabone owa, owatoraha owa, hiyara amosa me hiwatorehemete hibati ya.
20 Teoso owa ha nemari amaka, ati okominebonaha. Makoni owa me ibeharake
kateya ya. Owa te ora nahi, Teoso ati okomina owatorahabone owa. Owehene e na
amosaboneke he ni ya.

Tikiko owa kaminebonaka te ni ya.

21 Sesowi nonofa Tikiko tohe onofe oyosehara oke te ni ya, yama hiri ona
kaminebonaha te ni ya, otamine nafi, otamine te watohabone te. Efe yama ahi ni
fawa kara, e ka Hiti ka yama ahi nari.
22 Afa yama ihi oyosehareka te ni ya, ati te mite ya ota tamine te watohabone te,
tera yayai ni nebona onahari.
23 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha tera me kakatomahaboneke,
ota one me te tohaha te. Afa me ihi te abe nofahabone teke. Me ihi Teoso ati nofi te
fawa rabone teke.
24 Teoso yahehibonaka e ka Hiti Sesowi Kirisito nofi me fawa ra me ni ya, me nafi.

Firibo
Baoro ka yama hanimetemone amake, Firibo ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, Timotio ya ota famaha ota, Kirisito Sesowi nanarifa me ota. Te ka yama hanibone amake, Kirisito Sesowi ka me te, Firibo ya te winaha te, tera nanarifa me toha, tera kakasoma me toha na me ya te tabaha te.
2 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha me yahahaboneke te ni ya. Afa tera me kakatoma naboneke.

Tera ora ni fawa okere.

3 "Teoso faya amake", onahara oke, fara yama nima, tera wati owaha owa.
4 Yayai onara oke fara yama nima, tera ora ona owa, te nafi,
5 owa te kasomaro te, hiyara amosa okomina owa te ni ya. Firibo ya okoma owa te kasomaro te amake. Owa kasomi te fawa kere mata.
6 Teoso yama amosa yana nihiri amaka te ni ya. Yama owato oke haro, yama amosa Teoso hawa tonihabona ka yama te ni ya, te amosabone te Kirisito Sesowi amo ni ya.
7 Owati boti e na amosake, te nafi wati owaha owa, tera onofi karo owati boti ya. Teoso amoseri amaka owa ni ya, ofoya owa kateya ya. Amosa neri amaka owa ni ya, owaha owa me nokosi ya, hiyara amosa okomina owa. Amosa nebonaka te ni ya, owa te kasomi karo.
8 Teoso owa watoka, tera wati owaha owa, te nafi, tera onofa owa, fare Kirisito Sesowi tera nofi nima tera nofi ona owa.
9 Tera ora onahara oke, te abe nofi nafimisahabone te. Te ka yama wato nafimisa nabone teke, Teoso yama hinofa te watoha te.
10 Yama amosa yokana kakatiki te watohabone onahara oke, te bisene wataribone karo Kirisito amo ni ya, te ka yama hiyara watara te.
11 Yama amosa hihiri te tohahabone onahara oke, Sesowi Kirisito ehene, me nafi Teoso kahiyaribone karo.

Hiyara amosa okominine oke, ofoya owa kateya ya.

12 Ota one mati, yama te watohabone onahara oke, e naro ahi: kateya ya ofoya owehene hiyara amosa me mitaharake, me tamaha mati.
13 Kirisito kamini ehene ofoyamone otamine me mitaharake, Sesa ka yobe ka saotato mati, me nafi, me one toha na mati, me nafi.
14 Sesowi nonofa me nafi habi bayiharake, ofoya owehene. Faya Teoso ati kamini me nafimisaharake, me watora mati.
15 Sesowi nonofa me one ta Kirisito ati me kamininеke, oko yama amosa me aawawa na mati, owa me mono nabone me ati na mati. Me one Kirisito ati kamina nineke, me ati boti amosa mati.
16 Afa Kirisito ati me kamininеke, owa me nofaha mati. Owa me watoke, ofoya owa Teoso ati ehene, hiyara amosa okominabone ati nari me nokosi ya ahi.
17 Me one ta Kirisito ati me kamininеke, owa ni ya me fiya tonahamone me one ati nabone me ati na mati, me ati boti hiyara mati. Owa me nayawabone me ati na me awineke, ofoya owa kateya tori ya.
18 Oyawibana? Oyawarabone oke. Yama amosake owa ni ya, me nafi Kirisito ati me kamini karo. Makoni yayai one oke. Me ati boti amosa Kirisito ati me kamina

me one ati boti hiyara Kirisito ati me kamina ni ka yayai one oke. Oko yayai ni fawa
rabone oke,
19 yama owato karo, Teoso owa kasomabona ka yama. Owa te ora na Sesowi Kirisito
Kanamori owa narifa ne ya Teoso owa kasomebonaka.
20 Kokoma orahabone onahara oke, Teoso ati kamini fawa ora owa, obo bayiha owa.
Hasi oni ya hasi, ohabi ya ohaba onahaba owa awine oke. Kirisito amosemona me
ati nasa naba me amake owehene.
21 Osawisa oni ya Kirisito narifi owaharihabone oke. Ohabi ya yama amosaboneke
mata ya owa ni ya.
22 Osawisa oni ya oko yama ahi ni fawa rabone oke, yama amosa hiri ona owa.
Yama owato okere mata. Haha onofi ya onofa, haha tohi ya toha naba awineke haro.
23 Owati boti famake. Okomabone onara oke, osawiabone owa Kirisito ni ya. Afa
yama amosake kasiro ya.
24 Osawisa onahaba owa awine oke, tera onarifahaba owa. Ohabi ya hike tera
narifaraba waha?
25 Makoni yama owato oke haro, ohabamataribone ka yama. Osawisa onahabone
oke te ni ya, Sesowi ati nofi forima te nibone karo, te yayai ni yokana tohibone karo.
26 Te ni ya okomaki ya, te ati yana namatasahabone teke, owehene amosamone te
ati na te, Kirisito Sesowi yama hinofa hiri oni karo.

Hiyara amosa nofi te fawa rabone teke.

27 Fara hiyara amosa nima te ehene nabone teke, Kirisito tamine tohaharo.
Okomaki ya okomake, okomakeri ya okomakerihi onahabana oke te ni ya. Te tamine
omitabone onahara oke, hiyara amosa nofi te fawa ramone te tamine. Te tamine
omita onahabone onahara oke, te abe nofahamone te tamine. Saotato me nima te
nabone teke yama me mono na me abe kasoma me nima, te abe nofaha te, hiyara
amosa nofi te fawa ribone karo.
28 Haha Kirisito ati me nofara tera me kakoa me te nakomerabone teke. Te ehene
e ni ya yama me watohaba me amake, Teoso mera nahabitebona ka yama. Yama me
wato naba me amake, Teoso tera kasomabona ka yama.
29 Kirisito ati te nofaha teke, Teoso yahi ehene. Kirisito ka me te tohi ka yama
nawaha te hiri, nineke, Teoso yahi ehene.
30 Owa nima te nineke, yama nawaha te hiri na te, Teoso ati me nofara tera me
kako karo. Te ka sitati ya osawia owa te awaharo teke, yama nawaha hiri ona owa
afa me ihi. Otamine te mita teke tasa, yama nawaha hiri otasa owa, afa me one ihi.

2

Te abe nofahabone teke, fare Kirisito era nofe nima.

1 Kirisito era yayai nite amaka, hinaka me e tohi karo. E watorihi te e amake, era
nofe karo. Teoso Kanamori sawi, te amaka e ni ya. E abe nofa, te e amake e ati boti
ya.
2 Makoni te abe nofikimahabone teke, te ati boti fai hinama tohaha te. Te ehene e
ni ya yayai onahabone oke kasiro ya.
3 Te abe fiya kanahabone te ati rabone teke. Amosi mati te tohahamone te ati
rabone teke. Te one me amosi fiya tonahamone te ati nabone teke te amosi ya.
4 Tera kakatomi te oharirabone teke. Me one te kakatoma nabone teke.
5 Te ati boti yama nima na Kirisito Sesowi ati boti ya te ati boti katababone teke.
6 Fare Teoso nima tehi amaka. Teoso kiti nima kiti ne kiti kayawarematamonaka.
Yama sa tosematamonaka hiwa kayaware kari.
7 Hiwa ta nematamonaka, yama aahi nima nawahari. E nima nawahematamonaka,
watahari.

8 Yama hinofa hiri rematamonaka. Teoso ati nafi nima ehene nematamonaka. Ahabebona Teoso hine ahaba nematamonaka Teoso ati tokatabahari. Ahaba nematamonaka awa ya.
9 Makoni me nafi yosehibona Teoso hine amaka waha. Towisawa me nafi yose nebonaka waha, tabora nafi ka towisawa mati.
10 Teoso ehene e nematamonaka me nafi nahorisibone karo, me isi yobati ya, Sesowi nokosi ya, neme ka me toha, bofe ka me toha, wami boti ka me toha na mati.
11 Me nafi ati e tehaba me amake ahi: "Sesowi Kirisito e nafi ka Hiti amaka", me ati tehaba me amake, e ka abi Teoso me kahiyara mati.

Teoso ati tokatabi te fawa rabone teke.

12 Oko one mati, tera onofa me te, te ya otaba Teoso ati tokatabi te fawa raro te amake. Te ya otabamara Teoso ati tokatabi te fawa rihi nineke. Teoso ati tokatabi te fawa rabone teke, tera kasome karo. Teoso te nayawariyahi.
13 Yama e na hiri ni te watohabone teke, Teoso tera narife karo, Teoso yama hinofa te hiri nabone te. Teoso yama hinofa te nofineke, fare Teoso ati ehene.
14 Yama te hiri nabone te one tera me aate ni ya te ati hiyara watarabone teke me ni ya. Me te hora kasarihi nabone teke,
15 te bisene watarabone te Teoso ni ya. Teoso biti me te tohahaba te amake, te bisene watara te, te sawiha te me one baikani ya, yama hiyara hihiri mati, me ati boti hiyara mati. Neme ka amowa me oyaha me nima te nabone teke.
16 Te oyake, Teoso ati te tama na te. Efe Teoso ati ehene e sawi fara tohatehabone eke Teoso ya e tabaha e. Makoni Kirisito amo ni ya owa okahiyaratehabone oke, oko yama ahi ni nafiha hinita toharamone ona owa, te ehene amosi karo.
17 Ohabi ya ohaba hasi oni ya hasi, onahaba owa awine oke, Sesowi ati okomini karo. Teoso te narifa yama nawaha te hiri nofabisa te amake, Sesowi ati te nofi karo. Yama nawaha e hiri kene yayai one oke. Te nafi ya otaba e yayai ke.
18 Te yayai nabone teke bisa, e yayai ni katabibone karo.

Timotio ya Ebafirotito me famaha me oyosemahabone oke te ni ya.

19 Timotio oyosehaba owa awine oke hibati ya te ni ya, e ka Hiti Sesowi hinofi ya. Te tamine omitabone onahara oke, yayai obone karo.
20 Te nofi yokana tohehiba watakara ahi, hahi nima nari.
21 Me one ta hine me kakatomake, Sesowi Kirisito ka yama me kakatoma ra mati.
22 Timotio ehene te watoke, yama amosa hihiri tohatehari, owa narifari, hiyara amosa okomina owa, e ka owa biti he narife ehene nima nari.
23 Yama hiri onahaba owato ya yosekabote onehibona onahareka te ni ya.
24 Te ni ya oko tokomi kerewe nabisarabone e ka Hiti ati amoseba awaka.
25 Ebafirotito oyosemahabone oke te ni ya. Sesowi nonofa amaka fara owa nima. Saotato me fama me nima ota nineke, Kirisito ota narifa ota, ota fama ota. Te ka yoyose amaka, yama hasi na ta nari owa ni ya.
26 Tera wati nawahaka. Yawahareka, kiya ne tamine te mitamona karo.
27 Kiya ne ahabinima nareka. Teoso yahe hikasomareka. Teoso yaha nareka owa ni ya. Ebafirotito ahabemanaha, oko yawi nafimisehene ama oke.
28 Makoni oyose okobona te ni ya, te yayai nibone karo te awame ya, oko yawi fawa nisibone karo.
29 Te ni ya tokomake ya te wara tonehibonaka, te yayai na te, te nofahari, Sesowi nonofa tohe karo fara te nima. He nima me teha me te nofahabone teke,
30 ahabinima ne karo, Kirisito ka yama ahi ni ihi. Hiwa yokohareka owa narifebonaha, te sawihina ri karo owa ni ya, owa te narifabone te.

3

Kirisito owatoabone onahara oke.

1 Yama hani ahabakibone ayata ya. Te yayai nabone teke, e ka Hiti ka me te tohi karo. Haha yama okominaharo okominamatasine oke te ni ya, te ati katamoribone karo, tera te kakatomibone karo. Owehene e na yama nawahaba watakere owa ni ya.
2 Tera te kakatomiyahi yome me ni ya. Tera te kakatomahabone teke, yama hiyara hihiri me ni ya. Tera te kakatomahabone teke, era wiwisi me ni ya.
3 Teoso ka yokana me e tohake, ha e, Teoso Kanamori ati nima e ehene na e. Kirisito Sesowi era kasomatehimona e ati nineke. E ati e rineke ahi: "Teoso era nofaka, e sowiri ataro kote wisi ni karo", e ati rineke.
4 Afa me amosamone me ati na me awineke Teoso ni ya. Owati e nene ama oke ahi, "Ha owa otamina oke Teoso ni ya. Amosi mati oha oke", onehene ama oke.
5 Oko amo ni 8 ni ya oko sowi atari kote okobi me wisi nemetemoneke. Ihayeo me ka owa ama oke, oko ete ino Bisami tohaha owa. Soteo yokanamari ama oke, ota one me ihi owehene fiya kana owa. Fariseo ohahamaro ama oke, fare Mowisei atimata nima owehene na owa.
6 Teoso yama hinofa hiri onahabone aati ohahamaro ama oke. Makoni owati ihi Sesowi nonofa me me tete tohahamaroke, Teoso yama hinofamone hiri ona owa. Fare Mowisei atimata nafi nima owehene na tohahamaro ama oke.
7 Haha yama hiri onaha Teoso nofehimona onahamaro oke. Faya Kirisito owatowahamaro ama oke. Faya yama hiri onaha onofamaramaro ama oke.
8 Oko Hiti Kirisito Sesowi wato owaharihabone onahara oke waha. Yama baraba onofa okere. Yama bara koro owitiamaro ama oke, Kirisito ya ota famibone karo,
9 Kirisito ka oha obone karo. Mowisei ati nima owehene namarabone onahara oke, otaminibone karo Teoso ni ya. Teoso ni ya otaminahabone onahara oke, Kirisito ati onofa owa. Owehene amara ya otaminahabone onahara oke Teoso ni ya. Teoso ehene otaminahabone onahara oke, Kirisito ati onofa owa.
10 Kirisito owatoabone onahara oke. Kirisito kiti sawihibona onahara oke owa ni ya, yati namahari. Kirisito yama nawaha hiri namata ka yama nawaha hiri obisabone onahara oke. Ahabimatamona nima oko ahabi nabone onahara oke,
11 yati onamatasahabone ona owa.

Owehene nima te ehene nabone teke.

12 Afa yama nafi hiri orara oke mata. Hawa oha okere mata. Kakana me ka owa nima one oke. Oko kana ni kitake, kobo onahabone owa, Teoso owa kakawabona karo. Makoni Kirisito Sesowi owa ha nemari ama oke.
13 Kana ona kobo onahamone owati watakere mata. Onowati owawamarara oke, yama hawa toha wati owahamara owa. Oko kana ni kitake, kobo onahabone owa.
14 Oko kana ni kitake, Teoso owa kakawebona owa neme ka yama ya. Makoni owa ha nemari ama oke Kirisito Sesowi ya.
15 E horawaha haha yama okomina nima e ati boti nabone eke. Yama okomina nima te ati boti ri ya Teoso yama kamineba awaka te ni ya bisa, yama wato forima te nabone te.
16 Yama tamaha e watoha eke hibati ya. Fara yama e watoha nima e ehene nabone eke, e wete namara e e nowati ya.
17 Ota one mati, owehene nima te ehene nabone teke. Owehene nima me ihi na me ihi ya te ehene tabahabone teke. Fara yama okominaha te ni ya afa nima me ihi te me amake. Afa me ihi te awahabone teke.
18 Kirisito awa ya ahabe ehene me nofara me ta me tamake. Me kamini otamaro ama oke te ni ya hibati ya. Ohi ona me okominatasine oke. Makoni owati amake, me ihi amosa me okomina ona owa.

19 Me one Kirisito nofara Teoso mera nahabibonaka. Fara me aboni me ka teoso amake. Me ihi hiyara me kokoma nene me kokoma kere. Me kokoma ra me ihi hiyara amosamone me ati ke. Bofe ka yama nofi me oharite me amake.
20 Ha e ta neme ka me e amake. Neme ya era Kakasoma kamebonaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito. Noki ni e nofare e noki naka.
21 Kame ya e tohawabone eke ehene. E abono kitara tonihawahebonaka kiti ya, fare abono nima e abono nawahabone e, amosabonehe kasiro ya. Fare kiti ehene yama nafi yoyose tohawehibonaka.

4

Te yayai ni fara tohahabone teke.

1 Makoni e ka Hiti nofi te fawa rabone teke, ota one mati. Yama okomina te hiri nabone teke, e ka Hiti nofi te fawa rabone te. Tera wati owaha oke. Te ehene yayai oke. Te ehene Teoso owa kakawebonaka.
2 Efotia ya Sitiki te famaha tera aate one oke kasiro ya, fainama te ati kafamabone te, e ka Hiti ka me te tohaha te.
3 Ha tiwa e fafama yokana tihaha tiwa aate, one oke, afa me tinarifabone tiwa. Afa owa me kasomaro me amake, hiyara amosa okomina owa, me one ya ota taba ota. Keremeti toha nerika. Me ini kawanineke Teoso ka yama hani ya, me wini ya wini tababona ka yama hani fara yama tohaha ya.
4 Te yayai ni fara tohahabone teke, e ka Hiti ka me te tohi karo. Yama okominamatasa okibone. Te yayai nahi.
5 Te yahahabone teke me nafi ni ya. E ka Hiti kamakabote nebonaka.
6 Te kokoriri rabone teke. Yama nawaha te hiri na Teoso te ha nabone teke, te aate nebonaha. "Teoso faya amake", te ati, nabone teke he ni ya.
7 Teoso ati ehene te kokoriri niba watamaraboneke te ati boti ya, Kirisito Sesowi ka me te. Yama Teoso hiri hina amosate amake, Teoso e kokoriri ni fawa ni ka yama. Amosake kasiro ya. Watohinakere, amosaro.
8 Ota one mati, yama hani ahabakibone ayata ya. Yama amosa nafi te wati nawahabone teke, yama me hikahiyararo, e naro ahi: yama keye amara toha, yama amosamone me hina toha, yama hiyara amara toha, yama bise kihara toha, yama me nafi hinofa toha, yama taminamone me hina toha naro.
9 Fara owati nima te ehene nabone teke. Fara yama ya tera okanawana te ehene e nabone teke. Fara owehene nima te ehene nabone teke. Te ehene e ni ya Teoso e kokoriri ni fawa nihi te ya tabehibonaka.

Te ehene amosa teke, owa te kasoma te.

10 Yayai onahara oke e ka Hiti ni ya, owa te wati nawahami karo tasa, owa te kakawatasaha te yinero ya. Tera owato oke, owa wati nawahi te fawa ra te. Owa ni ya efe yinero te ta nebona yinero me kakiaba me watarani me awineke baha.
11 Yama onofa hasi na ihi owati amakere. Teoso owa kanawanehimari amaka, owati boti yawarabone owa fara yama tohaha ya. Yama okiha owati boti amosabone oke. Yama okihari ya owati boti amosa nabone oke.
12 Yama one ya ohonarihi, yama one ya ohona, ote ama oke. Owatowahamaro ama oke, owati boti amosabone owa fara yama tohaha ya, owakara, ofimi, ohona, ohonarihi, oni ya.
13 Yama owa kasawarihaba wataterabonekе, Teoso oko kitibone ta ne karo.
14 Te ehene amosa na teke, owa te kasoma te, yama nawaha hiri ona owa.

15 Te ehenero te watoke, Firibo ka me te, e naro ahi: hiyara amosa te nofibaha
Masetonia* ya yana ona te ohariaro teke, yinero te ta na te. Kirisito ka me one owa
me kasomaraharo me amake.
16 Tesaronika ya osawia owa kakawi te tama naro te amake yinero ya.
17 Yinero amare onofa oke. Ha ta onofa oke haro, te ehene amosa nafimisibone
karo, te ehene manakone nafi nibone karo.
18 Oko honi fiya tonake mata ya. Yama te ta na wara onahara oke Ebafirotito ni
ya. Te ehene yama hasi naba watamakere owa ni ya. Te ehene amosake Teoso ni ya.
Teoso ni ya yama te ta na amosake. Yama te ta na e nineke, bani me nima, me me ta
hina mati Teoso ni ya, me me hiyoka mati, me mahi amosa mati.
19 Fara yama te nofa oko Teoso ta nebonaka te ni ya, Kirisito Sesowi ka me te tohi
karo. Yama tamaha kihaka, amosaro kasiro ya.
20 Faya amake. E ka abi Teoso me kahiyaraboneke me nafi fara yama tohaha ya,
fara yama tohanawi naro. Ame.

Te nafi onofa oke.

21 Me nafi onofa owati te kaminabone teke me ni ya, Kirisito Sesowi ka mati. Sesowi
nonofa owa ya me tabaha tera me nofahamone me ati narake.
22 Sesa ka yobe ka Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake, Teoso ka me
nafi toha na mati.
23 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahebonaka te ati boti ya.

* **4:15 4.15** Firibo Masetonia ka sitatimetemoneke.

Koroso
Baoro ka yama hanimetemone amake, Koroso ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso ati ehene. Sesowi nonofa Timotio tohe ota famake.
2 Te ka yama hanibone amake, Koroso ka Kirisito nonofa me te, ota one me te, Teoso ka me te, Kirisito nofi te fawa ra te. E ka abi Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatoma nebonaka.

Tera ora ni ota fawa kere.

3-4 Te tamine ota mitaha, "Teoso faya amake", ota ati nofa ota amake, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati ni ya, tera ota ora na ota. Te tamine ota mita otake, Kirisito Sesowi ati te nofahamone te. Te tamine ota mita na otake, Teoso ka me nafi te nofahamone te.
5 Afa te hiri nineke, yama te noki ni karo, Teoso tera kakawabona ka yama, neme ya. Afa yama tamine te mitate te amake, hiyara amosa te mitaha te, ati keye toharari.
6 Efe Teoso ati yati te mita me one himita hine awaka, tabora nafi ka mati. Me tamake, Teoso ati me nofawa mati. Teoso yama hinofa me hiri nawahineke waha. Afa me hiri hina te hiri, tehamone te amake, Teoso ati te mitaha te, Teoso wato yokana te tohawaha te, yahahari. Afa te hiri nasa namone teke.
7 Ebafara Teoso ati kaminatehimonaka te ni ya. Ota fafama amaka, onofari, Teoso nanarifa tohahari fara owa nima. Oyosehi Kirisito narifi fawa teremonaka.
8 Te tamine kamina nerika ota ni ya, te abe nofahamone te, Teoso Kanamori ehene.
9 Makoni te tamine ota mita tera ora ni ota yana tona tera ora ni ota fawa kere. Teoso ota aate nineke, Teoso yama hinofa wato yokana te tohahabone te, yama te watoha te, Teoso ka yama te wato na te.
10 Tera ota ora nineke, fare e ka Hiti ati nima te ehene nabone te, te ehene nafi amosabone te he ni ya. Yama amosa yoro tokana te hiri nabone ota ati na otake, Teoso wato te nafimisa te.
11 Tera ota ora nineke, te kiti nafihabone te, Teoso kiti ehene, amosari. Yama nawaha te kasawarihabone ota ati nineke, te kiti fawa ra te.
12 Te yayai nabone ota ati nineke, "Abi faya amake", te ati na te. Tera kakawatehibona ati nareka, hinaka me te tohi karo. Te sawitehabone ati nareka taboro ya, yama oye ka tabora.
13 Yama soki hiti ka me baikani ya era yabahareka, era kasomari, biti ka me baikani ya era nasawimahari, biti nofahari. Biti e ka Hiti amaka waha.
14 Biti e manakone nahabihimatamonaka, e ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo.

Yama Teoso hiri hina nafi hiti amaka, biti.

15 Teoso e awatere amaka. Biti hinamoareka e ni ya. Taiti tohehi yama Teoso hiri hina nafi hiti amaka, biti.
16 Efe yama nafi hiri nematamonaka, neme ka yama toha, bofe ka yama toha naro, Teoso ati ehene. Yama e awaha toha, yama e awara toha nineke. Hinamati me nafi hiri, nematamonaka, me kita mati, yama me yoseha mati. Yama nafi hiri nematamonaka, hinaka yamabonehe.
17 Yama watari ya nehimatamonaka. Yama nafi sawike, ehene.

18 Hinaka me ka Hiti amaka. Hinaka me e nineke, e abono nima, e tati nima nari.
Hinaka me kanawanemetemoneke ehene, e yati namatehaba kanawanahari. Makoni
yama nafi yoyose amaka.
19 Fare Teoso nima nareka, fare Teoso ati ehene.
20 Teoso hinaka yama nafi ya tabamebona ati nematamonaka, neme ka yama toha,
bofe ka yama toha naro. Makoni biti ta nematamonaka, ahabebonaha awa ya, mera
kakomarabona karo, biti ahabe emene ehene.

Teoso ya te tabawahake.

21 Hibati ya te tohaba nemete teke Teoso ni ya. Teoso te nofaremete teke te ati boti
ya, yama hiyara te hiri ni karo.
22 Manakobisa Kirisito ati te nofa te tohaba namakere. Teoso ya te tabawahake
waha, ati ehene. Kirisito yosekimatamonaka, e ka owa tohehibonaha, ahabebonaha,
Teoso ya te tabibone karo. Teoso tera namotehibona ati nareka fare he nokosi ya,
tera ta nari he ni ya, te bisene watara te, te ehene hiyara hora kanahaba watara te.
23 Teoso ati ehene te kakehabone teke te sawihabone te he ni ya, ati nofi te fawa re
ya, te kitaha te. Ati ehene te kakehabone teke te sawihabone te he ni ya, yama noki
ni te fawa ri ya, hikaminaharo hiyara amosa ya. Afa hiyara amosa te mitatemone
teke, kamini hawa tohaharo tabora nafi ya. Afa hiyara amosa kakamina ama oke
bisa, Teoso onarifa owa.

Kirisito ota kamininekе me nafi ni ya.

24 Yama nawaha hiri okene yayai one oke, tera onarifa owa. Kirisito ahabemata-
monaka, era narifebonaha. Fare nima one oke. Yama nawaha hiri one oke, hinaka
me onarifabone owa.
25 Teoso ati kakaminabona owa tonihemari amaka, tera onarifahabone owa, Kirisito
ka me te. Teoso ati nafi okominahabone Teoso ati nemari amaka te ni ya.
26 Efe Teoso ati me watoremetemoneke, hibati ka mati, kamini yokana Teoso hihari
karo mata. Ati nafi kaminawahareka waha hinaka me ni ya.
27 Hiyara amosa kamine ati amosabote amaka. Soteo me amara mera kasomebona
ati nareka. Kirisito winawahaka te ati boti ya, soteo me amara me te. Makoni Teoso
te noki nineke, tera kakawebonaha yama amosi mati tohaha ya.
28 Kirisito ota kamininekе me narabi ota nima na ota, me nafi, me kanawani forima
ota na ota. Me horawahabone ota ati na otake, me naho ya Teoso nokosi ya, Kirisito
ya me tabi karo.
29 Makoni yama ahi ni fawa okere, yama ahi ni okita owa. Kirisito kitehi oko
kitibone ta naka.

2

1 Owa te awatera owa te watohabone onahara oke, oko yama ahi ni kita owa, tera
onarifibone karo, Raotiseya ka me toha na mati. Me one toha, ke owa me awatera
mati.
2 Tera yayai onihabone onahara oke te ati boti ya. Te abe nofahabone onahara oke,
e oharia nima te na te. Yama wato yokana te tohahabone onahara oke, Kirisito te
watohabone te, me hiwatorehimata hibati ya. Hibati ya Teoso Kirisito yosekibona ati
ne me hiwatorehimatamonaka mata.
3 Kirisito e wato ya yama nafi e watohabone eke.
4 Owati e na tera me keyeharabone onahara oke, me ati amosa nama na mati.
5 Te ya otabara oko kanamori te ya tabake, tera onofi karo. Yayai onara oke, te
tamine omita owa, te oharia te abe katabamone te, Kirisito ati nofi te fawa rihi
namone te.

Kirisito ati tokatabi te fawa rabone teke.

6 E ka Hiti Kirisito Sesowi ati te mite ati te nofatehimonaka. Ati tokatabi te fawa rihi nebonaka, fare ati nima te ehene na te.
7 Kirisito ya te tabi yokana tohahabone teke, fara yama tohaha ya, Kirisito wato te nafimisaha te, tera me kanawanibaha me ati nofi te nafimisaha te. "Teoso faya amake", te ati nifakohabone teke.
8 Tera me keyehariyahi, tera me kanawanabone me ati na mati, yama hinita ya. Me ka iti me ati me kamininekе, bofe ka yama me kamina mati, Kirisito ka yama amararo.
9 Kirisito bofe ka yama nima re fare Teoso nima te amaka.
10 Yama hiti me nafi yoyose amaka. Te tamini yokana tohake, he ya te tabi karo.
11 Kirisito ati te nofawaha te ati boti hiyara Kirisito nahabihita amaka, soteo me sowiri atari kote wisi nakosi nima, te sowiri ataro kote wisi ra te.
12 Te batisa na te ahabete teke, he ya te taba te kamoha te. He ya te taba te yati namake, Teoso kitehimona te ati ni karo, Teoso hiri hinamemata.
13 Yama hiyara te hihiri tohaha Mowisei ati te kiharihi na makoni e abowi nima te nemete teke. Teoso tera hiri namehita amaka, Kirisito ya te tabaha te. E ka yama hiyara nafi Teoso fawa nihimari amaka, wati hiwahamarabonehe.
14 E ka yama hiyara babeo kaminemeteke, e ahababone ati naro. Afa babeo Teoso wara hikana hinahabihemeteke, ba hikanaro Kirisito ewene ya.
15 Kirisito ahabe ya hinamati me kitaremetemoneke, Teoso ehene. Mera namohimatamonaka me nafi ni ya, mera haha kanahari.

16 Makoni tera me yosehabone me ati na me ati te mitarabone teke, me ati e na mati ahi: "Haha yama te kabariyahi. Haha yama te fawa rihi niyahi. Haha marina ya te sawiyahi. Abariko yati ka ayaka ya te sawi niyahi. Sabato ya yama te ahi rihi niyahi", me ati te me amake.
17 Afa yama Mowisei kamine Kirisito ka yamatebani kaminemataka.
18 Te ehene amosaramone me ati na me ati te mitariyahi. Tera te nafimihabone me ati te me amake, yama te awibone karo, Teoso ka yama. Me ati tamaha Teoso nanarifa me me awahamone me ati na afa Teoso nanarifa me te nofahabone me ati te me amake. Yama hinita me wati nawaha, "Ha owa ta otamina oke", me ati te me amake, Teoso ati amare me nakia mati.
19 Kirisito me nofamara e abono nima me te me amake, wanamaraharo e tati ya. E abono amosaboneke, wanaharo e tati ya, e kowisari ehene. E tati nima Kirisito te amaka, era yosehari. Kirisito abono nima e teha e amake, Teoso ka me e. Kirisito era yose ka Kirisito wato e nafimisate e amake, Teoso ati ehene.

Tera me yosemarabone teke.

20 Kirisito ati te nofawaha bofe ka yama tera yosi fawa kere. Himataba bofe ka yama tera yosematasahabone te ati nineri?
21 "Haha yama te tama kariyahi", me ati te me amake, bofe ka mati. "Haha te kabarihi niyahi. Haha te boyo rihi niyahi", me ati te me amake.
22 Me ati e na fara me ati me kamininekе, Teoso ati amare me kamina mati, tera me kanawana mati. E tafa e tefe ahabate amake. Makoni me ati te mitarabone teke.
23 Me ati nima e ehene ni ya hine ya yama wawato me awi ya e awi tohahaba e amake, yama e watora e. Yama wawato me awi e tohahaba e amake, yama nawaha e hiri naro fara e ati ihi, e amosabone e Teoso ni ya. Era e nafimihaba e amake. Yama hiyara e karimaba e amake e abono ya fara e ehene. Yama wawato me awi e tohaha Teoso yama hinofa e hiri namone e ati na e ati boti hiyara yama hinofa hiri ni e fawa raba e amake.

3

1 Teoso Kirisito hiri name tera hiri nama naka, Kirisito ya te tabaha te. Makoni neme ka yama te nofahabone teke, Kirisito itari karo, Teoso ka kanihina ka ya.
2 Bofe ka yama te nofarabone teke, neme ka yama te nofaha te.
3 Kirisito te nofawaha te ahabete teke. Te yati namake, Kirisito ya te tabaha te, Teoso hiri hinamari. Te yati nami awihinakere mata.
4 Kirisito kame ya te yati nami awi yokana tohatehabone teke, yati name ehene. Taminabote me te tohahabone teke fahi, he ya te tabaha te.

Yama hiyara te hiri namarabone teke.

5 Makoni te ati boti ka yama hiyara te nahabihabone teke, bofe ka yama tohaharo. Tika yibote amara ahi tirahabone tike. Noko tiniharihi tinahaboneke. Yama hiyara tabiyo tiwarabone tike. Me one ka yama aawawa tirahabone tike. E ehene e ni ya me ihi nima e ehene nabone eke, yama kanamori me nofaha mati.
6 Me one Teoso yama hinofa me hiri ra me ihi e nineke ahi. Makoni Teoso mera nahabihibonaka.
7 Hibati ka te ehene e nemete teke, me ihi nima, yama hiyara te hiri na te.
8 Yama hiyara te hiri namarabone teke, e naro ahi: te hamariyahi. Katoma te hiri riyahi. Yama hiyara hiri ni te nofariyahi. Hiyara te kaminarabone teke. Yama habosia te kaminarihi nabone teke.
9-10 Keye te hiri rabone teke te ka one me ni ya. Te ati boti yati tohawake, Teoso ati ehene. Hibati ka te ehene te hiri namariyahi, hibati ka te ati boti ka yama hiyararo. Hibati ka te ati boti makari nima te amake te sota tonaharo. Te ati boti yati te akawaha teke. Teoso te watowahake. Teoso nima te nawahakibone.
11 Kirisito ka me abe nofate me amake, me nafi. Keresia ka me toha, soteo me toha, bara me toha, yawa toharawa, yama aahi me toha, yama aahi me amara me toha, na fara me e tohineke Kirisito ka me e tohaha e, Kirisito ya e tabaha e, e nafi.
12 Teoso tera kakatikemata amaka, hinaka mebone me te. Tera nofaka. Makoni me one te aawawa nabone teke. Te yahahabone teke. Te amosamone te ati rabone teke fara me te. Te hamarabone teke. Te yawakabote rabone teke me ni ya.
13 Me ihi hiyara me te noki nabone teke, me ihi te wati nawahamara te. E ka Hiti te ehene wati nawahamakara. Makoni ehene nima te ehene nabone teke.
14 Te abe nofahi. Ha ita amosake haro. Te ehene e ni ya te amosi yokana tohahabone teke. Te abe nofi ya e oharia nima te nabone teke.
15 Te one me mono ni te wati karabone teke, Kirisito ati ehene. Tera ha nemari amaka, te ohariabone te, te abe mono ra te. "Teoso faya amake", te ati nabone teke.
16 Kirisito ati wato yokana te tohahabone teke. Yama te watohi, te abe kanawana te Kirisito ati ya. Te one yama hiyara me hiri na, "Te ehene e rabone teke", te ati nabone teke me ni ya. Teoso tahi yoro tokane te hiri nahi te one me ni ya, Teoso te kahiyara te. Te ayakabone teke Teoso ni ya, te ati boti ya, "Teoso faya amake", te ati na te.
17 Fara yama te hiri na e ka Hiti Sesowi te wati nawahabone teke. Fara yama te kamina Sesowi te wati nawahabone teke, "Teoso faya amake", te ati na te e ka abi ni ya, Sesowi ino te hiri na te.

Te fanaha tera oyose oke.

18 Fanawi te ka yibote me ati te tokatabahi. Te ehene e na amosaboneke, e ka Hiti ka me te.
19 Makiti te ka yibote te nofahi. Yama hiyara ya te hiri karawariyahi.
20 Matehe fara abi ya ami me famaha me ati nafi nima te ehene nabone teke. Te ehene e na amosaboneke, e ka Hiti ka me te.
21 Makiti te ka matehe hora ni te nafirabone teke. Me kokoriri riyahi te ehene.

22 Yama aahi tihaha fare tika hiti ati nafi nima tiwehene nabone tike. Tiwati
e rabone tike ahi: "Oko hiti owa awahi ati okatabehibonaka, owa nofehibonaha",
tirahabone tike. Tika hiti tikeyerabone tike, e ka Hiti ehene.
23 Yama nafi hiri tina tika hiti tikeyerabone tike. Tiwati boti e nabone tike ahi: "E
ka Hiti onarifa oke. E amara onarifine oke", tinahabone tike.
24 E ka Hiti Kirisito tinarifine tike. Efe tiwa kakawatehibonaka yama toyabo ya. Afa
tiwatowahine tike.
25 Me ihi hiyara me ka yama hiyara manakone Teoso nahabihibonaka, me nafi. Me
hasi naba me wataraba me amake.

4

1 Yama aahi me tikiha me kakatomi yokana tihahabone tike, me ka hiti tihaha tiwa.
Yama tiwato tike haro: tika Hiti na naka, winahari neme ya.

Teoso ha ni te fawa rabone teke.

2 Teoso ha ni te fawa rabone teke. Te ati katamoriyahi, "Teoso faya amake", te ati
na te.
3 Otara te ora, nabone teke, Teoso yama howa toni yofi kabona karo, Kirisito tamine
ota kaminibone ka yama, Kirisito tamine me hiwatorehimata hibati ya. Efe Kirisito
tamine kamini ehene ofoya oke.
4 Namo yokana ohehibona onareka me ni ya, Teoso yama hinofa hiri obone karo.
5 Yama te hiri naba te kakatomiyahi, Teoso ka me amara me ni ya. Yama te siba
nahi, yama amosa te hiri naba te.
6 Me te hiyara te yahahabone teke, te atibone te watohabone te, tera me aate ni ya,
me ati e na mati ahi, "Himataba Sesowi tinofine tiri?" me ati na mati.

Owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

7-8 Sesowi nonofa Tikiko tohe oyosehara oke te ni ya, ehene e nebonaha ahi: otamine
nafi kamina, te ati boti yayai ni, nebona onahari. E ka owa amaka, onofari. Owa narifi
fawa nofare amaka. Owa ya fame e ka Hiti narifi nofe amaka.
9 Sesowi nonofa Onesimo tohehi ya famahareka. Onofa, oka. Kirisito nofi fawa
kara. Te ka owa amaka. Ota tamine nafi me kaminaboneke te ni ya.
10 Arisitako tera nofemona ati nareka, ota te na ota, kateya ya. Mako tera nofa
nemona ati nareka, Banabe batise biti. Okominareka hibati ya, te kakatomehibona
onahari, tokome ya te ni ya.
11 Sesowi Sosito tohahi tera nofa nemona ati nareka. Fara me amake, soteo mati,
owa ya me tabaha mati, Teoso ka towisawa ka yama ota ahi na ota. Owa me yayai
niharake.
12 Ebafara Kirisito Sesowi nanarifa tohe tera nofa nemona ati nareka. Te ka owa
amaka. Tera ora ni fawa kara, te wahihabone te, fare Teoso yama hinofa wato yokana
te tohaha te.
13 Okomina okobona te ni ya. Tera ora ni nafihareka kasiro ya. Raotiseya ka me
toha, Erabori ka me toha, na mera ora nofe amaka.
14 Metiko Roka onofe Tema ya famehi tera me nofamone me ati, narake.
15 Raotiseya ka Sesowi nonofa me onofa owati te kaminabone teke me ni ya, Nifa
toha na ni ya, Kirisito ka me toha na me ni ya, hinaka yobe ka heoniao ka mati.
16 Oko yama hani ati yabi te hawa tohi ya Raotiseya ka ati me hiyaba hinahaboneke,
Kirisito ka mati. Raotiseya ka me ka yama hanibone rawi okana ati te yaba nabone
teke.
17 Owati te kaminabone teke Akibo ni ya, e naro ahi: "E ka Hiti tiwa yosehi yama
hikamina hiri tinahabone tike, hinaka yama ahi tina tiwa", te ati nabone teke.
18 Ha owa Baoro oha yama hani rawi oke waha, fara oyehe ya, tera onofamone ona
owa. Owa ya te ati katamoriyahi, ofoya owa. Teoso yahehibonaka te ni ya.

1 Tesaronika
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tesaronika ka me ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Ha owa Baoro ama oke. Sira, Timotio ota na yama hani ota rawi nineke, te ka
yama hanibonehe, Tesaronika ka Sesowi nonofa me te. E ka abi Teoso ya e ka Hiti
Sesowi Kirisito me fama me ya te tabake. Tera ota ha kana otake, Teoso yahabona
karo te ni ya. Teoso tera kakatomehibonaka.

Teoso ati te nofawaha te tamine me mitahamoneke, tabora one ka mati.

2 "Faya amake Teoso", ota ati nofa ota amake, Teoso ota ha na ota, ota ati fawa ra
ota, te ehene amosa ota wati nawaha ota, te nafi.
3 E ka abi Teoso ota ha na te ehenero ota kamini nofa ota amake, e ka Hiti Sesowi
Kirisito ati te nofaha te, Sesowi te nofi ka yama te ahi na te, Sesowi noki ni te fawa
ra te.
4 Ota ka one me te amake, Sesowi nonofa me te, Teoso tera nofehi te. Yama ota
watoke haro, Teoso tera kakatikamata ka yama, hinaka mebone me te.
5 Hiyara amosa ya tera ota kanawana ota ati oharirahаro otake. Teoso Kanamori
sawi kita neri amaka ota ni ya. Makoni Teoso tera kakatike ka yama ota watoneke.
Hiyara amosa ota kamina ota watoharo otake, keye amararo. Te ni ya ota sawiha
ota ehene amosa te awaharo te amake, tera narifi ota nofaha ota, hiyara amosa wato
yokana te tohahabone te.
6 Ha te ota ehene nima te ehene, e ka Hiti ehene nima te ehene, naro te amake.
Sesowi tamine te mite ati te nofehiri amaka. Yama nawaha nafiha nakene te ni ya.
Te yayai naro te amake, Teoso Kanamori ehene. Makoni Teoso tera kakatike ka yama
ota wato nineke.
7 Faya te ehene ya me ihi tohawaharoke, Sesowi nonofa me nafi, Masetonia ya
Akaya famaha ya me wina mati.
8 Teoso ati te nofawaha te tamine me mitahamoneke, Masetonia ya Akaya famaha
ka mati. E ka Hiti ati toka kanikima nemonaka fara tabora nafi nima, te tamine me
miti karo. Te tamine ota kaminaba te tamine kamini hasi naba watamara awineke
te tamine miti me nafi hawa toi karo.
9 E tamine me wati nawahi nofahamone me amake, Teoso ati ota kamini ka ota ati
te nofahamone me ati na mati. Makoni te tamine ota kamini nafirabone otake mata,
te kamini me hawa tohi karo. Teoso yati hiri ni tohaha me te nofamateramone me ati
nofahamone me amake. Ha ita Teoso yokana tohehi yati ne te nofawahatehamone
tera me wati nawahi nofahamone me amake.
10 Tera me wati nawahi nofahamone te amake, Teoso biti Sesowi te noki namone te,
kamatehibana neme ya. Efe Teoso yati hinihamematamonaka. Era kasomatebonaka,
e ka yama hiyara manakone watateraboné e.

2

Ota ehenero te watoke.

1 Sesowi nonofa mati yama te watoke haro: ota sawiha te taboro ya hine ya ota
sawiraro otake.
2 Ota kobo nibone ya Tesaronika ya ota taminero te watoke. Firibo ka otara me kako,
otara me hora, naro ota amake, me ati hiyara me hiri na mati. Otara me kakokene
toki ota nakomeraro ota amake Tesaronika ya, hiyara amosa ota kaminabone ota te

ni ya. Te ni ya ota kakeha te ka one otara me kakokene e ka Teoso ota kitibone ta neri amaka, me ota nakomerabone ota, hiyara amosa ota kaminibonemakoni te ni ya.
3 Yama hiyara amara ya tera ota kanawanaharo otake, Teoso ati tamine amose ya tera ota kanawana ota. Tera ota keyeharaharo otake. Ota ati boti amosaro ota amake, tera ota kanawana ota.
4 Hiyara amosa ota kamina ota ati Teoso nofehibona ota ati te ota amake, ohariari. Me one ota ati nofi ya me hinofa, me hinofari ya me hinofarihi, hinahaboneke. Teoso ati ehene amaka, hiyara amosa ota kamini karo. Teoso ota ati boti watoka. Ota ati boti amosi ya Teoso hiwato, ota ati boti hiyari ya Teoso hiwato, hinahaboneke.
5 Teoso ati ota kamina tera ota keyeharaharo ota amake, te ehene amosamone ota ati nama na ota atiba watara ota. Te ka yinero ota nofarihi naro ota amake, Teoso ati ota kamina ota. Ota ehene Teoso watoka.
6 Te ati amosa yana ni tabiyo ota awararo ota amake, otara te kahiyara te. Me one ati amosa tabiyo ota awarihi, te ota amake.
7 Ota ka yamabone ota aate rihi naro ota amake bisa te ni ya, Kirisito ka yoyose me ota tohakene. Tera aate ni ota nofemenehe, tera ota aate nenero otake ota ka yamabone ya. Ota sawiha te taboro ya ota yahaharo ota amake. Hinamatewe mati hinofe mati yoari ya hinafawehi nofi nima tera nofi ota naro ota amake.
8 Hiyara amosa kamini ota ohariraharo ota amake. Tera ota nofi kiti ka fara yama nafi tohinima na ya tera ota hiri kanaharo ota amake. Tera ota nofaharo ota amake kasiro ya.
9 Ota ehenero te watoke haro. Te taboro ya ota sawiha hiyara amosa ota kamina ota ka yama ahi ni nafiharo otake. Yama wa toni ya yama ota ahi, yama soki ya yama ota ahi, na tohaharo ota amake, te ka yama ota nikarihi, te ka yinero ota nikarihi, nibone karo, ota tefe manakonebonehe.
10 Hine ya yama Teoso hinofa ota hiri nabone ota ati naro otake. Ota ehene amosaro otake Sesowi te nofawaha te ni ya. Ota ehene hora kanahaba watararoke. Ota ehene te wato, ota ehene Teoso wato, naka bisa.
11 Inamatewe bati hinofe nofi nima tera nofi ota naro ota amake.
12 Sesowi nofi te fawa rabone ota ati naro otake. Yama hiyara te hiri rihi nabone ota ati naro otake, te ehene amosibone karo Teoso ni ya. Efe tera ha naka, hinaka towisawa ya te tabatehabone te. Faya amosabote yokana me te tohatehaba te amake, Teoso amose karo mata ya.

Yama nawaha te hiri naro teke, te one tera me kakoa te.

13 Teoso ha ni ota fawa nofara ota amake, "Faya amake", ota ati na ota, te ehene. Teoso ati ota kamina ota ati te mita e ati amaramone te ati naro te amake. Teoso ati yokanamona te ati naro te amake. Keye amakere. Teoso ati yokana amaka, ota kaminari, te nofawahari. Teoso ati te nofaha Teoso tera namosaka.
14 Soteya ka Teoso ka Sesowi Kirisito ya me tabaha me nima te naro te amake, yama nawaha te hiri na te, te one tera me kakoa te. Yama nawaha me hiri namaro me amake, soteo me me hikakoa mati, fara me one, Sesowi ati nonofa me amara mati.
15 Soteo e ka Hiti Sesowi me nabowa, Teoso ati kakamina me me waka, nemetemoneke. Otara me kako, namaro me amake. Me ihi hiyara me ihi Teoso nofatere amaka. E nafi kakako me amake, soteo mati.
16 Sesowi tamine ota kaminabone ota ati namaro otake, soteo me amara me ni ya, Teoso mera kasomabona karo. Soteo otara me kayawamaro me amake, ota toki me nofara mati soteo me amara me ni ya. Me ihi hiyatera me amake mata ya, me ihi e na fawa ra mati. Makoni me ihi manakone Teoso nahabiwaka waha.

Tera yaka onahabone onahara oke.

17 Ota tamine ota kaminawahabone otake. Ota ehene amara ota tohaba na ota ati boti ya te tohaba raro te amake. Tera ota wati nawahakene, tera ota wati nawaha

naro ota amake. Tera ota awinima na ota tokomabone ota ati hiyawarima nofa ota amake, tera ota awinima na ota.
18 Tera ota yaka nabone ota ati na otake. Ha owa Baoro oha tera yaka onahabone ona owati hiyawarima na Satanaisi otara kayawi fare tohi nofe amaka.
19 Tera yaka onahabone onofa ama oke, te ehene amosa owa yayai ni karo. E ka Hiti Sesowi kame ya tera ota kahiyaratehabone otake, te ka yama amosa ihi. Ota ehene amosamone Teoso ati tehibonaka, te ehene amosa ihi. Ota yayai te ota amake, te ka yama amosa ihi.
20 Keye amakere. Te ehene amosi ka ota tamina ota yayai nabisa otake.

3

Te tamine omitara oke.
1 Tera wati nawahi ota fawa ri ka ota teme namataro otake Atena ya, ota fami.
2 Ota ka owa Sesowi nonofa Timotio tohahi ota toyoseme tokomeri amaka fahi te ni ya. Ota ya tataba amaka, Teoso ka yama ota ahi na ota, hiyara amosa ota kamina ota, Kirisito tamine. Efe ota toyosemeri amaka, tera narifebonaha, Teoso ati ya tera kanawanehibonaha, te kitahabone te, Teoso ati kiti te watohabone te,
3 Teoso ati nofi te fawa ribone karo, tera me kakokene te ati ra te. Yama te watoke haro. Teoso ati ehene amaka, yama nawaha e hiri ni karo, era me kako ka yama.
4 Aya ota sawiro ya te taboro ya, te warabo ota nima naro ota amake, era me kakobone ka yama ota kamina ota. Fara ota ati niroma yama nineke.
5 Te tamine omitamari ka Timotio oyosemaharo oke fahi, Sesowi ka yama te hiri na te ehene awehibonaha, te tamine miti tabiyo owi karo. "Aya yama nafi tera ota kakanawana tohiro nofi te fawa na awineni? Satanaisi tera totomi ni nafi ka te kiti fawa nirani ha?" onaharo ama oke, owati boti ya.
6 Timotio kamahareka waha, te tamine amosa kakamari. Teoso kiti te watosa namone ati nareka. Te abe nofahamone ati, nareka. Otara te wati nawaha te yayai nofahamone Timotio ati nareka. Tera ota awi nima na fara ota nima te namone Timotio ati nareka, otara te awi nima na te.
7 Yama nawaha nakene ota ni ya. Ota yayai na otake te tamine amosa Timotio kaminame karo ota ni ya. Sesowi ka yama te fawa niri ka ota yayai na otake te ehene.
8 E ka Hiti Sesowi ya te tabi yokana tohi ka ota yayai ke waha.
9 "Faya amake Teoso", ota ati nawaha otake kasiro ya, te ehene. Ota yayai ni nafike e ka Teoso nokosi ya, te ehene.
10 Yama wa toni ya yama soki ya Teoso ota aate nofa ota amake kasiro ya, tera ota yaka nabone ota. Yama te watomatara ya tera ota kanawanahabone otake, Teoso ati yati nofi yokana te tohawahabone te.
11 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi famehi me ati amosabone one oke, tera ota yaka nibone karo.
12 E ka Hiti ati ehene te abe nofi nafimisa, me nafi nofi te nafimisa, nabone teke. Tera ota nofa fara ota ehene nima te ehene nabone teke.
13 Manakobisa e ka Hiti Sesowi he nonofa me ya tabehi kame ya te ka yama hiyara watateraba te amake te ati boti amosa te, e ka abi Teoso nokosi ya.

4

Te ehene nafi amosahi Teoso ka me te tohaha te.
1 Faya tohakibone, yama hani karo. Tera ota kanawanaharo ota amake, te ehene amosa ihi Teoso yayai nabona karo. Yama amosa te hiri nawahamone teke. E ka Hiti Sesowi ati ehene tera ota hiyaramatasake, te ka yama amosa nafimisibone karo mata ya.

2 Ota ati e nineke ahi, ota ati te wato karo, tera ota yoseharo ota, e ka Hiti Sesowi
ati ehene.
3 Teoso ati amaka hari: Te ehene nafi amosahi Teoso ka me te tohaha te. Te ka
yibote amara te ahi rabone teke.
4 Tera te ma kanahabone teke, te ehene amosamone me one ati nabone te, Teoso
ka me te tohi karo.
5 Bara Teoso me watora me fanawi ahi ni nofi me oharite me amake. Te ehene e
na watarabone teke.
6 Yama hiyara e na te hiri rabone teke te ka one me ni ya, Sesowi nonofa mati. Me ihi
e na me ihi manakoneba Teoso ta neba amaka. Afa yama ya tera ota kanawanaharo
ota amake, te narabo ota nima na ota.
7 Teoso ati ehene te ka yibote amara te ahi rabone teke. Fara yama Teoso hikamina
te hiri nabone teke, Teoso ka me te tohi karo.
8 Haha hiyara ota kamina te nofaramone te ati ni ya, Teoso ati te nofarabone teke.
Ota ati amakere, Teoso ati amaka. Efe Kanamori ta tehi amaka te ni ya.
9 E abe nonofa ka yama ya tera ota kanawanibana ha ota yama hani ya? Fare Teoso
tera kanawanate amaka, te ka one me te nofibone karo.
10 Masetonia ka Sesowi nonofa me nafi te nofahamone teke. Tera ota hiyara-
matasabone otake, me nofi te nafimisahabone te mata ya.
11 Te yobi ni fara toharabone teke te ka one me tabori ya. Te ka one me ka yama
te hora karahabone teke. Fara te ka yamabone te ahi nahi. Ota ati e naro ota amake,
tera ota kanawana ota.
12 Fara ota ati nima te ehene ni ya, te ehene amosa Sesowi nonofa me amara me
awi ya te ehene amosamone me ati naboneke. Yama te ahi nabone teke, fara te
tefebonehe, me one ka yama te kanikaribone karo.

Sesowi me nofaha me ahaba me wamisamatehaba me amake.

13 Tera ota kanawanahabone otake, Sesowi nonofa me ahaba me tamine te
watohabone te, haha Sesowi me kihara me ati kamoniri nima te ati kamoniri rabone
te.
14 Sesowi nima me tehaboneke, me ahaba mati. Sesowi ahabe, wamisamemata-
monaka. Sesowi me nofaha me ahaba me wamisama, tehaba me amake tasa, fare
Sesowi wamisami nima me wamisami naba mati. Manakobisa Sesowi kame ya he ya
me tabateboneke.
15 E ka Hiti ati okominabone oke ahi. E kitasa ni ya e ka Hiti kame ya e tai toarabone
eke, me ahaba me nokosi ya.
16 E ka Hiti kisamatehibonaka mera yosehari, ati kitahari. Teoso nanarifa me ka
towisawa ha ni kita, nebonaka. Teoso ka hohori ati sai, tehaboneke. Aya Kirisito
nonofa me ahaba me nahomisami tai toatehaba me amake.
17 Manakobisa e kitasa na e tokomisa, tehaba e amake, e ka Hiti e kobo naba e neme
sabi boti ya, me ahaba me ya e tabahabone e. Faya e sawitehaba e amake fahi e ka
Hiti ni ya yama fara tohaha ya.
18 E ahaba ka yama te watowai ka te abe narifabone teke, te ati amosa ya, te ati
kamoniribone karo.

5

E ka Hiti amo nibona e watoraba e amake.

1 E ka Hiti amo nibona ka yama ya tera ota kanawanarabone otake,
2 yama te wato karo hibati ya. Yama boboti kamaba ka amo ni e watotere amaka.
Afa nima yama tehaboneke. E ka Hiti amo niba e watoraba e amake.
3 E fanawi nabati kome bata hikana nima, me tehaboneke, Sesowi nonofa me amara
mati. Yama nafi amosake e ni ya, me ati na me ni ya yama hiyara kitaha kakekabote
tehaboneke hibati ya. Me hasi raba me amake fahi.

4 Ha te ta te tohakere yama soki ya. Yama soki ya e tohi ya yama kakehaba e
watorabone eke. Ha te ta yama kakehaba te watoke. Yama boboti me bata hikana
me nima te rabone teke. Afa yama amo ni tera bata karahaboneke.
5 Yama oye ka me te amake. Yama wehe ka me te amake, te nafi bisa, yama
kakehaba te watoha te. Yama soki ka me e amakere, ha e.
6 E amo rabone eke! Haha Sesowi me nofara me nima e rabone eke, me amo na
mati. E tonokoabone eke, ha e, e ati katamoraha e. E kitahabone eke, yama hiyara e
nofara e.
7 Yama soki ya me amo, yama soki ya me hano, te me amake.
8 Ha e ta yama wehe ka me e amake. E kitahabone eke, yama hiyara e nofara
e. Sesowi ati e nofa, e one me e nofa, nabone eke. Saotato me nima e nabone eke,
me baki babari kana me weyeri na mati, me ahabaribone karo yama mowa ni ya.
Sesowi ati e nofi ya e one me e nofa ni ya Teoso era kasomebonaka, fara saotato me
nima, me ahabara mati. Teoso era kasomebona e noki nabone eke. Saotato me nima
e nabone eke, me tati bori me weye na mati. Teoso era kasomebona e noki ni ya era
kasomebonaka, fara saotato me nima, me ahabara mati.
9 Teoso era kakatikamatamona ya hamarebona ati nematamonaka e ni ya. E ka
Hiti Sesowi Kirisito ehene ya Teoso era kasomi nofehimatamonaka, e watamatara e.
10 Sesowi kame ya e kitasa na Sesowi ya e taba, e ahaba Sesowi ya e taba,
nabisaboneke. Sesowi ahabematamonaka, e tabatibone kari Teoso ati ehene.
11 Teoso ehene amose te wato ka te abe narifabone teke te ati amosa ya. Yama e na
te hiri namoneke hibati ya.

Yama Teoso hinofa te hiri nabone teke, Kirisito ya te tabaha te.

12 Tera ota hiyarabone otake. Aya tera me narifi nofaha, me te kahiyarahabone
teke, Sesowi ati ya tera me kanawana mati. Teoso ka yama me ahi nofa me amake.
13 Me te kahiyarahabone teke kasiro ya. Me nofi mati te tohahabone teke, tera me
narifi karo. Te abe mono rabone teke.
14 Ota ati te mitahi. Haha yama me ahi ra me te hora nabone teke, yama me ahi
nabone mati. Haha me kokoma na me te narifabone teke. Haha me kitara me te
narifa, nabone teke. Me te noki nabone teke, te yawakabote ra te, me nafi.
15 Tera te kakatomahi. Haha me ihi hiyara te ni ya afa me ihi nima te ehene rabone
teke me ni ya. Te ehene amosabone teke te ka one me ni ya, me nafi ni ya bisa.
16 Te yayai ni fara tohanawi nabone teke.
17 Teoso hiyari te fawa rihi, nabone teke.
18 "Faya amake Teoso", te ati nabone teke, yama nafi ya. Te ehene e nabone Teoso
ati nareka, Kirisito Sesowi ya te tabaha te.
19-20 Teoso Kanamori oyene te nawiriyahi. Te ka owa Teoso ati wasihimona ati ne
ati te hora kasariyahi.
21 Yama nafi te awahi, te watohabana. Te ka owa ati Teoso ati yokana tohe ya ati
te nofehibonaka.
22 Ati Teoso ati tohare ya ati te tohihibonaka.
23 E taminate e amake Teoso ehene. Fare Teoso amosi nima te amosi nabone teke,
fare Teoso ehene. E ka Hiti Sesowi Kirisito kame ya yama hiyaraba wataraboneke te
ni ya, te kanamori ya te abono tabaha ya, Teoso ati ehene.
24 Teoso ati ehene Teoso ka me te tohate te amake, hibati ya tera ha namatamona
karo. Fare ati ya te taminabone teke, ati fiya totere karo.
25 Teoso te ha nahi otara te ha kana te.
26 Sesowi nonofa me nafi ota nofake. Me noki baki te totoma nakehi, ota ati te
kaminabone te, me ota nofahamone ota ati na ota.
27 E ka Hiti ati ehene tera oyose okibone. Afa yama hani ota ta naha ati te
yabahabone teke, Sesowi nonofa me nafi ati himitabonehe.

28 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahehibonaka te ni ya.

2 Tesaronika
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tesaronika ka me ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Sira ya Timotio me famaha me ya otaba oke. Te ka yama hanibone
amake haro, Tesaronika ka me te tohaha te, Teoso ka mati. E ka abi Teoso ka me te
amake, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari.
2 Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha me yahahaboneke te ni ya, tera me
kakatomaha mati.

E ka Hiti kamehibonaka.

3 "Teoso faya amake", ota ati nofa ota amake, te ehene, Teoso ati nofi te nafimisaha
te. Te abe nofi nafimisa, nineke. Yama siba kere haro, "Teoso faya amake", ota ati ni
karo.
4 Tera ota kahiyarake sitati one ka Teoso ka me ni ya, Teoso ati nofi te fawa ramone
ota ati na ota. Me one tera nofara Teoso ati nofi te fawa rineke.
5 Yama nawaha te hiri nineke Sesowi te nofi karo, Teoso ka towisawa. Teoso te
kiti awehi ati ehene hinaka towisawa ya te tabatehabone teke. Teoso ehene e ne
amosaka.
6 Tera me katoma te manakone Teoso awehibonaka, amose kari.
7 Te ya ota taba era kasomatehibonaka, Sesowi kami yofi kane ya. Kisamatehi-
bonaka, he nanarifa me ya tabahari, me kitaha mati. Yifo hiri ni natehaba amake.
8 Me ihi hiyara me ihi manakone Teoso nahabitehiba amaka, Teoso me watora mati,
hiyara amosa me nofara mati, e ka Hiti Sesowi hikaminaharo.
9 Me ihi hiyara me ihi manakone natehaba me amake. Me ahabatehaboneke Teoso
ati ehene. Afa me e ka Hiti ya me tabateraba me amake, e ka Hiti amosari, kitahari.
10 E ka Hiti kame ya me nafi hikahiyarebonaka, he ati nonofa me ihi me wati
nawaha mati, me ihi amosa mati. He ati nonofa me hikahiyara, hitehibonaka. Te
toha, tehabone teke, ota ati te nofimaro karo, e ka Hiti tamine ota kamina ota.
11 Makoni tera ota ha kani nofa ota amake, te ehene e ka Teoso nofehibona te, te
ahabi ya te nahomisami ya te winahabone te, Teoso taboro ya. Tera ota ha kana
nineke, Teoso ati nofi te nataminabone te, kiti ehene. He ni ya te ehene amosabone
te ati na te ehene amosabone ota ati na otake, kiti ehene.
12 Te ehene amosa me awi ka e ka Hiti Sesowi me kahiyaraboneke. Tera me kahiyara
naboneke Sesowi amose ehene. E ka Teoso ati ehene amaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito
ya famahari, me yahi karo te ni ya.

2

E ka Hiti kamakara mata.

1 E ka Hiti Sesowi Kirisito te watoke, kamatehibonaha. Kame ya era nakame ya era
yabamatehibonaka.
2 E ka Hiti amo ni kobo ni hawa toemona me hine awaka te ni ya. Teoso Kanamori
atimona me ati na me awineke. Me one atimone me ati, na me awineke. Owatimone
me ati, na me awineke, yama hani rawi okanamone owa. E awakere. Afa me ati te
nofarabone teke. Te watorabone teke.
3 Tera me keyehariyahi. Sesowi kamakara mata. Sesowi kamamatare ya mata
me tamaha Teoso me kakotehaba me amake, Teoso me nofamara mati. E ka owa
kaketehiba amaka, yama hiyara hiri tehibana, Teoso hinabowatehibana.

4 Efe teoso me nafi nofatereba amaka. Ati e tehiba amaka ahi: "Ha owa ta yama
wato mati oha oke. Teoso yama me wawato raba ke", ati tehiba amaka. Efe itaritehiba
amaka, Teoso ka yobe ya. Efe hahi Teosomona ati tehiba amaka.
5 Hibati ya owati yana na ama oke, haha yama okominaha owa te ni ya.
6 Owa te watoka hari, efe ehene kakerari mata. Fare amo ni ya kaketehibonaka.
7 Yama hiyara hiri ni me yana tonaharake, hiri ni me hikehemoharo, afa yama Teoso
hikaminaharo e ni ya. Owa ehene yama hiyara kakekere mata. Hahi watamare ya
yama hiyara kaketehaba amake waha, yama hiyara yokana.
8-9 Faya yama hiyara hihiri kakehibonaka fahi, Satanaisi ehene, yama fotaha
watohari Satanaisi ati ehene. Efe mera keyeheba amaka. E ka Hiti Sesowi kame
ya hinabowatehiba amaka. Sesowi fo hinisatehiba amaka, ahabebana.
10 Efe hahi ehene hiyare mera keyehatehiba amaka. Teoso ati miti me nofari
ka Teoso me hinahabihatehaba me amake. Teoso ati me nofehemenehe Teoso me
hikasomehene me amake.
11 Afa Teoso ati me nofari ka keye ya me me hikeyehaba me amake, Teoso ati ehene,
keye amaramone me ati nabani mati.
12 Haha Teoso ati keye amare me nofara me manakone natehaboneke Teoso ehene,
yama hiyara hiri ni me nofa mati.

Ota ati nofi te fawa riyahi.

13 Ha te ta Teoso tera nofaka. Tera ota nofabisake. "Teoso faya amake", ota ati
nineke, te ehene. Teoso tera kakatike tera wasihi tera kasomebona ati nemari amaka.
Tera kasomebona Kanamori yosehimari amaka, Kanamori tera tonihawahebonaha,
hinaka mebone me te. Teoso tera kasomebona ati nareka, ati keye amare ati te nofe
kari.
14 Te ni ya hiyara amosa ota kamina Teoso tera ha nemari amaka, ati te
nofehibonaha. Ati ehene te oya kabisabone teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito oya kane
karo.
15 Makoni ota ati nofi te fawa riyahi, tera ota kanawana ota. Ota ka yama hani ati
nofi te fawa rihi, niyahi.
16 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama era me nofi ka era yayai ni me
fawa nitera me amake, me yahi karo e ni ya. Makoni Teoso e noki nineke, keye hiri
tere e watohari.
17 Te ati boti kitahabone teke, Teoso ehene. Yama amosa nafi te hiri, hiyara amosa
nafi te kamina, nabone teke, Sesowi ehene.

3

Otara te ha kanahabone teke Teoso ni ya.

1 Otara te ha kanahabone teke, Teoso ati ota kamina ota. Ota ati e na otake ahi:
Teoso ati tokakanikima nebona ota ati na otake, fare tokimari nima te ni ya. Me nafi
Teoso ati kaminawahabone ota ati na otake, Teoso ati amosemona me ati na mati,
fara te ati nima.
2 Me one Teoso ati nofara me nake, me ihi hiyara mati. Afa me ihi Teoso te ha nahi,
otara kasomebana.
3 Teoso ati tohaweba watatere amaka. Teoso ehene Teoso ati nofi te fawa terabone
teke, Teoso tera nakite karo. Teoso tera kakatomatehibonaka, yama hiyara tera boyo
ribone karo.
4 Yama ota kamina yokana te hiri namone ota ati na otake. Teoso tera narifebonaka,
yama ota kamina hiri ni te fawa rabone te.
5 E one me te nofahabone ota ati na otake, fare Teoso era nofi nima. Teoso nofi fara
te tohahabone teke, fare Kirisito nima.

Te one yama me ahi raba me wataraboneke.

6 E ka Hiti Sesowi Kirisito ati ehene ota ati e nineke ahi: Sesowi nonofa yama ahi ni
me fawa na me ni ya te tohaba nabone teke, yama ota kamina nima me ihi ra mati,
tera ota kanawana ota, ota sawiha ota te ni ya.
7 Fara ota ka yama ahi ni niroma te ka yama ahi ni nabone teke. Owa te watoke
owati fiya tonahaba watara tera oyose owa, yama te ahi nabone te. Te ni ya ota
sawiha yama ahi ni ota fawa raro otake.
8 Otara te natafi ka yamata manakonebone ota ta naro otake. Ota ka yama ahi ni
nafiharo otake, ota tefe manakonebonehe.
9 Ota tefe hinitaba ota kanikenero otake te ni ya, tera kanawani manakonebonehe.
Fara ota ka yama ahi ni nima te ka yama ahi ni nabone ota ati naro otake.
10 Haha yama me ahi ra me te natafarahabone ota ati naro otake, ota sawiha ota te
ni ya.
11 Te one me tamine ota mitaha otake, yama me ahi ra hine ya siwa ni me oharia
mati.
12 Ota ati e nineke ahi, haha me ni ya: me ka yama ahi ni amosabone e ka Hiti
Sesowi Kirisito ati nareka, me tafe manakonebonehe.
13 Yama amosa hiri ni te fawa rabone teke.
14 Hehi yama hani ati nofare ni ya te tohaba nabone teke, kokoma nabona karo.
15 Te tohirebonaka, hine ya te kemeyerebonaka. Sesowi nonofa amaka. Yama
hiyara hiri namareba narabo te nima nebanaka.

E ka Hiti yahehibonaka te nafi ni ya.

16 E ka Hiti ati ehene te ati boti amosi fawa rabone teke yama nafi nima. E ka Hiti
sawi fare tohehibonaka te ni ya.
17 Baoro ama oke. Yama hani rawi okine oke, yama hani kote bite yotoharo. Oko
yama hani rawi ni e te ama oke ahi, owehene tohi ka yama te watohabone te, yama
hani awi te awi ya.
18 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahebonaka, te nafi ni ya.

1 Timotio
Baoro ka yama hanimetemone amake, Timotio ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso owa yosehi owa, era
kakasoma tohahari. Kirisito Sesowi toha, nemari amaka, owa me yoseha mati. Efe
ehene Teoso e noki nineke, era kasomi forima tehibonaha.
2 Timotio tika yama hanibone amake haro. Timotio okatao yokana nima tine tike,
Teoso ati tinofi karo fara owa nima. E ka abi Teoso yahebonaka tiwa ni ya, e ka Hiti
Kirisito Sesowi famahari. Tiwa me kakatomaboneke.

Hiyara bara me kamininеke.

3 Tisawimatabone onahara oke Efeso ya. Aya okomi ya Masetonia ya tinarabo nima
onahara oke tisawiabone tiwa Efeso ya, me tiyosehabone tiwa, me kanawani me fawa
nabone mati hiyara bara ya, Teoso ati amare ya.
4 Hibati ka hiyaramete kamini me fawa tera me amake, yama fa yokana amararo.
Me ka iti bote me ini kamini me fawa rihi te me amake. Afa yama kamini me fawa
nabone tinahabone tike, Teoso ati kamini me ohariabone tina tiwa. Afa hiyara ihi e
abe hora te amake. Afa hiyara era kanawanatera amake, Teoso e watohabana. Teoso
ati yokana e nofaha Teoso yama hinofa e hiri nabone eke.
5 Me tiyosehabone tike, me abe nofi yokana tohahabone mati. Me abe nofa-
haboneke, Teoso ati me nofi ya, me ati boti amosi ya, me ati boti ka me ihiba yama
hikaminari karo.
6 Me one ihi e namarabone me ati na hine ya me ati tohineke, yama hinita ya.
7 Mowisei ati ka yama hani ya me me kanawanahabone me ati na yama me
hikamina me watorineke fara mati. Yama me watohamone me ati na yama me
watokere.
8 Mowisei ati ka yama hani amosate amake, ati wato yokana e tohi ya.
9-11 Mowisei yama hikamina e hiri nabone me ati te me amake, e ehene amosibone
karo Teoso ni ya. Haha hiyara amosa okominaha ya e ehene tokatabi ya e ehene
amosabone eke Teoso ni ya. Teoso amose owa yosehimari amaka, hiyara amosa
okominahabone owa, amosi mati tohaharo. Mowisei Teoso ati kaminematamonaka,
mera hora nebonaha, yama hiyara hihiri mati, Teoso ati me tokatabara mati, Teoso
yama hinofa me hiri ra mati, Teoso ehene nima me ihi ra mati, bofe ka yama me
nofaha mati. Mowisei yama hikamina yokana me hiri ra me ihi e teha me amake
ahi: me ka abi me me nahabi, me one me ka ami me nahabirawa, me one me me
nahabi, te me amake, me one. Me one me fanawi ahi, te me amake, me ka yibote
amarawararo. Me one abe ahi, teha me amake, fanawi me amara mati. Me one
me ta teha me amake, yinero manakonebonaha. Me one keye hiri, te me amake.
Yama hiyara one me hiri, te me amake, Mowisei yama hikamina me hiri ra mati,
hiyara amosa okominaha ya me ihi toharihi na mati. Yama okominaha amosake,
me okanawani karo hiyara amosa ya. Afa hiyara amosa okominahabone Teoso owa
yosehimari ama oke. Teoso tamine amaka, amosari.

"Faya amake", one oke Kirisito ni ya.

12 "Faya amake", one oke e ka Hiti Kirisito Sesowi ni ya. Efe ehene okitine oke.
Teoso yama hinofa hihiri ohi ka owa ha nemari amaka, onarifehibonaha.

13 Hibati ya owati hiyaramaro ama oke baha he ni ya, Teoso biti amaremona one
kari. He nonofa me kakatoma ohahamaro ama oke. Owati hihiya toharamaro ama
oke, me okakoa owa. Sesowi ta yahehimata awaka owa ni ya, yama owatori ka keye
hiri nemona ona owa. Owehene hiyara hiri onaha manakone awaremarika.
14 E ka Hiti yahehimari amaka owa ni ya, kasiro ya, ehene ati onofe kari, ehene me
one onofa oni karo, Kirisito Sesowi ya ofami karo.
15 Hiyara amosake haro, ati e naro ahi. Te kamitaboneke. Kirisito Sesowi
kakehimatamonaka, mera kasomebonaha, yama hiyara hihiri mati. Owehene hiyara
ta nafihamaro ama oke mata ya. Me one ihi hiyara yokana toharamaro me amake
faro.
16 Owehene hiyara nafiha Kirisito Sesowi owa kakorehimata ama oke. Owa ni
ya ehene amosemari amaka, ehene amose namohibonaha, me ni ya, he ati me
nofahabone mati, me ahabihinamaterabone mati Teoso taboro ya.
17 Teoso kahiyari fara e tohahabone eke, amose kari, towisawa tohatehari, e
awaterari, fare ohari Teoso tohahari. Fare tohehi tohatehibonaka, ahabihina rari.
Ame.
18 Timotio okatao ama tike. Owati ihi tika hiyari fawa rabone tike, Teoso tamine
tikamina tiwa, me one ati fawa tiniha tiwa, Teoso ati amare me kamina me ati. Hibati
ya Teoso titamine kaminemarika, ati tikaminehibonaha.
19 Teoso ati nofi fawa tirahabone tike. Yama amosa hiri ni fawa tirihi, tinahabone
tike. Tiwehene kaminiba watarihi, naboneke, tiwati boti ya. Me one Teoso ati nofi
me fawa namoneke.
20 Himeneo ya Aresatiri me famaha Teoso ati nofi me fawa, namoneke, me ihi
kaminibone ni karo. Me ta onahara oke Satanaisi ni ya, me kasawimarabone mati
Teoso ka me ni ya, Teoso yama hinofara kamini me fawa nabone mati.

2

Me nafi te ha kanahi Teoso ni ya.

1 Owati te mitawahi haro waha. Me nafi te ha kanahi, Teoso ni ya. "Teoso faya
amake", te ati nahi, me te ha kana te.
2 Towisawa me nafi te ha kana, nahi, "Te ka Teoso te nofarima nahi, ati te
tokatabamarayaho", me ati rabone mati, era me nawatorahaba mati.
3 Era kakasoma Teoso tohe ati ehene me e ha kanahabone eke. Me e ha kani ya e
ehene Teoso nofehibona eke.
4 Me nafi ati me himitebona ati nareka, mera kasomebonaha, ati fe yokana tohehi
ati.
5 Teoso oharite amaka. E ka owa ohari, tehi amaka, Teoso ni ya e tamine hiyarari.
Kirisito Sesowi amaka, e tohawehimata.
6 E ehene hiyara manakone nahabihibona fare hiwa ta nematamonaka, afa yama
ya, fara Teoso yofi hikana ya. Teoso era kasomebona ati nematamonaka, biti yosehari.
7 Teoso owa yosehimari ama oke, hinaka yoyosebona owa, Sesowi Kirisito tamine
kakaminabona owa. Owati e na keye hiri okere, Teoso ka yoyosemona ona owa, ati
ehene. Ati ehene me okanawanine oke, bara mati, soteo me amara mati, Teoso ati
yokana me watohabone mati, Sesowi tamine, Teoso ati me nofahabone mati.

Me fanawi me makiti kanawanaraboneke.

8 Makoni me makiti Teoso ha nabone onahara oke, me mani yana kana mati, fara
me ka heoniao ya, Teoso nonofa mati, me abe kakora mati, me abe mono rihi, na
mati.
9 Me fanawi te atori tamariyahi, te sawiha te, te ka heoniao ya. Makari aki era
kokoma niha te akarabone teke. Te tati kone natamini yokana te toharihi, nabone

teke. E atori oro tohaha te akariyahi. Kasaro berora tohaha te akarihi niyahi. Makari manakone fotaha te weyeri rihi niyahi.
10 Me fanawi Teoso ati nofarawahamone ati narawa ihi e narawaboneke ahi: mera narifarawaboneke, me one.
11 Te ka heoniao ya sawirawi ya ati yana rawaraboneke. Hine ya me ati kamitarawaboneke, me ati tokatabarawabonehe.
12 Me fanawi ati yana rawaraboneke me makiti kanawanahabana te ka heoniao ya. Me makiti yoserihi, naboneke. Me makiti ta Teoso kaminaboneke. Me fanawi ati yana rawaraboneke.
13 Teoso Atao hiri nematamonaka baha. Faya Efa hiri ni yotohimatamonaka.
14 Fanawi maka hikeyeha ihi hiyaremetemoneke, Teoso ati tokatabararo. Atao ta keyeharehemetemoneke. Makoni owati amake, me fanawi oyoseha owa, me makiti kanawanarabonehe.
15 Teoso me fanawi narifebonaka matehe nawataro. Teoso ati nofi me fawa ri ya Teoso mera kasomebonaka, me one nofi me fawa ri ya, yama Teoso hinofa hiri ni me fawa rihi ni ya, me ati watari.

3

Teoso ka me nanarifa me ihi amosaboneke.

1 Keye me hiri rineke, me ati e na mati ahi: "E ka owa Teoso ka me nanarifa tohehibona ati ne ati amosaka", me ati na mati.
2 E ka owa Teoso ka me nanarifa tohehiba ehene e nebonaka ahi: Ehene hiyaremona me ati na me atibone wataraboneke. Fanawi bara ahi rebonaka fati amararo. Katoma hiri rebonaka. Hiwa koma tonihebonaka. Ehene nafi amosemona me hinehibonaka. Bara me kakeha mera nawina nebonaka hinaka yobe ya. Teoso ati ya mera kanawani watohibonaka.
3 Fi nafiha fawarebonaka. Me one katomarehibonaka. Yahehibonaka. Me one mono rebonaka. Yinero tamehi nofarihi nebonaka.
4 Biti, bite, fati, me na mera kakatomi watohibonaka. Biti ati me hikatabehibonaka.
5 Mera kakatomi watore ya, Teoso ka mera kakatomi watorebonaka.
6 Hiba Sesowi ati nofa ne Teoso ka me nanarifa toharebonaka mata. Yama watohimona ati ne ya Satanaisi ehenematamona nima, ehene nebonaka. Satanaisi fare ohari hiwa nofehi ehene Teoso hinofare hikatomehimatamonaka. Satanaisi ehenematamona nima ehene ne ya hiwa yokohiba amaka.
7 E ka owa me nanarifa tohehibona ati ne ehene amosi me hiwe ya haha Teoso nonofa me amara me ati amosaboneke. Satanaisi hikeyerayaho. Satanaisi hikeye ehene amosare ne ya hiyaremona me hinehibonaka. Hine ya era me kakoaboneke. E ati me one nofarihi, naboneke.

Teoso ka me kakasoma me ihi amosa naboneke.

8 Teoso ka me kakasoma me tohahabone me ihi amosa naboneke me nafi ni ya. Keye me hiri teraboneke. Fi fawi me fotarihi naboneke. Me one me keyeharihi, naboneke, me ka yinero me ihahabone mati.
9 Me ati boti ka me ihiba kamini wataraboneke, Teoso ati me nofaha mati, efe ati kaminemata e ni ya.
10 Yama te siba nahi, me ihi amosa tabiyo. Haha me ihi amosi ya me kakasoma me tohahaboneke.
11 Afa me ka yibote yama amosa hiri narawaboneke. Mera kabisarawaraboneke. Katoma hiri rawaraboneke. Yama amosa hiri ni fawa rawarihi naboneke.
12 Haha Teoso ka me kakasoma me tohahabone me fanawi bara me ahi raboneke me ka yibote amarawararo. Me ka matehe narifi me amosaboneke. Me one me ka yobe ya me winaha me narifi me amosa naboneke.

13 Teoso ka me kasomi me amosi ya me one me me hinofaboneke. Me ihi amosamone me me hinahaboneke Kirisito Sesowi ati me nofaha mati. Me habi bayiha Kirisito me kaminaboneke.

Teoso ati amosate amaka.

14 Tika yama hanibone rawi okana oke hibayata ya. Tokomakekabote onahaba owa awine oke.

15 Okomakematari ya me kakatomi tiwatoyahi, oko yama hani tiwaha tiwa. Teoso yati tohehi ka me amake, Kirisito ya famahari. Teoso ati ta nematamonaka, Kirisito ka me ni ya, ati me hekatomebonaha. Yobe ewene kitehi nima me nineke, Kirisito ka mati. Yobe ewene kitehi ehene yobe sonatere amaka. Kirisito ka Teoso ati kakatomi me natamini ya ati ahabaterebonaka.

16 Teoso ati amosate amaka kasiro ya, Sesowi tamine kaminemata e ni ya. Keye amakere. Ayaka e na nate amake ahi: "Teoso biti e ka owa tohawematamonaka. Ehene amosemona Teoso Kanamori hinehimatamonaka. Teoso nanarifa me hiwehimatamonaka. Teoso nonofa ati me hikaminehimatamonaka tabora nafi ka me ni ya. Me tamaha ati me hinofawahematamonaka. Teoso hekamehimatamonaka neme ya, amosemona hinahari", ayaka ati te amake.

4

Yamata nafi amosate amake.

1-2 Owati timitahi. Teoso Kanamori ati e nareka ahi: yama totoyabo kawahi ya te ka one keye me hiri naboneke, Sesowi ati ya me ati boti katamowahama mati, yama hiyara nafiha me hiri na mati. Me ati boti ka me ihiba kamini watomaraboneke. Te ka one me me kanawanahaba me amake me inamati ati ya. Teoso atimona me ati nama naba me amake. Te ka one me me keyehaba me amake. Me ati kamiti me hinofaba me amake, me one. Faya Teoso ati me nofamarahaba me amake.

3 Me ati e naba me amake ahi: te fanamarahabone me ati naba me amake. Yamata one te kabarihi nabone me ati naba me amake. Yama e kabahabone Teoso hiri nematamonaka, e tefebonehe, Teoso ati e nofaharo, Teoso ati e watoharo, Teoso ati yokana, Kirisito tamine kaminari. E tafi nofaka, "Teoso faya amake", e ati ni karo.

4 Yama kabahabone Teoso hiri nematamonaka. Teoso ka yama hiri ni amosa hinama amake. Afa ya era kakawate amaka. Yama ta hina e wara tote amake. Era kakawe ka yama e wara toni ya, "Faya amake", e ati te amake.

5 "Teoso faya amake", e ati te e amake, Teoso e ha na e, e tafibone ya. Teoso e ha ni ya yamata amosaboneke e ni ya, Teoso ati ehene.

Kirisito Sesowi narifi tinataminabone tike.

6 Afa yama ya Teoso ka me tikanawani ya Kirisito Sesowi narifi tinataminabone tike. Tikitaba ama tike Teoso ati ehene, Teoso ati yati timita Teoso ati amose tikatabi karo.

7 Hiyara bara tikamitariyahi, Teoso tamine amarari. Keye amake haro. Yama amosa hiri ni fawa tirahabone tike, yama Teoso hinofaro. Fare yetene nima tinahabone tike, yetene kana ni fawa rari, kana nari fara yama we nima, kitehibonaha.

8 E kana na e kitate amake. Afa yama aamosa raba te amake. Ha ita yama amosi mati tohate amake haro yama amosa hiri ni e fawa raro, yama Teoso hinofaro. Haha yama amosa e hiri na Teoso era kakatomehibona eke ahi bofe ya wami ya. Manakobisa era towakamatehibonaka neme ya, e winawahabone e taboro ya.

9 Keye amakere haro, okominaharo. Te nafi mitahi haro, okominaharo.

10 Teoso e ehene nofehibona yama amosa hiri ni e fawa rineke. Teoso era keyehatere amaka makoni ati e nofaka. Teoso yati amaka. E nafi kasomi nofaka. Mera kasomatehibonaka, he ati me nofaha mati.

11 Fara yama okominaha ya me tikanawanabone tike. Fara owati nima me ihi naba me narabi nima tiyahi.
12 Tiwati me nahabiriyahi, yati tinahamone me ati na mati. Yama amosa hiri tinahabone tike, yama amosa me one hiri nabisibone karo. Fara tiwehene nima me ihi naboneke. Yama amosa tikaminahabone tike. Me ati amosabisaboneke. Tiwehene amosa, me ihi amosa, nabisaboneke. Me one tinofa, me one me nofa, nabisaboneke. "Teoso kitabote amaka", tiwati boti ati, "Teoso kitabote amaka", me ati boti ati, nabisaboneke. Tika yibote amara ahi tirihi, me ka yibote amara me ahi rihi, narawaboneke.
13 Okomakehabana oke. Okomakematari ya yama hani ati yabi fawa tiriyahi, Teoso ka yama hani. Me yosi fawa tirihi tinahabone tike, yama amosa hiri ni me fawa rabone mati. Me kanawani fawa tirihi tinahabone tike Teoso ati ya.
14 Hibati ya Teoso ka me nanarifa me yehe me kakibarehamaro me amake titati ya, Teoso ati me kamina mati. Teoso Kanamori ati ehene yama tiwatowahamaro ama tike, Teoso ka yama ahi tinahabone tiwa. Me narifi fawa tirahabone tike, afa yama ya.
15 Fara yama hiri tinahabone tiwa oyose ka yama nafi hiri tinahabone tike. Owati wati nawahi fawa tirahabone tike. Yama amosa hinama nafi hiri tinahabone tike, me nafi hiwahabonehe.
16 Tiwa tekatomahi, yama amosa hiri ni fawa tirahabone tiwa. Tiwa tekatoma tinahabone tike, Teoso ati kamini titaminahabone tiwa, me tikanawana tiwa. Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kasomebonaka. Mera kasoma nebonaka tiwati me kamita mati.

5

Tiwehene amosahi Teoso ka me ni ya.

1 Me makiti bote ihi hiyara me tikatomarabone tike. Me ihi fawa tinihabone tike, yama amosa me hiri nabone mati. Me tihiyarahabone tike. Fare abi tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Yetene me ihi hiyara me tihiyara tinahabone tike. Fara niso me tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike.
2 Me fanawi bote ihi hiyara tihiyararawa tinahabone tike. Fara ami tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Me fanawi atona ihi hiyara tihiyararawa tinahabone tike. Fara asima tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Noko tiniharawaraboneke.
3 Me fanawi fanaha me ka yibote me ahaba me tinarifahabone tike, me nanarifa watara mati.
4 Afa me fanawi me ka matehe na, me ka noti me na, na hine me me hinarifahaboneke. E ka ami e kasoma, e ka aki e kasoma, na amosate amake, e nayani manakonebonehe. E ehene e na Teoso hinofate amake.
5 Haha fanawi towaharikosi yokana tohaha Teoso ha ni fawa tera amake. Teoso ha terawa amake, yama wa toni ya, yama soki ya. Yama wati nawahi fawa terawara amake, Teoso wati nawaharawaro.
6 Me fanawi fara hine yayai nihabone ati na aboni sawisa na kanamori ahabi hawa toharake.
7 Me tikanawanabone tike fara yama okominaha ya, yama hiyara me hiri rabone mati. Me ihi hiyaramone me one ati na me atibone wataraboneke.
8 Yama hiyakere haro kasiro ya, e ka yobe ka me tafeba e ta ri karo, e one me tafeba e ta rihi ni ka yama. E ka owa ehene e ne Teoso ati nofi fawa ne awaka. Haha Teoso ati me nofara me nima nawahe awaka. Hiyakara mata ya. E ka ami e narifa, e ka aki e narifa, nabone eke, me ka yibote watamari ya.
9-10 Fanawi ini te kobobo kaniharawabone teke babeo ya, 60 ano tohi ya, yama amosa hiri na ihi nafi amosi ya, matehe nanayana toha, mera amo ni, hinaka yobe ya, Teoso ka me tame sosoko toha, yama nawaha me hiri na mera kasoma na, yama

amosa nafi hiri, naro. Afa me te narifabone teke.* Me ka yibote me amara me ahi hirawa afa ini kobobo karawaraboneke.
11 Me fanawi botorawara me ka yibote me ahaba me ini kobobo tikanirabone tike. Me makiti nofasa narawaba amake. Me faninima ni ya Kirisito narifi me oharimaraboneke.†
12 Teoso yama hiyara yosehiba amaka haha me fanawi ni ya, me fanamarahabone me ati na me fanami karo.
13 Afa me fanawi te narifi ya siwa narawaba amake. Yaka narawaba amake fara onerawa ka yobe ya, hiyara kamina nawaharerawaharo onerawa ni ya.
14 Me fanawi me ka yibote me ahaba botorawara fanawarawahaboneke. Kahi-warawaboneke. Fara me ka yobe ka mera narifarawaboneke. Yama hiyara hiri narawi ya Satanaisi era hora karayaho, ihirawaha.
15 Afa one tosawarirawa yama hiri narawineke yama Satanaisi hinofaro.
16 Sesowi nonofa maki ahabe me one ni ya fara me one hinarifaboneke. Sesowi nonofa me hinarifi ya yama nihinaraboneke me ni ya. Sesowi nonofa hine me fanawi one me narifake, me one watara mati, me me narifaba mati.
17 Sesowi nonofa me nanarifa me e kakawabone eke bisa, Sesowi nonofa me narifi me amosa mati, Teoso ati me kamina mati Sesowi nonofa me ni ya, me me kanawana mati.
18 Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

"Bowi tiriko tai na tiriko kababone ma tikariyahi",

ati te amake. One ati e teha amake ahi:

"Tiwa nanarifa ka yama ahi ni manakonebone tinahabihabone tike",

one ati te amake. Makoni owati amake, Sesowi nonofa me nanarifa me e kakawabone ona owa.
19 Teoso ka me nanarifa owa yama hiyara hiri nemona te ka owa ohari ati ne ati miti tinofarehibonaka. Me fama me terei toha na me ati ta timitabone tike, yama hiyara hiri nemona me ati na me ati.
20 Me ihi hiyara me ihi tikaminabone tike me nafi nokosi ya, yama hiyara hiri ni me one nakomebone karo.
21 Fara yama okominaha yokana hiri tinahabone tike. Teoso, Kirisito Sesowi, Teoso nanarifa, owati me kamitake, Teoso nanarifa Teoso me hikatikaha mati. Fara tiwehene tohahaboneke me nafi ni ya. Tiwehene hihiya naba wataraboneke. Fai hinama me tohahaboneke tiwa ni ya.
22 Teoso ka me nanarifa, Teoso ka me kakasoma me toha, nabone me tikatika me ha tinahabone me ihi tiwibahabone tike baha. Tiyehe tekibarirahabone tike mata me tati ya. Tiwati boti yama nima nibahabone tike, me ihi amosi tabiyo. Me ihi hiyari ya tiwehene hiyabisarabone tike, me ha tini ya. Tiwehene e rabone tike ahi, yama hiyara hiri tinaha tiwa. Me ihi hiyara ni ya me ha tirahabone tike. Me ihi hiyamatasari ya tiwehene hiyabisarabone tike, me ha tina tiwa. Tiwehene e ni ya yama hiyara hiri tinahabone tike.
23 Faha hinama tifarabone tike. Fi isi ni tifahabone tike, tiboko amosiba karo, kiya tinofa tiwa.
24 Me one ihi hiyara me ihi e awakabote teha e amake. Me one ta yama hiyara me hiri na me ihi e awatera e amake, me ahaba me ka yama hiyara e watora mati.

* **5:9-10 5.9-10** Sesowi nonofa me fanawi ini me kobobo kanihemetemoneke me ka yibote me watamara mati. Afa me me narifemetemoneke, me tafebone me ta na mati. † **5:11 5.11** Me fanawi ini kobobo karawi ya me fanawi fanamaterawarabone me ati nemetemoneke, Sesowi nonofa mati. Me one narifi me ohariabone me ati nemetemoneke, Teoso narifi me oharia mati.

Afa yama Teoso kaminatehiba amaka yama toyabo ya me nafi hiwatowahatehabana. Yama kehemoaba wataterabonekе Teoso ni ya.

25 Me ka yama amosa Teoso kamina, tehiba amaka. Me one ihi amosa me ihi e awakabote teha e amake. Me one ta ihi amosa me ihi e awatera e amake. Manakobisa yama toyabo ya e nafi awawatehaboneke waha, yama amosa nafi. Makoni owati amake haro, tiyehe tekibarimatarahabone ona owa me tati ya.

6

1 Teoso ati nonofa me ka yama aahi me tohaha afa me ka hiti me narifi me amosaboneke, me ati me nahabira mati. Me ihi hiyari ya me one ati e naboneke ahi: "Teoso hiyakara", me ati na mati. Teoso ati hiyaremona me ati, naboneke, ati e kaminari.

2 Me ka yama aahi Teoso ati nonofa me toha me ka hiti Teoso ati nonofa toha ne me ati boti e raboneke ahi: "Oko hiti Teoso ati nonofa amaka. Onakomeharehibanaka. Owa yose ya ati nima orehibanaka", me ati raboneke. Me ka hiti narifi me nataminahaboneke mata ya, Teoso ati me nofi karo. Teoso ati nonofa me abe nofahaboneke.

Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara me hiri te me amake.

Tiwati e niyahi ahi me ni ya, fara yama okomina tikamina tiwa, me ni ya.

3 Sesowi Kirisito ati nima owati nineke, efe e ka Hiti. Ati amosate amaka. Te ka owa yama bara ya tera kanawane ati te nofe ya yama hiyara te hiri naba te amake.

4 Yama watohimona ati ne yama watokara. Me one mono ni nofaka. E abe mono na ka yama hiyatera amake. E ka one me e mono na e ka one me hiyaramone e ati boti ati, e ka one me ihi hiyateramone e ati, teha e amake, e ka one me ka yama amosa e aawawa na e.

5 Era mono ni nofehi ati boti hiyakara. Teoso ati watomakara. "Teoso tamine okomini ya oko yinerobona nafihibonaka", ati naka.

6 Teoso yama hinofa e hiri na e yayai teha amake, Teoso era kakatome karo, yinero tamehi e nofararo.

7 E wataha yama e kiharemete e amake. E ahabi ya yama e kiharihi nabone eke. Makoni owati amake haro.

8 E tefe naha e yayai nabone eke. E ka makari naha e yayai, nabone eke.

9 Yama e na hiyakere ahi yinero tamehi e nofaharo. Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara me hiri te me amake. Satanaisi mera keyehate amaka. Yama hiyara me nofate me amake, yama me watora mati. Hine me yokoteha me amake.

10 Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara tamaha me hiri te me amake, yoro tokanaro. Teoso ati nonofa me one Teoso nofamaraharake, yinero tamehi me nofaha mati. Yama nawaha me hiri narake, tamaharo.

Fare Teoso tiwa yose ka yama nafi hiri ni fawa titerabone tike.

11 Afa me ihi nima tiwehene rabone tike ahi. Teoso kabisa ama tike. Yama amosa hinama hiri tinahabone tike. "Teoso kitabote amaka", tinahabone tike tiwati boti ya. Me nafi tinofabone tike fara yama we nima. Teoso nofi fawa tirihi tinahabone tike. Tiyahabone tike.

12 Yama mono ni wawato nima tine tike, Teoso tamine tikamina tiwa. Yama mono ni nafi tinafiyohabone tike, Teoso tamine kamini fawa tira tiwa. Yama mono ni wawato ehene amose ya me hekawehibonaka. Teoso tiwa kakawa nebonaka, ati kamini tinatamine kari. Teoso tiwa ha nemari amaka, te wini famibone kari. Teoso tinofawahamone tinahamaro ama tike, me nafi nokosi ya.

13-14 Tiwatorahabone tike. Teoso owati mite awaka ohiyaraha owa. Teoso ehene yama nafi hasi te amake. Kirisito Sesowi owati wato naka. Sesowi watore wehimatamonaka Bosio Birato nokosi ya hiyarari, Teoso kamona ati nari. Fare Sesowi

watore ehene nima tiwehene nabone tike. Fare Teoso tiwa yose ka yama nafi hiri ni fawa titerabone tike. Nofi tiyowatehibanaka fare e ka Hiti Sesowi Kirisito kamatiba ka yama ya e ni ya. Tiwehene hora kaniba wataraboneke.

15 Sesowi kamatibona ka yama Teoso hiri tebonaka fare ati fore ka yama ya. Teoso towisawa me nafi ka towisawa tohate amaka. Towisawa owa watatere amaka. E ka Hiti me nafi ka Hiti toha, te amaka. Me nafi Teoso kahiyarateha me amake.

16 Teoso fare tohehi tohate amaka, ohariari, oyene kitahari kasiro ya. Ayata ya e tonakatere amaka, oyene ehene. Teoso e one me hiwatere amaka. Teoso awihina tere amaka, e awehibana. Me nafi Teoso kahiyarahi. "Teoso kitabote yokana amaka", me nafi ati tehaboneke, me ati fara tohaha mati. Ame.

17 Haha me honaha me tihiyarahabone tike, "Otamina oke, yinero okiha owa", me ati rabone mati. Me narabi nima tiyahi Teoso me wati nawahaba mati, yinero me wati nawamaraba mati. Teoso era kasomebonaka. Yinero era kasomarehiba amaka. Yinero ahabeba amaka. Teoso ta ahabatereba amaka. Teoso yama tamaha ta tehi amaka e ni ya, e yayai nabone e.

18 Yinero me kihaha yama amosa me hiri naboneke. Me ka yinero tami oharirebonaka. Me ka yama amosa ta tamahaboneke mata ya, me hiri hinaharo. Me me narifaboneke, yinero me kihara mati. Me ka yinero me kayawaraboneke.

19 Me one me me narifa me ka yinerobona Teoso ta tehibonaka, yinero yokana, Teoso ya me tabaha me winatehabone mati neme ya, me tamini yokana tohaha mati waha.

20 Timotio tika yama ahi nibone yokana Teoso hiyose hiri tinahabone tike. Me one Teoso ati amare me kamina me ati tikamitarabone tike, yama me watohamone me ati na mati, yama me watora mati. Teoso ati kamini me nofara yama bara me kamina era me mono nineke, Teoso ati e kamina e.

21 Afa me one me ati me kamita Teoso nofi me fawa narake.

Teoso yahehibonaka te ni ya.

2 Timotio
Baoro ka yama hanimetemone amake, Timotio ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, Kirisito Sesowi ka yoyose owa, Teoso ati ehene, me ohiyarabone
owa, Kirisito Sesowi me nofibone karo, Teoso ya me tabaha me winatehabone mati
neme ya.
2 Timotio tika yama hanibone amake. Tiwa okatao one oke, tiwa onofa owa. E ka
abi Teoso yahehibonaka tiwa ni ya, e ka Hiti Kirisito Sesowi ya famahari. Tiwa me
kakatomahaboneke.

Tiwa ha okani onofa ama oke Teoso ni ya.

3 Yama nafi ya tiwa ha okani onofa ama oke, yama wa toni, yama soki, yama na
ya. Yayai onofa ama oke, tiwa wati owaha owa. "Teoso faya amake", onofa ama
oke, tiwehene. Teoso onofa oke, fara okiti me na toimetema. Owati boti ka owehene
kaminiba watatera ama oke, Teoso yama hinofa yokana hiri ona owa.
4 Tiwa awaminima oke tasa, yayai onahabone owa kasiro ya. Tiwamaro wati
owahine oke, okomabone yana ona otabiyo ohi tinahamaro tiwa.
5 Tiwa wati owahine oke, Teoso ati nofi yokana tihaha tiwa. Aki Rowiti tohaha
Teoso ati nofibehemeteke. Manakobisa ami Eonisi tohamake, namaroke. Tihamake
tine tike, afa nima, Teoso ati tinofamakitasa tiwa.
6 Hibati ya titati ya oyehe owakibari ya Teoso ehene yama tiwatoamaro ama tike,
Teoso ka yama ahi tinahabone tiwa. Haha Teoso ka yama ahi ni fawa tina tiwa awine
tike. Afa Teoso ka yama ahi ni yana tinamabone tike waha, Teoso ati tinofi karo.
7 Tiwatoa tiwa awine tike. Teoso e ni ya sawihi ehene e watotera amake. Ehene e
habo bayite amake. Ati ehene e ka one me e nofate e amake. Era e ma kite amake,
ati ehene.
8 Makoni e ka Hiti Sesowi tamine tikaminahabone kokoma tirahabone tike. Kateya
ya ofoya owehene kokoma tirihi tinahabone tike me nokosi ya. Hiyara amosa onofi
ka yama nawaha hiri one oke. Fara owa nima tinahabone tike, yama nawaha hiri
tinaha tiwa, hiyara amosa tinofi karo. Teoso tiwa kakatomehiba awaka.
9 Teoso era kasomemarika, era ha nari, hinaka me tohi e ohariabone e. E ehene
hiyara e ehene amara ya era kasomemarika, ha e. Fare ati ya era kasomebona
ati nemarika, era nofahari. Yama nafi watari ya, e watarihi, ni ya mata Teoso
era kasomebona ati nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi: "Kirisito Sesowi
oyosetehabana oke, mera kasomatehibana", ati nematamonaka.
10 Kirisito Sesowi era kakasoma kakehimata ehene Teoso ati e watowaineke. Hiyara
amosa e te amake ahi, e ahabitebone kaminaro, e ahaba e ahabaterabone e, e ahaba
e wamisamatehabone e, e winawatehabone e, Teoso ni ya.
11 Teoso owa yosehimarika, hiyara amosa okominahabone owa. Hinaka yoyose-
bona owa tonihemari amaka, era kakanawanabona owa.
12 Hiyara amosa okomini ka yama nawaha hiri one oke, ofoya owa kateya ya. Ofoya
kokoma orine oke, Teoso kitehi owato karo, owa kakatomahari. Owa towakamatehiba
amaka, ota wini famatibana, amo ni kobo ne ka yama ya.
13 Teoso ati amose tikaminahabone tike, fara owa nima, owati mimita tihahamaro
tiwa. Kirisito Sesowi ati nofi fawa tirahabone tike. E ka one me nofi fawa tirihi,
tinahabone tike.

14 Teoso ati amose ta nareka tiwa ni ya, ati tekatomebonaha. Manakobisa Teoso ati me tonihawahabone me ati na me ati bari tikanahabone tike. Teoso Kanamori e ni ya sawihi tiwa narifebonaka.
15 Me ihi tiwato tike haro, Asia ka mati, owa me kakosaha mati. Fisero toha, Mosini toha, Asia ka me nafi.
16 Teoso yahayaho Onesiforo ka yobe ka me ni ya. Kateya ya ofoya yayai onofa ama oke Onesiforo ehene, owa ni ya kamaki kokoma towi rari, owa narifari.
17 Homa ya kamakino owa siba nofehino owa wasimakewe amaka.
18 Yama toyabo ya, e nafi ehene manakone Teoso ta tibona ka yama amo ni ya, Teoso yahatiyaho he ni ya. Ehene amosate amaka owa ni ya, Efeso ya. Ehene tiwato tika.

2

Sesowi Kirisito wati tiwahahi.
1 Okatao ha tiwa ta tikitahi, Kirisito Sesowi yahehi ehene.
2 Me tamaha owati me mitahamaroke, Teoso ati okomina owa tiwa ni ya. Owatimaro tikaminahi me ni ya, me ihi e teha mati, e ati me miti ya yama e kamina me hiri teha mati. Afa me tikanawani ya me me kanawanawahaboneke waha me nafi.
3 Sesowi Kirisito ehene yama nawaha hiri tinahabone afa yama tinakomehariyahi. Kirisito Sesowi ka saotatoba ama tike, fara owa nima. Saotato amose tihahabone tike tiwatori ya.
4 Saotato tihi ya saotato me ka yama ahi ni nima, tika yama ahi ni, nabone tike. Saotato me ka yama ahi ni oneba watatera amake. Me ka yama ahi ni one toha ni ya me ka hiti ati hiyarebonaka. Me ka yama ahi ni yokana tohahaboneke, me ka hiti ati amosebonaha.
5 E kana ni kitabote nima tinahabone tike. Fare era yoyose ati nima e te e amake, e kana naro. Fare ati nima e kana ni ni ya era kakawebonaka. Ati nima e re e kana ni amosara era yoyose era kakawarebonaka.
6 E ka owa yama kokoro tohehi nima tinahabone tike, hinaka yama ahi ni amosaro, tefe kabi tai tohahari. Tika yama ahi ni amosi ya Teoso tiwa kakawebonaka.
7 Yama tiwatoni haro okominaharo? Owati fawa tinihariyahi haro, okominaharo. E ka Hiti ehene yama tiwatoabone tike, yama nafi.
8 Sesowi Kirisito wati tiwahahi. Sesowi Tafi ka noti ahabe kitamematamonaka. Efe okominine oke, hiyara amosa okomina owa.
9 Yama nawaha hiri one oke, kateya ya ofoya owa, hiyara amosa okomini karo. Yama hiyara hiri onahamone me ati na kateya ya owa me ibeha Teoso ati ta foyehiba watarebonaka, Teoso ati kamini fawa ori karo.
10 Makoni yama nawaha tamaha hiri okene oko kiti fawa raba ama oke, me onofa owa, Teoso me ha hina mati. Okitaba owa awine oke, Kirisito Sesowi mera kasomaba karo, Teoso ya me tabatehabone mati, neme ya fara yama tohaha ya, fara owa nima.
11 Ayaka keye hiri kere haro, ati e naro ahi: "He ya e tabaha e ahaba e wamisama nabone eke he ya e tabi karo", ayaka ati nineke.
12 "Yama nawaha e hiri na Sesowi nofi e fawa ri ya e one me e yosetehaba eke e nafi ka towisawa tohe ya. E watoremona e ati ne ya era watoteremona ati nabiseba awaka.
13 E ati tohawami ya ati ta tohawamaterebonaka. Ati tohawamatere amaka", ayaka ati nineke.

Yama Teoso hinofa hiri ni fawa tirahabone tike.
14 Me narabi nima titasabone tike, haha yama okominaha tikaminaha tiwa me ni ya, me ati katamomarabone mati. Me tiyosehi kita ya Teoso nokosi ya, me abe hora

raba mati. Yama hiyakere haro, e abe mono ni ka yama. Me one abe mono na me ati e kamiti ya era e yokoteha e amake.
15 Tika yama ahi ni amosabone tike Teoso ni ya, ati amosabona karo, tika yama ahi ni awe ya. Ati amose ehene kokoma tirahabone tike, tika yama ahi ni kahiyare ya. Teoso ati kamini titaminahabone tike, ati keye hiri rari.
16 Bofe ka yama nofi me oharia me ati tikamitarabone tike, me ati hinita tohaha mati. Afa me ka yama hiyara hiri ni nafimisahaboneke.
17 Yama kome ehebote nima me ati nineke. Yama kome ketehara wa tote amake. Afa nima me ati nineke, tokakanikima naro. Me one amake haro, Himeneo ya Fireto me famaha mati,
18 Teoso ati yokana me nofamara mati. Teoso e ka one mera nakitami hawa toehimona me ati narake hibati ya, e ahaba e kitamawahaterabone me ati na mati. Afa me ati Sesowi nonofa me one mitaha Sesowi ati me nofamararake.
19 Teoso ka yokana me ta he ati nofi me fawa teraba me amake. Teoso ka yobe yokana sonaterebonaka, kitahari. Hinaka yama hani ati e narake ahi:

"Teoso mera watote amaka, hinaka mati",

ati te amake. Yama hani one ati e narake ahi:

"Teoso me nofahamone me ati na yama hiyara hiri ni me fawa naboneke waha",

yama hani ati te amake.
20 Yobe webote toro ya yama wiye nate amake yama wiye amosaro, yama wiye barata hiri ni tohaharo, one oro hiri ni toha, naro. Afa yama wiye ya yama amosa e tonihate amake. Yama wiye one na, teha amake aamosa raba naro, yama wiye awa hiri ni tohaharo, one wami hiri ni toha, naro. Afa yama wiye ya yama amosara e tonihate e amake.
21 Teoso ati amare me kamina me ati e nofara e e naboneke yama wiye amosa nima. E ka Hiti narifi e ohariabone eke. Yama amosa hiri ni e watohabone eke, yoro tokanaro.
22 E yetene tohaha yama hiyara tamaha nofate amake, Teoso hinofaraharo. Yati tihaha yama e na hiri tirahabone tike. Yama Teoso hinofa hiri ni fawa tirahabone tike. Tiwati fara tohahabone tike, "Teoso kitabote amaka", tinaha tiwa. Me one nofi fara tiha, tinahi. Me yaro tirahabone tike. Teoso haha me ya titababone tike, me ati boti amosa mati. Me nafi Teoso nofaha me ihi e nabisaboneke ahi, me ati boti amosa mati.
23 Hiyara hinita tikamitarabone tike. Haha hiyara e kamita e abe hora te amake.
24 Teoso nanarifa e tohaha e ehene e nabone eke ahi. E ka one me e mono rabone eke. E yahabone eke me nafi ni ya. Me kanawani forima e nabone eke Teoso tamine ya. E yawamisarabone eke me ihi.
25 Me one e ati me nofari ya hine ya me e kanawanahabone eke e hamara e. E awakere. Me ihi hiyara me nofamaraba me awineke, Teoso hinofi ya. Faya Teoso ati yokana me nofawahaba me amake fahi.
26 Hibati ya Satanaisi mera keyehemata awaka, mera wete nari, yama hinofa me hiri nabone mati. Manakobisa me totafi ya me hasi naba me awineke.

3

Teoso amo ni yabokire ya me korikoriri naboneke kasiro ya.

1 Timotio owati timitamata haro. Teoso amo ni yabokire ya me korikoriri naboneke kasiro ya, yama nawaha ihi.

2 Fara hine me nofabisaboneke. Yinero me nofa, naboneke. "Otamina oke ha owa ta", me ati naboneke, hine me kahiyara mati. Ata hiyara me hiri naboneke. Me ka abi me ati me nofaraboneke. "Faya amake", me ati naba me atiba wataraboneke. Teoso me nonofabiti raboneke.
3 Me ka one me me nofarihi, naboneke. Me abe kakoaboneke. Me abe kabisaboneke. Me koma torahaboneke. Yama amosa me nofaraboneke.
4 Me ka one me me keyehaboneke. Me one me me katomaboneke. Yama me watohamone me ati naboneke, fara mati. Teoso me nofaraboneke, fara me aboni ka yamabone nofi me oharia mati.
5 Teoso yama hinofa hihiri me awi tohaha Teoso mera tonihawahebona me hikasawarite amaka, Teoso yama hinofa yokana hiri ni me nofara mati. Timotio me ya titabarabone tike.
6 Me tabori ya me one tokiyomate me amake, me fanawi yama watorawara me keyeharawabone mati. Haha fanawi yama hiyara hiri ni fawa terawara amake, yama hiyara wati nawaharawi karo, ati botirawa ya.
7 Me ati kamiti nofaterawa amake, me kakanawana me ati, yama fa yokana watorawararo, Teoso ati.
8 Haha me kakanawana Teoso ati kamini me fawa nihabone me ati te me amake, Teoso ati yama fa yokana tohaharo. Afa me nima me nemetemoneke Yani ya Sabiri me famaha mati, Mowisei ati me fawa nihabone me ati na mati. Me ati boti hiyakere. Teoso me nofahamone me ati na keye me hiri nineke. Makoni Teoso mera kakoka.
9 Me ati me one hinofibaha manakobisa me ati nofi me fawa hinahaboneke. "Keye me hiri nineke", me ati nawahaboneke waha, me nafi. Afa me nima me nemetemoneke, Yani ya Sabiri me famaha mati, me me hiwatowaha mati, keye me hiri na mati.

Teoso ati nofi fara tihatehabone tike.

10 Afa me ihi nima tiwehene rara tike. Fara yama okominaha ya tiwehene tohahara tike. Fara yama amosa hiri onaha nima tiwehene nara tike. Tiwati boti amosara tike, fara owati boti nima. Teoso ati tinofara tike, fara owa nima. Teoso nofi fawa tirahara tike, yama nawaha hiri tina tiwa, fara owa nima. Me nafi tinofara tike, fara owa nima.
11 Yama hiyara me hiri namaro me amake owa ni ya. Afa me ihi nimaroma me ihi narake tiwa ni ya. Atiokia ka mati, Ikonio ka mati, Ristara ka mati, me na owa me nahabihabone me ati namaro me amake. Teoso owa kasomemari ama oke afa yama nafi ya.
12 Kirisito Sesowi ati nima e ehene nabone e ati ni ya era me nofaraboneke. Keye amakere.
13 Yama hiyara hihiri me ihi hiyibahara me ihi hiyamatasaraboneke tasa kasiro ya. Me one me me keyehaboneke. Me one me me hikeyebisaboneke.
14 Tiwa ota kanawanamaro Teoso ati nofi fara tihatehabone tike, ha tiwa. Otara tiwato tike, keye ota hiri ramaro ota.
15 Teoso ka yama hani ya tinafira tiwa me kanawana nemete ama tike. Teoso ka yama hani ki tinaha yama tiwatowahemete ama tike. Yama tiwatowahamaro ama tike haro Kirisito Sesowi era kasomati ka yama, ati e nofahari.
16 Teoso ka yama hani Teoso ati kaminate amake, Teoso ka yama hani nafi. E ati amara Teoso ka yama hani kamininеke, Teoso ati kamini ohariaro. Teoso ka yama hani amosate amake, era kanawanaharo, yama hiyara e hiri na namoharo, yama amosa namo naro, e hiri nabonehe, Teoso yama hinofa e hiri nawahibone karo.
17 Teoso ka yama hani e watoha Teoso e nofaha yama yoro tokana e hiri nabone eke waha, yama nafi, amosaro.

4

Teoso ati tikaminiyahi yama nafi ya.

1 Timotio owati timitahi. Teoso owati kamitaka, Kirisito Sesowi toha, nari. Sesowi
Kirisito me ka yama amosa ya me ka yama hiyara tabaha kaminatehibonaka, me hiri
hiteharo, me nafi, me yati na me ya me ahabemete me tabaha mati. Kame ya e nafi
ka towisawa tohatehiba amaka.
2 Makoni owati timitabone tike. Teoso ati tikaminiyahi yama nafi ya. Tiwati kamiti
me nofari ka yama ya tikamina, tiwati kamiti me nofi ka yama ya tikamina, tiyahi.
Yama hiyara me hiri ni ya me hora tinahabone tike, yama hiyara hiri ni me fawa
nabone mati, yama amosa me hiri nawahabone mati. Me kanawani fawa tirahabone
tike, tiwa me nayawamisara tiwa, tiwati ya tiwa tekatoma tiwa.
3 Yama toyabo ya Teoso ati kamiti me nofamateraba me amake, ati amosari. E ka
one me me ha naba me amake, me tamaha mati, me me hikanawanabone mati fara
yama me hinofa ya. Me ati kamiti me hinofaboneke, yama hiyara hiri ni me nofabisi
karo.
4 Teoso ati yokana kamiti me nofamarahaba me amake. Keye me hiri na me ati ta
kamiti me nofahaba me amake.
5 Timotio tiwa tekatomiyahi. Yama nawaha hiri tinahaba tinakomeharahabone tike.
Teoso tinarifahi, hiyara amosa tikaminahabone tiwa, me nafi ni ya. Fara yama hiri
tinahabone Teoso hinaha hiri tinahabone tike, me tinarifaha tiwa.
6 Afa yamabone amake haro, ohabibone ka yama Teoso ni ya, okomakibone ka
yama. Okomakibone ka yamabone amake haro.
7 Yama mono ni wawato nima ote ama oke, yama mono ni nafi onafiyoha owa. E
ka owa kana ni kitehi nima one oke, yama yabo tonafiyohari. Oko hiyari fawa tera
ama oke me ni ya, Teoso ati okominaha owa. Yama hiri onahabone Teoso hinaha hasi
naba watamakere owehene.
8 Owati boti yama kaminake haro, Sesowi hikaminatehabana, owa kaminari amo
ni ya. Sesowi e ehene nafi kamine ya otaminehemetemone ati tehiba amaka, yama
amosa hiri oteha owa. Owa kahiyaratehibonaka me nokosi ya fahi. Me ihi kamini
forima tehiba amaka. Mera kahiyarehibonaka, he me noki na mati.

Kamakikabote tinahi owa ni ya.

9 Timotio kamakihina tini ya kamakikabote tinahi owa ni ya,
10 Tima ya ota famamari karo. Tima owa kakose toke amaka Tesaronika ya, bofe
ka yama nofahari. Kereseti toka, ahi Karasia ya. Taomasia ya Tito toka, ne amaka.
11 Roka ta ohari ya ota famake. Mako hima tinahi, hinaka yama ahi ni amosaro,
Teoso ati kamini ota kanafamahaba ota. Te kakamakehi te fami.
12 Tikiko oyosehara oke Efeso ya.
13 Tikamaki ya oko makari tekamakiyahi, owakanakosaharo Kabo taboro ya,
Torowati ya. Oko yama hani toha, naboneke. Yama hani ya tiwati katamoriyahi,
tekamakiabonehe, yama hani one, bowi atari karo.
14 Aresatiri kobiri hihiri yama hiyara tamaha hiri nareka owa ni ya. E ka Hiti
Sesowi tohehi yama manakone nahabihiba awaka, he ni ya hiri hinaharo.
15 Tiwa tekatomabone tike he ni ya, fara tiwa. Hiyara amosa okomina owati fawa
nihibona ati nareka.
16 Sesa nokosi ya owibaha owa ni ya me sawihaba me watararake. Teoso yama
hiyara manakone nahabirayaho aya me hiri hinaharo.
17 Hehi e ka Hiti Sesowi ta owa ni ya sawihi owa nakite amaka, ati kamini fawa
orabona karo, bara me nafi ni ya, ati tamine me himitebonaha. Owa kasome amaka,
riao owa me kabehene owa.

18 E ka Hiti Sesowi owa kasomebonaka. Yama hiyara watamaraboneke waha
owa ni ya. Owa towakamehibonaka neme ya he ni ya osawiabone owa. Me nafi
hikahiyaraho yama nafi nima. Ame.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

19 Birisira ya Akira me famaha me onofa, Onesiforo ka yobe ka me onofa, one oke.
Owati tikaminiyahi me ni ya, me onofamone onaha owati.
20 Erasito tosawikose amaka, Korito ya. Mireto ya Torofimo kasawi amaka, kiya
nari, owakanakosahari.
21 Kamakikabote tiyahi fa fowe nokosi ya. Eboro, Botete, Rino, Karaotia, Sesowi
nonofa me nafi, me na tiwa me nofahamone me ati na ama tike.
22 E ka Hiti Sesowi sawiho tika kanamori ya. Teoso yahehibonaka tiwa ni ya.

Tito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tito ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, ha owa. Teoso nanarifa ama oke. Sesowi Kirisito ka yoyose ama oke. Sesowi Kirisito owa ha nemari ama oke, Teoso me hikatikaha me onarifahabone owa, Teoso ati nofi me nafimisahabone mati mata ya, Kirisito wato yokana me tohawahabone mati, me ihi amosi mati tohawahabone mati.
2 Hibati ya hibati ya yama watateri ya mata Teoso era towakamatehibona ati nematamonaka, taboro ya e tabatibone kari, fara yama tohanawi na ya. Keye hiri tere amaka. Makoni e noki naka.
3 Afa yama ya Teoso ati yokana kakewe amaka waha. Teoso era kakasoma ati ehene Teoso ati okominine oke me nafi ni ya.
4 Tito tika yama hanibone amake. Okatao yokana nima tine tike, Teoso ati tinofa tiwa, fara owa nima. Teoso e ka abi ya Kirisito Sesowi era kakasoma me famaha me yahahaboneke tiwa ni ya. Tiwa me kakatoma naboneke.

Teoso ka me nanarifa me ihi hayaraba wataraboneke.

5 Kereta ya tiwa osekosaharo ama oke, yama tinamosamabone tiwa. Tiwa oyoseharo ama oke, me siba tinahabone tiwa, Sesowi nonofa me nanarifa mebone mati, sitati nafi ka mati.
6 Me siba tinahi, Teoso nonofa me nanarifa mebone mati, me ihi e teha mati ahi: me ihi hiyara hora kanahaba wataraboneke. Me ka yibote amara me ahi rawaraboneke. Me ka matehe Teoso nonofa toha naboneke. Me ihi fai hinama tohahaboneke, me ihi hihiya namone me ati naba me atiba watara mati. Me ka abi me ati me tokatabahaboneke, me ka abi me ati me tokatabaramone me ati na me atiba watara mati.
7 Me siba tinahi, Teoso ka me nanarifa mebone mati, yama amosa hiri ni me ohariamone me me hinaha mati. Yama amosa hiri ni me ohariaboneke, Teoso ka yama aahi me tohi karo. Me one ati me mitahaboneke. Me yawakabote rihi, fi fotaha me fawa rihi, katoma me hiri rihi, naboneke. Me one me keyeharihi, naboneke, yinero tabiyo.
8 Me kakeha me me amo nihaboneke me ka yobe ya. Yama amosa me nofahaboneke. Hine me koma tonihaboneke. Me ihi amosaboneke Teoso ni ya. Fara yama Teoso hinofa ya me ihi tohahaboneke. Hine me ma kanahaboneke.
9 Teoso ati yati nofi yokana me tohahaboneke, keye amararo, me me kanawani amosabone mati, me me yayai niwamabone mati. Hahi Teoso ati ya ati sawire me hinamobonaka, me nafi hiwatobonaha, ati tosawarihari, Teoso ka yama hani me watoha mati.
10 Me tamate me amake, Teoso ati nima me ati ra mati. Hine ya me ati tohate me amake, me one me me keyeha mati. Me ka me tamate me amake, bara soteo hine me tonihawahabone me ati na mati, bara Sesowi nonofa me tohawa mati.
11 Me ati e fawa nihaboneke, me ati fawa kanahaba mati. Yobe owa ka me nafi me ati me nofarawaha Sesowi ati me nofamarawaraharake. Me me kanawana yama Teoso hinofaraha me kaminate me amake, me me keyehabone mati, yinero tabiyo mati.

12 Fare me ka owa yama watohi ati e nareka ahi: "Kereta ka me nafi keye hihiri me tohate me amake. Yama kabani ka bani me nima me te me amake, me tafi oharia mati, yama me ahi ra mati", ati nareka.
13 Keye amakere haro, hikaminaharo. Makoni me hora tinahabone tike kita ya, Teoso ati yokana me nofawahabone mati.
14 Soteo me ka hiyaramete me kamitamaraboneke, yama fa yokana amararo. Me me yoseha me ati me himitamaraboneke, Teoso ati yokana me nofamari karo.*
15 E ati boti amosi ka yama nafi amosate amake e ni ya. Me ta me ni ya yama nafi hiyatera amake me ni ya, me ati boti hiyari karo. Teoso ati me nofatera me amake. Yama hiyara me hiri hina me watokere, me ati boti ka me ihi kaminiba watamari karo.
16 Teoso me watohamone me ati na Teoso me watokere, me ihi hiyari karo. Habosia me amake, Teoso ati nima me ihi ra mati. Yama amosa hiri niba me watokere.

2

Me tikanawanabone tike.
1 Ha tiwa ta me kanawani tinataminabone tike, Teoso ati yokana ya.
2 Bote me narabi nima tinahabone tike, katoma me hiri rabone mati. Yama me hiri hina amosaboneke me nafi ni ya. Hine me koma tonihaboneke. Teoso ati nofi me fawa rihi, me one nofi me fawa rihi, Teoso nofi me fawa rihi, naboneke.
3 Kirabote narabi nima, tirawa tinahabone tike, yama Teoso hinofa hiri narawabonehe. Mera kabisarawaraboneke. Fi fotaha me fawarawaraboneke. Mera kanawanarawaboneke yama amosa ya.
4 Me fanawi fanaha yati toharawa narabi nima narawaboneke, me ka yibote me nofa, me ka matehe me nofarawa, narawabone mati.
5 Narabi nima narawa naboneke, hine koma toniharawabonehe. Me one noko toniharaboneke. Fara me ka yibote me ati nima narawaboneke. Yama amosa hiri narawaboneke. Ihi e rawari ya, me one ati yana nirawahaboneke, Teoso ati hiyaremona me ati na mati.
6 Me makiti yetene hine me koma toniha naboneke.
7 Tiwehene amosi fara tohahabone tike. Tiwehene nima me ihi nabisaboneke. Me kanawani tinataminabone tike, tiwati boti amosa tiwa, siwa tira tiwa.
8 Tiwa tekatomabone tike, tiwati yana na tiwa. Tiwati fiya tonahamone me ati riyahi. Me ati yana ni ya e ehene hiyaramone me ati ni ya, me me hiwatohaboneke me nafi, keye me hiri na mati. Faya me kokoma naboneke.
9 Te one me ka yama aahi me tohaha fara me ka hiti me ati nima me ihi naboneke. Me ka hiti yama me hinofa ya me ihi tohahaboneke. Me ka hiti me me hiyoseha me ati me hora kasaraboneke.
10 Me ka hiti me ka yama me botiraboneke. Me ihi amosi fara tohahaboneke me ka hiti me ni ya. Me one me ati me yana nihaboneke, me ati e na mati ahi: Teoso era kakasoma ati amosatehimona me ati naboneke.
11 Afa yama ya Teoso hiwa namohi amaka, yahahari, era kasomari makoni owati amake.
12 Teoso era kanawanaka, yama hiyara hiri ni e fawa nabone e. Era kanawana naka, yama hiyara e nofamarahabone e, era e ma kanaha e. Era kanawanaka, yama amosa e hiri nabone e, Teoso hinofaro, yama hiyara hiri ni e sa tosaharo, e nahoha e bofe ya,
13 e ka Teoso e noki na e, kakehibonaha, kitahari, oya kanahari kasiro ya, era kakasoma Sesowi Kirisito tohahari.

* **1:14 1.14** Soteo me me yosehemetemoneke, yamata one me kabarabone mati, tamaharo.

14 Hiwa ta ne ahabematamonaka, e ehene manakone nahabihibonaha, e amosawa-
habone e, ehene. Era kakatikehimatamonaka, hinaka mebone me e, yama amosa hiri
ni fara e tohahabone e.
15 Yama okominaha ya me tikanawanabone tike. Me tiyosehi. Yama amosa me hiri
ni ya yama amosa hiri ni me fawa raba me narabi nima tinahi. Yama hiyara me hiri
ni ya yama hiyara hiri ni me fawa naba me narabi nima, tinahi. Tiwati me mitaraba
me wataraboneke.

3

1 Me narabi nima tinamatasahabana tike, kofeno me me yosi ka yama me hiri naba
mati, kofeno me ati me nofaha mati. Yama amosa hiri ni wato me fawa raboneke.
2 Yama hiyara me kamina nawahareraboneke. Me abe mono raboneke. Me
hamaraboneke. Me yahahaboneke me nafi ni ya.
3 Taiti ya yama e watoramaro e amake, fara me nima, Teoso me watora mati. Teoso
ati kamiti e nofaremete eke. Keyemetemoneke haro, e nofaharo. Bofe ka yama e
nofahamaro eke kasiro ya, yoro tokanaro. Yama hiyara hiri ni e nofahamaro eke, e
ati boti hiyari karo. E one me e kako, era me kako, namaro eke. E one me ka yama
amosa e aawawa namaro e ke, e ati boti hiyara e.
4 Manakobisa Teoso era kakasoma tohehi hiwa namowehimarika e ni ya, yahahari,
era nofahari.
5 Era kasomemarika, e ka yama amosa ihiba amara ya, e hiri naro. Era
kasomemarika, yahe kari. E ni ya Kanamori ta ne era kasomemarika, e ati boti soko
nari, e ati boti yati tonihawahari, yati era tonihawahamahari.
6 Efe ehene Kanamori sawika kita ya e ni ya, Sesowi Kirisito era kakasoma ehene.
7 Teoso yahe ka e amosamone ati nemarika he ni ya, e tofamamibone kari, fara
yama tohaha tohanawi na ya. Afa yama e noki nineke.
8 Afa keye amakere haro.
Tinarabo nima one oke, yama okomina tikaminahabone tiwa kita ya, haha Teoso
me nofaha me ati boti yama nima nibone karo, me ihi amosibone karo. E ehene e na
amosake ahi.
9 Haha tiwa me mono nabone me ati na me ka iti me ini me hiri na me
tihiyararabone tike. Me mono tirahabone tike Mowisei ati te kamina te. E ehene
e na hiyatera amake.
10 Te ka owa te ka one mera tonasawaribona ati ne hora tikasebonaka, ati fawa
nebonaha. Fare ati tohe ya hora tikasatasehibonaka. Ati fawa ni watore ya te
tabamariboneke,
11 ati boti hiyare ka yama hiyara hiri ne karo. Me nafi hiwa hika, yama hiyara hiri
nari, Teoso hikako hinahari.
12 Oko tataba me ka owa oyosehabone oke tiwa ni ya. Atema tohe ya toha, Tikiko
tohe ya toha, neba awaka. Kobo towiti ya kamakabote tinahabone tike owa ni ya
Nikobori ya. Nikobori ya fa fowe onaharihabana oke.
13 Atibokato Sena ya Aboro me fama me yana tokani ya me tikasomahabone tike,
me yaka kanahabone me ka yamabone ta tinaha tiwa. Me ka yama hasi naba
wataraboneke.
14 Teoso nonofa yama amosa hiri ni me watowahaboneke. Me me awahaboneke
yama me kihara mati, me me hikasomahabone mati. Me ihi e ri ya ahi awa bonora
nima me naboneke.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

15 Haha me ya otabi ka tiwa me nofahamone me ati narake. Me nafi onofa owati
tikaminahabone tike me ni ya, otara me nofaha mati, Sesowi nonofa me tohi karo.
Teoso yahehibonaka te nafi ni ya.

Firemo
Baoro ka yama hanimetemone amake, Firemo ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1-2 Baoro ama oke. Timotio ya ota famake, Sesowi nonofa. Ofoya oke Kirisito Sesowi ati kamini owa yokohi owa. Firemo tika yama hanibone amake haro. Te nafi kabone amake, me ya titaba tiwa, tika yobe ya heoniao hihiri mati, Sesowi nonofa mati. Tiwa ota nofake, Teoso ka yama e ahi ni karo. Afia yama hani tiwa, tinahabone tike, Sesowi nonofa tiwa. Akibo tiwa, tinahaboneke, e tabi karo, saotato me e tohaha e.
3 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahahaboneke te ni ya. Tera me kakatoma naboneke.

Tiwa ha okine oke Teoso ni ya.

4 Tiwa ha okine oke. "Faya amake", ati ni fara ohine oke oko Teoso ni ya,
5 titamine omiti karo, e ka Hiti Sesowi ati tinofa, Sesowi nonofa me nafi tinofa, tinahamone tiwa.
6 Teoso ha ona Teoso aate one oke, Sesowi nonofa me tinofabone tiwa, Sesowi ati e nofaha e. Teoso era kakawe ka yama wato yokana tiha tinahabone onahara oke. Haha yama amosa ya era kakawe amaka, Kirisito ya e tabaha e.
7 Oko owa Sesowi nonofa me tamine omitara oke, me ati boti amosamone mati, tiwehene. Makoni yayai one oke kasiro ya, me tinofamone tiwehene. Oko kokoriri ni fawa nara oke tiwehene.

Tiwa aate one oke tiyahabone tiwa Onesimo ni ya.

8 Kirisito ka me e tohaha tiwa yosi onofi ya tiwa oyosene ama oke kita ya.
9 Tiwa oyoserabone oke. Hine ya tiwa ohiyarine oke, e abe nofi karo, Baoro owa, bote ohaha owa, ofoya ona owa Kirisito Sesowi ati kamini owa yokohi owa.
10 Tiwa aate one oke, okatao Onesimo okomina owa, onawatahari, ofoya owa.
11 Tiwa narifi yokana tohare owa narifaka. Tiwa narifa nawaheba awaka.
12 Oyosebanaka tiwa ni ya. Owati boti ya tabebonaka.
13 Sawisa nebona one amaka, owa narifebonaha titaboro ya, ofoya owa hiyara amosa kamini owa yokoha owa.
14 Tiwa aate onahabone tiwa aate ora ama oke. Owati boti e na ama oke ahi: tiyosebona one amaka fara tiwati ya, owati amara ya.
15 Tiwa kakosehi yama totoyabo kawahi ya te famawamiboneke. Teoso ati ehene tohe awaka. Te famatiboneke fara yama tohaha ya waha.
16 Tika yama aahi tohehi hine ya yama aahi tohamarebonaka. Tinofawahebonaka, Kirisito ka me te fami tohawaha te. Yama amosi mati tohawake waha. Onofareka kasiro ya. Nofi fiya tinehibonaka ha tiwa. Tika yama ahi ni amosebonaka. Makoni tinofebonaka. Tinofa, tinehibonaka, Kirisito ka tohe kari.
17 Titesenemona owa tina tiwa awine tike. Makoni tinofebonaka, owa tinofa tiwa.
18 Ehene hiyare ne ya ehene manakone onahabihebanaka, tinofi ya. Tiwa tefe ne ya tika tefe ni manakone onahabiha, onahabana oke tinofi ya.
19 Keye amakere. Manakone onahabihabanake. Fara oyehe ya yama hani kote rawi okine oke haro. Owa tefe tine tike, tiwa ya. Yama tiwato tike haro.
20 Oko owa tiwehene e na ahi owa ni ya, e ka Hiti ehene. Owati boti yayai tinihahi, Kirisito ehene.

21 Tika yama hanibone rawi onahabone onahara oke. Yama hani rawi ona tiwa
owatoara oke, fara owati nima tiwehene nabone tiwa. Tiwehene amosa fiya tonahaba
tiwa awine tike mata ya.
22 Otaboroba hawa tiniha tiyahi tika yobe ya. Yama owato oke, owa ora tini ka
yama, okomabone owa tiwa ni ya. Teoso owa tasi tonihe ya owa wete tonihamehiba
awaka fahi.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

23 Ebafarasi tiwa nofehimona ati nareka. Ota te ke ota fami, Kirisito Sesowi ati
kamini otara yokohi ota.
24 Otesene tiwa me nofa, namone me ati narake, Mako, Arisitako, Tema, Roka, me
na mati, Teoso ka yama ahi ni ota taba ota.
25 E ka Hiti Sesowi Kirisito tiwati boti kakatomehibona tike.

Ihayeo Mati
Ihayeo me ka yama hanibonemetemone amake.

Teoso biti fare bati nima naka.

1 Teoso e ka iti hihiyara tohehimatamonaka, ati yoro tokanari, he ati kakamina ati me hikaminahari.
2 Hibayata ya Teoso amo ni yabokire ya era hiyaremataka, biti yosekihari. Efe yama nafi hiri nematamonaka, Teoso hiyosehari. E nafi ka Hiti tohaka waha, yama nafi Hiti toha nari, Teoso ati ehene.
3 Fare bati nima nawahaka waha. Fare bati kiti nima kiti naka. Yama nafi yosete amaka. Haha yama hiyoseha ahabarineke, kitahari.

Teoso nanarifa me aamosa rabake, Teoso biti ehene.

E ka yama hiyara soko ne manakobisa itarimatamonaka Teoso ka kanihina ka ya, neme ya.
4 Teoso ati ehene itari Teoso ino hinawatematamonaka, ino amosari. Amosi mati tohate amaka. Teoso nanarifa me ta me aamosa raba ke, ehene. Makoni ino amosi mati tohate amaka. Teoso nanarifa me ini aamosa raba ke, ino ehene. Teoso biti hinihematamonaka, he nanarifa me ta biti mera toniharahari.
5 Teoso ati e nareka ahi, hinaka yama hani ya:

"Okatao ama tike. Abi ama oke waha",

ati nareka. Ati owa e nareka ahi:

"Batiba ama oke waha. Okataoba amaka waha",

ati nareka, towisawabona hinihari. Teoso ati e neba ati yana tere amaka he nanarifa me ni ya.
6 Teoso ati ehene Teoso biti taiti wate ya Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Owa nanarifa me nafi kasohaboneke he nokosi ya",

ati nematamonaka.
7 He nanarifa mera kamine ati e nematamonaka ahi:

"He nanarifa boni nima me nawaha, yifo hiri ni nima me nawaha narake, ati ehene",

ati nematamonaka.
8 Ati e rematamonaka ahi biti kaminari. Biti kamine ati e nematamonaka ahi:

"Teoso me yosi fawa titeraba ama tike. Me tiyoseha tiwehene amosatehaba ama tike.
9 Yama amosa tinofate ama tike. Yama hiyara tinofatera ama tike. Makoni towisawa kiti mati tohe tihawahara tike, tika Teoso ati ehene, yayai tinahabone tiwa",

ati nematamonaka biti kaminari.
10 Ati owa e nareka ahi:

"E ka Hiti yama watateri ya mata bofe ka yama nafi tikanawanemete ama tike. Neme hiri, tinehemete ama tike.
11 Wami ahaba, neme ahaba, tehaba amake. Ha tiwa ta tihabateraba ama tike. Wami ya neme famaha bototehaba amake, makari botoha nima.
12 Kini tikawatehaba amake, makari bote kini nawahi nima. Tohawahaba amake, makari akawaha nima. Tihawateraba ama tike ha tiwa. Tihabarihi titehaba ama tike",

ati nematamonaka, biti kaminari.
13 Ati owa amaka hari:

"Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa",

ati nematamonaka biti ni ya. He nanarifa me ni ya ati e neba watatere amaka.
14 He nanarifa mebone mera hiri nematamonaka, me hikasomatehabani me me kakatomahabone mati.

2

Teoso ati kamiti yokana e tohahabone eke.

1 Makoni Teoso ati kamiti yokana e tohahabone eke, ati miti e hawa tohahari hibati ya, e tosawariribone karo.
2 Hibati ya Teoso nanarifa Teoso ati me kaminemetemoneke Mowisei ni ya. Mowisei Ihayeo mera yosehimatamonaka, Teoso ati nima me ihi nabone mati. Teoso ati me hikatabare me ka yama hiyara nafi manakone nahabihimatamonaka, mera katomari. Teoso ehene e ne ehene amosematamonaka.
3 Faya e ka Hiti Teoso ati yati kaminematamonaka, era kasomebonaha. Ati e mitare ya himata nima e ribe, e hasi naba e? Efe ati me himite ati me hikaminehimari amaka e ni ya.
4 Yama kitaha me namo namaroke, yoro tokanaro, Teoso ati ehene. Teoso Kanamori ta, nematamonaka. Teoso Kanamori ati ehene yama yoro tokana e wato, nofa e amake, e one me e narifabone e. Makoni e kasomibone e watoneke.

Sesowi era kakasoma amaka.

5 Wami tohawai ya yama toyabo ya Teoso nanarifa bofe ka me me yoseteraba me amake, Teoso ati ehene.
6 E ka owatebonaka, bofe ka mera yosehari, Teoso ati ehene. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Teoso e ka owa himataba amosemona tine tiri?
7 Yama totoyabo ni ya tiwa nanarifa me hiyosehareka, tiwati ihi. Manakobisa tikahiyarawahareka.
8 Tiwati ihi yama nafi yosehibonaka waha",

ati te amake, yama hani. Yama nafi yosehibonaka, ati narake. Yama hiyoserahaba watateraba amake. Yama nafi amakere, hiyoseharo mata, e awaharo.
9 Sesowi sawi ya bofe ya Teoso nanarifa me hiyosematamonaka mata. Manakobisa ahabe ka Teoso hikahiyarawahematamonaka, e watohari. Ahabematamonaka, Teoso yahabona karo e nafi ni ya.
10 Sesowi era kakasoma amaka. Ahabe ka amosi mati tohawematamonaka Teoso ati ehene. Teoso ehene e ne amosematamonaka. Teoso ehene e nematamonaka, Teoso biti me e tohawaibone karo, Teoso ni ya e winatibone karo. Efe Teoso yama nafi hiri nematamonaka, fare hinaka yamabonehe.

11 E ka abi amaka. Biti me e amake. Hinaka mebone era tonihawahemarika.
Makoni Sesowi era niso te amaka, kokoma rari e ehene.
12 Teoso ka yama hani ati e narake ahi, Sesowi ati kaminari:

"Titaminamone onahabone oke okaniso me ni ya. Oyakaba ama oke tiwa ni ya heoniao ya",

ati nareka.
13 Yama hani one ka ati e nareka ahi:

"Ati amosate amaka, keye hiri rari",

ati nareka. Ati owa e nareka ahi:

"Osawi oke ahi, Teoso owa kakawe ka matehe ya otaba owa",

ati nareka.
14-15 Afa matehe me e amake, Teoso biti me e. Sesowi e nima nawahematamonaka,
era kasomebonaha. Hibati ya Satanaisi ka yama aahi me nima e namaro e amake, e
ahabi e nakome karo. Satanaisi ati ehene e ahabate e amake. Sesowi ahabe Satanaisi
nahabihimatamonaka, era kasomebonaha, Satanaisi kiti fawa nihari.
16 Teoso nanarifa mera kasomakara. Abarao ka noti me ta mera kasomaka, Abarao
Teoso ati nofe ehene nima me ihi na mati, me nafi.
17 Makoni fare nisori me nima nawahematamonaka Teoso ati ehene, mera kasome-
bonaha. Me ka sasetoti ehebotebona tohawematamonaka, Teoso narifari, yahe ka
Teoso aate ni fawa rari, Teoso mera kakomarebonaha. Teoso mera kakomatamonaka
me ka yama hiyara ihi. Sesowi ehene e re ya ahi Teoso mera kako fawa rena amaka.
18 Satanaisi Sesowi ha nematamonaka yama hiyara hiri nebonaha, fara e ha ni nima,
yama hiyara e hiri nabone e. Makoni Sesowi era kasomihina ka, e nima ne kari.

3

Sesowi e ka sasetoti ehebote amaka.

1 Makoni Sesowi ohari te wati nawahabone teke. Teoso ka me e amake, Teoso
biti me e tohaha e, Teoso era ha ne e. Teoso Sesowi yosekimatamonaka, he ati
kaminebonaha. E ka sasetoti ehebotemona e ati ka.
2 E ka sasetoti ehebote tohebona Teoso hine fare Teoso ati nima ehene te amaka.
Fare Mowisei ehenematamona nima Sesowi ehene te amaka, Mowisei Teoso ka mera
kakatomahari, mera kakatomi nataminahari.
3 Teoso ka yobe nima e te e amake, Teoso ka me e tohaha e. Sesowi Teoso ka
yobebona hihiri amaka, era kasomari, Teoso ka me e. Mowisei Teoso ka yobebona
hihiri amarematamonaka, Teoso ka me ka owa tohahari. Makoni Sesowi amosi mati
tohate amaka, Mowisei nima rari.
4 Yobe nafi hihiriba me nake. Teoso ta yama nafi hihiri amaka.
5 Mowisei Teoso nanarifa tohe Teoso ka mera kakatomi natamine Teoso atiteba
kaminematamonaka.
6 Kirisito ta amosi mati tohaka, Teoso biti tohahari, Teoso ka mera yosehari. Teoso
ka me e amake, ati e nofahari. Teoso ka me e tohasa nabone eke, ati nofi e fawa re
ya, noki ni e fawa rihi ne ya.

Teoso ati nofi te fawa riyahi.

7 Makoni Teoso Kanamori ati te kamitahi, ati e nari ahi:

"Hibayata ya ati te kamite ya

8 ati te kasawarirayaho, ati e nari ahi: 'Te ka iti me ihimaro te hiri riyahi. Yama hinita ya me sawiha owati me nofamaramaro me amake.
9-10 Owa me totomi namaro me amake. Yama fotaha onamoamaro ama oke me ni ya, 40 ano tohaha ya. Ohamamaro ama oke me ni ya. Owati boti e namaro ama oke ahi: "Yama hiyara me hiri nabone me ati boti ati ke fara yama nafi nima. Haha yama hiri onaha me hiri kere.
11 Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati", onahamaro ama oke. Owati kamini otaminahamaro ama oke, oyawa owa', ati nematamonaka".

12 Ota one mati, tera te kakatomiyahi. Teoso ati nofi te fawa riyahi. Te ati boti hiyaraba wataraboneke. Teoso yati ne ya te tabiyahi. Te tohaba riyahi.
13 Te ka one me te yayai niyahi, fara yama we nima, Teoso amo ni kobo re ya mata, yama hiyara ya tera te kakatomahabone te. Yama hiyara tera keyehariyahi. Teoso ati te kasawaririyahi.
14 Kirisito ya tataba me e amake, Teoso ati e nofaha e. Kirisito ya tataba me e tohasa naba e amake, Teoso ati nofi e fawa ri ya.
15 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Hibayata ya ati te kamite ya ati te kasawarirayaho. Te ka iti me ihi nimaroma te ehene rabone teke, Teoso ati me nofamara mati",

ati ke.
16 Hike memete me amari, Teoso ati me mita Teoso ati me nofamara mati? Me nafimetemoneke, Mowisei me hiyabamakia me hekama mati Esito ya.
17 Hike memete me amari, Teoso me hikakoa mati 40 ano tohaha ya? Me hikakoemetemoneke, yama hiyara me hiri na mati. Me ahabemetemoneke yama honara ya.
18 Hike memete me amari, me hikamina mati, me tokarabone me hina mati taboro ya, me hasi nabone mati? Afa memete me amake, Teoso ati me nofamara mati.
19 Teoso taboro ya me tokarabone Teoso ati nematamonaka, he ati me nofamara mati.

4

Teoso taboro ya e tokahabone ati nareka, e hasi nabone e.

1 Teoso fare atimatamona nima ati nasa ka. Ati ehene taboro ya e tokahabone ati nareka, e hasi nabone e. Era e kakatomahi, e tosawarirabone e. E ka iti Teoso ati me nofamarehemete me ihi nima e ehene rabone eke.
2 Hiyara amosa e mitahamaro e amake, fara me nimetema. Teoso ati me mitakene me kasomiba wataremetemoneke, Teoso ati me nofari karo.
3 Teoso ati e nematamonaka, hinaka yama hani ya:

"'Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati', onahamaro ama oke. Owati kamini otaminahamaro ama oke, oyawa owa",

ati nematamonaka. Ha e ta e tokahaba e amake Teoso taboro ya, e hasi naba e, Sesowi ati e nofi karo. Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya era wati nawahemata amaka.
4 Teoso ka yama hani ati one amake haro:

"Teoso ka yama ahi ni ahabi ya hasi nematamonaka, yia 6 na nowati ya",

ati ke.
5 Teoso ka yama hani ati okomina ati e narake ahi, Teoso ati kaminaro:

"Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati",

ati nematamonaka. Teoso hasi nematamonaka. Me hasi nabone me hasi remete-
moneke.
6 Hibati ka hiyara amosa me mitaha me tokaremetemoneke Teoso taboro ya, Teoso
ati me nofara mati. Teoso taboro ya me tokahaba me na naba me amake.
7 Makoni Teoso yama wehe onebone kaminematamonaka, e tokibone ka yama
wehebonehe, e hahasi ka tabora ya, "Hibayata ya", ati nari. Ano tamaha ahabi ya
Tafi Teoso ati kaminematamonaka, afa yama wehe kaminari.

"Hibayata ya ati te kamite ya, ati te kasawarirayaho",

ati nematamonaka.
8 E hahasi ka tabora amara ya Sesowe mera towakematamonaka. Yama wehe
onebone Teoso kaminematamonaka, ano tamaha ahaba nowati ya, Tafi ka yama hani
ya.
9 Afa yama wehe watakere mata, Teoso ka me hasi niba ka yama wehe.
10 Teoso taboro ya e toki ya e hasi naba e amake fahi, afa yama wehe ya. Yama e ahi
namaraba e amake. Teosomatamona nima e naba e amake, yama ahi ni ahabe hasi
nari, yama we 6 na nowati ya, sabato ya.
11 Makoni yama ahi ni e fawa rabone eke, e kobo naba e Teoso taboro ya, e hasi
naba e. E tosawarirabone eke. Hibati ka me nimetema e rabone eke, Teoso ati me
nofaremete mati.
12 Era e karawatohi. Teoso ati kitate amaka. Teoso ati era tonihawahate amaka.
Teoso ati yimawa inoha nima te amaka, ini famaharo. Teoso ati e ni ya toke ya e ati
boti ha ya toha, e kanamori ha ya toha naboneke. Ati e ni toke ya e ka owa nima e
nabone eke, tone afone ha ya toha, tone kanawari ha ya toha ne nima. Teoso ati e ati
boti namote amaka.
13 Teoso ni ya yama kehemoaba watatera amake. Teoso noko yama nafi awate
amaka. Yama toyabo ya e ehene nafi e kaminatehaba e amake he ni ya, e ehene siba
nebonaha amosi tabiyo.

Sesowi e ka sasetoti ehebote amaka.

14 Sesowi Teoso biti tohe e ka sasetoti ehebote yokana tohe tokomematamonaka
neme ya. Makoni Sesowi ati nofi e fawa rabone eke, Sesowi ati e nofahamone e ati
na era e kamina e.
15 Sesowi era watote amaka, e kitara e. Satanaisi totomi hinehimatamonaka, fara e
totomi ni nima. Yama hiyaraba hiri rematamonaka.
16 Sesowi e ka sasetoti ehebote tohaka, era kaminebonaha Teoso ni ya. Makoni
Teoso e nakomerabone eke. Yama e nofa Teoso e hiyarabone eke, e aate nari. E ni ya
yahe era narifebonaka.

5

1 Sasetoti me ka owabona ohari Teoso siba te amaka, sasetoti ehebotebonaha, Teoso
nanarifabonaha fare Teoso ati ehene. Yama ta te amaka Teoso ni ya. Bani mera
waka te amaka, me ta hinahabone mati Teoso ni ya, e ka yama hiyara Teoso wati
nawahamarabona karo.
2 Yama me wawato raba na me tosawariha me ni ya hamatere amaka, efe sasetoti
ehebote, kitarari fara me nima.
3 Teoso ka bani mebone mera waka te amaka, me ihi hiyara me ihi Teoso wati
nawahamarabona karo, ehene hiyare toha nabise kari, hari, sasetoti ehebote.

4 "Sasetoti ehebote ohahaba ama oke", me ati naba me ati watatera me amake.
Teoso ta e ka owa ha te amaka, sasetoti ehebote tohehibonaha, fare Araomatamona
nima, Teoso ha hinahari.
5 Kirisito e ka sasetoti ehebote tohehibona ati ne atiba watatere amaka. Sasetoti
ehebote tohe ya amosi mati tohehibona ati ne atiba watarihi te amaka. Fare Teoso
ehene amaka, sasetoti ehebote tohehibona hine sasetoti ehebote tohe kari. Teoso ati
e nematamonaka, he hiyarari:

"Okatao ama tike. Abi ama oke waha",

ati nematamonaka, towisawa hinihari.
6 Teoso ka yama hani ati one amake haro:

"Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike,
Meokiseteki nima tina tiwa".

7 Kirisito sawisa ne ya bofe ya Teoso aate nematamonaka, Teoso ha nari, Teoso ha
ni ati kitehi ohi nari. Teoso kasomi hiwatomona ati nematamonaka, ahabarebonaha.
Teoso ati himitematamonaka, Teoso ati nofe kari.
8 Teoso biti tohakana yama nawaha hiri, nematamonaka. Yama nawaha hiri ne
Teoso hikanawanematamonaka, he ati nima ehene nebonaha.
9-10 Hawa tohe Teoso ha hinehimatamonaka, sasetoti ehebote tohehibonaha,
Meokisetekimatamona nima nebonaha, mera narifebonaha, he ati me nofa mati.
Mera kasomaka, Teoso ni ya me winatehabone mati, fara yama tohaha ya.

Teoso ati wato yokana te tohakere mata.

11 Yama tamake, okominabonehe, afa yama kote. Nawahake, miti te watori karo.
12 Ano tamaha ya Kirisito ati te nofawehemete te awineke. Te ka one me te
kanawanehene te amake. Teoso ati wato yokana te tohakere mata. Tera me
kanawanabone onahara oke, Teoso ati yana kane ka yama ya. Yamata aboni te
kabariyahi mata. Yowa fehe ta te fawiyahi.
13 Matehe nima te nineke, yowa fehe fawi te oharia te. Teoso ati te watokere mata,
era kanawanahari, yama amosa e hiri nabone e.
14 E nafiwaha yamata aboni kabate amake. Yama amosa e wato, yama hiyara e
wato nineke, yama tamaha e hiri ni karo.

6

1 Makoni Kirisito ati yana kane ka yama e kakosabone eke. E horawahi waha.
Yama hiyara e nofamari ka yama e kaminamarabone eke, e ka yama hiyara, hinita
tohaharo. Teoso ati e nofawai ka yama e kaminamarihi nabone eke.
2 E batisa ni ka yama e kaminamarihi nabone eke. Me tati mese ya e yehe e
kakibari ka yama e kaminamarihi nabone eke. E yati nami ka yama e kaminamarihi,
Teoso amo nibona e kaminamarihi, nabone eke, yama hiyara hihiri Teoso mera waka
nabona ka yama amo ni. Afa yama Kirisito ati yana kani ka yama amake.
3 Afa yama e kakosabone eke, Teoso hinofi ya, e horawaharo.
4 Teoso e nofawaha e ka yama wato yana tonake. Teoso era kakawi yana tonaka.
Teoso Kanamori tabi e yana tonake.
5 Teoso ati wato e yana tonake, amosari. E ka yama wato yana tonake, Teoso ehene,
e ka one me e narifibone karo. Yama wato yokana e tohatehabone eke, e sawi ya Teoso
taboro ya.

6 Afa yama e hiri na manakobisa Teoso ati e nofamabisara e wete namihinarabone eke. E ehene e ni ya Teoso biti e nabowamatasabone eke awa ya, me haha hikanebona e ati nari. E ehene e ni ya e tosawarihabone eke.
7 Fatara ka yama e ahi na faha kaki amosa ihi yama bono fara tohaha amosake Teoso ni ya.
8 Fatara mohi tamaha ihi yama bonora hiyakere Teoso ni ya. E sari kanahaboneke. Teoso ati te nofamari ya fatara hiyara nima te nabone teke.
9 Ota one mati, tera onofa oke. Afa yama hiyara e na te hiri ra te awineke. Te ehene amosa awineke, Teoso tera kasomabona karo.
10 Teoso amosaka. Te ni ya ati katamorebonaka, te narife kari. Te nofa naka, hinaka me te narifi karo. Me te narifasa ke. Te ehene ya ati katamorebonaka.
11 Te ehene e na fawa rabone onahara oke, te nafi, yama amosa te hiri na te. Te ehene e ni ya Teoso yama ta tebonaka te noki naro.
12 Yama ahi ni te nofaraba wataraboneke. Teoso ati nofi me fawa ra me nima te nabone teke, yama noki ni me fawa ra mati. Te ehene e ni ya Teoso fare ati nima yama ta ni tebonaka.

Teoso Abarao hiyare eteba wati nawahematamonaka.

13-14 Teoso Abarao hiyarematamonaka, ati e nari ahi:

"Tiwa owakatomaba ama oke. Te totamatehaba te amake owati ihi. Keye amakere",

ati nematamonaka. Teoso Abarao hiyare fare ino hiri nematamonaka. Owa ino hiri rematamonaka. Owa he kiti ya kiti fiya tonehiba wataremtamonaka, ino hiri hinehibana.
15 Abarao Teoso noki ni fawa re Teoso fare ati nima ehene nematamonaka.
16 Me e hiyari ya owa ino e hiri te e amake, keye e hiri namone me ati ribone karo. Owa nafihi ino e hiri te amaka.
17 Teoso Abarao hiyare fare ino hiri nematamonaka, ati tohawarebona me ati nibone karo, Abarao ka noti mati.
18 Teoso yama famaha hiri nematamonaka. Abarao kakatomebona ati nematamonaka. Fare ino hiri, nematamonaka. Teoso keye hiri tere amaka. Abarao hiyare eteba wati nawahematamonaka. Yama famaha hiri nematamonaka, keye hiri nemona e ati rabona karo. E tokomakeke he ni ya, e aate nebonaha, era kasomebonaha. E noki naka e yayai na e.
19-20 E babaha rabone eke, noki nati me e. Kanawa nima e nabone eke, tokararo, awa ya matoharo. Sesowi e noki nineke, Teoso ka yobe toro boti ka ya tokiyomahari, makari kowani ya. Tai tohe nowati ya e yototehabone eke. Sasetoti ehebote tohawaka, Meokiseteki nima nari, fara yama tohaha ya.

7

Meokiseteki Teoso kiti mati tohehi ka sasetotimatamona amaka.

1 Meokiseteki Sare ka towisawamatamonaka. Teoso kiti mati tohehi ka sasetotimatamona amaka. Towisawa me one Abarao waka ne kame Meokiseteki kobo hinehimatamonaka. Teoso hekatomebona Meokiseteki hinematamonaka.
2 Abarao yama ebe kanehimatamonaka, yama kote bite ta nari Meokiseteki ni ya. Towisawa ehene amose ino amaka, Meokiseteki tohahari. E ati boti watora ka yama ini amake, Sare. Meokiseteki Sare ka towisawa tohe mera kakatomehimatamonaka, me ati boti watorabone mati.

3 Meokiseteki bati ino e watorihi mati ini e watorihi, hinakiti me ini e watorihi, te
e amake. Wate ka yama e watorihi, ahabe ka yama e watorihi, te e amake. Sasetoti
tohi fawa tere amaka, Teoso biti nima nari.
4 Meokiseteki nafihimatamonaka. E ka iti Abarao towisawa mera waka ne me ka
yama kakame yama kote bite ta nematamonaka, Meokiseteki ni ya.
5 Hibayata ya yama kote bite Ihayeo me ta te me amake Refi me ni ya, sasetoti me
me tohaha mati. Fare Mowisei ka yama hani ati nima me ihi nineke, yama me ta na
mati Refi ka noti me ni ya. Abarao ka noti hinama me amake, Ihayeo me nafi, Refi
me toha na mati.
6 Meokiseteki Refi ka noti amarematamonaka. Refi ka noti tohakarana Abarao
hekawa hinehimatamonaka. Teoso Abarao kakatomehibona Meokiseteki hinemata-
monaka. Teoso Abarao hiyaribehimatamonaka, Abarao kakatomebona ati nari.
7 Meokiseteki nafi ka Teoso Abarao kakatomehibona Meokiseteki ati nematamon-
aka, Abarao nafirari.
8 Ihayeo yama me ta teha me amake Refi me ahabateha me ni ya. Abarao yama ta
nematamonaka, Meokiseteki ahabatere ni ya.
9 Ihayeo yama me ta te me amake Refi me ni ya. Refi yama me ta nibehemete me
awineke Meokiseteki ni ya,
10 Refi sawihari mata Abarao boti ya, Meokiseteki kobo hinahari.

Meokiseteki nima Sesowi te amaka.

11-14 Teoso sasetoti bare yosehimatamonaka, sasetoti Meokiseteki nima nebona ati
nari. Teoso ehene e nematamonaka, Refi ka sasetoti me kitari karo, Arao ka noti
mati. Ihayeo me me kasomabone Ihayeo me amosi yokana toharemetemoneke Teoso
ni ya. Refi sasetoti me me tohawabone Teoso ati ne ati kaminematamonaka Mowisei
ni ya. Makoni sasetoti bare yosewehi ati owa kamina nematamonaka. Sasetoti bare
e ka Hiti tohe Arao ka noti amakara. Yota ka noti amaka. Yota ka noti Mowisei mera
yoserematamonaka, sasetoti me me tohahaba mati. Sasetoti me me tohahaba me
watatera me amake, Yota ka noti mati.
15 Refi ka sasetoti Ihayeo me kasomi me watohemenehe Teoso sasetoti owa
yoserenamata amaka, Meokiseteki nima nari.
16 Sasetoti owa e ka Hiti tohe Refi me ka owa amakara. Mowisei ka yama hani
hiyoserihi hika. Sasetoti tohawematamonaka kitahari, nahabihinarari.
17 Teoso ka yama hani hikaminate amaka, ati e naro ahi:

"Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike,
Meokiseteki nima tina tiwa",

ati ke.
18 Kakehi ehene Mowisei ati ahabematamonaka, Mowisei ati kitare karo, ati era
kasomi watorari.
19 Mowisei ka yama hani ihi me amosaba me watatera me amake. E ka Hiti ati ta
amosaka. Ati e nofe ya e amosabone eke Teoso ni ya. E kobo hinake waha Teoso ni
ya.
20 Sasetoti tohawebona Teoso hine Teoso fare ino hiri nematamonaka. Sasetoti me
one e tera me amake ahi. Sasetoti me me hiniha me ini me hiri remetemoneke fara
mati.
21 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike",

ati nematamonaka. Teoso fare ino hiri nematamonaka. Ati tohawaterebonaka, Teoso
ka yama hani ati ke.

22 Teoso fare ati yati ta nematamonaka, Sesowi yosehari. Makoni e kasomi e watoke.
Teoso fare ino hiri, nematamonaka, Sesowi yosehari.
23 Refi ka noti sasetoti me tohaha me ahabimakoni me tamate me amake. Me one
ahaba me one hasi na yama me ahi naba me amake, me yati na mati.
24 Sesowi ta oharite amaka, ahabamaterari. Sasetoti tohi fawa tereba amaka fara
yama tohaha ya.
25 Oharite amaka, mera kasomari, me kasomi yokana tohahari. Ahabatere amaka.
Teoso aate ni fawa tere amaka, Teoso mera kasomebona ati nari. Ehene Teoso ni ya
e kobo ke.
26 Efe sasetoti ehebote era kasomi yokana tohaka. Teoso yama hinofa hiri ni oharite
amaka. Hinaka yama hiyaraba watatera amake. Yama hiyara me hiri na me nima
tere amaka. Makoni Teoso hekamehimatamonaka neme ya.
27 Sasetoti ehebote me one nima tere amaka. Bani me me ta te me amake fara yama
we nima, me nafi ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. Bani me me
ta nabone me ati na bani owa me ta nibehemetemoneke, fara sasetoti ehebote me ka
yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. E ka sasetoti ehebote ehene e tere
amaka ahi. Hiwa ta ni oharimatamonaka Teoso ni ya, e ka yama hiyara Teoso wati
nawahamarabona karo.
28 Mowisei ati ehene e ka one me kitara sasetoti ehebote me me tohehemetemoneke.
Afa me nowati ya Teoso biti sasetoti ehebote tonihematamonaka, fare ino hiri nari.
Efe sasetoti ehebote amosi yokana tohe amosi fawa terebonaka fara yama tohaha ya.

8

Sesowi neme ka sasetoti ehebote amaka.

1 Afa amake, okominaharo, e naro ahi: e ka sasetoti ehebote era kasomi watoka,
kitahari. Itarimatamonaka Teoso ka kanihina ya, Teoso itariari neme ya.
2 Teoso ka yama ahi naka, Teoso ka yobe yokana ya. Efe yobe Teoso ehene amaka,
e ehene amarari.
3 Sasetoti ehebote yamata me ta te me amake Teoso ni ya. Bani me me ta, te me
amake, Teoso ni ya. Makoni e ka sasetoti ehebote hiwa ta nematamonaka Teoso ni
ya.
4 Bofe ka sasetoti amakara. Bofe ka sasetoti me ihi nima ehene kara. Yama Mowisei
hikaminemete me ta te me amake.
5 Teoso ka yobe yokana amare ya yama me ahi te me amake. Teoso ka yobe yokana
tohe awaka neme ya. Yama me hiri hina neme ka yama isi ni namote amake. Makoni
Teoso Mowisei hiyarematamonaka, Teoso ka yobebona hiri nabona ya.

"Yobe hiri tiyahi, tomene onamo nima nari, tomene onamoari yati mese ya",

ati nematamonaka.
6 Sesowi ta Teoso narifi yokana tohate amaka. Teoso ati yati Sesowi ta nematamonaka
e ni ya, Teoso ati ehene. Teoso ati yati amosate amaka mata ya. Mowisei ati aamosa
raba te amaka. Teoso ati yati kamine era kakawatehibona ati nematamonaka yama
amosi mati tohaha ya.
7 Mowisei ati mera kasomi watore ka Teoso fare ati yati kaminematamonaka.
8 Teoso me ihi nofarematamonaka, hibati ka mati. Ati e nematamonaka ahi:

"Owati one okominawatehaba ama oke Ihayeo me ni ya, Yota ka me ya me tabaha
mati, me owakatomabone ona owati.
9 Hibati ka owatimaro nima owati namateraboneke, okominahamaroho me ka iti
me ni ya. Me mani wara okana me oyabamakiamaro ama oke Esito ya. Me oyabamaki
okene owati me nofamarihi namaroke. Me onofaramaro ama oke, e ka Hiti ati nareka.

10 Afa yama ahabi ya, owati okominatehabone oke Ihayeo me ni ya, me owakatomabone ona owati, e ka Hiti ati nareka. Me okanawanabone oke owati ya. Owati rawi onahabone oke me boti ya. Me ka Teoso ohahabone oke. Oko me tohaboneke.
11 Me abe kanawanamateraboneke. 'Teoso tiwatohi', me ati namaraba me amake. Me nafi owa watohaba me amake. Me hona me toha, me honara me toha, naboneke.
12 Oyahatehaba ama oke me ni ya. Me ka yama hiyara wati owahamaterabone oke",

ati nematamonaka.
13 Teoso ati yati tohawebona ati nematamonaka. Ati bote hiyamakara, ati bote tohe karo. Ati bote fawa neba amaka.

9

Teoso ka yobe naka neme ya.

1 Teoso ati taiti kamine hinaka yobebona kaminematamonaka, yobe bofe kari, he ni ya yama me ta nibone ka yama kaminari. Mera kanawana nematamonaka, hinaka yobebona hiri nibona ya.
2 Hinaka yobebona me hiri hinehimatamonaka. Makari kowani ka ya nabarina tabori kawariemetemoneke. Mesa toha, Teoso ka bao toha nematamonaka. Teoso taboromona me hite amaka.
3-5 Makari one kowani ka ya wami wiye kawitaremetemoneke, oro hiri ni tohaharo. Teoso ka yama wiye toha nemetemoneke, babari kana oro tohaharo mese. Teoso ka yama wiye tori ya mana nehemetemoneke yama wiye bite ya ihaharo, oro hiri ni tohaharo. Arao ka awa toha nemetemoneke, yanehemete. Yati ibe toha nemetemoneke, Teoso ati hano kawane karo. Yama wiye neme ya Teoso ka yama kanamori teme narehemetemoneke, afe watarawaharo. Afe toharawehemetemoneke yama wiye neme ya. Teoso taboro yokanamona me hite amaka, foyaharo yobe boti karo. Yama kamini faya tohaboneke mata.
6 Teoso ka yobebona hawa tohe ya makari taiti ya me tokiyoma Teoso ka yama me ahi nemetemoneke, sasetoti mati. Fara me tokiyomi tohate me amake.
7 Sasetoti ehebote ohari tokiyomehimatamonaka yobe toro boti ka makari ya. Fara ano tohawai nima tokiyomi nematamonaka. Bani emene towakamehimatamonaka, ta hinahabonehe Teoso ni ya, hinaka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo, me nafi ka yama hiyara wati nawahamarihi nabona karo, me ka yama hiyara naha me watora mati.
8 Yama e na ya Teoso Kanamori era hiyaraka, ati e nari ahi: hahi yobe ahabare ya Teoso taboro yokana ya e tokiyomarabone eke, Teoso Kanamori ati ka.
9 Afa yama e awaha era e watoke, yama hiyara e kihasa na e. Teoso ni ya yama e ta kene e ati e na yana rihi nabone eke ahi: "Oko yama hiyara fawa ke", e ati na e.
10 Teoso ati yati me noki na yamata me ta nabone Teoso ati nematamonaka, yama fawaha ya tabaharo. Me mese soko nabone ati nematamonaka, he ati yati me noki na mati.
11 Kirisito sasetoti ehebote tohawe yama amosa yoro tokana hiri nematamonaka e ni ya. Teoso ka yobe bofe ka amare ya tokiyomehimatamonaka, yobe e hiri rari, yobe amosi mati tohahari.
12 Teoso taboro yokana ya tokiyomehimatamonaka, ama towakiyomari. Kabirito emene amarihi, bowi emene amarihi, nematamonaka. Fare emene ya tokiyomehimatamonaka, ahabari. Ahabi oharimatamonaka. Ahabe mera kasomematamonaka, Teoso ya me tabahabone mati fara yama tohaha ya.

13 Kirisito ka me amara Teoso ni ya me bisaha bani me ame me wisa tokanate me amake, me amosawahibone karo Teoso ni ya, me mese. Kabirito emene tohe ya toha, bowi emene tohe ya toha, bowi biti hati nakosiri tohe ya toha, te amaka.
14 Kirisito emene e boti namosate amaka. E ka yama hiyara nahabite amaka, e ahabaribone karo, Teoso yati ne e narifibone karo. Kirisito ka yama hiyaraba watara hiwa ta nematamonaka, Teoso Kanamori ati ehene, Teoso Kanamori ahabaterari.

Kirisito ahabematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha.

15 Teoso Kirisito yosehi ati yati kaminawahematamonaka, era kakatomebona ati nari. Era ha nemari amaka, era kakawebonaha yama ahabatera ya. Kirisito ahabematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha, e hiri naro, Teoso ati taiti sawisa ne ya.
16-17 Bote ka yama hani nima Teoso ati te amaka. Bote yama hani rawi kane sawisa ne hinaka yama hani kitakere mata. Ahabe me one hiwe hinaka yama hani kitahaboneke waha.
18 Makoni bani me me waka nemetemoneke, Teoso ati taiti ka yama ya. Bani me ahabemetemoneke bote nima.
19 Me ni ya Teoso ati nafi kamini Mowisei hawa tohe kabirito mera waka, bowi mera waka, nematamonaka. Me ame wisa tokana nematamonaka, Teoso ka yama hani mese toha, me nafi mese toha na ya. Faha toha, ofeya kone mamawa kana ne toha, awa bite isobo toha, nemetemoneke, wisa tokana hinaharo.
20 Ati e nematamonaka ahi:

"Teoso ati ka ama amake haro. Fare Teoso ati okomine ati nima te ehene nabone teke",

ati nematamonaka.
21 Ama were kana nematamonaka Teoso ka yobe ya, yobe ka yama ya tabaharo.
22 Yama nafi me namosabone Teoso ati nematamonaka ama ya. Ama watari ya Teoso era kako fawa terebonaka, e ka yama hiyara wati nawahari. Makoni Kirisito ahabematamonaka bisa.
23-26 Teoso ati ehene bani me me waka nemetemoneke, bofe ka yama me namosibone karo ama ya. Bofe ka yama yokana tohakere. Yama yokana kanamori amake, neme ka yama kanamori. Kirisito hiwa ta nematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibona karo. Ahabematamonaka, era namosebonaha, emene ya. Kirisito tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya neme ya. Bofe ka Teoso ka yobe ya tokiyomarematamonaka, yobe e hiri nari, Teoso ka yobe yokana kanamori tohahari. Tokomematamonaka Teoso ni ya neme ya, Teoso aate nebonaha, yahehibonaha e ni ya. Bofe ka sasetoti ehebote nima tere amaka. Sasetoti ehebote tokiyomate amaka fara ano nima, Teoso ka yobe toro boti ya, bani me ame towakiyomari, fare emene amarari. Kirisito hiwa ta nematamonaka. Ahabematamonaka e ni ya ahabi ohariari. Fara ano nima ahabi tere amaka. Sasetoti ehebote me one nima nemanaha, ahabi tamehina amaka. Ahabi yana nenamatamonaka, hibati ya, Teoso yama hiri ni yana kane ka yama ya. Ahabi oharika, hibayata ya, Teoso amo nibona yabokire ka yama ya.
27 E ahabi oharite e amake, ha e. E ahaba e ehene Teoso siba nebonaka, amosi tabiyo.
28 Kirisito hiwa ta ni ohari nematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha. Kame ya e ka yama hiyara nahabimarebonaka. Kamehibonaka, mera kasomebonaha, he me noki na mati.

10

Mowisei ka yama hani era namosi watohinatera amake.

1 Mowisei ka yama hani yama yokanateba kanamori amake, yama yokana amararo.
Mowisei ka yama hani ati ihi Sasetoti bani me me waka te me amake fara ano
nima. Bani me waka ni me fawa tera me amake. Yama me hiri hina era namosi
watohinatera amake e kobo naba e Teoso ni ya.
2 Yama me hiri hina amosemenehe, fawa nene amake, hawa tohi ya. Me amosi ya
yama me hiri hina fawa nene amake, me ka yama hiyara fawa ni ya, yama kaminaba
watamari ya me ati boti ya.
3-4 Bani me me waka hina me ihi me ka yama hiyara fawa ni watotera amake. Bani
me ahabi me awaha me ka yama hiyara me wati nawahate me amake, fara ano nima.
Bowi emene ya kabirito emene famaha e ka yama hiyara fawa nitera amake.
5 Kirisito bofe ya kakehi ati e nematamonaka ahi:

"Teoso yamata bani me ya tabaha ta ni tinofara tiwa awine tike. Oko abonobone
ta tinahara tike owa ni ya.
6 Yayai titera ama tike, yamata me sari hikana me ta ni karo tiwa ni ya. Yayai
tirihi tite ama tike, yamata me ta hina ihi, me ka yama hiyara manakonebonehe.
7 Faya owati e nara oke ahi: 'Owa oke ahi. Yama hani owa kaminate amake.
Teoso okehara oke, yama tinofa hiri onahabone owa', onahara oke".

8 Ati e nematamonaka baha: "Yamata bani me ya tabaha ta ni tinofatera ama tike.
Yayai titera ama tike, yamata ota sari kana ota ta ni karo tiwa ni ya. Yayai tirihi
tite ama tike, yamata ota ta na ihi, ota ka yama hiyara manakonebonehe", ati
nematamonaka. Haha yama hikamina me hiri te me amake, Mowisei ka yama hani
ati ihi.
9 Ati owa amaka hari, yotohari, ati e nari ahi: "Owa oke ahi. Okehara oke, yama
tinofa hiri onahabone owa", ati nematamonaka. Teoso Mowisei ka yama hani
tonihawahawitimatamonaka ha ya. Afa tabori ya Kirisito ta nematamonaka.
10 Kirisito abono ta ni Kirisito oharimatamonaka. Kirisito ehene e amosawahake
Teoso ni ya, fare Teoso ati ehene.
11 Fara yama we nima sasetoti Teoso ka yama me ahi te me amake Teoso ka yobe ya.
Fara yama wehe nima yama ta ni me nineke. Afa yama e ka yama hiyara nahabitera
amake.
12 Kirisito e ka sasetoti tohe hiwa ta nematamonaka ahabebonaha, e ka yama
hiyara fawa nihibonaha, hiwa ta ni ohariari. Manakobisa itarimatamonaka Teoso
ka kanihina ka ya.
13 Teoso noki ne awaka, Teoso mera waka nebonaha, Kirisito me nofara mati,
hinaka yama ahi ni hawa tohi karo.
14 Hiwa ta ni oharimatamonaka. Ehene e amosawahineke Teoso ni ya, e ka yama
hiyara watamara e.
15 Afa yama Teoso Kanamori kamina nematamonaka. Ati taiti e nematamonaka
ahi:
16 Afa yama ahabi ya, owati okominatehabone oke, me owakatomabone ona owati.
Me okanawanabone oke owati ya. Owati rawi onahabone oke me ati boti ya, e ka
Hiti ati nareka.
17 Me ihi hiyara wati owahamarabone oke, owati me tokatabara mati, ati
nematamonaka.
18 Teoso e ka yama hiyara wati nawahamare yama e ta namarabone eke Teoso ni
ya, e ka yama hiyara watamari karo.

E tokomakehabone eke Teoso ni ya.

19 Ota one mati, e watoraba eke, e tokiyomabone e Teoso taboro yokana ya, Sesowi emene ehene.
20 Sesowi ahabe yati ka, wamisamari. Makoni e tokiyomate e amake makari kowani ka ya, e yaka na e hawi yati ya.
21 E ka sasetoti yokana amaka, Teoso ka yobe kari.
22 Makoni Teoso ni ya e tokomakehabone eke, Teoso era nofe ka yama e watoharo, Teoso ati e nofi karo. E ati boti were kanareka, Kirisito emene ya, yama kaminaba watamaribone karo e ati boti ya. E abono soko nareka faha amosa ya.
23 Kirisito noki ni e fawa rabone e ke, Kirisito e noki namone era e kamina e me nokosi ya. Teoso fare ati nima ehene nebonaka. Era keyeharebonaka.
24 "Hima e ka one me e nofibeya", e ati nabone eke, e abe hiyara e. "Hima yama amosa e hiri nibeya", e ati, nabone eke.
25 Heoniao hiri ni e fawa rabone eke. Me nake, heoniao hiri ni me fawa namone mati. E abe ha nahi. E abe ha ni fawa rabone eke, Teoso amo nibona yabore karo.
26 Teoso ati keye amare e watoha, yama hiyara e wati kanaha e hiri ni ya, yama e ta naba wataraba amake, e ka yama hiyara fawa niba karo.
27 Hine ya e watohabone eke, Teoso e wati nawaha e. Teoso e ka yama hiyara manakone awatehiba amaka e ni ya. Teoso me nofara me ahabateba me amake yama hiri ni ya.
28 Hibati ya me ka owa Mowisei ati nofare me fama ehene me hiwe me hinabowehibonamatamonaka. Me yaharabonemetemoneke efe ni ya.
29 Teoso hami kitehibonaka mata ya, e ka owa Teoso biti tai ne ni ya. Sesowi emene ya Teoso hinamosibehi manakobisa Sesowi emene nofamakara. He ni ya Teoso Kanamori yahibehi manakobisa Teoso Kanamori hiyaremona ati ka.
30 Teoso e watoka, ati e nari ahi:

"Me ka yama manakone owahabana oke ha owa",

ati nematamonaka. Teoso ka yama hani ati one e te amake ahi:

"Teoso hinaka me ka yama hiyara manakone awehibonaka me ni ya",

ati ke.
31 Yama hiyakere mata ya, Teoso yati ne era kako ka yama.
32 Tera te wati nawahabone teke, Sesowi te nofawahimete ka yama te wati nawaha te. Sesowi te nofawaha tera me kakoemete me amake. Te ni ya yama nawaha nafikene yama tera kasawariremete teke.
33 Te hiyaramone me ati nemeteke me nokosi ya. Yama hiyara ya tera me hiri kana nemeteke. Te one yama hiyara ya me me hiri hikana me ya te tabehemete teke.
34 Kateya ya me kibeha me te kasomemete teke. Te ka yama me yabakene te yayai nemete teke, te ka yamatebone te wati nawaha te, neme karo, amosaro mata ya, ahabateraro.
35 Makoni Teoso ati nofi te fawa rabone teke. Teoso ati nofi te fawa ri ya, Teoso tera kakawi mati tohehibonaka.
36 Te kiti fawa rabone teke. Teoso yama hinofa nafi hiri ni te ahabi ya, fara yama hikamina ta nebonaka.
37 Kirisito kamakabote nebonaka. Teoso ka yama hani ati e narake ahi:

"Efe kamatehibona me hine kamehibonaka. Kami kerewe rebonaka.
38 Oko me ihi amosa owati nofi me fawa teraboneke. Owa nofi me fawa ni ya yama me hiri hina onofarabone oke",

Teoso ati nematamonaka.
39 Ha e ta me ahababone me e amakere, Teoso nofi e fawa ri karo. Teoso era kasomatehibona amaka, ati e nofe karo.

11

Hibati ka Teoso ati me nofehemetemoneke.

1 Teoso ati e nofa Teoso e watoke, fare ati nima ehene nebonaha. Yama e awara e noki nabone eke.
2 Hibati ka me ihi e na me ihi Teoso nofehimatamonaka.
3 Teoso ati e nofi ka e ati e ke ahi: Teoso yama nafi hiri nematamonaka. Ati yana ne ya yama nafi fotohemetemoneke. Yama watari ya yama hiri nematamonaka, yama nafi, e ati ke.
4 Abeo Teoso ati nofehimatamonaka. Teoso ati nofe ka Teoso ni ya bani ta ne ehene amosemona Teoso hinehimatamonaka. Ehene aamosa tohehimona Teoso hinehimatamonaka, Teoso ati nofe kari. Kai yama ta hina ha ta amosaremetemoneke Teoso ni ya. Abeo ahabe era hiyarasa ka, Teoso ati nofe kari. Teoso ati e nofahabone ati ka.
5 Enoki Teoso ati nofe ka ahabarehimatamonaka, Teoso hekamahari. Me hiwamarehimatamonaka, Teoso hekame kari. Sawisa ne ya ehene amosemona Teoso hinehimatamonaka.
6 Teoso ati e nofari ya e ehene amosarabone eke Teoso ni ya. Teoso ni ya tokomaki e nofi ya e ati boti e nabone eke ahi: "Teoso naka. Siba one ya owasibonaka, ati ehene", e ati nabone eke. E ati e ri ya e tokomakerabone eke Teoso ni ya.
7 Nowe Teoso ati nofa nematamonaka. Teoso yama kaketehabani kaminematamonaka he ni ya. Teoso ati tokatabe fotowati ehebote hiri nematamonaka, hinaka mera kasomebonaha. Teoso ati nofe me one ihi hiyara awihinemetemoneke, Teoso ati me nofara mati. Nowe amosematamonaka Teoso ehene, Teoso ati nofe karo.
8 Abarao Teoso ati nofa nematamonaka. Teoso ha hine Teoso ati mite tabora bara ya tokehimatamonaka, hiwateraro, Teoso ta hinahabanihi he ni ya.
9 Teoso ati nofe tokehimatamonaka tabora Teoso hikaminaha ya, ta hinahabone hinaharo. Bara me tabori tohamatehemetemoneke mata. Yobe makari tohehi ya winehimatamonaka, Isaki ya Yako me fama me ya tabahari. Teoso afa mera hiyara nematamonaka, tabora ta nebona ati nari me ni ya.
10 Abarao sitatiteba wati nawahematamonaka. Sitatiteba wati nawahe hora ne atiba wataremetamonaka, yobe makari tohahi ya winahari. Afa sitati wati hiwaha kitate amake, sitati Teoso wati hikana hiri hinaharo.
11 Abarao Teoso ati nofa nematamonaka, biti nawehibona hinahari. Abarao bote tohe biti watarebonaka. Fati Sara tohaha kahiwi watorihi nemetemoneke. Abarao biti nawehibona Teoso hine Teoso ati tohawarebona Abarao ati nematamonaka. Faya biti nawehimatamonaka Teoso ati ehene.
12 Abarao bote tohe ka inamatewe hiri ni watoreba amaka. Abarao ka noti me ta me tamehemetemoneke, neme ka amowa me tamaha me nima, fa witi ka siki boni nima me na mati, tomi kani e watoraro.
13 Afa me nafi ahabemetemoneke, Teoso me noki na mati, Teoso ati me nofasa na mati, yama hiri hinabone hinaha hiri re ya mata. Yamatebone Teoso hikamina me wati nawahemetemoneke, afa yama wato yokana me tohara mati. Teoso me watohemetemoneke, yama me noki hina ta nebonaha. Haha me wini ka tabora me tabori yokana amaramone me ati nemetemoneke, bara me taborimonehe.
14 Me ati e na me taboribone me siba nemetemoneke.
15 Bara me tabori ya me sawiha me tabori bote me wati nawahamaremetemoneke, me kakibai ka tabora. Me tabori bote ya tokomi me nofemenehe me tokomenemetemoneke.

16 Haha tabora me wati hiwaha neme ka tabora amake. Me toki me nofehemete-
moneke afa tabora amosa ya. Makoni Teoso yayai te amaka, me abi hine kari. Sitati
hiri nematamonaka, me ka sitatibonehe.

17-18 Abarao Teoso ati nofehimatamonaka, biti Isaki tohehi ka noti me tamatehabone
Teoso hinahari. Teoso Abarao hiyare ati e nematamonaka ahi: "Isaki biti me
ta tika noti yokana me tohatehaba me amake". Manakobisa Abarao Isaki ta
nematamonaka Teoso ni ya, ahabebonaha, fare biti ohariari, Teoso totomi hinahari.
Teoso hiwehibona hinehimatamonaka he ati nofahari.
19 Abarao ati boti e nematamonaka ahi: "E ahaba hiri nami Teoso watote amaka",
ati nematamonaka. Keye amakere. Teoso Isaki ta namematamonaka Abarao ni ya,
yati tohahari.

20 Isaki Teoso ati nofa nematamonaka. Makoni Yako ya Isao me fama Teoso mera
kakatomebona Isaki ati nematamonaka, yamatebone kaminari.
21 Yako Teoso ati nofa nematamonaka. Ahabinima ne ya Yose biti mera Teoso
kakatomebona Yako ati nematamonaka, Teoso amosemona ati nari, hiwa ma
kanahari awa ya.
22 Yose Teoso ati nofa nematamonaka. Ahabinima ne ya Ihayeo Esito ya me
sawiha me tokomatebone ati nematamonaka. Me tokomi ya tone me hekamebona
ati nematamonaka, me hikamobonaha me kobo tonami ya tabora one ya.

23 Mowisei bati Teoso ati me nofa nemetemoneke. Esito ka towisawa me nakomera
ati me hikasawari Mowisei me kehemoemetemoneke, abariko terei ne ya, Mowisei
amosari.
24 Mowisei Teoso ati nofa nematamonaka. Nafimise ya towisawa bite biti me
hiniharebona ati nematamonaka.
25 Esito me ya tabehimanaha, yayai ni yaborenamatamonaka, yama hiyara hiri ne
ya. Teoso ka me ya tabi nofehimatamonaka, yama nawaha me hiri na me ya tabahari.
26 Yama wati nawahematamonaka, Teoso ta hitebonehe. Makoni Esito ka yinero
nofarematamonaka. Yama nawaha nofehimatamonaka, Kirisito ka yama.
27 Teoso ati nofe Esito ya yana tone tokehimatamonaka, towisawa nakomerari, he
kakoari. Teoso ati nofi fawa rematamonaka, Teoso awahari, Teoso e awaterari.
28 Teoso ati nofe Basikowa ka ayakatebani yana kanehimatamonaka, marina tafe
me kabahabone ati nari, ofeya me ame ya nokobi me ketehabone ati nari. Makoni
matehe taiti Teoso nanarifa waka ne Ihayeo me ka matehe ta hasi nemetemoneke.

29 Ihayeo Teoso ati me nofa nemetemoneke. Makoni me kariwemetemoneke faha
mamawa na tori ya, wami ya me yaka na mati faha baikani ya. Esito ka me
kariwabisahabone me ati na me ahabemetemoneke faha ihi.
30 Teoso ati me nofi ka Seriko ka yama bari kani sonehemetemoneke, Seriko me
moto kani karo, yia 7 na ya.
31 Haabi fana me ka aahi tohaha Teoso ati nofa nemetemoneke. Ihayeo mera ha
nemetemoneke, me sawihabone mati hinaka yobe ya, sitati me ki na mati, me mowa
hinabonehe. Makoni hasi nemetemoneke. Me one ta ahabemetemoneke, Teoso ati
me nofara mati.
32 Hike me okominaribe waha? Yama okominiba ka bahi watamakara, me
okominiba karo, Sitiao, Baraki, Sasao, Yefita, Tafi, Samoweo, Teoso ati kakamina mati.
33 Teoso ati me nofi ka towisawa me me kasawariemetemoneke. Yama amosa me
hiri, Teoso yama hikamina me wara tona, riao me me waka hinene me hasi,
34 yifo hiri ni ya me hasi, yimawa me boyo hinene me hasi, nemetemoneke. Me
kitara me kitehemetemoneke. Yama mowa ni ya me kitehemetemoneke. Me ihi bara
me ka saotato me wete tonamemetemoneke.
35 Me fanawi ka matehe ahaba Teoso aate narawa Teoso ati ehene me ka matehe yati
namehemetemoneke. Me one ta hasi remetemoneke. Yama nawaha ya me me hiri

hikana me me hinahabihemetemoneke. Me hasi ni me nofara me yati namatehabone me ati nemetemoneke.
36 Me one me me haha hikana, me me kosi hinehemetemoneke. Me one me me yati hinehemetemoneke koheti ya, kateya tori ya.
37 Me one me me waka hinehemetemoneke, yati ibe ya me me hibana mati. Me one me me wisi hinehemetemoneke. Me one me me waka hinehemetemoneke yimawa ya. Me one ofeya me atari toha, kabirito me atari toha, na ya hine me akaka nihemetemoneke, me honari karo. Me me hikatomehemetemoneke, me me hikakoa mati.
38 Yama honari ya me one yaka, atami ya me one yaka, nemetemoneke. Yati hoti ya me wina, wami hoti ya me wina nemetemoneke. Bofe ka me ihi amosara me ya me tabamarabone Teoso ati nematamonaka, me ihi amosa mati, Teoso ka mati.
39 Afa me nafi Teoso ati me nofaha me ihi amosemetemoneke Teoso ni ya. Yama Teoso ta hinabone hinaha ta me awaremetemoneke mata.
40 Yama amosa Teoso ta nebona ati nematamonaka e ni ya, e ya me tabaha e amosibone karo.

12

Sesowi awi e fawa rabone eke.

1 Me kana na me nima e te e amake. Afa me tamaha me okomina era me awake, e kana na e. Yama hiyara hiri ni e fawa ni ya me kana na me nima e nabone eke, hine me sota na mati, me kana ni kitibone karo. Yama hiyara hiri ni e fawa nabone eke, e kana ni kitibone karo, e ma toribone karo, e kobo nabone e.
2 Sesowi awi e fawa rabone eke, ehene nima e ehene nabone e. Ehene Teoso ati e nofawamaro e amake, ehene nima e nabone e, Teoso ati nofi mati tohahari. Ahabematamonaka wanahari awa ya, yayai nebonaha, hinaka yama nawaha ahabi nowati ya. Awa ya wane me one haha hikane me ati mitarama nematamonaka. Manakobisa itarimatamonaka, Teoso ka kanihina ka ya, Teoso ati ehene.
3 Te ma tohariyahi. "Yama onofama okere", te ati rabone teke. Sesowi te wati nawahahi. Yama hiyara me hiri na he me kakoa, "Yama onofama okere", ati neba ati wataremetamonaka.
4 Yama hiyara me hiri na me te mono na te ahabakere.
5 Teoso biti me te amake. Teoso ati ya te ati katamoa te awineke, ati e nari ahi, tera yayai nibona ati nari:

> "Okatao tiyawariyahi, tika Hiti tiwa kosi ne ya. Ati timitayaho, tiwa hora ne ya.
> 6 Biti mebone era tonihawahe era kosi te amaka, e nafi, era nofahari".

7 Yama nawaha te hiri na te yawariyahi. Te ati e naba te amake ahi: "Teoso owa kosi naka, biti ohi karo", te ati nabone teke. E ka abi era me kosi te me amake, e nafi.
8 Teoso tiwa kosi re ya Teoso biti yokana tihara tiwa awine tike. Fana bara biti tiha tiwa awine tike. Teoso biti mera kosi te amaka, biti me nafi.
9 E ka abi era me kosi na me ihi amosamone e ati te e amake, e nafi. Makoni e kanamori bati ehene amosemona e ati, nabone eke, era kosi nari. Ehene e te amaka, e ahabaribone karo.
10 E ka abi yama me wawato raba na era me kosi namaro me amake, ano tamara ya. Teoso ta era kosi te amaka e amosibone karo, he nima e nibone karo.
11 E ka abi Teoso era kosi ne ka yama amosatera amake e ni ya, komaharo. Manakobisa Teoso ehene amosemona e ati nabone eke, yama amosa hiri ni e watowaharo, Teoso era kanawane karo, era kosi nari. E amosabone e amake ehene.

Teoso ati kamiti te fawa riyahi.

12 Makoni te kitahi.
13 Te kana ni kitahi. Te ma toriyahi, te kobo nabone te. Te ehene e ni ya te one me kitara me kana ni amosaboneke, me amosama mati.
14 Te abe yaro riyahi. Te ehene amosabone teke, Teoso ehene nima. Te one me ihi e ri ya e ka Hiti me awaraba me amake.
15 Teoso yahe nofi me fawa naba me wataraboneke te ni ya. Me watarihi naboneke te ni ya, awa hiyara nima me na mati, boni hiyararo. Me one me ihi me awaha me ihi nima me ihi nabone me ati naba me amake. Yama e na hiyaraboneke te ni ya.
16 Te one me ka yibote amarawara me ahi raboneke. Te one Isao ehene nima me ihi raboneke, bofe ka yama nofe Teoso ka yama nofaremata. Hinaka yamatebone bati hinaha ra ta nematamonaka, yamata isi ni manakonebonehe.
17 Isao tamine te mitate amaka. Yama totoyabo raba ni ya bati aate nematamonaka, Teoso hekatomebona bati hinehibonaha. Bati ati hiyarematamonaka. Isao ohi ne bati ati amoseba wataremata monaka.
18 Ihayeo memetemone me nima te rineke. Atami waha beheri ya me kobo nemetemoneke, e boyo teharo. Yama hiri ni na, yama soki na, yama noki yawari toha,
19 hohori ati yofina toha, Teoso ati toha, nematamonaka. Me kakomeha Teoso me aate nemetemoneke, Teoso mera hiyaramarabona karo.
20 Yati me boyo rabone Teoso ati nematamonaka. Me ka bani me boyo hirihi hinahabone Teoso hinehemetemoneke. Me boyo hini ya me one me me hibanabone Teoso ati nematamonaka, yati ibe ya, me ahababone mati. Teoso ati me mita me yawehemetemoneke.
21 Yama yofinemetemoneke me nafi ni ya. Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Hoyahoya kana oke, owakomeha owa",

ati nematamonaka.
22 Me nima te rineke. Yati Siao beheri ya te kobo nineke, neme ka Serosarei tohaharo, Teoso yati ne ka sitati tohaharo. Teoso nanarifa me tamaha me yoro tokana me te kobo nineke, me yayai na mati.
23 Teoso ka me ni ya te kobo nineke, me ini kawana mati neme ka yama hani ya. E ka owa biti taiti nima me nineke, bati ka yama ihawahari. Teoso yama ta nebonaka me ni ya, hinaka me me tohi karo. Teoso ni ya te kobo nineke, e nafi ehene siba nebonaha, amosi tabiyo. Me kanamori ni ya te kobo nineke, Teoso ehene me amosa mati.
24 Sesowi ni ya te kobo nineke, Teoso ati yati kaminari. Abeo emene aamosa raba ne Sesowi emene ta amosate amaka mata ya. Abeo ahabe emene anoti ino ha kanehimatamonaka, me hinabowebonaha, Abeo nabowahari. Sesowi ahabe emene era kasomematamonaka.
25 Teoso ati kamiti te fawa riyahi. Hibati ya Ihayeo me narabi Teoso nima ne ati me hinofare me hasi remetemoneke. Teoso e narabo nima ne e hasi rihi nabone eke, Teoso ati e nofari ya. Bofe ya mera hiyare era hiyara naka neme ya.
26 Mera hiyare wami kiha nemetemoneke, ati ehene. Hibayata ati e ka ahi:

"Wami kiha namaboneke tasa owati ihi, kiha namarabonehe. Hibayata ya neme kiha nawahaboneke waha owati ihi",

ati nematamonaka.
27 Makoni ati amaka, wami kiha namarabone ati nari. Wami nahabihibona ati ka ayata ya. Bofe ka yama e awaha ahababa amake. Yama e awara ta sawisa naba amake, yama ahabateraro.

28 Teoso e taborobone ta ka, ahabateraro. Era kakatomehibonaka fahi. Makoni,
"Teoso faya amake", e ati nabone eke. Teoso e nofahabone eke, ati e tokatabahari.
29 E ka Teoso yifo nima te amaka, yama nafi nanahabi tohaharo.

13

Yama Teoso hinofa te hiri nabone teke.

1 Teoso biti me e amake, e nafi. Makoni e ka one me nofi e fawa rabone eke, Sesowi
nonofa me e.
2 E ka one me ha ni te fawa rabone teke, me amo nabone mati te ka yobe ya. Haha
me me hinarifa me me hiwatora Teoso nanarifa memetemoneke.
3 Me kibeha me te narifa nabone teke. Yama te nofaha ya me te hiri kanahabone
teke. Me te narifa nabone teke, me me baro hina mati. Yama te nofa ya me te hiri
kanahabone teke.
4 Te ka yibote amarawara te ahi rawarabone teke. Me fanawi te ka yibote
amarawara ya te tabarihi nabone teke. Me ihi e na me ni ya Teoso hamehibonaka.
5 Yama tamaha te nofariyahi. Yama te kihara te yawarabone teke. Teoso ati e
nematamonaka ahi:

"Tera kakatomi fawa oterabone oke. Oko sawi fawa terabone oke te ni ya",

ati nematamonaka.
6 E ati e naboneke ahi: "E ka Hiti owa narife ka owakomeharabone oke. Me one me
ihi hiyara wataraba amake owa ni ya", e ati nabone eke, keye amaramone e ati na e.
7 Te ka hiti me te wati nawahahi, Teoso ati me kamina mati te ni ya. Yama amosa
me hiri hina te wati nawahahi, te ehene e nabisibone karo. Teoso ati te nofiyahi, fara
me nima.
8 Sesowi Kirisito tohawatere amaka. Tohawarihi tehibonaka.
9 Tera me keyehariyahi, me onebisa, tera me kanawana mati yama bara ya. Yamata
one e kabahabone me ati te me amake, e amosibone karo Teoso ni ya. Afa yamata era
kasomarabone eke. Teoso yahi ta era kasomatebonaka. Teoso yahi e wati nawahahi,
e ati boti kitibone karo.
10 Teoso e tefe yokanabone ta te amaka. Yama ta rebonaka soteo me ka sasetoti
Sesowi ati me nofara me ni ya.
11 Hibati ya sasetoti ehebote bani me ame totowakiyoma tohehimatamonaka Teoso
ka yobe toro boti ya, me ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. Bani me
aboni ta me sasari kana tohehemetemoneke me tabori beheri ya.
12 Makoni Sesowi ahabematamonaka sitati beheri ya, mera namosebonaha emene
ya, me amosabone mati Teoso ni ya.
13 Makoni tabora beheri ya e tokomakehabone eke he ni ya. Me one era haha
kanake, fare haha kani nima.
14 Bofe ka e ka sitati kitahaba watakere. E ka sitatibone e noki ke, kitaharo,
ahabateraro.
15 Teoso kahiyari e fawa terabone eke, Sesowi ka me e tohahamone e ati na e. E
ehene e ni ya memetemone me nima e nabone eke, bani me me ta na mati Teoso ni
ya.
16 Yama amosa hiri ni te fawa rabone teke. Me one ni ya yama ebe kani te fawa
rihi nabone teke. Te ehene e ni ya te ehene Teoso nofehibonaka, fara bani me me ta
hina me nofi nimetema.
17 Te ka hiti me ati te tokatabahi. Tera me yose ya te ati hiyaraba watarabone teke.
Te kanamori me kakatomake. Me ihi me kaminatehaba me amake Teoso ni ya, me hiri
hinaharo te ni ya. Yama me hinofa te hiri nahi, me yayai niba karo, me yawaribone
karo, tera me kakatoma mati. Me te nayawi ya tera te yokohaba te amake.

18 Owa te ha kanahabone teke Teoso ni ya. Yama kaminaba watakere owati boti
ya, yama hiyara hiri ni onofari karo.
19 Owa te ha kanibote nahi, tokomakabote onahabone owa te ni ya.

Tera onofa oke.

20-21 Teoso era kakatomaka. Tera narifebonaka, yama hinofa te hiri nabone
te. Teoso yama hinofa ya e ehene tonihebonaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito era
narife karo. Sesowi ahabe Teoso ati yati yana kanehimatamonaka, ati ahabaterari.
Makoni Teoso ati ehene ofeya me nanarifa tohawematamonaka, amosari. Teoso hiri
hinamematamonaka. Me hikahiyaratehibonaka fara yama tohaha ya. Ame.
22 Ota one mati, yama hani ya tera hora ona te yawariyahi. Oko yama hani nafikere,
rawi onaharo.
23 E ka owa Timotio tohe tasi tonemonaka kateya ya. Owa ni ya kobo namakabote
ne ya ota fama tera ota awahabone otake.
24 Te ka hiti me nafi onofamone ona owati te kaminahi me ni ya. Teoso ka me nafi
me toha nineke. Itaria ka ota ni ya me sawiha tera me nofa, namone me ati narake.
25 Teoso yahehibonaka te ni ya, te nafi.

Tiako
Tiako ka yama hanimetemone amake.

1 Tiako ama oke. Teoso nanarifa ama oke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari. Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te tohaha te, tabora nafi ka me te. Te amosini?

Te yayai nahi, yama hiyara te awi ya.

2 Sesowi nonofa mati, yama hiyara yoro tokana te awi ya te yawarabone teke. Te yayai nahi mata ya.
3 Yama te watoke haro: Teoso te nofaha yama hiyara tera totomi ni ya te kiti nafimisahabone teke bisa.
4 Te kiti nafimisi ya matehe nima te namarabone teke, te ati boti amosi yokana tohibone karo, amosi hasi naba watararo.
5 Te ka owa yama nawaha hiri ne, nihinararo, Teoso aate nebonaka, yama watohibonaha, yama nawaha kasawarihibonaha. Teoso era kakawate amaka mata ya, e nafi. Teoso hamehiba watarebonaka, e aate ne ya. Yama nawaha hiri tina yama wato tinofi ya aate tine ya ati amosebonaka tiwa ni ya.
6 Teoso aate tini ya ati amosebona tinehibonaka tiwati boti ya. Ati hiyarebona tine ya ma rike boni heka nima tina tiwa awine tike, tokaha wete nama naro.
7 Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kakawarehibonaka, aate tine ya,
8 tiwati boti tokaha wete nama na tiwa fara yama nafi nima.

Yama te kihara te yayai nabone teke.

9 Yama te kihara Sesowi ka me te tohaha te yayai nabone teke, Teoso tera nofe karo, te amosamone Teoso ati ne karo.
10 Yama me kihaha hine me yokotehaboneke. Afa masiri mowe nima me nineke. Masiri mowaha mowe fawa kite amake hibati ya.
11 Bahi kamaki hiwamake ya masiri tohokoa mowe waya tokate amake. Mowe amosa fawa kite amake hibati ya. Yama me kiha masiri mowe nima me te me amake. Ha ya me toka me kama na me fawa kanahaba me amake.

Yama hiyara e hiri nabone Teoso era yosetere amaka.

12 Yama hiyara tiwa tika kiti fawa ri ya Teoso tiwa kakatomehibonaka. Teoso ya te famatehaba teke, tamini mati tihaha tiwa. Haha Teoso me nofa me ya Teoso tabatehibona ati te amaka.
13 Yama hiyara hiri tinahabone yama hina tiwati e rabone tike ahi, Teoso owa totomi naka, tina tiwa. Yama hiyara e hiri nabone yama hinaha fara e ati boti amake. Teoso ati ehene amakara. Yama hiyara e hiri nabone Teoso era yosetere amaka. Yama hiyara hiri ni nofarihi te amaka.
14 Yama hiyara hiri ni e nofa fara e ati ehene amake, Teoso ati ehene amarari. E ati boti hiyara era yosete amake, yama hiyara e hiri nabone e.
15 Fara e ati ya e ehene ni ya yama hiyara e hiri te e amake. Yama hiyara e hiri na tonafite amake mata ya. Faya e ahabate e amake.
16 Tera onofa oke, Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Tera me keyehariyahi.
17 Yama amosa hinama amake, Teoso ka yama. Yama amosa hinama amake, Teoso ta hinaharo. Efe oyate amaka mata ya. Efe yama soki nima tere amaka. Tohawatere amaka.
18 Fare ati ya era naihemari amaka, Kirisito ati ta nari e ni ya, ati keye amarari. E tai tohahamaro e amake, ati ehene.

Teoso ati nima te ehene nabone teke.

19 Tera onofa oke, Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Yama te watohi haro. Yama kamiti te nafihabone teke, te ati yana ni tamara te. Te hamakabote rihi nabone teke.
20 E hami ya yama amosa Teoso hinofa e hiri tera amake.
21 Yama hiyara hiri ni te fawa nahi, yama hiyara nafi. Teoso ati ta te nofawahi, te ati boti ya sawiharo. Teoso ati era kasomate amaka.
22 Teoso ati nima te ehene nabone teke. Teoso ati nima tiwehene ri ya hine ya Teoso ati timiti ya tiwa tikeyeha tiwa awine tike.
23 Hine ya Teoso ati timiti ya e ka owa nima tine tike, esibiyo ya noko kakatomahari.
24 Hiwa kakatome tokome noko watomarebonaka.
25 Efe nima tirahabone tike, Teoso ati timita Teoso ati nima tiwehene na tiwa, tiwati katamora tiwa Teoso ati ya, ati amosari mata ya, ati era kasoma nari. E ka owa nima tinahabone tike noko kakatomi fawa re noko ya ati katamorahari. Teoso tiwa nofehibonaka, tiwehene amosa tiwa.
26 Teoso yama hinofa hiri tinahabone tine ti? Tiwa tekatomahi tiwati ya. Tiwati hiyara fawa tinihari ya, tiwa tikeyeha tiwa awine tike tiwati boti ya. Teoso yama hinofa hiri tinahamone tinaha yama hiri tinaha ta hiyakere Teoso ni ya.
27 Yama e nineke ha ita, e ka abi Teoso nofi yokana hihaharo. Matehe abi rihi ami rihi na e narifabone Teoso ati te amaka. Fana maki ahabe oharia e narifa nabone Teoso ati te amaka. Me one ihi nima e ehene rabone Teoso ati, te amaka, me ihi hiyara mati, Teoso ka me amara mati.

2

Yama me kihara me te tohirabone teke.

1 Fara me nafi nofi te tohahabone teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati te nofaha te. Yama nafi Hiti amaka. Makoni me nafi nofi fara te tohahabone teke.
2-3 Te ehene e na te awineke ahi: e ka owa makari amosa ake aneo oro tohaha wata ne te ka heoniao ya kiyomake te awe, "Tiwitarehi katera amosa ya", te ati na te awineke. Manakobisa hahi yama kihare kiyomake te awe, "Tiwarihi ahi", te ati na te awineke. "Tiwitarehi ota beheri ya bofe ya", te ati, na te awineke.
4 Te ati e ni ya me nafi te nofara te awineke. Me honaha me ta me te nofa, me honara me te nofara te awineke, te ati e na te ahi. Te boti hiyakere.
5 Tera onofa oke, Teoso ka me e tohaha e. Owati te mitahi. Me honara Teoso mera kakatikate amaka, he ati me nofahabone mati. Yama me kihaha me nima me nineke, Teoso me nofaha mati. Yama toyabo ya Teoso me nafi yose ya he ya me tabatehabone ati nareka, he me nofaha mati.
6 Yama me kihara me te tohineke. Yama me kiha me te nofaha afa tera me nofakere. Tera me towakamate me amake sowisi ni ya, te ehene hiyaramone me ati na mati, keye me hiri na mati.
7 Me honaha Sesowi hiyaremona me ati, te me amake, e ka Hiti, amosari.
8-9 Yama me kihara me te nofari ya yama hiyara te hiri naba te amake. Te ehene e ni ya yama hiyara hihiri me te tohahamone Teoso ati ka, fara hinaka yama hani ati nima te ehene ra te. Yama me kihara me te nofa, haha yama me kihaha me te nofa, ni ya te ehene amosa te awineke. Fara te ehene tohahabone teke me nafi ni ya. Te ehene hihiya naba wataraboneke. Fai hinama me tohahaboneke te ni ya. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Fara tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike",

ati te amake.
10 Mowisei yama tamaha kaminematamonaka, Teoso ati kaminari. Mowisei ati ohari tikatabari ya Mowisei ati nafi tikatabara tiwa awine tike. Me nafi tinofari ya Mowisei

ati ohari tikatabarine tike. Mowisei ati nafi tikatabara tiwa awine tike, ati ohari tikatabare kari.
11 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Tika yibote amara ahi tirahabone tike",

ati nematamonaka. Fare Teoso ati e nematamonaka ahi tasa:

Te abe nabowarabone teke",

ati nematamonaka. Tika yibote amara ahi tira te ka owa tinabowi ya yama hiyara hiri tinahabone tike. Yama hiyara oharia hiri tina Teoso ati nafi fawa tinihine tike. Me nafi tinofari ya Teoso ati nafi fawa tinihine tike.
12-13 Kirisito ati e tere amaka ahi. Me one tinofi ya Teoso yahehibonaka tiwa ni ya. Me one tinofari ya Teoso tiwa kasomarehibonaka. Yama hiyara hiri tinaha nafi Teoso wati nawahamarebonaka. Me one tinofari ya Teoso yaharebonaka tiwa ni ya. Yama hiyara hiri tinaha nafi Teoso wati nawahebonaka. Makoni me one te nofahabone teke, me nafi tohaha mati.

Teoso ati e nofahamone e ati ni ya yama amosa e hiri, nabone eke.

14 E ka owa Teoso ati nofehimona ati ne yama amosa hiri re Teoso hikasomehiba ama?
15 Te ka owa makari kihare te ka one makari kiharihi na me,
16 "Tikamahi, fara tika yobe ya. Yayai tinahi. Siri tokaharima tinahi. Titafamahi", tinahaba ama ti me ni ya? Me tekawari ya fara me tohasa naba me amake.
17 Me tekawari ya Teoso ati tinofamone tinaha tiwehene amosaba watakere Teoso ni ya. Teoso ati e nofi ya me one e narifabone Teoso ati nareka.

18 Me na me awineke me ati e na mati ahi: "Me one Teoso ati nofa, me one yama amosa hiri, te me amake", me ati na mati. Hine me keyehineke. Yama amosa e hiri ra Teoso ati e nofatera e amake. Teoso ati nofi yokana e tohaha yama amosa e hiri te amake.
19 "Teoso oharite amaka", tina tiwa awine tike, Teoso ati tinofamone tina tiwa. Keye amakere haro. Inamati Teoso ohari me watote me amake, Teoso me hinofara mati. Teoso mera nofare me hinakomehate amaka.
20 Yama tiwatora tiwa awine tike. Teoso ati e nofahamone e ati na yama amosa e hiri ra e ehene hiyaraboneke Teoso ni ya.
21 E ka iti Abarao tohe ehene amosematamonaka Teoso ni ya, yama amosa hiri nari, biti Isaki tohe ta nari Teoso ni ya, biti ibariari tana ya. Makoni Abarao amosemona Teoso ati nematamonaka.
22 Abarao Teoso ati nofehimatamonaka, yama amosa hiri nari. Teoso ati nofehimona ati ne ati ohariremamonaka, yama amosa hiri, nari.
23 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa Teoso hinihematamonaka",

ati te amake. Abarao Teoso ati nofe Isaki ta nematamonaka Teoso ni ya, Teoso ati tokatabahari. Teoso ka habai Abarao tohehimatamona Teoso ka yama hani ati te amake, Teoso hinofari.
24 Makoni owati e nara oke ahi: Teoso ati e nofahamone e ati ni ya yama amosa e hiri, nabone eke. Yama amosa e hiri ri ya e amosamone Teoso ati ne atiba watarebonaka.

25 Fanawi Haabi hine ya me ka aahi tohateha amosamone Teoso ati nematamonaka,
yama amosa hiri naro. Ihayeo me ka saotato me hikehemoha me hasi nemetemoneke,
me hinarifa mati.
26 E hasi ni watamari ya e ahababone eke. E hasi ni nima yama amosa te amake, e
hiri naro. Teoso ati e nofahamone e ati na yama amosa e hiri ri ya e abohi nima e
nabone eke.

3

Era e kakatomahabone eke, e ati ya.

1 Te tamarabone teke, te ati yana na te, era kakanawana me te tohahabone te ati na
te. Era kakanawana me e tohaha yama hiyara e hiri na Teoso era kosi ni nafihibonaka,
era kakanawana me e tohi karo, Teoso ati wato e nafi karo.
2 Yama hiyara e hiri nineke, e nafi, tamaharo. Yama hiyara e hiri raba e watatera
amake. Yama hiyara titiri ya tiwehene amosabone tike mata ya. Tibete ma tonihi
tiwato ya tika abono nafi ma tonihi tiwatoabone tike.
3 E ebete fotara yama fotaha kaminate amake. Kafaro mama toniha nafira kafaro
mama toniha kawani ya he inohoti ya kafaro abono nafi e ma tonihate e amake.
Fara e ati nima kafaro te amaka. Tibete ma tonihi tiwato ya tika abono nafi ma
tonihi tiwatoaba ama tike.
4 Nafio toha, te amaka. Nafio fotate amaka. Boni kita, te amake, nafio
towakabonehe. Hinaka remi ta iisi te amake. Remi nafira ya biroto nafio yaka
kanihate amaka ma ka yama nafi ya.
5 E ebete fotarihi te amake. E ebete fotara yama fotaha kaminate amake. Yama hiri
ni nafira fatara ehebote sari kite amake.
6 Yama hiri ni nima e ebete te amake, hiyararo mata ya. E ebete ehene yama hiyara
tamaha e hiri te e amake. Inamati e ebete yosete amaka.
7 Bani me kitaha me nafi e yosete e amake, yama e nofa me hiri nabone mati. Bani
me kitahaba me watatera me amake, e nima me naba mati. Wami ka bani me toha,
neme ka bani me toha, faha abe toha, nineke, me kitara mati, me nafi, e ehene.
8 E ebete ta kitate amake. E abono kitatera amake, e ebete ehene, era kasawariharo.
E ebete hiyakere mata ya. E ebete e ka one me nahabite amake.
9 E ebete ya e ka abi e kahiyarate e amake, e ka Hiti. Afa e ebete ya yama hiyara e
kamina, te e amake, e ka one me e kamina e. Himatabana? Teoso nima me nineke,
Teoso mera hiri ne karo.
10 E inohoti ati amosa toha ati hiyara toha, nineke, e inohoti fara ohariaro. E ehene
e naba watarene e amake ahi.
11 Faha biteba watatera amake e inohoti nima naro. Faha bite kahariha ka faha
amosa ya faha bitaha katabatera amake.
12 Orifa boni kobobo rihi te amake fiko ini ya. Fiko kobobo rihi te amake ofa ini ya.
Ma ka faha sinaha namosihinatera amake, fawahabana.

Yama wato yokana te tohahabone teke.

13 Yama tiwatoa tiwa awine ti? Yama tiwato ya yama amosa hiri tinahabone tike,
tika yama wato me watobone karo. Yama tiwato ya tiwa tikahiyararabone tike fara
tiwa.
14 Me tikakoha tiwa awine tike tiwati boti ya, me ihi amosi karo. Tiwa nofi
tiwahariha tiwa awine tike. Tiwehene e na keye hiri tine tike, yama tiwatoamone
tina tiwa.
15 Yama tiwatoamone tina haha yama tiwatoa neme ka yama amakere faro. Yama
tiwatoa bofe ka yama amake, inamati ka yama.
16 Tihiya tikere, fara tiwa nofi tiwahariha tiwa, me tikakoha tiwa, me ihi amosi
karo. Yama hiyara yoro tokana hiri tinahaba ama tike. Te abe mono naba te amake.

17 Yama wato yokana e tohi ya neme ka yama e watote amake. E ati boti amosate amake. E abe mono rihi te amake. E abe narifate amake. E ka one yama me hinofa e hiri te e amake bisa. E yahate amake. Yama amosa e hiri te amake. Fara e nafi nofi e tohate e amake. Fara e ati boti nima e noko te amake.
18 E abe mono riyahi. Me one abe mono ni e ma toniha, nabone eke. E ehene e ni ya fara Teoso yama hinofa e hiri nabone eke. E ehene me awaha fara e ehene nima me ihi nabisaba me amake, me one.

4

Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya.

1 Himataba yama mowa ni kakete amari te ni ya? Te abe mowa nineke, fara te ka yamabone nofi te ohari karo.
2 Me ka yama aawawa tine tike. Me waka tite ama tike, me ka yama tihawahabone tiwa. Tiwa me kasawari ka yama mowa ni fawa tera amake, kakeharo te ni ya. Teoso te aate ri ka yama te kiharineke.
3 Teoso te aate ne tera kakaware awaka, fara te ka yamabone te aate na te, bofe ka yama.
4 Fanawi nima tine tike, maki amare ya famaharo. Teoso tinofa tikere, bofe ka yama ta tinofa tiwa. Teoso ka habai ama tikere. Teoso ka kakako ama tike.
5 Teoso ka yama hani ati tinahabihine tike, ati e naro ahi: Teoso Kanamori yosehareka e ni ya, winehibonaha e ati boti ya. Yama one e nofarabone Teoso Kanamori ati te amaka.
6 E ehene hiyara e nofamari ya Teoso yahehibonaka e ni ya mata ya. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Fara era e kahiyara 'Otamina oke ha owa ta', e ati ni ya Teoso hamehibonaka e ni ya. Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya",

ati te amake.
7 Makoni Teoso ati te nofahabone teke. Satanaisi ati te nofarabone teke. Ati tinofare ya tokomebonaka.
8 Teoso ni ya tikamaki ya Teoso kamehiba amaka tiwa ni ya. Te yehe te soko nahi, te ka yama hiyara te nofamara te, yama hiyara hihiri me te. Tiwati boti tinamosahi, tiwati boti fama tiwa. Bofe ka yama tinofamarabone tike. Hine ya neme ka yama tinofabone tike, tiwati boti oharia tiwa.
9 Tihiyaramone tinahabone tike Teoso ni ya. Ohi tinahi kasiro ya. Haha tinamarabone tike. Yayai tinamarihi tinahabone tike.
10 Te ehene e ni ya Teoso tera kahiyarebonaka.

Tika owa Sesowi nofe tahi tirehibonaka.

11 Tika owa Sesowi nofe tahi tirehibonaka. Tiwehene e ni ya Teoso ka yama hani ati tahi tinahabone tike, hinaka yama hani ati nima tiwehene ra tiwa. E abe nofahabone Teoso ati nematamonaka, hinaka yama hani ya. Tika owa tinofara Teoso ka yama hani ati hiyaramone tina tiwa awineke.
12 Teoso sowisi tohate amaka, ohariari. Fare Teoso ohari yama hani hiri te amaka, ati ya era yosehari. Yama amosa wato, yama hiyara wato, te amaka, me hiri hinaharo. Mera kaminebonaka. Me one sawi ya me sawi naboneke, ati ehene. Me one ahabi ya me ahaba naboneke, ati ehene. Teoso sowisi tohate amaka. Sowisi tiha tikere, tika owa tikaminahaba tiwa.

Tera te kahiyararabone teke.

13-17 Tiwati hiyarabone tike, tiwati e ni ya ahi: "Hibayata ya ota tokahabone otake sitati one ya, yama ota ta nabone ota. Hibayata tohi ya toha, yama wamini tohi ya toha, naba awineke. Ota sawimatahaba ota awineke ano oharia ya, yama ota ta na ota. Yinero tamehi ota kihahaba ota amake", tina tiwa awine tike. Tiwati e ni ya tiwati hiyakere, tiwa tikahiyara tiwa. Yama wamini ka yamaba tiwato tikere. Tisawimatiba ka yama tiwato tikere. Hiba yama wa ni ka yama hote nima tine tike. Fawa te amake hibati ya. Tiwati e nabone tike ahi: "Yama ota hiri nabone otake, Teoso hinofi ya. Ota sawi nabone otake, ota sawi Teoso nofe ya", tinahabone tike. Yama tiwato tike. Tiwati e ri ya yama hiyara hiri tinahabone tike. Yama amosa e hiri naba e watoha afa yama amosa e hiri ri ya e ehene hiyarabone eke. Yama amosa tiwato tike.

5

Te ohi nahi, te honaha te.

1 Te ohi nahi, te honaha te. Te ka yamatebone te watoke, yama nawaha te hiri nibone ka yama.

2 Te ka yama ahabarake. Te ka makari ahaba narake, yama abe hikabaro.

3 Te ka oro toha, te ka barata toha, narake, ahabaro, botoharo. Te ahaba naba te amake, te botoha te. E hatiha nima te nabone teke, te botoha te. Te ka yama botoha tera kaminatehaboneke, te ehene hiyaramone ati naro. Me nafi tera watohaba me amake, te ehene hiyara te, Teoso amo ni yabokire ka yama ya yama tamaha te toniha te hibayata ya.

4 Tera nanarifa me te kakawara teke, te ka fatara me narifa mati, yinero te kayawi karo. Me kiya ni ati Teoso mitahareka. Kitate amaka mata ya.

5-6 Yama amosa me hiri na me te waka na teke. Me te towakama teke sowisi ni ya, me ahababone mati. Te tamina teke. Te tafi amosa na teke. Bowi nima te na teke, tafi fawa raro, ahababonehe, marina tafebonehe. Teoso hamehibonaka te ni ya.

Te abe ora nahi.

7 Sesowi ka me te tohaha te kokoriri rabone teke. E ka Hiti kamebona te noki nahi. Fatara hiti yamata amosa nofe yamata yani noki nebonaka. Faha kaki noki nebonaka, kakibahabonehe. Faha one noki, nebonaka, yotoharo. Kokoriri rebonaka, yamata yani noki nari.

8 Hahi nima te niyahi. Te ati boti kitahi. E ka Hiti kamabona ka yama yabokere.

9 Te abe hora riyahi. Te ehene e ni ya te ehene e ka Hiti kaminebonaka kame ya.

10 Hibati ka Teoso ati kakamina me ihimetemone nima te ehene niyahi. Afa me one me hikako hikene Teoso ati kamini me fawa rihi nemetemoneke, Teoso me noki na mati.

11 Me e kahiyarate me amake, Teoso nofi me fawa remete mati. So tamine te mita, te te amake, Teoso nofi fawa rihi nemata. Ehene Teoso hinofe Teoso hikasomehimatamonaka. Yama te watoke. Teoso era aawawa te amaka. Yahate amaka e ni ya.

12 Owati te mitahi. Keye te hiri riyahi. Te ati yana na fara te ati nima te ehene nabone teke. Tera me aate ni ya yama te kaminiyahi hine ya, Teoso ino te hiri ra te. Neme ini te hiri rihi, wami ini te hiri rihi, yama one ini te hiri rihi, nabone teke. Te ati e ni ya ahi te ati Teoso nofarebonaka.

13 Yama nawaha hiri tina Teoso ha tinahabone tike. Yayai tina tiyakabone tike Teoso ni ya.

14 Yama kome tiwi ya Teoso ka me nanarifa me ha tinahabone tike. Orifa fehe ya tiwa me keteha tiwa me ora naboneke, e ka Hiti ino me hiri na mati.

15 Teoso kitehimona me ati ni ya tikitamahabone tike, Teoso ati ehene. Tiwehene hiyaraba ni ya Teoso tiwehene wati nawahamarebonaka.

16 Te ehene hiyara te ehene te kaminabone teke, te abe hiyara te. Te abe ora nahi,
Teoso te ka one mera nakitamehiba te. E ka owa Teoso ni ya amose ora ne, ora ni
ehene Teoso era kasomebonaka kasiro ya.
17-18 Eria Teoso aate nematamonaka, faha kaki fawa nihibonaha. Faha kaki fawa
nemetemoneke, ano terei na kote ya. Eria Teoso ha namatase ya Teoso faha
yosematasematamonaka tasa. Yamata yanamatasehemetemoneke. Fara e nima Eria
nematamonaka. Makoni e ati Teoso mitabisebonaka.
19 Te ka owa ehene hiyare Teoso ka hawi ya tosawari te ha nebonaka, kamehi-
bonaha Teoso ka hawi ya.
20 Te ehene e ni ya te kasomebonaka, ahabarehibonaha. Ehene hiyare ehene Teoso
wati hiwahamarebonaka.

1 Betiro
Betiro ka yama hanimetemone amake, taiti.

Betiro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Betiro ama oke. Sesowi Kirisito ka yoyose ama oke. Te ka yama hanibone amake, te winaha te Boto toha, Karasia toha, Kabatosia toha, Asia toha, Bitinia toha na ya, Teoso tera kakatikehi te. Hibati ka soteo memetemone me nima te nineke, me towinawitia mati tabora bara ya, te taboro yokana amara ya te winaha te. Me nima te nineke, te tamara te.

2 Te watari ya mata Teoso tera kakatikehimatamonaka, Sesowi Kirisito ati te tokatabahabone te, Sesowi emene ehene, ahabari. Tera ha neri amaka, Kanamori ta nari te ni ya, hinaka mebone me te. Teoso yahehibonaka kasiro ya te ni ya. Tera kakatomehibonaka.

Yama nawaha te hiri na te kiti me nafi awahaboneke.

3 Teoso e kahiyarahi, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati. Ehene e watamatasahamaro eke, yahahari kasiro ya, e winatehabone e Teoso ya e tabaha e. Sesowi yati name ka afa e ka yamabone e watoke.

4 Afa yama neme ya Teoso hiniha ahabaterabonekе, te ka yamabonehe. Fara tohaha tohanawi naboneke, amosaro.

5 Teoso ati te nofi ka tera kakatoma, naka, te tosawarirabone te. Amo ni kobo ne ya era kasomatehiba amaka, kitahari.

6 Makoni te yayai nineke kasiro ya. Yama nawaha yoro tokana te hiri nabisake. Makoni te yawineke mata.

7 Te e nineke oro nima, yama nawaha te hiri ni karo. Oro e kawarite amake, amosabonehe. Oro ahaba, tehaba amake. Ha te ta Teoso ati nofi te fawa terabone teke. Oro e nofa Teoso ta tera nofi fiya tonaka mata ya, ati te nofe karo. Yama nawaha te hiri na te kiti me nafi awahaboneke, Teoso ati nofi te fawa ri ya. Sesowi Kirisito te nofasa nabone teke kame ya. Makoni Teoso tera kahiyarehibonaka. Te amosamone ati nebonaka, tera nofahari.

8-9 Sesowi te aware te nofineke. Ati te nofa, ka, te awarari. Teoso tera kasomaka, Sesowi ati te nofi karo. Makoni te yayai ke kasiro ya. Te yayai ni fotaha ihi kamini te watokere.

10 Hibati ka Teoso ati kakamina yama me siba nemetemoneke kasiro ya, Teoso era kasomabona ka yama me watohabone mati. Teoso yahatebona me ati nemetemoneke e ni ya. Yama me hikamina me watora yama te watoke, Teoso tera kasome karo.

11 Teoso era kasomaba ka yama amo nitebone me watohabone me ati nemete me awineke. Era kakasomabona ino me wato nabone me ati nemete me awineke. Kirisito Kanamori ati me kamina Kirisito tamine me kaminemetemoneke, Kirisito watare ya mata. Kirisito yama nawaha hiri tehibona me ati nemetemoneke. Faya ahabe wamisamatehibona me hinehimatamonaka. Wamisame ya towisawa tohawatehibona me hinehimatamonaka.

12 Teoso mera hiyare Kirisitoteba kaminematamonaka me ni ya. Kirisitoteba me kamina tera me narifabone Teoso ati nematamonaka. Fara hine me narifaramone Teoso me hinehemetemoneke. Efe Kirisito tamine me hikaminemata ota kamininekе te ni ya, hiyara amosa ota kamina ota, Teoso Kanamori ehene, Teoso hiyose kakehari neme ya. Teoso nanarifa hiyara amosa wato me forima nabone me ati, na me awineke, amosaro mata ya. Ha te ta hiyara amosa te watoke.

Fare Teoso ati nima te ehene nabone teke.

13 Makoni te ati boti kitahabone teke. Sesowi Kirisito te noki nabone teke
kamehibonaha, tera kasomebonaha, yahahari. Sesowi noki ni te ohariabone teke,
bofe ka yama te wati nawahara te.
14 Fare Teoso ati nima te ehene nabone teke matehe nima, me ka abi me ati me
tokatabaha mati. Teoso te watori ya mata yama hiyara te hihiri tohehemete teke, te
ati boti hiyara yama hinofa te hiri na te. Afa yama hiyara te hiri namarabone teke.
15 Teoso tera ha ne yama amosa hiri ni oharite amaka. Ehene nima te ehene nabone
teke, yama amosa hiri ni te oharia te.
16 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama amosa hiri ni te ohariabone teke, yama amosa hiri ni owahari karo",

Teoso ka yama hani ati te amake.
17 Fara yama Teoso hiri hina hiri nawi te amaka e nafi ni ya, e ehene siba nari, amosi
tabiyo. Teoso ehene hihiya neba watatere amaka e nafi ni ya. Efe Teoso te ha te te
amake, te abi nari. Yama amosa e hiri na era nofehibonaka. Yama hiyara e hiri na
ihi yawehibonaka, e ka abi tohakana. Makoni te nakomehibonaka, yama amosa te
hiri nibone karo, bofe ya te winamataha te, bofe ka me te amara te.
18-19 Yama te watoke haro: Teoso tera kanikematamona amaka. Ehene e nematamon-
aka e ka owa ehene nima, yama aahi kanikari, wawebonaha. Yama aahi e kanikate e
amake oro ya. Barata tohi ya toha, naboneke. Yama one tohi ya toha, naboneke. Oro
toha, barata toha, yama one toha, na ahabate amake. Teoso tera kanikematamonaka
yama ahabatera ta nari, amosaro mata ya. Tera kanikematamonaka Kirisito emene
ya. Kirisito emene manakone nafite amaka, ahabari te ni ya. E ka one ofeya
amosabote me me ta te me amake Teoso ni ya, me ahababone mati, me ihi hiyara
manakonebonehe. Ofeya mese hiyare me ta raboneke hiyare kari. Afa me ihi nima
Teoso ehene nemarika, ofeya amosabote ta nari, Kirisito tohahari, e ka yama hiyara
manakonebonehe. Fara te ka iti me nima te nemete te amake, yama hiyara hihiri
me te tohaha te. Yama aahi me te tohehemete te nahowaineke waha, Kirisito ahabe
ehene.
20 Yama watari ya mata Teoso Kirisito yosehibona ati nematamonaka, kakehibonaha.
Haha yama ya Teoso amo ni yabore ya Kirisito yosehimarika te ni ya.
21 Kirisito ati te nofawaha Teoso ati te nofawaineke. Teoso Kirisito hiri namemarika.
Towisawa tohawa naka, Teoso ati ehene. Afa yama Teoso hiri ne ehene Teoso ati te
nofake, Teoso te noki na te.
22 Teoso ati te nofa ati nima te na te ati boti Teoso namosetaka. Te ati boti amosa
ihi te abe nofi yokana tohineke. Te abe nofi kitamisahaboneke te ati boti ya.
23 Teoso ati te nofawai ka te watamatasete teke. Teoso ati yati ne sawi fawa tere
amaka. Ahabihinatere amaka. Makoni owati amake, te abe nofahabone ona owa.
24 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Masiri nima e nineke e nafi. Masiri mowe amosa ahabate amake. Masiri waya
tonaha mowe foro te amake. E amosi fawa te amake, e ahabaro, fara masiri nima.
25 E ka Hiti ta ati ahabatere amaka",

ati ke. Efe Teoso ati ota kaminineke te ni ya, hiyara amosa ota kamina ota.

2

Teoso ka me te amake.

1 Faya te ehene te ka one yama nawaha me karimariyahi. Te abe keyehamarabone teke. Te ati boti te kehemorabone teke me nokosi ya. Te abe ehene wara tonamarahabone teke. Hiyara te kamina nawahare rabone teke te one me ni ya.
2-3 Inamatewe yoa fehe fawi nofahi nima te nabone teke, Teoso ati amose te nofaha te, amosari. Inamatewe nima te nineke, te ka yama totoyabo kawahara te, Kirisito te nofawai ka yama. Kirisito te totomi na Kirisito te nofa te awineke. Te yanawahabone teke fare inamatewe nima. Kirisito ati wato te nafimisi ya te yanawahabone teke. Te yanawahi ya Teoso tera kasomebonaka.
4 Te kakineke Kirisito ni ya. Yati yati na nima Kirisito naka. Afa yati me hinofaraha Teoso ta hikatikehemetemoneke. Afa yati ta amosate amake mata ya Teoso ni ya.
5 Yati yati na nima te nineke bisa. Teoso yobe hiri naka afa yati te tohaha te ya. Efe yobe sasetoti me nima naka, Teoso ka sasetoti mati. Teoso ati te nofaha sasetoti me nima te nineke, bani me me ta na mati Teoso ni ya. Yama te hiri na amosineke Teoso ni ya, Sesowi Kirisito ka me te tohaha te.
6 Teoso ka yama hani ati e narake ahi, Kirisito kaminari:

> "Yama te awahi. Hahi okatikehi oyose oke Siao ya, Serosarei. Yati yobe ewene tohaha nima nareka, amosari mata ya. Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake",

Teoso ka yama hani ati ke.
7 Yati me hikaminehemete Kirisito amake. Kirisito amosate amaka te ni ya mata ya, Kirisito ati te nofaha te. Me one ta Kirisito ati nofakere. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi, mera kaminaro:

> "Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha",

ati te amake.
8 Teoso ka yama hani one nake, mera kaminaro tasa, ati e naro ahi:

> "Afa yati ihi e tara tokate e amake. Ihi e sonate e amake",

ati te amake. Teoso ati me nofakere. Me foro te me amake, Teoso ati me nofari karo. Teoso ati ehene me foro nineke.
9 Ha te ta Teoso tera kakatikehimari teke, hinaka mebone me te. Sasetoti me te amake. Towisawa me te amake. Teoso ka me te amake. Yama soki ya te naoha Teoso tera ha neta amaka, te kakehabone te, yama wehe kitaha ya, wehene. Hinaka mebone tera tonihe te kaminebona ati nareka me nafi ni ya, ehene amosemonaha mata ya.
10 Teoso ka me te toharemete Teoso ka me te amake waha. Teoso te watomatarihi nemete teke, yahahari. Teoso te watowahake, yahahari.

Towisawa me ati te tokatabahabone teke.

11 Oko one mati, tera onofa te, bofe ka me te amakere, Teoso ka me te. Hine ya te winineke mata bofe ya. Makoni yama hiyara te hiri nabone te ati boti ati na ati te tokatabarabone teke. Afa yama hiyara e kanamori nahabihabone ati ke.
12 Teoso nonofa me amara me baikani ya te winaha yama amosa hihiri te tohahabone teke. Hibayata ya yama hiyara te hiri namone me ati nineke. Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya Teoso amosemona me ati naboneke, yama amosa te hiri na me awi karo.
13-14 Towisawa me ati te tokatabahabone teke, towisawa me nafi, e ka Hiti ati ehene. E nafi ka towisawa toha, kofenato me nafi toha, naboneke. Towisawa kofenato yosete

amaka e ni ya, yama hiyara hihiri mera kosi, yama amosa hihiri mera kahiyara, nebonaha.
15 Yama amosa e hiri nabone Teoso ati nareka, e ehene ati wataribone karo. Yama me watora era me hora kineke.
16 Me one ka yama aahi me nima te namakere, te naowa te. Fara yama te nofa te hiri nabone teke. Yama hiyara ta te hiri rabone teke. Te ati e naba wataraboneke ahi, Owawaha yama onofa nafi hiri onahabone oke, yama hiyara toha naro, te ati rabone teke. Teoso ka yama aahi me te tohaha yama hiyara te hiri rabone teke.
17 Te ehene amosahi me nafi ni ya. Sesowi nonofa me te nofa nahi. Teoso te nakomehabone teke. Fare towisawa ati nima te ehene nabone teke.

Kirisito fare hiwa ta nematamonaka Teoso ni ya.

18 Te ka one me ka yama aahi me te tohaha fara te ka hiti me ati nima te ehene nabone teke. Me te nakomehabone teke. Me yaha fara me ati nima te ehene nabone teke. Me hama ni ya fara me ati nima te ehene nabisabone teke.
19 Yama amosa e hiri na yama hiyara ya era me hiri kani ya yama e noki nabone eke, Teoso e wati nawaha e. E ehene e na amosake.
20 Yama hiyara e hiri na era me kosi ni ya yama e noki ni ka yama amosakere haro. Yama amosa e hiri na era me kosi ni ya yama e noki ni ka yama amosake Teoso ni ya.
21 Teoso tera ha nemarika, yama e na te hiri nabone te. Te ehene e ni ya ahi Kirisito ehene nima te ehene nabone teke. Kirisito yama nawaha hiri nemarika, tera narifebonaha. Fare Kirisito ehene nima te ehene nabone Teoso ati nareka.
22 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Ehene hiyareba watatere amaka. Keyeba hiri rihi te amaka",

ati ke.
23 Sesowi me tahi hine tahi ni manakone mera tahi remarika. Me kosi hine "Manakoba amake", ati remarika. Fare hiwa ta nemarika Teoso ni ya. Yama manakone nahabi Teoso watote amaka.
24 Awa ya Sesowi ahabe e ehene hiyara manakone karimemari amaka. Me noho hinihe ehene Teoso era nakitamehimari amaka. Sesowi ahabemari amaka, yama hiyara hiri ni e nofamari ya yama amosa hiri ni nofi e oharibone karo.
25 Ofeya me tosawariha me nima te nemete teke. Te kamehete teke waha ofeya me nanarifa ni ya. Tera kakatomaka waha.

3

Te fanaha tera oyose oke.

1-2 Fanawi fanaha maki ati mita naboneke. Tika yibote Teoso ati nonofa amare tika yama hiyaraba watarihi, ati timita, tine tiwehene awe Teoso ati nofawehiba amaka, tiwati watara tiwa.
3 Te atori te mese ya toharaboneke. Te atori oro toharihi, makari amosa te akarihi, te tati kone rabarihi, nabone teke.
4 Te atori te boti ya tohahaboneke, me hiwararo. Te atori te boti ya tohi ya ahabaraboneke. Teoso ati te nofahabone teke te ati boti ya. Teoso ati te mitahabone teke, te ati watara te. Afa yama yokana Teoso nofaka. Te ehene e ni ya te amosi yokana tohahabone teke.
5 Hibati ka fanawi ihi e narawemetemoneke ahi, Teoso karawaha, Teoso ati nofarawaha. Me atori me boti ya tohehemetemoneke, me ka yibote me ati me tokataba mati.

6 Sara Abarao ati nofehemetemoneke, hiti hinahari. Te ehene amosa te kokoriri ri
ya Sara biterawabone teke.
7 Haha makiti mati te fanaha te ka yibote kawini te wato, narawabone teke. Me
te watoke, me kitarawara mati. Me te nofahabone teke. Fara te nima me tehaba me
amake, Teoso ya me tabahabone mati fara yama tohaha ya, yahahari. Te ehene e ri
ya Teoso tera kakawarebonaka yama te aate na ya, Teoso te ha na te.

Me one te nofibone ka Teoso tera ha nematamonaka.

8 Yama okomina okominatasahabone oke ahi. Te one me yayai ni ya te yayai ni
toha, me yawi ya te yawi toha nabone teke, me ati boti nima te ati boti na te. Anoti
nisori nofehi nima te abe nofi nabone teke. Te abe aawawa nabone teke. Fara yama
te nofa te hiri rabone teke ha te. Yama me hinofa te hiri nabone teke, me one.
9 Yama hiyara ya tika owa tiwa hiri kane tika manakone tiwarabone tike. Tiwa
tahi ne ya tahi tirehibonaka. Tiwati e nabone tike ahi: "Teoso tiwa nofehibonaka",
tinahabone tike. Me one tinofibone ka Teoso tiwa ha nareka. Tiwehene e ni ya Teoso
tiwa kakatomehibonaka.
10 Teoso ka yama hani nake, ati e naro ahi:

"Tika wini amosabone tini ya yama hiyara tikaminarabone tike. Me tikeyerihi
tinahabone tike.
11 Yama hiyara hiri ni tinofamarabone tike. Yama amosa hiri tinahabone tike
waha. Me mono tiriyahi.
12 Yama amosa hihiri mera Teoso nofaka. Afa Teoso me ha na me ati mitaka.
Yahakara yama hiyara hihiri me ta me ni ya",

yama hani ati ke.

Kirisito yama hiyara hiri re ahabematamonaka.

13 Yama amosa hihiri tihi ya hike tiwa me katomaba ama tiri?
14 Tiwehene amosi ka tiwa me kako ni ya Teoso tiwa nofehibonaka. Teoso ka yama
hani ati e te amake ahi:

"Me te nakomeriyahi. Te kokoriri rabone teke",

ati ke.
15 Sesowi Kirisito tinofabone tike tiwati boti ya, tika Hiti tohe karo. Tiwatiba hawa
tinihabone tike, Kirisito ati e nofi ka yama tikaminahabone tiwa me one tiwa me
aate ni ya. Me ati hora tikasarabone tike kita ya. Tiwati yahahabone tike, Kirisito
tikamina tiwa me ni ya.
16 Yama amosa hiri ni tiwaharihabone tike, Kirisito ehene, yama hiyara kaminaba
wataribone karo tiwati boti ya. Tika owa tiwa nofare ati yana ne ya yama hiyara hiri
tinahamone ati ne ya tika yama amosa me awaha keye hiri nemona me hinehibonaka.
Faya kokoma nebonaka.
17 E ehene amosa era me kako ya yama amosaboneke, Teoso hinofi ya. E ehene hiyara
era me kako ya yama amosakere.
18 Kirisito yama hiyara hiri re ahabemarika, me nafi ka yama hiyara manakone
nahabihibonaha. Ohari ahabi fayamatamona amaka, me nafi kasomebonaha. Amose
ahabemari amaka, me ihi hiyara mera kasomebonaha. Ahabemarika, Teoso ya te
tabibone karo. Abono ahabe Kanamori ta yati tohawemataka Teoso ati ehene.
19 Kanamori tokehimataka me kanamori ni ya, me kibeha mati, Teoso ati
kaminebonaha me kanamori ni ya.

20 Afa me kibeha Teoso ati me nofaremetemoneke Nowe sawi ka yama ya fahi. Teoso
babaha rematamonaka me ni ya Nowe fotowati ehebote hiri ne noki nari. Nowe
fotowati hawa tonihe ya me tamara me tokiyomehemetemoneke, me 8 na mati. Teoso
mera kasomematamonaka, me ahabarabone mati faha ihi.
21 Afa me nimetema te nineke, te batisa na te faha ya. Haha yama ya Teoso tera
kasomaka, te batisa na te. Te batisa na te mese bisene te soko raro teke. Te batisa na
tera te kaminaro teke Teoso ni ya, yama amosa te hiri nabone te ati na te. Teoso tera
kasomaka, Sesowi Kirisito yati name ehene.
22 Tokomemari amaka neme ya. Itarika waha, Teoso ka kanihina ka ya. E nafi ka
Hiti amaka waha, Teoso ati ehene. Teoso nanarifa mera yoseka, Teoso ati ehene. Me
kitaha me nafi yose, naka.

4

E ati boti hiyara yama hinofa te hiri namaraba te amake.

1 Makoni Kirisito ati boti nima te ati boti nabone teke, yama hiyara kihakarana
yama nawaha hiri nari. Yama hiyara te hiri nabone me ati na te ati hiyarabone teke.
Manakobisa me ihi yama nawaha te hiri ni ya te kiti fawa rabone teke fare Kirisito
nima.
2 Makoni te sawisa ni ya bofe ya e ati boti hiyara yama hinofa te hiri namaraba te
amake. Teoso yama hinofa ta te hiri naba te amake.
3 Teoso me watora fara yama me hinofa me hiri na me ihi e te me amake ahi: me ka
yibote amarawara me ahi narawate me amake. Fara me aboni yama hinofa me hiri
te me amake. Hahano me tohate me amake. Me tafi fota, me hano, te me amake, me
sawiha mati ayaka ya. Teoso bara me kanamori me nofate me amake, Teoso yama
hinofara me hiri na mati. Afa nafi te hihiri tohehemete te amake ano tamaha ya,
Teoso te watori karo mata.
4 Haha Teoso me watora yama hiyara me hiri nabone me ya te tabahabone tera
me ha na, "Hika", me ati te me amake, te ati hiyari karo. Makoni tera me tahi te me
amake.
5 Teoso mera yosetehiba amaka, me ihi me kaminabone mati. Yama hawa
tonihareka, e nafi ka yama manakone nahabihibonaha, e yati na toha, e abohi toha
na e.
6 Makoni hiyara amosa kamina nemataka me ahaba me ni ya. Me ka yama hiyara
ihi me aboni ahaba me kanamori ta sawitehaboneke Teoso ni ya, Sesowi ati me nofi
karo.

Fara e ka yama wato ya me e narifabone eke.

7 Yama amo ni yabomakere, yama nafi ahababone amo ni. Te tonokoyahi te kitaha
te, Teoso te ha nabone te.
8 Te abe nofahi kasiro ya. Afa yama Teoso nofi mati tohaka. Te ehene e ni ya te
ehene hiyara Teoso wati nawahamarebonaka, tamaharo.
9 Te one me aamoba watari ya me te ha nabone teke, me amo nabone mati te ka
yobe ya. Me te ha na te noko yawa kanikimarabone teke.
10 E ka yama watobone Teoso yahe ta te amaka, yoro tokanaro. Fara e ka yama
watobone ya me e narifabone eke. E ehene e na me narifi e amosabone eke, Teoso
ka yama e ahi na e.
11 Teoso ati kakamina tihahabone Teoso ati ne ya, Teoso ati kamini titaminahabone
tike te one me ni ya. Tiwati amakere. Teoso ati amaka. Me nanarifa tihahabone
Teoso ati ne ya me tinarifahabone tike tika kiti nafi ya. Tikitabone tike Teoso ati
ehene. Tiwehene e ni ya me one Teoso me kahiyaraba me amake, Sesowi Kirisito
ehene. Me nafi hikahiyaratebonaka fara yama tohaha ya. Kitabote amaka. Kiti fawa
terebonaka fara yama tohaha ya. Ame.

Kirisito nima te nineke, yama nawaha te hiri na te.

12 Oko one mati, tera onofa te, "Hika", te ati rabone teke, yama nawaha fotahamone
ihi. Fara hine itineke. Yama tera totomi nineke hine ya.
13 Te yayai nabone teke. Yama nawaha e na Kirisito hiri nemari amaka. Kirisito
nima te nineke. Kame ya amosi yokana e awe ya te yayai, nabone teke kasiro ya.
14 Kirisito ka me te tohaha tera me tahi ni ya, yama te watohabone teke waha, Teoso
tera nofe ka yama. Teoso Kanamori sawika te ni ya Teoso amosi namohari.
15-16 Kirisito ka tiha kateya ya tifoyi ya kokoma tirahabone tike. Teoso amosemona
tinahabone tike, Kirisito ka tiha yayai tinaha tiwa. Era nanabowa tiharabone tike.
Tifoyariyahi fahi. Yama boboti tiha, yama hiyara hihiri tiha, era momono tiha tiriyahi,
tifoyaribone karo.
17 Teoso ka me e tohaha yama nawaha e hiri nineke, Teoso ati ehene. Yama toyabo
ya hiyara amosa nonofa me amara yama nawaha me hiri tehaba me amake mata ya,
Teoso ati ehene.
18 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Yama nihinakere haro, yama amosa hihiri Teoso hikasomabona ka yama. Hahi
> yama hiyara hihiri himata nima neba amara, Teoso nofarari?"

ati te amake.
19 Makoni Teoso nofi te fawa rabone teke. Yama nawaha te hiri nineke Teoso ati
ehene. Tera hiri nematamonaka. Tera narifebonaka. Yama amosa hiri ni te fawa
rabone teke.

5

Teoso ka me nanarifa me te tohaha te narabo nima okibone.

1 Teoso ka me nanarifa me te tohaha te narabo nima okibone. Teoso ka me nanarifa
me ka owa ama oke bisa. Kirisito ya ota famahamaro otake, ahabari. Kirisito kame
ya amosi yokana e awe ya he ya ofama otehabone oke.
2 Teoso ka me te kakatomahabone teke, ofeya me nanarifa nima, ofeya mera
kakatomahari. Fara te ati ya me te kakatomahabone teke, Teoso ati ya te ati famaha te.
Yinero tabiyo te awara me te kakatomahabone teke. Hine ya me narifi te nofahabone
teke.
3 Te hamarabone teke, me te yoseha te. Yama amosa te hiri nabone teke, te ehene
nima me ihi nibone karo.
4 Me nanarifa me ka Hiti kame ya tera kakawebonaka yama amosa ya, yama
ahabihina ra ya, te ehene amosamone ati nari.

Inamati kitarayaho te ehene.

5 Ha te yetene mati tera ohiyara okibone. Bote me ati te tokatabahi. Fara yama te
nofa te hiri rabone teke, te nafi. Yama me hinofa ta te hiri nabone teke. Teoso ka
yama hani ati e te amake ahi:

> "Fara era e kahiyara, 'Otamina oke ha owa ta', e ati ni ya Teoso hamehibonaka e
> ni ya. Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya",

ati ke.
6 Teoso yama hinofa te hiri nahi, kitahari kasiro ya. Makoni yama toyabo ya tera
kahiyaratehibonaka.
7 Tera wati nawahaka, yama te nofaha ta nabona karo. Makoni te kokoriri rabone
teke.

8 Te amo riyahi. Te ati katamoriyahi. Riao hamehi nima Satanaisi te amaka, era nofarari. Yobi te amaka, era siba nari, era waka nebonaha.
9 Inamati kitarayaho te ehene, Kirisito ati nofi te fawa ra te. Tabora one ka Sesowi nonofa me te watoke, te nima me na mati, yama nawaha me hiri na mati.
10 Teoso yahaka mata ya te ni ya. Tera ha neta amaka, Kirisito Sesowi ka mebone me te, he ya tataba mebone me te, neme ya, te tabi fara tohatibone karo. Te ka yama nawaha fawa nibone ka yama yabomakere. Teoso tera kasomebonaka. Te kitahabone teke, ehene.
11 Kitabote amaka. Kiti fawa terebonaka fara yama tohaha ya. Ame.

Owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

12 Owati yabora Siofano rawi kanareka te ka yama hanibone ya. Yama amosa hihiri amaka, Sesowi nonofa tohahari. Kirisito nofi te fawa rabone one oke yama hani ya. Kirisito ati te watohi Teoso ati yokana tohehimona one oke, yahahari. Efe ati nofi te fawa rabone teke
13 Babironia ka Kirisito ka tera me nofahamone me ati narake. Teoso me hikatikehete me amake, fara te kakatiki nima. Okatao Mako tera nofa nemona ati nareka.
14 Te abe noko bako kokomi nakehi, te abe nofaha te. Teoso tera kakatomehibonaka, Kirisito ka me te.

2 Betiro
Betiro ka yama hanimetemone amake, yoto karo.

Betiro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Simao Betiro ama oke, Sesowi Kirisito nanarifa owa. Sesowi Kirisito ka yoyose
oha one oke. Te ka yama hanibone amake, Teoso ati te nofaha te, fara ota nima.
Sesowi Kirisito ehene Teoso ati yati e nofawamaro eke, ehene amose kari era kasomi
nofahari. E ka Teoso amaka, era kakasoma tohahari.
2 Teoso te wato, Sesowi e ka Hiti te wato, nineke. Afa ihi Teoso tera kakatoma, yaha,
nebonaka te ni ya mata ya.

Yama te watoha okominatasabone oke te ni ya.

3 Teoso era ha nemari amaka, amosari, ehene amosa nari. E wato ka era kakawate
amaka yama nafi ya, he ya e tabahabone e fara yama tohaha ya, yama hinofa e hiri,
nabone e, kiti ehene, Teoso tohahari.
4 Teoso amosa, ehene amosa, ne ati kaminemarika e ni ya, ati amosari mata ya, era
kasomebona ati nari. Ati kamine fare Teoso nima te nabone ati nareka, bofe ka yama
hiyara te hiri namarabone te, e ati boti hiyara hinofaro.
5 Makoni Kirisito ati te nofawaha manakobisa te kitahabone teke, te ehene
amosawaha nabone te. Te ehene amosi ya manakobisa yama Teoso hinofa te wato
nabone teke.
6 Teoso yama hinofa te wato ya manakobisa te abono yosi te wato nabone teke.
Tera yosi te wato ya manakobisa Teoso nofi te fawa rihi nabone teke. Teoso nofi te
fawa ri ya manakobisa Teoso yama hinofa te hiri, nabone teke.
7 Teoso yama hinofa te hiri ni ya manakobisa te one me te nofa nabone teke, Sesowi
nonofa mati. Te one me te nofi ya manakobisa me nafi te nofa nabone teke.
8 Afa yama hiri ni te nafimisi ya yama bonora nima te rabone teke, te ehene amosa
te, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati te watoha te.
9 Afa te hiri ri ya te noko awara awineke. Te ati katamoa te awineke Teoso ehene
ya, te ati boti soko nari, te ka yama hiyara nahabihibonaha.
10 Makoni te kitahi, te ehene amosabone te, yama te watobone karo, Teoso tera ha ne
ka yama, tera kakatike ka yama toha naro. Afa yama te hiri ni ya te tosawariterabone
teke.
11 Faya Teoso tera nawinebonaka yayai nari e ka Hiti Sesowi Kirisito taboro ya, era
kakasoma tohahari. Sesowi e nafi ka towisawa tohatehibonaka fara yama tohaha ya
fahi.
12 Afa yama te watoke haro. Teoso ati wato yokana te tohaha te ni ya afa yama
kamini fawa orihi onahabone oke.
13 Owehene e na amosake ahi, osawisa ona owa mata, te ati katamorabone te afa
yama ya.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito owa hiyarare oke, oko abono owakanakosabone ati nari,
ayata ya.
15 Makoni afa yama okominaha kamini fawa orahabone oke te ni ya. Okoma
onowati ya te ati katamoriyahi afa yama ya. Afa yama wato te fawa terabone onahara
oke.

Kirisito ota awahamaro ota amake, amosari.

16 E ka Hiti Sesowi Kirisito kitehi kamehibona ota ati na, yama wawato hiyara
me siba hina amara ota kaminaro otake. Efe ota awahamaro ota amake, amosari,
kitahari.

17 Sesowi amosemona fare bati Teoso ati nemari amaka, he kahiyarahari. Teoso
kiti mati tohe Sesowi hiyaremarika, ati e nari ahi: "Okatao amaka, onofari. Ehene
nafi amosabote amaka owa ni ya", ati nemari amaka.
18 Ati ota mitehimari amaka ati kakehari neme ya, Sesowi ya ota tabaha ota Teoso
ka yati nemeha mese ya.
19 Makoni hibati ka Teoso ati kakamina Kirisito me kamina keye me hiri
remetemone ota ati nineke. Afa me ati te kamitiyahi. Me ati rabiao oye nima te
amake, rabiao yama sokiha firi kanaha oye nima. Me ati kamiti te fawa riyahi, yama
te noki na te. Kirisito kame ya yama wato yokana te tohahabone teke. Yama we
kamaki nima kami tehibonaka. Kame ya hiwa namotehiba amaka maya nima nari
te ati boti ya.
20 Yama te watohi haro: Teoso ati kakamina fara me ati amara me kaminemete-
moneke, Teoso ka yama hani ati.
21 Fara me ati amara ya me ati yana nemetemoneke. Teoso Kanamori ati ehene
Teoso ati me kaminemetemoneke.

2

Tera me kanawanahaboneke Teoso ati amare ya.

1 Hibati ya me one na nehemetemoneke, Teoso ati kakamina memone me ati na
Teoso ati amare me kamina mati. Te ni ya me kake, naba me amake, tera me
kanawanahabone mati Teoso ati amare ya. Tera me keyehabone me ati naba me
amake, Teoso ati me kaminamone me ati nama na mati. Te one afa me ati amosamone
me ati na hine me yokohaba me amake. E ka Hiti me watomarahamone me ati, naba
me amake, mera kanikemarihi. Teoso mera nahabihibonaka hibati ya, me ihi hiyari
karo.
2 Me ati nonofa me tamahaba me amake, fara me ihi nima me ihi na mati, yama
hiyara mati tohaha me hiri na mati. Me one me ihi me awi ya Teoso ka hawi yokana
hiyaramone me ati naba me amake.
3 Hiyara Teoso ati amare me kaminaba me amake, fara me ka hiyara, me ka
yinerobona te ta nebona me ati na mati, yinero nofi me nafiha mati. Hibati ya me
ahabiteba Teoso kaminematamonaka, me ihi manakone nahabihibona ati nari. Fare
Teoso atimatamona nima yama naba amake.
4 Teoso nanarifa me one ihi hiyara Teoso mera hasi nirematamonaka. Mera
yosehimatamonaka, e abohi taboro ya, sokiharo, yama me noki nabone mati, me
yati na mati. Teoso amo ni ya me ihi hiyara manakone nahabihibonaka.
5 Hibati ka me ihi hiyara mera Teoso hasi nirihi nematamonaka. Ati ehene faha
fowe nafiha mera nahabihemetemoneke. Nowe me ta mera hasi nimatamonaka, me
8 na mati. Me one yama hiyara hiri ni fawa nabone Nowe me narabi nima kana me
na hiharematamonaka.
6 Sotoma ya Komoha famaha Teoso tonayowa nematamonaka, me ihi hiyara
manakone nahabihari. Ehene e ne e nafi narabo nima nematamonaka, yama hiyara
e hiri rabone e. Yama toyabo ya yama hiyara hihiri me ahabatebone ati ka Sotoma
ya Komoha famaha ka me ahabimetemone nima.
7 Ro ta hasi nihimatamonaka, ehene amosari Teoso ni ya. Ro me ka yama hiyara
awe yawehimatamonaka. Yama hiyara hihiri me tohehemetemoneke, me ka yama
hiyara fotaharo mata ya.
8 Me ni ya Ro sawi me ka yama hiyara awa, me ati hiyara mita, nematamonaka
fara yama wehe ya. Makoni ati boti hihiya toharematamonaka, yama amosa hihiri
tohahari.
9 Afa yama e wati nawaha yama e watoke, e ka Hiti era hasi nibona ka yama, yama
nawaha e hiri naro, Teoso yama hinofa e hiri naro. Mera nakibi nebonaka, yama

hiyara hihiri mati, mera kosi nari, me ihi manakone nahabihibonaha fare amo ni ya. Me hasi raboneke ehene.
10 Me ihi manakone nafihaboneke mata ya ahi, me ati boti hiyara yama hinofa me hiri na mati, me ka hiti me nafi ati me tokatabara mati.
Me habi bayite me amake, yama hiyara hihiri mati, fara yama me hinofa me hiri na mati. Me hinamati kitaha me me nakomera me ihi me hora kite me amake.
11 Teoso nanarifa me ta me ihi e naba watatera me amake, me habi bayira mati. Neme ka me hinamati ihi me hora kitera me amake Teoso nokosi ya. Teoso nanarifa me kitakene me habi bayikere.
12 Afa yama hiyara hihiri me ta yama me hiwatora me hora kite me amake. Yama kabani ka bani me nima me nineke, yama me watora mati. Yama kabani ka bani Teoso mera hiri nematamonaka, hine ya me e nawasibone karo, me e nahabibone karo. Bani me ahabi nima me ahabi naba me amake hine ya.
13 Yama hiyara ya me one me me hiri kana me ihi manakone Teoso awehiba amaka. Yama soki toha yama we toha na ya yama fawi e nafiha amosate amake afa me ni ya. Te tafi ya me tafi tabaha me ihi hiyatera me amake, me tafi fotaha mati mata ya. Me ka yibote amarawara me ahi, te me amake te ya me tabaha mati. Makari bise nima me nineke, makari tonahiyaharo. Afa yama nima me nineke me sawiha mati te baikani ya, tera me tonahiya mati.
14 Me fanawi siba ni me fawa tera me amake, me ahi hirawabonehe. Yama hiyara hiri ni me fawa tera me amake. Me kitara me me ha teha me amake, me ya me tabahabone mati, me me keyeha mati. Yinero nofi me oharite me amake. Teoso mera nahabihibonaka.
15 Hawi yai tonaha ya me tokaha me waha tona me tosawariharake. Barao Beo biti ehenematamona nima me ihi nineke. Barao yama hiyara hiri nebona ati nematamonaka, yinero tabiyo, yinero nofahari kasiro ya.
16 Someto ati watatera ati yana nemetemoneke, e ati hiri naro, Barao hora na Barao ehenebona fawa niharo. Makoni e rabika ka yama hiri nebona ati ne hiri hiremetemoneke.
17 Me e narake ahi, faha kimisabone watara nima. Neme sabi boni heka nima me nineke. Teoso me taboribone hawa tonihematamonaka, tabora sokiharo mata ya. Me taboribone mera noki ke.
18 Me ati kitaha hinita tohate amake. Me one me keyehate me amake, me me ha na mati, hiba yama hiyara hiri ni me fawa na mati, me ka yibote amara me ahi narawabone mati, me ati boti hiyara yama hinofa me hiri nabone mati.
19 Afa yama aahi me tohaha me me kanawana me nahowahabone me me hite me amake, keye me hiri na mati. Haha yama ihi e kitari ya afa yama ka yama aahi e tohahabone eke. Makoni yama aahi me tohate me amake, me kitara mati yama hiyara ihi, yama hiyara hiri ni me fawa ra mati.
20 Taiti ya e ka Hiti Sesowi Kirisito era kakasoma tohehi me watobaha bofe ka yama hiyara me nofamara me hasi nibaharake. Manakobisa yama hiyara me nofamarake tasa. Aba me wasiha me nima me narake. Me kitararake, yama hiyara ihi. Me hiyamararake mata ya waha.
21 Hawi amosa me watoremenehe, yama hiyara yokana toharene amake kakehabana me ni ya. Teoso ati me mita ati me hiwatowahe ati me hinofamarareka tasa.
22 "Yome sa ne fare sa ni kabamate amaka", e ati te amake. Fare yome nima me narake. "Boroko soko nawahi hawa tohe tofowamate amaka atabo ya", e ati, te amake. Fare boroko nima me na narake. Haha ata keye amakere.

3

E ka Hiti amo ni era bata kanehiba amaka.

1 Oko one mati tera onofa te, yama hani rawi okatasine oke, te ka yama hanibonehe.
Afa yama hani famaha rawi okanara oke, yama amosa wati nawahi forima te nibone
karo.
2 Hibati ka Teoso ati kakamina me ati te wati nawahabone onahara oke. Teoso ka
yoyose tera me kanawanaharo me ati te wati nawaha nabone onahara oke, e ka Hiti
ati me kamina mati, era kakasoma, era kanawane ati.
3 Yama te watohi haro. Yama te siba nahi, e naro ahi: Teoso amo ni yabokire ya
Sesowi me haha kanahaba me amake, yama hiyara hihiri mati, fara me ati boti hiyara
yama hinofa me hiri na mati.
4 Me ati e naba me amake ahi: "Sesowi kamehibona ati nemona hibaka tohara? E
ka abi me ahabamaroke. Sesowi ta kamakara mata. Yama yana kani ka yama fara
tohaha toha nawi nineke", me ati naba me amake.
5 Me ati katamoa me awineke, yama yana kani ka yama yokana wati nawahi
me nofara mati. Hibati ya neme nehemetemoneke Teoso ati ehene. Teoso ati
ehene wami fotokiemetemoneke faha baikani ya. Teoso ati yana ne faha wami
tonihawahematamonaka waha.
6 Manakobote me nafi ahabemetemoneke fa fowe nafiha ihi, fara faha.
7 Haha neme wami ya famaha ahabakere mata, fare Teoso ati ehene. Fare amo
nibona noki naka, yama hiyara hihiri mera nahabihibonaha, me ka yama hiyara
manakone awehibonaha. Yama hiri ni hawa tonihe yama noki naka, haha neme ya
wami famaha sari kanebonaha afa yama ya fahi.

8 Oko one mati tera onofa te, te ati katamoriyahi yama e na ya. Teoso ni ka yama
wehe oharia e ni ka mio ano nima nineke. Teoso ni ka mio ano e ni ka yama wehe
oharia nima nineke.
9 E ka Hiti kamebona ati ne nawahemona me hine nawahakara. Tera noki naka. E
ahabi nofakara. Me nafi me ihi me nofamarehene me amake, me ihi hiyara mati, me
ahabarahabone mati, ati nareka.
10 E ka Hiti amo ni era bata kanehiba amaka, yama boboti kakehi nima. Yifo hiri
ni ati nafihaba amake neme ya, neme fawa ni ya. Yama nafi ahaba naba amake,
hatiharo. Wami hati, wami ka yama nafi hati, naba amake.

Teoso amo ni te noki nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te.

11-12 Yama nafi ahabatehaba amake. Makoni te e nabone teke ahi: Teoso amo ni te
noki nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te, Teoso ka me te tohi karo. Yama
amosa te hiri ni ya Teoso amo ni kobo kabote nebonaka. Efe Teoso amo ni ya neme
hatihaba amake, yifo hiri ni ya. Yama nafi harorisahaba amake, hatiharo.
13 Neme yati ya wami yati famaha e noki nineke, Teoso hiri hitehabone hinaharo.
Yama amosa hinama e hiri tehaba e amake fahi.
14 Oko one mati tera onofa te, afa yama te noki na te amosahi he ni ya. Te kitahi,
te bisene watarabone te. Tera kakorayaho kame ya.
15 Te ati e nabone teke ahi: "E ka Hiti era kasomebona ati namako nawahaka", te
ati nabone teke. Baoro Sesowi nonofa tohe onofe ati e nareka fara owati nima, yama
hani rawi kane ati. Yama watoka, Teoso hikanawane kari.
16 Afa yama kamina nareka hinaka yama hani nafi ya, fara owati nima. Yama one
hikaminaha nihinarihi ke, e watohabana. Me one Baoro ati owa kamina ati kamini
yokana me hiha hikara, yama me watori karo, Teoso ati me nofamara mati. Teoso
ati owa kamini yokana me toharihi ke bisa. Teoso mera nahabihibonaka.

17 Oko one mati tera onofa te, yama te watoke waha, te narabo nima oni karo.
Makoni tera te kakatomiyahi. Tera me keyehariyahi, yama hiyara me hiri na mati.
Teoso ati nofi te fawa riyahi.

18 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahi hiri ni te nafimisahabone teke, era kakasoma. Efe wato te nafimisa, nebonaka. Amosemona me nafi hinehibonaka. Amosemona me nafi hitehibonaka bisa fara yama tohaha ya. Ame.

1 Yowao
Yowao ka yama hani taitimetemone amake.

Sesowi Teoso namohimarika e ni ya.

1 Sesowi tamine ota kamininеke te ni ya. Teoso namohimarika e ni ya, e sawitibone
karo fara yama tohaha ya. Teoso ya famehimatamonaka, Teoso yama nafi hiri ne ya.
Ati ota mitehimarika, ota awahari ota noko ya. Ota kakatomehimarika. Ota boyo,
nemarika ota yehe ya.
2 Sesowi ra Teoso namohimarika. Efe Sesowi ehene e sawitehabone eke fara yama
tohaha ya. Ota awehimari tamine ota kaminaka te ni ya, keye ota hiri ra ota. Sesowi
tamine ota kaminaka, fara yama tohaha ya sawitehari. E wini fara toha, tehabone
eke Teoso ya e tabaha e. Sawibehimatamonaka e ka abi Teoso ni ya. Manakobisa
kakehimarika e ni ya. Ota awate amaka, Teoso hinamoari ota ni ya.
3 Ota awe ati ota mite tamine ota kamininеke te ni ya, e tabawaibone karo. E ka
abi ya e tabineke, biti Sesowi Kirisito ya famahari.
4 Yama hani rawi okine oke, te ka yama hanibonehe, yayai obone karo.

Teoso yama oye hinama amaka.

5 Sesowi Kirisito ati ota mite ati okominine oke te ni ya, ati e nari ahi: Teoso yama
oye hinama amaka. Sokihiba watatere amaka.
6 Yama soki ya e yaka na e ya tabatere amaka. E ya tabehimona e ati ni ya keye e
hiri na awineke, e ehene hiyara e.
7 Yama oye ya e yaka ni ya e ehene e nabone eke Teoso ehene nima, sawihari yama
oye ya. Yama oye ya e yaka ni ya e tabiboneke. Biti Sesowi emene era soko nebonaka,
e ka yama hiyara nafi fawa nibone karo.
8 E ka yama hiyaraba wataramone e ati ni ya keye e hiri nineke, fara era e keyeha
e.
9 E ka yama hiyara e kamini ya e ka yama hiyara nafi soko nebonaka, e
amosawahabone e. E ka yama hiyara wati nawahamarebonaka, ati tohawaterari,
hinaka yama hiyaraba watarihi teharo.
10 E ka yama hiyaraba wataramone e ati ni ya, keye hihirimona e ati naka. E ati e
ni ya ati watare awaka e boti ya.

2

Sesowi Teoso aate te amaka, era kaminari.

1 Matehe, yama hani rawi okine oke, yama hiyara te hiri ribone karo. Yama hiyara
e hiri ni ya owa naka, e ka abi aate nebonaha, e ehene wati nawahamarebonaha. Ino
amaka, Sesowi Kirisito, ehene hiyareba wataterari.
2 Ahabemari amaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha. Ahabemari
amaka, e nafi ka yama hiyara manakone nahabihibonaha.
3 Fare ati nima e ehene ni ya, era e watohabone eke, he wato yokana e tohaha e.
4 Fare ati nima e ehene ra he wato yokana e tohahamone e ati rabone eke. E ati e
na keye e hiri nineke, keye hihiri e toaharo.
5 Fare ati nima e ehene ni ya he nofi yokana e tohaha e awineke. E ehene e na era
e watohabone eke, e ya tabahari.
6 Kirisito e ya tabehimona e ati ni ya fare Kirisito ehenemari nima e ehene nabone
eke.

Haha me one me nofaha yama oye ya me winake.

7 Oko one mati, tera onofa te, tera oyoseha owati yama yati amakere. Yama bote
amake, te mitateharo hibati ya. Kirisito tamine amaka, tamine te mitatehari.
8 Tera oyoseha owati yama yatibisa amake. Yama soki tokomi yana tonarake, yama
oye yokana we toni karo. Yama yati Kirisito kihaka. Afa yama yati te kihabisineke.
Afa ihi yama soki tokomake.
9 Tika owa tikakoha yama oye ya tisawiamone tina yama soki ya tisawisa tine tike.
10 Haha me one me nofaha yama oye ya me winake. Yama hiyara nafihaba watara
awineke me ni ya.
11 Haha me one me kakoaha yama soki ya me sawike. Me yaka ke yama soki ya.
Fara me toki ka yama me watora me awineke. Me noki awara me awineke, yama
soki ihi.
12 Matehe te ka yama hanibone rawi okine oke, te ehene Teoso wati nawahamare
karo, Sesowi Kirisito ehene.
13 Makiti mati, te ka yama hanibone rawi okine oke, Kirisito te wato karo,
sawihimata yama yana kani ya. Makiti yati mati te ka yama hanibone rawi okine
oke, Satanaisi kitare karo te ehene. Matehe, te ka yama hanibone rawi okine oke, e
ka abi te wato karo.
14 Makiti mati te ka yama hanibone rawi okine oke, Kirisito te wato karo,
sawihimata yama yana kani ya. Makiti yati mati, te ka yama hanibone rawi okine
oke, te kiti karo. Teoso ati sawi, ka te ati boti ya. Satanaisi kitarihi ka te ehene.
15 Yama bofe ka te nofarabone teke, nafi. Yama bofe ka tinofi ya e ka abi Teoso
tinofara tiwa awine tike.
16 Yama bofe ka nafi e ka abi ka yama amakere, bofe ka yama tohi karo. Bofe ka
yama e te amake ahi: e ka yibote amara e nofa, e ka one me ka yama e nofa, e honaha
era e kahiyara, ni ya bofe ka yama e nofake.
17 Bofe ka yama nafi ahabatehaba amake. Bofe ka me ihi hiyara ahaba, tehaba
amake. Fare Teoso ati nima e ehene ni ya fara e tohaha e tohanawi nabone eke, ha
e ta.
18 Matehe, Teoso amo ni kobo kabona. Kirisito kakako tamine te mitate amaka,
kakehibonaha. Kirisito me nofara me naharake hibati ya, me tamaha mati. Makoni
Teoso amo nibona yabokire e watoneke.
19 E ya me tabaha me sawimararake, e ya tataba me amari karo. E ya tataba me
tohi ya me sawisa nene me amake e ni ya. Me tokoma me e watoha eke, e ya tataba
me tohara mati.
20 Teoso ka yama te watoke, te nafi, Kirisito tera kakawe karo Teoso Kanamori ya.
21 Te ka yama hanibone rawi okana owatiba watakere, Teoso ka hawi yokana te
watoramone onaha owa. Teoso ka hawi yokana te wato ka te ka yama hanibone
rawi okine oke. Teoso ka hawi yokana ka keyeba watateri ka yama hani rawi okine
oke.
22 Sesowi Kirisito amaremona e ka owa ati ne keye hihiri amaka. Kirisito kakako
amaka. E ka abi Teoso tohika, Teoso biti tohihari.
23 E ka owa Teoso biti Sesowi Kirisito tohihi Teoso ya famakara, Teoso Sesowi bati
tohe karo. E ka owa Teoso biti nofe ya bati ya fame awaka.
24 Teoso ati nofi te fawa rabone teke, ati te mitehimarihi. Teoso ati nofi te fawa ri
ya te ya biti tabehibonaka, Kirisito. Te ya Kirisito bati taba, nebonaka.
25 E ya Kirisito tabatehibona ati te amaka, fara yama tohaha ya.
26 Te ka yama hanibone rawi okine oke me okomina owa, tera me keyeha mati.
27 Teoso Kanamori ya Kirisito tera kakawe ka Teoso Kanamori sawisa nareka te ni
ya. Teoso Kanamori tera kanawanaka, yama nafi ya. Yama hasi naba wataraboneke
kaminamakiabana. Makoni tera kanawanehibona owabona te nofarabone teke.
Teoso Kanamori fare oharibonaka tera kanawanahari. Keye sawitera amake Teoso
Kanamori ni ya. Teoso Kanamori ya te tabi fawa rabone teke.

Haha yama amosa me hiri na Teoso biti me amake.

28 Matehe, Sesowi ya tabi te fawa riyahi, e kokoma ribone karo Sesowi kame nokosi ya.
29 Te watote amaka, yama amosa hinama hiri nari. Makoni yama te wato, ke haro: haha yama amosa me hiri na Teoso biti me amake.

3

1 Owati te mitahi. E ka abi Teoso era nofi mati tohe ka biti me era tonihate amaka. Keye amakere. Teoso biti me e amake. Kirisito me watorimete ka era me watokere, Teoso biti me e tohaha e.
2 Oko one mati, tera onofa te, Teoso biti me e tohake. E abonotebone e watokere. Kame ya e e nabone eke fare nima, awi yokana e tohe kari, fare abono.
3 Te noki ne te ka yama hiyara watarabone teke, fare Kirisito nima, hinaka yama hiyara watararo.
4 Haha yama hiyara me hiri na Teoso ati me tokatabakere. Yama hiyara e hiri na Teoso ati e tokatabara e awineke.
5 Kirisito te watoke, kakehimarihi, e ka yama hiyara fawa nihibonaha. Hinaka yama hiyaraba watatera amake.
6 Haha Kirisito ya me taba yama hiyara me hiri nasa raboneke. Haha yama hiyara me hiri nasa na Kirisito me awatera me amake. Kirisito me watorihi te me amake.
7 Matehe me one tera keyehariyahi. Haha yama amosa me hiri na me amosake Teoso ni ya. Kirisito nima me nineke, amosari Teoso ni ya.
8 Haha yama hiyara me hiri na Satanaisi ka me amake. Satanaisi yama hiyara hiri ni fawa tere amaka. Teoso biti kakehimarika, Satanaisi yama hiri hina nahabihibonaha.
9 Teoso biti tihi ya yama hiyara hiri tisa tirahabone tike, fare Teoso nima tinaha tiwa. Yama hiyara hiri hina tikere, Teoso biti tiha tiwa.
10 Teoso biti me e watoke. Satanaisi biti me e wato, ke. Haha yama amosa me hiri ra Teoso biti me amakere. Teoso biti me toharihi nineke haro, fara me one me nofara mati.

E ka one me e nofahabone Kirisito ati nemarika.

11 Kirisito ati tamine te mitate amaka, Teoso ati nofi te yana kani ka yama ya. E ka one me e nofahabone ati nemarika. Efe ati tamine miti fara te tohineke fara yama tohaha ya.
12 Kaimatamona nima te rabone teke, Satanaisi ka tohehimata, nisori nabowahari. Himataba hinabowehimata amara? Ehene hiyi nofare nisori ta ehene amosi nofe ka nisori nabowematamonaka.
13 Ota one mati, fare Kai nisori nima te nineke. "Hika", te ati rabone teke, tera me kakoa te, bofe ka mati.
14 Fara e one me e nofaha era e watohabone eke, Teoso era kasome e. E ahabenemete e sawi fara tohawabone eke waha. Me one me nofara me ta me ahababa me amake.
15 Haha me one me nofara era wawaka me amake. Era wawaka me sawiteraba me amake Teoso ni ya.
16 Sesowi hiwa ta nemari amaka ahabebonaha, era kasomebonaha. Makoni e abe nofi ka yama e watoke, e abe nofahabone e. Fare Sesowi ehenemari nima e ehene nabone eke. Era e ta nabone eke, e one me e kasomabone e.
17 Yama tikiha tika owa yama kihare kasomi tinofare ya Teoso tinofara tiwa awine tike.
18 Matehe hine ya e ati saiha e one me e nofahamone e ati na e ehene hiyarabone eke. Yama amosake haro mata ya, me one nofi yokana e tohi ka yama, me e kasomi karo.

Teoso e watoka, sawihari e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya.

19-20 E ehene e ni ya ahi era e watohabone eke, e sawiha e Teoso ka hawi yokana ya.
"Teoso ka ama okere", owati boti ati ni ya owati boti yama watoramone onahabone
oke. Teoso yama nafi watote amaka. Teoso ati ta kitate amaka. Owati kitarabone oke
Teoso ehene.
21 Oko one mati, tera onofa te, Teoso ka e tohahamone e ati boti ati ni ya yama aate
ni e nakomerabone eke Teoso ni ya.
22 Yama e aate na Teoso ni ya afa yama ya Teoso era kakawebonaka, fare ati nima
e ehene na e, fara yama hinofa e hiri, ni karo.
23 Teoso ati e nareka ahi, era yosehari: biti Sesowi Kirisito ati e nofahabone ati
nareka. E abe nofa, nabone ati nareka, fare biti atimari nima.
24 Teoso ati nima e ehene ni ya Teoso ya e tabahabone eke. E ya taba nebonaka.
Teoso e watoka, sawihari e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya.

4

Kirisito me nofara me ati te mitarabone teke.

1 Oko one mati, tera onofa te, te ka owa Teoso Kanamori ati kaminemona ati ne te
totomi nebonaka. Teoso Kanamori yokana amare ati kamine ya ati te nofarebonaka.
Me tamate me amake, Teoso ati me kaminamone me ati na mati, keye me hiri na
mati.
2 Teoso Kanamori ati te watohabone teke. Haha Teoso ati me kamina Sesowi Kirisito
e ka owamona me ati nineke, kakehari neme ya.
3 Sesowi me kamina afa me ati nima me ati ra Teoso ati me kaminakere. Kirisito
kakako ati me kamininekе. Kirisito kakako tamine te mitate amaka, kakehibonaha.
Sawihareka hibati ya bofe ya.
4 Matehe Teoso ka me te amake. Kirisito me nofara me kitakere te ehene, Teoso
Kanamori kite ehene, sawihari te ni ya. Satanaisi bofe ka mera yosehi kitakara, Teoso
Kanamori ehene.
5 Haha bofe ka me tohaha bofe ka yama me kaminate me amake. Fara me one me
ati me himita hike, bofe ka me tohabisa mati.
6 Teoso ka me e amake, ha e ta. Haha Teoso me watoha e ati me mitake. Haha
Teoso ka me tohara e ati me mitakere. Me nafi ihi e awaha me e watoha eke, Teoso
Kanamori ati me kamini ya me kamina, keye me hiri ni ya keye me hiri, na mati.

Teoso era nofi fawa tere amaka.

7 Oko one mati, tera onofa te, e abe nofahabone eke. E abe nofaha Teoso ehene
amaka. Haha me one me nofa Teoso biti me amake, Teoso me watoha mati.
8 Haha me one me nofara Teoso me watokere, Teoso nima me ra mati, era nofi fawa
terari fara yama tohaha ya.
9 Teoso biti fare ohari yosehimatamonaka bofe ya, era nofehi e watohibonaha.
Biti ehene e winatehabone ati nematamonaka fara yama tohaha ya. Makoni biti
yosehimatamonaka bofe ya.
10 Ha e Teoso e nofaramaro eke. Teoso ta era nofehimatamonaka. Teoso biti
yosehimatamonaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha.
11 Oko one mati, tera onofa te, Teoso era nofe ka e abe nofahabone eke.
12 Teoso e awahaba watatera amake. E abe nofaha e ni ya Teoso sawika. E abe
nofaha Teoso nofi yokana e tohaha e awineke.
13 Yama e watoke haro, Teoso ya e tabi ka yama, e ya Teoso taba ne ka yama, Teoso
Kanamori ta ne ehene e ni ya.
14 Teoso biti yosehimari amaka, e nafi kasomebonaha. Yama ota awa, yama ota
mita na ota kamininekе te ni ya.
15 Haha Sesowi Teoso bitimona me ati na me ya Teoso tabaka. He ya me taba, ke.

16 Teoso era nofehimona e ati boti ati ke. Teoso e watoka, era nofahari. Era nofi
fare tohate amaka fara yama tohaha ya. Me one nofi fawa tiri ya Teoso ya tifamabone
tike. Teoso sawi nebonaka tiwa ni ya.
17 E abe nofi ya Teoso nofi yokana e tohahabone eke, Kirisito ehene namarima
e ehene na e. E ehene e ni ya ahi e watorabone eke, Teoso yama manakone
nahabihibona amo ni ya.
18 Me one nofi yokana e tohaha e watorabone eke. Teoso e nakomerabone eke, e ka
yama hiyara manakone nahabihibonaha. Teoso tinakomehi ya me one nofi yokana
tiha tikere.
19 Me one e nofake, Teoso era nofi tai tohamari karo.
20 Haha me ati yana na Teoso me nofahamone me ati na fara me one me kako ya
keye me hiri nineke. Me me awaha me me nofararake. Teoso me hiware me hinofeba
ama? Me hinofa hikara, fara me one me nofara mati.
21 Sesowi ati e nemarika ahi, era yosehari: Teoso tinofa tika owa tinofa tinahabone
tike.

5

Haha Sesowi Teoso bitimona me ati na me kitake.

1 Haha Sesowi Kirisitomona me ati na Teoso biti me amake. Haha Teoso me nofaha
Teoso biti me me nofa, te me amake.
2 Teoso e nofa Teoso ati nima e ehene ni ya era e watohabone eke, Teoso biti me e
nofaha e.
3 Teoso nofi yokana e tohaha Teoso ati nima e ehene nabone eke. Yama nawahakere,
Teoso yama hinofa e hiri nibone karo.
4 Haha Teoso biti me tohaha me kitake, Teoso ati me nofi karo. Bofe ka yama
kitakere me ihi.
5 Haha Sesowi Teoso biti tohehimona me ati na me kitake. Bofe ka yama kitakere
me ihi.

Haha Teoso biti ya me tabaha me winateboneke fara yama tohaha ya.

6-8 Sesowi Kirisito kakehimari amaka. Kake me hibofarisemarika. Ahaba nemarika.
Teoso Kanamori keye hiritere kake, nemarika. Sesowi e watoka, Teoso biti tohahari,
Teoso Kanamori hikamine kari. E wato, ka, Teoso biti tohahari, me hibofarise kari
faha ya. E wato, ka, Teoso biti tohahari, ahabe kari awa ya, emene ahabari. Afa yama
terei na yama fara oharia kamininеke, Sesowi Teoso biti tohe ka yama.
9 Teoso e amare hikaminate amaka. E ka owa hikamine ya e ka owa ati e
nofahabone eke. Teoso hikamine ya Teoso ati nofi mati e tohahabone eke, Teoso
tohe karo. Teoso ati e mitate amaka, e toharari. Teoso ta nafite amaka mata ya, biti
tamine kaminari.
10 Haha Sesowi ati me nofa me ni ya Teoso biti tamine kaminaka. Me one Teoso ati
me nofara Teoso keye hihirimona me ati te me amake. Sesowi Teoso bitimona Teoso
ati ne he ati me nofara keye hiri nemona me ati nineke.
11 Teoso era hiyaremarika, e wini fara tohatehabone ati nari biti ehene.
12 Haha Teoso biti ya me tabaha me wini fara tohatehaboneke. Me one Teoso biti
ya me tabara me winiba wataterabоneke fara yama tohaha ya.
13 Te ka yama hanibone rawi okine oke, tera te watohabone te, te wini fara
tohatehabone te, Teoso biti ati te nofaha te.
14 Yama aate ni e nakomera eke Teoso ni ya. E aate ne e ati mitehibonaka, yama
hinofa e aate ni ya he ni ya.
15 E watoka, e ati nafi mitahari, e aate ne e ati. Makoni e wato, ka, era
kakawebonaha, fara e ati nima ehene nari.

16 Tika owa yama hiyara hiri ne tiwe ya ha tikanebonaka Teoso ni ya, Teoso
ati somawamebonaha he ni ya, ahabarehibonaha. Hinaka yama hiyara nafi ya ha
tikarebonaka Teoso ni ya. Hinaka yama hiyara nafi ya ahabeba amaka.
17 Yama hiyara nate amake yoro tokanaro. Yama hiyara nafi Teoso nofatere amaka.
Yama hiyara nafiha e hiri na e ahabate amake. Yama hiyara one ta e hiri ni ya e
ahabatera amake.
18 Haha Teoso biti me tohaha me e watoke, yama hiyara me hiri nasa ra mati. Teoso
biti mera kakatomate amaka, Satanaisi mera ahi rabona karo.
19 Era e watoke, Teoso ka me e tohaha e. Bofe ka me e wato, ke, Satanaisi me
hiyoseha mati, me nafi.
20 Teoso biti e wato, ke, kakehimarihi, era kanawanahari, Teoso yokana e
watohabone e. Teoso yokana ya e tabawake, biti Sesowi Kirisito ya e tabi karo. Teoso
yokana amaka. He ya me tabaha me winatehaba me amake he ni ya fara yama
tohaha ya.
21 Matehe Teoso me amara me te nofarabone teke.

2 Yowao
Yowao ka yama hani taiti nowati kametemone amake haro.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

1 Oko yama hani amake, te ka iti oha owa. Te ka yama hanibone amake, Sesowi
nonofa me te, Teoso tera kakatikehi te. Tera onofa oke kasiro ya. Me nafi Teoso ati
yokana me watoha tera me nofa, ke.
2 Tera onofa oke, Teoso ati yokana sawi karo e ni ya. Ati sawi fawa terebonaka e
ni ya.
3 Teoso e ka abi yahehiba amaka e ni ya. Yama hiyara e hiri kene yahasa neba
amaka e ni ya. Era kakatoma neba amaka, biti Sesowi Kirisito ya famahari. Afa
yama Teoso hiri neba amaka e ni ya, Teoso ati yokana e wato, e one me e nofa, na e.

E abe nofahabone eke.

4 Yayai one oke kasiro ya, te one me tamine omita owa, Teoso ka hawi yokana ya
me yaka na mati. E e nabone eke ahi, e ka abi era yosehi e.
5 Te narabo nima okibone. E abe nofahabone eke. Haha rawi okana Teoso ati yati
amakara. Hibati ka ati amaka, ati e mitatehari.
6 Teoso e nofi ya fare Teoso ati nima e ehene nabone eke. Teoso ati tamine te mitate
te amake hibati ya. Te abe nofi fawa rabone ati nareka.
7 Me tamaha me kakeharake, keye me hiri na mati, Sesowi Kirisito e ka owa
amaremona me ati na mati. Era kekeyeha me amake. Kirisito nonofa me amakere.
Kirisito kakako me amake.
8 Tera te kakatomiyahi, Teoso tera kakawatibona karo yama amosa nafi ya. Makoni
tera ota kanawanineke. Tera te kakatomari ya Teoso tera kakawarebonaka.
9 Haha Kirisito ati yokana nofi me fawa na hiyara bara me nofaha Teoso ka me
amakere. Haha Kirisito ati yokana nofi me fawa ra Teoso ka yokana me amake, biti
ya famahari.
10 Me kakeha hiyara bara me kamina me te ha rabone teke, me sawihaba mati te
ka yobe ya. "Oko owa afa ama ti?" te ati rihi nabone teke me ni ya.
11 "Oko owa afa ama ti?" te ati ni ya me ni ya, yama hiyara te hiri na te awineke,
me ya te tabaha te.

Tera yaka onahabone onahara oke.

12 Yama tamaha okominahabone ona yama hani faya tohahaboneke mata. Tera
yaka onahabone onahara oke. E tabi ya yama nafi okominahabone oke, e yayai ni
yokana tohibone karo.
13 Sesowi nonofa owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

3 Yowao
Yowao ka yama hani nowati kametemone amake haro.

Kayo ka yama hanibonemetemone amake.

1 Kayo tika yama hanibone amake haro, iti ka yama hani. Tiwa onofa oke kasiro ya.
2 Oko owa, titaminahabone onahara oke. Tika yama nafi amosa nabone onahara oke. Tiwati boti amosake.
3 Sesowi nonofa me kakeha tiwa me kaminarake, Teoso ati yokana nofi fawa tirahamone tiwa, Teoso ka hawi ya yaka tisa tinahamone tiwa. Me ati omita yayai onahara oke kasiro ya.
4 Yayai one oke mata ya, oko matehe tamine omita owa, Teoso ka hawi ya me yaka namone mati.
5 Oko owa tiwehene amosake, Sesowi nonofa me tikasoma tiwa, me yaka na mati, me tiwatera mati.
6 Titamine me kaminarake ota ni ya, Kirisito ka me ota, me yaka na me tinofamone tiwa. Me yana toni ya me ka yamabone ta tinahabone tike, hawi ya me yaka na me ka yamabonehe. E ehene e nabone eke ahi, Teoso ka me e.
7 Me yaka na Kirisito ati me kamininekе, Teoso wawato me amara me ka yinero me wara tora mati.
8 Yama amosake, me e ha ni karo, me amo nabone mati e ka yobe ya, me e narifibone karo, Teoso ati me kaminabone mati.

Tiyoterefi owati miti nofaremonaka.

9 Yama hani rawi okana ama oke, Kirisito ka me ka yama hanibonehe, heoniao me hiri nofa mati tika yobe ya. Tiyoterefi owati miti nofaremonaka. Hine ya mera yoyose tohehibona ati ne awaka.
10 Okomaki ya ehene hiyaremona hora onehibonaka te nokosi ya. Owehene hiyaramone ati nemonaka. Yama hiyara one hiri, nemonaka, e naro ahi: me yaka na mera narifarehimonaka. Sesowi nonofa me me narifabone mera kayawemonaka. Me me narifi ya me sawimarahabone ati nemonaka Kirisito nonofa me ni ya.
11 Oko owa tiwehene e rabone tike, yama hiyara hihiri me ihi nima. Yama amosa hihiri me ihi nima tiwehene nabone tike. Haha yama amosa me hiri na Teoso ka me tohate me amake. Haha yama hiyara me hiri na Teoso me awatera me amake.
12 Timetirio ehene amosi nofehimona me ati narake, me nafi. Yama amosa hiri hina he ati boti amosa kamininekе. Fara me ati nima owati nineke. Owa tiwato tike, keye hiri ora owa.

Tiwa yaka onahabone onahara oke.

13 Yama hani ya yama tamaha okominahabone ona faya tohahaboneke mata.
14 Tiwa yaka onahabone onahara oke hibati ya. E tabi ya e abe hiyarabone eke fahi.
15 Teoso tiwa kakatomehibonaka. Haha e ya tataba owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake. Haha tiwa ni ya me sawiha me onofa owatimone tikaminabone tike, e ya tataba mati, me oohariki na me ni ya.

Yota
Yota ka yama hanimetemone amake.

Yota ka yama hani kaminematamonaka.

1 Yota ama oke. Sesowi Kirisito nanarifa ama oke. Tiako nisori ama oke. Te ka yama hanibone amake, Teoso tera kakatikehi te. E ka abi Teoso tera nofaka. Sesowi Kirisito tera kakatoma, naka.
2 Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatomehibonaka. Tera nofa nebonaka, kasiro ya.

Yama hiyara hihiri me sawihamoneke te ni ya.

3 Tera onofa oke. Yama hani rawi onahabone ona amake, Kirisito era kasomi ka yama okominabone owa te ni ya. Afa yama hani rawi omatarabone oke mata, te tamine omiti karo. Hibayata ka yama hani ya te narabo nima okibone, Kirisito ati yokana nofi te fawa rabone te. Teoso era kakawemarika Kirisito ati ya, Teoso ka me e tohaha e. Efe Kirisito ati tohawatere amaka.
4 Me one yama hiyara hihiri me tohaha te ni ya me sawimakehamoneke, tera me keyehabone me ati na mati. Afa e ka Hiti Sesowi Kirisito tohehi me nofakere, fare e ka towisawa tohahari. Yama hiyara nafi e hiri nabone me ati te me amake. E ka Teoso yahe e ehene awe yawarebona me ati te me amake. Teoso ati kakamina afa meteba me me kaminemetemoneke hibati ya, Teoso me hinahabihabone me me hina mati.
5 Yama te watobaha okominama okibone, te ati katamoribone karo. Teoso hinaka mera toyabamakimatamonaka, Esito ya me sawiteha mati, mera kasomari. Manakobisa me one Teoso ati nofamara me hinahabihemetemoneke.
6 Teoso he nanarifa me one te nematamonaka yama sokiha ya, Satanaisi ya tataba me tohawa mati, Teoso ka yama me ahi namarabone me ati na mati. Me hasi teraboneke. Teoso amo ni kobo ne ya mera nahabihibonaka.
7 Sotoma toha, Komoha toha, sitati one toha, na Teoso sari kana nematamonaka, me ka yibote amarawara me ahi narawi karo, me makiti fara abe ahi, ni karo. Teoso ehene e ne e nafi narabo nima nematamonaka. Yama hiyara e hiri ni ya era sari kanebona ati nematamonaka yifo hiri ni owitera ya.
8 Afa te ni ya me sawiha hibati ka memetemone me nima me nineke. Tera me keyehabone me ati na hine ya me watamineke, Teoso ati amare me kamina mati. Fara yama me hinofa me hiri te me amake, me one me hiyoserabone me ati na mati. Me ka yibote amarawara me ahi, te me amake. Hinamati me me hora te me amake.
9 Mikeo ta Teoso nanarifa me ka hiti tohakana kiti wataremata awaka, Satanaisi hora nebana. Mowisei abowi ehene Satanaisi mono ne Satanaisi hora re hine ya ati yana nematamonaka, ati e nari ahi: "Teoso tiwa hora nebonaka", ati nematamonaka.
10 Haha me ta inamati me me hora te me amake, inamati me me watora mati. Yama one me watote me amake, bani me ka yama wato nima. Afa yama ihi me ahababa me amake.
11 Yama hiyara nahaba amake me ni ya, yama hiyara me hiri ni karo, Kai ehenematamona nima me ihi na mati. Yama hiyara me hiri te me amake, yinero tabiyo, Barao ehenematamona nima me ihi na mati. Me ihi e nineke, Kora me ihimetemone nima. Teoso Kora mera nahabihimatamonaka, Mowisei ati me nofari karo. Fara Kora me ahabi nima me ahabi naboneke, Teoso ati ehene.
12 Haha me sawike, te ka heoniao ya te tafaha Kirisito te wati nawaha te, ahabemata. Me tafi fotate me amake, me habi bayi karo. Makari bise kobobo na nima me nineke, yama hiyara me hiri na mati, tera me katafa mati. Tera me kanawanabone ofeya me

nanarifa me nima me nineke, ofeya me me natafara mati, fara hine me natafi oharia mati. Yama noki yawari nima me nineke, faha kihara boni hekaro. Awa bonohina ra nima me nineke, boni watara ka naro. Me abowi yokana amake.

13 Ma rike rabika sabi nima me ihi nineke, me ihi hiyararo. Amowa bara me nima me nineke, amowa me yaka nawahareha mati. Teoso mera nakibitehiba amaka tabora soki kitaha ya. Me kibi fara tohatehaba me amake fahi.

14 Enoki afa meteba mera kaminematamonaka, Teoso ati kaminari. Enoki Atao ka noti me ka noti me 7 na me ka owamatamona amaka. Ati e nematamonaka ahi: "Te awa ha, e ka Hiti he nanarifa tamabote me ya tabehi kakehari,

15 me nafi ka sowisibonaha. Me nafi ka yama hiyara manakone nahabihibonaka, tamaharo. Me ati hiyara manakone nahabi nebonaka, he me kakoa me ati manakone, yama hiyara hihiri mati", ati nematamonaka.

16 Afa te ni ya me sawiha yama hora kani me fawa tera me amake. Fara yama me hinofa me hiri te me amake, yama hiyara me hiri na mati. Fara hine me kahiyarate me amake. Me one ihi amosamone me ati nama te me amake, me kakawi tabiyo.

17 Oko one mati, ha te ta e ka Hiti Sesowi Kirisito ka yoyose me ati te wati nawahabone teke, yama kakehaba me kamina me ati.

18 Me ati e namaroke ahi te ni ya: "Teoso amo ni yabore ya me nahaboneke, Teoso me haha kana mati, fara yama me hinofa me hiri na mati, yama hiyara me hiri na mati", me ati namaroke, Sesowi Kirisito ka yoyose mati.

19 Afa me amake, tera me yaro na mati, te abe mono nabone te. Hine ya e me amake, Teoso Kanamori me kihara mati.

20 Oko one mati, ha te Teoso ati yokana te nofahabone teke mata ya. Teoso te ha nahi. Teoso Kanamori tera narifebonaka, Teoso ha ni forima te nabone te.

21 Teoso wati nawahi te fawa riyahi, tera nofahari. E ka Hiti Sesowi Kirisito te noki nabone teke, yahahari. Yahi ehene e winatehabone eke Teoso ni ya.

22 Te one me ati boti kitara me te narifabone teke, te ati kikita ra te me ni ya.

23 Me one me te hasi nihaba te amake, me hatiriba karo yifo hiri ni ya. Me one ni ya te yahahabone teke. Te yaha tera te kakatomahabone teke. Me ihi nima te ehene riyahi. Haha me ka yama hiyara e nineke, makari tohiya nima, bosaro ihi.

24-25 Teoso me hikahiyarebonaka, me nafi, Teoso fare oharitehari, era kakasoma tohahari, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene. E nafi ka towisawa tohehimatamonaka, yama watari ya mata. E nafi ka towisawa amaka hibayata ya. E nafi ka towisawa tohatehiba amaka, fara yama tohaha ya, kiti mati tohahari, amosi mati toha nari. Tera kakatomehibonaka, kitahari, nofi te fawa terebonaha. Ati ehene te nahotehabone teke nokosi ya, oya kanahari, te ka yama hiyaraba watara te, te yayai na te kasiro ya. Ame.

Teoso ka Yama Namo
Yama Teoso hinamoa Yowao awehimatamonaka.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

1 Yowao ama oke. Sesowi Kirisito nanarifa ama oke. Teoso yama kaminenoka Sesowi Kirisito ni ya. Afa yama Sesowi namohibona ati nareka e ni ya, he nanarifa me e, kaki kerewe rabonehe, ati ehene.
2 Yama owaha nafi okomina okibone Sesowi Kirisito hikaminaharo, Teoso ati.
3 Yama amo ni yabokere. Makoni yama hani Teoso ati kamina ati te yabahabone teke. Yama hani ati me hiyaba ati te mita ati ya te ehene tohahabone teke. Te ehene e ni ya Teoso tera nofehibona teke.
4 Te ka yama hanibone rawi one oke, Sesowi nonofa me te, sitati 7 na ka me te, Asia ka sitati. Teoso toha, Sesowi Kirisito toha, Teoso Kanamori toha, ne me yahahaboneke te ni ya. Tera me kakatoma naboneke. Teoso hibayata ya sawi, hibati ya sawi, sawisa, tehiba amaka. Teoso Kanamori 7 ne naorika Teoso ka towisawa iitari nokosi ya.
5 Sesowi Kirisito Teoso ati kamine keye hiri kara. Yati nami tai tohehimarika, e yati nama nibone karo. Tabora nafi ka towisawa mera yoseka waha. Era nofaka. Ahabemari emene ehene e ka yama hiyara ihi e ahabarabone eke.
6 E ka towisawa amaka. Hinaka me e amake, ati ehene. Ati ehene sasetoti me e amake waha, hinaka Teoso ka sasetoti me e, Teoso Sesowi Kirisito bati. Yama nafi Hiti amaka. Yama nafi Hiti tohanawi tehibonaka. Amosemona me hinehibonaka, me nafi. Fara me ati tohaha tohanawi tehaboneke. Ame.
7 Owati te mitahi. Kamehibonaka neme sabi boti ya. E nafi hiwehibonaka kamahari. He me nabowa me hiwa hinehibonaka, me hitehimarihi. Tabora nafi ka me yawahaboneke ehene. Keye amakere. Ame.
8 E ka Hiti Teoso ati e naka ahi. Hibayata ya sawi, hibati ya sawi, sawisa, tehiba amaka. Kiti mati tohate amaka mata ya. "Yama nafi hiri onahamaro ama oke. Yama nafi yoyose ama oke ha owa", ati naka.

Yowao Kirisito awehimatamonaka.

9 Yowao ama oke. Te ka owa ama oke, Sesowi ka me e, e ka towisawa. Yama nawaha hiri one oke fara te nima, owa me kakoa me ihi, Sesowi onofi karo. Kirisito noki ni fawa orahabone oke fara te nima. Wami itakosa Batimo tohaha ya osawiara oke me ati ihi, Teoso ati okomina, Sesowi okomina, oni karo.
10 E ka Hiti amo ni tomiko tohaha one ya Teoso Kanamori ehene ohahara oke. Onowati ka ya yama ati omitara oke, hohori ati nima ati naro, ati kitaharo.
11 Yama ati e narake ahi: "Yama tiwa tikibone. Yama tiwaha tikaminahabone tike yama hani ya, rawi tinaharo. Afa tiyosehaboneke owa nonofa me ni ya, sitati 7 na ka mati, Efeso, Esimina, Bekamo, Tiatira, Satisi, Firateofia, Raotiseya na ka mati", ati narake.
12 Ki owahamahara oke, yama owa hiyara owahabone owa. Ki owahama nabarina tabori oro tohaha 7 na owahara oke.
13 E nima ne sawihareka nabarina tabori baikani ya, e awi nima awi nari, borone yabohi weye nari, borone yowahari temerabo ya, bako atori oro toha kanawanahari,
14 tati sasabohi nari, ofeya kone nima, neme sabi nima, noko yifo hiri ni nima nari,
15 teme oya kanahari borosi nima, fono ka yifo ihi hime tonaharo. Faha nafiha sororo kanaha moni nima ati nareka.
16 Amowa me 7 na mera tama kanahareka, mano kanihina ka ya. Yimawa ini waikima tasi tonaharake inohoti ya. Noko nafi oya kanahareka bahi nokorise oyene nima.

17 Owe osahara oke nokosi ya, teme beheri ya, e abowi nima ona owa. Owa boyo nareka hinaka kanihina ya. Ati yana nareka. "Watorima tinahi. Yama nafi hiri onahamaro ama oke. Yama nafi yoyose ama oke ha owa.
18 Efe ama oke, yati ohaha owa, oko sawi fara tohatehabone owa. Ohaba yati onamamaro ama oke. Ohabamaterabone oke waha. E abohi taboro ka safi okiha oke.
19 Yama tiwaha tikaminahi yama hani ya. Haha yama tiwaha tohake hibayata ya. Yama toyabo ya toha, tehaba amake.
20 Haha amowa me 7 na me tama okana yama me kaminake. Nabarina tabori 7 na yama kamina, nineke. Afa amowa me amake, Teoso nanarifa mati, owa nonofa me ka Teoso nanarifa mati, sitati 7 na ka mati. Nabarina tabori owa nonofa me amake, afa sitati 7 na ka mati".

2

Efeso ka me ka yama hanibonemetemone amake.

1 "Efeso ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"Amowa me 7 na mera tama kane hinaka kanihina ya ati e nareka ahi, nabarina tabori 7 na baikani ya sawihari.
2 'Tiwehene owato oke, tika yama ahi ni nafiha tiwa, owati nofi fawa tirihi tina tiwa, tiwa me kakokene. Tiwa owato oke, me ihi hiyara me titohia tiwa. Teoso ka yoyose memone me ati nama na me totomi tinahara tike. Me totomi tina me tiwatowaharake, keye me hiri na mati.
3 Tiwa owato oke, tika kiti fawa ra tiwa, yama nawaha tiwa kasawarira tiwa, ma tiharihi tina tiwa, oko tiha tiwa'".
4 "'Oyawa onahara oke tiwehene, owa nofi yokana tihibaha owa nonofa raba tinama tiwa.
5 Tiwa wati tiwahahi, owa nofi yokana tihibai ka yama. Hibayata ka tika yama hiyara tinofamarabone tike. Afa yama hiri tinibaha hiri tinamahi tasa. Fara tiwehene tohasa ni ya okomabone oke tiwa ni ya, tika nabarina tabori otimabone owa.
6 Tiwehene e na onofa oke haro, Nikorao nonofa yama me hiri hina tinofara tiwa. Yama me hiri hina hiyakere owa ni ya bisa.
7 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra Teoso taboro amose ka awa boni me kabahaboneke owati ihi. Haha awa boni e kabi ya e ahabamaterabone eke'".

Esimina ka me ka yama hanibonemetemone amake.

8 "Esimina ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Owati amake, yama nafi hiri onahamaro owa. Yama nafi ahababone oni ya ahababoneke. Ohaba yati ohamamaro ama oke tasa.
9 Tiwa owato oke, yama nawaha hiri tina tiwa. Tiwa owato oke, tihonara tiwa. Tihona tinahara tike, oko tihi karo. Soteo memone me ati na me ati owato oke, tiwehene hiyaramone me ati na mati, keye me hiri na mati. Soteo yokana me amakere. Satanaisi ka me amake.
10 Owati tikamitahi. Te one mera Satanaisi nakibibonaka kateya tori ya, tera totomi nebonaha. Yama nawaha te hiri naba te amake, e ye kafama nima yama wehe na ya. Te watorabone teke, afa yamabone te wati nawaha te. Owati nofi te fawa rabone teke, tera me nabowabone me ati, ni ya. Owati nofi te fawa ri ya yama amosa ya tera owakawabone oke, tera hiri onama owa, Teoso ya te tabatehabone te fara yama tohaha ya.

11 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra me ahabamaraboneke Teoso amo ni ya, me one ahabami ka yama ya, Teoso ati me nofara mati'".

Bekamo ka me ka yama hanibonemetemone amake.

12 "Bekamo ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Owati amake, yimawa ini waikimaha okiha owa, inoharo.
13 Tiwa owato oke, tiwina tiwa Satanaisi ka towisawa iitari ka tabora ya. Tiwehene onofa oke, hiri tinaharo, owa nofi fawa tira tiwa. Atiba owati kamini fawa re sawi ya owati nofi fawa tirihi, tinara tike. Me hinabowemonaka te ni ya, te ka sitati ya, Satanaisi wine ka sitati ya'".
14 "'Yama one tamara hiri tina onofa okere. Te one Barao atimata me nofahamoneke. Barao Baraki narabo nima ne Baraki Ihayeo mera keyehematamonaka, yama hiyara me hiri nabone mati. Teoso amare ni ya yamata me ta hina afa yamata me ta nemetemoneke, Ihayeo me ni ya, me hikababanihi. Me ka yibote amarawara me ahi narawa nemetemoneke, Baraki ati ehene, Barao narabo nima hinahari.
15 Nikorao nonofa me ati te ka one me nofa narake.
16 Tiwehene e na tinofamarabone tike. Tiwehene fara tohaha tohi ya okomabone oke tiwa ni ya hibati ya, me mowa onahabone owa oko yimawa ya, aya tasi tonaharo onohoti ya.
17 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra me ni ya mana ta onahabone oke, mana kehemoaro. Yati ibe sasawa na ta, onahabana oke, e ino yati kawani karo. Afa yati ibe ya e ino kawana yati ibe hiti hiwatoa awineke, ohariari, fare'".

Tiatira ka me ka yama hanibonemetemone amake.

18 "Tiatira ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Teoso biti ati e nareka ahi, noko oya kanahari yifo hiri ni nima, teme oya kana nari borosi oya kani nima.
19 Yama hiri tina owato oke, me one tinofa, owati tinofa, me one tinarifa, owati nofi fawa tirihi tina tiwa. Tiwehene e na hihiri raba tinibaha afa yama hiri ni tinafiwahara tike waha kasiro ya'".
20 "'Haha yama one hiri tinaha onofa okere. Sesebeo Teoso ati kakaminamone ati nama na ati hora tikasarahara tike. Owa nanarifa mera kanawanaha mera kanawanineke, mera keyeharo, me ka yibote amarawara me ahi narawabone ati naro. Yamata Teoso amare ni ya me ta hina me kabahabone ati, narake.
21 Maki me amara me ya tabaharake. Ihi fawa ni watorarake.
22 Owati ihi kaforiaboneke kama ya kiya naro. Haha he me ahi nofa yama nawahi mati toha me hiri, naboneke, owati ihi, me hiyoseha me ihi fawa ri ya.
23 Biti me onahabiha onahaboneke. Faya tabora nafi ka owa nonofa owa me watowaboneke, e ati boti owatoa owa. Te ehene nafi manakone onahabihabone oke, te ka yama amosa toha, te ka yama hiyara toha, na manakone.
24 Te one Sesebeo ati me nofararake, Tiatira ka me te. Satanaisi atimona wato te nofara teke, ati watohinaremonaha, ati kehemomonaha. Owati e nara oke ahi te ni ya: yama one te hiri namakiaba tera oyose okere.
25 Hine ya owati nofi te fawa riyahi. Te ni ya okomi ya owati te nofasa nabone onahara oke.
26 Haha me kiti fawa ra yama onofa hiri ni me fawa ra, tabora nafi ka me me yosetehaboneke owati ihi.
27 Teoso ka yama hani ati e narake ahi:

"Hamehi mera yosebonaka, towisawa tohahari. Mera waka nebonaka boti waka ni nima",

ati ke.
28 Fara owa nima me naboneke, me oyoseha owa okobi ati ehene. Me ka mayaba ta onahabana oke, me kiti fara tohi karo.
29 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari.'"

3

Satisi ka me ka yama hanibonemetemone amake.

1 "Satisi ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Hahi Teoso Kanamori 7 ne kihehi ati e nareka ahi, amowa me 7 na mera kiha, nari: tiwehene owato oke. Yatimona tiwa me ati na yati tikere. Abohi ama tike.
2 Tinokohi. Abinima tike ayata ya. Tikitamisamahi, tihabariyahi. Te ehene siba ona te ehene aamosa raba namone onaharake oko Teoso ni ya.
3 Yama wati tiwahahi, timitaro, tiwa me kanawani ka yama. Yama timita nima tiwehene nahi. Tiwehene hiyara tinofamarabone tike. Tinokori ya tiwa bata okanamabone oke, yama boboti nima ona owa.
4 Te one me tamara me ta me ka makari me tonahiyararake, Satisi ka mati. Owa ya me tabahaba me amake, me bori sawaha mati, me amosi karo owa ni ya.
5 Haha me kiti fawa ra me bori e nabisaboneke afa me bori nima, sawaharo. Me ini onahabiharabone oke, kawanaro oko yama hani ya, haha yama hani ya me ini ni ka yama hani, owa ni ya me winatehaba me ini fara yama tohaha ya. Me ini okominahabana oke okobi ni ya, oko me tohahamone me onaha owa. Me ini okomina, onahabana oke he nanarifa me ni ya.
6 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari'".

Firateofia ka me ka yama hanibonemetemone amake.

7 "Firateofia ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Owati amake haro, yama hiyaraba okihara owa, owati tohawahaba watatera owa, towisawamatamona Tafi tohehi ka safi okiha ona owa, me yoyose oha owa. Nokobi se okana me boko nawahamaraboneke. Nokobi boko owahama me se karihi naboneke. Owati e ke ahi:
8 tiwehene owato oke. Kiki. Nokobi naha okanara oke tinokosi ya, boko nawahamihinararo. Tera owato oke, te tamara te. Te tamakerene fara owati nima te ehene na teke. Tera me hora kana te ati fawa rihi na teke, owa nonofa me te tohahamone te ati na te.
9 Owati te mitahi. Soteo memone me ati nama na me one kakehaboneke tiwa ni ya owati ihi, me foro nabone mati tinokosi ya. Soteo yokana me amakere. Satanaisi ka me amake. Afa tiwa me watohaboneke, tiwa onofa tiwa.
10 Owati nofi fawa tikere, fara owati nima tiwehene na tiwa. Makoni hasi tinahabone tike owehene, me totomi oni ya, tabora nafi ka mati. Yama nihinaraboneke me ni ya, me wina mati bofe ya.
11 Kamakabote onahabone oke. Owati nofi fawa tirahabone tike. Teoso tiwa kakawaba ka yama amosa me fawa niriyahi.
12 Haha me kiti fawa ra oko Teoso ka teboro ewene me onihabone oke. Me tokateraboneke yobe ewene nima, tokarari. Oko Teoso ino okanawanabone oke me ni ya. Oko Teoso ka sitati ini toha naboneke, Serosarei yati. Haha sitati kisahaboneke neme ya, oko Teoso hiyoseharo. Owini yati okanawana onahabone oke me ni ya.

13 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari'".

Raotiseya ka me ka yama hanibonemetemone amake.

14 "Raotiseya ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"

"'Ame tohehi ati e nareka ahi. Teoso ati kakamina amaka, ati fawa rari, keye hiri rihi nari. Yama nafi hiri nemarika, Teoso hiyosehari. Ati e nareka ahi:

15 haha yama hiri tinaha owato oke. Faha nima tine tike, hiwararo, siririhi naro. Yama amosene amake, tihiwi ya, tisiri tini ya.

16 Totosiri raba tina tiwehene tiwa firo towitinima oke, tihiwara tiwa, tisiririhi tina tiwa.

17 Tiwati e nineke ahi: "Ohona oke. Yama okiha oke. Yama one onofama okere. Fayaba amake", tine tike. Tiwa tiwato tikere, tihonara tiwa. Yama nawaha hiri tine tike, yama tikihara tiwa. Tinoko awakere. Tika makari watarihi ke, tiwa tiwatora tiwa.

18 Owati e nara oke ahi tiwa ni ya: oro tikanikahabone onahara oke owa ni ya, tihonabone tiwa. Oko oro amosake, bise watararo harorisaharo yifo hiwe ihi. Makari sawaha tikanika tinahabone tike owa ni ya, weye tinahabana, kokoma tinamarahabone tiwa, tika korone tohamara tiwa. Tinoko tehebone tikanika, tinahabone tike owa ni ya, tinoko awahabonehe tikete ya.

19 Haha me onofa me hora, me kosi, ote ama oke. Makoni tiwa tekatomahi. Tiwehene tinofamariyahi haro.

20 Owa tiwahi. Owa oke nokobi teo ona owa. Oko ha ni timiti ya owa se tikani ya okiyomahabone oke, e famahabone e. Tiwa okatafahabone oke. Owa tikatafa tinahabone tike.

21 Tika kiti fawa ri ya e famaha e teme narehaba eke oko towisawa iitari ya, owati ihi. Owa nima tinahabone tike, oko kiti fawa ramaro owa. Okobi ya ota famaha ota teme narehamaro otake, hinaka towisawa iitari ya.

22 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari'".

4

Neme ya itari owahara oke.

1 Manakobisa neme noki bori me se hikanani owahara oke. Aya yama ati omita ati omitatasahara oke, hohori ati nima ati naro, ati e naro ahi: "Tikamisamake ahi neme ya. Yama onamoabone oke, kaketehabana".

2 Teoso Kanamori ehene ohibote onahara oke hibati ya. Towisawa iitari owahara oke neme ya. E nima ne itariareka fahi.

3 Yati yasibi mese nima mese nareka, mamawa nari. Yati satonia mese nima mese na nareka, mawara tohahari. Iitari maka moto hikanareka, maka oya kanahari, yati esimeraoto mese nima mese nari, tatati nari.

4 Towisawa iitari baikani ya kawaria beri ya one si kareharake, 24 kanaharo. Bote me naoriarake afa towisawa me nanahori ya. Me bori sawawa na me tati bori oro tohaharake.

5 Towisawa iitari baikani ka kawaria ya yama yebe narake. Bahi ati toha nareka. Wami karabi 7 kanaha si kareharake towisawa iitari nokosi ya, Teoso Kanamori 7 ne toaharo.

6 Towisawa iitari nokosi ya faha ehebote yama awi tohaha itaharake, hotoboni nima naro, kowani ka awihinaharo. Yama abe na narawarake, towisawa iitari beri ya, ha fama ha fama narawaro, nowati ya ware, nokosi ya ware, beri ya ware, beri one ya ware naro, noki tamarawaharo, nokosi ka noki na, bari ka noki na, narawaro,

7 one riao awi nima awi, one bowi awi nima awi, one e noko awi nima noki awi,
one sibiri yana ne awi nima awi naro.
8 Yama abe 4 narawa mani afe 6 karawarake. Noki aboni yoto hikarawarake, aboni
nafi. Noki na, narawarake afe tori ya. Fara yama we nima fara yama soki nima
ati narawa ati fawa nofarawara amake, ati e narawaro ahi: "Amosaka. Amosaka.
Amosaka. Owa amosi e neba watatere amaka, e ka Hiti Teoso, kiti mati tohahari.
Hibayata ya sawi, hibati ya sawi nemata, sawisa tehiba amaka", ati nofarawa amake.
9 Iitari ya itari ahabaterebonaka. Yama abe he kahiyararawaharake fara yama soki
nima, fara yama we nima, amosemona ati narawaro, "Faya amake", ati narawaro he
ni ya.
10 Fara yama abe ati yana ni nima bote 24 me tohaha me foro ni nofa me amake
nokosi ya, amosemona me hinahari, efe ahabaterebonaha fara yama tohaha ya. Me
tati bori me si niri nofa me amake katera nokosi ya, me ati e na mati ahi:
11 "Ha tiwa ota ka Hiti ama tike, ota ka Teoso tiwa. Yama nafi hiri tinehemete ama
tike, fara tiwati ya. Tiwati ihi yama nafi sawike. Makoni yama amosake haro, tiwa
ota kahiyari karo. Yama amosake, titaminahamone ota ati, ni karo. Yama amosake,
kiti mati tihahamone ota ati, ni karo", me ati nofa me amake.

5

Ofeya biti owahara oke, yama hani se kanehibanoho.

1 Faya yama hani kini kawaha owahara oke, hahi katera ya itari tama hikanaro
hinaka kanihina ya. Yama hani beri fami ya hani kawanikimaharake, moya kani 7
naro.
2 Teoso nanarifa kitehi owa onahara oke, ati kitahari, ati e nari ahi: "Hike amoseba
awara, yama moya kanaha se kanehibana, yama hani se kanehibonaha?" ati nareka.
3 Yama hani me se kanahaba me watararake, yama hani me awahaba mati. Neme
ka me watarihi, bofe ka me watarihi, e abohi taboro ka me watarihi narake, se katiba
mati.
4 Oko ohi ni nafihara oke kasiro ya, me amosaba me watari karo, yama hani me se
kanahaba mati, yama hani me awahaba mati.
5 Faya bote me ka owa owa hiyarare oke. "Ohirima tinahi. Yota me ka riao Tafi ka
noti tohehi me one kasawarihareka. Makoni efe yama moya kani naha kanehibonaka,
yama hani se kanebonaha", ati nareka.
6 Manakobisa Ofeya biti owahara oke, wahari hahi katera ya itari beheri ya. Yama
abe 4 narawa bote me ya tabarawa me naoriarake, me moto kawahama mati. Efe
Ofeya me hinabowe awi ya awi tohareka. Narabo ewene 7 tokaha noko 7 toha,
nareka. Noko 7 ne narabo ewene 7 tokaha ne efe Teoso Kanamori 7 ne amaka, Teoso
hiyosehari tabora nafi nima, bofe ka tabora.
7 Ofeya tokome yama hani wara tokanareka, hahi katera ya itari ni ya, tama
hikanaro hinaka kanihina ya.
8 Yama hani wara tokane ya haha yama 4 narawa bote 24 me toha na me foro
narake Ofeya nokosi ya. Afa aba me bokori narake fiorao nima naro. Wami ka tisera
oro hiri ni tohaha me bokori kana narake. Afa wami Teoso ka me ora ni amake.
9 Ayaka yati me kayakarake, me ayaki e na mati ahi: "Titamina tike, yama hani
wara tikanabone tiwa, yama moya kani naha tikanabone tiwa, tiwa me nabowimete
ka tiwa. Titamina tike, me tikanikemete tiwa, tihaba tika emene ya, Teoso ka mebone
mati, tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati.
10 Teoso ka me tohawake, tiwati ihi, Teoso me hiyosehabone mati. Sasetoti me
tohawake, tiwati ihi, Teoso me narifabone mati. Me me yosehaboneke, bofe ka mati".
11 Faya Teoso nanarifa tamabote me ati omitara oke. Me naoriarake, katera ya itari
toha yama abe ya bote 24 me tohaha me taba na me me moto kana mati.

12 Teoso nanarifa me ayakarake, me ayaki kitaha mati, me ayaki e na mati ahi: "Ofeya me hinabowehimata amosaka. Makoni e nafi ka towisawa tohehimona e ati nebonaka. Yama tamaha kihehimona e ati nebonaka, e nafi. Yama nafi watohimona e ati nebonaka. Kiti mati tohehimona e ati nebonaka. Taminemona e ati nebonaka. Amosi mati tohehimona e ati nebonaka. E kahiyarehibonaka, e nafi", me ayaki ati narake.
13 Manakobote neme ka me ati omita, bofe ka me ati omita, e abohi taboro ka me ati omita, ma boti ka me ati omita, bani me nafi ati omita, onara oke, me ati e na mati ahi: "Hahi katera ya itari e kahiyaratehabone eke Ofeya toha nari, fara yama tohaha ya. Me taminamone e ati tehabone eke. Amosi mati me tohahamone e ati tehabone eke. E nafi yosi fara me tohatehaboneke".
14 Yama 4 narawa ati yana narawarake, "Ame", ati narawaro. Bote me foro narake me nokosi ya, me amosamone me ati na mati.

6

Ofeya yama moya kani itibasahareka.

1 Faya Ofeya owahara oke, yama moya kani oharia itibasahari. Faya yama abe oharia ati yana narake, bahi ati nima ati naro. "Tikamahi ahi", ati narake.
2 Kafaro sasawa ne owahari ha, e ka owa itari kari mese ya, titisa tama nari. Teoso ati ehene me hekawareka towisawa tati borone ya. Mera kakasawari tohe mera mowa nebona tokahareka, me kitaribone karo ehene.
3 Ofeya yama moya kani one itibasamakehareka. Yama moya kani hitibasaha famaharake waha. Yama abe one ati yana narake. "Tikamahi ahi", ati narake. Yama abe famarawaharake waha ati yana nikimarawaharo.
4 Kafaro owa owatasahara oke, mamawa nari. Teoso ati ehene e ka owa me kakawarake yimawa nafiha ya, itariari kafaro mese ya, bofe ka me abe mowa nibone karo ehene, me abe nahabihabone mati.
5 Ofeya yama moya kani one itibasamaketasahareka. Yama moya kani hitibasaha terei narake waha. Yama abe one ati yana tasaharake. "Tikamahi ahi", ati narake. Yama abe terei narawarake waha ati yana narawaro. Faya kafaro sosoki ne owahara oke. E ka owa barasa tama kane itariareka kafaro mesa ya.
6 Faya yama ati yana narake. Yama 4 narawa baikani toha awineke, yama ati yana ni karo. Ati e narake ahi: "Tiriko ka ritiro oharia manakone ka tenario oharika, yama wehe oharia ka yama ahi ni manakone nima. Sefata ka ritiro terei na manakone amake, tenario ohariari. Orifa yehe ahabarihi, fi ahabarihi, niyahi tiwehene", ati narake.
7 Yama moya kani one Ofeya itibasamakehareka tasa. Yama moya kani hitibasaha 4 narake waha. Yama abe one hasi na ati yana tasaharake. "Tikamahi ahi", ati narake.
8 Kafaro mese totoba ne owahara oke. Efe mese ya itari e nafi abohi ino ya ino tohareka. E abowi taboro tokomakeharake he nowati ya. Me me waka nabone me ati narake, bofe kote ka mati. Me one yimawa ya ahaba, me one fimi ihi ahaba, me one yama kome ihi ahaba, me one bani me hamaha me me waka, hinahaba me amake, afa me ihi, Teoso ati ehene.
9 Yama moya kani one Ofeya itibasamaketasahareka. Yama moya kani hitibasaha 5 narake waha. Me kanamori owahara oke Teoso ka wami wiye bofe ya, Teoso ati me kamini ka me me waka hina mati, Sesowi tamine me kamina na mati.
10 Me ha narake, me ati kitaha mati. "Ota ka Hiti yama hiyaraba tikiha tikere. Tiwati tohawaba watatera amake. Himata yama ya me noki tinamarahaba ama tiri, bofe ya me wina mati? Himata yama ini tohi ya me ihi manakone tinahabihaba ama tiri, otara me waka na mati, ota manakone tiwahaba tiwa?"

11 Me me kakawarake, me boribone ya, sawawa naro. Me narabi me nima narake, yama me nonoki kawahabone mati. Me me noki hinahabone me ati narake, me me waka hinahabone mati, me one, Sesowi nonofa mati, fara me nima me na mati, Teoso me narifa mati. Me waka ni me hawa hiharamone Teoso me hinahamoneke mata.
12 Yama moya kani one Ofeya itibasamakehareka, owahari. Yama moya kani hitibasaha 6 narake waha. Wami kiha narake kasiro ya. Bahi noko kayomareka. Abariko nafi mawa tonahareka, ama nima.
13 Amowa neme ka me foro narake bofe ya, awa boni kini foro na nima, boni kitaha ihi.
14 Neme ahabarake, babeo kini nawaha nima naro. Yati nemeha tokaharake. Ma ya wami itaha toka narake.
15 Me nafi wahiyarake yati hoti ya, yati basa kani toha na ya. Towisawa mati, me ka hiti mati, saotato me ka hiti mati, me honaha mati, me kitaha mati, me ka yama aahi mati, me ka yama aahi me amara mati, me nafi.
16 Yati me ha narake, me ati e na mati ahi: "Tisahi ota mese ya, hahi katera ya itari otara awarayaho. Ofeya otara katomarayaho, yawe katoma iti ya.
17 Me famaha me yawi amo ni yokana kobo narake. E hasi naba wataraboneke fahi", me ati narake, afa mati.

7

144 mio me tohaha me owahara oke, Ihayeo mati.

1-2 Manakobisa Teoso nanarifa me 4 na me owahara oke, bahi kakamaki ya owa wa, bahi totoka ya owa wa, wami beri ya owa wa, kowani ka ya owa wa nari, wami me katomabone me ati na mati, ma toha naro, Teoso ati ehene. Boni nafi me ma kanaharake mata, boni wataribone karo wami ya, ma toha, awa nafi toha na ya. Teoso nanarifa owa onahara oke, kimisari bahi kakamaki ya, Teoso ehene nanawata ka yama tama nari, Teoso yati nari. Me 4 na mera ha nareka ati kitahari, ati e nari ahi:
3 "Wami te nahabiriyahi mata, ma toha, awa toha naro. Hibareya mata. Me ate hani ota nawatabone otake mata, bofe ka e ka Teoso nanarifa mati, Teoso me hikayawa mati", ati nareka.
4 Faya me ati omitara oke, me tomi kani me kamina mati, me ate hani wataha mati. 144 mio me tohahamone me ati narake, Ihayeo me nafi ate ka me toha mati.
5 Yota 12 mio me toha, Hobi 12 mio me toha, Kati 12 mio me toha,
6 Ase 12 mio me toha, Nafitari 12 mio me toha, Manase 12 mio me toha,
7 Simiao 12 mio me toha, Refi 12 mio me toha, Isaka 12 mio me toha,
8 Seboro 12 mio me toha, Yose 12 mio me toha, Bisami 12 mio me toha, narake, me ate hani wataha mati.

Me tamaha me owahara oke.

9 Manakobisa me tamaha me owahara oke. Me tomi kani hinakere, afa tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati. Me naoharake, hahi katera ya itari nokosi ya, Ofeya ya famahari. Me ka makari yaboha sawawa narake, yomasaro nima yama na afe me bokori kanaha mati.
10 Me ha narake me ati kitaha mati, me ati e na mati ahi: "Fare ota ka Teoso ohari era kasomi watote amaka, towisawa iitari ya itariari, Ofeya toha nari", me ati narake.
11 Bote me toha, yama abe 4 na toharawa na me naoharake, me moto kawahama mati, itari beri ya. Afa me bari ya Teoso nanarifa me nafi kemesearake. Me noki tokowarisaharake wami ya, Teoso nokosi ya, he me kahiyara mati, me ati e na mati ahi:
12 "Ame. E ka Teoso e kahiyaratehabone eke fara yama tohaha ya. Amosi mati tohehimona e ati tehibonaka. Yama watohimona e ati tehibonaka. 'Faya amake', e

ati tehabone eke he ni ya. E nafi yosi fare tohatehibonaka. Kiti mati tohehimona e ati tehibonaka fara yama tohaha ya. Ame", me ati narake.

13 Faya bote me ka owa owa aate nareka. "Hibake me amari ha, me bori sawawa na mati? Hika ya me kakehani me amari?" ati nareka.

14 Owati yana nara oke. "Me tiwato tike", onahara oke.

Ati yana namatasahareka. "Afa me amake, yama nawaha nafiha me hiri na mati. Me bori me soko narake Ofeya emene ya, sawahabonehe.

15 Makoni me naorineke waha Teoso nokosi ya, towisawa iitari ya itariari. Me ka yama ahi ni fawa nofara me amake, Teoso me narifa mati, hinaka teboro ya. Me winawahaboneke he ni ya, me hekatoma mati.

16 Me fimimarahaboneke waha. Bakasi me awamarihi naboneke. Bahi hiwene me karimarihi naboneke,

17 Teoso ka katera beri ka Ofeya me hekatoma mati, ofeya me nanarifa nima nari. Mera towakifewebonaka faha amosa ya, me sawi fara tohahabone mati Teoso ya me tabaha mati. Teoso me noki fehe nafi nahokoriwa nebonaka".

8

Ofeya yama moya kani yotoha itibasamakehareka.

1 Ofeya yama moya kani one itibasamakehareka, fara yotoharo. Me ati fawa kanaharake, neme ka mati, bahi kote tohe ya.

2 Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, me naho fara tohate mati Teoso nokosi ya. Hohori 7 na me ta narake afa me ni ya.

3 Teoso nanarifa owa kake wakiareka wami wiye beri ya, wami sasari kana oro tohaha tama kanahari. Me hekawahareka wami tamaha ya, sari hinahabonehe wami wiye oro tohaha ya, Teoso nokosi ya, Teoso ka wamibonehe. Teoso ka me nafi ora ni ta, nareka Teoso ni ya.

4 Wami hote ya Teoso ka me ora ni tabaha tokomisaharake Teoso nokosi ya, tasi tonaharo wami sasari kana Teoso nanarifa tama hikana ya.

5 Faya Teoso nanarifa wami wiye nakosiri kero kanahareka wami sasari kana ya, sika hinisabanihi bofe ya. Bahi ati toha, yebe ni toha, wami kiha ni toha, narake.

Teoso nanarifa me 7 na hohori me hori narake.

6 Faya Teoso nanarifa me 7 na hohori me yabaharake, hohori me hori nabone mati.

7 Teoso nanarifa me ka owa hinaka hohori hori nareka baha. Faha boni sonaharake bofe ya, yifo hiri ni ya tabaharo, ama toha naro, me were hinisaro. Wami kote nafiha hatiharake. Awa tamaha hati, masiri nafi hati, narake.

8 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori, nareka. Teoso nanarifa me famaharake waha, hohori me hori na mati. Yati ehebote yama nima na toyowa bokaharake ma ya, me were hinisaro. Ma kote nafiha ama tohawarake.

9 Ma abe ahabarawarake fara yati boki ka ma kote abe nafi. Nafio ma kote ya itehi ahaba nareka.

10 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me terei narake waha, hohori me hori na mati. Amowa nafihi sonehi hiri ni towamisahareka. Sonahareka wami kote nafiha ka faha webote ya, faha kimisa toha na ya.

11 Inomonaka Yama Bitaha. Afa faha bitawaharake, amowa ehene. Me ahabarake, me tamaha mati, faha bitaha ihi.

12 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasahareka. Teoso nanarifa me 4 narake waha, hohori me hori na mati. Bahi kote nafihi ahabareka. Abariko kote nafihi ahaba, amowa me tamaha me ahaba, narake, me tosokiha mati. Faya yama wehe kote nafiha fawa narake. Abariko wehene fawa, nareka, yama soki kote nafiha ya.

13 Manakobisa sibiri yana ne owahara oke neme enoki ya, ati kitahari, ati e nari ahi: "Yama hiyaraboneke me ni ya, me winaha mati, bofe ka mati, hohori hori na ihi, Teoso nanarifa me terei na me hasi na hohori me hori ni ya", ati nareka.

9

1 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me 5 narake waha, hohori me hori na mati. Amowa neme ya sonehino owahara oke, itahari bofe ya. Safi me ta narake efe amowa ni ya, hoti mate watara ka safi.
2 Hoti naha kane yama hote kimisarake hoti ya. Yama hiri ni nafiha hote nima hote narake. Bahi noko fawa nareka, yama hote ihi. Neme kayomarake.
3 Habise me tamaha me kakeharake yifo hote boti ya. Teoso ati ehene me me saka narake, yomasa me nima.
4 Masiri me nahabirihi, yama kabani me nahabirihi, awa me nahabirihi, nabone me me hinahamoneke, Teoso ati ehene. Me ate hani watara hine me me saka nabone me me hinahamoneke, Teoso ehene me kihara mati.
5 Me me nahabirarake Teoso ati ehene. Hine ya me kokoriri narake habise me ihi, abariko 5 ne ya, Teoso ati ehene. Me yokohori kome e narake, yomasa yokohori komene nima.
6 Afa yama ya habise me me saka hinaha me ahabi tabiyo me awakene me ati raboneke fara mati. Me ahabi me nofa me ahabihina raboneke.
7 Saotato me ka kafaro me nima habise me narake. Me tati bori oro tohaharake, towisawa me tati bori nima. E noko awi nima me noki awi narake.
8 E fanawi tati kone nima me tati kone narake. Riao ino nima me ini narake.
9 Me baki babari kana me weyeri narake, feho hiri ni nima naro. Me afe moni kitaharake. Kafaro me tamaha me moni nima me afe moni narake, kafaro me tama me kana ni kitaha me moni nima, kafaro saotato me ka kaho me horo kana mati, me one me mowa nabone mati.
10 Me yokohori naharake, yomasa me yokohori nima. Me ihi me kokoriri narake, abariko 5 ne ya, me me saka na mati Teoso ati ehene.
11 Me ka hiti hoti kowiha hiti amaka. Soteo me ati ka ino amaka Abato. Keresia ka me ati ka ino amaka Aboriao.
12 Yama hiyara taiti ahabarake. Yama hiyara famaha hasi kasa ke, kakehabonehe.
13 Teoso nanarifa owa hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me 6 narake waha, hohori me hori na mati. Yama ati omitara oke, ati kakekanikima naro wami wiye oro toha ka yama si nareha ya fama fama naro, waharo Teoso nokosi ya.
14 Ati e narake ahi, Teoso nanarifa hohori tama ne hiyararo: "Satanaisi nanarifa me 4 na me sa tikasahi, me wete na mati faha Eofarati yabori ya, nafiharo", ati narake.
15 Afa Teoso mera hawa tonihenoka hibati ya, Satanaisi nanarifa me 4 na mati, bofe ka me tamaha me me waka nabone mati afa yama ya, efe bahi ya, afa yama wehe ya, efe abariko ya, afa ano ya. Mera sa tokasareka.
16 Me ka saotato me tamaharake, me naoria mati kafaro me mese ya. Me tomi kani omitara oke, 200 miyao me tohaha mati.
17 Amo ora yama owahara oke, Teoso hinamoaro owa ni ya. Saotato me tamaha kafaro me mese ya me naoria me awi e narake ahi: me baki babari kana mawawa, tefofo, tobaba narake. Kafaro me tati e narake riao me tati nima. Kafaro me inohoti ya yama hiri ni tasi tona, yama hote tasi tona, yati hatiha tasi tona, narake.
18 Afa yama ya me tamaha me me nahabiarake, yama hiri ni toha, yama hote toha, yati hatiha toha, na ya, tasisi naro kafaro me inohoti ya.
19 Me inohoti ka yama ya me me nahabiharake. Me yifori ya me me nohoho ni narake. Maka nima me yifori narake, tati kihaharo. Me me nohoho niharake me ka maka tati ya.

20 Bofe ka me one afa yama ihi me ahabara yama hiyara hiri ni me fawa rarake.
Me hinamati ha ni me fawa rarake. Me ka teoso me kanamori oro tohaha ha ni me
fawa rihi narake, barata hiri ni toha, borosi hiri ni toha, yati hiri ni toha, awa hiri ni
toha naro. Haha yama kanamori yama awarihi, yama mitarihi, yaka rihi te amake.
21 Me one nahabi me fawa rarake, yama nakoro me fawa rihi, me ka yibote amara
ahi ni me fawa rihi, yama boti me fawa rihi na mati.

10

Yama hani bite okobara oke.

1 Faya Teoso nanarifa owa kitehi owahara oke, kisahari neme ya, neme sabi boti
ya, maka nawitarehari tati ya, bahi awi nima noko awi nari, yifo hiri ni waha nima
iso nari,
2 yama hani bite se kani hawa toha tama kanahari yehe ya. Kanihina ka iso
nawifikehareka ma ya. Yasoka ka iso nawakiareka wami ya.
3 Ha nareka, riao ati nima ha ni nari. Ati yana ne ya bahi ati yana ni 7 nareka,
yama kaminari.
4 Bahi ati yama kamine yama hani rawi okanabone yama ati omitara oke neme ya,
"Bahi ati yama hikamina tikaminarabone tike me ni ya. Yama rawi tikariyahi, bahi
ati hikaminaharo", ati naro.
5 Teoso nanarifa owe ma ya waifi, wa nari wami ya faya kanihina ka mano yana
nareka neme ya.
6 Ati yana ne Teoso ino itihareka, hahi Teoso ahabaterari, yama nafi hiri nemata,
neme toha, neme ka yama nafi toha, wami toha, wami ka yama nafi toha, ma toha,
ma ka yama nafi toha, naro. Teoso ino itihi keye hiri rebona ati nareka. Keye hiri ne
ya Teoso hinabowebona ati nareka. Ati e nareka ahi: "Teoso yama noki namarebona
ati nareka.
7 Teoso nanarifa yotohi hohori hori nabona ka yama ya Teoso yama hikamine-
hemete kakehaboneke, yama hikaminaharo he nanarifa me ni ya, Teoso ati kakamina
mati, kamini forima hirehemete", Teoso nanarifa ati nareka.
8 Neme ka yama ati omitibaha ati omitamatasahara oke. "Tikahi, Teoso nanarifa
ni ya, ma ya waifi, wa nari wami ya, yama hani se kani hawa toa tama hikana wara
tikibeya".
9 Teoso nanarifa ni ya okaha owa kakawebona onahareka yama hani ya. Ati yana
nareka. "Ee, haro. Tikabahi. Tikabi ya sinahaboneke tinohoti ya, abiya me fehe sinari
nima. Manakobisa bitari yana naboneke tinabati ya", ati nareka.
10 Yama hani bite wara okanara oke Teoso nanarifa yehe ya, okobabanihi. Sinari
kitaharake onohoti ya, abiya me fehe sinari nima. Yome onisa manakobisa bitari
yana narake onabati ya.
11 Faya owa me hiyarara oke. "Teoso ati tikaminamatasahabone tike, tabora tamaha
ka me tikamina tiwa, me ati tamaha mati, me ka towisawa me tama na mati".

11

Me famaha Teoso ati me kaminaboneke.

1 Teoso nanarifa awa ya owa kakawareka, yama totomi kana nima naro. Owa me
hiyararake, me ati e na mati ahi: "Yana tinahi, Teoso ka teboro tomi tikibeya. Wami
wiye toha, me toha na mati, Teoso me ha na mati teboro toro ya.
2 Yama bari kani tohama beheri tomi tikarabone tike, Teoso hasi hiniharo, bara
me kabonehe. Teoso ka sitati kitaraboneke bara me ihi. Faya bara sitati me
yosehaboneke, abariko 42 tohehi ya.

3 Manakobisa me famaha me oyosehabone oke, owati me kaminabone mati. Owati me kaminaboneke 1260 yama wehe tohaha ya, makari sako hiri ni tohaha me weye nikimaha mati, me yawa mati".

4 Afa me famaha orifa ate famaha amake, nabarina tabori kafama toha naro, teme kanaharo bofe ka me nafi ka Hiti nokosi ya.
5 Me me hinofari ya me me nohoho hinihabone me me hini ya me inohoti oye ya me me nahabihaboneke, tasi tonaharo me inohoti ya. Me ahabi e naboneke Teoso ati ehene, afa me fama me me nohoho nihabone me ati ni ya.
6 Teoso ati me kamini ka yama ya fa kaki me fawa nihaboneke, Teoso ati ehene. Bofe ka faha nafi me tonahiya naboneke, ama tohahabonehe, me hinofi ya, Teoso ati ehene. Yama kome nafiha me yose naboneke, me hinofi ya, Teoso ati ehene.

7 Teoso ati kamini me hawa tonihi ya hoti kowiha ya yama irabori tasi tona mera mono naboneke. Me kitaraba me amake, yama irabori ihi. Faya mera waka naboneke fahi.
8 Me abohi mata naboneke sitati ehebote ka hawi ya, afa me ka Hiti me nabowi ka sitati, awa ya. Sitati ini one amake Sotoma toha, Esito toha, naro.
9 Tabora nafi ka me ati yoro tokana me abohi me hiwahaboneke, yama we terei na kote tohi ya. Me kamo me hikayawaboneke.
10 Wami ka me yayai naboneke, me ahaba me ihi. Me mari naboneke. Yama hinita me ta narawaboneke me one ni ya. Me yayai naboneke waha, haha Teoso ati kakamina me famaha me ihi me kokoriri namari karo.
11 Manakobisa yama we terei na kote ya Teoso ati ehene me yati namikimaharake. Me teme narake. Afa me me awaha me me nakomeharake kasiro ya.
12 Faya neme ka yama ati me mitaharake. "Te kakimisamakehi", ati narake. Me towakimisarake neme ya, neme sabi boti ya. Me towakami me awaharake, me me nofara mati.
13 Fara me towakami ka bahi ya wami kiha narake kasiro ya. Sitati kote sonaharake. 7000 me tohaha me ahabarake. Me one hasi na me wato kiti ka Teoso amosemona me ati narake, winahari neme ya.

14 Taiti nowati ka yama hiyara ahabarake. Yama hiyara oharia yotoha yana tonakibone.

15 Teoso nanarifa yotohi hohori hori nareka. Teoso nanarifa me 7 narake waha, hohori me hori na mati. Me ati kitaha me ati yana narake neme ya. "E ka Hiti bofe ka me nafi yosehibonaka waha, hinaka Kirisito ya famahari. Towisawa tohi fare tohatehibonaka fara yama toha nawi na ya", me ati narake.

16 Bote 24 me tohaha me nanahori ya me naoria me foro na me noki tokowarisa-harake Teoso nokosi ya, Teoso me kahiyara mati,
17 me ati e na mati ahi: "Faya amake, ota ka Hiti. Teoso kiti mati tiha tike. Yati tike. Tinehemete ama tike hibati ya, tika watiba watara tiwa. 'Faya amake', ota ati ke, me nafi tiyosehabone tiwehene, tika kiti nafiha tiwa.
18 Haha bofe ka me yawake, tika amo ni ya. Tika amo ni toharake fahi, tika hami tinamobone ka tika amo ni. Faya me ahaba me ihi manakone tinahabihabone tike waha. Yama amo ni tohaharake waha, tiwati kakamina me tekawibone ka yama amo ni, tiwa nanarifa mati. Tika me tekawa, tinahabone tike waha, me honaha me toha, me honara me toha na mati, tiwa me nofaha mati. Me tinahabihabone tike haro, wami me katoma mati", me ati narake.

19 Faya Teoso ka teboro me naha kanaharake neme ya. Teoso ka yama wiye owahara oke teboro toro ya. Bahi yebe ni toha, bahi ati toha, wami yiri, narake, faha boni fotaha foro, naro.

12

Maka nafiha fanawi biti wati kanaharake.

1 Manakobisa Teoso fanawi namohareka neme ya, yama nafiha kaminebonaha. Bori bahi toha, abariko ita nareka tame bofe ya. Tati bori amowa me tohaharake, me 12 na mati,
2 nabati weye naro. Tori kome awaha ati saiharake, biti watinima nari.
3 Teoso maka nafiha namo nareka neme ya, mamawa naro, tati 7 naro, narabi awe 10 kanaharo. Fara tati nima towisawa tati borone weyeri ni narake.
4 Yifori ya amowa me tamaha mera yoro kanihawahama mera koro kanisarake bofe ya. Maka waharake fanawi nokosi ya, inamatewe wate ya inamatewe kababonehe.
5 Inamatewe makiti nawatarake, tabora nafi ka mera yosehibanoho, hamahari. Biti watehi me hekimisareka Teoso ni ya, itariari.
6 Fanawi tokaharake yama honara ya, Teoso yama hawa hiniha ya, me hinatafahabonehe yama wehe 1260 tohaha ya.
7 Faya yama mowa ni nafiha naharake neme ya. Mikeo he nanarifa me ya tabe maka me mowa narake. Maka he nanarifa me ya taba me me mowa nabisarake.
8 Maka kitararake. Makoni me winamaraharake neme ya.
9 Maka nafiha me koro nisaharake bofe ya. Afa hibati ka makametemoneke, hinamati, Satanaisi, me nafi kekeyeha, bofe ka mati. He nanarifa me ya tabaha me me were hinisarake bofe ya.
10 Faya yama ati omitara oke neme ya, ati kitaharo, ati e naro ahi: "Ota ka Teoso me nafi yosehibonaka waha, kitahari. Hinaka mera kasomebonaka. Hinaka Kirisito mera yose nebonaka. Maka me koro nisarake bofe ya, afa wai fara tohaharo yama wehe toha yama soki toha na ya, Teoso nokosi ya, he hiyararo, ota one me ihi hiyaramone ati naro, me ota nofaha mati.
11 Kitararake me ihi, Ofeya ahabe kari, Kirisito kamini me fawa rihi ni karo. Me ahabibone me nakomerarake.
12 Makoni neme yayai nahi. Neme ya te winaha te yayai, nahi. Yama nawahabisaba amake wami toha ma toha na ya, Satanaisi tokise karo te ni ya. Yawi kitareka yama amo ni yabokira wato karo", yama ati narake.
13 Maka bofe ya koro nisi watoha faya fanawi kiyoharake, inamatewe makiti nawataro.
14 Teoso ati ehene fanawi afe kafama wataharake, sibiri ehebote efe nima, yana nabonehe tokahabonehe fara taboribone ya yama honara ya. Me hinatafaharake fahi, fa fowe famaha kote tohaha ya, maka hiwatomararo.
15 Faya maka faha fi tokowiteharake, faha ebote nima naro, fanawi towakisahabonehe.
16 Wami fanawi kasomarake. Wami yara tona faha yome tonisarake hoti ya, maka fi hikawiteharo.
17 Maka fanawi ihi yawa tokomarake, fanawi biti me one mowa nabonehe, yama Teoso hinofa me hiri na mati, Sesowi ati me nofa na mati.
18 Maka wabasaharake ma witi ya, siki ya.

13

Yama irabori famarawa owahara oke.

1 Yama irabori kimisa owahara oke ma boti ya. Tati 7 na narabi awe 10 tokaharake. Fara narabi awe nima towisawa tati borone nareka. Fara tati ya ini one hiyara kawanarake, ini Teoso hinofaraharo.

2 Yome yama kabani ke awi nima awi narake. Oso tame nima tame narake. Riao inohoti nima inohoti narake. Maka nafiha ihi kitaharake, me nafi yosehabonehe. Towisawa tohaharake, maka ati ihi.
3 Tati oharia ahabinima nani kitamanike, hihiya ni yimawa ihi tohaha ka namaharo. Bofe ka me nafi "Hika", me ati na yama irabori ya me tabawaharake waha.
4 Maka nokosi ya me foro narake, yama irabori towisawa tonihi karo. Afa yama irabori nokosi ya me foro, narake. "Hibake e ra ahi, yama irabori nima? Hibake kitara, he mono nebana?" me ati narake.
5 Yama irabori, "Ha owa otamina oke", ati narake. Ati hiyara tama narake, ati Teoso hinofaraharo.. Teoso hora hikasaraharake mata, mera yoseharo abariko 42 tohehi ya, Teoso ati ehene.
6 Yama Teoso hinofara kaminarake. Teoso hiyaremona ati narake. Teoso ka yobe hiyaremona ati, narake. Neme ka me winaha Teoso ka yobe me amake, wine kari me ni ya.
7 Teoso ka mera mowa narake, Teoso hora hikasaraharo. Me kitararake, ihi. Tabora nafi ka mera yoseharake, Teoso ati ehene, me ati yoro tokana mati.
8 Bofe ka me winaha me foro naboneke nokosi ya, me ini watara mati Ofeya ahabemata ka yama hani ya. Me ini naha me ta me sawi fara tohatehaboneke, Teoso ya me tabaha mati, me ini Teoso rawi hinehemete mati yama nafi hiri ne ya hibati ya.
9 Tinarabo naha yama timitahi.
10 Haha me me hiwatabone Teoso me hina me me hiwataboneke yama mowa ni ya. Haha me ahababone Teoso me hina me ahaba naboneke yimawa ihi. Teoso ka me kiti fawa riyahi. Sesowi ati nofi me fawa rihi niyahi.
11 Yama irabori one owahara oke kimisaro wami boti ya tasa. Warabi awe fotara famaharake, ofeya biti warabo ewene nima warabi awe naro. Maka fotarawaha ati nima ati narake.
12 Me nafi yoseharake, yama irabori tai tohaha ati ihi. Ati ihi bofe ka me nafi foro narake, aya yama irabori tai tohaha nokosi ya, hihiya ni ka namaharo.
13 Yama fotaha namoharake. Ati ihi yama hiri ni kisa narake neme ya, me hiwahabonehe.
14 Yama irabori tai toha nokosi ya yama namoharake, Teoso ati ehene. Makoni mera keyeharake, bofe ka me winaha mati. Ati ihi yama irabori kanamori me hiri narake, yama irabori yimawa ihi tohaha ahabaraharo.
15 Yama irabori kanamori yati toniharake, Teoso ati ehene. Ati ihi yama irabori kanamori ati yana, narake. Yama irabori kanamori ati ihi me me waka narake, me foro ra mati, fara yama irabori kanamori nokosi ya.
16 Yama irabori yotoha ati ihi me yehe baki hani me nawatarake, kanihina karo. Me one ate hani me nawata narake, ati ihi. Me amosa me toha, me amosara me toha, me honaha me toha, me honara me toha, me ka yama aahi me toha, me ka yama aahi me amara me toha, narake, me hani wataha mati, me nafi, yama irabori ati ihi.
17 Me hani kawanara yama me kanikarihi, yama me ta rihi, naboneke. Me one ya yama irabori ini aboni kawana, me one ya ini ka nomero kawana, narake.
18 Yama nihinakere haro. Yama tiwato ya yama irabori ka nomero tomi tikanabone tike. Hinaka nomero 666 amake. Afa nomero e ka owa ino amaka.

14

Ayaka yati me hiri narake.

1 Faya Ofeya owahara oke, Siao ka atami ate ya warehari. 144 mio me tohaha me ya tabahareka, bati ino ya ino famehi me kihaha mati, me ate ya.

2 Yama moni omitara oke, moni yana naro neme ya, faha sororo kanaha moni nima
moni naro, bahi ati kitehi ati nima moni naro. Aba me teo na me ayaki nima moni
narake.
3 Ayaka yati me hiri narake Teoso nokosi ya, itariari, yama 4 narawa ya tabahari,
bote me toha na mati, 24 me toha mati. Ayaka hiri ni watohinararake. 144 mio me
tohaha me ta hiri ni me hiwatoarake. Afa bofe ka me tohaharake, Teoso me hikasoma
mati, me manakone hinahabiha mati.
4 Me tohiyararake Teoso ni ya, me fanawi me ahi tera mati. Ofeya nowati ya me
yoto nawaharete me amake, fare toki nima. Teoso me hikasomaharake, me manakone
hinahabiha mati, me ka mebone mati, Ofeya ya famahari. Me tai tohaharake, Teoso
ka mebone mati.
5 Keye me hiri tera me amake. Me ihi hiyara watatera me amake.

Teoso nanarifa me terei na me ati omitara oke.

6 Teoso nanarifa owa yana ne kakehareka bofe yata ya, hiyara amosa ahabatera
kaminebonaha tabora nafi ka me ni ya, me ati yoro tokana mati.
7 Ati kitahareka, ati e nari ahi: "Teoso amo ni kobo nareka, me ihi manakone
nahabihibona amo ni. Makoni Teoso kitehimona te ati nahi. Amosemona te ati, naho.
Te foro nahi nokosi ya, neme hiri, wami hiri, ma hiri, fa kimisa hiri, nemarihi".
8 Efe nowati ya owa kamakitasahareka. Ati yana tasareka. "Babironia ehebote
ahabarake. Ihi tabora nafi ka yama hiyara me hihiri tohahamaroke", ati nareka.
9 Afa me nowati ya owa kamakitase ati yana nareka, ati kitahari. "Me hani wataha
me ate ya me yehe ya yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya me foro na
10 afa me ni ya Teoso hamehibonaka kasiro ya. Afa me naohaboneke yama hiri
ni baikani ya, yati hatiha kihaharo, yama nawaha nafiha me karima mati, Teoso
nanarifa me nokosi ya, Ofeya toha ne nokosi ya.
11 Yama nawaha nafiha me hiri na me hote tokomi fawa teraboneke. Me hasi niba
wataterabonekе yama wehe toha yama soki toha na ya, yama irabori kanamori ya
famaha nokosi ya me foro na mati, me hani wataha mati, afa ini hani", ati nareka.
12 Teoso ka me kiti fawa riyahi, fara Teoso hinofa ya me ihi toha mati, Sesowi ati
nofi me fawa ra mati.
13 Faya yama ati yana narake neme ya. "Owati rawi tikanahi, e naro ahi: 'Me ahabi
yana tonahaboneke waha, e ka Hiti nonofa mati. Nofi me fawa hire ya Teoso mera
nofehibonaka'", ati narake.
Teoso Kanamori ati yana nareka. "Keye amakere. Me ahabi ya me hasi naboneke.
Teoso yama wati nawahebonaka, me hiri hinaharo, amosaro", ati nareka.

Teoso nanarifa bofe ka ofa tabi ti kasahareka.

14 Manakobisa neme sabi sasawa na owahara oke. E nima ne itariareka neme
sabi mese ya. Tati borone oro tohahareka. Tiriko titi yimawa tohaha tama nareka,
inoharo.
15 Teoso nanarifa owa fito tonahareka teboro ya. Ati kitahareka, hahi neme sabi ya
itari ha nari, ati e nari ahi: "Yama ti tinahi bofe karo. Yama titi ka yama amake haro,
hibayata karo. Yama hatake".
16 Faya hahi neme sabi ya itari yama ti nareka bofe ka yama, hinaka yimawa ya.
Yama ti ni hawa tonihareka.
17 Teoso nanarifa owa fito totasareka neme ka teboro ya, yimawa inoha tama, nari.
18 Teoso nanarifa owa fito tona nareka wami wiye ya, yama hiri ni hiti. Ati kitehi
ati yana nareka, hahi yimawa tama ne ha nari. "Bofe ka ofa tabi ti tikasahi, yoro
tikaniwamabana. Ofa hatake", ati nareka.
19 Faya bofe ka ofa tabi ti kasareka hinaka yimawa ya. Ofa yoro tokaniwame sika
hinisarake ofa tatai tori ya, Teoso ka ofa tatai nafiha ya. Teoso hami ka ofa tatai
amake.

20 Ofa tatai itake sitati beri ya. Ofa me tai hinaha ya ama tasi tonaharake. Ama kowi e wai tomene tohaha tokisarake, 300 kirometoro tohaharo.

15

Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, yama hiyara me yosehabani mati bofe ya.

1 Faya yama one owahara oke, nafiharo, neme ya, Teoso hinamoaro, yama kaminebonaha. Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, yama hiyara 7 na me yosehabani mati bofe ya. Afa yama hiyara farabone Teoso hinaharake haro. Faya hami fawa nebonaka fahi.

2 Faya faha ehebote awi yama tohaha owahara oke, itaharo. Hotoboni nima yama narake, yifo hiri ni ya tabaharo. Me owahara oke, faha witi ya me nahoha mati, yama irabori me kasawariha mati, Teoso ka aba me bokori na mati. Afa me foro remetemoneke yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya, me hani kawanarihi na mati, yama irabori ini ka nomero hani.

3 Ofeya tahi me kayakarake, tahi Mowisei hiri hinehimata, Mowisei Teoso nanarifa. Me ayaki e narake ahi: "Ota ka Hiti Teoso kiti mati tiha tike. Yama fotaha hiri tite ama tike. 'Hika', ota ati nineke. Yama amosa hiri ni fawa tikere. Keye hiri titera ama tike. Tabora nafi ka towisawa tihate ama tike.

4 Me naba me ama, tiwa me nakomera mati, titaminahamone me ati rihi na mati? Tiwa nima neba watakara, amosari. Tiwehene amosa tamine me miti ka me foro naba me amake tinokosi ya, me kakeha mati tiwa ni ya, tabora nafi ka mati", me ayaki ati narake.

5 Manakobisa neme ka teboro ka nokobi se kana owahara oke, teboro makari tohahari, Teoso ati hano kawane ka yati foyi ka teboro.

6 Afa Teoso nanarifa me 7 na me fitoto narake teboro ya, yama hiyara 7 na me yosehabani mati bofe ya. Makari riyo tohaha me weyeri narake, biseba watararo, oya kanaharo. Me baki atori oro tohaha me si toniharake.

7 Yama 4 narawa one tisera 7 kana ta narake, Teoso nanarifa me 7 na me ni ya. Tisera mo narake, Teoso hami ka tisera, Teoso ahabaterari fara yama tohanawi na ya.

8 Yama hote teboro toro nafi nahabiharake, Teoso amosi mati tohe ehene, kita nari. Teboro tokiyomihinarareka mata. Teoso nanarifa me 7 na yama hiyara yosi me hawa tohi ya teboro tokiyomihinehibonaka.

16

Teoso hami ka tisera 7 kana me sika narake bofe ka me ni ya.

1 Faya yama ati kitaha ati omitara oke ati yana naro teboro ya, Teoso nanarifa me 7 kana mera hiyararo: "Te tokahi. Teoso hami ka tisera 7 kana te sika nabone teke bofe ka me ni ya", ati narake.

2 Teoso nanarifa tokibehi yama sika nisahareka bofe ya, tama hikanaro. Yama irabori kanamori nonofa me tohaha me hani wata na me bosaro ni kitaharake. Bosaro kome kitaharake me ni ya.

3 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nifehareka ma ya. Ma ama kakaro boni nima narake, e abohi emene nima. Ma abe ahabarawarake, nafirawaha. Teoso nanarifa me famaharake waha, tisera kafama sika nisi me hawa tokaha mati.

4 Owa hinaka yama sika nifehareka faha kakafota na ya, faha kimisa na ya. Ama tohawaharake.

5-6 Teoso nanarifa faha hiti tohe ati yana nareka. "Teoso tiwehene amosake, me kokoriri tiniha tiwa waha, tika me me waka, tiwati kakamina me me waka, nemete mati. Ama me fawake waha, tiwehene. Me manakone tiwahara tike, tika mati. Hibayata ya tisawi tike, tisawi tinehemete tiwa. Tiwa nima neba watakara, amosari".

7 Faya yama ati omitara oke Teoso ka wami wiye ya. "Ee Teoso ota ka Hiti, kiti mati tiha tike. Tiwehene amosake, me manakone tinahabiha tiwa. Keye hiri titera ama tike me ihi tikamina tiwa", ati narake. Teoso nanarifa me terei narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
8 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nisahareka bahi ya. Ati ehene bahi mera sari kanahareka.
9 Bahi hiwene kitehi ehene me hatiharake. Teoso hiyaremona me ati narake, yama hiyara yosehimonaha me ni ya. Yama hiyara hiri ni me fawa kene ati rareka. Me atiba yana rihi narake, Teoso amosemona me ati na mati. Teoso nanarifa me 4 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
10 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nisahareka yama irabori itaria mese ya itariaro hinaka towisawa iitari ya. Bofe ka yama kayomarake. Me abate me yakiri kanaharake, hinaka mati, yama komaha ihi.
11 Neme ka Teoso hiyaremona me ati narake, me hihiya ni wao ni kiti karo. Yama hiyara hiri ni me fawa kene ati rarake. Teoso nanarifa me 5 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
12 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nifehareka fa nafiha Eofarati tohaha ya. Faha saiha fawa narake, towisawa me kariwakibone karo, bahi kakamaki ka mati.
13 Faya inamati me terei na me owahara oke, kose awi nima me awi na mati. Me ka owa tasi tonareka maka nafiha inohoti ya. Owa tasi tona nareka yama irabori inohoti ya. Owa tasi tona nareka yama irabori one inohoti ya, yama irabori fara one ati kakamina tohaharo, keye hihiri tohaharo.
14 Afa me inamati yama fotaha me namote me amake. Me tokomakeharake tabora nafi ka me ka towisawa me ni ya, me me yoro tokaniwamabone mati, Teoso kiti mati tohe me mowa nabone mati. Teoso amo ni yokanabonaka hari.
15 "Tera te kakatomahi. Oko kami amo nibone te watoraba te amake, yama boboti kaki nima naro. Te tonokoyahi. Te tonoko ya te ehene amosabone teke Teoso ni ya. Te borone te tonihahi ayata ya, te hawa toniharo. Te korone me awi ya te kokoma naba te amake".
16 Afa me inamati me me yoro hikaniwamarake Amaseto ya, towisawa mati. Soteo me ati ka yama ini amake, Amaseto. Teoso nanarifa me 6 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
17 Teoso nanarifa fare towaharikose hinaka yama sika nisahareka neme enoki ya. Yama ati kitaha ati omitara oke teboro ya, Teoso iitari ka yama ya. "Yama hawa toharake", ati narake.
18 Bahi yebe ni toha, bahi ati toha, wami kiha ni toha, narake. Wami kiha ni e na e awatera amake, e nafi.
19 Sitati ehebote hine ebe narake. Kote fama, ohari narake. Bara me ka sitati foro narake. Teoso sitati ehebote wati nawahareka, Babironia tohaharo, sitati ka mera kokoriri nibanoho, hamahari kasiro ya.
20 Ma ka wami si tonaha fawa kanaharake. Atami fawa kana narake.
21 Neme ka fa boni foro narake me mese ya, fotaharo, boni oharia kanahari 40 kiro tohaharo. Teoso hiyaremona me ati narake, fa boni mera banaha ihi, komaharo kasiro ya.

17

Fanawi owahara oke, maki me amara me ka aahi tohaharo.

1 Teoso nanarifa me 7 na me bokori kana me ka owa kakehi owa hiyarare oke. "Hima e tofamamakihi. Tiwa onamoabone oke fanawi ya, maki me amara me ka aahi, hinaka yama hiyara fotaharo. Itariarake faha tamaha neme ya. Afa Teoso katomebonaka, hinaka yama hiyara ihi.

2 Bofe ka towisawa ahi ni fara me hiharake. Bofe ka me winaha me ahi hinaharake, me hinofaro kasiro ya".
3 Owa towakareka yama honara ya, Teoso Kanamori ehene ohaha owa. Fanawi owahara oke itariaro yama irabori mamawa na mese ya. Yama ini tamaha ini kobobo kanaharake, ini Teoso hinofaraharo. Yama tati 7 na warabi awe 10 tokaharake.
4 Fanawi ka makari one mawa kani yoyoma karahama narake. One mawa kani yokana tohaharake. Oro weye kana, yati amosarawa toha, berora toha, narake. Kobo oro tohaha tama kanaharake. Kobo ya yama hiyara mo kanaharake, yama hiyara hihiri tohi karo, me makiti tamaha ahi hini karo.
5 Ini kawanarake ate ya, ini watohinararo, ini e naro ahi: "Babironia ehebote amake. Afa ihi me fanawi maki me amara me ahi hiterawa amake. Ihi bofe ka yama hiyara me hiri te me amake", hani ati narake.
6 Hanoharake, Teoso ka me ame fawaharo, Sesowi kakamina mati, me me waka hina mati. "Hika", onahara oke, awati owa.
7 Teoso nanarifa ati yana nareka owa ni ya. "Himataba 'Hika', tine tiri? Fanawi okomina okibone tiwa ni ya, tiwatoabana. Yama irabori okomina onahabone oke, he weye naro, tati 7 toha, warabi awe 10 tokaha naro.
8 Yama irabori yati nibaha tiwaha ahabarake. Kimisakehaboneke hoti kowiha ya, Teoso hinahabihatehabanihi. Haha bofe ka me winaha yama irabori me awi ya 'Hika', me ati naboneke, me ini watatera mati Teoso ka yama hani ya. Teoso hinaka me ini hani rawi nematamonaka hibati ya, yama hiri ni yana kane ka yama ya, me winatehabone mati fara yama tohaha ya, he ya me taba mati. Bofe ka me winaha yama irabori me awi ya me ati e naboneke ahi: 'Yama irabori yati nibaha ahaba yati namatasarake', me ati naboneke".
9 "Yama nihinakere haro. Haha tati 7 na atami 7 na amake, fanawi itari karo. Towisawa me 7 na me amake.
10 Me 5 na me ahabarake. Me ka owa ohari hasi nasa nareka. Ohari watakara mata. Ne ya sasawi kawahebonaka Teoso ati ehene.
11 Hahi towisawa nowati ya yama irabori kamahaboneke, afa yati nibaha ahabaro. Towisawa me 7 na me ka one amake. Kami ya Teoso hinahabihaboneke.
12 Afa narabi awe 10 tokaha towisawa me 10 na me amake. Towisawa me amakere mata. Towisawa me tohi ya towisawa tohi me yaboraboneke, yama irabori ya me tabaha mati.
13 Afa towisawa me abe ati nofahaboneke, fai hinama me ati toha mati. Me ka mera yama irabori yosehabone ati, ni ya me me hikayawarihi hinaboneke.
14 Ofeya me mowa naboneke. Me kitaraboneke Ofeya ehene, e ka Hiti me nafi ka Hiti tohe kari, towisawa me nafi ka towisawa toha ne kari. He ya me taba nofi me fawa hitere amaka, me ha hina me hikatikaha mati".
15 Efe Teoso nanarifa ati yana tasareka, owa hiyarari, ati e nari ahi: "Afa faha neme ya fanawi me ka aahi tohaha itari ka afa faha me amake tabora nafi ka mati, me tamaha mati, me ati yoro tokana mati.
16 Towisawa me 10 na yama irabori ya me tabaha fanawi ka yama me yaba-haboneke, me hikakoaro. Hinaka makari me sota hinahaboneke, kori tohahabonehe. Ime me hikababoneke. Me hibanaboneke yifo ya, nafi hatihabonehe.
17 Afa yama Teoso ati ehene amaka. Teoso ati ehene me ati amosaboneke, me ka mera yama irabori yosehabone me me kayawara mati. Fare Teoso ati nima, me ihi naboneke fanawi me nahabiha mati.
18 Afa fanawi sitati ehebote amake, tabora nafi ka towisawa mera yoyose tohaharo".

18

Babironia ehebote ahabarake.

1 Manakobisa Teoso nanarifa owa owahara oke kisahari neme ya. Me nafi yosehibonaka Teoso ati ehene. Oyene bofe ka yama nafi firi kanahareka
2 Ha nareka, ha ni kitahari, ati e nari ahi: "Babironia ehebote ahabarake. Me inamati hinama tabori amake waha. Me inamati winawahake waha Babironia ya, me yoro tokana mati. Bani biti me kabatera me sawi nineke me yoro tokana mati. Bani me one kabatera me sawi, ke, me yoro tokana mati, yama kabaterawara toharawa naro, hiyarawararo.
3 Tabora nafi ka me hanoha me ahi hinarake. Bofe ka towisawa me ahi hinaharake, Babironia, yama hiyara me hiri na mati, me ya tabaharo. Makoni ahabarake. Yama tata me ka yinero totamareka ihi, yama nikaharo me ni ya, manakone fotaharo", ati nareka.
4 Faya yama one ati omitara oke neme ya, ati e naro ahi: "Oko me te tohaha te tabamariboneke, yama hiyara te hiri rabone te, he ya te tabaha te. Hine yokoha tera yokobisariyahi.
5 Hinaka yama hiyara tami ka yama ta toremisa nima narake, ta tori tokomisaharo neme ya. Yama hiyara hiri hinaha Teoso wati nawahareka.
6 Ihi manakone tinahabihaboneke, ihi hiri hinaharo me ni ya. Manakobisa ihi manakone tihaboneke mata ya. Mera nafawarake yama komaha ya. Tinafawahabanake, yama komi mati tohaha kafama ya.
7 Hine kahiyararake kasiro ya. Yama tamaha kanikarake. Yama nawaha tiyosehabone tike he ni ya, bisa, yawibone karo waha kasiro ya. Ati boti ya hine kahiyararake, ati e naro ahi: 'Owitare oke towisawa fana iitari ya. Oko yibote ahabakara. Oyawaterabone oke', ati narake.
8 Makoni yama hiyara tamaha kakehaba amake he ni ya, yama wehe oharia ya. Yawahaboneke. Tafebone watamarihi naboneke. Ahaba naboneke. Yifo ya foya na toyowaboneke. E ka Hiti Teoso kitehi ehene amaka, ihi hiyara manakone hinahabihi karo".
9 "Bofe ka towisawa me ahi hiteha hote me hiwi ya me ohi naboneke, me ka yinero totamatehi mati, ihi.
10 Me naohaboneke, kakatomati mati yama yabo ya, me kakomeha mati, kokoriri ni ihi. Me ati yana naboneke, e naro ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote ya, Babironia ya, sitati kitaha ya. Tika yama hiyara tamaha manakone Teoso nahabika, bahi ohari ya', me ati naboneke".
11 "Yama tata me ohi, naboneke ihi me yawa mati, me ka yama kakanikaba watamari karo, yama e naro ahi:
12 oro, barata, yati amosa, berora, makari amosa riyo toha, makari mamawa na yoyoma karahama na toha, makari seta toha, makari mamawa ni yokana toha, naro, awa amosaro yoro tokanaro, mafi hiri ni toha, yoro tokanaro, awa manakone nafiha hiri ni toha, yoro tokanaro, borosi hiri ni toha, feho hiri ni toha, mamori hiri ni toha,
13 kanera, yamata tehe one, wami yoro tokanaro, fi, orifa yehe, tiriko ka farina amosaro, tiriko noki, bowi mati, ofeya mati, kafaro mati, kaho, yama aahi mati.
14 Me ati e naboneke ahi: 'Yama nofi mati tihateha fawa narake. Tika yama amosa nafi oya kana fawa, narake. E awamateraboneke', me ati naboneke".
15 "Yama tata afa yama me ta teha Babironia ihi me ka yinero totamatehi me naohaboneke yama yabo ya, me kakomeha mati Babironia kokoriri ni ihi. Me ohi naboneke, me yawa mati.
16 Me ati e naboneke ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote ya. Taiti ya makari riyo amosa tohaha me aka, makari mamawa na yoyoma karahama na me aka, makari mamawa ni yokana tohaha me aka, na me amake sitati ka mati. Me ka makari oro kiha, yati amosa kiha, berora kiha, na amake.

17 Me ka yama nafi ahabarake waha bahi ohari ya, yama tamaharo', me ati naboneke".
"Me naohaboneke yama yabo ya, nafio hiti me toha, me kibeteha me toha, nafio ka yama aahi me toha, me nafi, ma ka yama me ahi teha mati.
18 Sitati toyowa hote me awaha me hora ni kitahaboneke, me ati e na mati ahi: 'Sitati oneba watakere, e naro ahi, sitati ehebote', me ati naboneke.
19 Me tati me mata naboneke, me ohi na mati, me yawa mati, me ha na mati, me ati e na mati ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote ya. Nafio hiti me nafi honate me amake, sitati ka yinero tamehi ehene. Ahabarake waha, bahi ohari ya', me ati naboneke", yama ati narake neme karo.
20 "Neme ka me te toha, Teoso ka me te toha, Sesowi ka yoyose me te toha, Teoso ati kakamina me te toha, na te yayai nabone teke, sitati ihi, ahabaro. Teoso te manakone nahabika waha, sitati nahabihari, tera me nofara me ka sitati", yama ati narake.
21 Teoso nanarifa owa kitehi yati ehebote itihareka, yobe biti nima naro. Koro hifeharake ma ya. Ati yana nareka. "Sitati Babironia ehebote ahabi e naboneke ahi, kerewe raro. Me hiwasimateraba amake.
22 Te one aba me teo namarihi, me ayakamarihi, faraota me fo namarihi, torobeti me fo namarihi, naboneke. Yama te ahi namaraba te amake. Tiriko te wari kanamarahaba te amake, farinabana.
23 Nabarina hiri ni te kihamarabone teke. Te ka owa fanehibona ati watamarihi, te ka one fanahaba ati watamarihi naboneke e fafana watamari karo. Te ka yama tata yama tamaha me ta teha me amake, me nafi ka hiti me toha mati. Tabora nafi ka me te keyehate te amake, yama te nakoroha te. Makoni te ka sitati Teoso nahabihibonaka.
24 Afa sitati ya Teoso ati kakamina me toha, Teoso ka me toha na me ame me wasiharake, me me waka hina mati. Me waka teha me nafi ame me wasiharake fahi", ati nareka.

19

Ofeya fanabona ka amo ni kobo nareka.

1 Manakobisa me ati omitara oke neme ya, me tamaha me ati nima me ati na mati. "Areroya. E ka Teoso kiti mati tohaka. Era kakasoma amaka, amosari kasiro ya.
2 Ehene amosaka, me ihi hiyara manakone nahabihari, fanawi me ka aahi tohaha ihi hiyara manakone nahabi nari. Ihi bofe ka yama hiyara tamaha me hiri narake, me ahi hinaharo. Ihi manakone hinahabiharake, he nanarifa mera nahabiharo", me ati narake.
3 Me ati yana namatasaharake. "Areroya. Hote tokomisaharake. Haha yifo hiri ni owiteraboneke", me ati narake.
4 Bote 24 me toha yama 4 narawa na me foro narake Teoso itari nokosi ya, he me kahiyara mati. Me ati yana narake. "Ame. Areroya", me ati narake.
5 Faya yama ati omitara oke Teoso iitari beheri ya. "E ka Teoso te kahiyarabone teke, he nanarifa me te tohaha te, te nofahari, te nafi, te ka hiti me te toha, me one te toha na te".
6 Me ati tamaha me ati omitara oke, faha sororo kani moni nima me ati na mati, bahi ati kitehi ati nima me ati na mati. "Areroya. E ka Hiti Teoso yama nafi yosewahaka waha, kiti mati tohahari.
7 E ye nahi, e yayai na e. Amosabote tohehimona e ati nebonaka. Ofeya fanabona ka amo ni kobo ka. Fatibone hine hawa toniharake.
8 Teoso ati ehene makari riyo toha amosa akaharake, oya kanaharo, biseba watararo", me ati narake. Makari riyo tohaha Teoso ka me ka yama amosa amake, me hiri hinaharo.
9 Teoso nanarifa owa hiyarareka, ati e nari ahi: "Rawi tinahi haro. 'Me yayai naboneke, Teoso me ha hina mati, me sawihabone mati Ofeya fanabona ka marina

ya', tinahabone tike yama hani ya". Owa hiyarareka tasa. "Teoso ati amaka, keye hiri rari", ati nareka.
10 Osarisahara oke nokosi ya okahiyarebona ona owa. Ati yana namatasahareka. "E rima tina ahi. Teoso ama okere ha owa. Teoso nanarifa ama oke te nima Sesowi nonofa me te, Sesowi ati te nofaha te. Tisahi Teoso nokosi ya. Sesowi ati e nofi ya ati e kaminebanaka, Teoso Kanamori ehene", ati nareka.

Kafaro sasawa owahara oke, e ka owa weye nari.

11 Faya neme naha kanani owahara oke. Kafaro sasawa owahara oke. E ka owa itariareka mese ya. Ino amaka hari, Teoso nofi fawa re amaka. Me one ihi manakone nahabihibonaka, yama amosa hinama hiri nari. Mera mowa, nebonaka.
12 Yifo oye nima noko nareka. Towisawa me tati bori tamaha weye kanahareka. Ino kawanaka he ni ya, me one ino hiwatorahari, ino watohari, fare.
13 Makari ama ya sa nifehani akahareka. Ino owa amaka, Teoso ati.
14 Neme ka saotato me nafi yotoharake he nowati ya, me naoria mati kafaro me sawawa na me mese ya. Makari riyo amosa tohaha me akaharake, sawawa naro, biseba watararo.
15 Yimawa inoha tasi tonaharake inohoti ya, tabora nafi ka me tahibonehe.

"Mera yosehibonaka, hamahari",

Teoso ka yama hani ati te amake. Teoso kiti mati tohe ati ehene mera nahabihibonaka, Teoso hamahari kasiro ya.
16 Ino kawanareka hinaka makari ya, ino e nari ahi, towisawa me nafi ka towisawa tohahari, e ka Hiti me nafi ka Hiti toha nari. Ino kawana nareka fanako ya.
17 Faya Teoso nanarifa owa owahara oke, warehari bahi mese ya. Ati kitahareka, bani mera ha nari, me nahoha mati neme ya. "Te kakehi, te nafi, Teoso ka marina ehebote ya.
18 Towisawa me ime te kabibeya. Saotato yoyose me ime toha, me kitaha me ime toha, kafaro me ime toha, saotato kafaro mese ya me naoria me ime toha, me nafi ime toha, me yoro tokana mati, me ka yama aahi me toha, me ka yama aahi me amara me toha, me honaha me toha, me honara me toha na mati", ati nareka.
19 Faya yama irabori owahara oke bofe ka towisawa me ya tabaharo, me ka saotato me toha na mati. Me me yoro tokaniwamanike, he me mowa nabone mati hari, itariari kafaro mese ya, hinaka saotato me ya tabahari.
20 Yama irabori me wataharake. Yama irabori ati kakamina me wata narake, yama fotaha namoharo yama irabori nokosi ya. Yama namoha mera keyeha amake, me hani wataha mati, yama irabori kanamori nokosi ya me foro na mati. Me koro hiwitikimarawaharake, yati nikimarawaharo, yifo hiri ni rako tohaha ya, yati hatiha kihaharo.
21 Hahi kafaro mese ya itari me one nahabi nareka hinaka yimawa ya, aya tasi tonaharo he inohoti ya. Me ime bani biti me me hikabarake. Me akara me tafi watomararake.

20

Satanaisi foyehibonaka ano 1000 tohaha ya.

1 Faya Teoso nanarifa owa owahara oke kisahari neme ya, safi tama nari, hoti kowiha ka safi. Koheti kanafia tama kana nareka.
2 Maka bote nafiha watahareka, hinamati, Satanaisi. Wete hinaharake. Wete ni ka ano 1000 tohaharake.
3 Koro hinisarake hoti kowiha ya. Hoti noki bori bari kawahame nokobi wari kawahareka, me se hikarabonehe, 1000 ano tohaha ya mera keyehamaribone karo,

bofe ka mati. 1000 ano nowati ya me miti hinihaboneke, wawama kawahabonehe
Teoso ati ehene.
4 Me owahara oke, me naoria mati towisawa ka katera tamaha ya, me tamaha me
ihi manakone me nahabihabone mati, Teoso ati ehene. Me kanamori owahara oke,
me tati me ti hinahani mati, Sesowi ati nofi me fawa ri karo, Teoso ati me kamina
ni karo. Afa me foro ranike yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya, me hani
watara mati me ate ya, me mani toha na ya. Manakobisa me yati namaharake, Kirisito
ya me tabahabani mati, 1000 ano tohaha ya, me nafi me yoseha mati.
5 Me one abohi yati namararake mata. Me yati namahaboneke 1000 ano tohaha
nowati ya. Afa me ta me yati nami tai tohahaboneke haro, 1000 ano tohaha nokosi
ya.
6 Me yayai naboneke me yati nami tai tohaha mati, Teoso ka me tohaha mati. Me
ahabamaraboneke, me one ahabamatasi ya. Teoso ya Kirisito me famaha me ka
sasetoti me me tohahaboneke, afa mati. 1000 ano tohaha ya Kirisito ya me taba me
nafi me yosehaboneke.

Satanaisi me koro nifeharake yifo hiri ni rako tohaha ya.

7 1000 ano ahaba nowati ya Satanaisi me miti tonihaboneke Teoso ati ehene,
wamebonaha. Fito tonehibonaka kateya ya.
8 Faya tokehibonaka, mera keyehebonaha bofe ka tabora nafi ka mati. Me ini amake
haro, Koki me toha, Makoki me toha na mati. Mera yoro tokanihibonaka, yama me
mowa nabone mati. Saotato me tamaharake, ma witi ka siki nima.
9 Wami nafi ya me yaka nawahareharake. Teoso ka me tabori me moto kanarake,
sitati Teoso hinofaro. Me me mowa nabone neme ya yama hiri ni kisaha mera
nahabiharake.
10 Satanaisi me koro nifeharake yifo hiri ni rako tohaha ya, yati hatiha kihaharo,
hari, Satanaisi Teoso ka me amara mera keyehari. Afa rako ya yama irabori he
ati kakamina ya famaha koro nifi hawa tokaharawa amake. Me kokoriri ni fawa
teraboneke fahi, yama wehe toha, yama soki toha na ya.

Me nafi ihi manakone Teoso nahabihareka.

11 Faya Teoso itari owahara oke, towisawa iitari sasawa kana na ya, kanafiaro.
Wami fawa, neme fawa, narake, ehene.
12 E abohi nafi owahara oke katera nokosi ya naoharo, me ka hiti me toha, me one
toha na mati. Yama hani me se narawarake, haha yama me hiri hiteha tamine kobobo
ki karo. Yama hani one me se kawaha narake, Teoso ya me taba me winatehabone
me ini ka yama hani. Me ihi manakone Teoso nahabihareka, me ihi yama hani
kaminarawi karo.
13 Ma ya me ahaba me toha, e abohi taboro ka me toha, narake. Me nafi ihi
manakone Teoso nahabihareka.
14 E abohi taboro ahabarake waha, me koro hifeharo yifo hiri ni rako tohaha ya.
Hinamati e ahababone era yoyose me koro nife narake, yifo hiri ni rako tohaha ya.
Me ahabamatasahaboneke, yifo hiri ni rako tohaha ya.
15 Teoso ya me taba me winatehabone me ini ka yama hani ya me ini kawanara
me me were nifeharake, yifo hiri ni rako tohaha ya.

21

Neme yati owa, wami yati owa, onahara oke.

1 Manakobisa neme yati owa wami yati owa onahara oke. Haha neme ahaba haha
wami ahaba na amake haro. Ma ahaba na amake.

2 Teoso ka sitati Serosarei yati tohaha owahara oke kisaharo neme ya, Teoso ni ya. Amosarake kasiro ya, e ka yibotebone nima naro, hine hawa toniharo, makibona hitihabonehe, me fafana ka yama ya.
3 Yama ati kitaha ati omitara oke Teoso iitari beheri ya, ati e naro ahi: "Te awa haro. Teoso winawakabona, mera kawinari. Hinaka yobe wareka me tabori ya. Hinaka mebone me amake waha. Me ya tabawehibonaka. Me ka Teoso tohawebonaka waha.
4 Me noki fehe nahokoriwehibonaka. Me ahabamaterabonekе waha. Me yawamarihi, me ohi namarihi, me kome watamarihi, naboneke. Yama bote fawa narake waha, nafi", ati narake.
5 Hahi katera ya itari ati yana nareka, ati e nari ahi: "Kiki. Yama nafi onihawaha okibone. Ati yana namatasareka. Hani rawi tikanahi, owati keye tohateri karo".
6 Ati yana namatasareka, owa hiyarari. "Yama nafi hawa tohake. Tai oha, oyoto one oke. Yana kani ka oha, nowati ka oha one oke. Bakasi me awa me onafawahabone oke, me yati namibone ka faha ya, faha hinita tohaharo.
7 Me owakawahabone oke, me kiti fawa ra mati. Me ka Teoso ohahabone oke. Owa me abi nabisaboneke.
8 Haha yama hiyara hihiri me tohaha me ta me me were nifehaboneke yifo hiri ni rako tohaha ya yati hatiha kihaharo, me ahabamatasibone karo. Me watoha me toha, owati me nofara me toha, yama habosia hihiri me toha, me nanahabi me toha, me ka yibote amarawara aahi me toha, me inamati haha me toha, yama kanamori nonofa me toha, keye hihiri me nafi toha, na mati", ati nareka.

Teoso ka sitati kisaharake neme ya.

9 Teoso nanarifa aya bofe ka yama hiyara me hiri nabone yama me sika na me ka owa kakehareka owa ni ya. Owa hiyarareka, ati e nari ahi: "Ofeya fatibone onamoabone e tofamamakiabone eke", ati nareka.
10 Owa towakareka atami nemeha ya, nafiharo, Teoso Kanamori ehene ohaha owa. Owa namohareka Teoso ka sitati ya, Serosarei tohaharo, kisaharo neme ya, Teoso ni ya.
11 Oya kanaharake Teoso oya kane ehene. Yati amosa oya kana oye nima oye narake. Yati yasibi toha mese mamawa na nima mese narake, kowani ka awi hinaharo.
12 Sitati ka yama babari kana nafiharake, nemeharo. Yama babari kana noki bori wani 12 narake. Fara nokobi nima Teoso nanarifa me narake. Fara nokobi nima ini kawani narake, Ihayeo me ate 12 na me ate ini.
13 Bahi kakamaki ka noki bori terei narake. Bahi totoka ka noki bori terei toha, bahi beheri ka terei toha, bahi beheri owa ka terei toha, narake.
14 Sitati ka yama babari kana itariarake, yati 12 na mese ya. Fara yati nima ini kawani narake, Ofeya ka yoyose me ini, me 12 na mati.
15 Efe Teoso nanarifa owa hiyare yama awe yama totomi kana tohaha tama nareka, oro tohaharo, sitati tomi kabona karo, nokobi toha, yama bari kani toha, naro.
16 Sitati wariri kawaharake, fai hinama tohaharo. Sitati tomi kanareka yama awe ya. Yai toni ka tome 2400 kirometoro toha, enoki ka tome 2400 kirometoro toha, wai ka tome 2400 kirometoro toha, narake.
17 Yama babari kana tomi kanahareka. Noki bayi ka tome 66 metoro toharake. Teoso nanarifa yama tomi kanareka fara e ka yama totomi kana tome ya.
18 Yama babari kana yati amake, mamawa naro. Sitati oro hinama amake, amosaro, hotoboni nima naro.
19-20 Yama babari kana mate kahatoarake yati amosa ya, yoro tokanaro. Hani 12 narake, yati amosa tohaharo. Bofe ka yati mese mamawa na toha, ketebe ka tetefo na toha, tetefo na ketebe ka hohoto na toha, hohoto na nowati ka tatati na toha, tatati na nowati ka mawara toha, mawara nowati ka mamawa karahama na toha, mamawa karahama na nowati ka totoba karahama na toha, totoba karahama na nowati ka

tatati karahama na toha, tatati karahama na nowati ka totoba na toha, totoba na nowati ka hohoto na toha, hohoto na nowati ka mamawa na toha, mamawa na nowati ka yoyoma na toha narake.
21 Nokobi wani 12 narake. Berora fotaha oohariki na nokobi toharawaharake, sasabohi naro. Hawi oro hinama amake, hotoboni awi nima awi naro.
22 Teboro owarara oke sitati kari. Fare Teoso teboro amaka, e ka Hiti, kiti mati tohahari, Ofeya ya famahari.
23 Bahi wehene watarihi, abariko wehene watarihi, nareka. Fare Teoso wehene sitati waha kanahareka. Sitati ka nabarina amaka, Ofeya.
24 Haha sitati me nafi waha kanahaboneke, bofe ka me winaha mati. Bofe ka towisawa me ka yama amosa me kakiaboneke sitati ya.
25 Nokobi boko nawahamaraboneke yama wa toni ya. Yama wa toni ohariaboneke. Yama soki wataraboneke.
26 Tabora nafi ka yama amosa me kakiaboneke sitati ya.
27 Yama hiyara kakeraboneke haha sitati ya. Yama hiyara hihiri me kakerihi naboneke sitati ya, keye hihiri me toha na mati. Ha ita Ofeya ka yama hani ya me ini naha me ta me kakehaboneke, Teoso ya me taba me winatehabone me ini kawani ka yama hani.

22

1 Owa namo nareka faha ya, era hihiri nama ka faha. Oya kanaharake hotoboni oya kani nima. Kisakiarake Teoso iitari ya, Ofeya ya famahari.
2 Kaya narake sitati ka hawi nafiha tori ya. Faha witi ya awa teme nikimaharake, era hihiri nama ka awa. Fare abariko nima awa bono narake. Ano oharia ka bono 12 narake. Awa afe mera kasomaboneke, tabora nafi ka mati.
3 Yama Teoso hinofara watamaraboneke. Teoso itaribonaka fare iitari ya sitati ya, Ofeya ya famahari. E ka one Teoso me kahiyaraboneke, he nanarifa mati.
4 Noko me hiwehibonaka. Ino kawanebonaka me ate ya.
5 Yama soki watamaraboneke. Bahi wehene me nofamarihi, nabarina wehe me nofamarihi, naboneke. E ka Hiti Teoso mera waha kanehibonaka. Me nafi yosi fara me tohahaboneke.

Sesowi kamakabote nebona ati nareka.
6 Teoso nanarifa owa hiyarareka. "Haha okominaha keye amakere. E ka Hiti Teoso owa yosehareka, he nanarifa owa. He ati kakamina me tohaha me atibone kaminate amaka. Tera onamoabone ati nareka, yama kaki kerewe rabone ya, he te narifa te".
7 "Owati timitahi. Kamakabote onahabone oke. Fara yama hani ati nima tiwehene ni ya Teoso tiwa nofehibonaka".
8 Ati omitareka ha owa, Yowao owa, yama owa onaha owa. Yama omita yama owa oni ya osahara oke Teoso nanarifa teme nokosi ya, okahiyarebonaha, owa namohari afa yama ya.
9 Ati yana nareka owa hiyarari. "E rima tina fahi. Tisahabana tike Teoso ta nokosi ya, onokosi amara ya. Fara tiwa nima one oke. Teoso onarifa oke fara te nima, te one me ya te tabaha te, Teoso ati kakamina mati, haha yama hani ati nima me ihi na me toha na mati, me nafi", ati nareka.
10 Ati yana tasareka. "Yama hani moya tikariyahi, me hiwahabonehe. Yama onamoa kaki kerewe raboneke. Yama amo nibone yabokere.
11 Yama hiyara hihiri hine yama hiyara me hiri ke. Haha yama habosia hihiri hine yama habosia me hiri ke. Haha yama amosa hihiri hine yama amosa me hiri ke. Haha Teoso yama hinofa hihiri hine Teoso yama hinofa me hiri, ke", ati nareka.
12 "Owati timitahi. Kamakabote onahabone oke. Me ihi manakone onahabihabone oke, me nafi.

13 Tai oha, oyoto one oke. Yana kani ka oha, nowati ka oha one oke".
14 Me bori me soko na Teoso mera nofehibonaka. Awa boni me kabahaboneke. Afa awa boni e kabi ya e ahabaterabone eke Teoso ati ehene. Afa me tokiyomahaboneke sitati noki bori ya.
15 Yome me ta me nahokosahaboneke. Me inamati haha me toha, me ka yibote amara aahi me toha, me nanahabi me toha, yama kanamori nonofa me toha, keye hihiri me toha, na mati, keye me nofaha mati.
16 "Sesowi ama oke ha owa. Owa nanarifa oyosehara oke, yama kaminebonaha, tabora nafi ka owa nonofa me himitabonehe. Tafi ka noti ama oke. Maya ama oke", ati nareka.
17 Teoso Kanamori Sesowi fatibone ya famehi me ati e nineke ahi: "Tikamahi ahi", me ati nineke. Owati timita tiwati yana nahi. "Tikamahi", tinahi bisa. Bakasi tiwi ya tikehi he ni ya. Yati nami tinofi ya faha era hihiri nama tifahi. Hinita amake.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

18 Oko yama hani Teoso ati kamininekе. Oko yama hani ati te miti ya, owati te mitahabone teke e naro ahi: yama ati one ya te kanawari ya Teoso tera kokoriri nihibonaka. Te ehene e ni ya afa yama nawaha okomina te hiri nabone teke Teoso ati ehene.
19 Haha yama hani kote te kakitibasi ya awa era hihiri nama tohaha boni te kabarabone teke. Teoso ka sitati ya te tokiyomarihi nabone teke, okominaharo yama hani ya.
20 Yama okomina kamine efe ati yana nareka. "Kamakabote onahabone oke. Keye amakere", ati nareka.
Ame. Ota ka Hiti Sesowi tikamahi, onahara oke.
21 E ka Hiti Sesowi yahebonaka te ni ya, te nafi.